

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi julkisista hankinnoista sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki julkisista hankinnoista (hankintalaki), jossa säädettäisiin julkisten viranomaisten ja muiden lain soveltamisalaan kuuluvien yksiköiden hankintojen kilpailuttamismenettelyistä ja niihin liittyvistä oikeusturvakeinoista. Samassa yhteydessä ehdotetaan säädettäväksi vastaavat kilpailuttamismenettelyt kattava laki vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista (erityisalojen hankintalaki).

Esitykseen sisältyvien ehdotusten tarkoituksena olisi tehostaa julkisten varojen käyttöä, selkeyttää hankintaviranomaisten osto-yhteistyön edellytyksiä sekä turvata kaikille tarjoajille tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu julkisissa hankinnoissa. Esityksellä pantaisiin täytäntöön 31 päivänä maaliskuuta 2004 annetut julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2004/18/EY) ja vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelyjen yhteensovittamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2004/17/EY). Esityksessä huomioitaisiin myös Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen julkisia hankintoja koskeva oikeuskäytäntö.

Perustuslain 80 §:n mukaisesti lakeihin sisältyisivät aiemmin asetuksilla säädetyt kilpailuttamismenettelyn eri vaiheet ja asetuksella säädettäisiin eräistä teknisemmistä määräyksistä, kuten ilmoitusmenettelystä ja sähköisestä hankintamenettelystä. Esitykseen sisältyvät lakiehdotukset korvaisivat vuonna 1992 annetun lain julkisista hankinnoista sekä sen nojalla annetut neljä asetusta. Samalla kumottaisiin asetus hankinnoista, joihin ei sovelleta lakia julkisista hankinnoista.

Ehdotettujen lakien sisältö vastaisi pääosin voimassaolevaa hankintalainsäädäntöä. Direktiiveistä johtuvat keskeisimmät muutokset koskisivat yhteishankintayksikön asemaa, uusia kilpailuttamismenettelyjä ja ilmoituskanavia sekä tarjousten vertailuperusteiden pakollista painottamista. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä johtuen myös direktiivien kynnysarvot alittavissa hankinnoissa sekä käyttöoikeussopimuksia koskevissa hankinnoissa olisi aiemmasta poiketen julkaistava ilmoitus. Hankintalain kansalliseksi kynnysarvoksi esitetään tavara- ja palveluhankinnoissa 15 000 euroa, terveydenhoito- ja sosiaalipalveluissa sekä eräissä työhallinnon koulutuspalveluissa 50 000 euroa ja rakennusurakoissa 100 000 euroa. Lainsäädäntöä ei sovellettaisi kansallista kynnysarvoa pienempiin hankintoihin. EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä tehdyt tulkinnat ns. sidosyksiköiden asemasta mahdollistaisivat suorat ostot vain sellaisilta hankintayksikön määräysvallassa olevilta yksiköiltä, jotka eivät toimi kaupallisilla markkinoilla.

Ehdotettua hankintalakia sovellettaisiin, kuten nykyistä hankintalakia, valtion, kuntien ja kuntayhtymien, evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan ja niiden seurakuntien hankintoihin, valtion liikelaitoksiin sekä sellaisiin hankinnan tekijöihin, jotka ovat saaneet hankintaan tukea yli puolet hankinnan arvosta. Lakia sovellettaisiin myös sellaisiin julkisoikeudellisiin laitoksiin, jotka eivät ole luonteeltaan kaupallisia tai teollisia ja joiden rahoituksesta, hallinnosta tai johdosta viranomaiset päättävät. Lain soveltamisalasta suljettaisiin pois aiempaan tapaan mm. salassa pidettävät ja sotilaalliseen käyttöön tehtävät hankinnat sekä eräät palveluhankinnat.

EU-kynnysarvon ylittävistä hankinnoista olisi julkaistava ilmoitus EU:n virallisessa lehdessä. Tätä pienemmistä kansallisten kynnysarvojen ylittävistä hankinnoista olisi ilmoitettava ainoastaan Suomessa. Hankintalain mukaiset EU-kynnysarvot ovat tavara- ja palveluhankinnoissa 211 000 euroa (137 000 euroa eräillä keskushallinnon viranomaisilla) sekä rakennusurakoissa 5 278 000 euroa. EU-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin sovellettaisiin hankintadirektiivin mukaisia yksityiskohtaisia kilpailuttamismenettelyjä. Vaihtoehtoisia menettelyjä olisivat lähinnä avoin- ja rajoitettu menettely sekä neuvottelumenettely. Uutena mahdollisuutena olisivat mm. aiempaa joustavammasta kilpailullinen neuvottelumenettely ja puitejärjestely. Sähköisten ilmoituskanavien käyttämisellä voitaisiin lyhentää menettelyn eri vaiheisiin liittyviä määräaikoja. Sosiaaliset ja ympäristönäkökohdat voitaisiin huomioida teknisissä eritelmissä sopimuksen tekoperusteina. Tarjouksen valintaperuste olisi ilmoitettava ennakolta, samoin vertailuperusteet. Vertailuperusteet olisi aikaisemmasta poiketen nyt myös painotettava.

EU-kynnysarvot alittaviin hankintoihin, toissijaisiin palveluhankintoihin sekä käyttöoikeussopimuksiin ja käyttöoikeusurakoihin ei esitetä säädettäväksi yhtä yksityiskohtaisia menettelytapoja kuin mitä direktiiveissä on. Tältä osin säädettäisiin vain kilpailuttamismenettelyistä, ilmoittamisesta, tarjouksen keskeisestä sisällöstä sekä tarjouksen ja tarjoajan valinnasta. Neuvottelumenettelyn käyttö olisi EU-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin nähden huomattavasti väljempää mm. palvelujen osalta. Erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa voitaisiin huomioida aiempaa selkeämmin asiakasnäkökulma ja muut näihin palveluihin liittyvät erityispiirteet. Suorahankintojen käyttö olisi mahdollista erityisesti yksittäistä asiakasta koskevissa

tilanteissa. Tarjoajan ja tarjouksen valinnassa noudatettaisiin samoja pääperiaatteita kuin EU-kynnysarvot ylittävissäkin hankinnoissa, mutta esimerkiksi vertailuperusteita ei tarvitsisi painottaa ennakolta. Kansalliset kynnysarvot alittaviin hankintoihin lakia ei sovellettaisi lainkaan, joten tältä osin hankintayksiköt voisivat soveltaa omia ohjeitaan. Ohjeiden olisi kuitenkin täytettävä perustamissopimuksen vaatimukset avoimuudesta ja syrjimättömyydestä.

Vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ehdotettu laki koskisi vain näillä aloilla toimivien yksiköiden EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja. EU-kynnysarvot ovat tavaroita ja palveluja koskevien hankintasopimusten osalta 422 000 euroa ja rakennusurakoita koskevien hankintasopimusten osalta 5 278 000 euroa. Erityisaloja koskeva laki vastaisi pääpiirteissään hankintalakia. Hankintamenettelyt olisivat kuitenkin joustavammasta ja esimerkiksi neuvottelumenettelyn käytölle ei olisi rajoituksia, joten se olisi aina käytettävissä samoin edellytyksin kuin avoin ja rajoitettu menettely. Hankintamenettelyissä painottuisivat myös puitejärjestelyjen ja toimittajarekisterien käyttömahdollisuudet. Erityisalojen hankintalaissa ei säädettäisi EU-kynnysarvot alittavien hankintojen kilpailuttamismenettelyistä. Perustamissopimuksen säännökset ja periaatteet edellyttävät, että myös näissä hankinnoissa hankintayksiköiden olisi turvattava riittävä avoimuus sekä tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu.

Muutoksenhakumenettelyihin ei esitetä merkittäviä muutoksia, koska asiasta annettaneen uusi direktiiviehdotus kuluvaan vuoden aikana.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	3
YLEISPERUSTELUT	6
1. Johdanto	6
2. Nykytila.....	6
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	6
2.2. Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	7
2.2.1. Pohjoismaat.....	8
2.2.2. Eräät muut EU-maat.....	12
2.3. Nykytilan arviointi.....	12
2.3.1. Julkisten hankintojen direktiivien soveltamiskäytäntö.....	12
2.3.2. Hankintalainsäädännön soveltaminen Suomessa	13
2.3.3. Julkisten hankintojen koko.....	13
2.3.4. Palveluhankinnat	14
2.3.5. Vähäiset hankinnat.....	15
2.3.6. Hankinnat sidosyksiköiltä.....	15
2.3.7. Ilmoitusvelvoitteet.....	16
2.3.8. Uudet liiketoimintatavat	17
2.3.9. Sähköiset menettelytavat.....	18
2.3.10. Oikeusturvakeinot.....	18
2.4. Erityisalojen sääntely	21
2.4.1. Nykytilan arviointia.....	21
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	24
3.1. Esityksen tavoitteet.....	24
3.2. Keskeiset ehdotukset	25
3.2.1. Toteuttamisvaihtoehtojen arviointia ja yhteisöoikeuden soveltuminen julkisiin hankintoihin	25
3.2.2. Rakenteelliset muutokset	26
3.2.3. Lainsäädännön soveltamisala	28
3.2.4. Ilmoitusvelvoitteet.....	29
3.2.5. Hankintamenettelyt	30
3.2.6. Hankintamenettelyn kulku	30
3.2.7. Tekniset eritelvät	31
3.2.8. Eräisiin rikoksiin syyllistyneiden ehdokkaiden ja tarjoajien sulkeminen tarjouskilpailusta.....	31
3.2.9. Tarjouksen valinta.....	31
3.2.10. Hankintayksikön antaman tuen huomioiminen tarjousten vertailussa.....	32
3.3. Kansallisten kynnysarvojen määräytyminen hankintalaissa	32
3.3.1. Kansallisten kynnysarvojen sääntelyn tavoitteet.....	32
3.3.2. Hankintalain uudistusta valmistellut työryhmä	33

3.3.3.	Kynnysarvosääntelyn jatkovalmistelu.....	33
4.	Esityksen vaikutukset.....	35
4.1.	Esityksen taloudellisista vaikutuksista.....	35
4.2.	Julkistaloudelliset vaikutukset	36
4.3.	Yritysvaikutukset.....	38
4.4.	Vaikutukset muutoksenhakumenettelyihin.....	39
4.5.	Vaikutukset viranomaisten toimintaan	39
4.6.	Ympäristövaikutukset	40
4.7.	Erityisalojen hankintalain keskeiset vaikutukset	40
5.	Asian valmistelu	41
5.1.	Valmisteluvaiheet ja -aineisto	41
5.2.	Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	41
6.	Riippuvuus muista esityksistä.....	45
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....		46
1.	Lakiehdotusten perustelut	46
1.1.	Laki julkisista hankinnoista.....	46
I OSA	Yhteiset säännökset periaatteista ja soveltamisalasta.....	46
1 luku	Tarkoitus ja periaatteet	46
2 luku	Soveltamisala	54
3 luku	Kynnysarvot ja hankinnan ennakoidun arvon laskeminen.....	66
4 luku	Hankintalajeihin liittyvät soveltamissäännökset	71
II OSA	EU-kynnysarvon ylittäviä tavarahankintoja, liitteen A mukaisia ensisijaisia palveluhankintoja, rakennusurakoita, käyttöoikeusurakoita ja suunnittelukilpailuja koskevat säännökset	73
5 luku	Hankintamenettelyt.....	73
6 luku	Velvollisuus ilmoittaa hankinnoista ja määräajat.....	83
7 luku	Tarjouspyyntö ja hankinnan kohteen määrittely.....	86
8 luku	Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta sekä tarjouksen valinta.....	95
III OSA	Kansalliset menettelyt	110
9 luku	Tarjousmenettely EU-kynnysarvon alittavissa hankinnoissa, liitteen B mukaisissa toissijaisissa palveluhankinnoissa sekä eräissä muissa hankinnoissa.....	110
IV OSA	Yhteiset säännökset hankintapäätöksen ja hankintasopimuksen tekemisestä, oikeusturvakeinoista sekä erinäiset säännökset.....	117
10 luku	Hankintaa koskevat päätökset ja hankintasopimus.....	117
11 luku	Oikeusturvakeinot.....	118
12 luku	Erinäiset säännökset.....	123
1.2.	Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista	123
1 luku	Yleiset säännökset ja soveltamisala	123
2 luku	Soveltamisalaan kuuluvat yksiköt ja toiminnot.....	129
3 luku	Kynnysarvot ja sopimuksen ennakoidun arvon laskeminen sekä poikkeukset soveltamisalasta.....	137

4 luku	Velvollisuus ilmoittaa hankinnoista, hankintamenettelyt ja määräajat	144
5 luku	Tarjouspyyntö ja hankinnan kohteen määrittelyminen	152
6 luku	Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta sekä tarjouksen valinta.....	160
7 luku	Hankintaa koskevat päätökset, tiedoksianto ja hankintasopimus.....	169
8 luku	Oikeusturvakeinot ja erinäiset säännökset	171
2.	Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	171
3.	Voimaantulo	172
4.	Säätämisyjärjestys	172
LAKIEHDOTUKSET		173
	Laki_julkisista hankinnoista	173
LIITE A		202
LIITE B.....		204
LIITE C		205
	Laki_vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista	210
LIITE A		231
LIITE B.....		233
LIITE C		234

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Julkisten hankintojen sääntelyn tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä siten, että käytettävissä olevilla rajallisilla resursseilla pystytään hankkimaan laadultaan parhaita tuotteita ja palveluja. Samalla avataan julkisten hankintojen markkinat koko yhteisön alueella muista jäsenvaltioista tulevalle kilpailulle. Tavoitteena on lisäksi julkisten palvelujen tehostaminen ja laadun parantaminen sekä talouden kasvun, kilpailukyvyn ja työllisyyden edistäminen.

Vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja posti-palvelujen alalla toimivien yritysten osalta tavoitteena on tehostaa kilpailua aloilla, joilla julkisen sektorin osallistuminen on perinteisesti ollut vahvaa tai joilla toiminnan luonne johtaa helposti luonnollisiin monopolitilanteisiin paikallisesti tai alueellisesti esimerkiksi verkkojen hallinnan vuoksi.

Julkisten hankintojen direktiiveillä pyritään edistämään Euroopan yhteisön perustamisso-pimuksen mukaisia tavoitteita tavaroiden vapaasta liikkuvuudesta, palvelujen tarjoamis-vapaudesta sekä sijoittautumisvapaudesta. Hankintasäännösten tavoitteisiin pyritään avoimella kilpailuttamisella sekä tarjoajien ja toimittajien tasapuolisella ja syrjimättömällä kohtelulla. Avoimuuden periaate edellyttää, että julkisista hankinnoista tiedotetaan riittävän laajasti, tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaate puolestaan sitä, että hankintapäätös perustuu ennalta asetettuihin objektiivisiin valinta- ja arviointikriteereihin, joita sovelletaan samalla tavoin kaikkiin tarjoajiin, ketään suosimatta tai syrjimättä.

Julkisten hankintojen suuren taloudellisen merkityksen vuoksi julkisilla hankinnoilla on katsottu voitavan edistää merkittävästi EU:n sisämarkkinatavoitteiden toteutumista. Komission mukaan rajat ylittävän julkisten hankintojen osuus lisääntyi vuosien 1987 ja 1998 välillä kuudesta prosentista 10 prosenttiin.

Julkisten hankintojen arvon Euroopan unionissa arvioidaan olevan noin 1 500 miljard-

ia euroa vuodessa (EU15 2003). Suhteellinen osuus bruttokansantuotteesta vaihtelee jäsen-maittain ollen 11-20 prosenttia bruttokansantuotteesta. Suomessa julkisten hankintojen kokonaisarvo on arvioilta noin 22,5 miljardia euroa vuosittain (2004), mikä vastaa noin 15 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tämä määrä sisältää kaikki julkisen sektorin hankinnat, eli nekin julkisen sektorin sisäiset hankinnat, joihin hankintasäännöksiä ei sovelleta.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Julkisista hankinnoista annettu laki (1505/1992) tuli voimaan Suomen liittyessä Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen (ETA-sopimus). Laki on luonteeltaan puitelaki, jossa säädetään lain soveltamisalasta ja tarkoituksesta, hankintamenettelyn pääperiaatteista, ehdokkaan ja tarjoajan valintaperusteista sekä tarjouksen valinnasta. Laissa on myös säädetty yksityiskohtaisesti oikeusturvakeinoista sekä eräistä tilastotiedoista. Laki tuli voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1994.

Lailla saatettiin voimaan silloin voimassa olleet Euroopan yhteisön rakennusurakoiden sekä tavara- ja palveluhankintoja koskevien kilpailuttamismenettelyjen keskeiset lain-tasoiset määräykset sekä oikeusturvamenettelyjä koskevat ns. valvontadirektiivit. Voimassa olevat säädökset perustuvat seuraaviin direktiiveihin: julkisia palveluhankintoja koskevien sopimuksen tekomenettelyjen yhteensovittamisesta annettu neuvoston direktiivi 92/50/ETY, julkisia tavarahankintoja koskevien sopimuksen tekomenettelyjen yhteensovittamisesta annettu neuvoston direktiivi 93/36/ETY, julkisia rakennusurakoita koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta annettu neuvoston direktiivi 93/37/ETY, julkisia palveluhankintoja, julkisia tavarahankintoja ja julkisia rakennusurakoita koskevien sopimusten tekome-

nettelyjen yhteensovittamisesta annettujen direktiivien 92/50/ETY, 93/36/ETY ja 93/37/ETY muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/52/EY ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja teletoiminnan alan hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta annettu neuvoston direktiivi 93/38/ETY sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja teletoiminnan alan hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 98/4/EY. Lisäksi ovat voimassa julkisia tavarahankintoja ja rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annettu neuvoston direktiivi 89/665/ETY (ns. ensimmäinen valvontadirektiivi) ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja teletoiminnan alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelyjä koskevien yhteisön sääntöjen soveltamiseen liittyvien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annettu neuvoston direktiivi 92/13/ETY (ns. toinen valvontadirektiivi).

Direktiivien yksityiskohtaisista hankintoihin liittyvistä kilpailuttamismenettelyistä on säädetty asetuksilla kynnysarvot ylittävistä tavara- ja palveluhankinnoista sekä rakennusurakoista (380/1998) ja asetuksella kynnysarvot ylittävistä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja teletoiminnan alalla toimivien yksiköiden hankinnoista (381/1998). Lisäksi on annettu asetus valtion hankinnoista (1416/1993), asetus hankinnoista joihin ei sovelleta lakia julkisista hankinnoista (342/1994) ja asetus valtion rakennusurakoista (436/1994). Näissä asetuksissa on annettu tarkempia säännöksiä EU- kynnysarvojen ali olevien tai hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle jäävien hankintojen kilpailuttamismenettelyistä ja sopimusehdoista. Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös julkisten hankintojen ilmoitusmenettelyistä (909/1994) kattaa tarvittavat määräykset hankintailmoitukseen liittyvistä tiedoista.

Julkisten hankintojen kilpailuttaminen on avattu myös Maailman kauppajärjestön (WTO) julkisia hankintoja koskevan Government Procurement Agreement –

sopimuksen (ns. GPA-sopimus) osapuolten kesken. Voimassaoleva sopimus astui voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996 Uruguayn neuvottelukierroksen jälkeen. Sopimus koskee valtion keskus- ja aluehallinnon viranomaisten sekä kuntien tavara- ja palveluhankintojen ja rakennusurakoiden kilpailuttamista ja takaa sopijamaiden yrityksille tasapuoliset mahdollisuudet tarjota sopimuksen katteeseen kuuluviin hankintoihin. Sopimus on monenkeskinen sopimus, johon ovat EU:n lisäksi liittyneet Kanada, Yhdysvallat, Kiinan Hong Kong, Japani, Sveitsi, Norja, Islanti, Israel, Korea, Liechtenstein, Aruba ja Singapore. Sopimuksessa on määräyksiä kilpailuttamisvelvoitteesta, kilpailuttamisen menettelytavoista, määräajoista sekä hankinnan kohteen määrittelyssä käytettävistä eritelmistä. Sopimuksessa on määräyksiä myös riitojen ratkaisusta sekä sopimuksen tarkastelusta. Yhteisön julkisten hankintojen direktiivit ovat GPA-sopimuksen mukaisia.

Voimassaolevassa hankintalaisissa on huomioitu edellä mainittujen direktiivien ja WTO-velvoitteiden ohella myös perustamis- sopimuksen määräykset syrjimättömyydestä, avoimuudesta ja tasapuolisesta kohtelusta, joten laki velvoittaa hankintayksiköitä kilpailuttamaan myös direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle jääviä hankintoja. Kaikkia tarjoajia on kohdeltava samalla tavalla kansallisuudesta ja kotipaikasta riippumatta. Avoimuusperiaatetta on tähän saakka kuitenkin tulkittu siten, että kilpailuttamisesta ei tarvitse julkaista ilmoitusta, jolloin riittää se, että tarjouksia pyydetään suoraan hankinnan laatuun ja laajuuteen nähden riittävältä määrältä tarjoajia.

2.2. Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Euroopan yhteisön oikeus ja EU:n hankintadirektiivit

Yhteisön hankintadirektiivit sitovat kaikkia yhteisön jäsenvaltioita. Direktiivit koskevat myös valtioita, jotka ovat osapuolena Euroopan talousaluetta koskevassa ns. ETA-sopimuksessa, jonka sopimusosapuolia ovat mm. Norja ja Islanti. Hankintadirektiivien tarkoituksena on lainsäädännön lähentäminen

ja jäsenvaltiot voivat saattaa direktiivit voimaan haluamallaan menettelytavalla. Direktiivit eivät kuitenkaan salli suurta liikkumavaraa. Sääntelyn sisältö direktiivien soveltamisalaan kuuluvissa hankinnoissa onkin melko yhdenmukainen eri jäsenvaltioissa ja ETA-sopimuksen piiriin kuuluvissa valtioissa.

Jäsenvaltioiden tapa saattaa direktiivit kansallisesti voimaan vaihtelee huomattavasti. Suomessa, samoin kuin esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa, direktiivien voimaansaattaminen edellyttää säännösten kirjoittamista osaksi kansallista lainsäädäntöä noudattaen kansallista lainsäädäntötekniikkaa. Eräissä jäsenvaltioissa kuten Tanskassa direktiivit on saatettu voimaan sellaisenaan puitelailla.

Hankintadirektiivit sääntelevät ns. EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen hankintamenettelyitä. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin ja komissio ovat kuitenkin useissa tapauksissa kiinnittäneet huomiota jäsenvaltioiden velvollisuuteen noudattaa perustamisopimuksen tavaroiden ja palveluiden vapaan liikkuvuuden sekä sijoittautumisvapauden ja erityisesti kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa koskevaa periaatetta. EY-tuomioistuin on ratkaisukäytännössään viittanut tähän velvollisuuteen muun muassa tuomioissaan *C-324/98 Telaustria*, (Kok. 2000 s. I-10745) ja *C-59/00 Vestergaard*, (Kok. 2001 sivu I-09505).

Perustamisopimuksen säännöksiä on sovellettava erityisesti kynnysarvot alittavissa hankinnoissa ja hankinnoissa, joita direktiivit eivät suoraan koske, kuten palveluita koskevissa käyttöoikeussopimuksissa (palvelukonssiot), tai joita direktiivit koskevat vain osittain, kuten hankintadirektiivin liitteen II B toissijaisissa palveluissa. Suurimmat kansalliset erot koskevat muutoksenhakumenettelyjä.

2.2.1. Pohjoismaat

Ruotsi

Ruotsin laki julkisista hankinnoista (*Lagen om offentliga upphandlingar*, 1992:1528, *LOU*) tuli voimaan 1994. Lakia sovelletaan sekä kynnysarvon ylittäviin että alittaviin hankintoihin ja direktiivin liitteessä II B esi-

tettyihin ns. toissijaisiin palveluhankintoihin. Laki sisältää myös säännökset vesi-, energiahuollon, liikenteen ja teletoiminnan alalla toimivien yksiköiden hankinnoista. Hankintalain toteutumista seuraa hankintalautakunta (*Nämnden för offentlig upphandling eli NOU*). NOU on valtion viranomainen, jolle kuuluu myös neuvonta hankinta-asioissa. NOU antaa myös lausuntoja tuomioistuimille hankintoja koskevista valitusasioista.

Hankintalain lisäksi standardilomakkeista, hankintailmoituksista, teknisistä eritelmistä ja tarjoajalta vaadittavista selvityksistä säädetään erillisillä asetuksilla. Kynnysarvojen yli olevien hankintojen osalta laki noudattaa tarkasti direktiivien sanamuotoja.

EU-kynnysarvon alittavia hankintoja sekä hankintadirektiivin liitteessä II B mainittuja ns. toissijaisia palveluhankintoja koskevat yhteiset säännökset. Näitä hankintoja säännellään lähes samoin kuin kynnysarvon ylittäviä hankintoja. Euroopan laajuista ilmoittamista ei kuitenkaan vaadita. Muutoksenhaku hankintapäätökseen on mahdollista samoin ehdoin kuin kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa.

Kynnysarvon alittavissa hankinnoissa voidaan käyttää yksinkertaistettua hankinta- tai valintamenettelyä. Hankintayksiköillä on velvollisuus ilmoittaa avoimesti myös kaikki kynnysarvon alittavat hankintansa. Ilmoittamisen tulee tapahtua pääsääntöisesti sähköisesti yleisesti saatavilla olevassa tietokannassa. Tarjousaika ei saa olla kymmentä päivää lyhyempi.

Suorat hankinnat ovat sallittuja EU-kynnysarvon alittavissa hankinnoissa ja liitteen B palveluissa, jos hankinnan arvo on vähäinen tai jos siihen on erityinen syy. Hankintayksiköt ovat vahvistaneet omia ohjeitaan vähäisistä hankinnoista ja suoran hankinnan perusteista. Hankintalautakunnan (NOU) suosituksista vähäisen hankinnan arvona on pidetty noin 20.000 – 50.000 euroa.

Hankintalain vastainen menettely voidaan saattaa lääninoikeuden käsiteltäväksi. Oikeusturvakeinot ovat samat kynnysarvot ylittävissä ja alittavissa hankinnoissa sekä liitteen B palveluhankinnoissa. Hankintayksikön päätöksistä, joista voi valittaa lääninoikeuteen, ei voi valittaa kunnallisvalituksena tai kirkollisvalituksena. Kuntalain mukainen

laillisuusvalitus on sen sijaan mahdollinen samaan tapaan kuin Suomessa oikaisumenettely. Lääninoikeuden päätöksestä voi valittaa kamarioikeuteen, josta voi puolestaan valittaa valitusluvanvaraisesti Ruotsin korkeimpaan hallintotuomioistuimeen.

Lääninoikeudella ei ole toimivaltaa käsitellä hakemusta sen jälkeen, kun hankintasopimus on tehty. Lääninoikeus voi kuitenkin aina käsitellä asian kunnes 10 päivää on kulunut siitä, kun hankintayksikkö on antanut päätöksen ja sen perustelut tiedoksi. Lääninoikeus voi välittömästi kieltää hankintamettelyn jatkamisen.

Asioissa, joissa hankintasopimus on jo tehty, vahinkoa kärsinyt tarjoaja voi nostaa hankintayksikköä vastaan vahingonkorvauskanteen yleisessä alioikeudessa. Vuoden 2002 heinäkuun alusta voimaan tulleen lakiuudistuksen jälkeen, jossa otettiin huomioon EY-tuomioistuimen ratkaisu C-81/98 *Alcatel*, lääninoikeus on voinut käsitellä asian, kunnes 10 päivää on kulunut siitä, kun hankintayksikkö on tiedottanut päätöksestä ja sen perusteluista. Samoin sillä on ollut 10 päivää aikaa käsitellä asiaa väliaikaisen hankintapäätöksen täytäntöönpanokiello-päätöksen kumoamisen jälkeen. Lääninoikeudella ei ole toimivaltaa tutkia asiaa, jos hankintasopimus on jo tehty.

Uusien hankintadirektiivien voimaansettamista valmistelleen komitean mietinnössä (*Delbetänkande av Upphandlingsutredningen 2004 SOU 2005:22*) ehdotetaan säädettäväksi kaksi erillistä lakia samaan tapaan kuin Suomessa. EU-kynnysarvojen ali olevia hankintoja sekä muutoksenhakekeinoja koskeva sääntely säilyisi ehdotuksen mukaan nykyisellään. Merkittävä soveltamisalan laajennus olisi EU-kynnysarvot alittavia hankintoja koskevan sääntelyn ulottaminen myös erityisalojen hankintoihin.

Muutoksenhakumenettely olisi kummassakin laissa pääsääntöisesti samanlainen. EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa erityisaloilla olisi tavanomaisten oikeusturvakeinojen lisäksi mahdollisuus käyttää myös vapaaehtoista sovittelumenettelyä, jota voisi pyytää joko komissiolta tai hankintalautakunnalta. Lisäksi hankintayksikkö voisi saattaa toimintansa myös erillisen tarkastuksen kohteeksi. Tarkastuksen tavoitteena olisi arvioi-

da, ovatko hankintayksikön menettelytavat yksittäisen hankinnan toteuttamisessa vastanneet EY:n hankintasääntelyä ja hankintalakia. Tarkastusta ei voisi pyytää EU-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin.

Tanska

Tanska on saattanut voimaan uudet hankintadirektiivit vuoden 2005 alussa kahdella erillisellä talous- ja elinkeinoministeriön säädöksellä (*Bekendtgørelse om fremgangsmåderne ved indgåelse af offentlige vareindkøbskontrakter, offentlige tjenesteydelseskontrakter og offentlige bygge- og anlægskontrakter (nro 937, 16.9.2004), direktiivi 2004/18/EY ja Bekendtgørelse om fremgangsmåderne ved indgåelse af kontrakter inden for vand- og energiforsyning, transport samt posttjenester (nro 936, 16.9.2004 direktiivi 2004/17/EY)*).

Direktiivit on saatettu voimaan yleisellä puitesäännöstellä ja viittaamalla direktiivien ao. artikloihin. Puitesäännöksissä on säädetty joistakin hankintayksikköjä koskevista oikeuksista ja velvollisuuksista. Direktiivit ovat säädöksen liitteenä kokonaisuudessaan. Hankintadirektiivien uudet menettelytavat, kuten puitejärjestely, dynaaminen sähköinen hankintajärjestelmä, kilpailullinen neuvottelumenettely sekä sähköinen huutokauppa ovat mahdollisia. Puitejärjestelyt ovat käytettävissä kaikissa hankintatyypeissä. Sähköisen huutokaupan käytölle on sen sijaan asetettu direktiivien mainitsemien rakennus- ja palvelu hankkeisiin liittyvien immateriaalipalveluiden lisäksi rajoituksia myös rakennusurakoissa. Tanskassa ei vaadita kehittyntä sähköistä allekirjoitusta tarjousasiakirjoissa.

Yhteishankintayksikön käyttö on mahdollista. Tällaisena toimii mm. *Statens og Kommunemes Indkøbs Service A/S (SKI)*, joka on valtion ja paikallishallintoviranomaisten omistama. Sen pääasiallinen tehtävä on kilpailuttaa puitesopimuksia hankintayksiköiden tarpeisiin.

Rakennusurakoiden tarjouspyyntömenetelystä on säädetty erillisellä lailla (*Lov om indhentning af tilbud i bygge- og anlægssektoren eli Tilbudsloven, nro 450, 7.6.2001*), joka koskee lähinnä kynnysarvon alittavia urakoita. Urakat, jotka kuuluvat julkisista ra-

kennusurakoista annetun direktiivin tai vesi-, energihuollon, liikenteen tai teletoiminnan alan hankinnoista annetun direktiivin soveltamisalaan, on kilpailutettava näiden direktiivien mukaisesti. Kynnysarvon alittavista hankinnoista ei rakennusurakoita lukuun ottamatta ole säännöksiä, koska perustamisopimuksen säännökset tavaroiden, palveluiden ja henkilöiden vapaasta liikkumisesta katsotaan sisältävän jo sellaisenaan ilmoittamisvelvollisuuden.

Kilpailuhallitus vastaa hankintasäännösten valvonnasta ja epäiltyjen rikkomusten selvittämisestä. Se voi antaa hankinta-asioita koskevaa ohjausta ja suosituksia. Kilpailuhallituksen tehtävänä on käsitellä epävirallisia valituksia ja ratkaista ongelmia jo hankintamettelyn kuluessa, mutta se voi saattaa hankintasäännösten rikkomusasian myös hankinta-asioiden valituslautakunnan ratkaistavaksi. Kilpailuhallitus käsittelee vuosittain noin 40 valitusta. Valitusten keskimääräinen käsitteilyaika on noin kaksi kuukautta. Pääsääntöisesti hankintayksiköt noudattavat Kilpailuhallituksen antamia suosituksia.

Toimivalta sitovien päätösten antamiseen on hankinta-asioiden valituslautakunnalla (*Klagenaevnet for Udbud*), joka on riippumaton hallinnollinen elin. Valituslautakunta voi käsitellä direktiivien soveltamisalaan kuuluvien hankintojen lisäksi kynnysarvot alittavien rakennusurakoiden hankintasäännösten rikkomuksia.

Asian voi saattaa valituslautakunnassa käsiteltäväksi kuka tahansa, jolla on oikeudellinen intressi asiaan. Lisäksi asian käsittelyyn voivat panna vireille ne viranomaiset ja järjestöt, jotka elinkeinoministeriö on erikseen määrittellyt sekä kilpailuhallitus ja asunto- ja kaupunkiministeriö.

Valituslautakunta voi kumota lainvastaisen hankintapäätöksen, keskeyttää hankintamettelyn tilapäisesti tai määrätä hankintayksikön oikaisemaan menettely. Valituslautakunnan päätöksestä voidaan valittaa tuomioistuimeen kahdeksan viikon kuluessa päätöksen tiedoksi antamisesta. Mikäli päätöksestä ei valiteta, lautakunnan päätös tulee tuolloin täytäntöönpanokelpoiseksi. Sopimus ei estä valitusten käsittelyä lautakunnassa. Valituslautakunta voi myös käsitellä hankinta-asiaan liittyviä vahingonkorvausvaatimuksia, mikäli

hankinta-asiaa koskeva valitus hyväksytään. Tarjoajat voivat saattaa asiansa myös yleisten tuomioistuinten käsiteltäväksi ja vaatia vahingonkorvausta virheellisen hankintamettelyn johdosta.

Norja

Norjan laki julkisista hankinnoista (*Lov om offentlige anskaffelser 16.7.1999 nro 69*) tuli voimaan 1.7.2001. Lakia sovelletaan valtion ja kuntien viranomaisten sekä julkisoikeudellisten laitosten tavara- ja palveluhankintoihin sekä rakennusurakoihin sekä lisäksi peruspalvelusektorin hankintoihin.

Hankintalaki on puitelaki, jossa on säädetty yleiset hankintaperiaatteet kuten kilpailun hyödyntäminen ja tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu. Aluehallinnon ja paikallishallinnon viranomaisille on myös asetettu velvollisuus ottaa huomioon hankinnan resurssi- ja ympäristövaikutukset. Yksityiskohtaisemmat säännökset sisältyvät julkisista hankinnoista annettuun asetukseen (*Forskrift om offentlige anskaffelser 15.6.2001 nr 616, (klassisk sektorn)*).

EU-kynnysarvon alittavista hankinnoista säädetään hankinta-asetuksella. Säännökset koskevat myös liitteen B toissijaisia palveluita. Kynnysarvon alittavat hankinnat on tehtävä kilpailuttamalla. Vähäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta niistä on myös ilmoitettava julkisesti. Ilmoituskanavana toimii internet-pohjainen Doffin- tietojärjestelmä, jossa julkaistaan sekä kynnysarvon ylittäviä että alittavia hankintoja koskevat ilmoitukset. Hankintayksikkö voi halutessaan ilmoittaa myös EU:n sähköisessä TED- tietokannassa. Hankintailmoitus ei ole pakollinen alle 200.000 norjan kruunun eli noin 25.000 euron arvoisissa hankinnoissa, jotka voidaan toteuttaa suorahankintana. Kynnysarvon ylittävistä hankinnoista tulee toimittaa ilmoitus julkaittavaksi myös Norjan viralliseen lehteen, joka toimittaa ilmoituksen edelleen julkaistavaksi EU:n virallisessa lehdessä. Jälki-ilmoituksen tekemiseen Doffin- tietokantaan on säädetty pakolliseksi myös kynnysarvon alittavissa hankinnoissa. Menettelytavat EU-kynnysarvon alittavissa hankinnoissa ovat avoin, rajoitettu ja neuvottelumenettely. Suo-

rahankinta on mahdollista erikseen säädetyissä tilanteissa. Suorahankintaan ei sovelleta hankinta-asetuksen säännöksiä.

Muutoksenhakumenettelyt koskevat sekä kynnysarvon ylittäviä että alittavia hankintoja. Norjassa ei ole mahdollista valittaa hallinnollista tietä virheellisestä hankintamenettelystä. Julkisista hankinnoista annettujen säännösten rikkominen voidaan saattaa hakemusasiانا yleisen alioikeuden tutkittavaksi. Lisäksi voidaan valittaa EFTA:n valvontaviranomaiselle.

Tuomioistuimella on toimivalta tutkia asia hankintasopimuksen tekemiseen saakka. Tuomioistuin voi ennen asian ratkaisemista päättää tarvittavista väliaikaisista kielloista. Tuomioistuin voi kumota hankintamenettelyn tai velvoittaa hankintayksikön oikaisemaan menettelyn. Päätöksiä voidaan tehostaa pakkokeinoin mukaisin keinoin. Hakija voi lisäksi vaatia vahingonkorvausta niistä kuluista, jotka ovat aiheutuneet tarjouksen tekemisestä tai hankintamenettelyyn osallistumisesta. Hakijalla, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus saada hankinta toteutettavakseen, on myös mahdollisuus vaatia korvausta. Tuomioistuimen tutkittavaksi voidaan saattaa myös kynnysarvot alittavat hankinnat. Norjassa turvaudutaan hankinta-asioissa vain vähäisessä määrin tuomioistuinmenettelyyn.

Vuoden 2003 alusta Norjassa on toiminut erillinen hankintojen valituslautakunta (*klagenemnda for offentlige anskaffelse, KOFA*). Epävirallisena valituselimenä toimii myös elinkeinoelämän julkisten hankintojen valtuuskunta (*Næringslivets Forum for offentlige anskaffelser*). Elinkeinoelämän valtuuskunta antaa hankintasäännösten tulkin-tasuosituksia.

Vireillä olevassa hankintalakiuudistuksessa on tarkoitus säätää EU-kynnysarvot alittavien hankintojen kilpailuttamisesta. Keskeinen muutosehdotus koskee kansallisen kynnysarvon nostamista 200.000 kruunusta 500.000 kruunuun eli noin 61.000 euroon. Ehdotus perustuu tutkimukseen, jossa selvitettiin voimassa olevan hankintasääntelyn vaikutuksia. Tutkimuksen mukaan hankintalainsäädännön voimassa ollessa hankintamenettelyn avoimuus ja tasapuolinen kohtelu olivat parantuneet. Myös hankittavien tuotteiden ja palveluiden laatu olivat jossain määrin paran-

tuneet. Sen sijaan kilpailu ei ollut lisääntynyt eikä hankintasääntelyn noudattaminen ollut johtanut merkittäviin hinnanalennuksiin.

Ehdotuksessa korostetaan, että kansallisen kynnysarvon alittaviinkin hankintoihin soveltuvat peruseriaatteet kilpailusta ja tasapuolisesta kohtelusta. Ilmoitusvelvoite ja tarkat menettelytavat koskisivat kansallisen kynnysarvon ylittäviä hankintoja. EU-kynnysarvojen alittavien hankintojen sääntelyä on pyritty keventämään nykyisestä. Aiempaa korkeampien kansallisten kynnysarvojen vuoksi ehdotetaan pakollista pöytäkirjanpitoa yli 50.000 kruunun hankinnoissa, jotta hankintamenettelyn jälkikäteinen tarkastaminen olisi tarvittaessa mahdollista.

Ehdotuksessa annettaisiin toimivalta myös hankintojen valituslautakunnalle määrätä lainvastaisia suoria hankintoja tekevä hankintayksikölle rikkomusmaksu. Maksun määrä voisi olla korkeintaan 15 prosenttia hankinnan arvosta. Asian voisi valituslautakunnassa saattaa vireille muikin taho esimerkiksi alalla toimiva tarjoaja. Tällaisia tahoja ovat esimerkiksi kunnalliset luottamushenkilöt tai kuntalaiset, jotka voisivat viedä asian valituslautakunnalle joko itse tai jonkin yhteisön välityksellä

Islanti

ETA-sopimusvelvoitteiden mukaisesti hankintadirektiivit on saatettu voimaan julkisia hankintoja koskevalla lailla (Nro 94/2001). Laki sisältää direktiivien säännösten lisäksi säännökset valituslautakunnasta ja valitusmenettelyistä. Laissa on myös säätelyä valtion viranomaisten kynnysarvot alittavista hankinnoista.

Julkisten hankintojen direktiivien säännökset soveltuvat suoraan direktiivien soveltamisalaan kuuluviin hankintoihin. EY:n perustamissopimuksen periaatteita tavaroiden ja palveluiden vapaasta liikkuvuudesta sekä sijoittautumisvapaudesta sovelletaan direktiivien ulkopuolisiin hankintoihin. Yli 10.819.000 (n.137.000 euron) Islannin kruunun ylittävät rakennusurakat kuuluvat kansallisen lain soveltamisalaan. Säännöksiä sovelletaan myös silloin, kun yksityinen taho saa julkista tukea valtiolta tai kunnilta konkreet-

tiseen rakennushankkeeseen. Kynnysarvot alittavien hankintojen kilpailutus on direktiivejä joustavampaa. Neuvottelumenettelyn käyttö on mahdollista direktiivejä laajemmin ja neuvottelut ovat mahdollisia myös avoimen ja rajoitetun menettelyn yhteydessä.

Valtion yksiköiden tavara- ja palveluhankintoihin on vahvistettu valtiovarainministeriön hankintastrategia. Hankintastrategian tavoitteena on saada paras vastine rahalle ("Best value for money" -periaate). Hankintastrategian tavoitteena on tehostaa hankintoja siten, että vuosittain saavutetaan 600 - 650 miljoonan kruunun säästöt. Keinoina on muun ohessa hallintokustannusten vähentäminen koordinoimalla ja keskittämällä hankintoja aiempaa paremmin sekä hyödyntämällä sähköisiä mahdollisuuksia erityisesti rutiinihankinnoissa. Myös puitesopimusten käyttöä aiotaan lisätä. Palveluiden hankintamenettelyitä kehitetään, samoin kuin isojen projektien projektinjohtoa sekä sopimusten hallintaa. Hankintatoimen osaamista pyritään myös lisäämään.

2.2.2. Eräät muut EU-maat

Viron, Latvian ja Liettuan hankintalait koskevat EU-kynnysarvon alittavia ja ylittäviä hankintoja. Kaikissa näissä maissa on säädetty kansallisista kynnysarvoista, joiden perusteella määräytyvät kilpailuttamisen menettelytavat sekä ilmoitusvelvoitteet. Virossa tulee ilmoittaa julkisesti yli 6.400 euron tavara- ja palveluhankinnoista sekä yli 32.000 euron rakennusurakoista. Ilmoitukset tulee julkaista valtion ylläpitämässä sähköisessä rekisterissä. Yhtenäistä helppokäyttöistä palvelua on pidetty toimivana ja yritysten tiedonsaantia parantavana. Latviassa ilmoitusvelvollisuus koskee yli 15.000 euron tavara- ja palveluhankintoja sekä yli 75.000 euron rakennusurakoita. Ilmoitukset voidaan julkaista Internetissä, virallisessa lehdessä tai sanomalehdessä. Liettuassa kansallinen kynnysarvo on 22.500 euroa tavarahankinnoissa ja 90.200 euroa rakennusurakoissa. Ilmoitukset julkaistaan Internetissä sähköisessä informaatiojärjestelmässä sekä virallisessa lehdessä.

Muista EU-maista voidaan todeta, että Itävallassa on ilmoitettava yli 20.000 euron

hankinnoista ja tämän alittavien hankintojen osalta on noudatettava hankintayksikön omia ohjeita. Kynnysarvojen ali olevissa hankinnoissa noudatetaan hyvin samanlaisia menettelyjä kuin EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Kilpailuttamisessa voidaan noudattaa kahdeksaa erilaista menettelytapaa hankinnan luonteesta ja arvosta riippuen. Ranskassa alle 90.000 euron hankinnat voidaan toistaiseksi tehdä ilman säädettyjä muotoja. Komissio on kuitenkin nostonut kanteen Ranskaa vastaan, koska se katsoo, ettei sääntely ole perustamissopimuksen mukainen eikä esimerkiksi avoimuusvelvoite täyty (raja-arvo liian korkea). Iso-Britanniassa ilmoitusraja on 20.000 euroa ja tämän alle olevissa hankinnoissa noudatetaan suosituksenluontoista ohjeistusta. Hollannissa ilmoitusvelvollisuuden rajausta pohditaan parhaillaan, voimassaoleva lainsäädäntö edellyttää yli 1.361340 euron urakoiden kilpailuttamista. Belgiassa ilmoitusvelvoite kattaa yli 5.500 euron hankinnat. Italiassa ilmoitusvelvollisuuden raja on 20.000 euroa. Portugalissa on vähimmäismäärä pyydettyville tarjouksille seuraavasti: yli 20.000 (vähintään 5 tarjoajaa), 10.000 - 20.000 (vähintään 3 tarjoajaa) ja 5.000 - 10.000 (vähintään 2 tarjoajaa).

2.3. Nykytilan arviointi

2.3.1. Julkisten hankintojen direktiivien soveltamiskäytäntö

Euroopan komissio on esittänyt tiedonannossaan *Vihreä kirja: Julkiset hankinnat Euroopan unionissa: Tulevaisuuden kysymyksiä* (16/12/96) sekä tiedonannossaan *Julkiset hankinnat Euroopan unionissa* (KOM(1998) 143 lopullinen) yhteisön julkisten hankintojen lainsäädännön soveltamiseen liittyviä näkemyksiään. Komission näkemyksen mukaan hankintadirektiivit ovat lisänneet avoimuutta julkisten hankintojen sopimuksentekomenettelyissä ja julkinen ilmoittelu on lisännyt tietoisuutta julkisten hankintojen tarjoamista liiketoimintamahdollisuuksista. Komissio arvioi yhteisön julkisten hankintojen sääntelyn vaikuttaneen osaltaan suorituskykyisemmän eurooppalaisen teollisuuden syntymiseen, jolla on paremmat valmiudet hyötyä sisä-

markkinoiden mittakaavaeduista ja menestyä kilpailussa maailmanmarkkinoilla.

Komission mukaan julkisten hankintojen lainsäädännön soveltamiseen liittyy myös ongelmia, kuten direktiivien perusmääritelmien puutteellisuuksia sekä käsitteisiin liittyviä tulkinnanvaraisuuksia. Hankintamenettelyn valintaan liittyväksi ongelmaksi on koettu neuvottelumenettelyn liian väljä käyttäminen vetoamalla muun muassa olemattomaan pakottavaan kiireeseen sekä hankintayksiköistä itsestään riippuviin tekijöihin. Toisaalta neuvottelumenettelyllä on katsottu voitavan eräissä tilanteissa saavuttaa taloudellisesti parempi tulos kuin muita hankintamenettelyjä käyttäen sekä toisaalta vähentää hankintaan liittyviä hallinnollisia kustannuksia. Komissio katsoi myös nopeutettua menettelyä käytettävän liiallisesti sekä vielä vaakaammaksi ongelmaksi direktiivien hankintamenettelyä koskevien määräaikojen noudattamatta jättämisen. Myös hankintamenettelyjen toteuttamisessa on todettu tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaarantavia puutteita. Komissio totesi ongelmia esiintyvän myös tarjoajien valintaa ja tarjouksen valintaa koskevien säännösten soveltamisessa.

Tiedonannossaan vuonna 1998 komissio tunnusti tarpeen muuttaa ja yksinkertaistaa oikeudellista kehystä, huomioida tekninen ja taloudellinen kehitys sekä sisällyttää direktiiviin joustavampia menettelytapoja. Lainsäädäntömuutosten lisäksi tiedonannossa korostettiin tarvetta myös muihin toimenpiteisiin markkinoille pääsyn parantamiseksi, kuten hankintatoimeen liittyvään koulutukseen, hankintamahdollisuuksista tiedottamisen tehostamiseen sekä pienten ja keskisuurten yritysten aseman parantamiseen liittyviin toimiin.

Komissio on myös todennut julkisiin hankintoihin liittyvien kansallisten oikeusturvamennettelyissä olevan huomattavia eroja. Muutoksenhakukeinojen tehokkuuden ja kustannusten osalta jäsenvaltioiden ratkaisut eroavat toisistaan. Komissio on kiinnittänyt erityistä huomiota tehokkaiden ja kustannuksiltaan kohtuullisten muutoksenhakukeinojen olemassaoloon ja kannustanut jäsenvaltioita erityisten riippumattomien valvontaviranomaisten perustamiseen. Komissio valmistee parhaillaan valvontadirektiivien uudistus-

ta. Direktiiviehdotukset annettaneen vuoden 2006 aikana.

2.3.2. *Hankintalainsäädännön soveltaminen Suomessa*

Suomen hallinnon rakenteista johtuen hankintalakia soveltaa hyvin laaja joukko kuntien ja valtion viranomaisia, välilliseen ja välittömään valtionhallintoon kuuluvia yksiköitä, seurakuntia, julkisoikeudellisia laitoksia sekä myös yksityisiä toimijoita. Osaamisen hankintalainsäädännön menettelytapavelvoitteista vaihtelee suuresti. Hajautettu hankintatoimi on aiheuttanut paitsi henkilöstöresursien epätarkoituksenmukaista käyttöä ja kustannustehottomuutta, myös puutteita kilpailuttamisosaamisessa. Hankintoja ei aina kilpailuteta lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Viime vuosina on kuitenkin enenevässä määrin kiinnitetty huomiota hankintatoimen järjestämisen tapoihin sekä hankintatoimen strategiseen suunnitteluun. Tämä on johtanut myös hankintojen keskittämiseen, yhteishankintoihin sekä asiantuntemuksen keskittämiseen. Ostoyhteistyön lisääntyminen on parantanut hankintalainsäädännön soveltamista. Valtionhallinnossa yhteishankintayksikön käytön lisääntyminen on keskeinen syy siihen, että lainsäädännön velvoitteita noudattaa aiempaa kattavammin.

Markkinaoikeuden oikeuskäytännössä kilpailuttamisosaamisen puutteellisuus on yksi keskeinen syy siihen, että tarjoajia ja ehdokkaita ei aina kohdella tarjousmenettelyssä tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Hajautetusta hankintatoimesta johtuva hankkijoiden sivutoimisuus ja kokemuksen puute on ilmennyt esimerkiksi tarjouspyyntöjen heikkona tasona. Tarjousvertailussa tarjoajan ja tarjouksen valintaperusteita ei ole eriytetty tai riittävästi yksilöity. Tarjousvertailussa ja hankintaprosessin eri vaiheissa on muutoinkin ollut puutteita.

2.3.3. *Julkisten hankintojen koko*

Julkisia hankintoja tehdään Suomessa vuosittain noin 22,5 miljardilla eurolla (2004), mikä vastaa noin 15 prosenttia bruttokansan-

tuotteesta. Kuntien, kuntayhtymien ja muiden kunnallisten organisaatioiden ulkoisten hankintojen arvo oli vuonna 2004 noin 10,9 miljardia euroa, mikä on noin 37 prosenttia kuntasektorin ulkoisista menoista. Lisäksi kuntasektorin sisäisten hankintojen arvon arvioidaan olevan noin 5 miljardia euroa. Valtio-konsernin hankintojen arvo vuonna 2004 oli noin 4,5 miljardia euroa, mikä on noin 12 prosenttia valtion talousarvion loppusummasta. Loput hankintojen kokonaisarvosta muodostavat muun muassa julkisen sektorin hankinnat, joihin ei sovelleta hankintasäännöksiä.

Kuntien hankinnoista palveluhankinnat muodostavat suurimman hankintaryhmän. Kuntien palveluhankintojen arvo vuonna 2004 oli 4,5 miljardia euroa. Vuonna 2004 kunnat hankkivat 1,6 miljardilla eurolla sosiaali- ja terveystoimen palveluja, 1,2 miljardilla eurolla liiketoimintapalveluja, 1 miljardilla eurolla opetus- ja kulttuuritoimen palveluja, 715 miljoonalla eurolla yhdyskuntapalveluja ja 411 miljoonalla eurolla yleishallinnon palveluja. Edellä mainittujen palveluhankintojen arvoihin sisältyy myös kuntien ja kuntayhtymien sisäisiä eriä. Asiakaspalveluiden ostot yksityisiltä tuottajilta olivat vuonna 2004 suuruudeltaan n.1,2 miljardia euroa, mistä määrästä suurin osa oli sosiaali- ja terveyspalveluiden hankintoja. Kuntien hankinnoista tavarahankintojen määrä vuonna 2004 oli 2,90 miljardia euroa. Rakennusurakoiden arvo vuonna 2004 oli 1,37 miljardia euroa. Kuntien ulkoisten tavara- ja palveluhankintojen sekä rakennusurakoiden arvo on kasvanut vuosittain. Myös hankintojen osuus kuntien ulkoisista menoista on kasvanut.

Valtion hankintojen pääasiallinen jakautuminen vuonna 2004 oli seuraava: palveluhankinnat 53%, vuokrat 19 %, maanpuolustuskalusto 11%, aineet, tarvikkeet ja tavarat 12% sekä koneet, laitteet, kalusteet ja aineetomat oikeudet 5%. Hankintalajeittain tarkasteltuna viisi suurinta ryhmää olivat: muiden rakennusten vuokra (n. 769 miljoonaa euroa), maa- ja vesirakenteiden korjaus- ja kunnossapitopalvelut (n. 480 miljoonaa euroa), maanpuolustuskalusto (n. 476 miljoonaa euroa), asiantuntija- ja tutkimuspalvelut (n. 455 miljoonaa euroa) sekä maa- ja vesirakenteiden rakentamispalvelut (n. 312 miljoonaa euroa).

Yhteensä näiden osuus oli n. 55 prosenttia kaikista hankinnoista.

2.3.4. *Palveluhankinnat*

Painopiste julkisissa hankinnoissa on hankintalain säätämisen jälkeen (1994) siirtynyt tavarahankinnoista palveluhankintoihin. Perinteisesti palveluhankintojen määrä on ollut suuri sellaisissa palveluissa, jotka eivät ole liittyneet välittömästi hankintayksikön ydintoimintoihin tai jotka edellyttävät erityistä ammattitaitoa. Tällaisia palveluja ovat esimerkiksi tietokone- ja tietojenkäsittelypalvelut, kiinteistöhoitopalvelut, koulutuspalvelut ja liikenteeseen liittyvät palvelut. Hankinnat ovat viime vuosina lisääntyneet muun muassa sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluissa.

Ydintoiminta-ajattelun, palvelumarkkinoiden kehittymisen, henkilöstökysymysten ja taloudellisen paineiden vuoksi kunnat ja muut hankintayksiköt ovat monessa tapauksessa luopuneet omasta palvelutuotannosta ja siirtäneet hankkimaan palveluja oman organisaationsa ulkopuolelta. Hankintayksiköt voivat ostaa tarvitsemansa palvelut yksityisiltä tai julkisilta palveluntuottajilta, jolloin hankinnat tulee kilpailuttaa hankintalainsäädännön mukaisesti. Hankintayksiköt ovat myös siirtäneet palvelujen tarjoamista yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden tai yksityisen sektorin toimijoiden kanssa perustamilleen yhtiöille, jolloin kilpailuttamisvelvoitteet tulee ratkaista tapauskohtaisesti.

Elinkeinoelämän kannalta palvelujen kilpailuttamisen lisääntymisessä on kysymys julkisten markkinoiden avautumisesta yksityiselle palveluntarjonnalle. Julkisten yksiköiden hankinnoilla oman organisaation ulkopuolelta on todettu olevan suora yhteys paikallisen elinkeino toiminnan vilkkauteen.

Palveluhankintojen kilpailuttaminen on luonteeltaan erilaista kuin tavarahankintojen tai rakennusurakoiden kilpailuttaminen. Palvelun laatuun liittyvien tekijöiden määrittäminen tarjouspyynnöissä on usein vaikeampaa kuin tavarahankinnoissa. Laatutekijöiden huomioiminen on vaativaa erityisesti sellaisissa palveluissa, jotka edellyttävät henkilökohtaista työsuoritusta. Sekä hankintayksiköt että yritykset ovat kokeneet hankintalain mukaisten hankintamenettelyjen soveltuvan

huonosti palveluhankintojen kilpailuttamiseen ja menettelytapojen olevan eräiltä osin liian jäykkiä. Etenkin tutkimus- ja kehityspalvelujen sekä sosiaali- ja terveystalvelujen kilpailuttamiseen on kaivattu aiempaa joustavampia kilpailuttamismenettelyjä, mahdollisuuksia neuvotella hankinnan kohteesta ja ehdoista tarjoajien kanssa sekä arvioida erityisesti henkilökohtaista työsuoritusta edellyttävissä palveluhankinnoissa palveluntuotamisesta vastaavien henkilöiden pätevyyttä koko hankintamenettelyn ajan.

Toisaalta on korostettu avoimuuden ja julkisuuden sekä syrjimättömien menettelytapojen merkitystä, jotta alan toimijat saisivat riittävää tietoa mahdollisuuksista tarjota palvelujaan julkiselle sektorille ja jotta sopimus-kumppanin valinta tapahtuisi syrjimättömällä ja tasapuolisella tavalla.

Euroopan yhteisön julkisten hankintojen lainsäädäntö soveltuu vain osittain niin kutsuttuihin toissijaisiin palveluhankintoihin, kuten sosiaali- ja terveystoimen hankintoihin. Suomen kansallinen hankintalainsäädäntö velvoittaa myös näiden hankintojen kilpailuttamiseen. Euroopan yhteisön perustamissopimus edellyttää kuitenkin myös näiden hankintojen tekemistä avoimella ja syrjimättömällä tavalla. Perustamissopimuksen on tullut velvoittavan myös julkiseen ilmoitettuun direktiivien soveltamisalan ulkopuolella olevista hankinnoista.

Suomessa sosiaali- ja terveystalvelujen hankkiminen yksityisiltä palveluntarjoajilta tai järjestöiltä on lisääntynyt viime vuosina ja näiden hankintojen arvioidaan lisääntyvän myös tulevaisuudessa. Sosiaali- ja terveystalvelujen kilpailuttamiseen on liittynyt monia ongelmia, kuten palvelumarkkinoiden kehittymättömyys, järjestöjen palveluntarjontaan liittyvät kysymykset, sosiaali- ja terveystalvelujen kilpailuttamisen strategisen suunnittelun vajavaisuus, palvelujen sisällön ja laatutason määrittelyyn liittyvät ongelmat sekä puutteet tietotaidossa.

2.3.5. Vähäiset hankinnat

Voimassa oleva laki julkisista hankinnoista on sisällöltään melko väljä puitelaki, joka velvoittaa kilpailuttamaan hankinnat. Laki ei sisällä yksityiskohtaisia EU-kynnysarvon ali

olevien hankintojen kilpailuttamisen menettelytapavaatimuksia, mikä periaatteessa mahdollistaa joustavat hankintakäytännöt. Toisaalta laki ei anna täsmällisiä vastauksia tarjoajien tasapuolisen kohtelun sekä muiden hankintalainsäädännön periaatteiden soveltamiseen käytännön hankintatilanteissa. Nimenomaisten säännösten puuttuessa hankintalaki on oikeuskäytännössä tulkittu kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevien säännösten mukaisesti. Siten myös arvoltaan vähäisissä hankinnoissa menettelytapaveloitteet ovat käytännössä olleet lähes samat kuin arvoltaan merkittävässä hankinnoissa.

Nykyisen hankintalain 5 §:n 2 momentin mukaan hankinta saadaan tehdä ilman tarjouskilpailua vain erityisestä syystä, jollainen on muun muassa hankinnan vähäinen arvo. Hankintalaissa ei ole määritelty vähäisen hankinnan rahallista arvoa, sillä lakia säädetäessä lähtökohtana oli, että vähäisen arvon määrittelyssä voitaisiin joustavasti ottaa huomioon hankintojen luonne ja hankintamenettelyn kustannukset lain kilpailuttamisvelvoitetta arvioitaessa. Hankinnan vähäistä arvoa koskevaa oikeuskäytäntöä on niukasti. Arvoltaan vähäiseksi hankinnaksi on katsottu 13.000 markan lumenaurauspalveluja koskeva hankinta (kilpailuneuvoston 13.8.2001 antama päätös). Samoin vähäiseksi hankinnaksi markkinaoikeuden tuoreessa ratkaisussa on katsottu kunnan liikennepalveluiden hankinta, jonka arvo on ollut 6 000 euroa (markkinaoikeus 1.4.2005). Sitä vastoin 10.000 euron kunnallisten ilmoitusten julkaisupalveluja ei katsottu vähäiseksi (markkinaoikeus 1.4.2004) eikä myöskään 118.000 markan rakennusten julkisivukorjausta koskevaa rakennustyötä (kilpailuneuvoston 26.4.2001 antama päätös). Hankinnan vähäistä arvoa on lain soveltamiskäytännössä yleisesti tulkittu melko kaavamaisesti ja kilpailuttamisveloitteen on katsottu ulottuvan kaikkiin hankintoihin aivan pieniä hankintoja lukuun ottamatta.

2.3.6. Hankinnat sidosyksiköiltä

Voimassa olevassa yhteisön hankintalainsäädännössä ei ole nimenomaisia säännöksiä mahdollisuudesta tehdä kilpailuttamatta hankintoja hankintayksikköön sidossuhteessa

olevalta yksiköltä (nk. in house- suhde). Sääntelyn puute on aiheuttanut epävarmuutta haitaten tarkoituksenmukaistenkin palvelutuotantoa koskevien yhteistyö- ja yhtiöjärjestelyjen ja muiden rakenteellisten ratkaisujen tekemistä. Nimenomaisten säännösten puute on koettu ongelmalliseksi myös useissa muissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltävänä on parhaillaan useita ennakkoratkaisupyynnöitä ja kanneasioita, jotka koskevat in house- kysymystä. Yhteisöjen tuomioistuimen tulevat tuomiot tulevat todennäköisesti selkeyttämään vallitsevaa oikeustilaa.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on käsitellyt sidoshankintoja koskevaa kysymystä tuomioissaan *C-107/98, Teckal, C-26/03, Stadt Halle* sekä *C-84/03, komissio vs. Espanja*. Tuomioistuimen tuomioiden mukaan hankintayksikkö voi tehdä hankintoja oman organisaation ulkopuolelta ilman kilpailuttamista ainoastaan sellaisissa tilanteissa, joissa se käyttää sidosyksikköön vastaavaa valvontavaltaa kuin se käyttää omiin yksiköihinsä. Edellytyksenä lisäksi on, että sidosyksikkö harjoittaa pääasiallista toimintaansa sen omistavien hankintayksiköiden kanssa. Tuomion *C-26/03 Stadt Halle* mukaan vastaavaa valvontavaltaa koskeva edellytys ei voi täytyä tilanteissa, joissa sidosyksikön vähemmistöosakkaana on yksityinen taho. Tuomion *C-84/03 komissio vs. Espanja* mukaan hallintoviranomaisten ja muiden julkisoikeudellisten yksiköiden välillä tehtyjen hankintasopimuksia sisältävien yhteistyösopimusten sulkeminen hankintalainsäädännön soveltamisalasta on vastoin yhteisön julkisten hankintojen direktiivejä.

Sidoshankintoja on käsitelty myös korkeimman hallinto-oikeuden Hangon sairaankuljetuspalveluja koskevassa ratkaisussa 30.11.2004 T 3048. Ratkaisun mukaan sairaankuljetuspalvelujen hankintaan oli sovellettava hankintalainsäädäntöä, koska Hangon kaupungin ja aluepelastuslaitoksen välisessä yhteistyösopimuksessa oli kysymys kahden muodollisesti erillisen ja päätöksenteon kanalta itsenäisen oikeushenkilön välisestä sopimuksesta, joka koski rahallista vastiketta vastaan tehtyä palveluhankintaa.

Sidoshankintoja koskevien kysymysten lisäksi hankintayksiköiden välisiin yhteistyö-

muotoihin liittyy yhteisöoikeuden soveltamiseen liittyviä kysymyksiä. Erityisesti kuntien välisten erilaisten yhteistyösopimusten sallittavuuden osalta hankintalainsäädännön on koettu olevan tulkinnanvarainen. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä on katsottu hankintaviranomaisten välisten hankintasopimusten kuuluvan julkisten hankintojen sääntelyn soveltamisalaan. Toisaalta oikeuskäytännössä ei ole tehty rajanvetoa hankintalainsäädännön ulkopuolella olevaan hankintaviranomaisten hallinnolliseen yhteistyöhön. Siten mahdollisuutta hankintojen tekemiseen usean kunnan omana työnä ei ole ratkaistu selkeästi yhteisöoikeudellisessä tai siihen liittyvässä oikeuskäytännössä. Koska omana työnä tekemisen ei katsota kuuluvan kilpailuttamisveloitteen alaan eikä myöskään kuuluvan lainkaan hankintalainsäädännön soveltamisalaan, on säännöksen laatiminen yhteisöoikeuden tulkinnallisuuden vuoksi tällä hetkellä epätarkoituksenmukaista.

Vaikka sidoshankintoja koskeva yhteisön oikeuskäytäntö onkin kehittymisvaiheessa, kansalliseen hankintalainsäädäntöön on tarpeen sisällyttää Euroopan yhteisön tuomioistuimen jo annetuista tuomioista ilmenevät oikeusohjeet. Sääntelyä on mahdollisesti tarpeen täydentää vireillä olevien asiaa koskevien kysymysten tultua tuomioistuimessa ratkaistuksi.

2.3.7. Ilmoitusveloitteet

EU-kynnysarvot ylittävistä tavara- ja palveluhankinnoista sekä rakennusurakoista on kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen mukaisesti julkaistava ilmoitus Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Ilmoitusveloitteet perustuvat julkisten hankintojen direktiiveihin. Hankintailmoitusten julkaisemisveloitteella on katsottu olevan keskeinen merkitys julkisten hankintojen sääntelyn tavoitteiden toteutumiselle. Euroopan yhteisöjen komissio on kiinnittänyt ilmoitusveloitteiden täyttämiseen korostuneesti huomiota ja käynnistänyt valvontamenettelyjä ilmoitusveloitteiden laiminlyönnistä. Myös kansallisessa oikeuskäytännössä ilmoitusveloitteiden täyttäminen on katsottu ehdottomaksi muotovaatimukseksi. Ilmoitusveloitteen laiminlyöminen on johtanut

yleensä hankintapäätöksen kumoamiseen ja velvoitteeseen kilpailuttaa hankinta uudelleen.

Suomessa julkisia hankintoja koskevat ilmoitukset on toimitettu Edita Oyj:n kautta Euroopan unionin julkaisutoimistoon, joka julkaisee ilmoitukset Tenders Electronic Daily (TED)-tietokannassa. Ilmoitukset julkaistaan myös kansallisella tietokanavalla internetissä sekä Julkiset hankinnat - lehdessä. EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja ilmoitettiin vuonna 2004 noin 1 700 kpl.

Direktiivin soveltamisalaan kuuluvista hankinnoista ilmoittaminen toteutuu käytännössä melko hyvin. Keskitetty ilmoitusten vastaanotto ja toimittaminen edelleen julkaisutoimistoon on todettu käyttäjäystävälliseksi ja toimivaksi järjestelyksi. Yritysten tiedonsaantia on pyritty turvaamaan erilaisin haku- palveluin. Ilmoitteluun liittyväksi ongelmaksi voidaan kuitenkin katsoa hankintanimikkeistön (CPV-koodisto) käytön ohjeistuksen puute. Keskeinen tulkinnanvarainen kysymys liittyy siihen, millä numerotarkkuudella hankinnat tulee määritellä nimikkeistöä käyttäen. Asiaan on pyritty kiinnittämään myös komission huomiota.

Voimassa oleva hankintalaki ei velvoita ilmoittamaan julkisesti EU-kynnysarvon alittavista taikka toissijaisista hankinnoista. Ilmoitusvelvoite on siten vapaaehtoinen. Myöskään hankintadirektiiveissä ei ole direktiivien soveltamisalan ulkopuolella olevia hankintoja koskevia ilmoittamisvelvoitteita. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimien on kuitenkin tuomioissaan *C-324/98, Telaustria ja Telefonadress* sekä *C-275/98, Unitron Scandinavia* katsonut, että myös hankintadirektiivien soveltamisalan ulkopuolella olevissa hankinnoissa on noudatettava yhteisön perustamissopimuksen perustavanlaatuisia oikeussääntöjä, kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa koskevia periaatteita sekä erityisesti avoimuusperiaatteita. Avoimuusveloitteen sisältönä on tuomioistuimen mukaan taata hankinnasta ilmoittaminen asianmukaisessa laajuudessa hankintasopimusten tekomenettelyjen puolueettomuuden valvomiseksi sekä hankintojen avaamiseksi kilpailulle. Komissio on nostanut Suomea vastaan kanteen yhteisöjen tuomioistuimessa vastaavaluonteisessa asiassa (*C-195/04 Senaatti- kiin-*

teistöt). Komissio katsoo Suomen rikkoneen jäsenyysvelvoitteita EU-kynnysarvon alittavassa hankinnassa, josta ei oltu ilmoitettu komission näkemyksen mukaan julkisesti. Voimassa olevan hankintalain 5 §:n mukaisissa hankinnoissa hankintamenettelyjen käyttö ei edellytä hankintailmoituksen julkaisemista. Viime vuosina EU-kynnysarvot alittavia hankintailmoituksia on tehty JULMA-ilmoitusjärjestelmään noin 2000 kpl vuodessa.

Jotta Suomen hankintalainsäädäntö vastaisi yhteisöoikeuden avoimuusperiaatetta koskevia tulkintoja, ehdotetaan ilmoitusvelvoite laajennettavaksi myös hankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolella oleviin hankintoihin.

2.3.8. Uudet liiketoimintatavat

Erilaiset julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö- ja kumppanuushankkeet ovat yleistyneet viime vuosina. Järjestelyjen sisältö vaihtelee rahoitus- ja omistusjärjestelyjä sisältävistä laajoista infrastruktuurihankkeista pieniin palvelukohtaisiin sopimuksiin. Järjestelyjen tavoitteena voi olla esimerkiksi monimutkaisen ja laajan hankkeen suunnittelu yhteistyönä yksityissektorin yrityksen kanssa, yhteistyössä tapahtuva palvelun kehittäminen, asiakaskohtaisen joustavuuden saavuttaminen palvelu- tai tavarahankinnoissa taikka rakenteellisten yhteistyöjärjestelyjen toteuttaminen kuten julkisen ja yksityisen sektorin toimijoiden yhteisyritysten perustaminen. Yhteisyrityksiä on perustettu muun muassa kuntien elinkeinopoliittisten tehtävien hoitamista varten sekä tietotekniikan ja ympäristöhuollon aloilla. Laajoja infrastruktuuri- ja rakennushankkeita on Euroopassa melko yleisesti tehty yhteistyössä yksityisen sektorin kanssa siten, että yksityisen sektorin toimija kantaa taloudellisen riskin hankkeessa. Suomessa vastaavien järjestelyjen voidaan arvioida lisääntyvän tulevaisuudessa.

Yhteistyö- ja kumppanuussopimuksia ei ole erityisesti huomioitu yhteisön julkisten hankintojen lainsäädännössä. Hankintasopimukset kuuluvat lainsäädännön kilpailuttamisvelvoitteen alaan. Sitä vastoin palveluja koskevat käyttöoikeussopimukset ja raken-

teelliset yhteistyöjärjestelyt ovat yhteisön julkisten hankintojen lainsäädännön soveltamisalan ulkopuolella. Näiden sopimusten tekemisessä on kuitenkin noudatettava yhteisön perustamissopimuksen periaatteita ja niistä oikeuskäytännössä johdettuja toimintavelvoitteita. Asiaa on käsitelty muun muassa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa C-324/98 *Telaustria ja Telefonadress* sekä C-275/98 *Unitron Scandinavia*.

Yhteistyö- ja kumppanuussopimusten, palveluja koskevien käyttöoikeussopimusten sekä rakenteellisten yhteistyöjärjestelyjen tekemisen menettelytapavaatimukset on koettu tulkinnanvaraisiksi. Erityisesti hankintalainsäädännön soveltumattomuuden palveluja koskeviin käyttöoikeussopimuksiin voidaan arvioida olevan ongelmallista, sillä käyttöoikeussopimukset vastaavat usein luonteeltaan palveluhankintasopimuksia. Lainsäädännön kilpailuttamiseen liittyvien säännösten selkeyttäminen on koettu välttämättömäksi.

Euroopan komissio on julkaissut 12.4.2000 tulkitsevan tiedonannon käyttöoikeussopimuksista yhteisön oikeudessa. Komissio on lisäksi julkaissut 30.4.2004 julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyösopimuksia sekä julkisia hankintoja ja käyttöoikeussopimuksia koskevaa yhteisön oikeutta käsittelevän vihreän kirjan (KOM(2004) 327 lopullinen). Komissio esittelee asiakirjoissa yhteisöoikeuden soveltamiseen liittyviä tulkintojaan. Komissio harkitsee mahdollisten lainsäädäntöaloitteiden tekemistä tai tulkitsevan tiedonannon antamista vihreään kirjaan saadun palautteen perusteella. Esitykset annettaneen vuonna 2006.

Rakennusalan käyttöoikeusurakoihin sovelletaan tällä hetkellä EU- kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevissa asetuksissa olevia erityisiä menettelytapasäännöksiä, joiden mukaan käyttöoikeusurakat voidaan kilpailuttaa myös neuvottelumenettelyä käyttäen. Direktiiveihin perustuvat säännökset koskevat nimenomaisesti ilmoitusvelvoitteita, määräaikoja ja lisäurakkasopimuksia, mutta ne jättävät avoimiksi eräitä keskeisiä kilpailuttamiseen liittyviä kysymyksiä, kuten hankintamenettelyjen valintaan, teknisten eritelmien käyttöön sekä tarjoajien ja tarjousten valintaan liittyviä seikkoja. Sääntely on näiltä osin koettu tulkinnanvaraiseksi ja epäselväksi.

2.3.9. Sähköiset menettelytavat

Voimassa olevissa julkisten hankintojen direktiiveissä ei ole nimenomaisia säännöksiä sähköisten menettelytapojen käytöstä tai sähköisistä ostomekanismeista. Sähköisillä viestintävälineillä voidaan kuitenkin edistää ja nopeuttaa hankintamenettelyjä sekä lisätä niiden avoimuutta, joten niiden saattaminen perinteisten viestintätapojen kanssa samaan asemaan on tärkeää. Käytännössä puuttuvien säännösten johdosta on myös esiintynyt kaupan esteisiin verrattavia ja markkinoiden pirstoutumiseen johtavia käytäntöjä tiettyjen tekniikoiden vaatimisesta hankintayksiköiden ja tarjoajien välisessä tiedonvaihdossa sekä hankintailmoitusten sähköisessä toimittamisessa. Euroopan komissio on arvioinut sähköisten menettelytapojen käytön mahdollistavan jopa viiden prosentin välittömien hankintaan liittyvien kustannusten säästön sekä kymmenien prosenttien säästön transaktiokustannuksissa. Syrjivien vaatimusten käytön estämiseksi sekä toisaalta sähköisten menettelytapojen mahdollistamiseksi on tarpeellista selkeyttää lainsäädäntöä.

Sähköisten menettelytapojen käyttö julkisissa hankinnoissa on noussut Euroopan unionissa tärkeäksi kysymykseksi. Julkisten hankintojen direktiivi uudistuksessa on selkeytetty sähköisten tiedonvaihtotapojen ja ostojärjestelmien käyttöä julkisissa hankinnoissa. Euroopan komissio esittää lisäksi 13.12.2004 antamassaan tiedonannossa (KOM(2004) 841 lopullinen) toimintasuunnitelman sähköisten julkisten hankintojen sääntelykehityksen täytäntöön panemiseksi. Sähköisten menettelyjen yksityiskohtia käsitellään parhaillaan komissiossa, mistä syystä tarkemmista menettelyistä ehdotetaan säädettäväksi myöhemmin asetuksella.

2.3.10. Oikeusturvakeinot

Voimassa olevan hankintalain oikeusturväsäännökset perustuvat valvontadirektiiveihin (neuvoston direktiivit 89/665/ETY ja 92/13/ETY). Direktiivit sisältävät määräyksiä tietyistä vähimmäisvaatimuksista, jotka kansallisten menettelyjen tulee täyttää. Julkisissa hankinnoissa asianosaisilla on nykyisen lainsäädännön mukaan käytettävissään useita oi-

keusturvakeinoja. Hankintalain 3 luvussa on säädetty asianosaisen oikeudesta vahingonkorvaukseen (8 §), jonka tuomitseminen kuuluu yleisten alioikeuksien toimivaltaan. Vahingonkorvausasioita on ollut käsittelyssä varsin vähän. Julkisissa hankinnoissa muutoksenhakuviranomaisena toimii markkinaoikeuslain (1527/2001) mukaisesti 1.3.2002 toimintansa aloittanut markkinaoikeus, jota ennen muutoksenhakuviranomaisena toimi kilpailuneuvosto. Markkinaoikeuden käytettävissä olevista oikeusturvakeinoista säännökset sisältyvät nykyisen hankintalain 9 – 12 §:ään.

Markkinaoikeus voi asianosaisen hakemuksesta poistaa kokonaan tai osaksi hankintayksikön päätöksen, kieltää hankintayksikköä soveltamasta hankintaa koskevassa asiakirjassa olevaa kohtaa tai muuten noudattamasta virheellistä menettelyä, velvoittaa hankintayksikön korjaamaan virheellisen menettelyn sekä määrätä maksettavaksi hyvitysmaksua sellaiselle asianosaiselle, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu. Edelleen markkinaoikeus voi hakemuksen tultua vireille kieltää tai keskeyttää päätöksen täytäntöönpanon väliaikaisesti käsittelyn ajaksi. Lisäksi nykyisen lain 11 a §:n mukaisesti on käytettävissä vapaaehtoinen sovittelumenettely, kun kyse on peruspalvelusektoria koskevasta hankinnasta. Kyseistä menettelyä ei ole käytännössä käytetty kertaakaan eikä sitä esitetä otettavaksi ehdotettuun lakiin. Kun kyseessä on kuntalain soveltamisen piiriin kuuluva hankintayksikkö, tulevat lisäksi sovellettaviksi kuntalain mukaiset oikeusturvakeinot kuten oikaisu-menettely. Hankintalain 9 a §:n mukaan sitä vastoin kuntalain mukainen valitus ei ole mahdollinen, jos asia kuuluu markkinaoikeuden toimivaltaan. Saman pykälän mukaan ei voida myöskään valittaa hallintolainkäyttölain (586/1996) nojalla asiasta, jossa markkinaoikeudella on toimivalta.

Aikaisemmin kilpailuneuvosto voi ottaa tutkittavakseen vain sellaisen hakemuksen, joka koski EU-kynnysarvon ylittäviä hankintoja. Muutoksenhaun edellytyksenä oli lisäksi, ettei hankintasopimusta oltu vielä tehty. Lakia muutettiin tältä osin 1.3.1998 voimaan tulleella lailla (1247/1997), jonka mukaan muutoksenhakuoikeus ulotettiin koskemaan

kaikkia hankintalain soveltamisen piiriin kuuluvia hankintoja ja myös sellaisia hankintoja, joista oli jo tehty sopimus. Laajennus ei koskenut erityisalvoja. Hakemus markkinaoikeuteen tulee tehdä 14 päivän kuluttua siitä, kun tarjoaja on saanut tiedon häntä koskevasta ratkaisusta.

Viimeisin hankintalain muutos tuli voimaan 1 helmikuuta 2005 (21/2005). Lakia muutettiin siten, että lakiin lisättiin uusi 7a §, jonka mukaan hankintayksikkö on velvollinen tekemään hankintamenettelyn aikana tekemistään ratkaisuksista kirjalliset päätökset, jotka markkinaoikeuden hakemusosoituksineen on saatettava asianosaisten tiedoksi. Hankintapäätöstä ei säännöksen mukaan saa panna täytäntöön eikä hankintasopimusta tehdä ennen 21 päivän määräajan kulumista. Määräaika lasketaan siitä, kun vastaanottaja on saanut tai hänen katsotaan saaneen päätöksen tiedoksi. Lakimuutos johtui valvontadirektiivin vaatimuksista ja erityisesti Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiosta *C-81/98, Alcatel (Kok. 1999, s. I-7671)*. Uuden 7 a §:n mukaan odotusajasta huolimatta päätös voidaan panna täytäntöön poikkeuksellisesti ennen odotusajan kulumista.

Markkinaoikeuden ja muutoksenhakuelimenä aiemmin toimineen kilpailuneuvoston käsittelemien juttujen määrä on kasvanut vuosittain. Vuonna 1995 kilpailuneuvosto käsiteli alle kymmenen julkisia hankintoja koskevaa asiaa. Vuonna 2003 juttuja oli 200, mikä on lähes 90 prosenttia markkinaoikeudessa vuonna 2003 ratkaistuista asioista. Hakemus johti hankintapäätöksen kumoamiseen 56 jutussa ja hyvitysmaksuun 10 jutussa. Hakemus jätettiin tutkimatta 28 jutussa. Markkinaoikeuden päätöksistä valitettiin korkeimpaan hallinto-oikeuteen 45 jutussa. Vuonna 2004 hankinta-asioita oli saapui 307, joista ratkaistiin 245, näistä hyväksyttiin 94 ja niistä hyvitysmaksu määrättiin 15 tapauksessa; hylättiin 86, jätettiin tutkimatta 22 ja 43 raukesi. Vuonna 2005 hankinta-asioita pantiin vireille noin 500.

Keskimääräinen käsittelyaika julkisia hankintoja koskeville valituksille markkinaoikeudessa oli 2,8 kuukautta vuonna 2003. Hankinta-asioiden käsittelyajat ovat jonkin verran pidentyneet juttumäärän kasvaessa. Vuonna 2004 keskimääräinen käsittelyaika

oli 4,5 kuukautta ja vuonna 2005 yli 5 kuukautta.

Yhden asian markkinaoikeuskäsittely aiheuttaa arviolta 4 000 euron käsittelykustannukset, mitä on pidettävä melko suurena. Hankinnan täytäntöönpano keskeytetään normaalisti asian markkinaoikeuskäsittelyn ajaksi, minkä lisäksi hankintamenettely voidaan markkinaoikeuden ratkaisussa velvoittaa toteuttamaan kokonaan tai osittain uudelleen. Pienten hankintojen osalta oikeusturva-keinojen käytöstä aiheutuvan viivästyksen on koettu olevan hankinnan arvoon nähden suhteeton.

Muutoksenhakuprosessi on osoittautunut pääsääntöisesti tehokkaaksi keinoksi oikeus-suojan saamiseksi. Ongelmalliseksi on koettu lähinnä muutoksenhakuoikeuden käyttäminen sellaisissa tapauksissa, joissa tarjouskilpailua ei ole järjestetty lainkaan. Markkinaoikeus on tällaisissa asioissa katsonut menettelytapavirheen olevan yleinen ja muutoksenhakuun olevan oikeutettuja kaikkien potentiaalisten tarjoajien. Näissä tapauksissa sopimussuhde hankintayksikön ja toimittajan välillä on jo usein alkanut siinä vaiheessa, kun potentiaaliset tarjoajat saavat tiedon hankinnasta. Asian käsittely markkinaoikeudessa ei siten voi käytännössä johtaa hakijan kannalta tyydyttävään lopputulokseen, sillä markkinaoikeus ei voi näissä tapauksissa määrätä hyvitysmaksua eikä myöskään puuttua hankintasopimukseen.

Komissio valmistelee parhaillaan julkisia hankintoja koskevien valvontadirektiivien (89/665/EY ja 92/13/EY) uudistamista. Ehdotukset on tarkoitus antaa vuoden 2006 aikana. Komissio on alustavasti esittänyt valvontadirektiivien tarkistamista seuraavasti:

EU-tuomioistuimen ns. *Alcatel-tuomion* (C-81/98) täytäntöön panemiseksi hankintayksikön olisi tehtävä kirjallinen päätös hankinnasta, informoitava tarjoajia ja odotettava tietty aika ennen kuin hankintayksikkö allekirjoittaa voittajan kanssa sitovan sopimuksen. Odotus- eli valitusajaksi komissio esittää vähintään 10 arkipäivää. Valittaja voidaan myös velvoittaa ilmoittamaan ennakolta valitusaikeestaan hankintayksikölle. Valituksia käsittelevälle tuomioistuimelle olisi komission mukaan varattava vähintään viisi arkipäivää valituksen tutkimiseen ja tur-

vaavia toimenpiteitä koskevan päätöksen tekemiseen.

Komissio esittää lisäksi kaikkein vakavimpien hankintoja koskevien rikkomusten sanktioimista, koska valittajien saamat vahingonkorvaukset eivät ole kaikissa tapauksissa riittävän tehokkaita uhkia rikkomusten ehkäisemiseksi. Kaikkein vakavin rikkomus on se, että hankintayksikkö ei kilpailuta hankintaa lainkaan. Näissä tilanteissa tulisi olla mahdollista tuomita hankintayksikkö sakkoon tai muuhun vastaavaan seuraamukseen. Sakko voitaisiin tuomita maksettavaksi myös mahdollisten vahingonkorvausten ja rikkomusteen syyllisten henkilöiden saamien henkilökohtaisten sanktioiden ohella.

Komission mukaan ei ole kohtuullista, että sanktioita koskevien kanteiden nostaminen jätettäisiin pelkästään yritysten aktiivisuuden varaan. Komissio esittääkin, että hankintäsäännösten valvontaa varten perustettaisiin itsenäinen valvontaelin, jolle myös yritykset voisivat tehdä kanteluita havaitsemistaan lain rikkomuksista. Valvontaelimen tulisi ensisijaisesti pyrkiä siihen, että hankintayksikkö korjaa virheellisen menettelyn kohtuullisessa ajassa vapaaehtoisesti. Tarvittaessa voitaisiin turvautua tuomioistuinmenettelyyn. Tehostettuja sanktioita voitaisiin soveltaa ainakin EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa.

Komissio on kannustanut muun muassa vihreässä kirjassa sekä julkisia hankintoja koskevassa tiedonannossa jäsenvaltioita riippumattomien valvontaviranomaisten perustamiseen. Komissio tavoittelee tilannetta, jossa kansalliset valvontaviranomaiset voisivat ratkoa epämuodollisesti ja nopeasti markkinoillepääsyyn liittyviä ongelmia yhteistyössä keskenään ja komission kanssa toimien. Komissio ei ehdota täysin uusien organisaatioiden perustamista, vaan enemmänkin olemassa olevien elinten, kuten tilintarkastusviranomaisten ja kilpailuviranomaisten toiminnan laajentamista julkisiin hankintoihin.

Edellä selostetut, valvontadirektiiviin todennäköisesti sisältyvät uudistukset edellyttäisivät hankintalain valvontamenettelyjen kokonaisuudistusta. Ehdotukset annettaneen vielä kuluvan vuoden aikana, joten tässä yhteydessä ei ole tarkoituksenmukaista säätää valvontamenettelyistä. Huomattava kuitenkin

on, että ehdotetut kansalliset kynnsarvot tulisivat joka tapauksessa rajaamaan markkinaoikeuden toimivaltaa.

Ehdotetussa laissa oikeusturvakeinoja koskevat säännökset säilyisivät pääosin ennallaan ja ne koskisivat kaikkia lain soveltamisen piiriin kuuluvia hankintayksiköitä ja hankintoja.

2.4. Erityisalojen sääntely

Yleistä

Vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista säädettäisiin erillisellä lailla (erityisalojen hankintalaki). Lailla saatettaisiin voimaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/17/EY vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelyjen yhteensovittamisesta.

Erityisalojen hankintalain soveltamisesta postipalveluihin ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi asetuksella. Erityisalojen hankintadirektiivi sallii postipalveluissa siirtymäajan vuoden 2008 loppuun saakka, jonka jälkeen näihin palveluihin on viimeistään sovellettava erityisalojen hankintalakia. Erityisalojen hankintalakiin ei Suomen oloihin tarpeettomana esitetä otettavaksi säännöksiä direktiiviin sisältyvistä hiilen tai öljyn etsinnästä.

Erityisalojen hankintalaki vastaisi keskeisiltä osin hankintalain menettelysäännöksiä. Erityisalojen hankintalaissa olisi kuitenkin direktiivin sallimissa puitteissa laajempi mahdollisuus käyttää neuvottelumenettelyä samoin ehdoin kuin avointa tai rajoitettua menettelyä. Eroja on myös mm. ilmoitusmenettelyissä. Hankintalaissa ei ole mahdollista käyttää esimerkiksi toimittajarekisteriä.

Keskeisin ero olisi lakien soveltamisalassa. Erityisalojen hankintalakia ehdotetaan sovellettavaksi vain EU-kynnsarvot ylittäviin hankintoihin, joten kansallista kynnsarvoa ja sen mukaista kevennettyä hankintamenettelyä ei esitetä säädettäväksi. Kevennetty hankintamenettely ei ole tarpeen, koska erityisalojen hankintalaki sallii direktiivien mukaisesti hyvin joustavat hankintamenettelyt ja neuvottelumenettelyn vapaan käytön. Tämä ohella direktiivin kynnsarvot ovat hankinta-

direktiiviin verrattuna korkeampia. Lisäksi suurin osa alalla toimivista yksiköistä noudattaa jo muutoinkin toiminnassaan liiketaloudellisia periaatteita, joten kilpailun lisääminen ilmoitusmenettelyn laajentamisella ei ole samassa määrin tarpeen kuin hankintalain soveltamisalalla. Mikäli avoimuusperiaatetta koskeva yhteisön oikeuskäytäntö laajenee koskemaan myös erityisalojen hankintamenettelyjä, on lainsäädäntöä syytä arvioida tältä osin uudelleen.

Rakenteellisesti lait eroavat toisistaan siinä, että erityisalojen hankintalaki noudattaa rakenteeltaan enemmän direktiivin systematiikkaa, jolloin esimerkiksi kynnsarvoista säädetään jo heti toimialoja koskevien pykälien jälkeen. Hankintalaissa on jouduttu huomioimaan myös kansallinen kynnsarvo ja sen mukaiset menettelyt, joten kynnsarvoista säädetään vasta soveltamisalan eri poikkeusten jälkeen. Yksittäisten artikloiden osalta erityisalojen hankintadirektiivin sääntely ei ole yhtä yksityiskohtaista kuin hankintadirektiivissä. Erityisalojen hankintalaissa on seurattu ao. direktiivin ilmaisuja, vaikka olennaisia eroja hankintadirektiivin ei olisi-kaan.

2.4.1. Nykytilan arviointia

Erityisalojen hankintalain (nykyisin ns. peruspalvelusektorin) kattamien toimialojen hankinnoista säädetään tällä hetkellä asetuksella kynnsarvot ylittävistä vesi- ja energiahuollon- liikenteen sekä teletoiminnan alalla toimivien yksiköiden hankinnoista (381/1998). Asetus koskee sellaisia erityisaloilla toimivia hankintayksiköitä, jotka ovat valtion tai kuntien viranomaisia, julkishallintoon kuuluvia oikeushenkilöitä taikka valtion liikelaitoksia. Lisäksi soveltamisalaan kuuluvat viranomaisten määräysvaltaan kuuluvat yksiköt sekä yksiköt, jotka toimivat erityis- tai yksinoikeuden nojalla. Teletoiminta on jo aiemmin vapautettu hankintalainsäädännön soveltamisalasta.

Kaukolämpö, maakaasu, sähkö ja polttoturve

Energiahuollon alalla asetuksen soveltamisalaan kuuluvia toimintoja ovat sähkön, kaasun ja lämmön tuotantoon, siirtoon ja ja-

keluun liittyvät julkiset palvelut sekä sähkön, kaasun ja lämmön toimittaminen tällaisiin verkkoihin. Myös polttoturpeen etsiminen ja nostaminen kuuluvat asetuksen soveltamisalaan. Asetuksen soveltamisalaan kuuluvia energia-alan yrityksiä ovat kaasu- ja kaukolämpötoimintaa harjoittavat yhtiöt, sähköyhtiöt sekä polttoturpeen tuotantoyhtiöt.

Kaukolämpötoiminnan harjoittaminen ei ole luvanvaraista. Kaukolämpöverkon ja voimaloiden rakentaminen edellyttää suuria investointeja, joten alan yrityksillä on käytännössä alueellaan luonnollinen monopoli. Kaukolämpöyhtiöt ovat pääasiassa kuntien liikelaitoksia tai niiden kokonaan tai osittain omistamia energiayhtiöitä. Näitä yhtiöitä on noin 200, joista noin 50 hankkii suuren osan myymästään kaukolämmöstä omista tai teollisuuden omistamista sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitoksista. Asetuksen soveltamisalaan kuuluvat hankinnat ovat noin neljännes näiden yksiköiden hankinnoista. Suurin osa hankinnoista on urakoita.

Maakaasuverkkotoiminnasta säädetään maakaasumarkkina-laissa (508/2000). Toiminta edellyttää maakaasuverkkoluvan, jonka myöntää Energiamarkkinavirasto. Maakaasun jakeluverkkoluvassa ei määritellä verkonhaltijan maantieteellistä vastuualuetta. Suomessa maakaasun siirtoputkisto ulottuu Kaakkois-Suomesta pääkaupunkiseudulle sekä Tampereelle ja sen ympäristökuntiin. Siirtoputkiston omistaa ja sitä ylläpitää Gasum Oy, joka toimii myös maakaasun siirtoverkonhaltijana, maahantuojana, tukkumyyjänä ja järjestelmävastaavana. Markkinoihin voivat osallistua yli viisi miljoonaa kuutiometriä vuodessa hankkivat maakaasun käyttäjät tai vähittäismyyjät, joiden mittaus on kauko- luennan piirissä ja joiden hinnoittelusta on sovittu lain voimaantulon jälkeen. Jälki- markkinakauppaa varten on perustettu oma markkinapaikka, jota hoitaa Kaasupörssi Oy.

Suomessa sähkömarkkinat on avattu kilpailulle vuonna 1995 voimaan tulleella sähkömarkkina-lailla (386/1995). Sähköenergian myyntitoiminta on vapaata eikä se edellytä toimilupaa. Sähköverkkotoiminta on kuitenkin luvanvaraista. Sähkön siirrosta kantaverkossa vastaa Fingrid Oyj, joka omistaa suurvoimansiirtoon tarvittavan kantaverkon lisäksi myös rajayhdysjohdot. Siirtojohdot,

jotka eivät kuulu kantaverkkoon muodostavat alueverkoja tai ne ovat kiinteästi liittyneet jakeluverkkoon. Tällaisia verkkoja on noin 10 erillisen alueverkkoyhtiön sekä noin 60 muun yhtiön hallinnassa.

Sähkönsiirrosta jakeluverkoissa vastaavat alueelliset sähköyhtiöt, joita on hieman alle 100. Pääosa jakeluyhtiöistä on kunnallisessa omistuksessa ja perinteisesti sähkölaitostoimintaa on harjoitettu kunnallisena liikelaitoksena tai julkisesti omistetussa yhtiössä. Sähköverkkotoimintaan vaaditaan Energiamarkkinaviraston myöntämä verkkolupa. Verkonhaltijoita koskevat verkon ylläpito- ja kehittämisvelvollisuus, sähkökäyttöpaikkojen ja tuotantolaitosten liittämismvelvollisuus sekä sähkön siirtovelvollisuus. Verkonhaltijat vastaavat sähköverkoston kunnosta ja asiakkaille toimitettavan sähkön laadusta.

Jakeluverkonhaltijan verkkolupaan liittyy maantieteellinen vastuualue, jolla jakeluverkonhaltijalla on yksinoikeus rakentaa jakeluverkkoa. Sähköverkkotoiminnalta edellytetään avoimuutta. Verkonhaltijan on julkistettava yrityksen hinnoittelua, taloutta ja tehokkuutta koskevia tietoja. Verkkotoiminta tulee eriyttää kirjanpidollisesti sähköyrityksen muusta toiminnasta. Jos verkonhaltijan 400 voltin sähköverkosta siirretty vuotuinen sähkömäärä on ollut kolmen viimeksi päättyneen kalenterivuoden aikana vähintään 200 gigawattituntia, tulee verkkotoiminta olla oikeudelliselta muodoltaan, organisaatioltaan ja päätöksenteoltaan riippumaton sähköntuotanto- ja sähköntuotintoimintoista (oikeudellinen eriyttäminen). Eriyttäminen koskee myös yrityksen mahdollisia muita, määräävässä markkina-asemassa olevia sähköliiketoimintoja.

Sähkömarkkinoilla toimii sähkön tukkumyyjiä, jotka myyvät sähköä suurille sähkön käyttäjille sekä paikallisille sähköyhtiöille, ja sähkön vähittäismyyjiä, jotka myyvät sähköä kotitalouksille, maatalouksille sekä pienille ja keskisuurille yrityksille. Sähkömarkkinoiden avautumisen myötä sähkön tukku- ja vähittäismyyjien välinen raja on hämärtynyt ja sama yritys voi toimia sekä sähkön tukku- että vähittäismyyntimarkkinoilla. Sähkön tärkein markkinapaikka ja julkisen hintatiedon tarjoaja sähkömarkkinoille on yhteispujoismainen sähköpörssi Nord Pool Oslossa.

Sähkön myyntitoiminta ei edellytä toimilupaa. Sähkön vähittäismyyjinä toimivat pääasiassa paikalliset jakeluyhtiöt, jotka myyvät itse tuottamaansa tai tukkumarkkinoilta ostamaansa sähköä.

Polttoturpeen etsiminen ja nostaminen kuuluu asetuksen soveltamisalaan. Soiden ottaminen turvetuotantoon ja turpeen tuotanto ovat luvanvaraista toimintaa. Turvetuotannosta ja siihen liittyvästä ojituksesta on tehtävä lupahakemus ympäristö lupavirastoon. Turvetuotanto on keskittynyt Vapo Oy:lle, jonka osuus energiaturvemarkkinoista on noin 80 prosenttia. Seuraavaksi suurin tuottaja on tuottanut alle 10 prosenttia energiaturpeesta. Markkinoilla toimii lisäksi noin 200 pientuottajaa. Pienten turpeentuottajien hankinnat kuuluvat korkeiden kynnyksarvojen vuoksi erittäin harvoin asetuksen soveltamisalaan.

Vesi

Vesihuollon osalta asetusta sovelletaan sellaisten kiinteiden verkkojen rakentamiseen, tarjoamiseen ja ylläpitoon, joiden tarkoituksena on tarjota talousveden tuotantoon, siirtoon tai jakeluun liittyviä julkisia palveluja sekä veden toimittaminen tällaiseen verkkoon.

Vesihuollosta säädetään vesihuoltolailla (119/2001). Päävastuu vesihuollon järjestämisestä on kunnilla, vesihuoltolaitoksilla ja kiinteistön omistajilla ja haltijoilla. Vesihuoltolaitoksella tarkoitetaan laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta eli veden hankinnasta ja viemäroinnistä. Vesihuoltolain soveltamisalaan kuuluvat vesihuoltolaitokset, jotka toimittavat vettä tai vastaanottavat jätevettä yli 10 m³ päivässä tai palvelevat yli 50 henkilöä.

Vesihuoltolaitoksen tulee tehdä terveydensuojelulain (763/1994) 18 §:n mukainen ilmoitus talousvettä toimittavasta laitoksesta terveydensuojeluviranomaiselle. Eduskunnalle on kuitenkin annettu terveydensuojelulain muutosta koskeva lakiehdotus (HE 53/2005), jolla ilmoitusvelvollisuus muutettaisiin luvanvaraisuudeksi. Lakiehdotus on hyväksytty, laki terveydensuojelulain muuttamisesta (24/2006) tuli voimaan 1.3.2006. Vesihuollosta vastaavilla yksiköillä on kuitenkin

luonnollinen monopoli, koska yhtä useamman laitoksen toiminta samalla alueella ei ole taloudellisesti kannattavaa. Lisäksi kunta hyväksyy alueellaan toimivalle vesihuoltolaitokselle toiminta-alueen, jonka on oltava sellainen, että vesihuoltolaitoksen voidaan katsoa kykenevän huolehtimaan vastuullaan olevasta vesihuollosta taloudellisesti ja asianmukaisesti.

Suomessa on yli 1300 vesihuoltolain mukaisista vesihuoltolaitosta, joista suurin osa on melko pieniä. Näistä yli 600 laitosta huolehtii vesihuollosta. Se sisältää veden hankinnan, viemäroinnin ja jätevesien käsittelyn. Vesihuoltolaitokset toimivat joko osana kunnallishallintoa virasto-organisaationa tai kunnan liikelaitoksena taikka ne ovat yksityisoikeudellisia osakeyhtiöitä tai osuuskuntia. Pääosa kunnallisista vesihuoltolaitoksista toimii edelleen osana kunnan teknistä toimialaa. Noin 30 suurinta vesihuoltolaitosta myy puolet Suomessa myydystä vedestä. Hyvin pieniä osuuskuntia, joissa vesihuolto hoidetaan lähes talkoovoimin, on noin 900. Nämä laitokset myyvät vajaan neljäsosan Suomessa myydystä vedestä.

Suhteellisen korkeista kynnyksarvoista johtuen asetuksen mukaisia hankintamenettelyjä ei käytännössä ole sovellettu kovinkaan usein. Kynnyksarvojen ylittyminen ei kuitenkaan ole harvinaista suurten vesihuoltolaitosten investoinneissa sekä suurissa alueellista vesihuoltoa edistävässä hankkeissa. Tällaisia hankkeita on kuitenkin vuosittain alle 10.

Kuljetuspalvelut

Asetuksen kattamia toimintoja ovat rautateitse, raitioteitse, johdinautolla, linja-autolla tai metrolla tapahtuva julkisten palveluiden tarjoaminen. Asetusta sovelletaan yksikköön, joka tarjoaa kuljetuspalveluita viranomaisen toiminnalle asettamien ehtojen mukaisesti. Ehdot voivat koskea liikennevälineitä ja vuorotiheyttä. Asetusta ei kuitenkaan sovelleta linja-autoliikenteeseen, jos kenellä tahansa on oikeus tarjota samoja palveluita vastaavilla ehdoilla joko yleisesti tai tietyllä maantieteellisellä alueella.

Rautateitse tapahtuvaa palvelua eli henkilökuljetusta tarjoaa Suomessa toistaiseksi ai-

noastaan VR Osakeyhtiö. Linja-autoliikenteen ohella asetuksen tarkoittamaa raitiotie- ja metroluokitusta harjoittaa Suomessa toiseksi ainoastaan Helsingin kaupungin liikennelaitos (HKL). HKL asettaa samalla liikennöitäviä linjoja, liikennevälineitä ja vuorotiheyttä koskevat ehdot. Sekä HKL että muiden kaupunkien, kuten Turun ja Tampereen liikennelaitokset, kuuluvat asetuksen soveltamisalaan.

Henkilöiden kuljettaminen linja-autolla ammattimaisesti maksua vastaan on luvanvaraista. Lupien saamisen edellytyksistä säädetään laissa luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä 343/1991 (henkilöliikennelaki). Linja-autoliikenteen peruslupa on joukkoliikennelupa, joka oikeuttaa ajamaan tilaus- ja ostoliikennettä. Joukkoliikenneluvan myöntää hakijan kotipaikan lääninhallitus. Läänin sisäiseen linjaliikenteeseen tarvitaan reitti- ja vuorokohtainen lääninhallituksen myöntämä linjaliikennelupa. Lain ja asetuksen lisäksi henkilöliikennettä säännellään liikenne- ja viestintäministeriön asetuksilla. Liikenne- ja viestintäministeriö vahvistaa myös linja-autoliikenteen sarjalipputaksat. Lisäksi 28 kaupunkia ja kuntaa myöntää luvan alueensa linjaliikenteeseen. Lääninrajat ylittävään pikavuoroliikenteeseen luvat myöntää liikenne- ja viestintäministeriö.

Luvanvarainen liikenteenharjoittaminen ei kuulu lain soveltamisalaan silloin, jos lupa voidaan vastaavilla ehdoilla myöntää kenelle tahansa toimijalle. Toimintaa ei tällöin harjoiteta erityis- tai yksinoikeuden nojalla vaan kilpailu alalla on avointa.

Valtion varoilla ostetaan sellaisia joukkoliikennepalveluja, jotka ovat tarpeellisia, mutta joita ei pystytä pitämään yllä lippu- ja tuloilla. Koska hankintayksikkönä on valtio, joukkoliikennepalveluiden hankinnat eivät kuulu peruspalveluasetuksen soveltamisalaan. Peruspalvelutoiminnaksi ei katsota julkisyhteisön tekemiä liikennepalveluhankintoja esimerkiksi silloinkaan, kun esimerkiksi pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (YTV) kilpailuttaa joukkoliikennepalveluita. Sen sijaan sekä YTV:n sekä valtion tai muun hankintayksikön ostamat joukkoliikennepalvelut hankitaan kilpailuttamalla ne hankintalain ja kynnysarvot ylittävistä tavara- ja palveluhankinnoista sekä rakennusurakois-

ta annetun asetuksen mukaisia menettelyjä noudattaen.

Satamat ja lentokentät

Asetusta sovelletaan myös lentokentän, meri- tai sisävesisataman ylläpitoon tai muiden terminaalipalveluiden tarjoamiseen ilma-, meri- tai sisävesiliikenteen harjoittajille. Ylläpitämiseen liittyviä hankintoja ovat lähinnä terminaalirakennusten rakentaminen ja kiinteistöhuoltopalveluiden ostaminen.

Suomessa lentokenttäverkostoa ylläpitää ilmailulaitoksesta annetun lain (1245/2005) nojalla pääsääntöisesti Ilmailulaitos, joka on valtion liikelaitos. Sillä on noin 25 lentoasemaa. Ilmailuhallinto toimii Suomen ilmailuviranomaisena. Asetuksen soveltamisalaan kuuluvia satamia ovat sellaiset satamat, joita käytetään kunnallisista satamajärjestyksistä ja liikennemaksuista annetun lain (955/1976) nojalla sekä satamat, jotka on perustettu yksityisistä yleisistä satamista annetun lain (1156/1994) 3 §:n mukaisen luvan perusteella. Satamia ylläpitävät muun muassa kunnalliset satamalaitokset sekä Saimaan kanavan hoitokunta.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Esityksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on panna kansallisesti täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/18/EY, annettu 31 päivänä maaliskuuta 2004, julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta, jäljempänä hankintadirektiivi sekä neuvoston direktiiviin 89/665/ETY, annettu 21.12.1989 tavarahankintoja ja rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta, jäljempänä valvontadirektiivi, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2004/17/EY, annettu 31 maaliskuuta 2004, vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelyjen yhteensovittamisesta, jäljempänä erityisalojen hankintadirektiivi

sekä neuvoston direktiiviin 92/13/ETY, annettu 25.2.1992 vesi-, energiahuollon, liikenteen sekä telepalvelujen alalla toimivia yksiköitä koskeviin sopimukseen liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta, jäljempänä toinen valvontadirektiivi.

Ehdotetuissa laissa säänneltäisiin direktiivien mukaisesti aiempaa kattavammin taloudelliselta arvoltaan huomattavissa hankinnoissa noudatettavista menettelytavoista. Sääntelyllä pyritään turvaamaan menettelytavat, jotka turvaavat hankintojen tekemisen avoimella ja tarjoajien tasapuolisen kohtelun turvaavalla tavalla. Lakiehdotusten mukaisella julkisten hankintojen kilpailuttamisvelvoitteella pyritään lisäksi myös tehostamaan julkisten varojen käyttöä ja yhteiskunnan kannalta hintalatasuhteeltaan parhaiden hankintojen tekemistä.

Esityksen tavoitteena on hankintadirektiivien tavoitteiden mukaisesti nykyaikaistaa, yksinkertaistaa ja joustavoittaa julkisia hankintoja koskevaa oikeudellista kehystä. Nykyaikaistamiseen pyritään ottamalla huomioon uusien tekniikoiden mahdollisuudet ja taloudellisessa ympäristössä tapahtuneet muutokset. Yksinkertaistamiseen pyritään keventämällä säännöksiä ja yhdenmukaistamalla voimassaolevassa lainsäädännössä olevia, eri hankintalajien kilpailuttamista koskevia säännöksiä. Joustavuuteen pyritään uusien hankintamenettelyjä koskevilla säännöksillä sekä hankinnan kohteen määrittelyä koskevilla uudistuksilla.

Esityksellä pyritään myös sääntelemään yhteisön julkisten hankintojen direktiivien ulkopuolella olevien hankintojen tekemisen menettelytavoista siten, että ne vastaisivat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen syrjimättömyys-, suhteellisuus- ja avoimuusperiaatteita. Hankintadirektiivien soveltamisalan ulkopuolella olevien hankintojen menettelytapavelvoitteista ehdotetaan säädettäväksi kuitenkin siten, että ne mahdollistavat mahdollisimman joustavat ja yksinkertaiset hankintamenettelyt vaarantamatta tarjoajien oikeusturvaa.

Ehdotetulla hankintalain soveltamisalan rajoittamisella (kansalliset kynnsarvot) mahdollistettaisiin hankintojen kilpailuttaminen

hankintayksiköiden omia hankintaohjeita noudattaen pienehköissä hankinnoissa, mikä nopeuttaisi ja joustavoittaisi pienten hankintojen tekemistä sekä vähentäisi hankintayksiköiden ja tarjoajien hankintamenettelyyn liittyvää työmäärää ja kustannuksia.

Hankintalakiehdotuksessa olevilla ilmoitusvelvoitteilla pyritään edistämään avoimuutta sekä parantamaan yritysten mahdollisuuksia saada tietoa tarjouskilpailuista. Julkisella ilmoittelulla on keskeinen merkitys julkisten hankintojen markkinoiden toimivuudelle ja uusien yritysten markkinoille pääsylle.

Lakiuudistuksessa on pyritty ottamaan huomioon kansallista ja Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. Tarjouskilpailun menettelytapavelvoitteista ehdotetaan säädettäväksi aiempaa täsmällisemmin huomioimalla oikeuskäytännössä ilmenneitä ongelmatilanteita. Markkinaoikeuden viimeaikaisen oikeuskäytännön perusteella erityisesti tarjouspyyntöjen puutteellisuus sekä tarjoajien ja tarjousten valinta- ja vertailuperusteiden asettaminen ovat olleet ongelmallista. Myös yhteisöjen tuomioistuimen periaatteellisesti merkittävimmistä tuomioista ilmeneviä oikeusohjeita ehdotetaan sisällytettäväksi lakiin oikeusvarmuuden parantamiseksi.

Esityksen tavoitteena on toteuttaa myös säädöstasoon liittyviä muutoksia, joilla poistettaisiin perustuslain uudistuksesta johtuvat säädöstaso-ongelmat.

3.2. Keskeiset ehdotukset

3.2.1. *Toteuttamisvaihtoehtojen arviointia ja yhteisöoikeuden soveltuminen julkisiin hankintoihin*

Toteuttamisvaihtoehtojen arviointia käsitellään erikseen kansallisten kynnsarvojen osalta kohdassa 3.3.

Merkittävä osa ehdotetuissa laeissa olevista pykäläistä perustuu Euroopan yhteisön julkisten hankintojen lainsäädäntöön. Ehdotettu viranomaisten hankintoja koskeva hankintalaki perustuu hankintadirektiiviin ja valvontadirektiiviin.

Ehdotettu hankintalaki on sisällöltään varsin yksityiskohtainen ja osin myös vaikeasel-

koinen johtuen mainittujen direktiivien sisälöstä. Direktiivien täytäntöönpanon osalta kansallista liikkumavaraa on niukasti. Viranomaisten hankintoja koskeva hankintadirektiivi ehdotetaan pantavaksi täytäntöön kokonaisuudessaan, lukuun ottamatta vähäisiä poikkeuksia. Direktiiviin sisältyy eräitä säännöksiä, joiden täytäntöönpano on jätetty jäsenvaltioiden harkintaan. Tällaisia säännöksiä ovat muun muassa hankintadirektiivin 27 artiklan verotukseen, ympäristönsuojeluun ja työainsäädäntöön liittyvien velvoitteiden ilmoittamisvelvoite, 29 artiklan kilpailullinen neuvottelumenettely, 32 artiklan puitejärjestely, 33 artiklan dynaaminen hankintajärjestelmä sekä 42 artiklan 5 kohdan b alakohdan kehittyneen sähköisen allekirjoituksen käyttäminen. Koska 27, 29, 32 ja 33 artiklat lisäävät sääntelyn joustavuutta, esitetään ne pantavaksi täytäntöön hankintalaissa. Sitä vastoin laissa ei katsottu tarpeelliseksi säätää vaatimusta kehittyneen sähköisen allekirjoituksen käyttöön tarjousmenettelyn asiakirjojen sähköisessä toimittamisessa. Asia ehdotetaan jätettäväksi hankintayksiköiden harkintavaltaan.

Kansallista liikkumavaraa on sääntelyssä, joka koskee direktiivien säännösten soveltamisalan ulkopuolella olevia hankintoja, kuten toissijaisia palveluhankintoja, direktiivien soveltamisrajan alittavia hankintoja sekä palveluja koskevia käyttöoikeussopimuksia. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisujen C-275/98, *Unifon Scandinavia*, C-324/98, *Telaustria ja Telefonadress* sekä C-59/00, *Vestergaard* mukaan myös julkisten hankintojen direktiivien soveltamisalan ulkopuolella olevissa hankinnoissa on noudatettava perustamissopimuksen perustavanlaatuisia oikeussääntöjä ja erityisesti kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa. Tämä edellyttää muun muassa hankintamenettelyn riittävää avoimuutta ja sitä, että hankinnasta ilmoitetaan asianmukaisessa laajuudessa, minkä ansiosta hankinnat avautuvat kilpailulle ja hankintasopimuksia koskevien tekemennettelyjen puolueettomuutta voidaan valvoa.

Edellä mainittu oikeuskäytäntö edellyttää perustamissopimuksen periaatteiden noudattamista julkisten hankintojen direktiivien ulkopuolella olevissa hankinnoissa. Lakiehdotuksessa lähtökohtana on säädellä näissä

hankinnoissa noudatettavista menettelytavoista siten, että ne vastaavat yhteisön perustamissopimuksen periaatteita. Direktiivien ulkopuolella olevien hankintojen kilpailuttamismenettely vastaisi yleisellä tasolla direktiivien velvoitteita, mutta olisi sitä joustavampi ja kevyempi. Ehdotuksella pyritään käyttäjäystävällisyyteen ja selkeyteen.

Euroopan yhteisön tuomioistuimen oikeuskäytäntö voitaisiin vaihtoehtoisesti myös jättää huomioimatta varsinaisessa lakitekstissä, koska tuomioistuimen tulkinnat ovat sitovia riippumatta siitä, onko ne otettu osaksi kansallista lainsäädäntöä. Käyttäjien kannalta on kuitenkin yksinkertaisempaa ja selkeämpää, että kaikki vahvistetut oikeusperiaatteet ja velvoitteet ilmenevät hankintalainsäädännöstä.

Ehdotettu vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintoja koskeva laki (erityisalojen hankintalaki) perustuu kokonaisuudessaan erityisalojen hankintadirektiiviin sekä toiseen valvontadirektiiviin. Esityksen lähtökohtana on mainittujen direktiivien täytäntöönpano. Laissa ei ehdoteta säädeltävän kansallisesti mainitun direktiivin soveltamisalan ulkopuolella olevia hankintoja.

3.2.2. Rakenteelliset muutokset

Voimassaolevan laki- ja asetustasoisen sääntelyn korvaaminen julkisten hankintojen direktiivien mukaisilla laeilla edellyttää merkittäviä rakenteellisia muutoksia. Hankintamenettelyä koskevat säännökset ehdotetaan koottavaksi kahteen lakiin, joista toinen koskee viranomaisten hankintoja ja toinen vesi-, energia-, liikenteen ja postialan hankintoja. Lakia valmisteltaessa pohdittiin myös mahdollisuutta sisällyttää sekä viranomaisten hankintoja että erityisalojen hankintoja koskeva sääntely yhteen lakiin. Vaikka kahdessa ehdotetussa laissa olevat säännökset ovat samantyyppisiä ja jopa osittain identtisiä, merkittävään osaan säännöksistä sisältyy myös sisällöllisiä eroavaisuuksia. Säännösten kokoaminen yhteen lakiin olisi tarkoittanut nyt ehdotettua huomattavasti laajempaa ja raskaampaa lakia. Samantyyppisen, mutta sisällöltään hieman toisistaan poikkeavien

säännösten soveltamisen arvioitiin aiheuttavan tulkintaongelmia. Koska lakien soveltamisaloissa on olennaisia eroavaisuuksia ja lakeja soveltavat pääasiassa eri tahot, päädyttiin selkeyden ja käyttäjäystävällisyyden vuoksi sisällyttämään säännökset kahteen erilliseen lakiin. Oikeusturvakeinojen osalta erityisalojen hankintalaissa viitattaisiin kuitenkin hankintalain vastaaviin säännöksiin, koska tältä osin säännökset ovat samat.

Teknisluonteiset säännökset ehdotetaan annettavaksi asetuksin. Siten esimerkiksi ilmoitusmenettelyyn liittyviä yksityiskohtia, kuten ilmoitusten vastaanottajatahoa, ilmoituslomakkeita sekä hankintanimikkeistöä koskevat säännökset voitaisiin antaa asetuksin. Myös uusista sähköisistä hankintamenettelyistä ehdotetaan säädettävän asetuksella. Ilmoitusvelvoitteita ja sähköisiä menettelytapoja koskevien säännösten sisältöön on odotettavissa muutoksia Euroopan komission toteuttamien muutosten johdosta. Esimerkiksi ilmoituslomakkeet ovat jatkuvan kehitystyön kohteena.

Hankintalain sisäisessä jäsentelyssä on pyritty noudattamaan hankintamenettelyn kulkuun perustuvaa järjestelmää. Sellaisista hankinnoista, joita koskee osittain hankintadirektiivin sääntely, laissa ehdotetaan säänneltävän kuitenkin omina kokonaisuuksinaan viittaamalla tarvittaessa direktiivien asianmukaisia artikloja vastaaviin pykäliin. Tällaisia hankintoja ovat muun muassa suunnittelukilpailut sekä käyttöoikeusurakat.

Hankintalakiehdotuksessa esitetään hankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolella olevien hankintojen, kuten EU-kynnysarvot alittavien hankintojen sekä toissijaisten palveluhankintojen kilpailuttamismenettelyistä säädettävän omassa osassaan. Hankintadirektiivien menettelytapavelvoitteita ilmentäviä pykälä voitaisiin noudattaa näissä hankinnoissa soveltuvin osin.

Hankintalakiehdotusta valmisteltaessa pohdittiin erilaisia hankintalain rakenteeseen liittyviä ratkaisuja. Käyttäjäystävällisimmäksi tavaksi arvioitiin hankintadirektiiveissä oleva hankintamenettelyn kronologista kulkuun vastaava säännösten sijoittelu. Hankintalaki jakaantuisi neljään osaan: ensimmäinen osa sisältäisi yhteiset säännökset lain periaatteista ja soveltamisalasta koskien sekä EU-

kynnysarvot ylittäviä että alittavia hankintoja, toinen osa koskisi vain EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja ja sisältäisi säännökset mm. hankintamenettelyistä, ilmoitusvelvoitteista, määräajoista, tarjouspyynnöstä ja tarjouksen valinnasta, kolmas osa sisältäisi mm. hankintamenettelyä koskevat säännökset pelkästään EU-kynnysarvot alittavista hankinnoista ja toissijaisista palveluhankinnoista sekä neljäs osa sisältäisi yhteiset säännökset hankintapäätöksen ja hankintasopimuksen tekemisestä sekä oikeusturvakeinoista.

Hankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolella olevien hankintojen sääntelykokonaisuus olisi mahdollista sijoittaa eri yhteyksiin. Säännösten soveltamisen taajuuden mukainen ratkaisu olisi sijoittaa direktiivien ulkopuolella olevia hankintoja, kuten EU-kynnysarvot alittavia hankintoja koskevat säännökset ennen hankintadirektiivin soveltamisalaan kuuluvia hankintoja koskevaa sääntelyä. Toisaalta toiston välttämiseksi ja lain keventämiseksi direktiivin soveltamisalaan kuulumattomien hankintojen osalta laissa ehdotetaan viitattavan direktiivien soveltamisalaan kuuluvien hankintojen menettelytapasäännöksiin. Ratkaisun, jossa viitauksasäännöksiä sisältävä kokonaisuus olisi sijoitettu lakiehdotuksen alkuun, arvioitiin olevan epäluontevan ja vaikeuttavan lain soveltamista. Hankintadirektiivien mukaiset menettelytapavelvoitteet ovat lakiehdotuksessa lähtökohtana. Direktiivien soveltamisalan ulkopuolella olevien hankintojen menettelytapavelvoitteet vastaavat direktiivien velvoitteita, mutta ovat luonteeltaan joustavampia ja yksinkertaisempia.

Annettaessa julkisia hallintotehtäviä muiden kuin viranomaisten hoidettavaksi tulee varmistaa, että toiminnassa ylläpidetään kielilain (423/2003) edellyttämä palvelutaso. Kielilaisissa säädetään yksilön kielellisistä oikeuksista ja viranomaisten kielellisestä palvelutavoitteesta. Hankintalaki ei tuo muutoksia näihin. Hankintayksikkö määrittelee itse hankinnan kriteerit ja esimerkiksi kunnilla on itsehallintonsa mukaisesti oikeus päättää ostettavan palvelun sisällöstä ja laadusta. Jos kunta ostaa julkisia palveluja yksityiseltä yritykseltä, sen on varmistettava, että asiakkaat saavat heille kuuluvan kielellisen palvelun.

3.2.3. Lainsäädännön soveltamisala

Hankintalain soveltamisalaan liittyvät määritelmät pysyvät pääsääntöisesti ennallaan. Lakiehdotuksessa olevat tavara- ja palveluhankintasopimusten sekä rakennusurakkasopimusten määritelmät on kuitenkin saatettu vastaamaan täsmällisemmin hankintadirektiivissä olevia määritelmiä tulkintaongelmien välttämiseksi. Samaten lain soveltamisalasta poissulkemista koskevat säännökset ehdotetaan määriteltävän aiempaa täsmällisemmin. Euroopan komissio on kiinnittänyt huomiota muun muassa palveluhankintadirektiivin ja hankintalain säännösten sanamuotojen erilaisuuden kansainvälisiin yhteistoimintasopimuksiin liittyvän poissuljennan osalta.

Voimassaolevassa hankintalain 5 §:n 2 momentissa mainitun vähäisen hankinnan arvo ehdotetaan määriteltävän rahamääräisesti. Hankintalaki soveltuisi siten kansallisen kynnysarvon ylittäviin hankintoihin. Uudistuksella pyritään helpottamaan menettelyjä pienten hankintojen tekemisessä ja mahdollistamaan kilpailuttamisen kustannusten huomioimisen. Uudistus on myös rakenteellinen; tarkoituksena on aiempaa kattavammin ja täsmällisemmin säännellä lain soveltamisalassa olevien hankintojen kilpailuttamista sekä lisätä hankintamenettelyjen avoimuutta. Arvoltaan pienemmät hankinnat voitaisiin kilpailuttaa hankintayksiköiden omien menettelytapaohjeiden mukaisesti.

Palveluja koskevat käyttöoikeussopimukset ehdotetaan sisällytettäväksi lain soveltamisalaan. Käyttöoikeussopimukset vastaavat luonteeltaan palveluhankintoja paitsi, että hankintayksikön maksaman rahallisen vastikkeen sijaan tai sen lisäksi palveluntarjoaja saa oikeuden palvelun taloudelliseen hyödyntämiseen. Palveluja koskevien käyttöoikeussopimusten voidaan arvioida lisääntyvän tulevana vuosina vaihtoehtoisena palvelujen rahoittamisen ja tuottamisen tapana. Palveluja koskevien käyttöoikeussopimusten myöntämisen menettelytavoista ei ole selkeitä säännöksiä. Toisaalta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö edellyttää myös näiden sopimusten tekemistä yhteisön perustamissopimuksen periaatteiden mukaisesti. Lainsäädännön selkeyden ja neutraliteetin vuoksi palveluja koskevat käyttöoikeussopi-

mukset kilpailutettaisiin hankintalain mukaisesti.

Hankintalakiehdotuksessa esitetään lain soveltamisalasta suljettavaksi hankintayksikön sidossuhteessa olevalta yksiköltä tehtävät hankinnat. Säännös perustuu Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen hankintasopimuksen määritelmää koskevaan oikeuskäytäntöön asioissa *C-107/98, Teckal, C-26/03, Stadt Halle* sekä *C-84/03, komissio vs. Espanja*. Säännös koski tilanteita, joissa hankintayksikkö tekee hankintoja yksiköltä, joka on siitä muodollisesti erillinen ja päätösvaltaaltaan itsenäinen, mutta joka on sidossuhteessa hankintayksikköön. Säännöksellä ei rajoitettaisi mahdollisuuksia hankintayksiköiden väliseen yhteistyöhön tilanteissa, joissa kysymys ei ole hankintasopimuksesta. Siten ehdotettu säännös ei rajoittaisi myöskään kuntien mahdollisuuksia kuntalain (365/1995) 10 luvussa tarkoitettuun kuntien yhteistoimintaan lukuun ottamatta tilanteita, joissa kunnat tekevät hankintasopimuksia.

Vesi-, energia-, liikenteen ja postialan hankintoja koskevan erityisalojen hankintalain soveltamisala vastaisi pääsääntöisesti voimassaolevan kynnysarvot ylittäviä vesi-, energia-, liikenteen ja teletoiminnan alan asetuksia. Lakiin ehdotetaan kuitenkin tehtäväksi erityisalojen hankintadirektiivin soveltamisalaa koskevat muutokset. Postiala ehdotetaan siten siirrettäväksi viranomaisten hankintoja koskevan sääntelyn soveltamisalasta erityisalojen hankintoja koskevan lain soveltamisalaan. Siirtymisen tarkemmasta ajankohdasta päätettäisiin asetuksella. Erityis- ja yksinoikeuden määritelmää ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan erityisalojen hankintadirektiivin määritelmää.

Soveltamisalaa koskevana uudistuksena ehdotetaan myös säännöstä, jonka mukaan erityisalojen hankintalain soveltamisalasta voidaan vapauttaa sellaiset toimialat, joilla vallitsee avoin ja vapaa kilpailu. Komissio on antanut päätöksen, jossa selostetaan yksityiskohtaisesti soveltamisalasta poistamista koskeva hakemusmenettely (Komission päätös vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelyjen yhteensovittamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/17/EY 30 artiklassa sääde-

tyn menettelyn soveltamisesta K(2004) 5769). Suomen osalta energiasektorilla toimivat yritykset ovat jättäneet hakemuksen komissiolle.

3.2.4. Ilmoitusvelvoitteet

Hankintadirektiivien soveltamisalassa olevia hankintoja koskevat ilmoitusvelvoitteet vastaisivat voimassa olevassa hankintalainsäädännössä olevia ilmoitusvelvoitteita. Hankintalakiin ehdotetaan sisällytettäväksi myös ilmoitusvelvoite hankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolella olevista hankinnoista, jotka ylittäisivät ehdotettavat kansalliset kynnyksarvot. Näin siis kaikki hankintalain soveltamisen piirissä olevat eli kansalliset kynnyksarvot ylittävät hankinnat tulisi jatkossa ilmoittaa valtakunnallisesti.

Hankintadirektiiveissä ei ole direktiivien soveltamisalan ulkopuolella olevia hankintoja koskevia ilmoittamisvelvoitteita. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin edellä mainituissa tuomioissaan *C-324/98, Telaustria ja Telefonadress* sekä *C-275/98, Unitron Scandinavia* katsonut, että myös hankintadirektiivien soveltamisalan ulkopuolella olevissa hankinnoissa on noudatettava yhteisön perustamissopimuksen perustavanlaatuisia oikeussääntöjä sekä erityisesti avoimuusperiaatetta. Avoimusvelvoitteen sisältönä on tuomioistuimen mukaan taata hankinnasta ilmoittaminen asianmukaisessa laajuudessa hankintamustien tekomenettelyjen puolueettomuuden valvomiseksi sekä hankintojen avaamiseksi kilpailulle. Komissio on nostanut Suomea vastaan kanteen yhteisöjen tuomioistuimessa vastaavanluonteisessa asiassa. Komissio katsoo Suomen rikkoneen jäsenyysvelvoitteita EU-kynnyksarvon alittavassa hankinnassa, josta ei oltu ilmoitettu komission näkemyksen mukaan julkisesti. Jotta Suomen hankintalainsäädäntö vastaisi yhteisöoikeuden avoimuusperiaatetta koskevia tulkintoja, ehdotetaan ilmoitusvelvoite laajennettavaksi myös hankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolella oleviin hankintoihin.

Suomessa suurin osa hankintayksiköistä on kooltaan pieniä ja hankintatoimi usein hajautettua. EU-kynnyksarvot ovat Suomen olosuhteisiin nähden melko suuret erityisesti rakennusurakoiden osalta, joten suurin osa

hankinnoista on kynnyksarvon alittavia eikä ilmoitusvelvoitteiden piirissä. Suomessa tehdään päivittäin useita tuhansia hankintapäätöksiä, joista valtaosa koskee arvoltaan vähäisiä hankintoja. Tällaisten pienten hankintojen osalta julkinen ilmoittaminen ei ole tarkoituksenmukaista. Ilmoittelu on kuitenkin kokonaisuudessaan EU-kynnyksarvon alittavissa hankinnoissa sekä toissijaisissa palveluhankinnoissa melko vähäistä ja ilmoittamatta jää myös huomattavan arvokkaita hankintoja.

Vähäisen ilmoittelun on koettu myös kansallisesti vähentävän hallinnon avoimuutta ja horjuttavan uskoa julkisten hankintojen tasapuoliseen ja syrjimättömään kilpailuttamiseen. Tiedon puute on vähentänyt kiinnostusta tarjota julkiselle sektorille sekä estänyt yrityksiä osallistumasta tarjouskilpailuihin. Tarjouspyyntöjen lähettäminen valikoiduille toimittajille on saattanut estää kilpailuolosuhteiden tehokkaan hyödyntämisen, uusien yrittäjien pääsyn markkinoille sekä myös hankintayksiköiden tiedonsaannin uusista palvelujen tuottamistavoista tai hankinnan teknisistä toteuttamistavoista.

Hankintoja ja tarjouspyyntöjä koskevan tiedottamisen puutteellisuus on koettu suurimmaksi ongelmaksi myös pienten ja keskisuurten yritysten pääsyle julkisten hankintojen markkinoille. Ilmoitusvelvoitteiden laajentamisella pyritään parantamaan toimittajien tiedonsaantia vireillä olevista tarjouskilpailuista.

Ehdotetut muutokset johtaisivat valtakunnallisesti ilmoitettavien hankintojen määrän moninkertaistumiseen. Viime vuosina JULMA-ilmoitusjärjestelmässä on julkistettu noin 2000 EU-kynnyksarvot alittavaa hankintaa vuodessa. Ehdotettavien muutosten seurauksena ilmoitusmäärien voidaan arvioida nousevan kuntasektorin hankinnoissa 20.000-30.000 kappaleeseen vuosittain ja valtion hankinnoissa 6000-10 000 kappaleeseen.

Ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen parantaisi julkisten hankintojen läpinäkyvyyttä, lisäisi kilpailua ja tehostaisi markkinoiden toimintaa. Kaikki kynnyksarvot ylittävät hankinnat tulisivat avoimen valtakunnallisen kilpailun piiriin. Hankintayksiköille aiheutuisi ilmoitusvelvollisuudesta jonkin verran uusia hallinnollisia ja muita menettelykustannuk-

sia, mutta muutoksesta kilpailun lisääntymisen kautta seuraavat hankintahintoja alentavat vaikutukset olisivat merkittävästi suuremmat kuin aiheutuvat lisäkustannukset. Yritysten näkökulmasta julkisten hankintamarkkinoiden uskottavuus ja houkuttelevuus lisääntyisivät olennaisesti läpinäkyvyyden paranemisen myötä. Muutos mahdollistaisi yrityksille hyödykkeiden aktiivisen tarjonnan koko valtakunnan alueella.

3.2.5. *Hankintamenettelyt*

Nykyiset kynnsarvot ylittäviä hankintoja koskevat hankintamenettelyt säilyisivät ennallaan. Siten avoin- ja rajoitettu menettely, neuvottelumenettely, josta julkaistaan ilmoitus sekä suora neuvottelumenettely olisivat käytettävissä vastaavin edellytyksin. Suoran neuvottelumenettelyn nimike ehdotetaan muutettavaksi suorahankinnaksi, joka paremmin kuvaa menettelyn luonnetta. Voimassa olevan hankintalain 5 §:n 1 momentin mukainen menettely, jossa tarjouksia pyydetään suoraan hankintayksikön valitsemilta toimittajilta, ei olisi enää mahdollinen ehdotettujen ilmoitusvelvoitteiden laajentumisen vuoksi.

Hankintadirektiivin ulkopuolella olevissa hankinnoissa voitaisiin käyttää aiempaa laajemmin neuvottelumenettelyä. Pääasiallisin ero neuvottelumenettelyn sekä avoimen ja rajoitetun menettelyn välillä liittyy veloitteeseen laatia tarjouspyyntö ennen hankintamenettelyn käynnistämistä.

Neuvottelumenettelyn käyttöedellytyksiä sekä erityisesti menettelyn kulkua koskevien nimenomaisten säännösten puuttuminen on koettu käytännössä ongelmalliseksi. Säännösten puuttuminen on johtanut menettelyn vähäiseen käyttöön myös sellaisissa tilanteissa, joissa hankinnan luonteen johdosta avoimen tai rajoitetun menettelyn käyttö ei ole ollut tarkoituksenmukaista.

Neuvottelumenettely on perusteltu esimerkiksi silloin jos hankintaa ei sen luonteen puolesta ole tarkoituksenmukaista määritellä etukäteen, tilanteissa, joissa markkinoilla on erilaisia vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa hankinta sekä tilanteissa, joissa hankinta edellyttää palveluntarjoamisesta vastaavan henkilön ominaisuuksien arviointia ja huomioimista

hankintasopimuksen sisällössä. Neuvottelumenettely mahdollistaa joustavamman sekä nopeamman tavan toteuttaa hankinta.

Laissa ehdotetaan säädettäväksi hankintadirektiivin mukaisesti kilpailullisesta neuvottelumenettelystä sekä puitejärjestelyistä. Laissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi mahdollisuuksista aiempaa laajemmin käyttää neuvottelumenettelyä hankintadirektiivien soveltamisalan ulkopuolella olevissa hankinnoissa. Ehdotuksilla pyritään mahdollistamaan aiempaa joustavammat mahdollisuudet kilpailuttaa erityisesti palveluhankintoja.

Hankintadirektiivien mukaisesta dynaamisesta hankintajärjestelmästä ja sähköisestä huutokaupasta ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella. Mainittuja hankintamenettelyjä koskevat direktiivien säännökset ovat hyvin yksityiskohtaisia. Todennäköisesti on, että Euroopan komission vireillä olevat sähköisiä hankintamenettelyjä koskevat hankkeet tulevat vaikuttamaan asianomaisten direktiivien artiklojen tulkintakäytäntöön.

Muilta osin hankintamenettelyjä koskeva sääntely ehdotetaan säilytettäväksi eräitä täsmennyksiä lukuun ottamatta ennallaan.

3.2.6. *Hankintamenettelyn kulku*

Tarjousmenettelyn kulkua pyritään kuvaamaan lakiehdotuksessa aiempaa tarkemmin ottaen huomioon erityisesti oikeuskäytännön esille tuomia ongelmakohtia. Siten lakiehdotuksessa ehdotetaan säänneltävän aiempaa täsmällisemmin tarjouspyynnön sisältöön liittyvistä seikoista, ehdokkaiden ja tarjoajien kelpoisuuden arvioinnista, tarjousten valinnasta sekä hankintapäätöksen tekemisestä ja tiedottamisesta. Voimassa olevassa hankintalainsäädännössä ei säädellä yksityiskohtaisesti esimerkiksi tarjoajien kelpoisuuden arvioinnin ja tarjousten valinnan sekä vertailussa käytettävien perusteiden erottamisesta toisistaan. Kuitenkin Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ja kansallisessa oikeuskäytännössä hankintamenettelyn vaihteellisuudella on katsottu olevan merkitystä menettelyn läpinäkyvyyden vuoksi.

Laissa ehdotetaan säädeltävän aiempaa täsmällisemmin ja kattavammin tarjousmenettelyn kulusta. Toisaalta täsmällisten sään-

nösten voidaan arvioida tuovan aiempaa selkeämmät puitteet tarjousmenettelyn kululle ja parantavan tarjousmenettelyyn liittyvien asiakirjojen laatua sekä vähentävän tulkinta-ongelmia.

3.2.7. *Tekniset eritelvät*

Hankinnan kohteen määrittelyssä käytettäviä teknisiä eritelmiä koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että tekniset eritelvät voitaisiin määrittellä aiempaa joustavammin. Voimassa olevan kynnysarvot ylittäviä tavara- ja palveluhankintoja sekä rakennusurakoita koskevan asetuksen sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja teletoiminnan alan kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskevan asetuksen teknisiä eritelmiä koskevien säännösten tavoitteena on velvoittaa käyttämään tiettyjä tyhjentävästi luettuja asiakirjoja teknisten eritelmien määrittelyssä. Sääntelyn tavoitteena on ollut estää kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää sekä edistää tavaroiden ja palvelujen liikkuvuutta. Säännösten soveltaminen on kuitenkin käytännössä johtanut standardien käyttämiseen tosiasiallisesti pakollisina asiakirjoina, mikä on estänyt hankintojen joustavaa määrittelyä sekä uusien tekniikoiden huomioon ottamista.

Lakiehdotuksen mukaan tekniset eritelvät voitaisiin määrittellä paitsi viittaamalla standardiin tai vastaavaan, myös suorituskyvyn tai toiminnallisten ominaisuuksien perusteella. Viittaukset standardeihin ja vastaaviin viitteisiin olisivat kuitenkin edelleen mahdollisia. Muutos perustuu hankintadirektiivien muutoksiin ja sillä pyritään mahdollistamaan aiempaa joustavampi hankinnan kohteen määrittely sekä mahdollisuudet ottaa huomioon innovatiivisia ratkaisuja.

3.2.8. *Eräisiin rikoksiin syyllistyneiden ehdokkaiden ja tarjoajien sulkemisen tarjouskilpailusta*

Lakiehdotuksen mukaan tarjouskilpailusta olisi suljettava eräisiin törkeisiin rikoksiin syyllistyneet tarjoajat. Säännösehdotus perustuu hankintadirektiiviin ja sen tavoitteena on ehkäistä Euroopan yhteisön taloudellisten etujen vastaista toimintaa sekä laajemminkin yhteiskunnan vastaista rikollista toimintaa.

Viranomaisilla ja muilla hankintayksiköillä katsotaan olevan velvollisuus ja käytännön edellytyksiä pykälässä mainittujen törkeiden rikosten torjumiseen.

Tarjoajan poissulkemiseen velvoittavat rikokset ehdotetaan luettavan laissa viittaamalla Euroopan yhteisön säädöksiin ja sopimuksiin sekä kansallisiin säädöksiin, joilla edellä mainitut on pantu Suomessa täytäntöön. Poissulkemiseen velvoittaisivat muun muassa osallistuminen järjestäytyneen rikollisjärjestön toimintaan, lahjusrikokset, lahjominen elinkeinotoiminnassa, avustuspaketit sekä rahanpesurikokset. Poissulkemiseen velvoittavat myös muissa unionin jäsenvaltioissa annetut tuomiot vastaavista rikoksista.

Rikostuomion ajallista ulottuvuutta ei ole ratkaistu hankintadirektiiveissä. Koska poissulkemisen tulee kuitenkin perustua lainvoimaiseen ja asiakirjoista ilmenevään tuomioon, on lakiehdotuksessa lähtökohdaksi otettu rikosrekisterimerkintä. Siten tarjouskilpailusta sulkemisvelvoitteen ajallinen ulottuvuus vastaisi merkinnän ilmenemistä rikosrekisteristä.

Hankinnanvaraisia poissulkemisperusteita koskeva sääntely ehdotetaan säilytettäväksi eräitä täsmennyksiä lukuun ottamatta ennallaan. Siten lakiehdotuksen mukaan tarjouskilpailusta voitaisiin sulkea muun muassa konkurssissa oleva, ammatin harjoittamiseen liittyvään lainvastaiseen tekoon sekä ammattitoimintaan liittyvään vakavaan virheeseen syyllistynyt tarjoaja. Säännös mahdollistaa tarjoajan heikosta taloudellisesta asemasta tai muista tekijöistä johtuvien, hankinnan toteuttamiseen liittyvien riskien huomioimisen.

3.2.9. *Tarjouksen valinta*

Tarjouksen valintaa koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi hankintadirektiivien mukaisesti. Ehdotuksen mukaan tarjouksen valinta tulisi tehdä kokonaistaloudellisen edullisuuden tai hinnan perusteella. Kokonaistaloudellisen edullisuuden arvioinnissa käytettävien vertailuperusteiden tulisi liittyä hankinnan kohteeseen ja tuottaa hankintayksikölle pääsääntöisesti taloudellista etua. Hankintayksikölle koituvan taloudellisen hyödyn edellytyksestä voitaisiin poiketa muun muassa ottamalla huomioon sellaisia

mitattavissa olevia ympäristönäkökohtia, jotka ovat yleisen edun mukaisia, mutta eivät tuota välitöntä taloudellista etua hankintayksikölle.

Ehdotuksen mukaan kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailuperusteiden suhteelliset painoarvot tulisi määrittellä tarjousmenettelyn alussa. Jos vertailuperusteiden suhteellisen painotuksen ilmoittaminen ei olisi perustellusti mahdollista, vertailuperusteet tulisi ilmoittaa tärkeysjärjestyksessä. Säännösehdoituksella pyritään parantamaan hankintamenettelyn läpinäkyvyyttä ja tarjoajien tasapuolista kohtelua. Painoarvojen ilmoittamisvelvoite estää hankintakäytännöt, joissa jollekin vertailuperusteelle annetaan tarjousten arvioinnissa merkitys, jota tarjoajat eivät ole voineet ottaa tasavertaisesti huomioon tarjouksia laatiessaan.

3.2.10. *Hankintayksikön antaman tuen huomioiminen tarjousten vertailussa*

Molempiin lakeihin ehdotetaan sisällytettäväksi säännös hankintayksikön antaman julkisen tuen huomioimisesta tarjousten vertailussa. Säännös perustuu julkisiin hankintoihin liittyvään kansalliseen oikeuskäytäntöön ja sen tarkoituksena on ehkäistä julkisten tukien kilpailua vääristäviä vaikutuksia. Ehdotuksen mukaan tarjousten vertailussa tulee huomioda hankintayksikölle aiheutuvat todelliset kustannukset, kun tarjouskilpailuun osallistuu sen omaan organisaatioon kuuluva yksikkö taikka sellainen yksikkö, joka saa hankintayksiköltä tarjoushintaan vaikuttavaa taloudellista tukea.

Asiaan liittyvässä kansallisessa oikeuskäytännössä on katsottu, ettei hankintayksikön oman toimintayksikön tarjous ole välttämättä sille kokonaistaloudellisesti edullisin, jos tarjouksen mukainen toimitus edellyttää tilaajayhteisön taloudellista tukea, vaikka tarjous sinänsä olisi tarjoushinnaltaan halvin tarjouskilpailun tarjouksista. Tällainen tarjous on vertailukelpoinen muiden tarjousten kanssa vain silloin, kun tilaajayhteisön subvention vaikutus on lisätty tarjoushintaan.

Velvollisuus julkisen subvention huomioimiseen on rajattu koskemaan vain sellaisia tapauksia, joissa välillisen tai välittömän tuen

antajana on hankinnan tekijä. Syynä rajaukseen on julkisten tukien selvittämiseen ja neutralisoimiseen tarjoushinnasta liittyvät ongelmat, kuten tuen määrittelyyn sisältyvät kysymykset, luonteeltaan erilaisten julkisten tukien kohdentamiseen liittyvät seikat sekä käytännön mahdollisuudet hankintamenettelyssä usein tulkinnanvaraisten laskennallisten erien huomioimiseen. Hankintayksiköillä ei myöskään ole oikeuksia saada tietoja tarjoajien saamista julkisista tuista.

3.3. **Kansallisten kynnsarvojen määrittäminen hankintalaissa**

3.3.1. *Kansallisten kynnsarvojen sääntelyn tavoitteet*

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että tavara- ja palveluhankinnoissa noudatettaisiin 15.000 euron kynnsarvoa. Sosiaali- ja terveyspalveluhankintoihin sekä eräisiin työhallinnon hankintoihin sovellettaisiin 50.000 euron kynnsarvoa. Rakennusurakoiden kansalliseksi kynnsarvoksi ehdotetaan 100.000 euroa. Hankintojen ilmoittamisvelvollisuuden laajentaminen koskisi mainitut kynnsarvot ylittäviä hankintoja. Kansalliset kynnsarvot alittavissa hankinnoissa lakia ei jatkossa enää noudatettaisi.

Kansallisten kynnsarvojen sääntely on ollut hallituksen esityksen valmistelun eniten erilaisia näkemyksiä aiheuttanut kysymys. Kansallisten kynnsarvojen määrittämiseen liittyy kiinteästi ilmoitusvelvoitteiden laajentamista koskeva kysymys. Ilmoitusvelvollisuuden laajentamisen tarve on yleisesti hyväksytty. Koska kynnsarvot ja ilmoitusvelvollisuus kuitenkin kytkeytyvät kiinteästi toisiinsa, ei niitä koskevaa sääntelyä voida perustella irrallisina ilmiöinä.

Hallituksen esityksessä ehdotettavat kynnsarvot ja sen myötä ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen perustuvat hankintalakityöryhmän valmistelutyöhön, muiden EU-maiden sääntelystä saatavissa oleviin esimerkkeihin, hankintalakityöryhmän mietinnöstä saatuihin lausuntoihin sekä asian jatkovalmistelun yhteydessä tehtyihin ja teetettyihin lisäselvityksiin. Hankintalakityöryhmän mietinnön perusteluita, lausuntopalautetta sekä kauppa- ja teollisuusministeriön teettä-

mää tilastaselvitystä kuntien hankintojen rakenteesta on käsitelty tiiviisti osana näitä yleisperusteluita ja laajemmin esitykseen liittyvässä vaikutusarvioeselvityksessä.

3.3.2. *Hankintalain uudistusta valmistellut työryhmä*

Hankintalain uudistusta valmistelleessa työryhmässä olivat esillä niin sanotut kolmi- ja neliportaiset mallit kansallisten kynnysarvojen sääntelemiseksi. Kolmiportaisessa mallissa EU-kynnysarvojen ali olevissa hankinnoissa olisi yksi yhtenäinen kansallinen kynnysarvo, jonka ylittävät hankinnat olisi kilpailutettava ja joista olisi julkaistava ilmoitus. Neliportaisessa mallissa puolestaan olisi yksi kynnysarvo kilpailuttamiselle ja toinen ilmoitusvelvollisuudelle. Neliportaisessa mallissa pienimpiin hankintoihin olisi sovellettu hyvin kevyitä menettelysäännöksiä, joiden ydinsisältönä olisi ollut velvoite noudattaa yleisiä syrjimättömyys- ja tasapuolisuusperiaatteita.

Hankintalakityöryhmä ei ollut yksimielinen kansallisen kynnysarvon sääntelystä. Työryhmän enemmistö ehdotti kolmiportaisen mallin ottamista käyttöön. Kynnysarvoiksi ehdotettiin 20.000 euroa tavara- ja palveluhankintoihin ja 100.000 euroa rakennusurakoihin. Työryhmän vähemmistö esitti neliportaisen mallin ottamista käyttöön. Lain soveltamisen kynnysarvoksi ehdotettiin 5.000 euroa ja valtakunnallisen ilmoitusvelvollisuuden kynnysarvoksi 50.000 euroa.

Työryhmän raportista saaduissa lausunnoissa puollettiin molempia malleja ja esitykset kynnysarvoiksi vaihtelivat laajasti. Keskeisetkin lausunnonantajat esittivät asiaa hyvin erilaisia näkemyksiä.

Alempaa kynnysarvoa perusteltiin erityisesti yritysten oikeussuojatarpeilla. Esimerkiksi oikeusministeriön lausunnossa pidettiin lain soveltamisalan rajaamisesta seuraavaa oikeussuojakeinojen käytön rajautumista ongelmallisena. Lisäksi lausunnoissa epäiltiin, että hankintayksiköiden halukkuus noudattaa kilpailuttamisessa syrjimättömyys-, avoimuus- ja tasapuolisuusvelvoitteita vähenee velvoittavien säännösten puuttuessa.

Korkeampaa kynnysarvoa esitettiin useissa lausunnoissa muun muassa sillä perusteella,

että julkisella sektorilla on omia hankintaohjeitaan, joita noudatetaan jatkossakin. Yksi keskeisimmistä perusteista, joita esitettiin korkeiden kynnysarvojen tueksi, on laissa säädetyn menettelyn aiheuttamat suuret hallintokulut pienissä hankinnoissa. Myös julkisen sektorin hankintastrategiat ovat yleistyneet, ja ne ohjaavat hankintamenettelyiden toteuttamista. Yritysten oikeussuojatarpeet tulevat tyydytetyiksi kuntalain mukaisilla muutoksenhakukeinoilla. Lausuntopalautetta käsitellään tarkemmin jäljempänä yleisperusteluissa ja hallituksen esitykseen liittyvässä vaikutusarvioeselvityksessä.

3.3.3. *Kynnysarvosääntelyn jatkovalmistelu*

Hallituksen esitystä valmisteltaessa päädyttiin ehdottamaan kolmiportaisen mallin ottamista käyttöön. Tätä ratkaisua puoltavat tehokkuus- ja selkeysnäkökohdat. Kolmiportaisessa mallissa eri kynnysarvoja olisi mahdollisimman vähän ja kansalliset kynnysarvot ylittävissä mutta EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa noudatettaisiin vain yhdenlaisia menettelysääntöjä. Neliportaisen mallin etuna olisi ollut mahdollisuus eriyttää kilpailuttamisvelvoitteen synnyttävä kynnysarvo ja ilmoitusvelvollisuuden kynnysarvo. Lisäksi neliportainen malli olisi mahdollistanut hyvin kevyen sääntelyn pienimmissä hankinnoissa. Neliportaisesta mallista olisi kuitenkin aiheutunut hankintasäännösjärjestelmään pirstaleisuutta ja epäselvyyttä. Ratkaisu, jossa lain soveltamisala ja ilmoittamisvelvollisuus säänneltäisiin samoilla kynnysarvoilla, on mahdollisimman selkeä ja yksinkertainen.

Kauppa- ja teollisuusministeriö teetti laki-esityksen jatkovalmistelun tueksi suppeahkon tilastaselvityksen kuntien hankintojen rakenteesta. Selvityksen tarkoituksena oli tukea erityisesti kansallisten kynnysarvojen sääntelyvaihtoehtoja. Selvityksen alaraja asetettiin tavara- ja palveluhankinnoissa 10.000 euroon luotettavien tietojen saamiseksi. Muissa kuin rakennusurakoissa selvityksen kategoriat olivat 10.000-19.999 euroa, 20.000-49.999 euroa, 50.000 euroa - EU-kynnysarvo sekä EU-kynnysarvon ylittävät hankinnat. Rakennusurakoissa tarkastellut kategoriat olivat 100.000-499.999 euroa,

500.000-1.999.999 euroa, 2.000.000 euroa - EU-kynnysarvo sekä EU-kynnysarvon ylittävät hankinnat.

Kyselyn laajuutta jouduttiin rajoittamaan myös sektorikohtaisesti, minkä vuoksi päädyttiin kartoittamaan eräitä kuntien toiminnan keskeisiä aloja kuten kiinteistötoimen tavara- ja palveluhankintoja, sosiaali- ja terveystoimen tavara- ja palveluhankintoja sekä talonrakentamista kunnissa. Hankintoina huomioitiin vain ulkopuolisilta tahoilta ostetut tavarat, palvelut tai urakat sekä sellaiset ostot sidosyhteisöiltä, jotka oli kilpailutettu. Kysely suoritettiin otostutkimuksena, eli myös tarkasteltavien kuntien joukkoa rajoitettiin.

Tilastaselvitystä tarkastellaan tarkemmin hallituksen esityksen liitteenä olevassa vaikutusarvioselvityksessä. Tilastaselvityksen olennaisimmat havainnot viittasivat siihen, että jos kuntien hankintoja tarkastellaan kappalemääräisesti, niin suuri osa hankinnoista on pieniä. Kun puolestaan tarkastellaan hankintoja niiden arvon perusteella, suurempien hankintojen merkitys kokonaisuuden kannalta korostuu voimakkaasti. Tämä on selvityksen perusteella kaikkien eri hankintalajien yhteinen piirre, vaikka eri sektoreiden välillä onkin merkittäviä eroja samoin kuin tavara- ja palveluhankintojen välillä myös sektoreiden sisällä.

Selvitys osoitti myös sen, että sosiaali- ja terveyspalveluissa, joissa ostot aiheuttavat tyypillisesti runsaasti hallintokustannuksia, pienehköjen, alle 20.000 euron, hankintojen osuus palveluhankinnoista on vain noin viidennes määrällä ja kymmenesosa arvolla mitattuna. Näiltä osin selvityksen tulokset sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden tarkoituksenmukaiset, palveluasiakkaiden edut turvaavien palveluiden järjestämisen tarpeet puolsivat sosiaali- ja terveyspalveluihin sovellettavan kynnysarvon eriyttämistä yleisestä tavara- ja palveluhankintoihin sovellettavasta kynnysarvosta. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että sosiaali- ja terveystoimen palveluihin sovellettaisiin 50.000 euron kansallista kynnysarvoa.

Myös hallituksen esityksen liitteenä olevassa vaikutusarvioselvityksessä tarkastellaan ehdotettujen kynnysarvojen vaikutuksia lain soveltamisalan kannalta. Vaikutusar-

vioselvityksessä arvioidaan, että kappalemäärällä mitattuna julkisen sektorin hankinnoista suuri enemmistö jäisi jatkossa kansallisten kynnysarvojen alapuolelle eli lain soveltamisen ulkopuolelle.

Esitettyjä arvioita tukevat tilastotiedot sekä yksittäisten kuntien että valtion hankintojen jakautumisesta. Julkiset hankinnat ovat määrällisesti hyvin pirstoutuneita, vaikka enenevä osa yksittäisistä ostoista tehdäänkin osana laajempia puitejärjestelyitä. Esimerkkinä tarkastelluista kunnista toisen kohdalla mediaanioston arvo oli vuonna 2003 vain 80 euroa ja toisenkin mediaanilaskun suuruus vuonna 2004 oli vain noin 250 euroa. Toimittajakohtainen tarkastelu osoittaa, että ehdoton valtaosa toimittajista tekee vain sellaisia toimituksia, joiden vuotuinen yhteenlaskettukaan arvo ei yllä edes alimman ehdotettavan kynnysarvon yläpuolelle. Toisen kunnan tilastoista oli saatavissa tieto, joka osoitti, että kyseisessä kunnassa miltei 90 prosenttia toimittajista teki vain alimmankin kynnysarvon alittavia toimituksia.

Hankintojen tarkastelu arvojen perusteella muuttaa kuvaa olennaisesti. Hankinnat ovat keskittyneitä siten, että tilaajista harvat tilaajat vastaavat suurimmasta osasta hankintojen kokonaisarvosta. Sama pätee myös toimittajiin. Toisen tarkastellun kunnan tilastot osoittivat, että alle 15.000 euron hankintojen osuus hankintojen kokonaisarvosta oli vain noin 5 prosenttia siitä huolimatta, että näiden pienimpien hankintojen toimitukseen osallistui miltei 90 prosenttia kaikista toimittajista.

Hallituksen esityksessä ehdotettavaan kynnysarvoihin on päädytty, jotta hankintalainsäädännön tavoitteet ja kaikkien osapuolten oikeutetut edut tulisivat mahdollisimman tasapuolisesti huomioon otetuiksi.

Kynnysarvojen säätäminen johtaisi yllä kuvatulla tavalla siihen, että kappalemääräisesti huomattava osa julkisista hankinnoista jäisi hankintalain soveltamisen ulkopuolelle. Muutos olisi kiistatta merkittävä nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Ratkaisu kuitenkin lisäisi olennaisesti hankintamenettelyn joustavuutta pienissä ja pienehköissä hankinnoissa. Menettelyjen joustavuuden lisääminen ja yksinkertaistaminen ovatkin olleet koko uudistuksen keskeisimpiä tavoitteita. Lisäksi on huomattava, että tarkasteltaessa hankintojen

kokonaisarvoa pienten, lukumääräisesti hallitsevien hankintojen merkitys vähenee.

Hallituksen esityksessä ehdotettavat kansalliset kynnsarvot ovat ratkaisu, jolla lain tavoitteiden saavuttaminen voitaisiin turvata käsillä olevista vaihtoehdoista tehokkaimmin. Kynnsarvot on jaettu kolmeen kategoriaan juuri siksi, että kullekin hankintatyyppille voitaisiin asettaa parhaiten soveltuva, hankintatyyppin erityispiirteet ja käytännön tarpeet tunnistava kynnsarvo. Ylimääräiset hallintokustannukset ja menettelyissä havaitut jäykkyudet ovat haitanneet sekä hankintayksiköitä että yrityksiä. Nyt ehdotettavalla ratkaisulla pyritään ottamaan mahdollisimman hyvin huomioon sekä tilaajien että toimittajien tarpeet eri hankintaryhmissä.

Tavara- ja palveluhankintojen 15.000 euron kynnsarvoa sovellettaisiin useimpiin hankintoihin, sillä kaksi muuta kynnsarvoa koskevat määrältään ja arvoltaan sääntelyn kokonaisuuden kannalta lukumääräisesti pienempiä osakokonaisuuksia. Kansallisen kynnsarvon säätämällä pyritään siihen, että suuret ja suurehkot hankinnat olisivat jatkossakin kattavasti lain soveltamisen piirissä.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden 50.000 euron kynnsarvolla tähdätään siihen, että näiden palveluiden erityispiirteet tulisivat riittävän hyvin huomioon otetuiksi. Sen vuoksi kynnsarvo olisi tuntuvasti korkeampi kuin tavanomaisissa tavara- ja palveluhankinnoissa verrattuna tavanomaisiin tavara- ja palveluhankintoihin. Sosiaali- ja terveyspalveluiden hankinnat ovat usein runsaasti valmistelua vaativia toimenpiteitä, minkä vuoksi näiden palveluiden kohdalla riski hankintamenettelyn kustannusten nousemisesta kohtuuttomiksi verrattuna laissa säädettyjen menettelyjen noudattamisesta koituihin hyötyihin on muita hankintoja suurempi. Lisäksi on oletettavaa, että kynnsarvon asettaminen tavanomaisia tavara- ja palveluhankintoja jossakin määrin korkeammalle tasolle on omiaan rohkaisemaan kuntia palveluiden hankkimiseen markkinoilta, mitä on pidettävä lain tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisena.

Merkittävät sosiaali- ja terveyspalveluhankinnat olisivat jatkossakin varsin kattavasti lain soveltamisen piirissä ottaen huomioon, että hankintojen keskimääräinen arvo on suurempi kuin muissa hankinnoissa. Hankintala-

kityöryhmän mietinnössä kynnsarvoja ei esitetty jaettavaksi nyt ehdotettavalla tavalla, eli työryhmävaiheessa sosiaali- ja terveyspalveluiden hankintojen kynnsarvoksi esitettiin 20.000 euroa. Edellä esitetyillä perusteilla voidaan kuitenkin katsoa, että kynnsarvon nostamisesta 50 000 euroon ei seuraisi markkinoiden avoimuuden vähenemistä.

Rakennusurakoiden 100.000 euron kynnsarvoa on päädytty ehdottamaan toisaalta sen vuoksi, että rakennusurakoiden kilpailuttaminen aiheuttaa merkittävästi kustannuksia ja toisaalta sen vuoksi, että kilpailuttamisen perinne ja käytännöt ovat urakkahankinnoissa hyvin kehittyneitä. Siten on oletettavaa, että muihin hankintoihin verrattuna korkeammasta kynnsarvosta ei seuraisi lain tavoitteiden kannalta haitallisia vaikutuksia. Hankintalakiöryhmän mietinnössä ehdotettiin näiltä osin samaa kynnsarvoa kuin hallituksen esityksessä.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Esityksen taloudellisista vaikutuksista

Hallituksen esityksen tavoitteet liittyvät toisaalta direktiivien kansalliseen voimaan saattamiseen sekä EY-tuomioistuimen oikeuskäytännön huomioon ottamiseen ja toisaalta kansallisten tarpeiden toteuttamiseen muun muassa markkinaoikeuden ratkaisukäytäntö huomioden.

Esityksen taloudellisia vaikutuksia arvioidessa on syytä ottaa huomioon se lähtökohhta, että suurin osa ehdotettavista lukuisista säännösmuutoksista johtuu direktiivien muutoksista. Direktiivien muuttamisen tavoitteena on hankintasäännösjärjestelmän yksinkertaistaminen ja modernisointi. Taloudellisena tavoitteena direktiiviuudistuksessa on tehostaa edelleen julkisten varojen käyttöä.

Direktiivimuutoksilla ei ole muutettu EU:n laajuisen hankintasääntelyn peruseriaatteita. Näin ollen voidaan arvioida, että direktiivimuutosten johdosta toteutettavien säännösmuutosten vaikutukset ovat joka tapauksessa pienempiä kuin niiden jo pitkään voimassa olleiden säännösten, jotka perustuvat EU:n perustamissopimuksesta ilmeneviin peruseriaatteisiin. Direktiivimuutosten vaikutuksia

rajaa osaltaan myös se, että direktiivien soveltamisalassa olevien hankintojen arvo on komission tilastojen mukaan vain jonkin verran yli 3,6 miljardia euroa (2003). Julkisten hankintojen kokonaisarvo arvioidaan olevan EU:ssa noin 1500 miljardia euroa vuodessa. Näin ollen selvästi suurinta osaa markkinoista ohjataan kansallisilla normeilla.

Taloudellisilta vaikutuksiltaan tärkeimmät muutosehdotukset niin kokonaistaloudellisesti kuin hankintayksiköiden ja yritystenkin kannalta olisivat hankintalakiin sisältyvät kansallisten kynnsarvojen sääntely ja ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen. Nämä esitykset liittyvät kiinteästi toisiinsa, sillä velvollisuus soveltaa laissa säädettyjä menettelymääräyksiä ja hankintojen ilmoitusvelvollisuus koskisi vain kansallisen kynnsarvon ylittäviä hankintoja. Ilmoitusvelvollisuuden säätämällä kansallinen lainsäädäntö saatettaisiin vastaamaan EY-tuomioistuimen ratkaisukäytännöstä ilmenevää tulkintalinjaa. Kansallisten kynnsarvojen säätämällä puolestaan helpotettaisiin menettelyä pienemmissä hankinnoissa.

Ehdotus ilmoitusvelvollisuuden säätämiseksi kaikissa kansalliset kynnsarvot ylittävissä hankinnoissa parantaisi ratkaisevasti mahdollisuuksia hankintamenettelyiden tilastolliseen seurantaan ja toteutettavien muutosten jälkikäteisiin seurantaan. Hallituksen tarkoituksena onkin seurata muutosten käytännön julkistaloudellisia ja yritysvaikutuksia tiiviisti sekä tilastollisen seurannan että seurattutkimusten avulla.

Uudistuksen taloudellisia vaikutuksia arvioidaan laajemmin hallituksen esitykseen liittyvässä vaikutusarvioselvityksessä (Kauppa- ja teollisuusministeriön julkaisu 18 /2006; saatavissa sähköisenä ministeriön kotisivulla olevasta julkaisurekisteristä osoitteessa www.ktm.fi/julkaisurekisteri). Seuraavissa kappaleissa selostetaan kuitenkin tiiviisti esityksen keskeisimmät julkistaloudelliset ja yritysvaikutukset sekä vaikutukset muutoksenhaakumenettelyihin.

4.2. Julkistaloudelliset vaikutukset

Julkisten hankintojen vuotuinen arvo Suomessa on noin 22,5 miljardia euroa. Tähän määrään sisältyvät kaikki julkisen sektorin

hankinnat siitä riippumatta, onko hankinnat kilpailutettava julkisia hankintoja sääntelevien säännösten mukaisesti. Julkiset hankinnat edustavat merkittävää osaa bruttokansantuotteesta, joten hankintoja koskevien säännösten muutokset kohdistuvat olennaisella tavalla julkisiin hankintayksiköihin ja sitä kautta laajemmin julkistalouteen.

Ehdotettavien muutosten tavoitteena on tehostaa edelleen julkisten varojen käyttämistä. Laissa säänneltyjä menettelyitä ehdotetaan yksinkertaistettaviksi aina silloin, kun direktiivit antavat siihen liikkumavaraa. EU-kynnsarvojen ali olevissa hankinnoissa tavoitteena on mahdollisimman yksinkertainen ja joustava menettely.

Rakenteellisesti suurin ja menettelyitä olennaisesti yksinkertaistava muutos olisi kansallisten kynnsarvojen sääntelystä seuraava rajaus lain soveltamisalaan. Lain nimenomaiset säännökset koskisivat jatkossa vain kansalliset kynnsarvot ylittäviä hankintoja. Kansallisten kynnsarvojen alapuolelle jäävissä hankinnoissa noudatettaisiin hallinnon yleisiä periaatteita ja hankintayksiköiden omia ohjausjärjestelmiä.

Säädöstasolla hankintamenettelyjen ohjaaminen muuttuisi ratkaisevasti. Ehdotetulla muutoksella pyritään lisäämään menettelyiden joustavuutta pienemmissä hankinnoissa. Kappalemääräisesti arvioituna tämä tavoite toteutuisi ottaen huomioon pienten hankintojen erittäin hallitseva asema koko volyyminä. Hallituksen esitystä valmisteltaessa tehdyt ja teetetyt selvitykset ovat osoittaneet, että hankinnat ovat keskimäärin erittäin pieniä, vaikka erilaiset puite- ja vastaavat järjestelyt ovatkin yleistyneet. Selvänä voidaan pitää, että pienimmissä hankinnoissa nykyisten verrattain kevyidenkin menettelysäännösten soveltamisesta on voinut aiheutua yksittäisten hankintojen arvoon nähden tuntuvia hallinnollisia menettelykustannuksia.

Pienten hankintojen osuus hankintojen kokonaismäärästä on hallitseva. Pienissä hankinnoissa säädösjärjestelmän yksinkertaistamisesta saavutettavat hyödyt olisivat merkittäviä siitä huolimatta, että arvolla mitattuna pienten hankintojen merkitys kokonaisuuden kannalta vähenee. On kuitenkin erittäin vaikea ennakoita sitä, haluavatko ja osaavatko hankintayksiköt hyödyntää ehdotetun lain

mahdollistamaa joustavuutta niin, että niiden toiminta tehostuu. Uudistuksen vaikutusten kannalta riskinä voidaan pitää sitä, hankintayksiköiden käytännöt eriytyisivät jatkossa vielä enemmän kuin nykyisin. Jos tällaista tapahtuisi laajemmassa mitassa, yritysten kiinnostus tarjota hyödykkeitä julkiselle sektorille voisi edelleen laskea. Tarkemmat analyysit muutosten tällaisista käytännön vaikutuksista ovat mahdollisia vasta jälkikäteen tehtävillä seurantalutkimuksilla.

Ehdotettu kansallisten kynnysarvojen sääntely johtaisi siihen, että lukumääräisesti suurin osa tehtävistä hankintapäätöksistä jäisi jatkossa hankintalainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle. Tästä seuraisi se, että ainakaan suoraan laissa säännellyistä menettelyistä ei enää aiheutuisi tarpeettoman suuria hallintokustannuksia pienissä hankinnoissa. Hankintayksiköt voisivat verrattain vapaasti ottaa käyttöön kuhunkin tilanteeseen parhaiten sopivat menettelyt, jotka olisivat mahdollisimman tehokkaita sekä niiden itsensä että hyödykkeiden tarjoajien kannalta. Ostajien näkökulmasta asiaa katsottuna sääntelyn keveneminen vähentäisi hankintoihin liittyvän suoranaisen hallintotyön lisäksi kilpailuttamisen monimutkaisuuteen ja valitusriskeihin liittyviä pelkoja.

Kansalliset kynnysarvot alittavissa hankinnoissa ei sovellettaisi hankintalakia vaan hankintayksikön omia menettelyjä. Hankinnoista voitaisiin siten edelleen joko ilmoittaa julkisesti tai tarjouspyyntöjä voitaisiin lähettää suoraan hankintayksikön valitsemmille tarjoajille. Pienemmissä hankinnoissa on suositeltavaa käyttää esimerkiksi puitejärjestelyjä. Mikäli tämä ei olisi mahdollista tai tarkoituksenmukaista, voitaisiin käyttää myös suppeampaa neuvottelumenettelyä tai suoraan hankintoja. Muutos mahdollistaisi siten aiempaa joustavammasta kilpailuttamismenettelyt.

Julkisten hankintayksiköiden hankintakäytäntöjä voitaisiin tarvittaessa yhtenäistää kansallisten kynnysarvojen ali olevissa hankinnoissa muun muassa suosituksilla. Esimerkiksi Suomen Kuntaliitto on jo nykyisin antanut kunnille ohjeita julkisten hankintojen kilpailuttamisesta. Useimmilla hankintayksiköillä on lisäksi käytössään sisäisiä hankintaohjeita. Tarvittaessa myös kauppa- ja teollisuusministeriö voi laatia suosituksia kansal-

listen kynnysarvojen ali olevien hankintojen kilpailuttamismenettelyistä. Ohjeistuksella voitaisiin vähentää hankintamenettelyjen eriytymistä ja uhkaa tehottomuuden lisääntymisestä.

Julkistaloudellisten vaikutusten näkökulmasta merkittävin ehdotuksista aiheutuva muutos olisi kuitenkin ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Tähän asti on ollut tavanomaista, että tarjouksia on pyydetty suoraan suhteellisen suppealta määrältä tarjoajia, ja ilmoitusvelvollisuus on usein toteutettu paikallisesti tai alueellisesti. Jatkossa kaikista kansalliset kynnysarvot ylittävistä hankinnoista olisi ilmoitettava valtakunnan laajuista informaatiokanavaa käyttäen.

Ilmoitusvelvollisuuden toteuttaminen lisäisi jossakin määrin kilpailuttamiseen liittyviä hallinnollisia töitä ja kustannuksia. Koska tarjouspyyntö on kuitenkin käytännössä aina kirjallinen, saataisiin ilmoitukseen tarvittavat tiedot yleensä tarjouspyynnöstä. Tiedot voisi lähettää sähköisesti ilmoituksia hoitavaan yksikköön. Sähköistä ilmoituskanavaa olisi kuitenkin kehitettävä nykyisestä, jotta ilmoitusmenettelyn tekniseen hoitamiseen olisi asianmukaiset ja riittävät resurssit.

Ilmoitusvelvollisuuden laajentamisesta seuraisi merkittävä julkisten hankintojen markkinoiden avoimuuden lisääntyminen. Kaikki kiinnostuneet hyödykkeiden tarjoajat saisivat helposti ja keskitetysti tiedon vireillä olevista oman alansa julkisista hankinnoista ja ne pystyisivät tekemään tarjouksia huomattavasti tehokkaammin kuin nykyisin. Tällä olisi voimakas kilpailua lisäävä ja julkisten varojen käyttöä tehostava vaikutus.

Määrällisiä arvioita ilmoitusvelvollisuuden laajentamisen vaikutuksista voidaan esittää vain karkealla tasolla. Esitystä valmisteltaessa on arvioitu, että kuntasektorilla ilmoitusvelvollisuuden piiriin voisi tulla vuosittain 20 000-30 000 hankintaa ja valtiolla 6000-10 000 hankintaa. Selvää on, että valtakunnallisen ilmoittelun ja kilpailun kohteena olisi moninkertainen määrä hankintoja nykyiseen verrattuna. Nämä hankinnat edustavat joka tapauksessa huomattavaa osaa hankintojen kokonaismarkkinoista, jos markkinoita tarkastellaan arvon perusteella.

4.3. Yritysvaikutukset

Julkisissa hankinnoissa menettely on aina viranomaislähtöistä, joten säännösten muutosten yritysvaikutukset syntyisivät välillisesti julkisten hankintayksikköjen toiminnan muutosten kautta. Yritykset joutuisivat sopeutumaan julkisten hankintayksikköiden uusiin menettelytapoihin. Tämän mukaisesti keskeisimpiä muutoksia myös yrityksille olisivat ne muutokset, jotka vaikuttavat eniten julkisten hankintayksikköiden toimintaan.

Tarjoajien kannalta ehdotettujen muutosten vaikutukset voivat olla kaksisuuntaisia: Ensinnäkin kilpailuttaminen ja tarjouspyyntöihin vastaaminen aiheuttaa kustannuksia myös tarjoajille, joten yksinkertaisemmat menettelyt vähentävät myös tarjoajien kuluja. Toisaalta mikäli hankintayksiköt kuitenkin ryhtyisivät etenkin pienemmissä hankinnoissa soveltamaan aiempaa laajemmin suorahankintoja voisi se rajoittaa yritysten mahdollisuuksia tarjota tavaroita ja palveluja julkiselle sektorille.

Muutosehdotusten vaikutukset jäisivät siis pitkälti riippumaan siitä, miten yksittäiset hankintayksiköt ryhtyisivät jatkossa soveltamaan lainsäädännön tarjoamia joustomahdollisuuksia ja millaisia hankintamenettelyjä ne käytännössä ryhtyisivät noudattamaan. Esimerkiksi kunnat saattaisivat pyrkiä kohdentamaan kansallisten kynnysarvojen alle jäävien hankintojen ostojaan nykyistä selkeämmin oman paikkakunnan tai alueen yrityksille.

Merkittävä rakenteellinen muutos eli kansallisten kynnysarvojen sääntely merkitsisi suuria muutoksia myös yrityksille. Menettely kynnysarvojen ali olevissa hankinnoissa olisi nykyistä joustavampaa yritystenkin näkökulmasta. Tarjoajayritykset eivät olisi sidottuja laissa säänneltyihin menettelyihin, vaan ne voisivat laatia tarjouksensa vapaammin. Tämä mahdollistaisi esimerkiksi pk-yritysten kannalta nykyistä mielekkäämpien hankintamenettelyiden käyttöönoton. Monimutkaisesta ja yksityiskohtaisesti säännelystä menettelystä aiheutuu ylimääräisiä kustannuksia myös tarjoajille, joten menettelyjen keventäminen toimisi myös yritysten eduksi.

Hyödykkeitä tarjoavien yritysten kannalta

kynnysarvosääntely ja siitä seuraava lain soveltamisalan rajautuminen johtaisi siis siihen, että useimmissa tarjousmenettelyissä hankintalain merkitys menettelyn ohjaajana poistuisi. Tarjouspyyntöjen vaatimukset ja menettelyt yleisemminkin olisivat melko puhtaasti hankintayksikköiden päätettävissä, sillä hankintalainsäädäntö on ohjannut myös pienten hankintojen toteuttamista ainakin jossakin määrin.

Tämän yrityksille merkittävän muutoksen käytännön vaikutuksia vähentäisi se, että pienissä hankinnoissa ei hankintalakia ole aina noudatettu tarkasti. Hankintatilastoista saatu informaatio on osoittanut, kuinka pieniä hankinnat keskimäärin ovat. Esimerkkinä tarkasteltujen kuntien ostojen mediaaniarvot olivat erittäin pieniä, toisen noin 80 euroa ja toisen noin 150 euroa. Vastaavasti suurin osa yrityksistä tekee vuosittain yksittäisille hankintayksiköille toimituksia, joiden kokonaisarvo on vähäinen. Näin ollen voidaan päätellä, että näiden hankintojen ja niitä koskevan säädösjärjestelmän muutoksesta ei aiheutuisi yrityksille tuntuvia käytännön vaikutuksia.

Edellä sanotusta huolimatta on kuitenkin selvää, että mitä lähempänä hankinta on kansallisia kynnysarvoja, sitä merkittävämmiksi muutoksen vaikutukset voisivat hankintamenettelyn osapuolten kannalta muodostua. Lisäksi on huomattava, että toimialoitteiset erot voivat olla hyvin suuria. Esimerkiksi sosiaalipalveluiden markkinoilla on tavanomaista, että yritys myy huomattavan osan tai jopa koko tuotantona yhdelle tilaajakunnalle. Tällaisessa tapauksessa tilaajan käyttäytymisellä ja käyttäytymistä ohjaavan normijärjestelmän muutoksilla on yrityksillekin suuri merkitys.

Yrityksillekin taloudellisesti merkittävien ehdotetuista muutoksista olisi hankintojen ilmoittamisvelvollisuuden laajentaminen. Yritysten näkökulmasta julkisten hankintamarkkinoiden uskottavuus ja houkuttelevuus lisääntyisivät olennaisesti läpinäkyvyyden paranemisen myötä.

Muutos mahdollistaisi yrityksille ilmoitusvelvollisuuden kohteena olevien hyödykkeiden aktiivisen tarjonnan koko valtakunnan alueella. Valtakunnallisesti ilmoitettavien hankintojen määrä tulisi joka tapauksessa moninkertaistumaan. Ottaen vielä huomioon,

kuinka merkittävää osaa hankintojen kokonaisarvosta ilmoitusvelvollisuuden piiriin tulevat hankinnat edustaisivat, tämän muutoksen vaikutukset olisivat koko uudistuksen keskeisimmät myös yritysten kannalta.

4.4. Vaikutukset muutoksenhakumenettelyihin

Kansallisten kynnysarvojen sääntelyyn liittyy erilaisia intressejä, mikä on tiedostettu esitystä tehtäessä. Eräät keskeiset tahot ovat hallituksen esitystä valmisteltaessa katsoneet, että kynnysarvojen sääntelystä seuraava lain soveltamisalan kaventuminen vaikuttaisi kielteisesti jopa koko sääntelyn tavoitteiden toteutumiseen. Lain soveltamisalan kaventumisesta aiheutuvista vaikutuksista olennaisin olisi tässä suhteessa se, että muutoksenhaku markkinaoikeuteen ei enää olisi mahdollista kansalliset kynnysarvot alittavissa hankinnoissa.

Kynnysarvojen sääntely olisi periaatteellisesti merkittävä muutos, joka koskisi käytännössä suurinta osaa hankintapäätöksistä. Yksi esitystä valmisteltaessa ollut sääntelyvaihtoehto oli kynnysarvojen ja ilmoitusvelvollisuuden sääntelyn eriyttäminen. Sääntely olisi voitu eriyttää, jolloin lain soveltamisala ja oikeusturvakeinojen käyttöala olisi voitu säilyttää nyt ehdotettua laajempina. Ratkaisu olisi kuitenkin ollut omiaan lisäämään sääntelyn monimutkaisuutta.

Kynnysarvosääntely merkitsisi sitä, että yrityksillä ei enää olisi mahdollisuutta valittaa kansallisten kynnysarvojen alle jäävistä hankintapäätöksistä markkinaoikeuteen. Hankintayksiköiden näkökulmasta tällä seikalla on katsottu olevan suuri merkitys sen vuoksi, että riskistä joutua markkinaoikeuskäsittelyyn on saattanut aiheutua tarpeettoman raskaita hankintamenettelyitä ja ylimääräisiä kustannuksia. Yrityksille markkinaoikeuskäsittely on ollut suhteellisen edullinen, nopea ja tehokas muutoksenhakekeino, jonka poistumista voidaan pitää periaatteessa ongelmallisena.

Markkinaoikeusmenettelyyn saatetaan vuosittain erittäin pieni osa kaikista hankintapäätöksistä, joten muutoksesta ei yllä todetusta huolimatta voida katsoa aiheutuvan merkittävää oikeussuojaongelmaa. Vuonna 2003

markkinaoikeudessa pantiin vireille 232 hankinta-asiaa. Vuonna 2004 markkinaoikeuteen saapui 307 julkista hankintaa koskevaa asiaa. Vuonna 2005 hankinta-asioita saapui noin 500. Vaikka pieniä hankintoja onkin saatettu markkinaoikeuteen vain vähän, muutoksenhakumahdollisuus on ohjannut välillisesti hankintayksiköiden toimintaa. Tätä seikkaa ei voida vähätellä, mutta toisaalta yritysten etu olisi, jos oikeudenkäyntiriskin väheneminen johtaisi asetettujen tavoitteiden mukaisesti siihen, että hankintamenettelyt tulisivat joustavammiksi ja tehokkaammiksi. Joustavuuden ja tehokkuuden tosiasiallinen lisääntyminen hyödyttäisi erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä eli juuri niitä yrityksiä, joita oikeusturvan kaventuminen toisaalta eniten haittaisi.

Muutosten vaikutuksia oikeussuojan toteutumiseen ja järjestelmän yleiseen avoimuuteen sekä tehokkuuteen seurataan tarkasti, jotta korjaaviin toimenpiteisiin voidaan tarvittaessa ryhtyä. Hankintamenettelyiden oikeussuojajärjestelmän uudistamisen tarve on joka tapauksessa pohdittavana, sillä EU:n komissio on parhaillaan valmistelemassa valvontadirektiivejä koskevaa muutosehdotusta.

4.5. Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitykseen sisältyvät ehdotukset ovat keskeisiltä osin voimassa olevan lainsäädännön mukaisia. Ehdotuksessa ei esitetä julkisen hallinnon organisaatiomuutoksia eikä uusien viranomaisten tai virkojen perustamista. Hankintayksiköt voivat edelleen organisoida toimintansa haluamallaan tavalla. Kansallisen kynnysarvon nostaminen esitetylle tasolle vapauttaisi huomattavan määrän nyt hankintalain soveltamisen piiriin kuuluvista hankinnoista. Näihin hankintoihin voitaisiin soveltaa hankintayksiköiden omia, kevyempiä ohjeita, jolloin kilpailuttamiseen käytettäviä resursseja voitaisiin pienempien hankintojen osalta mahdollisesti vähentää, erityisesti puitejärjestelyjä käytettäessä.

Uusi hankintasääntely vaatii toisaalta lisäpanostusta hankinta-asioita hoitavien henkilöiden koulutukseen ja ammatillisen osaamisen kehittämiseen siitakin huolimatta, että

keskeinen sääntely säilyy ennallaan. Erityisesti julkisiin palveluihin liittyvät rakenteelliset muutokset lisännevät ulkoistamista, joten koulutustarve lisääntyy myös tästä syystä. Uusien ja yhteisössä kehitteillä olevien hankintajärjestelmien (mm. sähköinen ja dynaaminen hankintajärjestelmä) käyttöönotto ja kehittäminen edellyttävät aikanaan lisäpanostusta sekä henkilöstöön että muihin resursseihin; toisaalta uudet menetelmät tulevat osaltaan nopeuttamaan prosesseja ja vähentämään hallinnollista työtä.

4.6. Ympäristövaikutukset

Julkisten hankintojen suuresta arvosta ja volyymistä johtuen ympäristönäkökohtien huomioon ottamisella julkisyhteisöjen hankinnoissa on katsottu olevan suuri merkitys kestäväen kehityksen edistämiseksi. Suomessa ympäristönsuojeluun liittyviä vaatimuksia on jo tehty valtaosassa hankinnoista. Ympäristökustannuksia käytetään yleisesti yhtenä arviointiperusteena tarjouksen valinnassa. Ympäristönäkökohtia voidaan kuitenkin ottaa huomioon myös muissa hankintamenettelyn vaiheissa, kuten hankinnan suunnittelussa, tarjoajien ja ehdokkaiden valinnassa sekä sopimuksen tekovaiheessa. Käytännössä näitä muita mahdollisuuksia ympäristövaatimusten tekemiseen hankintamenettelyn eri vaiheissa ei ole käytetty yleisesti. Synä ovat muun muassa selkeiden säännösten sekä ympäristöalan asiantuntemuksen puute. Euroopan yhteisössä ympäristönäkökohtien huomioimiseen on kiinnitetty erityistä huomiota.

Voimassa olevassa hankintalainsäädännössä ei ole erityisiä säännöksiä ympäristöön liittyvien vaatimusten tekemisestä hankintamenettelyissä lukuun ottamatta kynnysarvot ylittävistä tavara- ja palveluhankinnoista annetussa asetuksessa olevaa 41 §:ää, jonka mukaan yhtenä tarjouksen arviointiperusteena voidaan käyttää ympäristökustannuksia. Sekä hankintayksiköt että tarjoajat ovat vaatineet täsmällisempää sääntelyä ympäristönäkökohtien huomioimisesta, jotta asiaan liittyvä epätietoisuus ja tulkintaongelmat poistuisivat. Hankintadirektiivin nimenomaisten säännösten lisäksi asiaa on pyritty selvittämään Euroopan komission vihreitä

hankintoja koskevassa käsikirjassa (SEC(2004) 1050).

Uusien hankintadirektiivien säännökset vastaavat pitkälti komission tiedonannossa esitettyjä näkemyksiä ympäristöasioiden huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa. Direktiivien vaatimukset on sisällytetty ehdotettuun lainsäädäntöön. Hankintalakiehdotukseen sisältyy säännös (2 § 2 mom.) siitä, että viranomaisten ja muiden hankintayksiköiden tulisi järjestää hankintatoimensa siten, että hankintojen yhteydessä edistetään taloudellisuuden ohella myös ympäristönsuojellullisia tavoitteita. Säännös ei olisi oikeudellisesti velvoittava, mutta osaltaan se ohjaisi hankintayksiköitä huomioimaan kestäväen kehityksen vaatimukset.

4.7. Erityisalojen hankintalain keskeiset vaikutukset

Erityisalojen hankintalaki koski vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja. Laki vastaisi pääosin voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja teletoiminnan alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetun asetuksen (381/1998) säännöksiä. Erityisalojen hankintalain soveltamisen piiriin kuuluisivat pääpiirteissään samat yksiköt kuin voimassa olevan asetuksen. Alle EU-kynnysarvojen jääviä hankintoja ei säänneltäisi lain- tai asetuksentasoisesti, vaan hankintayksiköt voisivat itse ohjeistaa hankintatoimensa. Pääosaan Suomessa tehtävistä julkisista hankinnoista sovellettaisiin hankintalakia ja vain pieni osa tulisi erityisalojen hankintalain piiriin. EU-kynnysarvot ylittäviä hankintailmoituksia (viranomaissektori ja erityisalat yhteensä) on julkaistu vuosittain Euroopan unionin virallisessa lehdessä noin 1700 kappaletta. Näistä arviolta alle viisi prosenttia on ollut erityisalojen ilmoituksia. Erityisalojen hankintalakiin sisältyy direktiivin mukaisesti säännös kilpailulle avoimien toimialojen poissulkemisesta lain soveltamisalasta. Poissulkeminen voi tapahtua hakemuksesta komission päätöksellä. Suomen energia-ala on tehnyt poissulkemista koskevan hakemuksen komissiolle, jolloin, jos komissio hyväksyy hakemuksen, vähentä-

täisi tämä entisestään lain soveltamisen piiriin kuuluvia yksiköitä.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti 11.9.2003 työryhmän (hankintalakityöryhmä), jonka tehtävänä oli laatia hallituksen esityksen muotoon ehdotus julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön uudistamisesta. Ehdotuksessa tuli erityisesti huomioida julkisten hankintojen direktiiviuudistuksen edellyttämät muutokset, Euroopan yhteisöjen ja Suomen julkisten hankintojen kilpailuttamista koskevan oikeuskäytännön edellyttämät muutokset sekä tarpeet yksinkertaistaa julkisten hankintojen direktiivien soveltamisalan ulkopuolella olevien hankintojen kilpailuttamista koskevia säädöksiä. Lakiuudistuksen yhteydessä tuli myös ratkaista perustuslain edellyttämät sääöstasokysymykset sekä vähentää asetustasoista sääntelyä. Työryhmässä olivat edustettuina hankintoja tekevien tahojen, tarjoajien sekä eräiden erityiskysymysten asiantuntijat. Kauppa- ja teollisuusministeriön lisäksi työryhmän jäsenet edustivat 19 eri tahoa. Työryhmä kuuli työnsä aikana eri alojen asiantuntijoita (yhteensä 50 henkilöä).

Työryhmän esitykseen sisältyi neljä keskeistä sisällöllistä ehdotusta ja lainsäädännön rakennetta koskeva esitys. Hankintadirektiivien sisällöllisen voimaansaattamisen osalta työryhmä esitti, että molemmat direktiivit saatettaisiin voimaan pääosin sellaisenaan (kahdella erillisellä lailla) ja direktiivien mahdollistamat uudet menettelytavat otettaisiin käyttöön. Samalla olisi myös huomioitava kotimaisessa oikeuskäytännössä havaitut tulkintaongelmat, joilta osin säännöksiä olisi tarkennettava. EY-tuomioistuimen oikeuskäytännöstä johtuen esitettiin kolmea uudistusta, joista keskeisin avoimuusperiaatteen voimaansaattamisesta johtuva esitys kansalliseksi kynnysarvoksi, joka määritteli hankintalain soveltamisrajan ja jonka rajat ylittävät hankinnat tulisi kilpailuttaa hankintalain mukaisesti. Kansalliseksi kynnysarvoksi työryhmä päätyi esittämään 20.000 euroa tavara- ja palveluhankinnoissa sekä 100.000

euroa rakennusurakoissa. Kansallisen kynnysarvon ylittäviin hankintoihin sekä ns. B-palveluihin ja eräisiin käyttöoikeussopimuksiin esitettiin direktiiveihin nähden joustavampia kilpailuttamismenettelyjä, jotka mahdollistaisivat muun muassa aiempaa laajemmin neuvottelumenettelyn käytön. Lisäksi työryhmä esitti EY-tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti ns. in house- eli sidosyrityshankintojen sääntelyn huomioimista laissa. Työryhmän esitykseen liittyi kaksi eriävää mielipidettä, toinen koskien lähinnä kansallisen kynnysarvon suuruutta ja toinen hankintalainsäädännön soveltamista sosiaali- ja terveyspalveluihin ja kuntien väliseen yhteistoimintaan.

5.2. Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Työryhmän esityksestä saatiin lausunnot kaikkiaan yli 60 eri taholta. Lausunnon antoivat muun muassa kaikki ministeriöt (pl. valtioneuvoston kanslia), korkein hallinto-oikeus, markkinaoikeus, Kirkkohallitus, Valtiontalouden tarkastusvirasto, Kansaneläkelaitos, Valtiokonttori, Kilpailuvirasto, Energiamarkkinavirasto, Suomen Kuntaliitto, Suomen Yrittäjät ry, Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Kaupan keskusliitto ry, Keskuskauppakamari, Kaupan keskusliitto ry, Suomen asianajajaliitto, Helsingin, Espoon, Vantaan, Turun, Tampereen ja Oulun kaupungit, Pääkaupunkiseudun Yhteistyövaltuuskunta YTV, Energiateollisuus ry, Kunta-alan ammattiliitto KTV ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöjärjestö YTY ry, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri, Suomen kilpailuoikeudellinen yhdistys ry, Suomen maanrakentajain keskusliitto ry, Suomen kaupan liitto, Suomen kiinteistöliitto ry, Rakennusteollisuus RT ry, Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto ry, Suomen Rakennusinsinöörien liitto RIL ry, Hansel Oy, Senaatti-kiinteistöt sekä Finnet-liitto ry.

Keskeisiksi asioiksi lausunnoissa nousivat rakennekysymykset, kansallisen kynnysarvon suuruus ja sen vaikutukset omaan toimialaan, oikeusturvakysymykset, ilmoitusmenettely (kynnysarvo), sidosyksikköhankinnat ja yleensä kuntien välinen yhteistoiminta ja

sitä koskeva sääntely, sosiaali- ja terveystalveluiden erityispiirteet sekä neuvottelunnettelyn, suorahankinnan ja puitesopimusten käytön mahdollisuus. Useissa lausunnoissa korostettiin neuvonnan, tiedotuksen ja koulutuksen tärkeyttä uuden hankintalainsäädännön voimaantulon johdosta.

Rakennekysymykset

Rakennekysymysten osalta enemmistöllä lausunnonantajista ei ollut huomautettavaa ehdotetuista lainsäädäntöratkaisuista. Työryhmän esitystä panna direktiivit täytäntöön kahdella erillisellä lailla pidettiin hyvänä ja selkeänä ratkaisuna. Monissa lausunnoissa tuotiin kuitenkin esille lakiesityksiin liittyvät puutteet, erityisesti hankintalain soveltamisalasäännöksiä pidettiin vaikeaselkoisina ja tulkinnanvaraisina.

EU-kynnysarvon alittavien hankintojen sääntelyä toivottiin mahdollisimman selkeäksi ja sen osalta esitettiin, että EU-kynnysarvon alittavien hankintojen sääntely tulisi esittää omana kokonaisuutena hankintalain säännösten jakamista siten, että EU-kynnysarvon ylittäviä ja toisaalta kansallisen kynnysarvon ylittäviä koskevat säännökset olisivat eri osissa tai eri luvuissa siten, että eri kynnysarvoja koskevat säännökset sisällytettäisiin molempiin osiin, vaikkakin menettely johtaisi osin samojen pykälien toistamiseen.

Oikeusministeriö piti esitystä useissa suhteissa ongelmallisena, muun muassa esitystä saattaa direktiivit voimaan kahdella erillisellä lailla, koska ehdotettavat lait tulisivat olemaan sisällöltään pitkälti samankaltaisia. Oikeusministeriö esitti harkittavaksi direktiivien täytäntöön panemista yhdellä lailla. Korkeimman hallinto-oikeuden lausunnossa tuotiin myös esille samankaltaisten säännösten ongelma ja esitettiin harkittavaksi tältä osin viittaustekniikan käyttöä.

Korkein hallinto-oikeus piti lakiesityksiä vaikeaselkoisina, mikä KHO:n lausunnon mukaan johtui pitkälti direktiivien vaikeaselkoisuudesta ja pienestä kansallisesta liikkumavarasta. Korkein hallinto-oikeus ei lähinnä aikataulullisista syistä ottanut kantaa esitettyyn lainsäädäntötekniikkaan eikä lakien sys-

tematiikkaan. Oikeusministeriö esitti eräiden teknisluonteisten määräysten siirtämistä säädettäväksi asetustasolla. Oikeusministeriö piti myös lakien yleisrakennetta ja johdonmukaisuutta epäselvänä, mikä saattaa muodostua erityisen ongelmalliseksi, koska lakien soveltajina ovat pitkälti muutkin kuin lainopineet. Kyse on myös erittäin keskeisestä lainsäädännöstä, jolloin selkeysvaatimukset korostuvat. Markkinaoikeus katsoi lausunnonssaan, että työryhmän esitykset olivat siinä määrin keskeneräisiä, ettei varsinaisen lausunnon antaminen ollut vielä mahdollista. Rakennekysymysten osalta markkinaoikeus piti ongelmallisena sitä, että hankintalain eri luvuissa säännellään sekä EU-kynnysarvon ylittäviä että EU-kynnysarvon alittavia hankintoja.

Kynnysarvot

Pääosa lausunnonantajista kannatti työryhmän esitystä kansallisiksi kynnysarvoiksi eli tavarat ja palvelut 20.000 euroa ja rakennusurakat 100.000 euroa. Useissa lausunnoissa toivottiin enemmän perusteluja ja tilastoja työryhmän esitysten pohjaksi. Työryhmän esittämiä kynnysarvoja kannattivat pääosin kaikki ministeriöt. Ministeriöiden hallinnonalan sisällä oli vaihtelevia käsityksiä. Esimerkiksi liikenne- ja viestintäministeriö ilmoitti, että osa sen hallinnonalan yksiköistä kannatti alempia ja osa ylempiä arvoja. Oikeusministeriö korosti lausunnonssaan kynnysarvon ja oikeusturvan väistä suhdetta ja katsoi, että kynnysarvo tulisi asettaa huomattavasti esitettyä alhaisemmaksi. Maa- ja metsätalousministeriö katsoi, että rakennusurakoiden osalta esitetty kynnysarvo voi olla liian korkea. Sosiaali- ja terveysministeriö esitti palveluiden osalta kynnysarvoksi 60.000 euroa. Sisäasiainministeriö katsoi, että mm. alueiden kehittämisohjelmia toteuttavissa hankkeissa 20.000 euroa saattaa olla liian korkea. Työministeriö esitti palveluiden osalta kynnysarvon nostamista 50.000 euroon. Ympäristöministeriö esitti harkittavaksi tavaroiden ja palveluiden osalta kynnysarvoksi 10.000 tai 15.000 euroa.

Työryhmän esittämiä kynnysarvotasoja kannattivat (tai eivät esittäneet lainkaan kommentteja arvoihin) muun muassa Elin-

keinoelämän Keskusliitto ry, Tampere, Turku, Kansaneläkelaitos, Kirkkohallitus, markkinaoikeus, Hansel Oy, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä, Suomen Kaupan Liitto, Rakennusinsinöörien Liitto RIL ry, Arkkitehtitoimistojen liitto ATL ry, Suomen Arkkitehtiliitto, Suomen Konsulttitoimistojen liitto SKOL ry, Kuntalan Ammattiliitto KTV, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, Invalidiliitto ry, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry. Helsingin kaupunki piti kynnysarvoja liian alhaisina ottamatta varsinaista kantaa euromääriin. Päivittäistavara-kauppa ry esitti kynnysarvojen asettamista tasolle, jolla kilpailu turvataan ja turha byrokratia vältetään.

Kilpailuvirasto, Suomen Yrittäjät ry, Oulun kaupunki ja Valtiontalouden tarkastusvirasto esittivät palveluiden ja tavaroiden kynnysarvoksi 5.000 euroa. Suomen Yrittäjät ry piti rakennusurakoiden osalta 100.000 euron rajaa korkeana. Keskeisenä perusteena alemmille kynnysarvoille esitettiin lain soveltamisen mahdollisimman laajaa kattavuutta, jotta turvataan avoimuus ja tasapuolisuus hankinnoissa sekä myös pienille tarjoajille yhtäläiset mahdollisuudet päästä osallistumaan tarjouskilpailuihin. Toisena keskeisenä tekijänä tuotiin esille se, että hankintalain tarjoamat oikeussuojakeinot kuten mahdollisuus hakea muutosta markkinaoikeudelta, ovat tehokkaammat kuin muut oikeusturvakeinot, jotka tulevat sovellettaviksi lain soveltamisen ulkopuolelle jäävissä hankinnoissa.

Palveluiden ja tavaroiden 10.000 euron kynnysarvoa esittivät Keskuskauppakamari (rakennusurakat esitys 50.000 euroa), Suomen Asianajajaliitto (rakennusurakat 30.000 euroa), Suomen Maanrakentajain Keskusliitto ry ja Rakennusteollisuus ry (molempien esitys rakennusurakat 30.000 euroa).

Palveluiden ja tavaroiden kynnysarvoksi 50.000 euroa ja rakennusurakoiden 500.000 euroa esittivät Suomen Kuntaliitto, Espoo, Vantaa ja Senaatti-kiinteistöt. Suomen Kiinteistöliitto ry esitti rakennusurakoiden osalta vähintään 1.000.000 euron kynnysarvoa. Korkeampia kynnysarvoja perusteltiin lähinnä taloudellisilla näkökohdilla (hankintojen poikkeuksellisen suuret hallinnolliset kustannukset).

Ilmoitusmenettely

Ilmoitusmenettelyn rajaksi esitettiin yleisesti samaa rajaa kuin kansallinen kynnysarvo ja lain soveltamisraja. Perusteena esitettiin säännösten selkeys. Osa lausunnonantajista esitti korkeampaa ilmoitusrajaa, muun muassa kilpailuvirasto esitti ilmoitusvelvollisuuden rajaksi hankinnan luokittelusta riippumatta 50.000 euroa. Useissa lausunnoissa korostettiin ilmoitusvelvollisuuden rajan riippuvaisuutta siitä, mille tasolle kansallinen kynnysarvo tulee asettumaan. Jos kynnysarvo tulee suhteellisen alhaiseksi, tulisi ilmoitusraja olla eri ja korkeampi kuin kynnysarvo. Monissa lausunnoissa korostettiin selkeän, edullisen ja kaikkien osapuolten helposti saavutettavissa olevan ilmoituskanavan luomista. Sen tulisi myös olla helposti liitettävissä EU:n ilmoituskanaviin. Joissain lausunnoissa (Keskuskauppakamari) esitettiin luotavaksi useita, keskenään kilpailevia ilmoituskanavia, jolloin voisi syntyä tiettyjen erikoisalojen hankintoihin keskittyviä ilmoituspalveluja.

Sidosyksikköhankinnat

Esitettyä säännöstä pidettiin sinänsä tarpeellisena, sitä toivottiin kuitenkin selkeytetävän erityisesti vastaavan valvontavallan käsitteen osalta. Monissa lausunnoissa korostettiin sitä, että EY-tuomioistuimessa on vireillä useita aiheita koskevia tapauksia, joiden ratkaisujen periaatteet tulee sisällyttää säännökseen. Valtiovarainministeriön ja Senaatti-kiinteistöjen lausunnoissa esitettiin Senaatti-kiinteistöjen sisällyttämistä kyseisen pykälän soveltamisalaan ja mainintaa pykäläperusteisiin.

Suomen Kuntaliitto esitti lausunnossaan lisättäväksi sidosyksikkö-pykälään uuden momentin, jonka mukaan lakia ei sovellettaisi sellaisiin kunnallisten tai muiden julkisten viranomaisten ja hankintayksiköiden välisiin yhteistoimintasopimuksiin, joissa sopijapuolten välinen kustannusvastuu tehtävien suorittamiseksi määräytyy toiminnasta johtuvien todellisten kustannusten perusteella. Kuntaliitto esitti myös lausunnossaan arvioitavaksi, voitaisiinko perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdan perusteella kansallisessa han-

kintalainsäädännössä jättää lain soveltamisalan ulkopuolelle eräitä keskeisiä hyvinvoinnin peruspalveluita.

Oikeusturvakysymykset

Erityisesti oikeusministeriön ja korkeimman hallinto-oikeuden lausunnoissa kiinnitettiin huomiota riittävien oikeusturvakeinojen saatavuuteen myös kansallisen kynnysarvon alle jäävissä hankinnoissa, koska perustamissopimuksen tavaroiden ja palveluiden vapaata liikkuvuutta koskevat periaatteet sekä syrjimättömyyden periaate koskevat myös kynnysarvot alittavia hankintoja. Useissa lausunnoissa korostettiin markkinaoikeuden oikeussuojakeinojen tehokkuutta verrattuna muihin, mistä syystä markkinaoikeus tulisi olla ensisijainen muutoksenhakuelin.

Korkeimman hallinto-oikeuden lausunnoissa tuotiin esiin se, että uudet hankintadirektiivit samoin kuin nykyisin voimassa olevatkin hankintadirektiivit koskevat ainoastaan EU-kynnysarvon ylittäviä hankintoja. Valvontadirektiivien (direktiivit 89/665/ETY ja 92/13/ETY) soveltamisala on yhtenevä hankintadirektiivien soveltamisalan kanssa eikä EY-oikeus näin ollen edellytä, että nämä direktiivit saatetaan koskemaan kynnysarvon alittavia hankintoja. KHO:n mukaan on näin ollen selvää, ettei EY-oikeus vaadi, että kynnysarvon alittavissa hankinnoissa tulee jäsenvaltioissa olla käytettävissä valvontadirektiiveissä tarkoitettut erityiset oikeussuojakeinot. KHO toteaa edelleen launnonssaan, ettei työryhmän mietinnössä esitetty sääntely ole tässä valossa perusrakenteeltaan ongelmallinen. KHO myös yhtyy launnonssaan työryhmän mietintöön ja pitää aiheellisena arvioida sitä, millaisia keskeisiä perussääntöjä hankintamenettelystä ja oikeusturvakeinoista tulisi noudattaa kynnysarvon alittavissa hankinnoissa. Yhteisön oikeus ei sääntele välittömästi, millaisia oikeusturvakeinoja tulee olla käytettävissä jäsenvaltioissa. KHO:n launnonssa viitataan useisiin asiaa käsitteleviin EY-tuomioistuimen oikeustapauksiin.

Useissa launnonssa tuotiin esille puutteet oikeusturvakeinojen käytöstä tilanteissa, joissa hankintaa ei ole kilpailutettu lainkaan. Näissä tapauksissa launnonantajien mukaan tulisi tehdä mahdolliseksi hyvitysmak-

sun määrääminen. Hankintapäätöksen ja hankintasopimuksen välistä odotusaikaa (21 päivää) pidettiin useissa launnonssa kohutuuttoman pitkänä. Erityisesti tämä tulee esille rakentamishankkeissa ja aiheuttaa taloudellisia kustannuksia.

Valtiontalouden tarkastusviraston lausunnon mukaan valtion puolella pitäisi olla toimiva asianvalvoja tai muu organisaatio asian saattamiseksi markkinaoikeuteen tapauksissa, joissa hankintamenettelyt on laiminlyöty. Tämä valvontamenettely pitäisi VTV:n mukaan järjestää ensi tilassa odottamatta uusia valvontadirektiivejä. Valtiovarainministeriön launnonssa todetaan, ettei se näe ongelmaa tarjoajien kannalta ns. kolmiportaisessa mallissa, mikäli hankintayksiköt noudattavat hankintalain tarkoituksen henkeä. Valtiovarainministeriö korosti launnonssaan sitä, että kilpailumahdollisuudet tulee aina käyttää myös kansallisen kynnysarvon ali jäävissä hankinnoissa ja että sisäisillä ohjeilla voidaan ohjata hankintamenettelyjä.

Oikeudenkäyntikulujen korvaamiseen markkinaoikeudessa sovelletaan hallintolainkäyttölakia. Jos hakijan hakemus menestyy, hankintayksikkö joutuu yleensä korvaamaan hakijan kulut. Jos hakemus hylätään, hakijaa ei yleensä velvoiteta korvaamaan hankintayksikön kuluja. Näin siitä syystä, että hallintolainkäyttölain 74 §:n 3 momentin mukaan yksityistä asianosaista ei saa velvoittaa korvaamaan julkisen asianosaisen (joita hankintayksiköt pääosin ovat) kuluja, ellei yksityinen asianosainen ole esittänyt ilmeisen perusteetonta vaatimusta. Valtiovarainministeriö ja eräät muut launnonantajajat ovat esittäneet oikeudenkäyntikuluja koskevien säännösten tarkistamista uudessa hankintalaissa. Tältä osin esitetäänkin, ettei hallintolainkäyttölain 74 §:n 3 momenttia enää sovellettaisi.

Jatkovalmistelu

Launnonssa saadun palautteen johdosta kauppa- ja teollisuusministeriö jatkoi lakiehdotusten valmistelua merkittäviä muutos- ja korjausehdotuksia tehneiden tahojen, erityisesti oikeusministeriön edustajien kanssa. Uusista ehdotuksista pyydettiin eräiltä keskeisiltä tahoilta uudet launnot. Ehdotetut muutokset ja korjaukset on pyritty huo-

miomaan esityksessä. Kauppa- ja teollisuusministeriö järjesti maaliskuussa 2005 tapaaamisen komission edustajien kanssa. Tapaaamisessa käytiin läpi eräitä keskeisiä kysymyksiä mm. kynnysarvot, sidosyksikköhankeinnot, oikeusturvakeinot, neuvottelumenetely ja sosiaali- ja terveystalveluiden sääntely.

6. Riippuvuus muista esityksistä

Perustuslain (731/1999) 76 §:n 1 momentin mukaan evankelis-luterilaisen kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään kirkkolaisissa (1054/1993). Hankintatoimi kuuluu kirkon hallintoon ja siten hankintalainsäädännön soveltamisesta evankelis-luterilaisen kirkon toimintaan tulee säätää ensisijaisesti kirkkolaisissa. Kirkkolakia on tarkoitus muut-

taa uuden hankintalain johdosta. Hallituksen esitys kirkkolain muuttamisesta on tarkoitus käsitellä samanaikaisesti hankintalakiesityksen kanssa.

Työministeriössä on valmistunut ehdotus laiksi tilaajanselvitysvelvollisuudesta ja vastuusta käytettäessä ulkopuolista työvoimaa ja asiaa koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle vielä kuluvan kevätistuntokauden aikana. Ehdotuksen mukaan tilaajan olisi selvitettävä ennen vuokratyövoimaa tai alihankintatyötä koskevan sopimuksen tekemistä sopimusosapuolen taustoja. Selvitysvelvollisuuden laiminlyönyt tilaajayritys voitaisiin määrätä maksamaan laiminlyöntimaksua, jonka suuruuteen vaikuttaisi muun muassa laiminlyönnin aste ja laatu. Tällä lailla ei kuitenkaan puututtaisi yritysten mahdollisuuksiin tehdä keskenään sopimuksia.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki julkisista hankinnoista

I OSA Yhteiset säännökset periaatteista ja soveltamisalasta

1 luku Tarkoitus ja periaatteet

1 §. *Lain tarkoitus.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin julkisten hankintojen kilpailutamisvelvoitteesta, joka on lain keskeisin velvoite. Kuntien ja valtion viranomaisten sekä muiden laissa tarkoitettujen hankintayksiköiden olisi kilpailutettava hankintansa lain menettelytapavaatimuksia noudattaen. Säännösehdotus vastaa sisällöltään voimassaolevan hankintalain 1 §:n 1 momentissa olevaa kilpailutamisvelvoitetta. Lain tarkoitus säilyisi siten pääasialliselta sisällöltään ennallaan.

Lain tavoitteena olisi pykälän 2 momentin mukaan edistää yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuolisia mahdollisuuksia julkisten hankintojen toteuttamiseen. Tavoitteet vastaavat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen tavaroiden ja palvelujen vapaan liikkuvuuden sekä sijoittautumisvapauden tavoitteita. Hankintayksiköillä voidaan katsoa olevan myös kansallisella tasolla merkittäviä mahdollisuuksia elinkeinotoiminnan edistämiseen julkisia hankintoja tehdessään.

Julkisilla hankinnoilla on välitön yhteys julkisten varojen käyttöön. Voimassa olevassa hankintalaissa tai yhteisön julkisten hankintojen sääntelyssä ei ole kuitenkaan nimenomaista säännöstä julkisten varojen tehokkaan käytön tehostamiseen liittyvistä tarkoituksesta, vaikka se on yleisesti tunnustettu yhdeksi kilpailuttamismenettelyn tavoitteeksi. Pykälässä ehdotetaan nimenomaista mainintaa julkisten varojen käytön tehostamiseen liittyvästä lain tarkoituksesta.

Taloudellisella tarkoituksenmukaisuudella julkisissa hankinnoissa tavoitellaan hankintayksikön tarpeita hinta-laatusuhteiltaan par-

haiten vastaavaa ratkaisua. Välittömien ja välillisten kustannusten lisäksi tavoitteena tulisi olla myös laatuun liittyvien tekijöiden huomioon ottaminen erityisesti palveluhankinnoissa.

Pykälän 3 momentissa tuotaisiin ilmi lakiehdotuksen liittymä julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 18/2004/EY, jäljempänä hankintadirektiivi, sekä julkisia tavarahankintoja ja rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annettuun neuvoston direktiiviin 665/1989/ETY, jäljempänä valvontadirektiivi. Valvontadirektiiviä koskevat säännökset on saatettu voimaan voimassa olevan hankintalain 3 luvussa.

2 §. *Julkisissa hankinnoissa noudatettavat periaatteet.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kilpailuolosuhteiden hyödyntämisen, ehdokkaiden ja tarjoajien tasapuolisen kohtelun, avoimuuden ja suhteellisuuden periaatteiden noudattamisesta hankinnoissa. Momentti vastaisi voimassa olevan hankintalain 1 §:ssä sekä 6 §:n 3 momentissa säädettyä, lukuun ottamatta avoimuuden periaatetta, jota koskeva maininta olisi uusi. Mainitut periaatteet vastaavat myös hankintadirektiivin 2 artiklassa sekä johdanto-osan 2 kappaleessa mainittuja periaatteita.

Voimassaolevan hankintalain 1 §:n 1 momentin mukaan hankintayksiköiden on pyrittävä kilpailun aikaansaamiseen hankintoja tehdessään. Koska hankintojen tekemisen tarkoituksena on ensisijaisesti hankintayksikön hankintatarpeen tyydyttäminen eikä markkinoilla olevien kilpailuolosuhteiden aktiivinen muuttaminen, ehdotetaan sanamuotoa täsmennettävän. Hankintayksiköiden tulisi siten hyödyntää markkinoilla jo olevaa kilpailua hintalaatusuhteiltaan ja muutenkin

hankintatarpeisiin parhaiten soveltuvan ratkaisun löytämiseksi. Kilpailuolosuhteiden hyödyntämisen velvoite ei perustu nimenomaiseen hankintadirektiivin tai EY:n perustamissopimuksen artiklaan.

Ehdokkaiden ja tarjoajien yhdenvertaisen ja syrjimättömän kohtelun periaate perustuu EY:n perustamissopimuksen periaatteisiin sekä hankintadirektiivin 2 artiklaan. Yhdenvertainen ja syrjimätön kohtelu edellyttää, että tarjousmenettelyn kaikissa vaiheissa ehdokkaita ja tarjoajia kohdellaan samalla tavalla riippumatta sellaisista tekijöistä, jotka eivät liity hankinnan toteuttamiseen. Tällaisia tekijöitä ovat erityisesti ehdokkaiden tai tarjoajien kansallisuus taikka sijoittautuminen johonkin jäsenvaltioon tai alueelle. Syrjimätön kohtelu edellyttää siten myös, että eri paikkakunnilta olevia ehdokkaita tai tarjoajia kohdellaan samalla tavoin kuin esimerkiksi oman kunnan yrityksiä. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomioissa *C-31/87, Beentjes (Kok. Ep. 1988, s. 4635)* sekä *C-243/89, Stoberelt (Kok. Ep. 1993, s. I-3353)* syrjimättömyysperiaatteen on tulkittu tarkoittavan, että hankinnalle asetetut vaatimukset eivät saa olla paikallisia, tiettyä aluetta suosivia tai syrjiviä. Yhdenvertaisen kohtelun periaatteen on katsottu yhteisön oikeudessa edellyttävän, ettei toisiinsa rinnastettavia tapauksia kohdella eri tavoin eikä erilaisia tilanteita kohdella samalla tavoin, ellei tällainen kohtelu ole objektiivisesti perusteltua (esimerkiksi *yhdistetyt asiat C-21/03 ja C-34/03, Fabricom, C-210/03 Swedish Match*).

Avoimuusperiaate perustuu yhteisön perustamissopimusta koskevaan oikeuskäytäntöön sekä kansallisesti myös yleisesti tunnustettuihin hallinnon avoimuutta koskeviin vaatimuksiin, joista on säädetty muun muassa hallintolaissa (434/2003) sekä laissa viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999).

Avoimuusperiaate edellyttää esimerkiksi, että hankintamenettelyä koskevia tietoja ei salata, hankinnasta ilmoitetaan julkisesti, tarjouskilpailun ratkaisemisesta tiedotetaan tarjouskilpailuun osallistuneille ja, että hankintaa koskevat asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia. Avoimuusperiaatteen on Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa *C-324/98, Telaustria (Kok. 2000, s. I-10745)* katsottu velvoittavan noudattamaan asian-

mukaista julkisuutta myös hankintadirektiivien ulkopuolella olevien hankintojen tekemisessä, jotta palveluhankinnat avautuvat kilpailulle ja hankintasopimusten tekemistä voidaan valvoa. Avoimuusperiaatteen toteuttamista rajoittavat eräät salassapitotarpeet, jotka on yksilöity viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevassa lainsäädännössä.

Suhteellisuusperiaate edellyttää, että hankintamenettelyn vaatimukset ovat oikeassa suhteessa tavoiteltavan päämäärän kanssa. Siten esimerkiksi tarjoajien kelpoisuusehtojen asettamisessa on huomioitava hankinnan luonne ja arvo. Samaten tarjouspyynnön sisältöön tai tarjousmenettelyn ehtoihin liittyvien vaatimusten tulisi olla oikeassa suhteessa hankinnan laatuun nähden. Suhteellisuusperiaatteen on katsottu oikeuskäytännössä merkitsevän kohtuullisuuden vaatimusten huomioimista. Suhteellisuusperiaatetta voidaan soveltaa myös silloin kun arvioidaan kilpailuttamisvelvoitetta ja kansallisia kynnyksarvoja. Suhteellisuusperiaatteesta on mainittu hankintadirektiivin johdanto-osan 2 kappaleessa.

Hankintamenettelyä koskevia periaatteita tulisi noudattaa kaikissa hankintamenettelyn vaiheissa. Siten esimerkiksi tarjouspyyntöä ei saa laatia siten, että hankinnan kohteen määrittely asettaa tarjoajat epätasa-arvoiseen asemaan. Tarjouspyyntö on saatettava avoimesti kaikkien halukkaiden saataville tai niille, jotka esimerkiksi rajoitetussa menettelyssä on valittu tarjousmenettelyyn. Tarjoajien ja tarjousten arvioinnissa tasapuolisuusvaatimus edellyttää, että asetetut vaatimukset koskevat samalla tavoin kaikkia tarjoajia. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti näiden vaatimusten on oltava järkevässä suhteessa hankinnan kohteeseen.

Lainkohdissa olevien toimintavelvoitteiden taustalla olisivat pykälässä mainitut periaatteet. Koska hankintamenettelyssä esille tulevia lukuisia yksittäisiä tulkintatilanteita ei voida kattavasti säätää, tulisi näissä tilanteissa tehtävien ratkaisujen perustua syrjimättömyys-, yhdenvertaisuus-, avoimuus- ja suhteellisuusperiaatteiden soveltamiseen.

Pykälän 2 momentin mukaan hankintayksiköiden tulisi järjestää hankintatoimensa siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdoli-

simman taloudellisesti, suunnitelmallisesti ja tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Hankintadirektiivissä ilmaistut sääntelyn tavoitteet koskevat tarjoajien syrjimätöntä ja kansalaisuudesta riippumatonta kohtelua. Hankintadirektiivissä ei ole siten nimenomaisesti ilmaistu julkisen talouden kannalta merkityksellisiä hankintojen suunnitelmallisuuteen tai taloudellisuuteen liittyviä tavoitteita tai periaatteita.

Pykälän 2 momentti olisi suosituksenluontoinen. Tarkoituksena on kiinnittää huomiota hankintojen toteuttamisen julkiselle taloudelle aiheuttamiin hallinnollisiin kustannuksiin. Säännöksessä suositellaan hankintatoimen järjestämistä lain tavoitteiden mukaisella tavalla. Hankintojen tarkoituksenmukaisin järjestämistapa jäisi kuitenkin hankintayksiköiden harkintavaltaan ja vastuulle.

Hankintatoimen järjestämisellä tarkoitettaisiin hankintayksiköiden strategista suunniteltua hankintojen toteuttamisen tavoista. Suunnitelmat voivat kohdistua esimerkiksi hankintatoimen organisointiin sekä hankintojen toteuttamisen tapoihin. Kilpailuttamisesta aiheutuvien hallinnollisten kustannusten vähentämiseksi olisi suositeltavaa keskittää hankintojen tekemistä, hyödyntää mahdollisuuksia yhteishankintojen tekemiseen ja yhteishankintayksikön käyttöön sekä käyttää joustavia kuhunkin hankintatarpeeseen parhaiten soveltuvaa hankintamenettelyä.

Taloudellisuuden vaatimus edellyttäisi muun ohella kilpailuolosuhteiden hyödyntämistä, jolloin hankintayksikkö hyötyisi tarjoajien välisestä laatuun ja hintaan liittyvästä kilpailusta. Taloudellisuuden vaatimukset tulisi ottaa huomioon myös hankintamenettelyyn liittyvissä ratkaisuisissa, kuten soveltuvan hankintamenettelyn valinnassa sekä hintalaatusuhteeseen liittyvien näkökohtien huomioimisessa tarjouspyynnön laatimisessa.

Hankintojen toteuttaminen mahdollisimman tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina edellyttäisi muun ohella sitä, ettei hankintoja tulisi pilkkoa toteutettaviksi pieninä osina, vaan ne tulisi toteuttaa hankinnan kohteen edellyttäminä kokonaisuuksina huomioiden markkinoilla olevat kilpailuolosuhteet. Siten esimerkiksi yksittäisten pienten tavara- tai palveluhankintojen kilpailuttamisen sijasta tarkoituksenmukaista olisi suosia puutejärjes-

telyjä parhaimpien hinta- ja muiden ehtojen saavuttamiseksi sekä kilpailuttamisen kustannusten vähentämiseksi.

Suunnitelmallisten hankintojen tekeminen edellyttäisi myös hankintasopimusten toteutumisen valvontaa erityisesti kustannusten ja laatuun liittyvien näkökohtien huomioimiseksi. Hankintasopimusten toteutumiseen liittyvien kokemusten tulisi heijastua hankintojen tulevaan suunnitteluun.

Pykälän 2 momentin mukaan hankintojen suunnittelussa ja toteuttamisessa tulisi ottaa huomioon myös ympäristönäkökohdat. Hankintadirektiivin johdanto-osan 5 kappaleessa ilmaistaan tavoite ympäristönsuojelua koskevien vaatimusten sisällyttämisestä Euroopan yhteisön politiikan määrittelyyn ja toteuttamiseen erityisesti kestävä kehityksen edistämiseksi. Momentissa tarkoitettaisiin ympäristönäkökohdilla siten ympäristönsuojelua ja kestävä kehitystä edistäviä toimia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tarjoajien yhdenvertaisesta kohtelusta hankintayksikön omistaman yhteisön tai laitoksen taikka toisen hankintayksikön osallistuessa ensiksi mainitun hankintayksikön järjestämään tarjouskilpailuun. Ehdotettu laki ei estäisi viranomaisten ja muiden hankintayksiköiden osallistumista toisten hankintayksiköiden järjestämiin tarjouskilpailuihin. Tällaista yksikköä tulisi kuitenkin kohdella samalla tavoin kuin muita tarjouskilpailuun osallistuvia. Siten esimerkiksi kunnan liikelaitoksen tarjousta tulee kohdella tarjouskilpailussa samoin kuin kunnan ulkopuolelta tulevien toimittajien tarjouksia. Säännös vastaa voimassa olevan hankintalain 6 §:n 3 momentissa säädettyä sekä hankintadirektiivin johdanto-osan 4 kappaletta.

Säännös ei edellytä kilpailuttamaan sellaisia hankintoja, jotka hankintayksikkö voisi toteuttaa omana työnään tai hankkia 10 §:ssä tarkoitettulta sidosyksiköltä, mutta se mahdollistaisi hankintayksikön oman yksikön tai sidosyksikön tekemän tarjouksen huomioon ottamisen tarjouskilpailussa. Jos tarjouskilpailu järjestetään ja hankintayksikön oma yksikkö tai sidosyksikkö osallistuu tarjouskilpailuun, sen tarjousta on kohdeltava samalla tavoin kuin muita tarjouksia. Oman yksikön tekemästä tarjouksesta huolimatta tarjouskilpailu on vietävä päätökseen. Oman yksikön teke-

mä tarjous ei siten oikeuta esimerkiksi keskeyttämään hankintamenettelyä ja toteuttamaan hankintaa omana työnä. Palvelujen, rakennusurakoiden ja tavaroiden tuotantotapoja koskevien päätösten tekeminen sekä esimerkiksi omien yksiköiden asemaa koskeva arviointi on osa hankintayksiköiden toimintojen suunnittelua, jonka tulee edeltää mahdollista tarjouskilpailua. Harkintaa, joka vaikuttaa tarjousmenettelyyn ja tarjoajien tasapuoliseen kohteluun ei tule tehdä enää tarjouskilpailun aikana. Tarjouskilpailua ei myöskään tulisi käyttää markkinoilla vallitsevan hintatason selvittämisen tarkoituksessa ilman aikomusta tai valmiutta tehdä hankintaa oman organisaation ulkopuolella. Hintoja ja kustannuksia koskevan vertailutiedon hankkiminen olisi siten toteutettava muilla tavoin.

3 §. *Syrjimättömyysvelvoite erityis- ja yksinoikeuteen perustuvassa palvelutoiminnassa.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi erityis- tai yksinoikeuteen perustuvassa palvelutoiminnassa noudatettavasta syrjimättömyysperiaatteesta. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 3 artiklaan ja se vastaa voimassa olevan kynnysarvon ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 3 §:n 4 momentissa säädettyä.

Pykälän mukaan hankintayksikön antaessa muulle taholle kuin toiselle hankintayksikölle erityis- tai yksinoikeuden julkisen palvelutoiminnan harjoittamiseen, sen tulisi erityis- tai yksinoikeuden antamista koskevassa asiakirjassa noudattaa erityis- tai yksinoikeuden saaja noudattamaan kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa hankinnoissaan. Syrjimättömyysvelvoitteen tulisi kohdistua hankintoihin, jotka liittyvät erityis- tai yksinoikeuden kohteena olevaan julkiseen palvelutoimintaan. Säännös ei koskisi sellaisia julkisen palvelutoiminnan harjoittajia, jotka ovat lakiehdotuksen tarkoittamia hankintayksiköitä, sillä nämä yksiköt noudattaisivat ehdotetun lain velvoitteita muutoinkin kokonaisuudessaan.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on käsitellyt erityis- tai yksinoikeudesta johtuvaa syrjimättömyysvelvoitetta tuomiossaan *C-275/98 Unitron Scandinavia (Kok. 1999, s. I-8291)*. Tuomioistuimen mukaan kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa ei voida tulkita suppeasti. Periaate edellyttää muun

muussa avoimuutta, jotta hankintaviranomainen voi varmistua periaatteen noudattamisesta. Erityis- tai yksinoikeutta koskevassa asiakirjassa ei kuitenkaan tarvitse vaatia julkisten hankintojen direktiiveissä säädettyjen tarjouskilpailumenettelyjen noudattamista.

Vaikka säännös ei siten edellytä sellaisen erityis- tai yksinoikeuden saajan, joka ei ole hankintayksikkö, velvoittamista noudattamaan lakiehdotuksen mukaisia hankintamenettelyjä, kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kielto merkitsee käytännössä muun muassa sitä, että Euroopan unionin muista jäsenvaltioista tulevia tarjoajia ja tarjouksia olisi kohdeltava samalla tavoin kuin kotimaisia tarjoajia tai tarjouksia.

4 §. *Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen mukaiset ehdot.* Pykälän mukaan Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa hankinnoissa olisi muista sopimuksen sopijavaltioista tuleviin tarjoajiin ja tarjouksiin sovellettava samoja ehtoja kuin mitä sovelletaan Euroopan unionin jäsenvaltioista tuleviin tarjoajiin ja tarjouksiin.

Julkisia hankintoja koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta säädetään laissa Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen ja sen liitesopimusten eräiden määräysten hyväksymisestä sekä asetuksessa Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen ja sen liitesopimusten voimaansaattamisesta sekä näiden eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta (SopS 5/1995).

Julkisia hankintoja koskevan sopimuksen III artikla edellyttää, että sopimuksen sopijamaista tulevia toimittajia kohdellaan vähintään yhtä edullisesti kuin kotimaisia toimittajia ja muusta sopijavaltiosta tulevia toimittajia. Hankintadirektiivin 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on sovellettava keskinäisissä suhteissaan ehtoja, jotka ovat yhtä edullisia kuin ehdot, joita ne julkisia hankintoja koskevaa sopimusta soveltaen myöntävät kolmansien maiden taloudellisille toimijoille.

Ehdotetussa säännöksessä ilmaistaisiin Euroopan unionin jäsenvaltioista tulevien sekä julkisia hankintoja koskevan sopimuksen sopijamaista tulevien tarjoajien ja tarjousten tasapuolisen kohtelun vaatimus, joka perustuu mainittuun sopimukseen. Säännös edellyttäisi

siten esimerkiksi Yhdysvalloista tai Japanista tulevan tarjouksen samanlaista käsittelyä kuin mitä sovelletaan Suomesta tai muusta unionin jäsenmaasta tulevaan tarjoukseen.

5 §. Määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin laissa esiintyviä käsitteitä. Määritelmät vastaisivat hankintadirektiivin 1 artiklassa, 23 artiklan 7 kohdan 1 alakohdassa sekä direktiivin liitteessä VI olevia määritelmiä. Voimassa olevassa hankintalainsäädännössä määritelmistä on säädetty hankintalain 4 §:ssä sekä kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevan asetuksen 5 §:ssä.

Pykälän 1 kohdan mukaan *hankintasopimuksella* tarkoitettaisiin kirjallista sopimusta, joka on tehty yhden tai useamman hankintayksikön ja yhden tai useamman tarjoajan välillä ja, jonka sisältönä on rakennusurakan toteuttaminen, tavaran hankinta tai palvelun suorittaminen. Hankintasopimus on yleensä luonteeltaan yksityisoikeudellinen sopimus kahden erillisen oikeushenkilön välillä. Siten organisaation sisäisiä sopimuksia ei yleensä ole katsottava hankintasopimuksiksi, eivätkä ne siten kuulu lakiehdotuksen kilpailuttamisvelvoitteen alaan. Jos kuitenkin hankintayksikkö kilpailuttaa hankinnan, jonka se voisi toteuttaa myös omana työnä, mahdollista oman yksikön tarjoustaan on kohdeltava samoin kuin muita tarjouksia. Asiaa on käsitelty myös lakiehdotuksen 2 §:n 3 momentissa sekä sidosyksiköltä tehtäviä hankintoja koskevassa 10 §:ssä.

Hankintasopimuksen pääasiallisena kohteena on rakennusurakan toteuttaminen, tavaran hankinta tai palvelun suorittaminen. Sopimusta ei ole katsottava hankintasopimukseksi, jos sen pääasiallisena tarkoituksena on muun toiminnan kuin hankinnan toteuttaminen. Kansallisessa oikeuskäytännössä tarkastelun lähtökohdaksi on ollut se, muodostaako järjestely tai sopimuskokonaisuus jakamattoman kokonaisuuden, josta hankintaa ei voida erottaa. Jakamattoman kokonaisuuden on katsottu kuuluvan hankintalainsäädännön soveltamisalaan vain silloin, kun hankinnan osuus kokonaisuudesta on olennainen (esimerkiksi KHO 1.12.1999 T 3887, KHO 15.2.2002 T 19 sekä 25.11.2002 T 3065).

Määritelmän mukaisesti hankintasopimuksella tulisi olla taloudellista arvoa. Taloudellista arvoa voidaan katsoa olevan sopimuk-

sella, josta maksetaan rahallinen korvaus tai joka oikeuttaa tarjoajan muuhun hankintayksikön myöntämään taloudelliseen hyötyyn. Sopimuksen tulisi määritelmän mukaan olla myös kirjallinen. Etenkin suuremmissa hankinnoissa erillisen kirjallisen hankintasopimuksen vaatimus on luonnollinen ja vastaa käytännön menettelytapoja. Tarjouspyynnöstä ja tarjouksesta erillisen kirjallisen sopimuksen vaatimus liittyy myös tehokkaiden oikeusturvakeinojen käyttöön, sillä se mahdollistaa hankintapäätökseen kohdistuvat seuraamukset.

Pykälän 2 kohdassa määriteltäisiin *rakennusurakkasopimus*, jolla tarkoitettaisiin julkista hankintaa koskevaa sopimusta, jonka kohteena on lakiehdotuksen liitteen C mukaisen rakennustyön tai rakennusurakan toteuttaminen tai suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä taikka hankintayksikön asettamia vaatimuksia vastaavan rakennusurakan toteuttaminen millä tahansa tavalla. Määritelmä vastaa hankintadirektiivin määritelmää sekä aiemmin voimassa olleen rakennusurakkadirektiivin määritelmää, mutta poikkeaa sanamuodoltaan voimassaolevan kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevan asetuksen 5 §:n 1 momentin 4 kohdan rakennusurakkasopimuksen määritelmästä, jossa ei ole nimenomaisesti mainittu soveltamisalaan kuuluviksi rakennusurakoiden toteuttaminen ”millä tahansa tavalla”. Määritelmässä oleva vajeisuus verrattuna direktiivin määritelmään sekä kiinteän omaisuuden ja rakennusten vuokrasopimusten poissulkeminen lain soveltamisalasta ovat johtaneet tulkintoihin, joiden mukaan hankintayksikön vaatimusten mukaisesti toteutettavia, arvoltaan merkittäviä rakennustöitä sisältäviä sopimuksia ei ole katsottu hankintalainsäädännön soveltamisalaan kuuluviksi silloin, kun ne toteutetaan pitkäaikaisen vuokrasopimuksen muodossa.

Tavarahankintasopimuksella tarkoitettaisiin 3 kohdassa hankintadirektiivin mukaisesti hankintasopimusta, jonka tarkoituksena on tuotteiden ostaminen, leasing, vuokraus tai osamaksulla ostaminen. Tavarahankintasopimukseen voi sisältyä osto-optioita ja se voi sisältää myös tavaroiden lisäksi koamis- tai asennustöitä. Määritelmä vastaa voimassaolevan kynnysarvon ylittäviä han-

kintoja koskevan asetuksen 5 §:n 1 momentin 1 kohtaa.

Kohdassa 4 määritellyllä *palveluhankintasopimuksella* tarkoitettaisiin sopimusta, jonka kohteena on palvelujen suorittaminen. Palveluhankintaan voi sisältyä myös tavarahankintoja tai rakennustöitä. Hankintasopimuksen sisältäessä sekä palveluja että tavaroita, hankinta katsottaisiin palveluhankinnaksi, jos palveluiden arvo on suurempi kuin tavaroiden arvo. Tavara- ja palveluhankintasopimuksen rajanvedolla on merkitystä muun muassa hankintamenettelyjen soveltamisessa. Palveluhankintasopimuksen määritelmä vastaa hankintadirektiivin 1 artiklan 1 kohdan d alakohdassa olevaa määritelmää, mutta on sanamuodoltaan täsmällisempi kuin voimassaolevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 5 §:n 1 momentin 3 kohdassa oleva määritelmä. Määritelmään tai palvelujen luokittelua koskeviin liitteisiin ei ole tehty kuitenkaan sisällöllisiä muutoksia.

Palveluhankintasopimuksen kohteena olevien palvelujen osalta määritelmässä viitattaisiin lakiehdotuksen liitteissä A ja B oleviin palvelujen luokitteluihin, jotka vastaavat hankintadirektiivissä olevia luokitteluja. Määritelmän mukaisia palveluhankintoja olisivat siten lakiehdotuksen liitteessä A luetellut ensisijaiset palvelut sekä liitteessä B luetellut toissijaiset palvelut. Ensisijaisia palveluja olisivat muun muassa huolto- ja korjauspalvelut, kuljetuspalvelut, teleliikennepalvelut, rahoituspalvelut, tietojenkäsittelypalvelut, tutkimus- ja kehittämispalvelut, suunnittelupalvelut, kiinteistöhuoltopalvelut sekä jätehuoltopalvelut. Toissijaisia palveluja olisivat muun muassa sosiaali- ja terveystalvet, koulutuspalvelut, oikeudelliset palvelut sekä eräät kuljetuspalvelut. Palvelut ovat luokiteltu yksityiskohtaisemmin yhteisestä hankintasanastosta (CPV) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 2195/2002/EY mukaisessa viitenimikkeistössä. Ehdotettu palvelujen luokittelu ensisijaisiin ja toissijaisiin palveluihin vastaa voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen liitteissä A ja B olevaa luokittelua.

Käyttöoikeusurakka on määritelty *kohdassa 5*. Käyttöoikeusurakalla tarkoitettaisiin muuten samanlaista sopimusta kuin raken-

nusurakkaa koskeva sopimusta paitsi, että toteutettavan rakennustyön vastikkeena on joko yksinomaan rakennettavan kohteen käyttöoikeus tai käyttöoikeus ja hankintayksiköltä tuleva maksu yhdessä. Käyttöoikeusurakan eli rakennuskonssession tunnusomaisena piirteenä on vastikkeen tuleminen joko osittain tai kokonaan oikeudesta käyttää sopimuksen kohteena olevaa rakennuskohdetta sekä tähän liittyvä taloudellisen riskin siirtyminen urakoitsijalle. Rakennushankkeita on toteutettu käyttöoikeusurakkasopimuksina muun muassa teialalla sekä julkisten rakennusten rakentamisessa. Käyttöoikeusurakan ja rakennusurakan erottamisella toisistaan on merkitystä niihin sovellettavien erilaisten menettelytapasäännösten vuoksi. Käyttöoikeusurakan määritelmä perustuu hankintadirektiivin 1 artiklan 1 kohdan 3 alakohdassa olevaan määritelmään ja vastaa voimassaolevassa kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa olevaa määritelmää.

Kohdassa 6 määritellyllä *palveluja koskevalla käyttöoikeussopimuksella* tarkoitettaisiin muuten samanlaista sopimusta kuin julkista palveluhankintaa koskeva sopimus paitsi, että palvelujen suorittamisen vastikkeena on joko yksinomaaisesti palvelun käyttöoikeus tai käyttöoikeus ja hankintayksikön maksama maksu yhdessä. Käyttöoikeussopimuksen vastikkeena voi siten olla esimerkiksi oikeus periä maksuja palveluja käyttäviltä asiakkailta. Palveluja koskevan käyttöoikeussopimuksen määritelmä olisi uusi. Määritelmä vastaa hankintadirektiivin 1 artiklan 1 kohdan 4 alakohdassa olevaa määritelmää. Palveluja koskevien käyttöoikeussopimusten ja palveluhankintojen välinen rajanveto on merkityksellinen, sillä hankintadirektiivistä johtuvat menettelytapaveloitteet eivät sovellu palveluja koskevaan käyttöoikeussopimukseen. Palveluja koskevien käyttöoikeussopimusten kilpailuttamisessa noudatettaisiin vastaavia säännöksiä kuin hankintadirektiivien soveltamisalan ulkopuolella olevissa palveluhankinnoissa lakiehdotuksen 21 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Pykälän 7-9 kohdissa määriteltäisiin käsitteet, jotka liittyvät hankintamenettelyn eri vaiheissa mukana oleviin toimittajiin. Määritelmät perustuvat hankintadirektiivin 1 artik-

lan 1 kohdan 8 alakohtaan. Voimassa olevan hankintalain 4 §:n määritelmiin ehdotetaan tehtäväksi joitakin hankintadirektiivin määritelmiin perustuvia kielellisiä täsmennyksiä. Käsitteellä *toimittaja* tarkoitettaisiin taloudellista toimijaa, joka tarjoaa markkinoilla tavaroita, palveluja taikka rakennustyötä tai –urakoita. Toimittaja voi olla luonnollinen henkilö tai yksityisellä tai julkisella sektorilla toimiva oikeushenkilö. Ehdokas, tarjoaja tai toimittaja voi olla myös tällaisten tahojen yhdessä muodostama taho kuten lakiehdotuksen 61 §:ssä tarkoitettu ryhmittymä. Toimittaja – käsitteellä ehdotetaan nykyiseen tapaan yksinkertaisuuden vuoksi korvattavaksi viranomaisdirektiivin 1 artiklan 1 kohdan 8 alakohdassa olevat käsitteet ”urakoitsija”, ”tavarantoimittaja”, ”palvelujen suorittaja” sekä ”taloudellinen toimija”. *Ehdokkaalla* tarkoitettaisiin toimittajaa, joka on pyytänyt saada osallistua tarjouskilpailuun. Ehdokkaita olisivat siten esimerkiksi sellaiset toimittajat, jotka ovat tehneet osallistumishakemuksen rajoitettuna menettelyinä, neuvottelumenettelyinä tai kilpailullisena neuvottelumenettelyinä toteutettavaan tarjouskilpailuun. *Tarjoajalla* tarkoitettaisiin toimittajaa, joka on tehnyt tarjouksen eli esimerkiksi avoimessa menettelyssä tarjouksen jättänyt taho taikka rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä sekä kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä hankintayksikön valitsema taho, jolta on pyydetty ja joka on antanut tarjouksen.

Pykälän 10 – 18 kohdissa määriteltäisiin erilaiset hankintamenettelyt. Avointa ja rajoitettua menettelyä sekä neuvottelumenettelyä koskevat määritelmät vastaavat sisällöltään hankintadirektiivin sekä voimassaolevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetussa asetuksessa olevia määrittelyjä. Voimassaolevan hankintalain mukaisista hankintamenettelyistä on käytännössä vakiintuneesti käytetty myös käsitteitä avoin ja rajoitettu menettely, vaikka menettelyjen sisältö on poikennut kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa noudatettavista menettelyistä. Eri hankintamenettelyjen käytöstä säädetään EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen osalta lain 5 luvussa ja EU-kynnysarvot alittavien ja eräiden muiden hankintojen osalta 9 luvussa. Lakiehdotuksessa lähtökohtana on menettelytavoiltaan samanlaisten hankintamenettely-

jen käyttäminen kaikissa hankinnoissa. Sekaannusten välttämiseksi ja informatiivisuuden lisäämiseksi määritelmiin tehtäisiin menettelyn kulkua kuvaavia täsmennyksiä, kuten hankinnasta ilmoittamista koskeva lisäys.

Kohdassa 10 määritellyllä *avoimella menettelyllä* tarkoitettaisiin hankintamenettelyä, jossa ilmoituksen julkaisemisen jälkeen kaikilla toimittajilla olisi oikeus saada tarjouspyyntöasiakirjat ja tehdä tarjous. Hankintayksikkö voi määritelmän mukaan hankintailmoituksen julkaisemisen lisäksi lähettää soveliaaksi katsomilleen toimittajille myös suoraan tarjouspyynnöt. Määrittely vastaisi voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen mukaista avointa menettelyä. Voimassa olevassa hankintalain ei ole EU-kynnysarvot alittaville hankinnoille säädettyä ilmoitusvelvoitetta, joten määritelmä poikkeaa tältä osin hankintalain 5 §:ssä tarkoitetuista hankintamenettelyistä.

Rajoitetulla menettelyllä, joka määriteltäisiin *kohdassa 11*, tarkoitettaisiin kaksivaiheista hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta ilmoituksen ja, johon toimittajat voivat pyytää saada osallistua. Hankintayksikkö valitsee osallistumishakemuksen jättäneiden joukosta ne toimittajat, joille tarjouspyyntö lähetetään ja jotka voivat tehdä tarjouksen. Määritelmä vastaa voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen mukaista rajoitetun menettelyn määritelmää. EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa rajoitetuksi menettelyksi on katsottu menettely, jossa hankintayksikkö pyytää hankintailmoitusta julkaisematta tarjouksia soveliaaksi katsomiltaan toimittajilta. Kansallisen kynnysarvon alittavissa ja siten lain soveltamisen ulkopuolelle jäävissä hankinnoissa voitaisiin kuitenkin edelleen soveltaa tällaista menettelyä, jossa hankintayksikkö ilmoitusta julkaisematta pyytää suoraan tarjouksia haluamiltan toimittajilta. Koska lakiesityksessä ehdotetaan ilmoitusvelvoitteita laajennettavaksi myös EU-kynnysarvon alittaviin hankintoihin, määritelmään on tehty ilmoitusvelvoitetta koskeva täsmennys.

Kohdan 12 neuvottelumenettelyllä tarkoitettaisiin hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta ilmoituksen ja, johon kaikki halukkaat toimittajat voivat

tehdä osallistumishakemuksen. Hankintayksikkö valitsee ne ehdokkaat, joiden kanssa se neuvottelee hankintasopimuksen ehdoista. Määritelmän sisältö vastaa voimassaolevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 5 § 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettua määritelmän sisältöä. Määritelmään on tehty kuitenkin ilmoitusvelvoitetta koskeva lisäys.

Suorahankinta on määritelty *kohdassa 13*. Suorahankinnalla tarkoitettaisiin hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö hankintailmoitusta julkaisematta valitsee menettelyyn yhden tai useamman toimittajan ja neuvottelee sopimuksen ehdoista heidän kanssaan. Hankintadirektiivissä tai voimassa olevassa kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevassa asetuksessa ei ole erikseen määritelty suorahankintaa tai suoraa neuvottelumenettelyä, vaan käsite sisältyy neuvottelumenettelyn määritelmään. Sisällöllinen ero ilmenee ilmoitusvelvoitteita koskevista sekä hankintamenettelyn kulkua koskevista säännöksistä. Direktiivissä suorahankinta on mahdollista lähinnä artiklassa 31 luetelluissa tapauksissa. Artikla 31 käsittelee neuvottelumenettelyä, josta ei julkaista ilmoitusta. Koska suorahankinta on poikkeuksellinen hankintamenettely, ehdotetaan menettelyn määrittelemistä erikseen. Lisäksi ehdotetaan menettelystä käytettävän suoran neuvottelumenettelyn sijaan termiä suorahankinta, jotta ero neuvottelumenettelyyn olisi selvä.

Kohdassa 14 määritellyllä *kilpailullisella neuvottelumenettelyllä* tarkoitettaisiin hankintamenettelyä, josta julkaistaan ilmoitus ja, johon kaikki toimittajat voivat pyytää saada osallistua. Hankintayksikkö neuvottelee menettelyyn hyväksytyjen kanssa ratkaisuehdoksista, joihin pohjautuvaan tarjouspyyntöön tarjoajat voivat tarjota. Kilpailullista neuvottelumenettelyä koskeva määritelmä perustuu hankintadirektiivin 1 artiklan 1 kohdan 11 alakohdan c alakohtaan. Kilpailullinen neuvottelumenettely on aiempiin hankintadirektiiveihin ja voimassa olevaan hankintalainsäädäntöön sisällymätön uusi hankintamenettely, jolla voidaan aiempaa joustavammin toteuttaa hankintoja, joissa hankinnan monitukaisuudesta johtuen tarjouspyynnön laatiminen ennakolta on vaikeaa tai epätarkoituksenmukaista. Menettely mahdollistaa

hankinnan toteuttamiseen liittyvien neuvotte- lujen käymisen ennen tarjousten pyytämistä. Menettelyllä pyritään helpottamaan moni- mutkaisten hankintojen tekemistä ja mahdol- listamaan uusien ja erityisesti innovatiivisten ratkaisujen huomioiminen hankintojen to- teuttamisessa.

Puitejärjestelyllä tarkoitettaisiin pykälän *15 kohdassa* yhden tai useamman hankin- tayksikön ja yhden tai useamman toimittajan välistä sopimusta, jonka tarkoituksena on vahvistaa tietyn ajan kuluessa tehtäviä han- kintasopimuksia koskevat ehdot erityisesti hintojen ja tarvittaessa suunnitellun määrän osalta. Määritelmä perustuu hankintadirektiiv- in 1 artiklan 1 kohdan 5 alakohtaan. Määri- telmä vastaa pääasialliselta sisällöltään kyn- nysarvot ylittävistä hankinnoista annetun ase- tuksen 5 §:n 1 momentin 2 kohdassa olevaa puitesopimuksen määritelmää. Voimassa olevassa hankintalainsäädännössä ei ole pui- tesopimusten kilpailuttamista koskevia ni- menomaisia säännöksiä. Keskeisimmät pui- tesopimusten tekemistä koskevat muutokset liittyvät lakiehdotuksessa oleviin puitejärjes- telyjen kilpailuttamisen menettelytapoja kos- keviin säännöksiin.

Suunnittelukilpailulla tarkoitettaisiin *koh- dassa 16* menettelyä, jolla hankintayksikkö voi hankkia erityisesti kaavoitukseen, kau- punkisuunnitteluun, arkkitehtuuriin, tekni- seen suunnitteluun tai tietojenkäsittelyyn liit- tyvän suunnitelman tai hankkeen. Kilpailun tuomaristo valitsee suunnittelukilpailun voit- tajan. Suunnittelukilpailun määritelmä perus- tuu hankintadirektiivin 1 artiklan 1 kohdan 11 alakohdan e alakohtaan ja vastaa sisällöl- tään voimassaolevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 5 §:n 1 mo- mentin 8 kohdassa tarkoitettua suunnittelu- kilpailun määritelmää.

Dynaamista hankintajärjestelmää koskeva *kohdan 17* määritelmä olisi uusi. Määritelmä perustuu hankintadirektiivin 1 artiklan 1 kohdan 6 alakohtaan. Dynaamisella hankin- tajärjestelmällä tarkoitettaisiin täysin säh- köistä hankintamenettelyä, joka on tarkoitettu tavanomaisiin hankintoihin. Hankintame- nettelyn kesto on rajoitettu ja se on avoin kaikille toimittajille. Dynaaminen hankinta- järjestelmä on monivaiheinen hankintame- nettely, jonka sisältö on osittain täsmentymä-

tön. Komissio on 8.8.2005 julkaisemassaan direktiivien sähköisiä menettelytapoja kuvaavassa työasiakirjassa SEC(2005) 959 kuvannut hankintajärjestelmän käyttöön ja teknisiin toteuttamistapoihin liittyviä asioita. Dynaamisesta hankintajärjestelmästä ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. *Sähköistä huutokauppaa* koskeva kohdan 18 määritelmä olisi myös uusi. Määritelmä perustuu hankintadirektiivin 1 artiklan 1 kohdan 7 alakohtaan. Sähköisellä huutokaupalla tarkoitettaisiin hankintamenettelyä, jossa tarjousten arvioinnin jälkeen käynnistetään erityistä tietojärjestelmää hyväksikäyttäen huutokauppa, jonka tavoitteena on uusia hintoja tai muita matemaattisesti mitattavia arvoja käyttäen löytää hankintayksikölle edullisin lopputulos. Sähköinen huutokauppa ei soveltuisi henkisiä suorituksia edellyttäviin hankintoihin. Komissio on edellä mainitussa työasiakirjassa SEC(2005) 959 kuvannut myös sähköisen huutokaupan käyttöön ja teknisiin toteuttamistapoihin liittyviä asioita. Sähköisen huutokaupan käyttämisestä ehdotetaan säädettävän tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 19 - 25 kohdissa määriteltäisiin teknisiin eritelmiin ja niitä kuvaaviin standardeihin, teknisiin viitteisiin ja teknisiin hyväksyntöihin liittyvät käsitteet, jotka perustuvat hankintadirektiivin liitteen VI määritelmiin. Teknisiä eritelmiä käytetään hankintasopimuksen kohteena olevan tavaran, palvelun tai materiaalien teknisessä määrittelyssä. Tekniset eritelmit voivat liittyä erilaisiin ominaisuuksiin, kuten laatuun, ympäristönsuojeluun, turvallisuuteen, mittoihin, testausmenetelmiin tai tuotantoprosesseihin. Standardeja, teknisiä viitteitä ja teknisiä hyväksyntöjä koskevat määritelmät vastaavat yhteisön standardisointityössä omaksuttuja käsitteitä. Momentin 25 kohdassa oleva tunnustetun toimielimen määritelmä perustuu hankintadirektiivin 23 artiklan 7 kohdan ensimmäiseen alakohtaan.

Yhteisellä hankintanimikkeistöllä (Common Procurement Vocabulary, CPV) tarkoitetaan kohdassa 26 yhteisestä hankintasanastosta (CPV) annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 2195/2002/EY mukaista viitenimikkeistöä. Hankintanimikkeistöä käytetään muun muassa hankinnan kohteen

kuvaamisessa hankintailmoituksissa. Yhtenäisen nimikkeistön käyttäminen on edellytys sähköisten ilmoitustapojen toiminnalle, joten nimikkeistöä ehdotetaan ainoaksi julkisissa hankinnoissa käytettäväksi luokittelujärjestelmäksi.

Pykälän kohdissa 27 ja 28 määriteltäisiin ilmaisut kirjallinen ja sähköinen. Määritelmät perustuvat hankintadirektiivin 1 artiklan 1 kohdan 12 ja 13 alakohtiin.

2 luku **Soveltamisala**

6 §. Hankintayksiköt. Pykälässä määriteltäisiin lain soveltamisalaan kuuluvat yksiköt. Säännös perustuu hankintadirektiivin 1 artiklan 1 kohdan 9 alakohtaan ja 8 artiklaan. Säännös vastaisi eräitä tarkistuksia lukuun ottamatta voimassa olevan hankintalain 2 §:ssä säädettyä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaisia valtion viranomaisia ovat muun muassa valtion keskus-, alue- ja paikallishallinnon viranomaiset. Lain soveltamisalaan kuuluisivat siten muun muassa ministeriöt, niiden alaiset virastot ja laitokset, lääninhallitukset, työ- ja elinkeinokeskukset, eduskunta ja sen alainen hallinto sekä tuomioistuineläimet. Hankintadirektiivin liitteenä IV on luettelo jäsenvaltioiden keskushallintoviranomaisista. Suomen keskushallintoviranomaisia koskeva hankintadirektiivin liitteeseen perustuva luettelo ehdotetaan saatettavaksi voimaan asetuksella lakiehdotuksen 16 §:n mukaisesti.

Kuntien viranomaisia ovat muun muassa kunnanvaltuustot, kunnanhallitukset, lautakunnat, johtokunnat ja toimikunnat. Lain tarkoittamia hankintayksiköitä olisivat myös kuntayhtymät, kuten koulutus kuntayhtymät tai sairaanhoitopiirit. Kuntayhtymien mahdollisesti muodostamat toimielimet olisivat myös laissa tarkoitettuja hankintayksiköitä. Kuntien liikelaitokset olisivat 1 momentin 1 kohdan mukaisia hankintayksiköitä, sillä ne kuuluvat välittömästi kuntien organisaatioon.

Lain soveltamisalaan kuuluisivat momentin 2 kohdan mukaisesti evankelis-luterilainen kirkko, ortodoksinen kirkkokunta sekä niiden seurakunnat ja muut viranomaiset. Perustuslain (731/1999) 76 §:n 1 momentin mukaan evankelis-luterilaisen kirkon järjestysmuo-

dosta ja hallinnosta säädetään kirkkolaissa (1054/1993). Ehdotetussa laissa säädellään hankinnoissa noudatettavista menettelyllisistä seikoista, minkä vuoksi se kuuluu kirkkolain alaan samalla tavalla kuin esimerkiksi hallintolaki (434/2003) sekä muut vastaavat julkista sektoria koskevat yleislait. Ehdotetun lain soveltamisesta evankelis-luterilaiseen kirkkoon tulisi siten säätää kirkkolaissa, mitä koskeva viittaussäännös ehdotetaan otettavaksi pykälän 2 momenttiin. Evankelis-luterilainen kirkko kuuluu julkishallintoon, sen seurakunnilla on verotusoikeus ja kirkko käyttää erilaisissa asiayhteyksissä myös julkista valtaa, joten hankintalainsäädännön tulisi koskea sellaisenaan myös luterilaista kirkkoa. Tämän vuoksi ehdotetun lain valmistelun yhteydessä opetusministeriö yhdessä kirkkohallituksen kanssa on valmistellut kirkkolain muutosta koskevaa ehdotusta, joka on tarkoitus saattaa voimaan samanaikaisesti kuin ehdotettu hankintalaki.

Momentin 2 kohdassa ehdotetaan kuitenkin selvyiden vuoksi mainittavan evankelis-luterilaisen kirkon viranomaisten kuuluvan lain soveltamisalaan. Evankelis-luterilaisen kirkon viranomaisia ovat kirkkohallitus, Kirkon keskusrahasto sekä tuomiokapituli. Lain soveltamisalaan kuuluisivat seurakuntatasolla myös kirkkovaltuusto sekä seurakuntien neuvostot ja johtokunnat. Samassa asemassa olisivat myös seurakuntayhtymien yhteiset kirkkovaltuustot ja kirkkoneuvostot.

Koska ortodoksisella kirkkokunnalla ei ole itsenäistä lainsäädännöllistä asemaa, ehdotettu laki koskisi ortodoksisista kirkkokuntaa muiden yleislakien tavoin sellaisenaan.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan hankintayksiköitä olisivat myös valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaiset liikelaitokset. Säännös vastaisi voimassa olevan hankintalain 2 §:n 1 momentin 4 kohta. Liikelaitoslain mukaisia liikelaitoksia ovat muun muassa Metsähallitus, Ilmailulaitos, Varustamoliikelaitos, Luotsausliikelaitos, Tieliikelaitos ja Senaatti-kiinteistöt.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan hankintayksiköitä olisivat myös julkisoikeudelliset laitokset. Säännös perustuu hankintadirektiivin 1 artiklan 1 kohdan 9 alakohtaan ja vastaa voimassaolevan hankintalain 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa ja 2 momentissa ole-

vaa määritelmää oikeushenkilöstä, jonka katsotaan kuuluvan julkishallintoon. Soveltamisala säilyisi siten tältä osin ennallaan. Julkisoikeudellisella laitoksella tarkoitetaan missä tahansa juridisessa muodossa toimivaa oikeushenkilöä, joka on nimenomaisesti perustettu huolehtimaan yleisen edun mukaisista tarpeista, joilla ei ole teollista tai kaupallista luonnetta. Edellytyksenä lisäksi on, että 1 – 4 kohdassa tarkoitettu hankintayksikkö pääasiallisesti rahoittaa laitosta tai, että laitos on 1 – 4 kohdassa tarkoitettujen hankintayksikön valvonnassa taikka jonka johto-, valvonta- tai hallintoelimen jäsenistä edellä mainittu hankintayksikkö nimittää yli puolet.

Julkisoikeudellisen laitoksen käsitteen ensimmäisen osan edellytysten olisi täyttyvä samanaikaisesti. Yksikön tulee olla oikeushenkilö, sen tulee olla perustettu tyydyttämään yleisen edun mukaisia tarpeita ja näiden tarpeiden on oltava luonteeltaan muita kuin teollisia tai kaupallisia. Sen sijaan käsitteen muut edellytykset ovat vaihtoehtoisia. Julkisoikeudelliset laitokset voivat olla muodollisesti valtiosta tai kunnista irrallisia oikeushenkilöitä, kuten osakeyhtiöitä, yhdistyksiä tai säätiöitä, joihin valtio, kunta tai liikelaitos harjoittaa määräysvaltaa valvonnan tai rahoituksen suhteen.

Julkisoikeudellisten laitosten yleisen edun mukaisuutta sekä kaupallisen luonteen puuttumista koskevia käsitteen edellytyksiä on käsitelty muun muassa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomioissa C-44/96, *Manesmann* (Kok. 1998, s. I-73), C-360/96, *Gemeente Arnhem* (Kok. 1998 sivu I-06821), C-94/99 (Kok. 2000, s. I-11037), *Arge*, C-223/99 ja C-260/99, *Agora* (Kok. 2001, s. I-3605) sekä C-18/01 *Varkauden taitotalo* (Kok. 2003, s. I-5321). Yleisen edun mukaisiksi muiksi kuin teollisiksi ja kaupallisiksi tarpeiksi on vakiintuneessa yhteisön oikeudessa katsottu tarpeet, joita tyydytetään muilla tavoin kuin tarjoamalla markkinoilla tavaroita tai palveluja ja, jotka julkinen valta yleiseen etuun liittyvistä syistä päättää tyydyttää itse tai joiden osalta se haluaa säilyttää määräysvallan. Muun kuin teollisen tai kaupallisen toiminnan harjoittamista koskevalla edellytyksellä pyritään täsmentämään yleisen edun mukaisten tarpeiden käsitettä. Luonteeltaan muiden kuin teollisten tai kaupallisten

yleisen edun mukaisten tarpeiden ja luonteeltaan teollisten tai kaupallisten yleisen edun mukaisten tarpeiden välille on tehty ero. Luonteeltaan muiden kuin teollisten tai kaupallisten yleisen edun mukaisten tarpeiden käsitteen ulkopuolelle eivät kuitenkaan jää sellaiset tarpeet, joita myös yksityiset yritykset tyydyttävät tai voivat tyydyttää. Kehittyneen kilpailun olemassaolo voi kuitenkin olla merkki siitä, että kyseessä on teollinen tai kaupallinen yleisen edun mukainen tarve.

Teollisen tai kaupallisen luonteen arvioinnissa oikeuskäytännössä on merkitykselliseksi katsottu kilpailuolosuhteissa toimimisen lisäksi muun muassa laitoksen tehtävien kuumuminen julkisen viranomaisen tehtäviin, laitoksen voiton tavoittelu sekä taloudellisten riskien kantaminen. Yleisen edun mukaisten tehtävien lisäksi julkisoikeudellinen laitos voi huolehtia myös muista tehtävistä. Merkitystä ei tältä osin ole annettava sille, onko yleisen edun mukaisten tarpeiden täyttäminen laitoksen pääasiallinen tehtävä vai vähämerkityksellinen osa laitoksen tehtävistä, jos yksikön perustamisella ja toiminnalla on kuitenkin ollut yleisen edun mukainen tarkoitus. Siten myös laitoksen kaupalliseen toimintaan liittyvät hankinnat on kilpailutettava hankintalainsäädännön mukaisesti.

Julkisen edun mukaiseksi toiminnaksi on katsottu muun muassa teollisen tai kaupallisen toiminnan kehittäminen (esim. kuntien elinkeinoyhtiöt), kansanterveyden ja ympäristönsuojelun kannalta välttämättömien tehtävien hoitaminen sekä valtion institutionaaliseen toimintaan liittyvien erityistä luottamuksellisuutta ja salassapitoa edellyttävien toimintojen harjoittaminen. Suomessa toimivia julkisoikeudellisia laitoksia ovat muun muassa kansaneläkelaitos, eläketurvakeskus, eräät yleishyödylliset yhdistykset, kuntien vuokratilayhtiöt sekä elinkeinotoiminnan edellytysten parantamiseksi perustetut yhtiöt. Sitä vastoin puhtaasti kaupallista tai teollista toimintaa harjoittavat valtionyhtiöt eivät kuuluisi lain soveltamisalaan.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan lain soveltamisalassa olisi mikä tahansa taho silloin, kun se saa hankinnan tekemistä varten tukea yli puolet hankinnan arvosta 1-4 kohdissa tarkoitettulta hankintayksiköltä. Säännös vastaa voimassaolevan hankintalain 2 §:n 1

momentin 5 kohdassa sekä kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 2 §:ssä säädettyä. Säännös perustuu hankintadirektiivin 8 artiklaan, mutta on soveltamisalaltaan laajempi. Mainitun artiklan soveltaminen rajoittuu voimassaolevan asetuksen 2 §:ää vastaavalla tavalla eräiden rakennusurakoiden toteuttamiseen. Säännös on voimassaolevan hankintalain 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa olevassa laajuudessa koettu käytännössä tärkeäksi, sillä se rajoittaa omalta osaltaan hankintalain velvoitteiden laiminlyöntiä julkista tukea myöntämällä. Säännös on myös kilpailupoliittisesti merkittävä ja tehostaa osaltaan avustusten käyttöä.

Julkisen tuen tulee kohdistua tiettyyn hankintaan, jotta tukea saava yksikkö katsottaisiin tällä perusteella hankintayksiköksi. Yleistä toiminta-avustusta ei olisi katsottava lainkohdassa tarkoitetuksi tueksi. Julkinen tuki voi olla luonteeltaan myös laina tai kansallisesti hallinnoitavista Euroopan unionin rahastoista maksettava tuki. Jos tuki muodostuu korkotuetusta lainasta tai korkotuesta, lakia olisi sovellettava, jos korkotuki tai muu rahoitukseen saatu palautumaton tukiosuus nousee yli puoleen hankinnan arvosta. Hankekohtaisen tuen osalta on käytettävä tapauskohtaista harkintaa arvioitaessa tuen kohdistumista tiettyyn hankintaan. Pykälän 1 momentin 4 kohdan perusteella hankintalain soveltamisalaan voisivat tulla myös julkista tukea hankintoihinsa saavat yksityiset tahot. Voi olla kuitenkin tilanteita, joissa tulisi voida poiketa tältä osin hankintalain soveltamisesta, esimerkiksi jos tuki myönnetään sosiaalisin perustein eikä se kohdistu elinkeinotoimintaan. Koska hankintalaki on yleislaki, voitaisiin lailla poiketa perustelluista syistä yleislain velvoitteista. Tällöin tulisi kuitenkin ottaa huomioon perustamissopimuksen ja hankintadirektiivien asettamat velvoitteet.

Hankintadirektiivin 8 artiklan 2 kappaleen mukaan julkista tukea myöntävien hankintayksiköiden tulee huolehtia direktiivin noudattamisesta myöntäessään julkista tukea hankintaan. Julkista tukea myönnettäessä olisi siten kiinnitettävä tuensaajien huomiota hankintalaista tuleviin kilpailuttamisvelvoitteisiin. Tukea koskevaan päätökseen olisi syytä sisällyttää viittaus hankintalainsäädännön soveltamiseen.

7 §. *Yleiset hankintoja koskevat poikkeukset soveltamisalasta.* Pykälässä säädettäisiin hankintadirektiivin mukaisesti lain soveltamisalan rajoituksista. Oikeuskäytännössä soveltamisalasta poikkeamisen edellytyksiä on tulkittu suppeasti. Hankintayksiköllä on perusteluvelvollisuus edellytyksen olemassaolosta.

Pykälän *1 momentin 1 kohdan* mukaan lakia ei sovellettaisi salassa pidettävissä hankinnoissa, erityisiä turvatoimenpiteitä koskevissa hankinnoissa eikä myöskään valtion keskeisten turvallisuussetujen sitä vaatiessa. Lainkohta vastaisi voimassa olevan hankintalain 1 §:n 2 momentin 1 kohtaa. Salassapitotarvetta arvioitaisiin lähtökohtaisesti viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevan lainsäädännön perusteella. Salassapitotarve perustuu usein lainkohdassa tarkoitettuihin turvallisuusintresseihin. Salassa pidettäviä olisivat siten esimerkiksi hankinnat, jotka liittyvät poliisin rikosten torjuntaan liittyviin teknisiin laitteisiin sekä puolustusvoimien turvajärjestelmiin liittyviin tieto- ja viestintätekniisiin hankintoihin.

Salassapitoperuste voisi liittyä myös yksilön asemaan. Siten salassa pidettäväksi hankinnaksi voitaisiin katsoa erityisissä tilanteissa ja yksittäistapauksissa esimerkiksi hankinnat, joiden kilpailuttaminen vaarantaisi lastensuojelulain (683/1983) 25 §:n 2 momentin mukaisen lapsen olinpaikkaa koskevan tiedon salassapidon. Myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 25 kohdassa tarkoitettujen henkilökohtaisten tietojen paljastuminen hankintamenettelyssä voisi erityisissä tapauksissa olla lainkohdan tarkoittama salassapitoperuste. Salassapitotarve on arvioitava tapauskohtaisesti.

Salassapito- ja turvallisuusintressit on pyrittävä turvaamaan ensisijaisesti hankintalainsäädännön mukaisissa menettelyissä esimerkiksi käyttämällä salassapitotarpeen parhaiten turvaavia hankintamenettelyjä, vaihtelovelvollisuuksin tai turvallisuutta koskevin velvoittein. Salassapitotarpeen koskiessa vain osaa hankinnasta, muu osa hankinnasta kuuluisi yleensä kilpailuttamisvelvoitteen piiriin.

Pykälän *1 momentin 2 kohdan* mukaan lakia ei sovellettaisi pääasiallisesti sotilaalli-

seen käyttöön tarkoitetuissa hankinnoissa. Lainkohta perustuu hankintadirektiivin 10 artiklaan ja vastaa voimassa olevan hankintalain 1 §:n 2 momentin 2 kohtaa. Lainkohdan tarkoittamia hankintoja ovat EY:n perustamissopimuksen 296 artiklassa tarkoitettuja aseita, ammuksia ja sotatarvikkeita koskevat keskeisten turvallisuussetujen turvaamiseksi tehtävät hankinnat. Lainkohdassa tarkoitettuja hankintoja tekevät lähinnä puolustusvoimat ja rajavartiolaitos. Siviilituotteiden hankinnat kuuluisivat ehdotetun lain piiriin. Sotilaalliseen ja siviilikäyttöön tarkoitettuihin kutsutut kaksikäyttötuotteet tulisi kilpailuttaa siviilituotteiden tapaan, ellei niiden käyttötilanteen vuoksi EY:n perustamissopimuksen 296 artiklassa oleva poissuljenta tule sovellettavaksi. Lainsäädäntö pysyisi kaksikäyttötuotteiden hankintojen osalta ennallaan. Kaksikäyttötuotteet on lueteltu hankintadirektiivin liitteessä V.

Tällä hetkellä on voimassa 6.5.1994 annettu asetus hankinnoista, joihin ei sovelleta lakia julkisista hankinnoista (342/1994). Asetus koskee pääasiallisesti sotilaalliseen käyttöön soveltuvia hankintoja, Suomen solmiman kansainvälisen yhteistoimintasopimuksen nojalla tehtäviä hankintoja sekä salassa pidettäviä hankintoja. Koska asetus on perustuslain vastainen, se esitetään kumottavaksi tämän lain 87 §:n mukaisesti. Asetuksen soveltamisen piiriin kuuluvat kehitysyhteistyöhankinnat siirtyivät hankintalakiehdotuksen soveltamisen piiriin. Hankintadirektiivi ei edellytä pääasiallisesti sotilaalliseen käyttöön soveltuvien hankintojen kilpailuttamista. Hankintayksiköt voivat siten soveltaa haluamiaan menettelyjä. Jos pidetään tarpeellisenä (lähinnä puolustusministeriö ja sisäasiainministeriö rajavartiolaitoksen osalta), että kumottavan asetuksen piiriin kuuluvista hankinnoista, jotka eivät tule ehdotetun hankintalain piiriin, tulisi säätää edelleen, edellyttäisi tämä erillistä lakia.

Pykälän *1 momentin 3 kohdan* mukaan lain soveltamisalan ulkopuolella olisivat hankinnat, joita koskevat eri menettelysäännöt ja, jotka tehdään Suomen solmiman kansainvälisen sopimuksen nojalla, kansainvälisen järjestön erityisen menettelyn nojalla tai joukkojen sijoittamiseen liittyvän kansainvälisen sopimuksen nojalla. Säännös perustuu han-

kintadirektiiviin 15 artiklaan ja se vastaa joukkojen sijoittamiseen perustuvia sopimuksia lukuun ottamatta hankintalain 1 §:n 2 momentin 3 ja 4 kohtia. Lainkohdassa tarkoitettuja erityisiä menettelyjä ovat muun muassa Yhdistyneiden kansakuntien ja sen alaisen järjestöjen sekä Maailmanpankin hankintasääntöjen alaiset hankinnat. Hankintadirektiivin 15 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan hankintoja tai hankkeita koskevista kansainvälisistä sopimuksista on ilmoitettava Euroopan yhteisöjen komissiolle. Teknisluonteisesta ilmoitusveloitteesta ehdotetaan säädettäväksi 85 §:n mukaisesti asetuksella.

Muun muassa Suomen ja kehitysmaan väliseen yhteistä hanketta koskevaan kehitys yhteistyösopimukseen perustuvat hankinnat voivat olla 3 kohdan a kohdassa tarkoitettuja hankintoja, silloin kun ne perustuvat Suomen solmimaan yhteistä hanketta koskevaan kansainväliseen sopimukseen. Vaikka tällaiset kehitys yhteistyösopimuksiin perustuvat hankinnat voitaisiin tällöin jättää hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle, kuten voimassa olevassa hankintalaissa on tehty, ehdotetaan 2 momentissa, että myös näihin ulkoasiainhallinnon hankintoihin sovellettavan ehdotettua lakia. Hankintalain säännösten soveltamisen myös näissä hankinnoissa katsotaan olevan sekä hankintayksikön että tarjoajien edun mukaista. Valtioiden välisiin kehitys yhteistyösopimuksiin perustuvat hankinnat ovat luonteeltaan pääsääntöisesti palveluhankintoja, joilla ostetaan asiantuntijapalveluita kehitys yhteistyön hankkeisiin ja ohjelmiin. Nämä hankinnat eivät luonteeltaan poikkea muista hankinnoista niin paljon, että olisi perusteltua jättää nämä hankinnat kokonaisuudessaan lakiehdotuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Myös näitä hankintoja koskevien kilpailut tamissääntöjen tulisi olla lain tasolla säänneltyjä, sillä ne useimmiten ovat arvoltaan huomattavia. Tärkeää on, että myös näitä hankintoja koskevat päätökset voidaan saattaa markkinaoikeuden tutkittavaksi.

Ulkoasiainhallinnon kehitys yhteistyösopimuksiin perustuviin hankintoihin ei kuitenkaan sovellettaisi ehdotettua lakia kokonaisuudessaan, vaan hankinnan arvosta riippumatta lakia sovellettaisiin 21 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla.

8 §. *Palveluhankintoja koskevat poikkeuk-*

set soveltamisalasta. Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalan rajauksista eräissä palveluhankinnoissa. Säännös perustuu hankintadirektiivin 16 artiklaan ja vastaa kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 5 §:n 2 momenttia, lukuun ottamatta 4 kohdassa olevien rahoituspalvelujen poissulkemista, joiden osalta sanamuotoa on täsmennetty vastaamaan hankintadirektiivin sanamuotoa. Voimassa olevan hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle on lisäksi rajattu puhelin-, teleksi-, radiopuhelin-, henkilöhaku- ja satelliittipalveluja koskevat sopimukset. Teleliikennealan kilpailun vapautumisen vuoksi mainitut palvelut ehdotetaan sisällytettäväksi liitteen A ensisijaisia palveluja koskevaan lueteloon hankintadirektiivin mukaisesti.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät palveluhankintasopimukset, jotka koskevat maan, olemassa olevien rakennusten tai muun kiinteän omaisuuden hankintaa tai vuokrausta millä tahansa rahoitusmuodolla. Tällaisiin sopimuksiin liittyy erityispiirteitä, joiden vuoksi niiden kilpailuttaminen hankintalainsäädännön menettelytapavaatimusten mukaisesti on epätarkoituksenmukaista. Hankintalainsäädännön ulkopuolella eivät kuitenkaan ole rakennusurakkasopimukset, joiden kohteena on hankintayksikön vaatimuksia vastaavan rakennusurakan toteuttaminen millä tahansa tavalla. Lakia sovelletaan myös kiinteän omaisuuden hankintaan tai vuokraukseen liittyviin rahoituspalvelujen hankintaan. Tällaisia rahoituspalveluja ovat esimerkiksi vakuutuspalvelut.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan lakia ei sovellettaisi myöskään televisio- tai radio-ohjelmien ostoa, kehittämistä, tuotantoa tai yhteistuotantoa koskeviin sopimuksiin tai lähetyksia koskeviin sopimuksiin. Hankintalainsäädännön menettelytapasäännöt eivät sovellu kyseisten hankintojen tekemiseen muun muassa kulttuurillisten ja yhteiskunnallisten tekijöiden vuoksi. Poissuljenta koskisi esimerkiksi radio- tai televisio-ohjelmien käsikirjoituksia ja taiteellisia esityksiä. Poissuljenta ei kuitenkaan koske ohjelmien tuotannossa tai lähettämisessä tarvittavia teknisten laitteiden hankintoja.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan lain ulkopuolelle jäisivät välimies- ja sovittelu-

palveluja koskevat sopimukset, joiden kilpailuttamiseen hankintalainsäädännön menettelytavat eivät tarkoituksenmukaisella tavalla sovellu.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan lain soveltamisalaan eivät kuuluisi myöskään arvopaperien ja rahoitusvälineiden liikkeellelaskuun, ostoon, myyntiin ja siirtoon liittyvät palvelut. Erityisesti rahan tai pääomien hankinta jäisi lain soveltamisalan ulkopuolelle, joten julkisyhteisön lainanotto ei kuuluisi lain kilpailuttamisvelvoitteiden piiriin. Säännös on rahan ja pääoman hankkimisen osalta uusi. Lain soveltamisalaan eivät kuuluisi myöskään keskuspankkipalveluja koskevat hankinnat.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan lakia ei sovellettaisi työsopimuksiin. Hankintalainsäädännön menettelytavat eivät sovellu työntekijän työsuhteeseen ottamiseen. Nimenomainen poissuljeta on kuitenkin tarpeen, sillä työsopimukset voivat täyttää 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa olevan hankintasopimuksen määritelmän. Työsuhteen tunnusmerkkien täyttymisen arvioinnissa lähtökohdana olisi työlainsäädäntö.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät myös tutkimus- ja kehittämisspalvelut, paitsi jos niistä saatava hyöty koituu yksinomaan hankintayksikölle sen toiminnassa käytettäväksi ja hankintayksikkö korvaa suoritetun palvelun kokonaan. Säännöksellä pyritään edistämään EY:n perustamissopimuksen 163 artiklan mukaista tutkimuksen ja teknologian kehittämistä Euroopan yhteisössä. Soveltamisalasta olisivat käytännössä poissuljettuja esimerkiksi julkisten tiedeyhteisöjen, kuten korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten ja yksityisten tahojen yhteisesti rahoittamat tutkimusohjelmat. Myös muiden hankintayksiköiden tutkimusyhteistyö yksityisten tahojen kanssa kuuluisi poikkeuksen piiriin säännöksen edellytysten täytyessä. Lainkohdassa tarkoitettujen tutkimushankkeiden tunnistamisessa merkityksellisiä tekijöitä ovat myös tutkimuksen avoimuus ja tutkimuksen hyödynnettävyys mahdollisimman laajasti. Hankintalaki tulisi sovellettavaksi lähinnä vain alihankintatyypiseen, hankintayksikön täysin maksamaan ja yksinomaan hankintayksikön käyttöön tulevaan tutkimus- ja kehitys-

työhön. Alihankintatyypistä tutkimusta on muun muassa selvästi olemassa olevat palvelut, kuten laboratorio-mittaus- ja testauspalvelut sekä tavanomaiset konsultointipalvelut, jotka voidaan hankkia useammalta eri toimittajalta. Näissä tilaaja määrittelee hankittavan palvelun sisällön ja vastaa kustannuksista kokonaisuudessaan. Lain soveltamisen ulkopuolelle jäisi muun muassa yhteistyöluontoinen tutkimus, jossa molemmat osapuolella osallistuvat tutkimuksen sisällön määrittelymiseen ja tutkimuksen rahoittamiseen, jakavat riskin tutkimuksen onnistumisesta ja saavat tutkimuksen tulokset käyttöönsä.

Pykälän 1 momentin 7 kohdan mukaan lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät Kioton pöytäkirjan (SopS 61/2004) mukaisten päästöyksiköiden mukaiset hankinnat. Näissä on tarkoitus soveltaa yhteisöoikeuden yleisiä periaatteita ja muita menettelytapoja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassaolevan kynnyksarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 5 §:n 2 momentin mukaisesti, ettei 1 momentin 1 kohtaan liittyvän maan tai kiinteistön ostoon tai vuokraukseen liittyviä rahoituspalvelusopimuksia saa hankkia kilpailuttamatta.

9 §. *Vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelualan hankinnat.* Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalan ulkopuolelle hankinnat, jotka koskevat vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetun lain, jäljempänä erityisalojen hankintalaki, mukaisiin toimintoihin tehtäviä hankintoja. Ehdotettua lakia ei myöskään sovellettaisi sellaisiin hankintoihin, jotka on suljettu erityisalojen hankintalain 11 §:n perusteella erityisalojen hankintalain ulkopuolelle.

Erityisalojen hankintalain soveltamisalaan kuuluvat toiminnot ehdotetaan määriteltävän mainitun lain 6 - 9 §:ssä. Lain soveltamisalaan kuuluvia toimintoja ovat mainitussa laissa tarkemmin säädetyn rajoituksin ja täsmennyksin

1) kaasun, lämmön ja sähkön tuotantoon, jakeluun ja siirtoon tarkoitettujen verkkojen saataville saattaminen ja ylläpito sekä kaasun, lämmön ja sähkön toimittaminen tällaisiin verkkoihin;

2) maa-alueen hyödyntäminen polttoturpeen etsimiseksi ja nostamiseksi;

3) juomaveden tuotantoon, siirtoon ja jakeluun tarkoitetun verkon saataville saattaminen ja ylläpito sekä juomaveden toimittaminen tällaiseen verkkoon;

4) jäteveden poisto ja käsittely;

5) vesirakennushankkeisiin liittyvät eräät toiminnot;

6) rautateitse, automatisoiduin järjestelmin, raitioteitse, johdinautoilla, linja-autoilla tai metrolla tapahtuvaa kuljetuspalvelua koskevan verkon saataville saattamiseen ja ylläpitoon;

7) lentokenttien, meri- ja sisävesisatamien ylläpito sekä lento-, meri- ja sisävesiliikenteen harjoittajille tarkoitettujen terminaali- palvelujen tarjoaminen; sekä

8) postipalvelujen alan toiminnot.

Ehdotettua hankintalakia ei sovellettaisi erityisalojen hankintalaissa tarkoitettuja toimintoja varten tehtäviin hankintoihin. Siten erityisalojen hankintalain tarkoittamia toimintoja varten tehtävät hankinnat eivät kuuluisi ehdotetun hankintalain soveltamisalaan silloinkaan, kun kysymyksessä on lakiehdotuksen 6 §:ssä tarkoitettua viranomaisen tai muun hankintayksikön tekemä hankinta. Sen sijaan lain soveltamisalaan kuuluisivat sellaisten erityisalojen hankintalain 5 §:n 1 momentissa mainittujen hankintayksiköiden, jotka vastaavat hankintalain 6 §:n 1 momentin 1, 2 ja 4 kohdissa mainittuja yksiköitä, muuhun kuin erityisalojen hankintalaissa säädettyihin toimintoihin tekevät hankinnat. Erityisalojen hankintalain 10 §:ssä säädettyihin useisiin toimintoihin kohdistuvista hankinnoista ja niihin sovellettavista säännöksistä.

Pykälässä ehdotetaan lain soveltamisalan ulkopuolelle myös sellaiset hankinnat, jotka on suljettu erityisalojen hankintalain 6 §:n 6 momentin, 7 § 4 momentin, 8 §:n 2 momentin, 17 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti soveltamisalasta. Tällaiset hankinnat kuuluisivat lain soveltamisalan ulkopuolelle silloinkin, kun niitä tekisivät lain 6 §:ssä mainitut hankintayksiköt. Nämä hankinnat ovat

1) yleisölle tarkoitettuun linja-autokuljetuspalvelujen tarjoamiseen liittyvät hankinnat silloin, jos muut yksiköt voivat vapaasti tarjota samoja palveluja samoin edellytyksin kuin hankintayksiköt;

2) jälleenmyyntiä tai vuokrausta koskevat hankintasopimukset, jos hankintayksiköllä ei

ole erityis- tai yksinoikeutta myydä tai vuokrata hankinnan kohdetta ja jos muut yksiköt voivat myydä tai vuokrata sitä samoin edellytyksin kuin hankintayksikkö;

3) eräiden erityisalojen hankintalain tarkoittamien yksiköiden juomaveden tuotantoon tarkoitetun veden hankkimiseksi sekä energian tuottamiseen tarkoitetun polttoaineen hankkimiseksi; sekä

4) suoraan kilpailulle avoimia toimintoja koskevat hankinnat.

Lakiehdotuksen soveltamisalassa eivät edellä esitetyn mukaisesti olisi myöskään sellaiset hankinnat, jotka ovat erityisalojen hankintalain soveltamisalan ulkopuolella edellä mainitulla perusteella, silloinkaan kun hankinnan tekijä on hankintalain 6 §:ssä tarkoitettu viranomaisen tai muu hankintayksikkö. Hankintalakia ei myöskään sovellettaisi sellaisiin erityisalojen hankintalain tarkoittamia toimintoja varten tehtäviin hankintoihin, joissa hankinnan arvo ei ylitä erityisalojen hankintalain soveltamisrajaksi asetettua EU – kynnysarvoa.

Erityisalojen hankintadirektiivin 71 artiklan 1 kohdan mukaan direktiivin postipalvelujen alan toimintoja koskevan direktiivin 6 artiklan voimaansaattamiseen liittyy erityinen siirtymäaika, joka päättyy 31 joulukuuta 2008. Siten hankintadirektiiviä olisi sovellettava myös postipalvelujen alan hankintoihin hankintadirektiivin 12 artiklan 2 kohdan johdosta siihen saakka, kun erityisalojen hankintadirektiivin 6 artikla on saatettu voimaan. Siirtymäaikaa koskevien mainittujen direktiivien säännösten vuoksi pykälässä ehdotetaan säädettäväksi lain soveltamisesta postipalvelujen alan toimintoja koskeviin hankintoihin siihen saakka kunnes erityisalojen hankintalaki tulee mainittujen toimintojen osalta voimaan. Siten erityisalojen hankintalain 9 §:n mukaisia postipalvelujen alan toimintoja harjoittavien hankintalain 6 §:n mukaisten yksiköiden olisi sovellettava hankintalakia siihen saakka kunnes erityisalojen hankintalain 9 § on tullut voimaan.

Voimassaolevan hankintalain 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan vesi- ja energiahuollon liikenteen ja teletoiminnan alalla toimivat yksiköt kuuluvat lain soveltamisalaan siten, kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Kynnysarvot ylittävistä vesi- ja

energiahuollon, liikenteen ja teletoinnin alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetussa asetuksessa säädellään yksityiskohdaisesti asetuksen soveltamisalaan kuuluvista EU-kynnysarvon ylittävistä hankinnoista. Voimassa olevassa kynnysarvot ylittäviä tavara- ja palveluhankintoja sekä rakennusurakoita koskevan asetuksen 4 §:n 1 momentissa suljetaan asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja telean toimintoja koskevat hankinnat.

10 §. *Hankinnat hankintayksikön sidosyksiköltä.* Pykälässä ehdotetaan hankintalain soveltamisalasta poissuljettavaksi hankinnat, joita hankintayksikkö tekee siihen sidossuhteessa olevalta yksiköltä. Säännös on uusi ja se perustuu Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen sidoshankintoja koskevaan oikeuskäytäntöön.

Lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti kilpailuttamisvelvoitteen piirissä olevien sopimusten osapuolina ovat taloudelliset toimijat ja hankintayksiköt. Hankintalainsäädännön ulkopuolella ovat siten hankinnat, joita hankintayksikkö toteuttaa omana työnään eli käyttämällä omaa organisaatiotaan hyväkseen. Tunnusomaista omana työnään tekemiselle on hankintayksikön valta vaikuttaa hankinnan toteuttajan toimintaan siltä puuttuvan itsenäisyyden vuoksi sekä toimeksiantoon liittyvät piirteet, joiden vuoksi se eroaa erillisten oikeushenkilöiden välillä tehdystä hankintasopimuksista.

Yhteisön oikeudessa hankintayksikön ja siihen sidossuhteessa olevan yksikön välisiä sopimuksia ei myöskään ole katsottu hankintasopimuksiksi. Sidossuhteen sisältöä on käsitelty Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa C-107/98, *Teckal* (Kok. 1999, s. I-8121). Tuomion mukaan yhteisön julkisten hankintojen direktiivin soveltamisalaan kuuluvat rahallista vastiketta vastaan tehdyt kirjalliset sopimukset, joiden kohteena on tavarahankinta, jonka alueellinen tai paikallinen viranomaisa aikoo tehdä siitä muodollisesti erillisen ja päätöksenteon kannalta itsenäisen yksikön kanssa, riippumatta siitä, onko tämä yksikkö itse hankintaviranomaisena. Toisin on ainoastaan sellaisissa tilanteissa, joissa viranomaisa valvoo kyseistä oikeushenkilöä samoin, kuin se valvoo omia toimipaikkojaan ja, joissa tämä oikeushenkilö harjoittaa pää-

asiallista toimintaa sen omistavien viranomaisten kanssa.

Arvioitaessa hankintayksikön ja sidosyksikön välistä suhdetta, ratkaiseva merkitys on *Teckal*-tuomion mukaisesti annettava yksiköiden oikeudelliselle erillisyydelle sekä päätöksenteon itsenäisyydelle. Jos hankinnat tehdään muodollisesti erilliseltä yksiköltä, sidossuhdetta on arvioitava hankintayksikön määräys- ja valvontavallan laajuuden sekä sidosyksikön toiminnan kohdistumisen kannalta. Edellytysten täyttyminen on arvioitava tapauskohtaisesti.

Muodollisen erillisyyden ja päätöksenteon itsenäisyyden edellytysten tulkinnassa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi oikeushenkilöyteen liittyvien tunnusmerkkien täyttyminen. Samaan oikeushenkilöön kuuluvien yksiköiden välisiä toimeksiantoja ei katsota kahden muodollisesti erillisen ja päätöksenteon kannalta itsenäisen oikeushenkilön väliseksi sopimuksiksi. Tällaiset toimeksiantosuhteet eivät siten olisi lakiehdotuksen tarkoittamia sopimussuhteita eivätkä siten kuuluisi lain soveltamisalaan. Jos hankintayksikkö kuitenkin päättäisi järjestää tarjouskilpailun tilanteessa, jossa se voisi tehdä hankinnan omana työnään järjestämättä tarjouskilpailua, olisi omaan organisaatioon kuuluvaa yksikköä kohdeltava tarjouskilpailussa 2 §:n 3 momentin mukaisesti samalla tavoin kuin muita ehdokkaita tai tarjoajia.

Kunnat ovat itsenäisiä oikeushenkilöitä, joiden organisaatio koostuu kunnan päätösvaltaa käyttäviin toimielimiin alisteisessa asemassa olevista yksiköistä. Kuntien sisäiset toimeksiannot niiden organisaatioon kuuluvilta osastoilta, liikelaitoksilta tai muilta yksiköiltä eivät olisi yleensä lakiehdotuksen tarkoittamia hankintasopimuksia eivätkä ne siten kuuluisi kilpailuttamisvelvoitteen piiriin. Sitä vastoin kuntien yhtiöt ovat muodollisesti erillisiä omistajistaan. Niiden sidosyksikön asemaa koskeva harkinta olisi siten tehtävä valvontavaltaa ja toiminnan kohdistumista koskevien edellytysten perusteella.

Valtio on perinteisesti katsottu yhdeksi oikeushenkilöksi, joka muodostuu toimielinten kokonaisuudesta. Valtioneuvosto puolestaan on ministeriöiden muodostama kokonaisuus, jonka sisäisestä toimivallan jaosta on säädetty valtioneuvoston ohjesäännössä. Valtion

keskushallintoon katsotaan ministeriöiden lisäksi kuuluvan valtion virastot sekä muut valtakunnalliset hallintoelimet. Näiden yksiköiden voidaan siten katsoa kuuluvan samaan oikeushenkilöön, jolloin niiden välisissä suhteissa ei olisi yleensä kysymys hankintalainsäädännön alaan kuuluvista sopimuksista.

Vastaavaa valvontavaltaa koskevan edellytyksen on katsottu oikeuskäytännössä täyttyvän tilanteissa, joissa sidosyksikkö on hankintayksikön yksinomaisessa omistuksessa ja siten hankintayksikön rajoittamattomassa määräysvallassa. Vastaavaa valvontavaltaa koskevan edellytyksen täytyminen edellyttää komission mukaan tosiasiallista ja ehdotonta sidosyksikön toimintaan liittyvää päätös- ja valvontavaltaa. Yhteisön oikeuskäytännössä ei ole arvioitu valvontavaltaa koskevan edellytyksen täyttymistä erilaisissa oikeudellisissa muodoissa tapahtuvassa toiminnassa.

Yhteisön lainsäädännössä tai oikeuskäytännössä ei ole toistaiseksi selkeästi ratkaistu myöskään kysymystä siitä, voiko vastaavaa valvontavaltaa koskeva edellytys täytyä tilanteessa, jossa hankintayksikkö omistaa sidosyksikön osittain. Euroopan yhteisöjen komission esittämän tulkinnan mukaan sen, että hankintayksikkö omistaa sidosyksiköstä osake-enemmistön, sillä on äänten enemmistö tai oikeus nimittää enemmistö yhtiön hallintoelinten jäsenistä, ei voida katsoa yksinomaiseksi osoitukseksi riittävän valvontavallan laajuudesta. Valvontavallan on oltava myös yhteisöomistustilanteissa tosiasiallista ja ehdotonta.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa *C-26/03, Stadt Halle (ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa)* käsitellään kysymystä yksityisen omistuksen merkityksestä. Tuomion mukaan yksityisen yrityksen osakkuus – jopa vähemmistöosakkuus – sellaisessa yhtiössä, jossa hankintaviranomainen on mukana, sulkee pois sen, että kyseinen hankintaviranomainen voisi valvoa kyseistä yhtiötä vastaavalla tavalla kuin se valvoo omia toimipaikkojaan. Tuomion mukaan hankintaviranomaisen ja sen omien toimipaikkojen välistä suhdetta sääntelevät yleisen edun tavoitteiden saavuttamiselle ominaiset seikat ja vaatimukset. Sitä vastoin yksityisen pääoman sijoittaminen yritykseen on yksityi-

sille eduille ominaisten vaikuttimien mukaisesti ja sillä pyritään luonteeltaan erilaisiin tavoitteisiin. Tuomion mukaan yksityisen yrityksen osakkuus merkitsee siten sitä, että hankintayksikkö ei voi harjoittaa yksikköön vastaavaa valvontavaltaa kuin omiin toimipaikkoihinsa pykälässä tarkoitettulla tavalla.

Edellä mainitun *Teckal* -tuomion mukaan sidosyksikön harjoittaman toiminnan tulee kohdistua pääasiallisesti niihin hankintayksiköihin, joiden omistuksessa sidosyksikkö on. Oikeuskäytännössä on katsottu, että edellytys merkitsee sitä, että sidosyksikön omistavalla hankintayksiköllä tai omistavilla hankintayksiköillä on lähes yksinoikeus sidosyksikön suorittamiin palveluihin, urakoihin tai tavarantuotantoon. Toiminnan on katsottu voivan kohdistua kuitenkin myös sellaisiin yksiköihin, jotka omistavat sidosyksikön omistajana toimivan yksikön.

Hankinnat ilman kilpailuttamista eivät edellä mainituin perustein olisi mahdollisia sellaiselta sidosyksiköltä, jonka toiminta kohdistuu merkittävässä määrin muihin hankintayksiköihin tai yksityisille markkinoille, lukuun ottamatta tilanteita, joissa tällaisen toiminnan osuus koko sidosyksikön toiminnasta on hyvin pieni. Vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla sovellettavan säännön, jonka mukaan on riittävä, että 80 prosenttia toiminnasta kohdistuu sidosyksikön omistajiin, ei ole katsottu ratkaisevan viranomaissektorilla toiminnan pääasiallisesta kohdistumisesta koskevaa kysymystä.

Muodollisesti erilliset ja päätöksenteon kannalta itsenäiset yksiköt, joiden välillä ei vallitse pykälässä tarkoitettua sidossuhdetta, eivät voisi tehdä hankintoja toisiltaan ilman kilpailuttamista. Siten myös kahden erillisen hankintayksikön väliset hankinnat tulee yleensä kilpailuttaa. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut oikeusohjeen tuomioissaan *C-84/03 komissio vs. Espanja (ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa)*, *C-107/98, Teckal (Kok. 1999, s. I-8121)* ja *C-94/99, Arge Gewässerschutz (Kok. 2000, s. I-11037)*. Koska hankintalainsäädäntö koskee kuitenkin vain hankintasopimusten tekemistä, muina kuin hankintasopimuksina toteutettavat hankintayksiköiden yhteistyöjärjestelyt eivät ole lakiehdotuksen piirissä. Siten esi-

merkiksi kuntalain 10 luvun ja paikallishallinnon erillislakien tarkoittama kuntien yhteistoiminta ei kuuluisi kilpailuttamisvelvoitteen piiriin, ellei sitä toteuteta hankintasopimuksella.

Kuntayhtymän perustaminen on yhteisön oikeudessa katsottu hallinnolliseksi uudelleenjärjestelyksi, jossa kuntayhtymä valtuutetaan käyttämään kunnan puolesta valtaa sille tehdyn toimivallan siirron perusteella. Euroopan yhteisöjen komission tulkinnan mukaan ainakaan kuntayhtymien lakisäätteisten tehtävien osalta kysymys ei ole kunnan toimintojen siirtämisestä kunnan ulkopuolelle. Sen sijaan tilanne on tulkinnanvaraisempi sellaisten toimintojen harjoittamisen osalta, jotka ovat kuntayhtymälle tehdyn vallansiirron ulkopuolella.

Erästä palvelujen tuottamista koskevaa hallinnollista järjestelyä on käsitelty korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä 30.11.2004 taltio 3048. Tapauksessa oli kysymys Hangon kaupungin ja Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen välisen sairaankuljetuspalveluja koskevan sopimuksen kilpailuttamisesta. Pelastuslaitoksen toiminta perustui pelastuslakiin (468/2003), pelastustoimen alueiden muodostamisesta annettuun lakiin (1214/2001) sekä usean kunnan väliseen Länsi-Uudenmaan pelastustoimen yhteistoimintasopimukseen. Mainitut säädökset tai yhteistoimintasopimus eivät kuitenkaan velvoittaneet pelastusalueen kuntia yhteistoimintaan nimenomaan sairaankuljetuspalvelujen järjestämisessä. Sairaankuljetuspalveluja koskevassa yhteistyösopimuksessa ei erikseen sovittu toimielimen perustamisesta tai sairaankuljetuspalvelun hallinnon muusta järjestämisestä. Alueellisen pelastustoimen hallinto rakentui Espoon kaupungin sisäiseen hallintoon. Korkein hallinto-oikeus katsoi *Teckal*-tuomioon viitaten, että sairaankuljetuspalvelusopimuksen eräistä piirteistä huolimatta, pelastuslaitos oli Hangon kaupungista muodollisesti erillinen ja päätöksenteon kannalta itsenäinen yksikkö, jolta kaupunki osti rahallista vastiketta vastaan palveluja. Sopimuksessa oli siten kysymys hankintalaissa tarkoitetusta hankinnasta.

Kauppa- ja teollisuusministeriö pyysi lausuntoa pääkaupunkiseudun kuntien aloitteesta kuntien välisten yhteistyömuotojen eri

vaihtoehtoista julkisten hankintojen sääntelyn näkökulmasta. Komissio toteaa lausunnossaan (*MARKT C 3/JK/mm d (2005) 16206 mm.* seuraavaa: ” Mikäli palvelut hankintaan markkinoilta, EY:n hankintadirektiivit soveltuvat hankintaviranomaisten tekemiin rahallista vastiketta vastaan tehtyihin sopimuksiin riippumatta siitä, tehdäänkö hankintasopimus yksityisen yrityksen vai toisen hankintaviranomaisen kanssa. Sama periaate on vahvistettu myös EY:n tuomioistuimen oikeuskäytännössä, joka koskee hankintayksiköiden velvollisuutta riittävän avoimuuden noudattamiseen myös sopimuksissa, jotka eivät kuulu hankintadirektiivien soveltamisalaan, tai jotka kuuluvat siihen vain osittain. Sen vuoksi kuntien välisiä hankintoja koskee lähtökohtaisesti velvollisuus järjestää avoin tarjouskilpailu. Tämä velvollisuus on sen vuoksi saatettava voimaan kansallisessa lainsäädännössä. Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä todeta, että kunnat voivat toimia yhdessä hankkiessaan palveluita markkinoilta, esim. perustamalla yhteishankintaviranomaisen tai järjestämällä yhteisen hankintamenettelyn. Toisaalta, hankintasäännöt eivät soveltu tilanteeseen, jossa kunnat päättävät organisoida toimintojaan uudelleen ja siirtää toimivallan tietyn palvelun tuottamiseen erilliselle oikeushenkilölle, kuten kuntayhtymälle, joka on perustettu sitä varten. Tässä tapauksessa ei ole kysymyksessä palveluiden hankkiminen markkinoilta.

”In house”- hankintoja koskeva yhteisön oikeus on kehitysvaiheessa. Yhteisöjen tuomioistuimessa on käsiteltävänä useita ennakkoratkaisupyynnö- ja kanneasioita, joita koskevat ratkaisut tulevat täsmentämään oikeusohjeita muodollisesta erillisyydestä, valvontavallan laajuudesta sekä toiminnan kohdistumisesta. Tuomioistuimen tulevissa tuomioissa tullaan todennäköisesti käsittelemään myös Euroopan yhteisöjen komission esittämiä kuntien väliseen yhteistyöhön liittyviä yhteisön oikeuden tulkintoja. Kansallisen lainsäädännön tarkistaminen tulee todennäköisesti olemaan tarpeellista yhteisön oikeuden tulkintojen kehittämisen myötä.

11 §. *Hankinnat yhteishankintayksiköltä.* Voimassaolevan hankintalain 5 §:n 3 momentin mukaan tarjouskilpailua ei tarvitse järjestää yhteishankinnassa, kun hankinta

tehdään sellaiselta yhteishankintayksiköltä, joka on noudattanut hankintalain säännöksiä hankinnan tekemisessä. Ehdotettu säännös vastaisi kilpailuttamisvelvoitteesta poikkeamisen osalta voimassa olevaa lainsäädäntöä. Pykälän 2 *momentissa* oleva yhteishankintayksikön määritelmä olisi uusi. Säännös perustuu hankintadirektiivin 1 artiklan 1 kohdan 10 alakohtaan sekä 11 artiklaan.

Hankintayksikkö voisi pykälän 1 *momentin* mukaan hankkia kilpailuttamatta tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita yhteishankintayksiköltä. Yhteishankintayksikön olisi kuitenkin noudatettava hankintalainsäädännön menettelytapavelvoitteita ja se olisi myös vastuussa hankinnan asianmukaisesta kilpailuttamisesta. Pykälän 1 momentti perustuu hankintadirektiivin 11 artiklaan.

Yhteishankintayksikkö on määritelty pykälän 2 *momentissa*. Yhteishankintayksikön määritelmä perustuu hankintadirektiivin 1 artiklan 1 kohdan 10 alakohdassa olevaan yhteishankintaviranomaisen määritelmään, jonka mukaan yhteishankintaviranomaisella tarkoitetaan hankintaviranomaista, joka hankkii hankintaviranomaisille tarkoitettuja tavaroita tai palveluja taikka tekee näille tarkoitettuja puitejärjestelyjä. Pykälän määritelmään ehdotetaan lisättäväksi edellytys, jonka mukaan yhteishankintayksikön tulisi toimia ja sen tulisi olla perustettu nimenomaan toimimaan yhteishankintayksikkönä taikka sen säännöissä tulisi edellyttää sen toimialan olevan yhteishankintojen tekeminen. Määritelmään ehdotetaan lisäksi edellytys, jonka mukaan yhteishankintayksikön tulisi harjoittaa toimintaansa suhteessa sen omistaviin hankintayksiköihin. Omistus voisi olla myös välillistä.

Hankintadirektiivissä olevan määritelmän mukaisesti yhteishankintayksikön tulisi olla hankintayksikkö, joten se voi olla lakiehdotuksen 6 §:n mukaisesti esimerkiksi kunnan tai valtion viranomainen, liikelaitos taikka julkisoikeudellinen laitos, joka on perustettu yleisen edun tarkoituksessa ilman teollista tai kaupallista luonnetta ja, johon kunnan tai valtion viranomaisen tai muu 6 §:n 1 momentin 1-3 tai 5 kohdassa mainittu hankintayksikkö käyttää valvonta- tai hallintavaltaa. Edellytys rajaisi käytännössä teollisen tai kaupallisen luonteen omaavat yksiköt

yhteishankintayksikön määritelmän ulkopuolelle.

Yhteishankintayksikön edellytettäisiin hankkivan sen suoraan tai välillisesti omistaville hankintayksiköille tavaroita tai palveluja taikka tekevän näille tarkoitettuja tavaroita, palveluja tai rakennusurakoita koskevia hankintasopimuksia tai puitejärjestelyjä. Yhteishankintayksikkö voisi siten joko ennalta hankkia tavaroita tai palveluja omistajiensa tarpeisiin taikka tehdä omistajiensa puolesta hankintakohtaisia kilpailutuksia, joiden kohteena voivat olla tavarat, palvelut sekä rakennusurakat. Hankinnat voitaisiin toteuttaa myös puitejärjestelyin.

Pykälässä ehdotetaan säädettävän edellytyksestä, jonka mukaan yhteishankintayksikön tulee toimia ja sen tulee olla perustettu toimimaan yhteishankintayksikkönä tai sen tehtäviksi tulisi olla nimenomaisesti säädetty tai määrätty yhteishankintojen tekeminen. Kansallisessa oikeuskäytännössä on katsottu yhteishankintayksikön aseman voivan syntyä myös yksikön tosiasiallisen toiminnan perusteella ilman, että yksikkö olisi perustettu tätä tarkoitusta varten tai että sen tehtäviksi olisi määrätty yhteishankintojen tekeminen. Koska yhteishankintayksiköltä hankkiminen mahdollistaa lain kilpailuttamisvelvoitteesta poikkeamisen, yhteishankintayksikön aseman tulisi perustua nimenomaiseen tahdonilmaisuuun kuten perustamista koskevaan säädökseen tai päätökseen. Toiminnan tulee lisäksi olla pysyvää, joten satunnaisia yhteishankintoja tekevää yksikköä ei voitaisi katsoa säännösehdotuksen tarkoittamaksi yhteishankintayksiköksi. Säännöksellä ei ole tarkoitus puuttua toimeksiantoina tehtäviin yhteis- ja muihin hankintoihin, jotka olisivat edelleen mahdollisia.

Yhteishankintayksikön toiminnan tulisi kohdistua sen omistajina oleviin hankintayksiköihin. Yhteishankintayksikkö on yleensä itsenäinen oikeushenkilö. Osakeyhtiönä toimivan yhteishankintayksikön omistajat ovat yhtiön osakkeiden omistajat. Myös välillinen omistus olisi mahdollista. Tällöin toiminta voisi kohdistua myös yhteishankintayksikön suoraan omistavana olevan yhteisön tai yhtiön omistaviin hankintayksiköihin. Kysymykseen tulee myös toiminnan harjoittaminen esimerkiksi kuntayhtymänä tai osuus-

kuntana, jolloin omistajiksi voidaan katsoa kuntayhtymän tai osuuskunnan jäsenet.

Yhteishankintayksikkö voi olla myös lakiehdotuksen 10 §:ssä tarkoitettu sidosyksikkö. Sidosyksiköltä on mahdollista tehdä hankintoja ilman kilpailuttamista, jos sidosyksikkö harjoittaa pääosaa toiminnastaan niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Jotta lainsäädäntö olisi neutraali näiden erilaisten järjestelyjen suhteen ja jotta tulkintaongelmia ei syntyisi, myös yhteishankintayksiköiden toiminnan edellytettäisiin kohdistuvan sen omistajiin. Lain tarkoittama omistus voisi olla myös välillistä. Tarkoituksena ei kuitenkaan olisi ulottaa sidosyksiköitä koskevia yhteisön oikeuden tulkintoja esimerkiksi määräysvallasta sellaiseen yhteishankintayksikön määritelmään.

Edellä tarkoitettu edellytys toiminnan kohdistumisesta omistajina toimiviin hankintayksiköihin ei mahdollistaisi yhteishankintayksikön toiminnan kohdistumista yksityiselle sektorille. Säännösehdotus on tältä osin sopusoinnussa hankintadirektiivin 1 artiklan 10 kohdasta johtuvan edellytyksen kanssa, jonka mukaan yhteishankintayksikön on oltava hankintayksikkö eikä siten voisi olla luonteeltaan teollinen tai kaupallinen.

Yhteishankintayksikkö voisi käytännössä olla esimerkiksi yhden tai useamman kunnan tai kuntayhtymän perustama yksikkö, jolloin perustamisessa noudatetaan kuntalain menettelytapoja. Lain tarkoittama kuntien tai kuntayhtymien yhteishankintayksikkönä voisi käytännössä toimia myös esimerkiksi Suomen Kuntaliitto tai sen perustama yhteisö. Yksikön toimiala tulisi määritellä kunnallisen päätöksenteon yhteydessä sekä yksikön toimintaa koskevassa ohjesäännössä tai vastaavassa asiakirjassa. Yhtiömuotoisten yhteishankintayksiköiden toimialaa koskeva määräys on luontevaa tehdä myös osakeyhtiörekisteriin. Valtion liikelaitosten perustamisen tulisi tapahtua valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisesti laitospolisella lailla, jossa määritellään liikelaitoksen tehtävistä.

Tällä hetkellä Suomessa toimii valtion yhteishankintayksikkönä Hansel Oy, joka on perustettu lailla valtion hankintakeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi (1508/1994).

12 §. *Yksinoikeuteen perustuvat palvelu-*

hankinnat. Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalan ulkopuolelle jääviksi sellaiset palveluhankinnat, jotka tehdään toiselta hankintayksiköltä sille lailla, asetuksella tai hallinnollisella määräyksellä annetun yksinoikeuden perusteella. Säännös perustuu hankintadirektiivin 18 artiklaan ja vastaa voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 3 §:n 3 momenttia.

Yksinoikeuden haltijan tulisi säännöksen mukaan olla hankintayksikkö kuten valtion tai kunnan viranomainen, valtion liikelaitos tai julkisoikeudellinen laitos tai tällaisten yhteenliittymä. Siten muille tahoille myönnettyyn yksinoikeuteen perustuva palvelutuotanto ei oikeuttaisi poikkeamaan lain kilpailutamissäännöksistä.

Yksinoikeuden tulisi perustua lakiin, asetukseen tai hallinnolliseen määräykseen, joiden on oltava EY:n perustamissopimuksen mukainen. Yksinoikeuksien myöntämisestä säädetään erityisesti EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan 1 kohdassa. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla lainkohdassa mainituin edellytyksin. Suomen perustuslain 18 §:ssä säädetään elinkeinovapaudesta, jonka rajoitukseksi yksinoikeus voidaan katsoa. Suomessa palvelujen tuottamista koskeva yksinoikeus voitaneen antaa siten vain lailla tai lain nojalla. Hallinnolliseen määräykseen perustuvan yksinoikeuden nojalla tehtävät hankinnat tulisivat kysymykseen lähinnä silloin, kun suomalainen hankintayksikkö tekee hankinnan muualla kuin Suomessa palvelutuotantoa yksinoikeudella harjoittavalta muun Euroopan unionin jäsenvaltion viranomaiselta.

Palvelujen tuottamista koskevaa yksinoikeutta koskevaa kysymystä on käsitelty edellä mainitussa korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä 30.11.2004 taltio 3048. Tapauksessa oli kysymys sairaankuljetuspalveluja koskevasta hankinnasta, jonka Hangan kaupunki teki Länsi-Uudenmaan pelastuslaitokselta. Pelastuslain (468/2003) 3 §:n mukaan kunnat vastaavat pelastustoimesta yhteistoiminnassa valtionneuvoston määräämällä alueella. Pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetun lain (1214/2001) 4 §:n mukaan alueen kuntien on tehtävä sopimus pelastus-

toimen yhteistoiminnan järjestämisestä. Kyseinen laki ei velvoita kuntia yhteistoimintaan sairaankuljetuspalvelujen järjestämisessä. Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei kysymys ollut Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen Hangon kaupungille tuottamien sairaankuljetuspalvelujen osalta hankintalain 3 §:n 3 momentin tarkoittamasta palveluhankinnasta, joka tehdään toiselta hankintayksiköltä sille lailla, asetuksella tai hallinnollisella määräyksellä annetun yksinoikeuden perusteella.

13 §. *Valtionapua saavan rakennusurakan kilpailuttaminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta velvoittaa valtionavun saaja kilpailuttaman valtionavulla toteutettava rakennusurakka. Kilpailuttamisvelvoite voitaisiin asettaa vain sellaiselle valtionavun saajalle, joka on lain 6 §:n mukainen hankintayksikkö. Pykälä olisi uusi, mutta vastaisi eräiltä osin voimassa olevan hankintalain 5 §:n 4 momenttia.

Voimassa olevan hankintalain 5 §:n 4 momentissa on velvoittava säännös, jonka mukaan rakennusurakkaa ei saa toteuttaa omana työnä, jos arvoltaan yli 5 miljoonan markan rakennushankkeen toteuttamiseen myönnetään hankekohtaista valtionapua. Kilpailuttamisvelvoitteesta voidaan luopua vain valtionapuviranomaisen päätöksellä tuen tarkoituksen sitä edellyttäessä. Säännöksen tavoitteena on ollut tehostaa kilpailuolosuhteiden huomioimista ja valtionavun käyttöä. Säännös on kuitenkin osoittautunut ongelmalliseksi sellaisissa tapauksissa, joissa markkinoilla on alitarjontaa. Siten säännös ehdotetaan korvattavaksi joustavalla säännöksellä, joka mahdollistaisi valtionapuviranomaisen tilannekohtaisen harkinnan asiassa.

Hankekohtaisella valtionavulla tarkoitettaisiin aiempaan tapaan välittömästi hankkeen perustamiskustannusten kattamiseen myönnettävää valtionosuutta tai -avustusta. Säännös kattaisi myös esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishankkeissa noudatettavan menettelyn, jossa hankkeita ei lopullisesti yksilöidä vielä valtionosuusviranomaisen myöntäessä kunnalle tai kuntayhtymälle kiintiön vaan hankkeen valmistumisen jälkeen tehtävän selvityksen perusteella. Hankekohtaisella valtionavulla ei tarkoitettaisi tässä yhteydessä esimerkiksi aravalainana tai

korkotukena maksettavaa tukea, jossa valtionavun kohteena on lähinnä alikorkoisuushyöty.

Kilpailuttamisvelvoitteen asettaminen jätettäisiin valtionavustusta myöntävän tahon harkintaan. Jos kilpailuttamisvelvoitteen arvioidaan tehostavan valtionavun käyttöä ja mahdollistavan kustannussäästöjä, tulisi erityisesti harkita kilpailuttamisvelvoitteen asettamista. Valtionavun saajan oman yksikön osallistuminen tarjouskilpailuun olisi tällöin mahdollista samoin edellytyksin, kuin se muutenkin on mahdollista. Tilannekohtaisesti voi olla kuitenkin tarkoituksenmukaista sallia valtionavun saajan toteuttaa rakennusurakka omana työnään.

14 §. *Hankintojen varaaminen työkeskuksille.* Säännöksessä mahdollistettaisiin hankintasopimuksen suuntaaminen työkeskuksille tai vastaaville yksiköille taikka vammaisten työllistämisen edistämistä koskevan työohjelmien yhteydessä toteutettavaksi. Hankinnan varaamisesta työkeskuksille tai vastaaville yksiköille taikka työohjelman yhteydessä toteutettavaksi olisi ilmoitettava hankintailmoituksessa.

Työkeskuksilla tarkoitetaan lakiehdotuksessa yksiköitä, joiden enemmistö on vammaisia, jotka eivät voi vammojensa luonteen vuoksi harjoittaa ammattitoimintaa tavanomaisissa olosuhteissa. Samaten työohjelmien kohteena tulisi olla toiminta, joka on suunnattu pääasiassa vammaisille. Pykälässä tarkoitettua toimintaa on esimerkiksi sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 d §:ssä säännelty vammaisten henkilöiden työllistymistä edistävää toimintaa.

Pykälä on uusi ja se perustuu hankintadirektiivin 19 artiklaan. Säännöksen tavoitteena on edistää työkeskusten toimintaa ja työohjelmien tavoitteita vammaisten henkilöiden yhteiskuntaan osallistumisesta.

3 luku **Kynnysarvot ja hankinnan ennakoidun arvon laskeminen**

15 §. *Kansalliset kynnysarvot.* Pykälässä säädettäisiin hankinnan arvoon liittyvästä lain soveltamisalan rajauksesta. Säännöksellä täsmennettäisiin voimassa olevan hankintalain 5 §:n 2 momentissa mainittua arvoltaan

vähäisen hankinnan sisältöä. Selkeä kansallinen kynnyksiarvo asetettaisiin nyt ensimmäistä kertaa.

Tavara- ja palveluhankintojen sekä palveluja koskevien käyttöoikeussopimusten kansalliseksi kynnyksiarvoksi ehdotetaan 15 000 euroa. Muista palveluhankinnoista poiketen lain liitteen B (ryhmä 25) mukaisten terveydenhoito- ja sosiaalipalvelujen hankintojen osalta kansallinen kynnyksiarvo olisi 50 000 euroa. Samoin liitteen B mukaisiin palveluihin, joita hankitaan julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 3 §:n mukaisesti, sovellettaisiin 50 000 euron kynnyksiarvoa. Rakennusurakoiden ja käyttöoikeusurakoiden kansalliseksi kynnyksiarvoksi ehdotetaan 100 000 euroa. Kynnyksiarvot koskisivat kaikkia lain soveltamisen piiriin kuuluvia hankintayksiköitä ja hankintoja.

Kansallisten kynnyksiarvojen alittavat hankinnat rajattaisiin hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle, jolloin kynnyksiarvon alittavat hankinnat voitaisiin toteuttaa noudattamatta lakiehdotuksessa olevia menettelytapavaatimuksia. Hankintayksiköt voisivat siten toteuttaa pykälän soveltamisrajan alittavat hankinnat omien sisäisten hankintasääntöjen ja -ohjeiden mukaisesti.

Hankintalain kilpailuttamisvelvoitteen ulottaminen kaikkiin hankintoihin niiden arvosta riippumatta, on koettu käytännössä raskaaksi ja aikaa vieväksi. Hankintalain muotovaatimusten mukaisen kilpailuttamisen aiheuttamat välittömät ja välilliset kustannukset ovat usein kohonneet hankintojen arvoon nähden kohtuuttomiksi, jolloin kilpailuttamisesta saatava taloudellinen hyödyn on arvioitu jäävän vähäiseksi. Hankintalain mukaisiin tarjouskilpailuihin osallistuminen aiheuttaa myös tarjoajille henkilöstö- ja muita kustannuksia, mikä on vähentänyt kiinnostusta julkisen sektorin tarjouskilpailuun osallistumiseen.

Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 6 luvun 1 §:n mukaan työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta hankitaan pääsääntöisesti työvoimaviranomaisen rahoituksella. Lain 3 §:n mukaan koulutusta voidaan hankkia sanotusta säännöksestä poiketen myös siten, että asianomainen työnantaja osallistuu koulutuksen rahoittamiseen yhdessä työvoimaviranomaisen kanssa (koulutuksen yhteishankinta). Yh-

teishankinnat johtavat yleensä hyvään työllistymiseen koulutuksen jälkeen kun työnantaja on voinut vaikuttaa hankittavan koulutuksen toteuttamiseen yrityksen tarpeiden mukaisesti. Koulutettavat ovat aina työttömiä tai työttömyysuhan alaisia.

Hankintalain soveltamisalan rajaamisesta huolimatta julkisten hankintojen toteuttamisessa noudatettaviksi voivat tulla muussa lainsäädännössä olevat velvoitteet. Siten esimerkiksi soveltuvat hallintolain ja kuntalain tasapuolisuus- ja avoimuusvelvoitteet sekä menettelytapavelvoitteet koskisivat edelleen myös hankintalain soveltamisalan ulkopuolella olevien hankintojen tekemistä. Samaten sovellettavaksi voivat tulla toimintojen taloudellista tarkoituksenmukaisuutta sekä toimivaltasuhteita koskeva sääntely ja ohjeistus. Hankintayksiköiden sisäisiä ohjeita ovat muun muassa hankintasäännöt ja -ohjeet, taloussäännöt sekä työjärjestykset.

Kynnyksiarvon ylittymisen arvioinnissa käytetään hankintasopimuksen ennakoitua arvonlisäverotonta kokonaisarvoa. Sopimuksen ennakoitun arvon laskentasäännöistä ehdotetaan säädettäväksi lakiehdotuksen 17 - 19 §:ssä. Jos tavarahankinnan, liitteen A tai B palveluhankinnan, rakennusurakan, käyttöoikeusurakan tai palveluja koskevan käyttöoikeussopimuksen ennakoitu kokonaisarvo ylittää kansallisen kynnyksiarvon, hankinnan kilpailuttamisessa olisi noudatettava ehdotettua lakia. EU-kynnyksiarvon ylittyessä hankinnassa olisi noudatettava lähtökohtaisesti hankintadirektiiviin perustuvia säännöksiä. Lakiehdotuksen 20 §:n kielto jakaa hankintaa soveltuksi myös arvioitaessa kansallisen kynnyksiarvon ylittymistä. Siten markkinaoikeuden käsiteltäväksi voitaisiin saattaa myös kysymys hankinnan jakamisesta osiin keinotekoisella tai lain soveltamisen välttämiseen tähtävällä tavalla.

16 §. EU-kynnyksiarvot. Pykälän 1 momentissa todettaisiin niiden kynnyksiarvojen määritysmisperusteet ja euromääräiset arvot, joita koskevat hankintadirektiivistä johtuvat velvoitteet. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 7 artiklaan, 56 artiklan 1 kohtaan, 67 artiklan 1 kohtaan sekä 78 artiklaan. Pykälä vastaa sisällöltään voimassa olevan kynnyksiarvot ylittäviä hankintoja koskevan asetuksen 1 §:ssä säädettyä.

Pykälän tarkoittamat kynnysarvot perustuvat Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevassa sopimuksessa esitettyihin kynnysarvoihin. Sopimuksen kynnysarvot on ilmaistu sopimuksen liite-osassa erityisnosto-oikeuksin (SDR). Keskushallintoviranomaisten tavara- ja palveluhankinnoissa kynnysarvo on 130 000 SDR ja sopimuksen liitteessä 2 tarkoitettujen viranomaisyksiköiden tavara- ja palveluhankinnoissa 200 000 SDR. Kynnysarvo on kaikkien sopimuksen liitteessä 1 ja 2 tarkoitettujen yksiköiden rakennusurakoissa 5 000 000 SDR.

Pykälän 2 momentissa todetaan, että Euroopan yhteisöjen komissio vahvistaa kahden vuoden välein erityisnosto-oikeuksien euro-määräiset arvot erityisnosto-oikeuksien ja euron keskimääräisen kahden vuoden vaihtokurssin perusteella. Hankintadirektiivin 78 artiklassa säädetään kynnysarvojen laskemisen perusteista sekä uusien kynnysarvojen vahvistamisesta noudatettavista menettelytavoista.

Pykälän 2 momentissa velvoitettaisiin kauppa- ja teollisuusministeriö viivytyksettä julkaisemaan kynnysarvojen tarkistetut arvot virallisessa lehdessä. Voimassa olevat kynnysarvot perustuvat 19 joulukuuta 2005 annettuun Euroopan yhteisöjen komission kynnysarvojen muuttamista koskevaan asetukseen (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 2004/17/EY ja 2004/18/EY muuttamisesta hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyihin sovellettavien kynnysarvojen osalta annettu komission asetus 2083/2005/EY). EU-kynnysarvot sellaisina kuin ne ovat muutettuina komission asetuksessa (EY) N:o 2083/2005 ovat valtion keskushallintoviranomaisten tavarahankinnoissa ja palveluhankinnoissa 137 000 euroa. Valtion keskushallintoviranomaisia koskeva luettelo on hankintadirektiivin liitteenä IV. Liite perustuu Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen sisällöltään vastaavaan alaliitteen I liitteeseen 1, jossa luetellaan tyhjentävästi sopimuksen 1 artiklan 1 kohdan liitteen 1 mukaiset keskushallinnon viranomaiset.

Hankintadirektiivin liitteessä IV oleva Suomea koskeva keskushallintoviranomaisten luettelo vastaa voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun ase-

tuksen liitteen D luetteloa eräitä vähäisiä muutoksia lukuun ottamatta. Luettelo kattaa muun muassa ministeriöt sekä niiden alaisia virastoja ja laitoksia. Hankintadirektiivin mainittu liite ehdotetaan saatettavaksi voimaan valtioneuvoston asetuksella. Luettelon saattaminen voimaan asetuksella mahdollistaisi luettelon joustavan ajan tasalle saattamisen Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen (GPA) XXIV artiklan 7 kohdan mukaisista neuvotteluista johtuvien muutosten sitä edellyttäessä. Hankintadirektiivin 79 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan Euroopan yhteisöjen komissio voi muuttaa liitteen IV keskushallintoviranomaisten luetteloja, jos se on tarpeen Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen noudattamiseksi.

Muiden hankintayksiköiden vastaavissa hankinnoissa kynnysarvo edellä tarkoitetun komission asetuksen mukaan olisi 211 000 euroa. Suunnittelukilpailulla tehtäviin palveluhankintoihin sovellettaisiin palveluhankintoja koskevaa kynnysarvoa. Kaikkien yksiköiden rakennusurakoissa ja käyttöoikeusurakoissa kynnysarvo olisi 5 278 000 euroa.

Kynnysarvon ylittymisen arvioinnissa käytettäisiin hankintasopimuksen ennakoitua arvonlisäverotonta kokonaisarvoa. Sopimuksen ennakoitun arvon laskentasäännöistä ehdotetaan säädettäväksi lain 17-19 §:ssä. Jos tavara- tai palveluhankinnan, rakennusurakan tai käyttöoikeusurakan ennakoitu kokonaisarvo ylittää EU-kynnysarvon, hankinnassa on noudatettava hankintadirektiivistä johtuvia säännöksiä. Hankinnan arvoon perustuvasta lain säännösten soveltamisesta eri hankintalajeihin ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin lain 4 luvussa.

Hankintadirektiivin 7 artiklan 1 kohdan b alakohdan kolmannen luetelmakohdan mukaan kaikki hankintaviranomaiset, mukaan lukien erikseen luetellut valtion keskushallintoviranomaiset, voivat soveltaa 211 000 euron kynnysarvoa luetelmakohdassa mainituissa hankinnoissa. Kyseiset hankinnat ovat hankintadirektiivin liitteen IIA luokan 8 mukaisia tutkimus- ja kehittämisspalveluja, eräitä teleliikenteen palveluja sekä liitteen IIB toissijaisia palveluja. Mainitun artiklan mukaan myös puolustuslalla toimivat keskushallintoviranomaiset voivat noudattaa korkeampaa

kynnysarvoa muissa kuin direktiivin liitteen V tavarahankinnoissa. Liitteen V luettelo kattaa muun muassa eräin poikkeuksin kuljetusvälineet, rauta-, teräs- ja sinkkitavarat, sähkökoneet ja -laitteet, malmit, kemialliset alkuaineet ja yhdisteet, farmaseuttiset tuotteet sekä lannoitteet.

Hankintadirektiivin edellä mainittu säännös vastaa aiemmin voimassa olleen julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamista koskevan neuvoston direktiivin 92/50/EY 7 artiklan 1 kohdassa sekä puolustusalan tavarahankintojen osalta julkisia tavaranhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta annetun neuvoston direktiivin 93/36/ETY 5 artiklan 1 kohdassa säädettyä. Mainittujen direktiivien mahdollistamia säännöksiä ei ole saatettu voimaan nykyisessä kansallisessa hankintalainsäädännössä, koska kynnysarvot on haluttu pitää mahdollisimman yksinkertaisina eikä poikkeuksille ole ollut tarvetta.

Koska ehdotetun lain soveltamisalaan kuuluisivat myös EU-kynnysarvon alittavat tavaraja- ja palveluhankinnat mukaan lukien toissijaiset palveluhankinnat, valtion keskushallintoviranomaisia koskevalla korkeammalla kynnysarvolla ei ole käytännössä huomattavaa merkitystä. Tästä syystä lakiehdotukseen ei ole sisällytetty kyseistä hankintadirektiivin 7 artiklan 1 kohdan b alakohdan säännöstä. Valtion keskushallintoviranomaisten tulisi noudattaa siten kaikkien hankintadirektiivin soveltamisalaan kuuluvien tavaroiden ja palvelujen kilpailuttamisessa 137 000 euron kynnysarvoa.

17 §. Hankinnan ennakoitun arvon laskeminen. Pykälä koski hankinnan ennakoitun arvon laskemisessa noudatettavia yleisiä periaatteita. Säännös vastaisi voimassaolevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 6 §:n 1 momenttia ja 8 §:ää. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 9 artiklan 1-4 kohtiin.

Hankintasopimuksen ennakoitun arvon laskeminen säilyisi aiempaan tapaan laskennallisena toimenpiteenä, jonka avulla pyritään selvittämään hankintaan sen arvon perusteella soveltuvat säännökset. Sopimuksen ennakoitun arvon laskentaan liittyviä säännöksiä sovellettaisiin arvioitaessa sekä EU-

kynnysarvon että kansallisen kynnysarvon ylittymistä.

Pykälän 1 momentin mukaan sopimuksen ennakoitun arvon laskemisessa olisi käytettävä pääsääntöisesti suurinta maksettavaa kokonaiskorvausta ilman arvonlisäveroa. Kokonaiskorvaukseen sisältyisivät optio- ja pidennysehdot sekä hankintamenettelyn kuluessa maksettavat palkkiot ja maksut ehdokkaille ja tarjoajille. Jos tarjouskilpailu järjestetään useamman hankintayksikön yhteishankintana, on sopimuksen ennakoitun arvon laskennassa otettava huomioon kaikkien hankintamenettelyyn osallistuvien hankintayksiköiden sopimuskokonaisuuksien arvo (esimerkiksi KHO 27.11.2002 taltio 3101).

Työvoimaviranomainen ja työnantaja voivat hankkia työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta yhteishankintana, jolloin aina erikseen sovitaan työnantajan osuus rahoituksesta. Työvoimaviranomainen maksaa oman osuutensa koulutuspalvelujen tuottajalle ja työnantaja oman osuutensa suoraan palvelun tuottajalle. Kustannusjako vaihtelee yleensä 40 – 60 %:n puitteissa tapauksesta riippuen. Julkisten hankintojen kynnysarvon ennakoitua arvoa laskettaessa otetaan huomioon vain työvoimaviranomaisen osuus hankinnasta, koska vain se osuus on julkista hankintaa.

Pykälän 2 momentin mukaan rakennusurakan ennakoitun arvon laskennassa tulisi huomioida rakennustyön arvon lisäksi myös rakennusurakalle tarpeellisten tavarahankintojen ennakoitu arvo silloin, kun hankintayksikkö antaa tavarat urakoitsijan käyttöön.

Pykälän 3 momentin mukaan erillisinä osina toteutettavissa hankinnoissa hankinnan ennakoitun arvon laskemisessa tulisi ottaa huomioon kaikkien vastaavien osien ennakoitu yhteisarvo. Yhteenlasketun arvon ylittäessä EU- tai kansallisen kynnysarvon, olisi kyseisen kynnysarvon ylittäviin hankintoihin soveltuvia säännöksiä noudatettava jokaisen osan hankinnassa. Säännös perustuu rakennusurakoiden ja palveluhankintojen osalta hankintadirektiivin 9 artiklan 5 kohdan a alakohtaan, jonka mukaan ”jos suunniteltu rakennusurakka tai suunniteltu palveluhankinta voi johtaa siihen, että hankintoja tehdään samanaikaisesti erillisinä osina, on otettava huomioon kaikkien näiden osien arvioitu yhteisarvo”. Tavarahankintojen osalta b

alakohdan mukaan ennakoidun arvon laskennassa on otettava huomioon samanlaisten tavaroiden ennakoitu yhteisarvo.

Säännös mahdollistaisi hankinnan toteuttamisen erillisinä osina, mutta edellyttäisi erien kilpailuttamisen toteutettavan erien yhteenlasketun arvon edellyttämällä tavalla. Hankinnan toteuttaminen erinä saattaa olla tarkoituksenmukaista esimerkiksi markkinoilla olevien alan yritysten pienen koon vuoksi taikka tilanteissa, joissa hankinnan toteuttaminen yhdessä erässä voisi olla hankintayksikölle riskialtista. Toisaalta hankinnan toteuttamisella puitejärjestelyllä voidaan yleensä mainittuja ongelmia vähentää.

Pykälän 4 momentti vastaisi voimassa olevan kynnysarvon ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 8 §:ää paitsi, että säännöksen soveltamisalaan kuuluisivat myös tavarahankinnat. Säännöksen mukaan 3 momentin erien kilpailuttamista koskevasta veloitteesta poiketen hankinnassa voidaan noudattaa EU-kynnysarvon alittavia hankintoja koskevien menettelytapavelvoitteita sellaisissa tavara- ja palveluhankintojen osien hankinnoissa, jotka alittavat 80.000 euroa sekä sellaisissa rakennusurakoiden osien hankinnoissa, jotka alittaisivat 1 miljoonaa euroa. Ehtona on, että osien yhteenlaskettu arvo on enintään 20 prosenttia kaikkien kyseiseen hankintaan kuuluvien osien yhteisarvosta.

Pykälän 5 momentin mukaan ennakoidun arvon laskemisessa lähtökohtana pidettäisiin arvon pätemistä hankintailmoituksen lähettämishetkellä tai hankintamenettelyn aloittamisen muuna hetkenä. Siten myöhemmin esimerkiksi hyödykkeiden hinnoissa tapahtuvien yllättävien muutosten johdosta hankintamenettelyä ei tarvitsisi keskeyttää tai muuttaa vastaamaan ennakoidun arvon muutosta tai esimerkiksi komission vahvistamaa EU-kynnysarvon muutosta. Mahdollisten tiedossa olevien hinnan muutosten merkitys tulisi kuitenkin huomioida sopimuksen ennakoitua arvoa laskettaessa.

18 §. Eräiden palveluhankintojen ennakoidun arvon laskeminen. Pykälä koskisi vakuutuspalvelujen, rahoituspalvelujen sekä suunnittelupalvelujen ennakoidun arvon laskemisessa huomioitavia maksuja ja korvauksia. Säännös perustuu hankintadirektiivin 9 artiklan 8 kohdan a alakohtaan ja vastaa

voimassa olevan kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevan asetuksen 6 §:n 2 momentissa säädettyä.

Säännösehdotuksen mukaan mainituissa palveluhankinnoissa tulisi huomioida maksettavien maksujen ja korvausten lisäksi esimerkiksi pankkipalveluihin liittyvät korot. Suunnittelukilpailun ennakoidun arvon perusteella ratkaistaisiin muun muassa hankinnasta ilmoittamista koskevien säännösten soveltuvuus. Pykälän 3-5 kohdat koskisivat vain sopimuksen ennakoidun arvon laskemisessa noudatettavia periaatteita eikä säännöksellä ole tarkoitus ottaa kantaa hankinnan kilpailuttamisen tapoihin. Jos hankintayksikkö päättää kilpailuttaa suunnittelun ja toteutuksen erikseen, voitaisiin tämä huomioida sopimuksen ennakoitua arvoa laskettaessa.

19 §. Ennakoidun arvon laskeminen sopimuskaudelta. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi pitkäaikaisissa hankintasopimuksissa noudatettavista ennakoidun arvon laskemissäännöistä. Säännös perustuu hankintadirektiivin 9 artiklan 6 kohtaan sekä 8 kohdan b alakohtaan ja vastaa voimassa olevan kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevan asetuksen 7 §:ää. Säännös koskisi erityisesti sellaisia sopimustyyppisiä, joissa maksut suoritetaan useassa erässä, esimerkiksi kuukausittain.

Määräaikaisten sopimusten ennakoidun arvon laskennassa olisi käytettävä sopimuksen voimassaolon aikaista kokonaisarvoa jännösarvo mukaan lukien. Toistaiseksi tai määrittelemättömän ajan voimassa olevien hankintojen osalta sopimuksen ennakoiduksi arvon laskennassa tulisi käyttää sopimuksen kuukausiarvoa kerrottuna luvulla 48, jolloin huomioiduksi tulisivat neljän vuoden aikana tapahtuvat korvaukset. Määräajoin uudistettavien sopimusten osalta ennakoidun kokonaisarvon laskennassa käytettäisiin edellisen vuoden tai tilikauden vastaavien hankintojen arvoa huomioiden ne ennakoidut muutokset, joita tulevalla sopimuskaudella on odotettavissa.

Puitejärjestelyissä ennakoidun arvon laskennassa käytettäisiin 4 momentin mukaan puitejärjestelyn keston ajalle suunniteltujen hankintojen enimmäisarvoa.

20 §. Kielto jakaa hankintaa tai yhdistellä hankintoja keinotekoisesti. Pykälässä ehdote-

taan säädettäväksi nimenomainen kielto lain soveltamisen välttämisen tarkoituksessa tehtävästä hankinnan jakamisesta osiin, ennakoidun arvon laskemisesta poikkeuksellisin menetelmin sekä eri kynnysarvon omaavien hankintojen yhdistämisestä toisiinsa. Lisäksi pykälässä kielletäisiin hankintojen yhdisteleminen esimerkiksi hankintalain soveltamisalan ulkopuolisiin hankintoihin poikkeuksellisin menetelmin, jotta hankintalain soveltamisesta vältyttäisiin kokonaisuudessaan.

Pykälä perustuu hankintadirektiivin 9 artiklan 3 kohtaan sekä 7 kohdan 2 alakohtaan ja se vastaa voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 9 §:ää.

Säännös koskisi kaikkia hankintoja. Hankinnan jakamisen osiin tulee perustua todellisiin taloudellisiin tai teknisiin seikkoihin, jotka hankintayksiköiden tulee pystyä näyttämään tarvittaessa toteen. Lähtökohtana arvioinnissa olisi luontevan hankintakokonaisuuden määrittely. Luontevasti samanaikaisesti kilpailutettavien samantyyppisten hankintojen tulisi katsoa kuuluvan samaan hankintakokonaisuuteen. Huomiota voidaan kiinnittää ajanjaksoihin, joiden aikana tehtäviä hankintaeriä kilpailutetaan kokonaisuuksina suunnitelmallisessa hankintatoimessa. Ehdotetun pykälän vastaista olisi siten esimerkiksi jakaa samanlaisista tavaroista koostuva hankinta osissa kilpailutettavaksi lain säännösten välttämisen tarkoituksessa.

Säännös ei kuitenkaan estäisi hankinnan jakamista eriin sellaisissa tapauksissa, joissa kunkin erän hankinta toteutetaan lakiehdotuksen menettelytapavaatimusten mukaisesti. Laajan hankinnan jakaminen osiin saattaa olla hankinnasta aiheutuvan taloudellisen tai teknisen riskin jakamisen tai kilpailuolosuhteiden huomioimisen kannalta perusteltua. Jotta tarjouskilpailuun osallistuisi riittävästi tarjoajia on erityisesti yhteishankinnoissa pohdittava osatarjousten mahdollistamista. Tällöin myös pienet ja keskisuuret yritykset voivat osallistua tarjouskilpailuihin. Menettely ei olisi pykälässä tarkoitettua pilkkomiskiellon vastaista, jos se ei johda lain velvoitteiden kiertämiseen. Sitä vastoin ilman kilpailuttamista samanaikaisesti tai lyhyehkön ajan kuluessa tilattavien samanlaisten tavaroiden, palvelujen tai rakennustöiden osalta

kysymyksessä voitaisiin katsoa olevan pilkkomiskiellon vastainen menettely. Toistuvat hankinnat voidaan toteuttaa esimerkiksi puijearjestelyin.

4 luku **Hankintalajeihin liittyvät soveltamissäännökset**

21 §. *Tavara- ja palveluhankintoihin, palveluja koskeviin käyttöoikeussopimuksiin ja rakennusurakoihin sovellettavat säännökset.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi erilaisiin hankintalajeihin soveltuviin säännöksistä. Selkeä lain soveltamiseen liittyvä kokoava säännös on tarpeen hankintalajien ja niihin liittyvien kynnysarvojen moninaisuuden johdosta. Säännöksellä pyritään selkeyttämään hankintadirektiivistä johtuvien ja kansallisten säännösten soveltuvuutta luonteeltaan ja taloudelliselta arvoltaan erilaisissa hankinnoissa.

Pykälän 1 momentin mukaan lakiehdotuksen 16 §:ssä tarkoitettua EU-kynnysarvon ylittäviin tavarahankintoihin, liitteen A palveluhankintoihin ja rakennusurakoihin sovellettaisiin lakia kokonaisuudessaan lukuun ottamatta niitä lakiehdotuksen 9 luvun säännöksiä, jotka liittyvät hankintadirektiivin ulkopuolella olevien hankintojen kilpailuttamismenettelyihin. Hankittaessa yhdessä liitteen A ensisijaisia ja liitteen B toissijaisia palveluja, sovellettavat säännökset määräytyisivät arvoltaan suuremman palvelutyypin mukaisesti. Siten, jos EU-kynnysarvon ylittävässä hankinnassa ensisijaisten palvelujen arvo on suurempi kuin toissijaisten palvelujen arvo, tulisi koko hankinnassa noudattaa ensisijaisiin palveluhankintoihin soveltuvia säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi hankintadirektiivin välittömän soveltamisalan ulkopuolella oleviin hankintoihin sovellettavista säännöksistä. Momentissa tarkoitettuja hankintoja olisivat liitteen B toissijaiset palveluhankinnat, käyttöoikeussopimukset sekä kehitysyhteistyösopimuksiin perustuvat ulkoasiainhallinnon hankinnat sekä 16 §:ssä tarkoitettua kynnysarvon alittavat tavarahankinnat, liitteen A palveluhankinnat ja rakennusurakat. Mainittuihin hankintoihin sovellettaisiin lain kaikkiin hankintoihin so-

vellettävien I ja IV osan lisäksi III osassa olevia tarjousmenettelyä koskevia säännöksiä. Mainittuihin hankintoihin sovellettaisiin lisäksi mitä ehdokkaan tai tarjoajan oikeudellisesta muodosta 60 §:ssä, ryhmittymästä 61 §:ssä, poikkeuksellisen alhaisista tarjouksista 63 §:ssä ja hankintayksikön antaman tuen huomioimisesta tarjousten vertailussa 64 §:ssä säädetään. Edellä mainitut säännökset ovat luonteeltaan yleisiä ja menettelyä selkeyttäviä, joten ne ehdotetaan sovellettaviksi kaikissa hankinnoissa.

Lakiehdotuksen liitteessä B luetellut palvelut eli niin kutsutut toissijaiset palvelut ovat vain osittain hankintadirektiivistä johtuvan sääntelyn soveltamisalassa. Siten toissijaisten palvelujen kilpailuttamisen menettelytavat määräytyisivät pääsääntöisesti 9 luvun mukaisesti. Hankintadirektiivin 21 artiklassa veloitetaan myös näissä hankinnoissa sovellettavan direktiivin teknisiä eritelmiä ja jälki-ilmoitusvelvoitteita koskevia säännöksiä. Siten pykälän 3 momentissa ehdotetaan myös EU-kynnysarvot ylittävissä toissijaisissa palveluhankinnoissa noudatettavan vastaavasti myös teknisten eritelmien esittämistä ja tarjoajan esittämää näyttöä koskevia 44-46 §:iä. Toissijaisia palveluhankintoja koskevista hankintamenettelyistä olisi tehtävä myös 35 §:ssä tarkoitettu jälki-ilmoitus. Ilmoitusvelvoitteen sisällöstä ja ilmoitusten toimittamisen tavoista ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin asetuksella. Toissijaisia palveluhankintoja koskeva säännös vastaa tältä osin voimassa olevassa kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevan asetuksen 3 §:n 1 momentissa säädettyä.

22 §. *Suunnittelukilpailuihin sovellettavat säännökset.* Pykälän 1 momentti perustuu hankintadirektiivin 67 artiklan 2 kohdan a ja b alakohtiin. Lakia sovellettaisiin suunnittelukilpailuihin, jotka järjestetään palveluhankintaan johtavan menettelyn osana sekä suunnittelukilpailuihin, joissa osallistujille maksetaan osallistumispalkkioita tai maksuja. Säännös vastaisi voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 17 §:n 1 momentissa säädettyä.

EU-kynnysarvon ylittävissä ja alittavissa suunnittelukilpailuissa sovellettaisiin lähtökohtaisesti samoja säännöksiä. Suunnittelukilpailuja koskevien säännösten sovelta-

misalään tulisivat siten myös EU-kynnysarvon alittavat, mutta lain soveltamisrajan ylittävät suunnittelukilpailut. Ilmoitusvelvoitteita koskevien säännösten soveltuvuus määräytyisi kuitenkin hankinnan ennakoitun arvon perusteella. Lakiehdotuksen 16 §:n mukaisesti EU-kynnysarvot ylittävistä suunnittelukilpailuista olisi ilmoitettava 35 §:n mukaisesti ja 15 §:ssä tarkoitettun kansallisen kynnysarvon ylittävistä suunnittelukilpailuista 68 §:n mukaisesti.

Voimassa olevassa hankintalainsäädännössä ei ole EU-kynnysarvot alittavia suunnittelukilpailuja koskevia säännöksiä. EU-kynnysarvot alittavat suunnittelukilpailut on siten voitu toteuttaa noudattamalla soveltuvin osin kynnysarvot ylittävistä suunnittelukilpailuista annettuja säännöksiä taikka hankintalain mukaisia palveluhankintojen kilpailuttamista koskevia säännöksiä. Ehdotettu suunnittelukilpailuja koskeva sääntely takaisi myös EU-kynnysarvot alittavissa tapauksissa objektiiviset ja tarkoituksenmukaiset menettelytapasäännöt, joten lukua ehdotetaan sovellettavan myös näihin suunnittelukilpailuihin.

23 §. *Käyttöoikeusurakoihin ja niihin perustuviin rakennusurakoihin sovellettavat säännökset.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi lain säännösten soveltumisesta käyttöoikeusurakan saajan valinnassa sekä käyttöoikeusurakkaan perustuvissa rakennusurakoissa. Säännösten soveltuvuus perustuu EU-kynnysarvot ylittävien käyttöoikeusurakoiden osalta hankintadirektiivin III osastoon ja vastaa pääasialliselta sisällöltään voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetussa asetuksessa olevia velvoitteita.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että lakiehdotuksen 16 §:ssä tarkoitettun kynnysarvon ylittäviin käyttöoikeusurakoihin sovellettaisiin ensinnäkin 5 luvussa olevia hankintamenettelyjä koskevia säännöksiä. Käyttöoikeusurakan saajan valinnassa voitaisiin siten käyttää esimerkiksi 29 §:n edellytyksin kilpailullista neuvottelumenettelyä sekä 25 §:n mukaisesti neuvottelumenettelyä. Suorahankinnasta käyttöoikeusurakkaan liittyvissä lisäurakoissa säädettäisiin 28 §:n 2 momentissa. Käyttöoikeusurakan saajan valinnassa olisi lisäksi noudatettava mitä hankintailmoituksista 35 §:ssä, tarjousmenette-

lyn määräajoista 36 §:ssä ja 38 §:n 2 momentissa sekä alihankinnasta 48 §:ssä säädetään. Sääntely perustuu hankintadirektiivin 51 – 60 artikloihin. Lakiehdotuksen 16 §:n EU-kynnysarvon alittavissa käyttöoikeusurakoissa noudatettaisiin vastaavia 9 luvussa olevia velvoitteita hankintamenettelyistä ja ilmoitusvelvoitteista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lain säännösten soveltuvuudesta käyttöoikeusurakkaan perustuvissa rakennusurakoissa. Säännösten soveltuvuuteen vaikuttaa käyttöoikeusurakan saajan mahdollinen asema hankintayksikkönä. Käyttöoikeusurakkaan perustuviin rakennusurakoihin sovelletaan lakiehdotuksen säännöksiä samoin kuin muissa rakennusurakoissa, jos käyttöoikeusurakan saaja on hankintayksikkö. EU-kynnysarvot ylittävien käyttöoikeusurakoihin perustuvien rakennusurakoiden osalta säännös perustuu hankintadirektiivin 62 artiklaan. EU-kynnysarvot alittavien rakennusurakoiden osalta lähtökohdaksi on otettu yhteneväinen sääntely muiden laissa määriteltyjen hankintayksiköiden tekemien rakennusurakoiden kanssa.

Jos käyttöoikeusurakan saaja ei ole hankintayksikkö, tulisi pykälän 3 momentin mukaan kolmannen osapuolen kanssa tehtävästä EU-kynnysarvot ylittävästä käyttöoikeusurakkaan perustuvasta muusta kuin suorahankinnalla tehtävästä rakennusurakasta ilmoittaa julkisesti 35 §:n mukaisesti. Säännös perustuu hankintadirektiivin 63 artiklan 1 kohtaan ja 64 artiklaan. Rakennusurakkaa koskevassa hankintamenettelyssä on myös noudatettava lakiehdotuksen 36 §:n 3 momentin, 38 §:n 2 ja 3 momentin sekä 39 §:n mukaisia määräaikoja.

Käyttöoikeusurakan saajat, jotka eivät ole hankintayksiköitä, ovat pääsääntöisesti yksityisiä yrityksiä tai yhteisöjä, jotka toimivat liiketaloudellisin perustein. Koska käyttöoikeusurakoihin tavanomaisesti liittyy taloudellisen tai oikeudellisen riskin siirtyminen, voidaan näiden yksiköiden arvioida toimivan hankinnoissaan yritystoiminnan tehokkuusvaatimusten mukaisesti. Lakiehdotuksen kilpailuttamisvelvoitteita ei siten pykälän 4 momentissa ehdoteta ulotettavan hankintadirektiivin 63-65 artiklassa edellytettyä laajemmin rakennusurakoihin, joita hankkii sel-

lainen käyttöoikeusurakan saaja, joka ei ole hankintayksikkö.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin käyttöoikeusurakan saajana olevasta ryhmittymästä sekä ryhmittymän yrityksiin sidossuhteesta olevista tahoista eli sidosyrityksistä. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 63 artiklan 2 kohtaan ja vastaa kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 5 §:n 1 momentin 9 kohdassa sekä 15 §:n 3 momentissa säädettyä. Ryhmittymään kuuluvia yrityksiä tai niiden sidosyrityksiä ei katsottaisi sellaisiksi ulkopuolisiksi tahoiksi, joilta tilattavat rakennusurakat käyttöoikeusurakan saajan, joka ei ole hankintayksikkö tulee kilpailuttaa. Siten, jos tarjoajana on ryhmittymä, ryhmittymään kuuluvat yritykset voisivat tehdä rakennusurakoita koskevia sopimuksia ilman kilpailuttamista. Vastaavasti ilman kilpailuttamista voitaisiin tehdä rakennusurakoita koskevia sopimuksia ryhmittymään kuuluviin yritysten sidosyrityksiltä.

Määritelmän mukaan sidosyrityssuhde olisi olemassa silloin, kun yritys käyttää rahoituksen, osakeomistuksen taikka hallinnon osalta määräysvaltaa toiseen yritykseen. Käyttöoikeusurakkaa koskevaa osallistumishakemukseen tai avointa menettelyä käytettäessä, tarjoukseen tulisi liittää luettelo sidosyrityksistä.

II OSA **EU-kynnysarvon ylittäviä tavarahankintoja, liitteen A mukaisia ensisijaisia palveluhankintoja, rakennusurakoita, käyttöoikeusurakoita ja suunnittelukilpailuja koskevat säännökset**

5 luku **Hankintamenettelyt**

24 §. Hankintamenettelyn valinta. Pykälässä säädettäisiin lakiehdotuksen 16 §:ssä tarkoitetun kynnysarvon ylittävissä tavarahankinnoissa, ensisijaisissa palveluhankinnoissa, rakennusurakoissa ja käyttöoikeusurakoissa käytettävistä hankintamenettelyistä.

Pykälän 1 momentin mukaan avoin tai rajoitettu menettely olisivat ensi sijaisia menettelyjä kaikissa hankinnoissa. Hankinta voitaisiin toteuttaa neuvottelumenettelyllä, kilpailullisella neuvottelumenettelyllä, puutejärjestelyin tai suorahankintana vain 25-32 §:ssä

säädetyin edellytyksin. Hankintamenettelyt määriteltäisiin lakiehdotuksen 5 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta rajata hankintamenettelyyn kutsuttavien ehdokkaiden määrää rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä sekä kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä. Voimassa olevassa kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevassa asetuksessa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä ehdokkaiden määrän rajoittamisesta. Ehdotetun säännöksen sisältö tulee kuitenkin epäsuorasti esille voimassa olevista kyseisiä hankintamenettelyjä koskevista säännöksistä. Ehdotettu säännös perustuu hankintadirektiivin 44 artiklaan. Säännöksen tavoitteena on antaa aiemman selkeämpää ohjausta kaksivaiheisissa hankintamenettelyissä noudatettavista menettelyta-voista.

Ehdokkaiden vähimmäismäärä, soveltuvis- sa tapauksissa ehdokkaiden enimmäismäärä sekä ehdokkaiden valinnassa noudatettavat perusteet tulisi ehdokkaiden tasapuolisen ja avoimen kohtelun takaamiseksi ilmoittaa hankintailmoituksessa. Hankintayksiköt voisivat asettaa ehdokkaille valintaan liittyviä vähimmäisvaatimuksia, jotka ehdokkaiden tulee täyttää voidakseen tulla hyväksytyksi tarjousmenettelyyn. Hankintayksiköt voisivat esittää myös sellaisia lisäperusteita, joita ne tulevat käyttämään, jos vähimmäisvaatimukset ylittäviä ehdokkaita on riittävästi. Ehdokkaiden soveltuvuuden arvioinnista säädettäisiin tarkemmin lain 8 luvussa.

Pykälän 3 momentin mukaan ehdokkaita tulisi kutsua hankintamenettelyyn hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä todellisen kilpailun varmistamiseksi koko hankintamenettelyn ajan. Ehdokkaiden vähim- mäis- ja enimmäismäärän päättämisessä han- kintayksikkö voisi siten ottaa suhteellisuuden vaatimukset huomioon. Arvioinnissa merki- tystä voitaisiin antaa esimerkiksi hankinnan monimutkaisuudelle sekä tarjousmenettelyn läpiviemisen vaatimille kustannuksille ja työmäärälle.

Rajoitetussa menettelyssä ehdokkaita tulisi kuitenkin kutsua vähintään viisi. Neuvotte- lumenettelyssä sekä kilpailullisessa neuvotte- lumenettelyssä ehdokkaita tulisi kutsua vä- hintään kolme, edellyttäen että soveltuvia ehdokkaita on riittävä määrä. Säännös vastai-

si neuvottelumenettelyyn ja rajoitettuun me- nettelyyn kutsuttavien ehdokkaiden vähim- mäismäärän osalta voimassaolevan kyn- nysarvot ylittävistä hankinnoista annetun ase- tuksen 10 §:n 2 momentissa sekä 13 §:n 3 momentissa säädettyä. Jos vähimmäisehdot täyttäviä ehdokkaita on vähemmän kuin han- kintailmoituksessa on ilmoitettu menettelyyn kutsuttavan, hankintayksikkö voisi kuitenkin jatkaa menettelyä kelpoisuusehdot täyttävien ehdokkaiden kanssa. Menettelyyn ei voida ottaa ehdokkaita, jotka eivät täytä hankin- tayksikön asettamia vähimmäisvaatimuksia tai, jotka eivät ole tehneet osallistumishake- musta.

25 §. Neuvottelumenettely. Pykälässä sää- dettäisiin tyhjentävästi lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin 12 kohdassa tarkoitettua neuvot- telumenettelyn käytön edellytyksistä. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 30 artiklan 1 kohtaan ja se vastaa eräitä muutoksia lukuun ottamatta voimassa olevan kynnysarvot ylit- tävistä hankinnoista annetun asetuksen 12 ja 13 §:ssä säädettyä. Koska neuvottelumenette- ly poikkeaa avoimuudeltaan pääsääntöisesti käytettävissä olevista hankintamenettelyistä eli avoimesta ja rajoitetusta menettelystä, eh- dotetaan sen käyttöedellytyksistä säädettävän nimenomaisesti. Hankintayksiköllä on perus- teluvelvollisuus edellytysten täyttymisestä.

Pykälän 1 momentin mukaan neuvottelu- menettelyyn siirtyminen olisi mahdollista avoimen, rajoitetun tai kilpailullisen neuvot- telumenettelyn jälkeen, jos edeltävässä han- kintamenettelyssä on saatu tarjouksia, jotka eivät vastaa tarjouspyyntöä tai tarjousmenet- telyn ehtoja. Neuvottelumenettelyyn siirty- minen olisi siten mahdollista, jos tarjouksissa esitetään esimerkiksi vaihtoehtoisia hankin- tojen toteuttamistapoja, vaikka tarjouspyyn- nössä ei tähän anneta mahdollisuutta tai tar- jouksissa ei ole tarjouspyynnössä edellytetty- jä selvityksiä verotukseen, ympäristönsuoje- luun tai työoloihin liittyvien velvoitteiden täyttymisestä.

Neuvottelumenettelyyn siirtymisestä olisi pääsääntöisesti julkaistava uusi hankintail- moitus. Ilmoitusvelvoitteesta voitaisiin kui- tenkin poiketa tilanteissa, joissa neuvottelui- hin otettaisiin kaikki ne tarjoajat, jotka täyt- tävät asetetut soveltuvuutta koskevat vähim- mäisvaatimukset ja, jotka ovat tehneet tar-

jousmenettelyn muotovaatimusten mukaisen tarjouksen.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan neuvottelumenettely olisi mahdollinen myös hankinnoissa, joissa hankintojen luonne tai asiaan liittyvät riskit eivät poikkeuksellisesti salli etukäteistä kokonaishinnoittelua. Neuvottelumenettelyn käyttö olisi mahdollista edellytyksen täytyessä kaikissa tavara- ja palveluhankinnoissa sekä rakennusurakoissa. Voimassa olevan kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevan asetuksen 13 §:n 1 momentin mukaan neuvottelumenettely on mahdollinen vain palveluhankinnoissa, joten ehdotus poikkeaa tältä osin voimassa olevasta lainsäädännöstä. Neuvottelumenettely olisi käytännössä mahdollinen esimerkiksi vaativissa saneeraushankkeissa, joissa rakennustyön tarkkaa sisältöä ja kustannusvaikutuksia on erityisen vaikeaa arvioida ennakolta.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan neuvottelumenettely olisi mahdollinen sellaisissa palveluhankinnoissa, joissa sopimuserittelyjä tai tehtävänmäärittelyä ei voida ennalta laatia niin tarkasti, että parhaan tarjouksen valinta olisi mahdollista avointa tai rajoitettua menettelyä käyttäen. Tällaisia palveluja ovat esimerkiksi asiantuntija- ja osamispalvelut, kuten vaativat rakennusten suunnittelupalvelut sekä vakuutus-, pankki- ja sijoituspalvelut. Ehdotus vastaa voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 13 §:n 1 momentissa olevaa neuvottelumenettelyn käyttöedellytystä.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan neuvottelumenettelyä voitaisiin käyttää myös rakennushankkeissa, jotka tehdään tutkimusta, kehittämistä tai kokeilua varten ja joilla ei tavoitella taloudellista hyötyä. Näyttövelvollisuus rakennushankkeen tutkimusluonteesta olisi tässäkin tapauksessa hankintayksiköllä.

Pykälän 2 momentin 4 kohdan mukaan neuvottelumenettely olisi mahdollinen käyttöoikeusurakoissa. Säännös vastaa voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 15 §:n 1 momentissa olevaa säännöstä neuvottelumenettelyn käyttämisestä käyttöoikeusurakoissa. Hankintadirektiivissä ei ole nimenomaista säännöstä käyttöoikeusurakan kilpailuttamisesta noudatettavista hankintamenettelyistä. Direktiivin ilmoitusvelvoitetta koskevasta 58 artiklasta,

ilmoitusten sisältöä koskevasta liitteestä VIIC sekä 59 artiklan käyttöoikeusurakan kilpailuttamisesta noudatettavista määräaikoja koskevasta sääntelystä käy kuitenkin epäsuorasti ilmi velvollisuus järjestää käyttöoikeusurakkaa koskeva tarjouskilpailu. Euroopan yhteisöjen komission käyttöoikeussopimuksia (konsessio) koskevan tulkitsevan tiedonannon (2000/C 121/02, EYVL 29.4.2000 C 121, s. 9) mukaan käyttöoikeusurakoissa voidaan vapaasti valita soveltuvien hankintamenettely ja ryhtyä neuvotteluihin.

Neuvottelumenettelyn käyttäminen olisi mahdollista käyttöoikeusurakan saajan valinnassa. Sitä vastoin käyttöoikeusurakkaan perustuvissa rakennusurakoissa kolmannen osapuolen kanssa noudatettava hankintamenettely määräytyy rakennusurakkaa koskevien edellytysten mukaisesti. Lain soveltamisesta käyttöoikeusurakkaan perustuvissa rakennusurakoissa säädettäisiin 23 §:ssä.

Käyttöoikeusurakat ovat yleensä laajoja ja sisällöltään vaihtelevia sopimuksia, joissa sopimuksen kohteen määrittely ennakolta ei ole yleensä tarkoituksenmukaista tai se voi rajoittaa erilaisten toimintavaihtoehtojen esittämistä. Käyttöoikeusurakan saajalle annettava kohteen hyödyntämistä koskeva käyttöoikeus hankintayksiköltä tulevan vastikkeen sijaan merkitsee hankkeeseen liittyvän riskin siirtymistä käyttöoikeusurakan saajalle. Eri-laisten toteutusvaihtoehtojen mahdollistaminen ja niiden arvioiminen sopivimman mallin löytämiseksi sekä niihin liittyvien teknisten, oikeudellisten ja taloudellisten tekijöiden arvioiminen edellyttää yleensä neuvotteluja hankintamenettelyn aikana.

26 §. Neuvottelumenettelyn kulku. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi neuvottelumenettelyn sisällöllisistä vaatimuksista. Säännös perustuu hankintadirektiivin 30 artiklan 2 ja 3 kohtiin. Voimassa olevassa kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevassa asetuksessa ei ole vastaavaa säännöstä neuvottelumenettelyn kulusta.

Neuvottelut voisivat koskea kaikkia hankintasopimuksen toteuttamiseen liittyviä ehtoja. Lainkohdassa ei rajoitettaisi neuvottelujen sisältöä. Menettelyn yleisenä tavoitteena olisi kuitenkin tarjousten mukauttaminen hankintayksikön asettamiin vaatimuksiin parhaan tarjouksen löytämiseksi. Vaatimuk-

sista olisi ilmoitettava hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

Pykälän 2 momentti olisi uusi. Säännös vastaa hankintadirektiivin 30 artiklan 4 kohta. Momentissa säädettäisiin nimenomaisesti mahdollisuudesta käydä neuvotteluja vaiheittain silloin, kun vaiheittaisuudesta ja sen perusteista on ilmoitettu ennen hankintamenettelyn aloittamista. Ehdokkaiden vähimmäismäärästä ehdotetaan säädettäväksi lain 24 §:ssä. Ehdokkaiden valinnassa voidaan perusteina käyttää esimerkiksi taloudelliseen tilaan ja tekniseen ja ammatilliseen pätevyyteen liittyviä perusteita taikka muita syrjimättömiä ja puolueettomia perusteita.

Neuvoteltavien ratkaisujen tai tarjousten määrän vähentämisessä neuvottelumenettelyn aikana voitaisiin käyttää ennalta ilmoitettuja ja neuvottelussa vielä tarkentuvia tarjouksen valintaperusteita. Siten tarjoajien soveltuvuuteen liittyviä perusteita ei tule käyttää enää neuvoteltavien tarjousten määrän vähentämisessä. Ohjaavalla säännöksellä pyritään turvaamaan neuvottelumenettelyn puolueetonta toteuttamista ja avointa kulkua.

Eryityisesti suunnittelupalveluja ja muita asiantuntijapalveluja koskevissa hankinnoissa 2 momentin mukainen hankintamenettelyn vaiheittainen toteuttaminen voi olla aiheellista. Menettelyn vaiheittaista toteuttamista koskevassa harkinnassa tulisi ottaa huomioon esimerkiksi tarjousmenettelyyn osallistumisesta aiheutuvat kustannukset tarjoajille, etenkin, jos menettelyn kuluessa edellytetään erityistä työpanosta edellyttävien suunnitelmien laatimista tai muiden töiden tekemistä. Hankintayksikkö voi korvata tarjouskilpailuun osallistumisesta tarjoajille aiheutuvat tavanomaista korkeammat kustannukset myös maksamalla palkkioita.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin hankintadirektiivin 30 artiklan 3 kohdan mukaisesti tasapuolisen kohtelun vaatimuksesta neuvotteluissa. Tarjoajien tasapuolisen kohtelun ja menettelyn jälkikäteisen arvioinnin vuoksi neuvottelumenettelyä käytettäessä tulisi kiinnittää huomiota menettelyn kulkua koskevien asiakirjojen, kuten pöytäkirjojen, laatimiseen.

27 §. Suorahankinta. Pykälässä lueteltaisiin 5 §:n 1 momentin 13 kohdassa tarkoitettujen suorahankinnan edellytyksistä. Säännösehdotus perustuu hankintadirektiivin 31 artiklan 1

kohtaan, 2 kohdan a, c ja d alakohtiin sekä 3 kohtaan. Säännös vastaa kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 14 §:n 1 momentin 1-4 kohdissa säädettyä lukuun ottamatta eräitä lisäyksiä. Lakiehdotuksen 27 ja 28 §:ssä esitetyt suorahankinnan edellytykset olisivat tyhjentäviä Koska suorahankinta on poikkeus yleiseen kilpailuttamisveloitteeseen, sen käyttöedellytyksiä on tulkittava suppeasti. Kansallisessa lainsäädännössä ei ole myöskään mahdollista säätää hankintadirektiiviä laajemmin suorahankintojen käyttöedellytyksistä.

Pykälän 1 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollinen, jos edeltävässä avoimessa tai rajoitetussa hankintamenettelyssä ei ole saatu lainkaan tarjouksia, sopivia tarjouksia taikka ehdokkuushakemuksia eikä alkuperäisiä tarjouspyynnön ehtoja hankintamenettelyssä muuteta. Tilanteissa, joissa hankintailmoituksen perusteella ei ole tullut yhtään tarjousta, suorahankintamenettely voitaisiin aloittaa hankintayksikön valitseman toimittajan kanssa, joka täyttää tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa asetetut vaatimukset. Hankintamenettely ei olisi käytettävissä tilanteissa, joissa tarjouspyynnön sisältöä tai ehdokkaiden tai tarjoajien kelpoisuuteen liittyviä vaatimuksia muutetaan olennaisesti.

Suorahankintaan siirtyminen olisi mahdollista myös silloin, jos edeltävässä avoimessa tai rajoitetussa menettelyssä ei ole saatu sopivia tarjouksia. Säännöksen suhdetta 25 §:n 1 momentin mukaiseen tarjouspyynnön sisältöä vastaamattomaan tarjouksen perusteella käytävään neuvottelumenettelyyn ei ole tulkittu oikeuskäytännössä. Suorahankinnan poikkeuksellisen luonteen vuoksi sen käytön edellytyksiä on tulkittava kuitenkin ankarasti. Kysymykseen tulisivat siten lähinnä sellaiset tilanteet, joissa saadut tarjoukset ovat täysin tarjouspyyntöä vastaamattomia. Edellytyksenä lisäksi on, ettei alkuperäisiä sopimusehtoja olennaisesti muuteta suorahankinnassa.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomion C-84/03, *komissio vs. Espanja* mukaan jäsenvaltiot eivät voi säätää sellaisista neuvottelumenettelyn käyttötilanteista, joista ei ole säädetty julkisten hankintojen direktiiveissä tai lisätä direktiiveissä säädettyihin käyttötilanteisiin sellaisia uusia edellytyksiä,

joiden vaikutuksesta menettelyä voi olla helpompaa käyttää. Tuomiossa katsottiin Espanjan panneen aiemman voimassa olleen julkisia tavaranhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta annetun neuvoston direktiivin 93/36/ETY ja julkisia rakennusurakoita koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta annetun neuvoston direktiivin 93/37/ETY virheellisesti täytäntöön säätämällä ilman hankintailmoitusta toteutettavan neuvottelumenettelyn käyttötilanteeksi aiemman tuloksettoman kilpailuttamismenettelyn, johon saatuihin tarjouksiin oli mahdollisuus tehdä kymmenen prosentin hinnankorotuksia.

Hankintadirektiivin 31 artiklan 1 kohdan 1 alakohdan a alakohdan mukaan Euroopan yhteisöjen komissiolle on sen pyynnöstä toimitettava selostus suorahankinnan tekemisestä pykälän 1 momentin 1 kohdan tarkoittamissa tilanteissa. Komissiolle annettavista selvityksistä ehdotetaan säädettäväksi 85 §:n mukaisesti asetuksella.

Pykälän 2 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollinen, jos vain tietty toimittaja voisi toteuttaa hankinnan tekniseen, taiteelliseen tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syystä. Teknisenä seikkana kyseeseen voisi tulla esimerkiksi poikkeuksellinen uusi tekninen ratkaisu tai hankinnan kohteen edellyttämä tietty käsityötaito, jota hankinnan toteuttaminen edellyttää. Hankintayksikön tulisi kuitenkin pystyä osoittamaan, ettei olemassa vastaavaa tuotetta tai palvelua, jolla sama lopputulos voitaisiin saavuttaa. Yksinoikeuden suojaamisen vuoksi suorahankinta olisi mahdollinen esimerkiksi silloin, kun hankintailmoituksen julkaiseminen saattaisi paljastaa mahdollisen toimittajan liikesalaisuuden tai muun vastaavan tiedon, jonka paljastuminen aiheuttaisi toimittajalle taloudellista vahinkoa. Säännöksen käyttötilanteiden tulisi olla perusteltuja. Säännöksen tarkoitamana syynä ei voisi siten olla esimerkiksi hankintayksikön ilman pakottavaa syytä toteuttamat toimet tai tekemät sopimukset, joilla taataan tietyille palveluntarjoajalle yksinoikeus palvelujen tuottamiseen taikka hankintojen puutteellisesta suunnittelusta aiheutuvat tilanteet, jollainen voisi olla kysymyksessä muun muassa hankintatarpeen tultua vajavaisesti kartoitetuksi etukäteen. Euroopan yhteis-

söjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa *C-20/01 ja C-28/01 komissio vs. Saksa* (Kok. 2003, s. I-3609) antamassa tuomiossa arvioitiin mahdollisuutta ilman hankintailmoitusta tehtävän neuvottelumenettelyn käyttöön teknisen syyn perusteella jätevedenkäsittelyä koskevassa hankinnassa. Tällaiseksi tekniseksi syyksi ei katsottu tiettyä jäteveden käsittelytekniikkaa, jätehuoltolaitoksen läheisyyttä eikä myöskään palveluntarjoajan sijoittumista lähelle hankintayksikköä. Sitä vastoin tuomioistuin katsoi, että ympäristönsuojeluun liittyvä tekninen syy voitaisiin tapauksessa ottaa huomioon arvioitaessa voidaanko hankintasopimus tehdä tietyn palvelun suorittajan kanssa. Menettelyssä on kuitenkin noudatettava tällöinkin yhteisön oikeuden peruseriaatteita ja erityisesti syrjintäkiellon periaatetta.

Pykälän 3 kohdan mukaan suorahankinta voitaisiin tehdä, jos määräaikojen noudattaminen olisi hankintayksikölle ennalta arvaamattomista syistä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi olisi mahdotonta ja hankinnan tekeminen on ehdottoman välttämätöntä. Kiireen tulisi ensinnäkin johtua hankintayksikön ulkopuolisista syistä, joten hankintayksiköstä johtuva syy ei hankintadirektiivin 31 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti voi olla peruste suorahankinnan tekemiseen. Perusteen on lisäksi oltava äkillinen ja sellainen jota hankintayksikkö ei ole kohtuudella voinut ennakoita. Säännöksen tarkoituksena on kiireeksi ei siten voitaisi katsoa hankintayksikön viivyttelyä hankinnan toteuttamisessa. Edellytyksenä suorahankinnan tekemiselle olisi lisäksi, että hankinnan tekeminen on ehdottoman välttämätöntä. Säännöksen vetoavan hankintayksikön on kyettävä näyttämään toteen poikkeamisperusteen soveltumisen edellytysten täyttyminen.

Yhteisön oikeudessa kiireen edellytyksiä on tulkittu tiukasti. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa *C-24/91, komissio vs. Espanja* (Kok. Ep. 1992, s. I-1989) säännöksen vetoaminen ei katsottu oikeutetuksi kun kysymyksessä oli yliopiston lisärakennuksen rakennusurakkaa koskeva hankinta, jonka toteuttamiselle tuli kiire yliopiston opiskelijamäärän kasvun ja lukuvuoden alkamisen johdosta. Tuomiossa *C-107/92, komissio vs. Italia* (Kok. Ep. 1993, s. I-4655)

kiireen ei katsottu olevan kysymyksessä maanvyörysteen rakentamista koskevassa hankinnassa alueella, jolla maanvyöryjen uhka oli yleinen ja pysyväisluontoinen. Säännöksen mukaisen kiireen voidaan arvioida olevan olemassa esimerkiksi äkillisen luonnonilmiön tai onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen korjaamisessa tai ennalta arvaamaton toiminnoille kriittisen laitteen rikkoutumisessa.

Pykälän 4 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollinen, kun kysymys on tutkimusta, kokeilua, tuotekehitystä tai tieteellistä tarkoitusta varten valmistettavasta tavarasta. Edellytyksenä on, ettei kyseessä ole tavarantoiminnan massatuotanto taloudellisessa tarkoituksessa. Kysymykseen voisivat siten tulla esimerkiksi kehitysprojektit, joissa tavaraa valmistetaan yksittäiskappaleita vain tilaajalle eikä kaupallista menekkiä silmällä pitäen sarjatuotantona. Säännöksen tarkoituksena on muun muassa estää valvotun valtion tuen ulkopuolisen julkisen hankinnan kanavointi tietyn yrityksen tuotekehittelykustannuksiin, jolloin saadulla epäsuoralla valtiontuella olisi muihin alalla toimiviin yrityksiin nähden kilpailua vääristävä vaikutus.

Pykälän 5 kohta olisi uusi. Suorahankinta olisi säännöksen mukaan mahdollinen hankittaessa raaka-ainemarkkinoilla noteerattuja ja sieltä hankittavia tavaroita. Kyseeseen tulisi esimerkiksi polttoaineiden hankkiminen raaka-ainepörssistä.

Pykälän 6 kohta olisi myös uusi. Säännöksen mukaan suorahankinta olisi mahdollinen hankittaessa tavaroita erityisen edullisin ehdoin kaupallisen toiminnan päättävältä taholta tai pesän selvityksestä vastaavalta taholta. Kysymykseen voisivat tulla esimerkiksi konkurssipesän realisointitilanteet taikka liiketoiminnan päättymisen johdosta tapahtuva tavaroiden myynti markkinahintoja alempana, erityisen edulliseen hintaan.

Pykälän 7 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollinen myös lakiehdotuksen 33 ja 34 §:n mukaisesti toteutetun suunnittelukilpailun voittajan tai voittajien kanssa tehtävässä palveluhankinnassa. Säännös mahdollistaisi suunnittelukilpailuun perustuvien hankintojen joustavan tekemisen. Yhteisöjen tuomioistuin on tuomiossaan C-340/02, *komissio vs. Ranska* (Kok. 2004) katsonut, että

suunnittelukilpailun perusteella tehtävän palveluja koskevan suorahankinnan edellytyksiä on tulkittava suppeasti. Suunnittelukilpailun ja suorahankintana tehtävän sopimuksen välillä on oltava välitön toiminnallinen yhteys eikä suorahankinta myöskään voi koskea sisältönsä laajempaa hankintaa, kuin mikä on ollut suunnittelukilpailun kohteena.

28 §. Suorahankinta lisätilauksissa. Pykälässä säädettäisiin suorahankinnan käyttämisestä alkuperäisen toimittajan kanssa tehtävissä lisätilauksissa. Säännös perustuu hankintadirektiivin 31 artiklan 2 kohdan b alakohtaan, 4 kohdan a ja b alakohtiin sekä 61 artiklaan. Säännös vastaa voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 14 §:n 1 momentin 5-7 kohdassa säädettyä. Käyttöoikeusurakkaan perustuvien lisätilausten osalta säännös on uusi.

Pykälän 1 momentin mukaan suorahankinta olisi mahdollinen alkuperäisen toimittajan kanssa tehtävissä tavarahankintaa koskevien lisätilausten tekemisessä, jos tavarantoimittajan vaihtaminen johtaisi suhteettomiin teknisiin vaikeuksiin tai yhteensopimattomuuteen. Lisätilaukset olisivat mahdollista, kun alkuperäisen samoin kuin uudistettavien sopimusten voimassaoloaika voisi pääsääntöisesti olla enintään kolme vuotta. Säännös edellyttäisi poikkeuksellisuutta lisätilausten tekemisessä. Normaalitapauksissa myös mahdollisten lisätilausten tarve on otettava huomioon hankinnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä on tulkittu tiukasti tekniseen yhteensopimattomuuteen liittyviä perusteita suorahankinnan tekemiselle. Tuomiossa C-385/02, *komissio vs. Italia* (Kok. 2004) tuomioistuin katsoi, että hankinnan kohteen vaikeus, arkaluonteisuus ja tekniseen yhteensopivuuteen liittyvät perusteet sopimuksen antamiselle vain yhdelle toimittajalle tulee pystyä yksityiskohtaisesti osoittamaan.

Pykälän 2 momentin mukaan suorahankinta olisi mahdollinen myös alkuperäiseltä sopijakumppanilta tilattavissa lisäurakoissa ja -palveluissa. Edellytyksenä on, että hankinnan toteuttaminen on ennalta arvaamattomista syistä osoittautunut välttämättömäksi alkuperäisen urakan tai palveluhankinnan suorittamiselle tai, että sitä ei voida teknisistä tai taloudellisista syistä erottaa pääsopimuksesta

ilman huomattavaa haittaa. Suorahankinta olisi mahdollinen myös tilanteissa, joissa hankinta voidaan erottaa alkuperäisen sopimuksen toteuttamisesta, mutta se on ehdottoman välttämätön alkuperäisen sopimuksen loppuun saattamiseksi. Lisäurakoiden tai – palvelujen arvo voi olla enintään puolet alkuperäisen hankintasopimuksen arvosta. Suorahankinta olisi samoin edellytyksin mahdollinen myös käyttöoikeusurakkaan liittyvän lisäurakkasopimuksen tekemiseksi alkuperäisen käyttöoikeusurakan saajan kanssa. Säännös perustuu tältä osin hankintadirektiivin 61 artiklaan. Voimassa olevassa kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevassa asetuksessa ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä käyttöoikeusurakkaan kuuluvien lisäurakoiden tekemisestä ilman avointa kilpailuttamista. Asetuksen 14 §:n 1 momentin 6 kohdan suoran neuvottelumenettelyn edellytys on käytännössä kuitenkin sovelnut myös käyttöoikeusurakoihin liittyviin lisäurakoihin.

Lopuksi *3 momentin* mukaan suorahankinta olisi mahdollinen myös silloin, kun alkuperäisessä palveluhankinta- tai rakennusurakkasopimuksessa on jo kilpailutettu pituudeltaan määrätty optioehto, joka on huomioitu alkuperäisessä tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa sekä sopimuksen arvon laskemisessa. Option käyttöön liittyy kolmen vuoden aikarajoitus. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomion *C-385/02, komissio vs. Italia (Kok. 2004)* mukaan kolmen vuoden ajanjakso alkaa hetkestä, jolloin alkuperäinen sopimus tehtiin eikä hetkestä jolloin sopimuksen kohteena oleva rakennustyö valmistui. Säännös mahdollistaisi optioihin perustuvien lisätilausten joustavan tekemisen. Optioiden tulisi olla kuitenkin ennalta ajallisesti ja sisällöllisesti määriteltyjä, jotta tarjoajien tasapuolinen asema tulisi turvatuksi. Säännös ei siten mahdollistaisi yleisten sisällöltään täsmentymättömien lisätilausten tekemistä suorahankintoina.

29 §. Kilpailullinen neuvottelumenettely. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kilpailullisen neuvottelumenettelyn käyttöedellytyksistä. Säännös on uusi ja perustuu hankintadirektiivin 1 artiklan 11 kohdan c alakohtaan ja 29 artiklan 1 kohdan 2 alakohtaan, 3 kohdan 2 ja 3 alakohtaan sekä 8 kohtaan. Kilpailul-

lista neuvottelumenettelyä koskevien säännösten tavoitteena on lisätä joustavuutta monimutkaisiin hankintoihin tarjoajien yhdenvertaisen kohtelun turvaavalla tavalla.

Hankintayksikkö voisi käyttää kilpailullista neuvottelumenettelyä pykälän *1 momentin* mukaan erityisen monimutkaisissa hankinnoissa, joissa se ei pysty ennalta määrittelemään hankinnan oikeudellisia, rahoituksellisia tai teknisiä yksityiskohtia. Määrittelyn tulisi olla objektiivisesti arvioiden vaikeaa, joten hankintayksikön resurssiongelmiin liittyvät syyt eivät olisi säännöksessä tarkoitettu peruste menettelyn käytölle. Kilpailullisen neuvottelumenettelyn käyttökohteita ovat esimerkiksi suuret liikenneinfrastruktuurihankkeet, korkean teknologian hankkeet, hankinnat, joissa innovatiivisten ratkaisujen huomioiminen voi olla erityisen tarkoituksenmukaista sekä hankkeet, joissa parhaan rahoituskeinon tai riskinjakomallin valintaa ei ole tarkoituksenmukaista tehdä ennakoita. Kilpailullisen neuvottelumenettelyn käytön edellytyksenä olisi lisäksi, että tarjousten valintaperusteena käytetään kokonaistaloudellista edullisuutta.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin hankintadirektiivin 29 artiklan 3 kohdan mukaisesti tasapuolisen kohtelun erityisestä sisällöstä kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä. Tasapuolisen kohtelun vaatimukset on huomiotava erityisesti neuvotteluissa ja hankintamenettelyssä muuten tapahtuvassa tietojen antamisessa ehdokkaille ja tarjoajille.

Pykälän *3 momentin* mukainen luottamuksellisuuden suoja edellyttäisi, että tarjoajien esittämiä ratkaisuehdotuksia ja muita hankintamenettelyssä merkityksellisiä tietoja käsitellään luottamuksellisina hankintamenettelyn aikana. Hankintayksikkö voisi kuitenkin pyytää ehdokkaiden suostumusta tietojen antamiseen muille tarjoajille, jolloin esimerkiksi ratkaisuehdotuksissa olevia tietoja voitaisiin käyttää tarjouspyynnön tekemisessä. Säännös perustuu hankintadirektiivin 29 artiklan 3 kohdan 3 alakohtaan. Tarjouskilpailun jälkeen tarjoajien menettelyn aikana antamia tietoja tulisi käsitellä salassapidon osalta soveltaen mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

Hankintayksikkö voisi maksaa hankintamenettelyyn osallistuville raha- tai muita

palkintoja. Säännös mahdollistaisi siten menettelyyn osallistuvilla aiheutuvien kulujen korvaamisen. Kulujen korvaaminen voi olla tarkoituksenmukaista, jotta menettelyyn osallistuvien resurssi- ja taloudelliset rasitukset eivät nouse kohtuuttomaksi. Kilpailullisen neuvottelumenettelyn käytön ei tulisi johtaa tilanteisiin, joissa normaalisti hankintayksikön vastuulle kuuluvaa suunnittelu- ja määrittelytyötä teetetään ilman korvausta yrityksillä, mikä saattaa pitemmällä aikavälillä vähentää yritysten kiinnostusta osallistua kilpailullisilla neuvottelumenettelyillä toteutettavaan hankintoihin tai johtaa ratkaisuehdotusten tason laskuun.

30 §. Kilpailullisen neuvottelumenettelyn kulku. Pykälässä säädettäisiin kilpailullisen neuvottelumenettelyn toteuttamisen vaiheista. Säännös on uusi ja perustuu hankintadirektiivin 29 artiklan 2 kohtaan, 3 kohdan 1 alakohtaan sekä 4-7 kohtiin. Pykälän *1 momentin* mukaan kilpailullisesta neuvottelumenettelystä tulisi julkaista hankintailmoitus, jossa määritellään hankinta yleisellä tasolla. Hankinnasta olisi mahdollista laatia myös yksityiskohtaisempi hankekuvaus. Hankekuvausten laatiminen voi olla käytännössä välttämätöntä hankintailmoituslomakkeiden suppeuden vuoksi.

Hankintayksikkö valitsee menettelyyn mukaan otettavat ehdokkaat soveltamalla lakiehdotuksen 52-59 §:n ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuutta koskevia säännöksiä. Ehdokkaiden valinta tulisi tehdä hankinnan kohteeseen liittyvien perusteiden mukaisesti. Perusteet voivat liittyä esimerkiksi ehdokkaiden taloudelliseen ja rahoituskelliseen asemaan tai tekniseen ja ammatilliseen pätevyyteen. Hankintayksikkö aloittaa valitsemiensa ehdokkaiden kanssa neuvottelun hankinnan toteuttamiseen soveltuvien keinojen määrittämiseksi. Ehdokkaiden kanssa käytävät neuvottelut voisivat koskea kaikkia sopimukseen liittyviä näkökohtia. Hankintayksikkö olisi siten vapaa käymään ehdokkaiden kanssa läpi erilaisiin teknisiin, oikeudellisiin tai rahoituskellisiin tekijöihin liittyviä vaihtoehtoja.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin mahdollisuudesta käydä neuvotteluja vaihteittain. Vaihteittaisuudesta sekä sovellettavista tarjousten valintaan liittyvistä perusteista on il-

moitettava ennakolta. Neuvottelujen vaihteittaisuudella voidaan keventää hankintamenettelyä valitsemalla jatkoneuvotteluihin sellaiset ehdokkaat, joiden esittämät ratkaisut vastaavat parhaiten hankintayksikön tarpeita. Neuvotteluja voidaan jatkaa siihen saakka, kunnes hankintayksikkö pystyy tekemään päätöksen hankinnan toteuttamista koskevästä yhdestä tai useammasta ratkaisumallista. Tarjoukset pyydetään kaikilta menettelyn tässä vaiheessa mukana olevilta ehdokkailta. Tarjouksen valinnassa olisi noudatettava mitä siitä 62 §:ssä säädetään.

Tarjoajat voisivat hankintayksikön pyynnöstä täsmentää ja selkeyttää tarjouksiaan. Tarjousten täsmentäminen ja selkeyttäminen olisi mahdollista myös tarjouksen valinnan jälkeen, jolloin tarjoajaa voidaan pyytää myös vahvistamaan tarjouksessa olevia sitoumuksia. Tarjousten täsmentämisellä ja selkeyttämisellä ei kuitenkaan voitaisi muuttaa tarjouksen tai tarjouspyynnön perusosia kilpailua vääristävällä tai syrjivällä tavalla.

31 §. Puitejärjestely. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi julkisissa hankinnoissa käytettävien puitejärjestelyjen tekomenettelystä. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 32 artiklaan. Voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 5 §:n 1 momentin 2 kohdassa määritellään puitesopimus. Voimassa olevassa hankintalainsäädännössä ei ole nimenomaisia puitesopimusten kilpailuttamista eikä myöskään puitesopimuksiin perustuvien hankintasopimusten tekemistä koskevia säännöksiä.

Euroopan yhteisöjen komission hankintadirektiiviä koskevan ehdotuksen (KOM(2000) 275 lopullinen) mukaan puitesopimuksia ei voida katsoa julkisten hankintojen direktiivin tarkoittamiksi hankintasopimuksiksi, jos puitesopimusten kaikkia ehtoja ei ole vahvistettu eikä puitesopimuksia voida toteuttaa sopimuksen tapaan. Siten direktiivien menettelytapasäännöksiä on tullut soveltaa myös puitesopimuksiin perustuvien hankintojen tekemisessä. Sen sijaan tilauksen perustuvien sopimusten on katsottu täyttävän hankintasopimuksen määritelmän. Tällaisissa sopimuksissa hankinnan ehdoista, kuten hinnoista, määristä ja toimitusehdoista, on sovittu sitovasti, lukuun ottamatta toimitusajankohtia koskevia ehtoja.

Pykälän tarkoituksena on mahdollistaa puitesopimusten käyttäminen julkisissa hankinnoissa säätämällä nimenomaisesti niistä menettelytavoista, joita puitesopimuksen osapuolien valinnassa ja puitesopimukseen perustuvien hankintojen tekemisessä noudetaan. Puitejärjestely – käsitteellä tarkoitetaan lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin 15 kohdan mukaisesti hankintayksikön ja toimittajien välistä sopimusta tietyinä ajanjaksona toteutettavista hankintasopimuksista.

Pykälän 1 momentin mukaan hankintayksikkö kilpailuttaa puitejärjestelyyn otettavat toimittajat noudattaen ehdokkaiden ja tarjoajien valintaa sekä tarjouksen valintaa koskevia säännöksiä. Kilpailuttaminen olisi toteutettava yleensä avoimella tai rajoitetulla menettelyllä noudattaen näihin menettelyihin liittyviä määräaikoja ja ilmoittamisvelvoitteita. Puitejärjestely voidaan tehdä myös 25 §:n käyttöedellytyksin neuvottelumenettelyllä tai 27 §:n käyttöedellytyksin suorahankintana.

Puitejärjestelyä voisivat käyttää erityisesti yhteishankintayksiköt pidempiaikaisena hankintamenettelynä. Laajoissa ja arvoltaan suurissa sopimuksissa puitesopimusten osapuolten valintavaihe muodostuu aiempaa merkittävämmäksi. Järjestelyssä mukana olevista hankintayksiköistä ja niiden sopimusaikana todennäköisesti tekemistä hankinnoista tulisi antaa jo hankinnasta ilmoitettaessa riittävät tiedot.

Puitejärjestely voidaan tehdä yhden tai useamman toimittajan kanssa. Usean toimittajan kanssa tehtävään puitejärjestelyyn on valittava vähintään kolme toimittajaa, jos kelpoisuusehdot täyttäviä toimittajia ja hyväksyttävii tarjouksia on riittävästi. Toimittajien vähimmäismäärää koskevalla edellytyksellä pyritään edistämään riittävää kilpailua puitejärjestelyissä.

Puitejärjestelyyn perustuvat hankintasopimukset on tehtävä 2 momentin mukaan puitejärjestelyn alkuperäisten osapuolten kesken. Järjestelyyn ei ole siten mahdollista ottaa hankintamenettelyn aloittamisen jälkeen uusia osapuolia, vaan hankintayksikkö voi tehdä puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat vain järjestelyssä mukana olevilta toimittajilta. Jos hankintayksikkö ei kuitenkaan halua käyttää hyväkseen puitejärjestelyn mahdollistamia joustavampaa kilpailuttamismenette-

lyjä, hankintayksikkö voi kilpailuttaa hankinnan noudattamalla lain ilmoittamis- ja menettelytapavaatimuksia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin puitejärjestelyn enimmäiskestosta. Puitejärjestely voisi olla voimassa enintään neljä vuotta. Poikkeustapauksissa, hankinnan kohteen sitä välttämättä edellyttäessä, puitejärjestely voisi olla kestoaltaan pidempi.

Puitejärjestely soveltuu erityisesti sellaisten hankintojen toteuttamiseen, joissa tuotteet ja hinnat kehittyvät nopeasti eikä hankintayksikön kannalta ole tarkoituksenmukaista sitoutua kiinteisiin hintoihin ja ehtoihin. Käyttöalana olisivat esimerkiksi tietotekniikkahankinnat sekä palveluhankinnat, joissa palvelun määrää ei ole tarkoituksenmukaista etukäteen vahvistaa. Toisaalta menettelyn käyttö mahdollistaa kestoaltaan melko pitkien sopimusten käytön.

32 §. *Puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat.* Yhden tai useamman toimittajan kanssa tehtyyn puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat voitaisiin tehdä ilman kilpailuttamista, jos puitejärjestelyn ehdot on vahvistettu järjestelyssä. Puitejärjestelyn ehtojen tulisi olla tällöin osapuolia sitovia. Hinnan osalta vähintään hinnan muodostamista koskevan säännön tulisi olla osapuolia sitova.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhden toimittajan kanssa tehtyyn puitejärjestelyyn perustuvien hankintojen tekemisestä puitejärjestelyn ehtojen mukaisesti. Menettely ei käytännössä poikkeaisi hankintasopimuksista, joissa toimitukset on sovittu tapahtuvaksi tilauksen perusteella ennalta sovittujen ehtojen mukaisesti. Puitejärjestelyssä hankintayksikkö voisi tarpeen vaatiessa kuitenkin pyytää toimittajaa täsmentämään tarjoustaan.

Myös useamman toimittajan kanssa tehtyyn puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat voitaisiin tehdä ilman kilpailuttamista, jos kaikki järjestelyn ehdot on vahvistettu etukäteen. Hankinnat voidaan siten toteuttaa esimerkiksi tilauksin kyseisen tavaratyyppin osalta parhaan tarjouksen tehneeltä toimittajalta. Jos osa puitejärjestelyn ehdoista on jätetty avoimeksi, hankintayksikön on kilpailuttava puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat.

Pykälän 3 momentti koskisi sellaista useamman toimittajan kanssa tehtävää puitejär-

jestelyä, jonka kaikkia ehtoja ei ole järjestelyssä vahvistettu. Puitejärjestelyyn perustuviin hankintojen kilpailuttaminen edellyttää tällöin kirjallisten tarjousten pyytämistä puitejärjestelyyn otetuilta toimittajilta. Tarjousaika asetettaessa on huomioitava muun muassa hankintasopimuksen kohteen monimutkaisuus sekä tarjoustensa tekemisen edellyttämä aika. Tarjouspyynnössä voidaan hankinnan kohdetta ja menettelyn ehtoja täsmentää, kunhan tämä ei johda olennaisiin muutoksiin.

Tarjousista on valittava paras noudattaen ennalta asetettua valintaperustetta ja vertailuperusteita, joiden ei tarvitse olla samoja kuin puitejärjestelyä koskevassa tarjouskilpailussa. Hankintojen kilpailuttaminen voidaan siten toteuttaa kevein menettelytavooin, vaikka kyseisen hankinnan arvo ylittäisi 16 §:ssä tarkoitetun EU-kynnysarvon. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 32 artiklan 3 ja 4 kohtiin.

33 §. Suunnittelukilpailu. Pykälässä säädetäisiin suunnittelukilpailuissa sovellettavista yleisistä sekä osallistujien määrän rajoittamisesta noudatettavista periaatteista. Ehdotettu pykälä perustuu hankintadirektiivin 66 ja 72 artiklaan. Suunnittelukilpailu määriteltäisiin lakiehdotuksen 5 §:n 16 kohdassa.

Hankinnat, joiden kohteena on suunnitelma, voitaisiin kilpailuttaa suunnittelukilpailuja koskevien säännösten mukaisesti. Suunnittelukilpailun tulisi olla pääsääntöinen kilpailuttamismuoto erityisesti sellaisissa hankinnoissa, joiden kohteena on jo kilpailuttamisvaiheessa luovan työn tulos, kuten arkkitehtisuunnitelma taikka taideteosta koskeva suunnitelma. Suunnittelukilpailun menettelytapavelvoitteet turvaavat ehdotusten nimettömän ja tasapuolisen arvioinnin näissä hankinnoissa.

Rakennus-, tietotekniikka- ja eräiden muiden alojen suunnitelmien kilpailuttaminen on perinteisesti toteutettu muutoin kuin suunnittelukilpailuina. Näiden suunnitelmien kilpailuttaminen olisi mahdollista toteuttaa edelleen myös muita hankintamenettelyjä käyttäen, kuten 25 §:n mukaisella neuvottelumenettelyllä sen käyttöedellytysten täytyessä.

Käytännössä ongelmallisiksi on koettu sellaisten kilpailuttamismenettelyjen käyttö, joissa suunnittelutyö kilpailutetaan palveluhankintana esimerkiksi avoimena tai rajoitet-

tuna menettelynä ja, jossa tarjoajien edellytetään liittävän tarjouksiinsa valmiin suunnitelman tai suunnitelmaluonnoksen. Menettely ei vastaa suunnitelmien tasapuolisen ja syrjimättömän arvioinnin sekä nimettömyyden suojan osalta suunnittelukilpailun vaatimuksia. Menettelyissä ei yleensä myöskään makseta palkkioita tarjouskilpailuun osallistuneille, jolloin kohtuuttomaksi voi muodostua suunnittelutyön teettäminen korvauksetta tarjouskilpailun osana.

Suunnittelukilpailun perusteella tehtävä hankkeen jatkosuunnittelua tai toteuttamista koskeva palveluhankinta voidaan tehdä 27 §:n 7 kohdan mukaisesti suoraan hankintana, jolloin palveluhankinnan sisällöstä ja ehdoista voidaan neuvotella suunnittelukilpailun voittajan tai useamman voittajan kanssa.

Pykälän 1 momentti perustuu hankintadirektiivin 66 artiklaan ja se vastaa pääasialliselta sisällöltään voimassaolevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 17 §:n 2 momenttia. Säännöksen mukaisesti suunnittelukilpailun sääntöjen tulisi olla kilpailuun osallistumisesta kiinnostuneiden saatavilla. Säännöt voitaisiin toimittaa näille tahoille noudattaen tarjouspyynnön toimittamista koskevia säännöksiä. Säännöt voitaisiin saattaa myös sähköisesti saataville, esimerkiksi hankintayksikön Internet-sivuilla.

Suunnittelukilpailuun osallistumista ei saisi rajoittaa alueellisilla perusteilla esimerkiksi rajoittamalla osallistuminen tietystä jäsenvaltiosta tai paikkakunnalta tuleviin henkilöihin tai yrityksiin. Säännös vastaa hankintasääntelyn tavoitteita palvelujen vapaan liikkuvuuden edistämisestä. Suunnittelukilpailua ei saisi rajoittaa myöskään sillä perusteella, että osallistujien olisi oltava joko luonnollisia henkilöitä taikka oikeushenkilöitä.

Pykälän 2 momentin mukaan suunnittelukilpailuun osallistujien määrää voitaisiin rajoittaa. Säännös perustuu hankintadirektiivin 72 artiklaan ja se vastaa voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 17 §:n 3 momentissa säädettyä. Suunnittelukilpailun osallistujien määrän rajoittaminen olisi tehtävä selvien ja syrjimättömien sääntöjen perusteella ottaen huomioon riittävän kilpailun syntyminen. Osallistujien valinnassa olisi noudatettava niitä periaatteita, joista suunnittelukilpailua koskevas-

sa ilmoituksessa on ilmoitettu. Kilpailuilmoituksessa voidaan ilmoittaa kilpailuun kutsutavien osallistujien vähimmäismääristä sekä osallistujien ammatilliseen pätevyteen liittyvistä vaatimuksista.

Käytännössä sovellettaviksi osallistujien valinnassa voisivat tulla suunnittelupalvelujen hankintaan tarkoitetut eri alojen kilpailusäännöt, kuten arkkitehtuurikilpailujen ja insinööritaitokilpailujen säännöt. Kilpailusääntöjä sovellettaessa tulisi kuitenkin ottaa huomioon hankintalainsäädännön menettelytapavelvoitteiden ensisijaisuus.

Suunnittelukilpailuihin osallistuvilta voitaisiin edellyttää myös tiettyä ammatillista kelpoisuutta, jos tästä on kansallisesti säädetty. Kelpoisuutta koskevien vaatimusten tulisi olla oikeutetussa suhteessa suunnittelutehtävän vaativuuteen nähden. Vaatimukset eivät saisi olla syrjiviä eivätkä rajoittaa osallistumista tietyn kansalaisuuden omaaviin. Suunnittelijan pätevyysvaatimuksista on säädetty muun muassa maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 120 §:ssä sekä maankäyttö- ja rakennusasetuksen (895/1999) 48 §:ssä.

34 §. Suunnittelukilpailun tuomaristo ja sen päätöksenteko. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi suunnittelukilpailun tuomaristoon liittyvistä yleisistä vaatimuksista sekä tuomariston työstä. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 73 ja 74 artiklaan. Pykälän 1 ja 2 momentti vastaavat voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoissa annetun asetuksen 18 §:ssä säädettyä. Pykälän 3 ja 4 momentti ovat uusia.

Pykälän 1 momentin mukaan tuomariston jäsenten tulisi olla luonnollisia henkilöitä, jotka ovat riippumattomia kilpailuun osallistuvista. Tuomariston jäsenten esteellisyyden arvioinnissa voitaisiin soveltuvin osin noudattaa mitä hallintolain (434/2003) 28 §:ssä säädetään esteellisyydestä. Jotta osallistujien ehdotusten käsittely olisi riittävän ammattitaitoista, ehdotetaan pykälässä säädettäväksi tuomariston jäsenten ammatilliseen pätevyteen liittyvistä vaatimuksista. Jos osallistujilta vaaditaan tiettyä ammatillista pätevyttä, tulisi tuomariston jäsenistä vähintään kolmasosalla olla vastaava ammatillinen pätevyys. Siten, jos esimerkiksi rakennusten suunnittelukilpailuissa kolmasosalla tuomariston jäsenistä tulisi olla edellä mainitun

maankäyttö- ja rakennusasetuksen 48 §:n mukainen pätevyys, jos tällaista pätevyyttä edellytetään myös suunnittelukilpailun osallistujilta.

Pykälän 2 momentin mukaan tuomariston olisi oltava päätöksissään ja lausunnoissaan riippumattomia. Osallistujien ehdotusten vertailu tulisi tehdä ennalta ilmoitetuilla perusteilla, jotka osallistujat ovat voineet ottaa huomioon ehdotuksia laatiessaan. Ehdotusten arvioinnissa ei voitaisi käyttää muita perusteita, kuin niitä, joiden käyttämisestä suunnittelukilpailua koskevassa ilmoituksessa on ilmoitettu. Perusteiden ei tarvitsisi vastata lakiehdotuksen 52 §:n mukaisia valintaperusteita. Osallistujien ehdotuksia olisi arvioitava nimettömästi. Nimettömyyden suojaa olisi noudatettava arviointimenettelyn loppuun saakka. Nimettömyyden suojalla pyritään takaamaan ehdotusten tasapuolinen ja objektiivinen arviointi ja osallistujien tasapuolinen kohtelu.

Pykälän 3 momentin mukaan tuomariston olisi tehtävä ehdotusten arvioinnista pöytäkirja, joka sisältää muun muassa tiedot suunnittelukilpailun tuloksesta sekä ehdotusten ansioista. Tuomaristo voisi edellyttää osallistujien antavan lisätietoja suunnitelmista. Tuomariston kysymykset on merkittävä pöytäkirjaan. Tuomariston jäsenten ja osallistujien välillä käytävistä keskusteluista olisi pidettävä yksityiskohtaista pöytäkirjaa.

6 luku **Velvollisuus ilmoittaa hankinnoista ja määräajat**

35 §. Ilmoitusvelvollisuus. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi hankintojen ilmoitusvelvoitteesta. Säännös perustuu hankintadirektiivin 35 artiklaan. Ilmoitusvelvoitteet vastaavat pääasialliselta sisällöltään kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 3 luvussa säädettyä. Ilmoitus tulisi tehdä 2 momentin mukaan kauppa- ja teollisuusministeriön määräämälle taholle.

Hankintadirektiivin 37 artiklan mukaisesti hankintayksiköt voivat julkaista hankintadirektiivin menettelytapojen mukaisia hankintailmoituksia myös direktiivin soveltamisalan ulkopuolella olevista hankinnoista.

Ennakoilmoituksella tarkoitetaan varainhoitovuoden alussa julkaistavaa ilmoitusta

hankintayksikön seuraavan vuoden hankinnoista, jotka ylittävät ennakkoilmoitusrajan. Ennakkoilmoituksen tarkoituksena on antaa yrityksille alustavia tietoja hankintayksikön tulevista hankinnoista. Ennakkoilmoituksen julkaiseminen oikeuttaa hankintayksikön lyhentämään tarjousmenettelyn määräaikoja 38 §:n mukaisesti.

Hankintailmoituksen julkaisemisvelvollisuus koskee EU-kynnysarvot ylittäviä tavarahankintoja, palveluhankintoja ja rakennusurakoita. Liitteen B palveluhankintoja koski kuitenkin ainoastaan jälki-ilmoitusvelvoite.

Hankintailmoituksen julkaisemisvelvoite koskee suorahankintaa lukuun ottamatta kaikkia hankintamenettelyjä käyttäen tehtäviä hankintoja. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös suunnittelukilpailua ja käyttöoikeusurakkaa. Hankintailmoituksen julkaisemisvelvollisuutta on tulkittu Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä ankarasti (esimerkiksi tuomiot *C-323/96 komissio vs. Belgia* (Kok. 1998, s. I-5063) ja *C-385/02, komissio vs. Italia* (Kok. 2004)).

Jälki-ilmoitusvelvoitteella tarkoitetaan hankintasopimuksen tekemisen jälkeen julkaistavaa ilmoitusta tehdystä hankinnasta. Jälki-ilmoitusvelvoitteet liittyvät valvontatarkoituksiin sekä tilastollisiin tarkoituksiin. Jälki-ilmoitusvelvoite koski suorahankintaa lukuun ottamatta kaikkia hankintamenettelyjä käyttäen tehtyjä hankintoja. Puitejärjestelyjen osalta jälki-ilmoitus tulisi tehdä puitejärjestelystä, mutta ei kuitenkaan siihen perustuvista yksittäisistä hankintasopimuksista. Jälki-ilmoitusvelvoite koski myös liitteen B mukaisia toissijaisia palveluhankintoja koskevia sopimuksia.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan, että tarkemmat säännökset ilmoitusvelvoitteista ehdotetaan annettavaksi valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella säädettäisiin muun muassa hankintadirektiivin 35, 36, 58, 64 ja 68 artiklan sekä direktiivin liitteiden VIIA-VIID mukaisesti hankinnassa käytettävien ilmoitusten sisällöstä, yhteisen hankintanimikkeistön (CPV) käyttämisestä sekä ilmoitusten toimittamistavoista ja siihen liittyvistä teknisistä seikoista. Hankintadirektiivin 79 artiklan mukaisesti Euroopan yhteisöjen komissio voi 77 artiklassa tarkoitettua neuvoa-antavaa komiteaa kuultuaan muuttaa muun muassa

direktiivin ilmoitusvelvoitteisiin liittyviä säännöksiä, tietojen toimittamisen ja julkaisemisen menettelytapoja koskevia velvoitteita sekä hankintanimikkeistön viitenumerointia. Euroopan yhteisöjen komission säädöksiin säädetään myös vakioilmoituslomakkeiden käytöstä (esimerkiksi vakioilmoituslomakkeiden käytöstä hankintailmoituksissa annettu komission direktiivi 2001/78/EY). Mainitut ilmoitusvelvoitteisiin liittyvät hankintadirektiiviin perustuvat säännökset, niihin mahdollisesti tehtävät muutokset sekä muut yhteisön oikeuden ilmoituksiin liittyvät teknisluonteiset velvoitteet on tarpeen saattaa kansallisesti voimaan mahdollisimman joustavalla tavalla.

36 §. Vähimmäismääräajat ja määräaikojen laskeminen. Ehdotettu tarjousmenettelyn määräaikoja koskeva säännös perustuu hankintadirektiivin 38 artiklan 1 kohtaan ja 59 artiklaan. Säännös vastaa voimassaolevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 24-26 ja 28 §:ssä säädettyä. Määräaikojen tavoitteena on turvata tarjoajille riittävä aika ilmoittautua tarjouskilpailuun, ottaa selko tarjouspyynnön sisällöstä sekä laatia tarjous.

Hankintayksiköillä on lähtökohtaisesti oikeus määritellä osallistumishakemusten ja tarjousten tekemiselle varattava aika. Hankintayksikön on kuitenkin määräaikoja asettaessaan otettava huomioon hankinnan monitahoisuuteen, laajuuteen ja luonteeseen liittyvät seikat. Tarjousten laatimisen edellyttämän ajan lisäksi hankintayksikön on huomioitava myös tarjoukseen liittyvien todistusten ja selvitysten hankkimiseen ja laatimiseen tarvittava aika sekä tarjousten ja asiakirjojen toimittamisen edellyttämä aika käytettäessä hankintayksikön vaatimia viestintätapoja.

Rajoitetun menettelyn, neuvottelumenettelyn ja kilpailullisen neuvottelumenettelyn osallistumishakemusten ja avoimen menettelyn tarjousten tekemisen määräaikojen laskeminen aloitettaisiin sitä päivää seuraavasta päivästä, jona hankintailmoitus on lähetetty julkaistavaksi. Säännöksessä on huomioitu määräaikoihin, päivämääriin ja määräpäiviin sovellettavista säännöistä annetun neuvoston asetuksen 1182/1971/ETY, Euratom, 3 artiklan 1 kohta, joka edellyttää määräaikojen laskemisen aloittamista hankintailmoituksen lähettämistä seuraavasta päivästä. Rajoitetun

menettelyn kaksivaiheisuudesta johtuen rajoitetun menettelyn määräaika alkaisi kuitenkin tarjouspyynnön lähettämispäivästä.

Avoimessa menettelyssä tarjousajan tulee olla vähintään 52 päivää hankintailmoituksen lähettämispäivää seuraavasta päivästä. Rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä sekä kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä osallistumishakemusten tekemiselle on varattava vähintään 37 päivää hankintailmoituksen lähettämispäivää seuraavasta päivästä. Rajoitetun menettelyn tarjousaika lasketaan tarjouspyynnön lähettämispäivästä ja sen on oltava vähintään 40 päivää. Jos vähimmäismääräajat ovat hankinnan kohteen ja tarjousten tekemisen vaatiman ajan kannalta liian lyhyitä, hankintayksikön tulee pidentää tarjousten tekemisen määräaikoja.

Käyttöoikeusurakan saajan valintaa koskevassa menettelyssä hankintayksikön on varattava vähintään 52 päivää ehdokkuushakemusten tekemiselle. Säännös perustuu hankintadirektiivin 59 artiklaan ja se vastaa voimassaolevassa kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 28 §:ssä olevaa määräaika. Määräaika koskevan säännöksen vuoksi hankintamenettelyistä tulisivat kysymykseen käytännössä vain ne, jotka edellyttävät osallistumishakemusten tekemistä.

Käyttöoikeusurakan saajan, joka ei ole hankintayksikkö, on käyttöoikeusurakkaan perustuvaa rakennusurakkaa kilpailutettaessa varattava vähintään 37 päivää osallistumishakemusten jättämiseksi ja 40 päivää tarjousten toimittamiselle. Säännös perustuu hankintadirektiivin 65 artiklaan ja se vastaa voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 28 §:ssä säädettyä.

37 §. Nopeutettu menettely. Pykälässä säädetäisiin määräaikojen lyhentämisestä tilanteissa, joissa määräaikojen noudattaminen on kiireen vuoksi mahdotonta. Säännös perustuu hankintadirektiivin 38 artiklan 8 kohtaan ja se vastaa voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 27 §:ää.

Pykäläehdotuksen mukaan osallistumishakemusten määräaika voidaan lyhentää, jos määräajan noudattaminen on kiireen vuoksi mahdotonta. Määräaikojen lyhentäminen olisi mahdollista vain rajoitetussa ja neuvotte-

lumenettelyssä. Avoimessa hankintamenettelyssä määräaika ei voida lyhentää sillä Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevassa sopimuksessa ei tällaista mahdollisuutta ole. Nopeutettuun menettelyyn oikeuttavalta kiireeltä ei edellytetä samanlaista poikkeuksellisuutta ja äärimmäisyyttä kuin suorahankinnan edellytyksenä olevalta kiireeltä. Nopeutettu menettely on avoimempi ja siten sen käyttöedellytyksiä ei ole tulkittava yhtä ankarasti, kuin 27 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun kiireeseen perustuvan suorahankinnan käyttöedellytystä.

38 §. Määräaikojen lyhentäminen. Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta lyhentää tarjousaika sekä osallistumishakemuksen tekemisen määräaika. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 38 artiklan 4-6 kohtiin. Pykälän 1 momentti vastaa kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 25 ja 26 §:ää. Pykälän 2 ja 3 momentit olisivat uusia. Tarkoituksena on mahdollistaa sähköisten menettelytapojen käyttämisestä aiheutuvan ajan säästön huomioiminen sekä toisaalta kannustaa sähköisten menettelytapojen käyttämiseen.

Avoimen ja rajoitetun menettelyn määräaikoja voitaisiin lyhentää, jos hankintayksikkö on julkaissut ennakoilmoituksen, jossa hankinta, ehdokkaiden ja tarjoajien kelpoisuusehdot, tarjousten valintaperuste sekä muut merkitykselliset tiedot on kuvattu riittävällä tarkkuudella. Lähtökohtana ovat ne tiedot, jotka hankintayksiköllä on ollut tiedossa ennakoilmoituksen tekohetkellä. Säännös vastaisi nykyisiä mahdollisuuksia määräaikojen lyhentämiseen.

Määräaikoja voitaisiin lyhentää lisäksi seitsemällä päivällä avoimessa ja rajoitetussa menettelyssä sekä neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä, jos hankintailmoitukset lähetetään sähköisesti noudattaen säädettyjä vaatimuksia. Sähköisen tietojenvaihdon vaatimuksista ehdotetaan säädettävän tarkemmin asetuksella. Määräajan lyhentäminen koskisi avoimen menettelyn tarjousaika ja muiden menettelyjen osallistumishakemusten tekemisen määräaika. Säännös olisi sovellettavissa myös käyttöoikeusurakkaa ja siihen perustuvaa rakennusurakkaa koskevassa tarjouskilpailussa 23 §:n mukaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan avoimessa ja rajoitetussa menettelyssä tarjousaikaa voitaisiin lisäksi lyhentää viidellä päivällä, jos tarjouspyyntöasiakirjat on asetettu kokonaisuudessaan internetiin ehdokkaiden saataville. On huomattava, että määräaikojen lyhentäminen edellyttää käytettävien sähköisten menettelyjen täyttävän hankintadirektiivin liitteen VIII mukaiset vaatimukset, joista ehdotetaan säädettäväksi kansallisesti erikseen asetuksella.

39 §. Määräaikojen pidentäminen. Pykälässä säädettäisiin määräaikojen pidentämisestä tilanteissa, joissa tarjouspyyntöasiakirjoja tai niihin liittyneitä lisätietoja ei ole toimitettu määräaikojen kuluessa tai tarjousten tekeminen edellyttää hankinnan kohteeseen tarkempaa tutustumista. Säännös perustuu hankintadirektiivin 38 artiklan 7 kohtaan ja se vastaa kynnyksarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 30 §:n 3 momentissa säädettyä. Määräaikoja tulisi kaikissa menettelyissä pidentää siten, että tarjoajat pystyvät perehtymään tarjousten laatimisessa tarvittaviin tietoihin. Määräajan pidentämiselle ei ehdoteta asetettavan tarkempia aikarajoja, joten hankintayksikön tulisi käyttää kohtuuhankintaa ottaen huomioon muun muassa tarjoajien tasapuoliseen kohteluun ja suhteellisuuteen liittyvät vaatimukset. Tarjousajan pidentämisen hankintamenettelyn jo käynnistyttyä tulisi olla poikkeuksellista. Tarjousten tekemiseen vaatima aika tulee pääsääntöisesti huomioida hankintaa suunniteltaessa. Määräajan pidentämisvelvoite koskisi myös käyttöoikeusurakkaa 23 §:n mukaisesti.

7 luku **Tarjouspyyntö ja hankinnan kohteen määrittely**

40 §. Tarjouspyyntö. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi yleisistä tarjouspyyntöön liittyvistä kysymyksistä. Tarjouspyyntö tulisi tehdä kirjallisesti. Kirjallisen muodon vaatimus on arvoltaan merkittävässä hankinnoissa luonnollinen sekä edellytys hankintamenettelyn asianmukaiselle toteuttamiselle ja myöhemmälle todentamiselle. Tarjouspyyntö voi koostua useista asiakirjoista, jotka koskevat hankintaa, tarjousmenettelyä sekä tulevaa hankintasopimusta. Tarjouspyyntöön voi sisältyä myös liiteasiakirjoja, kuten piirustuk-

sia, teknisiä määrittelyjä, laskelmia sekä sopimusehtoja.

Tarjouspyynnön tarkoituksena on hankinnan kohteen ja sen toteuttamiseen liittyvien seikkojen kuvaaminen siten, että sen perusteella saadaan lopullisia, yhteismitallisia ja vertailukelpoisia tarjouksia, joiden perusteella tarjouksia voidaan tasapuolisesti verrata. Tarjouspyyntöjen sisällön puutteellisuudesta johtuva tarjousten vertailukelvottomuus on oikeuskäytännössä katsottu yhdeksi merkittävimmistä hankintamenettelyjä koskevaksi yksittäiseksi ongelmaksi. Yhteismitattomat tarjoukset ovat käytännössä johtaneet tarpeeseen täsmentää tarjouspyyntöä tai tarjouksia hankintamenettelyn aikana tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaarantavalla tavalla.

Tarjouspyyntö täydentää hankintailmoitusta. Käytännössä hankintailmoituksessa ei voida tila- ja muiden rajoitteiden vuoksi kuvailla hankintaan liittyviä asioita kovin täsmällisesti, joten yleensä tarjouspyyntö laaditaan erikseen. Kansallisessa oikeuskäytännössä vahvistetun periaatteen mukaan tilanteissa, joissa hankintailmoitus ja tarjouspyyntö eroavat sisällönsä puolesta, hankintailmoituksen sisältö on ratkaiseva (esimerkiksi markkinaoikeuden päätös 6.6.2002 36/I/02). Oikeusohje ehdotetaan sisällytettäväksi pykälän 2 momenttiin.

Tarjouspyynnön ollessa erityisen laajan tai sisältäessä sellaista aineistoa, jonka toimitamisesta aiheutuu erityisiä kustannuksia, hankintayksikkö voisi pykälän 3 momentin mukaan periä näiden erityisten kustannusten kattamiseksi maksun. Oikeus maksun perimiseen ilmenee epäsuorasti muun muassa hankintadirektiivin 40 artiklan 3 kohdasta. Tarjouspyyntöä koskevan maksun tulisi olla kohtuullinen ja sen tarkoituksena ei tulisi olla hankintayksikön normaalien tarjousasiakirjojen laatimiseen liittyvien työ- ja kustannusten tai tavanomaisten materiaalikulujen kattaminen. Erityisiä kustannuksia voivat olla esimerkiksi tarjouspyyntöön sisältyvistä piirustuksista, näytteistä, erityisistä materiaaleista aiheutuvat kustannukset. Hankintayksikkö voi palauttaa maksun sellaisille tahoille, jotka tekevät hankinnan kohdetta koskevan tarjouksen. Menettelystä tulee ilmoittaa tarjouspyynnön pyytävälle taholle ennakolta.

41 §. Tarjouspyynnön sisältö. Hankintadi-

rektiivissä tai voimassaolevassa hankintalainsäädännössä ei ole vastaavaa yleistä säännöstä tarjouspyynnön sisällöstä, vaan säännökset tarjouspyynnössä edellyttävistä tiedoista ovat hajallaan eri säädöksissä. Voimassaolevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 29 §:ssä on ehdotettua 1 momenttia vastaava säännös tarjouspyynnön vähimmäisisällöstä. Valtion hankinnoista annetun asetuksen 6 §:ssä on lisäksi eräitä tarjouspyynnön sisältöön liittyviä vaatimuksia. Koska tarjouspyyntö on hankintamenettelyn yksi keskeisimmistä asiakirjoista, ehdotetaan tarjouspyynnön sisältöä koskevat yleiset periaatteet ja vaatimukset koottavaksi yhteen pykälään.

Tarjouspyynnön yksityiskohtaiseen sisältöön liittyvät vaatimukset vaihtelevat eri hankintamenettelyissä. Avoimessa menettelyssä lähtökohtana on, että tarjouspyynnössä ilmoitetaan kaikki hankinnan kohteeseen ja toteuttamiseen liittyvät vaatimukset, tarjoajaan liittyvät vaatimukset sekä tarjouksen valintaperuste ja vertailuperusteet. Rajoitetussa menettelyssä tarjoajan kelpoisuusehdot, tarjouksen valintaperuste sekä vertailuperusteet ilmoitetaan jo kehotettaessa ehdokkaita osallistumishakemusten jättämiseen ja niitä sovelletaan jo aiemmassa tarjousmenettelyn vaiheessa. Rajoitetussa menettelyssä tarjouspyynnössä ei siten ole enää tarpeen ilmoittaa tarjoajan kelpoisuuteen ja valintaan liittyviä vaatimuksia. Kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä hankintailmoituksessa on ilmoitettava tarjouksen valintaperuste. Vertailuperusteiden suhteellinen painotus voidaan kuitenkin ilmoittaa vasta hankekuvauksessa hankintadirektiivin 53 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

Pykälän 1 momentissa luetellut tarjouspyynnön sisältöä koskevat vähimmäisvaatimukset perustuvat hankintadirektiivin 23 artiklan 1 kohtaan, 40 artiklan 5 kohtaan, 47 artiklan 4 kohtaan sekä 53 artiklan 2 kohtaan. Tarjouspyynnön on siten sisällettävä hankinnan kohteen määrittely muun ohessa teknisin eritelmin esitettynä. Tarjouspyynnössä on lisäksi oltava viittaus julkaistuun hankintailmoitukseen, tarjousaikaa ja lähettämispaikkaa koskevat tiedot sekä tiedon kielestä tai kielistä, joilla tarjoukset on laadittava. Tarjouspyyntö voidaan laatia suomen tai ruotsin

kielellä taikka jollakin muulla Euroopan unionin virallisella kielellä. Hankintayksikön päätettävissä on millä kielillä tarjoukset tulisi tehdä.

Tarjouspyynnössä on oltava myös tieto tarjouksen valintaperusteesta sekä vertailuperusteista ja vertailuperusteiden painotuksesta tai poikkeuksellisissa tapauksissa vähintään tärkeysjärjestyksestä. Tarjouksen vertailuperusteiden ilmoittamisessa on käytännössä ilmennyt puutteita, jotka ovat johtaneet ongelmiin tarjousten vertailuissa sekä epätarjousmukaisten hankintapäätösten tekemiseen. Oikeuskäytännössä on katsottu, että tarjousten arvioinnissa käytettävät perusteet tulee ilmoittaa nimenomaisesti tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa, joten riittävää ei ole että arviointiperusteet käyvät esimerkiksi välillisesti ilmi tarjouspyynnössä esitetyistä vaatimuksista.

Tarjouspyynnöstä tulisi käydä ilmi myös tarjoajan kelpoisuutta koskevat tiedot sekä luettelo asiakirjoista, jotka tarjoajien on toimitettava kelpoisuuden todistamiseksi. Tarjoajien soveltuvuuden arvioinnissa käytettävien perusteiden ilmoittaminen on tarjoajien tasapuolisen kohtelun ja avoimuuden vuoksi tärkeää. Tietojen ilmoittamisessa on käytännössä esiintynyt kuitenkin puutteita. Pykälän 1 momentissa tarkoitettut tiedot voidaan ilmoittaa myös hankintailmoituksessa. Ratkaisevaa olisi, että tarjoajilla on ollut tasapuoliset mahdollisuudet saada tiedot ennen hankintamenettelyn aloittamista.

Tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa tulisi edellä mainittujen tietojen lisäksi ilmoittaa myös sellaiset muut tiedot, joilla on olennaista merkitystä hankintamenettelyssä sekä tarjouksen tekemisessä. Tarjouspyynnössä ilmoitettavat tiedot riippuvat hankinnan sisällöstä, koosta ja luonteesta. Lähtökohtana on 1 momentin mukaisesti, että tarjoajilla on riittävät tiedot vertailukelpoisten tarjousten tekemiseen. Toisaalta tarjouspyyntö on lopullinen, joten tarjouspyynnössä esitetyistä edellytyksistä ei yleensä voida poiketa.

Tarjouspyynnössä ilmoitettavia tietoja voisivat olla muun muassa tieto vaihtoehtoisten tarjousten esittämisen sallittavuudesta, osatarjousten sallittavuudesta sekä hankinnan vaihtoehtoihin toteutustapoihin liittyvät vä-

himmäisvaatimukset, jos vaihtoehtoja halutaan sallia. Tarjouspyynnössä tulisi ilmoittaa myös hankintasopimuksen erityisehdot, jos hankintayksikkö haluaa soveltaa erityisehtoja 49 §:n mukaisesti. Tarjouspyynnössä tulisi ilmoittaa myös sellaiset sopimusehdot, joilla on merkitystä tarjousten tekemisessä. Tällaiset ehdot voivat vaikuttaa esimerkiksi tarjouksen hintaan.

42 §. *Tarjouspyynnön lähettäminen ja asettaminen ehdokkaiden ja tarjoajien saataville.* Pykälässä säädettäisiin tarjouspyynnön antamisesta. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 40 artiklan 4 kohtaan ja vastaa voimassa olevan kynnysarvon ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 30 §:ää.

Tarjouspyyntö olisi lähetettävä avoimessa menettelyssä sitä pyytävälle ehdokkaille kuuden päivän kuluessa pyynnöstä, jos pyyntö on tehty riittävän ajoissa ennen tarjousajan päättymistä. Hankintayksikkö voi myös asettaa tarjouspyyntöasiakirjat kokonaan internetiin kaikkien halukkaiden saataville hankintailmoituksessa esitetyin tavoin. Avointa hankintamenettelyä käytettäessä hankintayksikön tulee toimittaa tarjouspyyntö kaikille halukkaille.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi selkeyden vuoksi, että rajoitetussa menettelyssä ja neuvottelumenettelyssä sekä kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä tarjouspyyntö toimitettaisiin vain niille tarjoajille, jotka on valittu hankintamenettelyyn.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tarjouspyyntöön liittyvien lisätietojen toimittamisen määräajoista. Avoimessa menettelyssä lisätiedot tulee toimittaa kuudessa päivässä pyynnöstä, muissa menettelyissä, mukaan lukien nopeutettu menettely, neljässä päivässä pyynnöstä.

43 §. *Neuvottelukutsu.* Pykälässä säädettäisiin neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä ehdokkaille lähetettävän neuvottelukutsun sisällöstä. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 40 artiklan 5 kohtaan. Voimassa olevassa hankintalainsäädännössä ei ole vastaavaa säännöstä.

Neuvottelukutsu lähetettäisiin niille osallistumishakemuksen jättäneille ehdokkaille, jotka on valittu osallistumaan tarjouskilpailuun. Neuvottelukutsun tulisi sisältää neuvottelumenettelyssä tarjouspyynnön ja kilpailul-

lisessa neuvottelumenettelyssä hankekuvauksen, jos hankintayksikkö on laatinut sellaisen. Vaihtoehtoisesti neuvottelukutsussa voi olla ilmoitus siitä, mistä asiakirjat ovat saatavissa, pyytämiseen liittyvä määräajan sekä tiedon mahdollisesti perittävistä maksuista.

Tarjouspyynnön sisällön osalta sovellettaisiin 41 §:n 1 momentissa olevia vähimmäisvaatimuksia, sillä tarkkuudella kuin nämä tiedot voidaan ilmoittaa. Kilpailullista neuvottelumenettelyä koskevan kutsun tulisi sisältää tiedon kuulemisvaiheen ajankohdasta, tiedon osoitteesta, jossa neuvottelut tullaan käymään sekä kielestä, jolla neuvottelu tullaan käymään. Kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä ei tarjousaikaa voida vielä hankintamenettelyn kulkuun liittyvistä syistä menettelyn tässä vaiheessa ilmoittaa.

44 §. *Hankinnan tekninen määrittely.* Pykälässä säädettäisiin teknisten eritelmien käyttämisestä hankinnan kohteen kuvaamisessa. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 23 artiklaan. Voimassa olevassa kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevassa asetuksessa teknisten eritelmien käyttämisestä on säädetty 32-34 §:ssä. Teknisten eritelmien esittäminen muuttuisi voimassa olevassa asetuksessa olevia säännöksiä joustavammaksi. Uusien säännösten tavoitteena on hankintojen avaaminen entistä laajemmin kilpailulle, innovatiivisten ratkaisujen mahdollistaminen sekä yhteisön teknistä kehitystä koskevan kilpailukyvyä edistäminen. Uudistuksella on pyritty huomioimaan myös yhteisön standardisointipolitiikan tavoitteet.

Tekniset eritelmät liittyvät erityisesti tavarahankintojen ja rakennusurakoiden ominaisuuksien tekniseen määrittelyyn. Vaikka teknisten eritelmien –käsite on palveluhankinnoissa vieraampi, olisi myös palveluhankinnoissa hankinnan kohteen kuvauksessa noudatettava ehdotettuja säännöksiä. Palveluhankinnoissa soveltuvat erityisesti palveluihin liittyvien vaatimusten kuvaaminen suorituskäytön tai toiminnallisten vaatimusten perusteella. Palvelujen osalta käytettävissä on myös joitakin standardeja, jotka voivat soveltaa hankinnan kohteen määrittelyyn.

Tekniset eritelmät tulisi esittää hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Käytettäessä kilpailullista neuvottelumenettelyä hankintayksikkö voi määrittellä hankintaa

koskevat tekniset vaatimukset hankintamennettelyn aikana esitettyjen ratkaisuehdotusten perusteella.

Pykälän 1 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi teknisiä eritelmiä koskeva yleinen säännös eritelmien laatimisesta tarjoajien tasapuolisen kohtelun turvaavalla tavalla sekä siten, ettei niillä estetä kilpailua. Teknisissä eritelmissä tulee lisäksi huomioida vammaisia henkilöitä koskevat saavutettavuusnäkökohdat sekä kaikkia käyttäjiä koskevia suunnitteluun liittyvät vaatimukset aina kun se on mahdollista. Vaatimukset voivat liittyä esimerkiksi liikuntavammaisten pääsyyn rakennuksiin tai teknisten laitteiden käyttöominaisuuksiin. Säännös perustuu hankintadirektiivin 23 artiklan 1 kohtaan sekä johdanto-osan 29 kappaleeseen. Teknisten eritelmien laatimisessa on luonnollisesti huomioitava muualla lainsäädännössä olevat velvoitteet, kuten maankäyttö- ja rakennusasetuksen (895/1999) 53 §:ssä liikuntaesteettömästä rakentamisesta säädetty.

Tekniset eritelmät voitaisiin esittää viittaamalla standardeihin, teknisiin hyväksyntöihin tai suunnitteluun, laskentaan tai rakennusurakoiden toteuttamiseen tai tuotteiden tuottamiseen liittyviin teknisiin eritelmiin esitettyssä etusijajärjestyksessä. Käytettäessä tällaista viittausta standardiin tai muuhun tekniseen määrittelyyn, myös sellaiset tuotteet, palvelut tai materiaalit, jotka eivät ole viitatus standardin tai muun teknisen määrittelyn mukainen, mutta jotka täyttävät niissä asetetut, hankinnan kohteeseen liittyvät vaatimukset, on hyväksyttävä. Tämän vuoksi viittaukseen tulee liittää ilmaisu ”tai vastaava”.

Tekniset eritelmät voitaisiin ilmoittaa paitsi viittaamalla tekniseen määrittelyyn, myös esittämällä hankinnan kohteelta edellytettäviä suorituskykyä ja toiminnallisia ominaisuuksia koskevia vaatimuksia. Tällöin tarjoajat voivat esittää tarjouksia, jotka perustuvat moniin erilaisiin teknisiin ratkaisuihin. Tarjosten vertailukelpoisuus ja tarjoajien syrjimättömän kohtelu edellyttävät, että suorituskykyyn ja toiminnallisiin ominaisuuksiin liittyvät vaatimukset ovat riittävän täsmällisiä. Tekniset eritelmät voitaisiin laatia myös viittaamalla osittain standardeihin tai muihin teknisiin määrittelyihin ja osittain suoritus-

kykyä ja toiminnallisia ominaisuuksia koskeviin vaatimuksiin. Hankintayksikkö voisi lisäksi ilmoittaa pitävänsä tiettyjä standardeja tai muita teknisiä määrittelyjä olettamana suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevien vaatimusten täyttymisestä.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin voimassaolevan hankintalainsäädännön mukaisesti, ettei teknisissä eritelmissä saa mainita tiettyä valmistajaa, viitata tavaramerkkiin, patenttiin, tyyppiin, alkuperään tai tuotantoon siten, että viittaus suosii tai syrji tiettyjä tarjoajia. Tällainen viittaus olisi sallittua vain, jos hankintasopimuksen kohdetta ei ole mahdollista riittävän täsmällisesti ja selvästi kuvata muulla tavoin teknisiä eritelmiä käyttäen. Viittaukseen on liitettävä ilmaisu ”tai vastaava”. Oikeusohje on vahvistettu muun muassa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa C-359/93, *komissio vs. Alankomaat* (nk. *Unix-tapaus*, Kok. 1995, s. I-157). Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on katsonut tuomioissaan asiassa C-59/00, *Vestergaard* (Kok. 2001, s. I-9505) Euroopan yhteisön perustamissopimuksen tavaroiden vapautta liikkuvuutta koskevien säännösten edellyttävän, että myös hankintadirektiivien soveltamisalan ulkopuolisissa hankinnoissa on kiellettyä edellyttää tietynmerkkisiä tuotteita liittämättä vaatimukseen ilmausta ”tai vastaava”.

Tekniset eritelmät voivat koskea myös tuotantomenetelmää, jos tuotantomenetelmää koskevalla vaatimuksella on välitön liittymä hankinnan kohteena olevan palvelun, tavarain tai rakennustyön laatuun tai muihin ominaisuuksiin. Siten hankintayksikkö voisi edellyttää myös ympäristöystävällistä tuotantomenetelmää, silloin kun vaatimus liittyy hankinnan kohteeseen. Tällaisia sallittuja tuotantomenetelmää koskevia vaatimuksia ovat esimerkiksi elintarvikkeiden tuottaminen luonnonmukaisella viljelyllä sekä sähkön tuottaminen uusiutuvia energianlähteitä käyttäen.

Teknisten eritelmien laatimista varten hankintayksikkö voi käydä teknisiä vuoropuheluja esimerkiksi potentiaalisten tarjoajien ja teknisten asiantuntijatahojen kanssa. Tällainen vuoropuhelu tulisi ensisijaisesti tapahtua kirjallisesti, esimerkiksi lausunnotmenettelyllä, jolloin tulisi selkeästi ilmoittaa, ettei ky-

symys ole hankintapäätökseen johtavasta tarjouskilpailusta. Tekninen vuoropuhelu ei saa johtaa kilpailun estymiseen tai vaarantaa tarjoajien tasapuolista ja syrjimätöntä kohtelua.

45 §. *Ympäristöominaisuuksia koskevat tekniset eritelmät.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta esittää ympäristönäkökohtiin liittyviä suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevia vaatimuksia viittaamalla ympäristömerkkeihin. Pykälä on uusi ja perustuu hankintadirektiivin 23 artiklan 6 kohtaan. Ympäristöominaisuuksien määrittely voitaisiin tehdä joko viittaamalla ympäristömerkkien perusteiden tai määrittelemällä ne muuten 44 §:n mukaisina teknisinä eritelminä.

Hankintayksikkö voisi käyttää ympäristöominaisuuksiin liittyvien vaatimusten esittämisessä ympäristömerkkeihin kuuluvia perusteita tai niiden osia. Ympäristömerkkien myöntämisperusteina eli ympäristömerkkien perusteina olevat vaatimukset, jotka koskevat esimerkiksi tuotteiden laatuominaisuuksia, materiaaleja tai käyttöohjeita, olisivat julkisten hankintojen teknisiä eritelmiä. Ympäristömerkin perusteiden käyttäminen hankinnan kohteen teknisenä eritelmänä edellyttää, että ne perusteet, joihin viitataan, soveltuvat hankinnan kohteen ominaisuuksien määrittämiseen. Eritelmien on siten liityttävä hankinnan kohteeseen ja siten myös ympäristömerkin perusteista olisi valittava vain sellaiset, joilla on liittymä hankinnan kohteeseen. Esimerkiksi Pohjoismaisen ympäristömerkin perusteissa oleva tavaranvalmistuksen laadunvalvontaan liittyvän edellytyksen ei voida katsoa liittyvän hankinnan kohteeseen pykälässä tarkoitettulla tavalla. Laadunvalvonta voi olla ehdokkaan tai tarjoajan tekniseen pätevyyteen liittyvä edellytys, jota koskeva mahdollinen vaatimus tulisi tehdä ehdokkaan tai tarjoajan kelpoisuuteen liittyvien vaatimusten tai arvioinnissa käytettävien tekijöiden esittämisen yhteydessä.

Pykälän 2 momentin mukaan ympäristömerkin, jota käytetään hankinnan kohteen ympäristöominaisuuksien määrittelyssä, tulisi myös täyttää merkin laatimiseen liittyvät edellytykset. Merkin tulee siten olla kehitetty tieteellisen tiedon pohjalta prosessissa, johon kaikki asianomaiset tahot, kuten viranomaiset, kuluttajat, valmistajat, vähittäiskaupan

edustajat sekä ympäristöjärjestöt ovat voineet osallistua. Lisäksi edellytetään, että merkki on kaikkien osapuolten saatavilla ja käytettävissä. Näiden edellytysten johdosta vain sellaiset ympäristömerkit ovat käytettävissä, jotka on laadittu kansallisesti, monikansallisesti tai yhteisön tasolla yhdenmukaistetun järjestelmän puitteissa. Avoimuuden vaatimuksen johdosta vain sellaisiin merkkeihin, jotka ovat tuottajien ja toimittajien saatavilla, tehtävät viittaukset ovat mahdollisia. Soveltuvia ympäristömerkkejä ovat muun muassa Pohjoismaainen ympäristömerkki tai Euroopan unionin ympäristömerkki.

Pykälän 3 momentin mukaan hankintayksikkö voisi ilmoittaa, että jollakin tietyllä ympäristömerkillä varustetun tavaran tai palvelun katsotaan täyttävän ympäristöominaisuuksiin liittyvät teknisten eritelmien vaatimukset. Pykälä ei mahdollistaisi jonkin tietyn ympäristömerkin käyttöoikeuden vaatimista tuotteelta. Julkisten hankintojen yleisenä lähtökohtana teknisten eritelmien laatimisessa on, ettei perusteena tule käyttää jonkun tietyn organisaation tai yrityksen menetelmiä tai määritelmiä, jotka suosivat tiettyjä toimijoita. Tiettyä ympäristömerkkiä voidaan pitää kuitenkin näyttönä siitä, että tavara tai palvelu täyttää asetetut vaatimukset. Tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun turvaamiseksi hankintayksikön on kuitenkin hyväksyttävä myös tarjoajan muu näyttö, joka koskee ympäristönäkökohtiin liittyvien vaatimusten täyttymistä. Tällainen näyttö voi olla esimerkiksi valmistajan tekninen asiakirja tai tunnustetun toimielimen laatima tekninen raportti.

46 §. *Tarjouksen vaatimustenmukaisuuden osoittaminen.* Pykälässä säädettäisiin tarjoajan velvollisuudesta osoittaa tarjouksen olevan tarjouspyynnön mukainen sekä siitä, miten tarjouspyynnössä esitettyjen vaatimusten täytyminen voitaisiin osoittaa. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 23 artiklan 4 ja 5 kohtiin.

Pykälän 1 momentissa vahvistettaisiin tarjoajan näyttövelvollisuus siitä, että tarjottu tavara, palvelu tai rakennustyö on tarjouspyynnön mukainen. Oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaatimuksen sekä yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden edellyttävän tar-

jousten olevan tarjouspyynnön mukaisia. Hankintayksikön tulee siten hylätä sellaiset tarjoukset, jotka eivät vastaa tarjouspyynnön vaatimuksia. Siten esimerkiksi sellaiset tarjoukset, jotka eivät vastaa tarjouspyynnössä esitettyjä teknisiä eritelmiä tai muita hankinnan kohdetta koskevia vaatimuksia, on suljettava tarjouskilpailusta. Tarjous on hylättävä tarjousmenettelyn ehtoja vastaamattomana myös, jos se on saapunut myöhässä tai on puutteellinen.

Tarjouksen hylkäämistä tulisi arvioida nimenaan tarjoajien tasapuolisen kohtelun näkökulmasta. Tarjouspyyntöä vastaamattomat tarjoukset tulisi pääsääntöisesti hylätä. Hankintayksikkö voi kuitenkin pyytää tarjoajia täsmentämään ja selventämään tarjousten yksityiskohtia, jos se ei vaaranna tarjoajien tasapuolista kohtelua. KHO:n päätöksessä 5.11.2001 taltio 2733 tasapuolisen kohtelun ei katsottu vaarantuneen tarjouksen ja hinta-ehdojen voimassaoloa sekä sellaisten teknisiä yksityiskohtia koskevien tarjouksen puutteiden vuoksi, joiden johdosta hankintayksikkö oli pyytänyt tarjoajia täsmentämään tarjouksiaan. Mahdollisuutta pyytää tarjoajaa täsmentämään tarjoustaan on käsitelty myös KHO:n päätöksessä 26.11.1999 taltio 3179, jonka mukaan tarjousten yhteismitalliseksi saattamiseksi hankintayksikkö voi ottaa yhteyttä tarjoajaan täydennysten ja selvitysten saamiseksi. Menettely ei kuitenkaan saa tarkoittaa sitä, että jollekin tarjoajalle annetaan mahdollisuus parantaa tarjoustaan.

Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tarjoajien yhdenvertaisen kohtelun ja avoimuuden periaatteet edellyttävät myös tarjousmenettelyn ehtoja vastaamattomien tarjousten hylkäämistä. Siten esimerkiksi myöhässä saapuneet tarjoukset olisi suljettava tarjouskilpailusta (esimerkiksi KHO 3.9.1998 taltio 39 ja KHO 2.4.2003 taltio 810). Myöhästyneiden tarjousten hylkäämisellä varmistetaan, että tarjoajilla on samanpituisen ajan tarjousten laatimiseen ja toisaalta turvataan tarjousten sisällön salassapito tarjousaikana.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa tekniset eritelmit on määritelty viittaamalla standardiin tai muuhun tekniseen määrittelyyn. Tarjoaja voi tarjouksessaan osoittaa, että vaikka sen tarjoama tavara tai palvelu ei ole hankintayksikön käyttämän

teknisen määrittelyn, tuote tai tavara täyttää tarjouspyynnössä esitetyt vaatimukset. Näytönä edellytysten täyttymisestä voidaan esittää esimerkiksi testauslaboratorion tai sertifiointielimen antama todistus. Myös muiden jäsenvaltioiden antamien toimielimien todistukset on vastaavasti hyväksyttävä. Tarjoaja voi toimittaa myös oman kuvauksen teknisten vaatimusten täyttymisestä. Tarjoajalla olisi tällöin näyttövelvollisuus siitä, että hankintayksikön asettamat vaatimukset täyttyvät.

Pykälän 3 momentin mukaan hankintayksikön määriteltyä tekniset eritelmit suorituskykyyn tai toiminnallisiin ominaisuuksiin perustuvien vaatimusten, tarjoaja voi osoittaa tarjoamansa tuotteen tai tavaran olevan tarjouspyynnön mukainen osoittamalla sen olevan asianmukaisen eurooppalaisen tai kansainvälisen standardin taikka muun teknisen määrittelyn mukainen. Hankintayksiköllä ei ole oikeutta hylätä tarjousta tarjouspyyntöä vastaamattomana, paitsi tilanteissa, joissa standardin tai muun teknisen määrittelyn mukainen eritelmiä ei sovellu tarkoitukseen, koska se esimerkiksi koskee muita ominaisuuksia, kuin mitä hankintayksikkö on tarjouspyynnössä edellyttänyt. Tarjoajan tulee tällöin osoittaa, että standardin mukainen ratkaisu täyttää suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevat vaatimukset.

Tarjoaja voi esittää erilaisia selvityksiä osoittaakseen tarjouksen olevan esitettyjen suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevien vaatimusten mukainen. Jos hankintayksikkö katsoo, ettei tarjoajan tarjous täytä esitettyjä vaatimuksia, sen tulee edellytyksen puuttumisen vakavuudesta riippuen joko pyytää tarjoajalta täydennyksiä tarjoukseen tai hylätä tarjous tarjouspyyntöä vastaamattomana. Hankintayksikön on perusteltava päätöksensä.

47 §. Vaihtoehtoiset tarjoukset. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi hankinnan vaihtoehtoisia toteuttamistapoja koskevien tarjousten hyväksymisen edellytyksistä. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 24 artiklaan ja vastaa osittain voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 42 §:ää.

Hankintayksiköllä olisi mahdollisuus sallia tarjoajien esittää vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa hankinta. Tämä voi olla perusteltua esi-

merkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa hankintayksikkö ei tarkalleen tiedä markkinoilla olevia tuotteita ja halua antaa tarjoajille mahdollisuuden esittää useampia vaihtoehtoja tai tilanteissa, joissa hankintayksikkö toivoo tarjoajien esittävän uusia innovatiivisia ratkaisuja hankinnan kohteen toteuttamiseksi. Vaihtoehtojen salliminen voi käytännössä olla tarkoituksenmukaista myös silloin, jos hankintayksikkö epäilee, ettei se saa korkeiden ympäristö- tai muihin näkökohtiin liittyvien vaatimusten johdosta riittävää määrää tarjouksia aidon kilpailun aikaansaamiseksi.

Vaihtoehtojen salliminen edellyttää käytännössä sitä, että hankintayksikkö laatii sopimuksen kohteen yleismääritelmän, joka sisältää hankinnan kohdetta koskevat vähimmäisvaatimukset. Tämän lisäksi hankintayksikkö laatii vaihtoehtoisia sopimuksen kohteen määrittelyjä, joissa esitetään esimerkiksi korkeampia ympäristönäkökohtiin tai teknisiin ominaisuuksiin liittyviä vaatimuksia.

Hankintayksikön tulisi hankintailmoituksessa ilmoittaa hyväksyykö se vaihtoehdot. Jos tällaista ilmoitusta ei ole tehty, vaihtoehtoja ei saa hyväksyä. Säännös perustuu hankintadirektiivin 24 artiklan 2 kohtaan. Voimassa olevan kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevan asetuksen 42 §:n mukaan vaihtoehtojen esittäminen on aina mahdollista, jos sitä ei ole erikseen kielletty, joten säännös poikkeaa tältä osin voimassa olevasta lainsäädännöstä.

Pykälän 2 momentin mukaan vaihtoehtoa ei saisi hylätä pelkästään sen takia, että se joutaisi eri hankintalajiin kuuluvan hankinnan toteuttamiseen. Säännöksellä pyritään edistämään uusien innovatiivisten ratkaisujen hyväksikäyttöä julkisissa hankinnoissa.

Rakennusurakan vaihtoehtoisten toteuttamistapojen hyväksymistä on käsitelty Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa C-243/89, *Storebelt (Kok. Ep. 1993, s. I-3353)*. Tuomioistuin katsoi sallituksi menettelyn, jossa siltaurakka voitiin toteuttaa kolmen vaihtoehtoisen mallin mukaan edellyttäen tarjoajan maksavan vaihtoehtoisten suunnitelmien piirustuskulut.

48 §. Alihankinta. Pykälässä säädettäisiin hankintayksikön mahdollisuudesta vaatia suunniteltuja alihankintoja koskevia tietoja sekä mahdollisuudesta edellyttää alihankinto-

ja. Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevan kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskevan asetuksen 44 §:n 1 momenttia ja sen 2 momentti asetuksen 15 §:n 1 momenttia. Hankintadirektiivin 25 artiklassa asiasta säättäminen on jätetty jäsenvaltioiden päätettäväksi. Jotta hankintayksiköille jäisi asiassa harkintavaltaa, ehdotetaan, ettei säännös olisi pakottava. Hankintayksiköllä olisi siten oikeus vaatia tarjoajia ilmoittamaan tarjouksissaan alihankintoina teetettävien sopimuksen osuudet sekä ehdotetut alihankkijat. Ehdotettu 1 momentin sanamuoto vastaa voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 44 §:n 1 momenttia.

Tieto teetettävistä alihankinnoista sekä alihankkijoista voi olla hankintayksikölle merkittävää hankinnasta johtuvien taloudellisten ja muiden riskien kartoittamiseksi. Hankintayksikkö voi käyttää näitä tietoja tarjoajan teknisen tai taloudellisen kelpoisuuden arvioinnissa. Vaikka sopimus oikeudellisesti arvioiden yleensä käytännössä ei ole epäselvää siitä, mikä taho on vastuussa tarjouksesta, ehdotetaan selkeyden vuoksi säädettävän myös hankintadirektiivin 25 artiklan mukaisesti tarjousta koskevasta pääasiallisen tarjoajan vastuusta, riippumatta siitä, mitä tarjouksessa on esitetty alihankintojen osalta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hankintayksikön oikeudesta velvoittaa käyttöoikeusurakan saaja teettämään käyttöoikeusurakan perustuvista rakennusurakoista aliurakoina vähintään 30 prosenttia käyttöoikeusurakan kokonaisarvosta. Hankintayksikkö voisi nimenomaisen aliurakoina teetettävää osuutta koskevan velvoitteen lisäksi antaa tarjoajille mahdollisuuden määrittellä mainittua suurempi osuus teetettäväksi aliurakoina. Hankintayksikkö voisi myös pyytää ehdokkaita ilmoittamaan aliurakoina teetettävien rakennustöiden kokonaisarvon. Säännös perustuu hankintadirektiivin 60 artiklaan.

Voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 15 §:n 1 momentti vastaa pääasialliselta sisällöltään ehdotettua säännöstä. Asetuksen 15 §:n 1 momentin mukaan hankintayksikkö voi kuitenkin vaatia myös tarjoajia ilmoittamaan tarjouksessaan aliurakoina toteutettavat rakennustyöt. Koska käyttöoikeusurakat ovat usein kohteeltaan huomattavan laajoja ja rakennus-

työn toteuttaminen kohdistuu usein pitkälle ajanjaksolle, on aliurakoiden sitova ilmoittaminen tarjousvaiheessa usein mahdotonta. Tältä osin säännöstä ehdotetaan muutettavaksi voimassaolevan asetuksen 15 §:n 1 momentissa säädetystä. Alihankintasuhdetta ei olisi olemassa, jos kysymys on lakiehdotuksen 23 §:n 3 momentissa tarkoitettusta käyttöoikeusurakkaa varten perustetusta ryhmitymästä tai sen sidosyrityksistä.

Aliurakoiden ja aliurakoitsijoiden yksilöimistä voidaan edellyttää hankintasopimuksen tekovaiheessa. Rakennushankkeissa voidaan edellyttää aliurakoitsijoiden nimeämistä esimerkiksi rakennusurakan yleisten sopimusehtojen YSE 98 mukaisesti. Sopimusehtojen 7 §:n mukaan urakoitsijan on esitettävä tilaajan hyväksyttäväksi tärkeimmät aliurakoitsijansa ja -hankkijansa ennen näiden ottamista. Tilaaja voi kieltää aliurakoitsijoiden tai -hankkijoiden ottamisen vain pätevästä syystä.

Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa hankintayksikön harkintavallan käyttöä laajoihin rakennustöihin liittyvien riskien vähentämiseksi. Pykälä mahdollistaisi myös pienten ja keskisuurten yritysten aseman parantamisen suurten rakennustöiden hankinnoissa.

49 §. *Hankintasopimuksen erityisehdot.* Hankintasopimuksen erityisehdot voivat liittyä esimerkiksi ammatillisen osaamisen tukemiseen työpaikoilla, erityisistä työllistymisvaikeuksista kärsivien henkilöiden työllistämiseen, työttömyyden torjumiseen, työttömien tai nuorten kouluttamiseen taikka vammaisten palvelukseen ottamiseen. Ympäristönäkökohtien osalta erityisehdot voivat liittyä esimerkiksi ympäristönsuojelun tasoon tai toimeenpanoon. Hankintasopimuksessa asetettavat ehdot eivät saa olla välittömästi tai välillisesti syrjiviä ja niiden tulee liittyä hankintasopimuksen toteuttamiseen. Erityisehtojen on lisäksi oltava yhteisön oikeuden mukaisia.

Erityisehtojen hyväksyttävyyttä on käsitelly Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa C-31/87, *Beentjes* (Kok. Ep. 1988, s. 4635), joka koski työllistämiselvoitetta koskevaa ehtoa sekä tuomiossa C-225/98, *Nordpas-de-Calais* (Kok. 2000, s. I-7445), joka koski työttömyyden vastaista kampanjaa

koskevaa ehtoa. Erityisehdot katsottiin sallituiksi, kun ne olivat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen mukaisia, syrjimättömiä ja niistä oli ilmoitettu hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että syrjimättömyysperiaate edellyttää muun muassa sitä, että erityisehtoina käytettäviä työttömien työllistämiseen liittyvää vaatimusta ei voida rajoittaa kansallisiin tai paikallisiin työttömiin.

Koska hankintasopimuksen toteuttamisen ehdoilla voi olla merkitystä tarjousten sisältöön ja esimerkiksi tarjoushintoihin, tulisi niistä ilmoittaa etukäteen hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa, jotta tarjoajat voivat ottaa ehdot huomioon tarjouksia tehdessään. Pykälä on uusi ja vastaa hankintadirektiivin 26 artiklaa.

Pykälän 2 momentti täyttää vuonna 1951 ratifioitun ILO:n yleissopimuksen nro 94 (Työlausekkeet välikirjoissa, joissa julkinen viranomainen on sopimuspuolena) vaatimukset. Yleissopimuksella pyritään turvaamaan työsuhteen ehtojen tasapuolinen toteutuminen kaikissa tilanteissa. Koska velvoite liittyy kilpailuttamisen jälkeen laadittavaan urakkasopimukseen, ei velvoitteen sisältöä tai tulkintaa mahdollisesti koskevia riitaisuuksia käsitellä markkinaoikeudessa.

50 §. *Verotukseen, ympäristönsuojeluun, työsuojeluun ja työoloja koskeviin säännöksiin liittyvät velvoitteet.* Ehdotettu säännös perustuu hankintadirektiivin 27 artiklaan, jossa jäsenvaltioille annetaan mahdollisuudet päättää säännöksen velvoittavuudesta kansallisessa lainsäädännössä. Säännösehdotus vastaa voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 45 §:ää, paitsi että se on sanamuodoltaan vähemmän velvoittava jättäen harkintavaltaa hankintayksikölle.

Hankintayksikkö voisi ilmoittaa tarjouspyynnössään tarjoajille tiedot sellaisista viranomaisista, joilta tarjoaja voi saada tietoja verotukseen, ympäristönsuojeluun, työsuojeluun, työoloihin tai työehtoihin liittyvistä velvoitteista Suomessa. Voimassa olevassa kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 45 §:n 1 momentissa velvoitetaan hankintayksikkö ilmoittamaan mainituista viranomaisista. Säännös on koettu hankintayk-

siköiden kannalta liian ankaraksi, joten sanamuotoa ehdotetaan väljennettäväksi. Hankintayksiköiden tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että ilmoittamalla säännöksessä tarkoitetuista viranomaisista ehdokkaille ja tarjoajille voidaan erityisesti rakennusurakoissa ja palveluhankinnoissa pyrkiä estämään harmaan talouden piiriin kuuluvia epäterveitä ilmiöitä ja edistää sitä, että ehdokkaat ja tarjoajat ovat tietoisia Suomessa sovellettavista säännöksistä ja siitä, että hankintayksikkö edellyttää niiden noudattamista.

Hankintadirektiivin johdanto-osan 34 kappaleessa todetaan esimerkinomaisesti hankintasopimusten toteuttamisessa sovellettavasta lainsäädännöstä. Siten muun lainsäädännön ohella hankintojen toteuttamiseen sovelletaan työolojen ja työturvallisuuden alalla voimassa olevia kansallisia ja yhteisön säädöksiä, sääntöjä ja työehtosopimuksia edellyttäen, että kyseiset säännöt ja niiden soveltaminen ovat yhteisön oikeuden mukaisia.

Rajat ylittävissä tapauksissa, joissa jonkin jäsenvaltion työntekijät suorittavat palveluja toisessa jäsenvaltiossa hankintasopimuksen toteuttamiseksi, palvelujen tarjoamisen yhteydessä tapahtuvasta työntekijöiden lähettamisestä työhön toiseen jäsenvaltioon on noudatettava kansallisia säädöksiä, jotka perustuvat palvelujen tarjoamisen yhteydessä tapahtuvasta työntekijöiden lähettamisestä työhön toiseen jäsenvaltioon annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 96/71/EY. Suomessa nämä velvoitteet on pantu täytäntöön lailla lähetyistä työntekijöistä (1146/1999).

Tarjoajien kannalta pykälässä tarkoitettuihin velvoitteisiin liittyvät tiedot voivat olla oleellisia ja ne voivat vaikuttaa tarjoajan mahdollisuuksiin toteuttaa esimerkiksi rakennusurakka tai palvelu, joka edellyttää työvoiman sijoittumista toiseen jäsenvaltioon. Tietojen saanti edistää tavaroiden ja palvelujen vapaata liikkuvuutta koskevien tavoitteiden täyttymistä sekä ympäristönsuojeluun ja työntekijöiden suojeluun liittyvien vaatimusten toteuttamista käytännössä.

Hankintayksikön tiedonanto rajoittuu niiden viranomaisten ilmoittamiseen, jotka vastaavat verotukseen, ympäristönsuojeluun, työsuojeluun tai työoloihin liittyvien tietojen antamisesta. Hankintayksikön velvollisuute-

na ei siten ole esimerkiksi ratkaista työehtosopimusten soveltamisalaa koskevia tulkin- taongelmia.

Pykälän 1 momentin mukaan hankintayksikön tulisi myös vaatia tarjoajia ilmoittamaan, että ne ovat tarjoustaan tehdessään ottaneet huomioon pykälässä tarkoitettut verotukseen, ympäristönsuojeluun tai työntekijöiden suojeluun liittyvät velvoitteet. Tarjoajien tulee siten hankintayksikön vaatimuksesta ilmoittaa tarjouksessaan, että ne ovat ottaneet huomioon esimerkiksi palvelun tai rakennusurakan suorittamispaikassa voimassa olevat työntekijöiden palkkaukseen tai työsuojeluun liittyvät lainsäädännöstä johtuvat velvoitteet, joilla pyritään ehkäisemään lainsäädännön edellyttämiä ehtoja huonommilla ehdoilla tahtuvaa työvoiman käyttöä.

Pykälän 2 momentin mukaan tarjoajan verotusta, ympäristönsuojelua, työsuojelua tai työoloja koskevien velvoitteiden täyttämiseen liittyvällä ilmoituksella ei ole vaikutusta poikkeuksellisen alhaisten tarjousten käsittelyyn. Poikkeuksellisen alhaisia tarjouksia ei saa hylätä selvittämättä syytä tarjoushinnan alhaisuuteen. Toisaalta lakiehdotuksen 54 §:n mukaan esimerkiksi verojen tai sosiaaliturvamaksujen laiminlyöntiin, ammattitoimintaa koskevaan vakavaan sopimattomuuteen tai lainvastaiseen tekoon syyllistynyt tarjoaja voidaan sulkea tarjouskilpailusta. Edellä mainitut perusteet voivat liittyä esimerkiksi työntekijöiden suojelua tai ympäristönsuojelua koskevien säädösten rikkomiseen.

51 §. Viestintä. Pykälässä säädettäisiin hankintamenettelyyn liittyvien ilmoitusten ja asiakirjojen lähettämisen tavoista. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 42 artiklan 1 ja 2 kohtiin. Voimassa olevassa kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 31 §:n 2 momentissa säädetään tarjousten toimittamisesta kirjallisesti tai sähköisesti sekä sähköisten viestinten käyttöön liittyvistä edellytyksistä.

Tarjousmenettelyyn liittyvä tiedonvaihto voisi tapahtua kirjeitse, telekopiolla tai sähköisiä viestimiä käyttäen. Hankintayksikkö voisi päättää käytettävistä viestintätavoista ottaen huomioon hankinnan kohteen ja laajuuden. Jos tarjouksissa edellytetään esimerkiksi piirustuksia tai näytteitä, tulee tämä luonnollisesti ottaa huomioon viestintätapoja

harkittaessa. Viestintävälineiden valinnassa olisi erityisesti huomioitava syrjimättömyys, minkä vuoksi viestintävälineiden tulisi olla yleisesti käytettävissä olevia.

Hankintadirektiivin 42 artiklan 3-6 kohdissa sekä sen liitteessä X on teknisluonteisia tietojenvaihtoon liittyviä säännöksiä, jotka koskevat muun muassa sähköisessä tietojenvälityksessä käytettäviä laitteita, salausta, sähköistä allekirjoitusta sekä luottamuksellisuuden suojaa sähköisesti toimitettuja tietoja käsiteltäessä. Hankintadirektiivin 79 artiklan 1 kohdan i alakohdan mukaan Euroopan yhteisöjen komissiolla on oikeus muuttaa liitteessä X olevia sähköisten vastaanottojärjestelmien teknisiä yksityiskohtia ja ominaisuuksia koskevia vaatimuksia. Viestintään liittyvät mainitut hankintadirektiivin velvoitteet ovat teknisluonteisia ja niiden muuttaminen teknisen kehityksen johdosta on todennäköistä. Tämän vuoksi viestintää koskevista vaatimuksista ehdotetaan säädettävän tarkemmin asetuksella.

8 luku **Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta sekä tarjouksen valinta**

52 §. *Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arviointi.* Pykälässä säädettäisiin yleisesti hankintamenettelyn vaiheittaisuuteen liittyvän periaatteen mukaisesti ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arvioinnista. Pykälä on uusi ja se vastaa hankintadirektiivin 44 artiklan 1 kohtaa. Voimassa olevassa hankintalainissa velvoite on ilmaistu epäsuorasti.

Pykälän mukaan ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arviointi tulisi tehdä ennen tarjousten vertailua. Siten hankintayksikön olisi ennen tarjousvertailuun ryhtymistä harkittava, tuleeko ehdokas tai tarjoaja sulkea tarjouskilpailusta luvussa säädettyjen poissulkemisperusteiden vuoksi, arvioida täyttävätkö ehdokkaat ja tarjoajat asetetut taloudelliseen ja rahoitukseen tilanteeseen sekä tekniseen ja ammatilliseen pätevyYTEEN liittyvät, tarjouspyynnössä esitetyt vähimmäisvaatimukset sekä suorittaa rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä sekä kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä tarjouskilpailuun mukaan otettavien tarjoajien valinta. Hankintayksikkö voisi kuitenkin sulkea

ehdokkaan tai tarjoajan tarjouskilpailusta 53 ja 54 §:n mukaisella perusteella myöhemminkin saatuaan tiedon poissulkemisperusteesta.

Uusissa hankintadirektiiveissä on pyritty selkeyttämään tarjousmenettelyn vaiheittaisuutta. Tarjoajien ominaisuuksien ja kelpoisuuden arvioinnin erottaminen hankinnan kohteeseen liittyvien tekijöiden eli tarjousten sisällön arvioinnista lisää hankintamenettelyn puolueettomuutta, läpinäkyvyyttä ja avoimuutta sekä parantaa tarjoajien oikeusturvaa. Hankintayksikön olisi ilmoitettava etukäteen ehdokkailta tai tarjoajilta edellytettävät vähimmäisvaatimukset, sekä arvioitava niiden täyttymistä ja poissulkemisperusteiden käyttämistä erillisessä hankintamenettelyn vaiheessa. Tarjoajien asemaan vaikuttavat päätökset tulee perustella ja saattaa asianosaisille tiedoksi 73 §:n mukaisesti.

Käytännön hankintatoimessa tarjoajien ja tarjousten valinnan erillisuus on toteutunut puutteellisesti. Tämä on johtanut muun muassa hankintakäytäntöihin, joissa tarjoajan kelpoisuuteen liittyviä perusteita ja hankinnan kohteeseen liittyviä tarjouksen vertailuperusteita ei ole eritelty toisistaan ja, joissa tarjoajien kelpoisuuteen liittyvää arviointia on tehty tarjousten vertailun yhteydessä. Tällöin vertailtavien tekijöiden runsaus on aiheuttanut raskaita arviointimenettelyjä, jotka eivät täytä riittävän avoimuuden vaatimuksia. Tulkinnanvaraisia tilanteita on aiheutunut myös silloin, kun hankintayksikkö ei ole sulkenut tarjoajaa tarjouskilpailusta poissulkemisperusteiden vuoksi, vaan ottanut perusteen huomioon tarjousten vertailussa.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on tuomioissaan C-315/01, *Gesellschaft für Abfallentsorgungs-Technik (GAT) (Kok. 2003, s. I-6351)* vahvistanut periaatteen tarjoajien kelpoisuuden ja tarjousten vertailun erillisyydestä ja katsonut, ettei tarjousten vertailussa voida ottaa huomioon tarjoajien soveltuvuuteen liittyviä seikkoja. Myös korkein hallinto-oikeus on päätöksissään KHO 12.12.2003 taltio 3202 sekä KHO 6.10.2004 taltio 2514 käsitellyt asiaa ja katsonut hankintamenettelyn kaksivaiheiseksi prosessiksi, jossa ensin tulisi arvioida tarjoajan tekniset, taloudelliset ja muut edellytykset hankinnan toteuttamiseen. Jos tällaisia edellytyksiä ei

ole, hankintayksikkö voi sulkea tarjoajan tarjouskilpailusta. Tämän jälkeen suoritetaan tarjousten vertailu niiden tarjoajien tekemien tarjousten kesken, joita ei ole suljettu tarjouskilpailusta.

53 §. *Eräisiin rikoksiin syyllistyneiden ehdokkaiden tai tarjoajien sulkeminen tarjouskilpailusta.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi eräisiin rikoksiin syyllistyneiden ehdokkaiden ja tarjoajien poissulkemisesta tarjouskilpailusta. Hankintadirektiivin 45 artiklassa luetellaan yhteisön säädökset, jotka koskevat pakolliseen poissulkemiseen velvoittavia rikoksia. Seuraavissa säädöksissä ja sopimuksissa on lueteltu poissulkemiseen velvoittavat rikokset: Yhteisen toiminnan 98/773/YOS 2 artiklan 1 kohta, Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevan yleissopimuksen 1 artikla, rahoitusjärjestelmän rahanpesutarkoituksiin käyttämisen estämisestä 10.6.1991 annettu neuvoston direktiivi 91/308/ETY, 26.5.1997 annettu neuvoston säädöksen 3 artikla sekä yhteisen toiminnan 98/742/YOS 3 artiklan 1 kohta. Viimeksi mainittu säädös on kumottu lahjonnan torjumisesta yksityisellä sektorilla annetulla neuvoston puitepäätöksellä 2003/568/YOS, jonka 2 artiklan 1 kohdan a alakohdan lahjuksen antaminen yksityisellä sektorilla vastaa kumotun yhteisen toiminnan 3 artiklan 1 kohtaa.

Edellä luetelluissa yhteisön säädöksissä mainittuja rikoksia vastaavat Suomen rikoslain (39/1889) 17 luvun 1a §:n mukainen osallistuminen järjestäytyneen rikollisjärjestön toimintaan, 16 luvun 13 §:n mukainen lahjuksen antaminen, 16 luvun 14 §:n mukainen törkeä lahjuksen antaminen, 30 luvun 7 §:n mukainen lahjominen elinkeinotoiminnassa, 29 luvun 1 ja 2 §:n mukaiset veropetokset, 29 luvun 5 §:n mukainen avustuspetos, 29 luvun 6 §:n mukainen törkeä avustuspetos, 29 luvun 7 §:n avustuksen väärinkäyttö, 32 luvun 6 §:n mukainen rahanpesu sekä 32 luvun 7 §:n mukainen törkeä rahanpesu.

Momentin 5 kohdan mukaan tarjouskilpailusta olisi niin ikään suljettava ehdokas tai tarjoaja, joka on syyllistynyt rikoslain 47 luvun 3 a §:ssä tarkoitettuun kiskonnantapaiseen työsyryntään. Kiskonnantapaisesta työsyrynnästä on kysymys, kun työnhakija tai työntekijä asetetaan kielletyllä syryntäperus-

teella huomattavan epäedulliseen asemaan käyttämällä hyväksi työnhakijan ja työntekijän taloudellista tai muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä, ajattemattomuutta tai tietämättömyyttä. Kiskonnantapaisesta työsyryntärikoksesta annettu vankeustuomio olisi osoitus siitä, että työnantaja on tietoisesti käyttänyt hyväkseen esimerkiksi ulkomaalaistaustaisen, kielitaidottoman työntekijän hädänalaista asemaa ja soveltanut häneen muista työntekijöistä poiketen huomattavasti heikompia työehtoja, mitä laki ja työehtosopimukset edellyttävät.

Hankintayksiköllä ei olisi harkintavaltaa 1 momentissa tarkoitettuun rikokseen syyllistyneen ehdokkaan tai tarjoajan poissulkemisessä, vaan sen olisi suljettava tarjouskilpailusta edellä mainittuihin rikoksiin syyllistynyt ehdokas tai tarjoaja. Poissulkeminen edellyttää lainvoimaista tuomiota, joten hankintayksiköllä ei ole velvollisuutta sulkea tarjoajaa menneillään olevan esitutkinnan tai vireillä olevan, mainittuja rikoksia koskevan, oikeudenkäynnin vuoksi. Lisäksi olisi huomioitava, mitä liiketoimintakiellosta annetussa laissa (1059/1985) säädetään.

Pykälän 1 momentin mukaan mainittuja rikoksia koskeva tuomio tulisi ilmetä rikosrekisterin otteesta, mikä rajaisi poissulkemisperusteen käyttömahdollisuuden tilanteissa, joissa tieto rikosta koskevasta tuomiosta on poistettu rikosrekisteristä. Rikosrekisterilain (770/1993) 10 §:n mukaan tieto ehdollisesta vankeudesta ja yhteisösakosta poistetaan rikosrekisteristä viiden vuoden kuluttua, tieto ehdottomasta enintään kahden vuoden vankeusrangaistuksesta kymmenen vuoden kuluttua ja tieto ehdottomasta yli kahden vuoden ehdottomasta vankeusrangaistuksesta kahdenkymmenen vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Sakkotuomiot eivät ilmene rikosrekisteristä, joten sakkorangaistus ei oikeuttaisi poissulkemisperusteen käyttöön.

Julkisissa hankinnoissa noudatettavan suhteellisuusperiaatteen vuoksi edellä mainittujen rikosten lievät tekemuodot eivät voisi tulla kysymykseen pakollisina poissulkemisperusteina, mutta rikoksen laadusta riippuen tarjoajan poissulkeminen voi olla mahdollista 54 §:n 1 momentin 3 tai 4 kohdassa tarkoitettuna poissulkemisperusteen nojalla.

Mainittuja rikoksia koskeva tuomio voisi olla annettu tarjouskilpailuun osallistumishakemuksen tai tarjouksen tehneelle yrityksen, yhdistyksen tai muun oikeushenkilön johtohenkilölle, kuten toimitusjohtajalle, varatoimitusjohtajalle, hallituksen puheenjohtajalle tai vastaavassa asemassa olevalle henkilölle sekä myös ehdokkaan tai tarjoajan muulle edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävälle henkilölle. Kysymykseen tulisi myös yrittäjä tai muuta oikeushenkilöä koskeva mainittuja rikoksia koskeva rikostuomio, josta oikeushenkilö on tuomittu rikoslain 9 luvussa tarkoitettuun yhteisösakkoon. Pykälän 3 momentissa tuomiolla tarkoitetaan myös yhteisösakkotuomiota.

Ehdokkaan tai tarjoajan poissulkeminen pykälässä tarkoitettujen perusteiden nojalla tulisi tapahtua heti hankintayksikön saatua tiedon lainvoimaisesta tuomiosta. Hankintayksiköllä ei olisi velvollisuutta vaatia ehdokkaita tai tarjoajia osoittamaan, ettei niitä rasita pykälässä tarkoitettu poissulkemisperuste. Hankintayksiköiltä voidaan kuitenkin edellyttää huolellisuutta ja aktiivisuutta, jos ilmenee aihetta epäillä poissulkemisperusteen olemassaoloa ja sillä on velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin, jos sen tietoon saataan tieto tai epäily poissulkemisperusteen olemassaolosta.

Hankintayksikkö voisi poiketa pykälässä tarkoitettua velvollisuudesta sulkea tarjouskilpailusta 1 momentissa mainittuun rikokseen syyllistynyt ehdokas tai tarjoaja yleistä etua koskevasta pakottavasta syystä. Kysymykseen tulisivat siten vain erityistapaukset, kuten tilanteet, joissa luonnontapahtuman vuoksi kiireellisessä tarjouskilpailussa tarjouksen on jättänyt vain yksi tarjoaja, jota rasittaa pykälässä tarkoitettu poissulkemisperuste. Tarjoajan poissulkeminen vaarantaisi tällaisessa tilanteessa koko hankkeen toteutumisen ja aiheuttaisi vakavaa haittaa yhteisölle. Poissulkemisesta poikkeamista voitaisiin yleistä etua koskevan pakottavan syyn lisäksi perustella myös sillä, ettei aiemmalla rikollisella menettelyllä ole merkitystä hankkeen toteuttamiselle, esimerkiksi tuomittu henkilö ei enää työskentele vastuuasemassa tarjouksen tehneessä yrityksessä.

54 §. Muut poissulkemisperusteet. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta

sulkea tarjoaja tarjouskilpailusta eräiden muiden poissulkemisperusteiden vuoksi. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 45 artiklan 2 kohtaan ja vastaa pääasialliselta sisällöltään kynnysarvon ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 35 §:n 2 momenttia.

Pykäläehdotuksen tarkoituksena on vähentää toimittajan heikosta taloudellisesta asemasta johtuvia taloudellisia tai muista tekijöistä johtuvia riskejä, jotka liittyvät hankinnan toteuttamiseen. Hankintayksiköllä olisi harkintavalta poissulkemisperusteen käyttämisessä. Poissulkemisoikeuden käyttäminen ei edellyttäisi siitä mainittavan tarjouspyyntöasiakirjoissa tai hankintailmoituksessa, vaikkakin ilmoitus olisi suositeltava. Ehdokkaiden ja tarjoajien poissulkemisessä hankintayksikön tulisi noudattaa suhteellisuuden periaatetta. Koska tarjoajan sulkeminen tarjouskilpailusta on ankara toimenpide, tulisi poissulkemisesta koskevassa harkinnassa ottaa huomioon esimerkiksi rikkomuksen tai laiminlyönnin vakavuus, laatu ja laajuus, yhteys hankinnan kohteeseen, kulunut aika, mahdolliset muut aiheutuneet seuraamukset sekä rikkomukseen tai laiminlyöntiin syyllistyneen mahdolliset korjaavat teot. Tasapuolisen kohtelun ja syrjimättömyyden periaatteet edellyttävät, että poissulkemisperusteita sovelletaan samalla tavalla kaikkiin ehdokkaisiin tai tarjoajiin.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan heikon taloudellisen tilan vuoksi tarjouskilpailusta voitaisiin sulkea sellainen ehdokas tai tarjoaja, joka on konkurssissa, keskeyttänyt liiketoimintansa, jolle on vahvistettu akordi, velkajärjestely tai velkasaneerausohjelma. Tarjouskilpailusta sulkeminen olisi 2 kohdan mukaan mahdollista myös, jos vireillä on edellä mainittu menettely.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukainen ammattitoimintaan liittyvä lainvastainen teko olisi esimerkiksi kilpailulainsäädännön, työläinsäädännön tai tasa-arvolainsäädännön rikkominen. Kysymykseen voi tulla myös rikoslain 48 luvun mukaiset ympäristörikokset tai rikoslain 30 luvun mukaiset markkinointiin ja kilpailumenettelyyn liittyvät rikokset. Rikolliseen tekoon syyllistyneen ehdokkaan tai tarjoajan sulkeminen tarjouskilpailusta edellyttäisi lainvoimaista tuomiota, minkä osalta noudatettavia periaatteita on käsitelty

53 §:n kohdalla.

Pykälän *1 momentin 3 kohdan* mukainen lainvastainen teko tai *4 kohdan* mukainen ammattitoimintaan liittyvä vakava virhe olisi esimerkiksi työoloja tai työturvallisuutta koskevien kansallisten ja yhteisön säädösten tai sääntöjen rikkominen sekä työ- tai virkaehtosopimusten noudattamatta jättäminen. Rajat ylittävissä tapauksissa ammattitoimintaan liittyväksi vakavaksi virheeksi tai lainvastaiseksi teoksi voitaisiin katsoa myös palvelujen tarjoamisen yhteydessä tapahtuvasta työntekijöiden lähettämisestä työhön toiseen jäsenvaltioon annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 96/71/EY perustuvan kansallisen lainsäädännön vastainen toiminta. Vakavaksi virheeksi voitaisiin katsoa myös ympäristölainsäädännön noudattamatta jättäminen. Momentin 3 ja 4 kohdissa tarkoitettuun vakavaan virheeseen tai lainvastaiseen tekoon voisi olla syyllistynyt ehdokas tai tarjoaja, joka on luonnollinen henkilö. Oikeushenkilöiden osalta kysymykseen voisi tulla rikos, josta oikeushenkilö on tuomittu rikoslain 9 luvun mukaiseen yhteisö-sakkoon. Yritysten ja muiden oikeushenkilöiden osalta poissulkemisen peruste olisi olemassa, jos vakavaan virheeseen tai lainvastaiseen tekoon on syyllistynyt yrityksen tai muun oikeushenkilön johtohenkilö taikka edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö.

Ammattitoimintaan liittyväksi vakavaksi virheeksi voitaisiin katsoa myös yksityisen sosiaali- tai terveydenhuollon lupajärjestelmään liittyvässä valvontamenettelyssä havaitut epäkohdat palvelujen tuottamisessa. Yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetun lain (1996/603) 16-18 §:ssä sekä yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) 20-22 §:ssä säädetään lääninhallituksen toimivallasta puuttua palvelujen tuottamista koskeviin epäkohtiin, antaa määräyksiä puutteellisuuksien korjaamisesta, velvoittaa sakon uhalla noudattamaan annettuja määräyksiä, kieltää toimintayksikön tai sen osan käyttö taikka keskeyttämään palvelujen tarjoaminen. Edellä mainitut valvontatoimenpiteet voivat oikeuttaa ehdokkaan tai tarjoajan sulkemiseen tarjouskilpailusta ammattitoimintaan liittyvän vakavan virheen vuoksi. Hankintayksikön tulisi käyttää asiassa kui-

tenkin tapauskohtaista harkintaa.

Henkilökohtaista työpanosta edellyttävissä palveluhankinnoissa poissulkemiseen oikeutavana vakavana virheenä kysymykseen voisi tulla myös palveluntarjoamisesta vastaavan henkilön rikos-, laiminlyönti- tai vastaava teko, jos teolla on vaikutusta palveluntarjoajan luotettavuudelle palvelun tarjoamisessa. Suhteellisuuden vaatimusten huomioiminen edellyttää kuitenkin, että poissulkeminen ei ole kohtuuttomassa suhteessa teon vakavuuteen nähden. Ehdokkaan tai tarjoajan sulkeminen tarjouskilpailusta ammattitoimintaan liittyvän vakavan virheen johdosta on mahdollista vain silloin, jos hankintayksikkö voi tällaisen teon näyttää toteen.

Korkein hallinto-oikeus on käsitellyt ehdokkaan poissulkemista ammattitoimintaan liittyvän vakavan virheen vuoksi päätöksessään KHO 9.6.2004 taltio 1395. Poissulkemisen edellytyksen katsottiin olevan tilanteessa, jossa osallistumishakemuksen tehneen yrityksen laskutuksessa oli epäselvyyksiä, jotka oli oikaistu vasta hankintayksikön pyytämien ja laatimien selvitysten jälkeen. Ratkaisussa katsottiin laskutuksen virheettömyydellä olevan sillä tavoin merkitystä osapuolten keskinäisen luottamuksen kannalta, että siihen liittyvät epäselvyydet oikeuttivat yrityksen poissulkemiseen tarjouskilpailusta. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että poissulkeminen ei edellytä virheen kohdistumista siihen vetoavaan hankintayksikköön, joten poissulkeminen oli tapauksessa mahdollista vaikka yhtiön toiminta oli siirretty samojen omistajien omistamaan toiseen yhtiöön.

Pykälän *1 momentin 5 kohdassa* mahdollistettaisiin tarjoajan poissulkeminen myös verojen tai sosiaaliturvamaksujen maksamatta jättämisen johdosta. Kilpailuneuvoston oikeuskäytännön mukaan poissulkemisoikeutta ei kuitenkaan ole tilanteissa, joissa yritykselle on vahvistettu maksuohjelma maksamattomien verojen vuoksi.

Pykälän *1 momentin 6 kohdan* mukaan poissulkeminen olisi mahdollista myös silloin, jos ehdokas tai tarjoaja on syyllistynyt olennaisesti väärin tietojen antamiseen ilmoittaessaan tarjoajien soveltuvuutta koskevia tietoja. Ehdotus vastaa tältä osin voimassa olevaa lainsäädäntöä. Sitä vastoin nykyisessä hankintalainsäädännössä ei ole nimen-

omaista säännöstä ehdokkaiden tai tarjoajien poissulkemisesta silloin, jos ne laiminlyövät vaadittavien tietojen antamisen. Oikeuskäytännössä on kuitenkin katsottu, että ehdokkaiden ja tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaatimus mahdollistaa tarjouksen hylkäämisen puutteellisena, jos tarjouksessa ei ole hankintayksikön tarjouspyynnössä vaatimia selvityksiä (esimerkiksi KHO 14.11.2001 taltio 2807).

Hankintayksiköiden tulisi ennen varsinaisen tarjouskilpailun käynnistämistä harkita minkälaista luotettavuutta hankinnan kohde edellyttää ja minkälaisia selvityksiä tämän luotettavuuden osoittamiseksi ehdokkaiden tai tarjoajien tulee toimittaa. Erilaiset hankinnat voivat edellyttää hyvinkin erilaisia ominaisuuksia toimittajalta. Esimerkiksi henkilökohtaista palvelua tai asiakaskontaktia edellyttävissä palveluhankinnoissa voidaan yleensä vaatia tiukempia luotettavuuteen ja uskottavuuteen liittyviä näyttöjä kuin tavanomaisissa tavarahankinnoissa.

Jos hankintayksikkö toteaa ehdokkaiden tai tarjoajien toimittamista tai muuten käytössään olevista selvityksistä poissulkemisen perusteen olevan olemassa, sen olisi myös tehtävä perusteltu päätös siitä, suljetaanko tarjoaja tarjouskilpailusta. Tarjoajalla on oikeus saada tieto poissulkemisesta sekä hakea muutosta hankintayksikön päätökseen. Poissulkeminen olisi mahdollista ainoastaan tarjouskilpailun aikana. Mahdollisuus puuttua vastaavien perusteiden ilmenemiseen hankintaa koskevan sopimussuhteen aikana määräytyy hankintasopimuksen sopimusrikkomuksen seuraamuksia koskevien ehtojen mukaan.

Tarjouskilpailusta poissuljetulla tarjoajalla ja ehdokkaalla olisi oikeus saattaa poissulkeminen markkinaoikeuden arvioitavaksi.

55 §. Poissulkemisen edellytysten selvittäminen. Pykälässä mainittujen selvitysten ja todistusten perusteella pyrittäisiin selvittämään 53 ja 54 §:ssä tarkoitettujen poissulkemisperusteiden olemassaolo. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 45 artiklan 3 kohtaan ja se vastaa kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 36 §:ää.

Hankintayksiköllä olisi pykälän 1 momentin mukaan mahdollisuus ilmoittaa hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä ne selvitykset, joita ehdokkaiden tai tarjoajien on

toimitettava, jolloin vaadittujen selvitysten liittäminen osallistumishakemukseen tai tarjouspyyntöön olisi yksi tarjouksen muotovaatimuksista. Hankintayksiköllä olisi kuitenkin oikeus vaatia selvitysten esittämistä myös tarvittaessa myöhemmin hankintamenettelyn aikana. Mikäli ilmenee aihetta selvittää, onko joku tarjoaja syyllistynyt rikosrekisteristä ilmenevään tekoon, voidaan ote rikosrekisteristä pyytää myös pelkästään tarjouskilpailun voittajalta ennen hankintasopimuksen allekirjoittamista. Hankintayksiköllä olisi mahdollisuus pyytää selvityksiä myös muiden jäsenvaltioiden viranomaisilta. Jäsenvaltioiden viranomaiset toimivat kansallisten tietosuoja koskevien säännösten mukaisesti ja voivat luovuttaa ehdokasta tai tarjoajaa koskevia tietoja kansallisen lainsäädännön mukaisin edellytyksin.

Pykälän 2 momentin mukaan rikoksiin liittyviä poissulkemisperusteita koskevaksi selvitykseksi tulisi hyväksyä toimivaltaisen viranomaisen antama rikosrekisteriotte. Taloudellista asemaa koskevaksi näytöksi tulisi puolestaan hyväksyä toimivaltaisen viranomaisen antama asiaa koskeva todistus. Tällaisia olisivat Suomessa muun muassa kaupparekisteriotteet, tuomioistuimen todistukset, verohallinnon antamat todistukset verojen ja sosiaaliturvamaksujen maksamisesta sekä oikeusrekisterikeskuksen rekisterit velkajärjestelyistä, liiketoimintakielloista sekä konkurseista ja yrityssaneerauksista. Rikoksia koskevien poissulkemisperusteiden osalta kysymyksen tulisivat rikosrekisteriotteet tai vastaavat asiakirjat. Jos muusta jäsenvaltiosta tulevan tarjoajan sijoittumismaassa ei tällaisia asiakirjoja anneta tai kaikki tarvittavat tiedot eivät ilmene annetuista asiakirjoista, hankintayksikön olisi hyväksyttävä tarjoajan sijoittumismaan käytännön mukaisesti toimivaltaiselle oikeus- tai hallintoviranomaiselle, notaarille tai ammattialan yhteisölle annettu valahtoinen tai vakuutuksella vahvistettu ilmoitus siitä, ettei tarjoajaa koske poissulkemisperuste.

Suomen rikosrekisterilain (770/1993) mukaan rikosrekisteritiedot ovat pääsääntöisesti salassa pidettäviä ja rekisteristä luovutetaan tietoja vain lain 4 – 8 §:ssä mainituille tahoille ja tarkoituksiin. Rikosrekisteristä ei voida siten luovuttaa tietoja suoraan hankintaviran-

omaisille käytettäväksi pakollisen poissulkemisen perusteiden arviointia varten. Tiedot voidaan käytännössä saada vain yksityisten henkilöiden osalta rikosrekisterilain 6 §:n 2 momentin mukaisen rekisteritietojen tarkastusoikeutta käyttämällä.

Hankintayksikkö voi sulkea tarjoajan tarjouskilpailusta riippumatta siitä saako se tiedon poissulkemisperusteen olemassaolosta ehdokkaan tai tarjoajan toimittamasta selvityksestä, viran puolesta hankkimastaan selvityksestä tai muualta. Ehdokkailta ja tarjoajilta vaadittavien selvitysten pyytämiseksi tulisi käyttää suhteellisuusperiaatteen mukaista harkintaa. Tavanomaisten selvitysten (mm. verovelkatodistus ja todistus sosiaaliturvamaksujen maksamisesta) ohella tulisi pyytää muita selvityksiä vain, mikäli siihen on hankinnan luonteen ja laajuuden vuoksi aiheutta.

56 §. *Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuutta koskevat vaatimukset ja selvitykset.* Pykälässä selvennettäisiin ehdokkaan tai tarjoajan ominaisuuksiin liittyvien vaatimusten esittämistä ja tätä varten vaadittavien selvitysten pyytämistä. Pykälä perustuu hankintadirektiivin VII lukuun ja erityisesti sen 44 artiklaan. Voimassaolevassa hankintalainsäädännössä ei ole vastaavaa nimenomaista säännöstä ehdokkaiden tai tarjoajien soveltuvuutta koskevista vaatimuksista ja selvityksistä, vaan kysymystä käsitellään epäsuorasti eri säännöksissä. Säännöksellä tavoitellaan ehdokkaiden ja tarjoajien valintaan noudatettavien periaatteiden selkeyttämistä.

Hankintayksiköllä olisi mahdollisuus esittää ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuteen liittyviä vaatimuksia ja pyytää niitä koskevia selvityksiä. Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuutta koskevilla vaatimuksilla hankintayksikkö pyrkii varmistumaan tavarantottajan, palveluntuottajan tai urakoitsijan kyvyistä toteuttaa hankinta. Rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä sekä kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä hankintayksikkö valitsee rahoitukselliseen ja taloudelliseen tilanteeseen, tekniseen suorituskyykyyn ja ammatilliseen pätevyysliittyviä arviointiperusteita käyttäen ne tarjoajat, jotka otetaan mukaan tarjouskilpailuun.

Ehdokkaiden ja tarjoajien ominaisuuksiin liittyvillä vaatimuksilla voidaan edistää laatuun liittyvien tekijöiden huomioimista han-

kinnan toteuttamisessa. Erityisesti palveluhankinnoissa ehdokkaiden ja tarjoajien ammattitaitoon, pätevyysliittyvien vaatimusten ja kokemuksen liittyvät vähimmäisvaatimukset voivat parantaa palvelujen laatua. Hankintayksiköllä on harkintavaltaa ehdokkaiden ja tarjoajien ominaisuuksiin liittyvien vaatimusten asettamisessa. Menettelyyn voidaan puuttua vain tilanteissa, joissa vaatimukset eivät liity ehdokkaiden tai tarjoajien mahdollisuuksiin toteuttaa hankinta tai joissa vaatimuksilla vaarannetaan ehdokkaiden tai tarjoajien tasapuolista kohtelua. Siten hankintayksikkö voi halutessaan edellyttää myös esimerkiksi lakisääteistä ammatillista pätevyyttä korkeampaa pätevyyttä.

Pykälän 2 momentin mukaan ehdokkaiden tai tarjoajien rahoitukselliseen ja taloudelliseen tilanteeseen, tekniseen suorituskyykyyn ja ammatilliseen pätevyysliittyvien vaatimusten ja tarjoajien valinnassa käytettävien perusteiden olisi oltava suhteellisia, puolueettomia ja perusteltavissa hankinnan kohteen kannalta. Siten hankintayksikön tulisi hankinnan luonteen ja laajuuden perusteella harkita vaatimusten tasoa. Soveltumattomat tai liian ankarat vaatimukset voivat rajoittaa tarpeettomalla tavalla kilpailua. Vaadittavien selvitysten osalta tulisi myös harkita niiden laatimisen ja toimittamisen edellyttämää, ehdokkaille tai tarjoajille koituvaa työmäärää ja kustannuksia.

Pykälän 3 momentin hankintayksikön olisi ilmoitettava hankintailmoituksessa vähimmäisvaatimuksista ja vaadittavista selvityksistä, jotta toimittajat voivat ottaa vaatimukset huomioon harkitessaan tarjouksen tekemistä sekä sen sisältöä. Vaatimukset ja selvitykset olisi suositeltavaa ilmoittaa myös tarjouspyynnössä, jotta ne tulisivat selkeästi tarjoajien tietoon ja huomioiduiksi tarjousten laatimisessa.

Ehdokas tai tarjoaja, joka ei täytä esitettyjä vähimmäisvaatimuksia olisi suljettava tarjouskilpailusta. Hankintayksikkö voi myös oma-aloitteisesti hankkia erilaisia ehdokkaita ja tarjoajia koskevia selvityksiä esimerkiksi yhteisötietojärjestelmästä tai luottotietojärjestelmästä. Tällaisista viran puolesta hankittavien selvitysten käyttämisestä ehdokkaiden tai tarjoajien soveltuvuuden arvioinnissa olisi suositeltavaa ilmoittaa myös tarjouspyynnös-

sä tai hankintailmoituksessa. Jotta menettely ei johtaisi syrjintään, muista jäsenvaltioista tulevien tarjoajien antamat vastaavat todistukset olisi hyväksyttävä. Selvitysten hankkimisessa viran puolesta tulisi huomioida tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaatimukset.

Pykälän 4 momentin mukaan hankintayksikön tulisi ilmoittaa hankintailmoituksessa vähimmäisvaatimusten lisäksi myös sellaiset perusteet, joita käyttäen ehdokkaat valitaan rajoitettuun menettelyyn, neuvottelumenettelyyn sekä kilpailulliseen neuvottelumenettelyyn. Vaatimukset ja perusteet voivat liittyä esimerkiksi ehdokkaiden tai tarjoajien vakavaraisuuteen, ammattipätevyyteen tai kokemukseen. Vaatimuksia asetettaessa hankintayksiköiden tulisi huomioida se, ettei sellaisia ehdokkaita, jotka eivät täytä vähimmäisvaatimuksia voida ottaa tarjousmenettelyyn. Tarjoajien valinnassa käytettäviä perusteiden osalta hankintayksikön ei tarvitse ilmoittaa perusteiden painotuksia.

Voimassaolevassa hankintalainsäädännössä ei edellytetä tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa nimenomaisesti mainittavan vähimmäisvaatimuksista. Selkeiden säännösten puuttuminen on aiheuttanut epävarmuutta käytännön hankintatoimissa, kuten tarjoajien suorituskykyyn liittyvien vaatimusten esittämisessä sekä niiden perusteiden ilmoittamisessa, joita käyttäen tarjoajat valitaan rajoitettuun menettelyyn.

Pykälän 5 momentti perustuu hankintadirektiivin 51 artiklaan ja vastaa voimassa olevan asetuksen 40 §:n 3 momenttia. Hankintayksiköllä olisi oikeus pyytää ehdokasta tai tarjoajaa täydentämään tai täsmentämään tämän antamia asiakirjoja. Säännös ei kuitenkaan velvoita hankintayksikköä pyytämään ehdokkaita tai tarjoajia täydentämään tai täsmentämään puutteellisia selvityksiä. Vastuu tarjouksen tarjouspyynnön mukaisuudesta ja vaadittujen selvitysten toimittamisesta on tarjoajalla. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen (KHO 22.4.2004 taltio 1008) mukaan tarjousmenettelyn asiakirjoihin ei ollut sovellettava hallintomenettelylain 9 §:ssä olevaa säännöstä asiakirjoissa olevien puutteellisuuksien poistamisesta eikä hankintayksiköllä ollut siten velvollisuutta antaa tarjoajalle mahdollisuutta puutteellisen tarjouksen täydentämiseen. Ratkaisun johdosta hallinto-

lain (434/2003) 22 §:ssä oleva hankintayksikön velvollisuus kehottaa lähettäjää täydentämään tarjousasiakirjoja sekä lähettäjän oikeus asiakirjojen täydentämiseen ei tulisi sovellettavaksi tarjousmenettelyssä. Kohtuullista kuitenkin on, että hankintayksiköillä on mahdollisuus pyytää tarjoajaa tai ehdokasta täydentämään antamia selvityksiä tai muita asiakirjoja, esimerkiksi tilanteissa, joissa annetut todistukset tai selvitykset eivät ole vertailukelpoisia tai jos selvitys puuttuu tarjouspyynnön tulkinnanvaraisuuden vuoksi.

Hankintayksiköllä on oikeus sulkea tarjouskilpailusta tarjous, jossa ei ole vaadittuja selvityksiä. Harkittaessa täydennysmahdollisuuden antamista puutteellisen tarjouksen jättäneelle tarjoajalle, hankintayksikön tulee ottaa suhteellisuuden periaatteen ja tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaatimukset huomioon. Pienten puutteellisuuksien vuoksi tarjousten sulkeminen tarjouskilpailusta saattaa olla kohtuuton seuraamus rikkomuksen vakavuuteen nähden. Tällaisissa tilanteissa hankintayksikön tulisi pyytää tarjoajaa täydentämään tai täsmentämään antamia selvityksiä tai asiakirjoja.

57 §. Rekisteritiedot. Pykälässä säädettäisiin ammatti- ja elinkeinorekisterimerkintöjä koskevien selvitysten pyytämisestä. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 46 artiklaan ja se vastaa pääasialliselta sisällöltään voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 37 §:ssä säädettyä.

Toimittajalta voitaisiin vaatia selvityksiä rekisteröitymisestä omassa sijoittautumismaassaan tai sen puuttuessa sijoittumismaan lainsäädännön mukaista valahtoista todistusta tai ilmoitusta elinkeinotoiminnan harjoittamisesta. Hankintayksiköllä olisi oikeus pyytää ehdokasta tai tarjoajaa myös osoittamaan, että sillä on tarvittava toimilupa tai palvelun suorittamiseen oikeuttavan järjestön jäsenyys. Rekisteröitymistä tai toimilupaa koskeva selvitysvelvollisuus voisi koskea esimerkiksi yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) 4 §:ssä tarkoitettua lupaa terveydenhuollon palvelujen antamiseen taikka luvanvaraisesta tavaraliikenteestä tiellä annetun lain (342/1991) 3 §:n mukaista liikennelupaa.

Hankintadirektiivin liitteissä IX A-C luetellaan pykälässä tarkoitettut ammatti- ja kaup-

parekisterit. Valtaosassa Euroopan unionin jäsenvaltioissa rekisteri on jäsenvaltion kaupparekisteri. Eräissä maissa, kuten Irlannissa ja Yhdistyneissä kuningaskunnissa yritysrekisteriin kuulumisen lisäksi urakoitsijat, tavarantoimittajat ja palveluntarjoajat voivat valahteoin ilmoituksin osoittaa harjoittavansa ammattia tietyllä paikkakunnalla ja toiminimellä sijoittautumismaassaan. Espanjassa vastaavan valahteoin ilmoituksen voivat antaa yksityishenkilöt, joita ei ole merkitty kaupparekisteriin. Suomessa pykälän tarkoittama rekisteri on kaupparekisteri. Vastavuoroista tunnustamista koskevat periaatteet edellyttävät, että rekisteröityminen yhdessä yhteisön jäsenvaltiossa on riittävä.

58 §. Taloudellinen ja rahoituksellinen tilanne. Ehdotettu säännös perustuu hankintadirektiivin 47 artiklaan ja vastaa pääasialliselta sisällöltään voimassaolevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 38 §:ää.

Pykälässä lueteltaisiin esimerkinomaisesti sellaisista ehdokkaiden tai tarjoajien rahoituksellista tai taloudellista tilannetta koskevista selvityksistä, joita hankintayksikkö voi vaatia. Myös muita kuin luettelossa mainittuja todistuksia voidaan pyytää, jos se ei ole syrjivää ja perusteltavissa hankinnan kohteen kannalta. Pykälässä tarkoitettujen selvitysten perusteella hankintayksikkö arvioi ehdokkaan tai tarjoajan hankinnan toteuttamiseen liittyvien taloudellista suorituskykyä koskevien vähimmäisvaatimusten täyttymistä tai käyttöä saamia tietoja ehdokkaiden valinnassa rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä sekä kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä.

Pykälän *1 momentin* mukaan vaadittavia selvityksiä olisivat esimerkiksi luottolaitosten lausunnot luottokelpoisuudesta, tieto asianmukaisesta vastuuvakuutuksesta, yrityksen tilinpäätöstiedot sekä liikevaihtoa koskevat tiedot. Tilinpäätöstietoja ei olisi kuitenkaan mahdollista vaatia silloin, jos tietoja ei ole julkaistava toimittajan sijoittautumismaassa. Taloudellista tilannetta koskeva selvitys voisi olla myös todistus siitä, onko yrityksen työntekijöille maksettu palkkaturvaa. Jos palkkaturvaa koskeva hakemus on vireillä, palkkaturvaa ei ole maksettu takaisin tai sille ei ole vahvistettu maksuohjelmaa,

voisi se olla peruste tarjouskilpailusta pois-sulkemiselle. Hylättyjen palkkaturvapäätösten perusteella yritystä ei voisi sulkea tarjouskilpailusta. Palkkaturvahakemuksia koskevia maksullisia todistuksia saa tarjoajan tai ehdokkaan kotipaikan työvoima- ja elinkeinokeskuksesta.

Tilanteissa, joissa ehdokas tai tarjoaja ei voi toimittaa hankintayksikön vaatimia asiakirjoja esimerkiksi siksi, ettei sen sijoittumismaan lainsäädännön mukaan vaadittuja selvityksiä ole mahdollista saada, sillä olisi mahdollisuus toimittaa selvitys jollakin muulla hankintayksikön hyväksymällä asiakirjalla. Samaten tilanteissa, joissa yritys on toiminut vähemmän kuin kolme tilikautta, se voisi toimittaa selvityksen jollakin muulla hankintayksikön hyväksymällä tavalla. Joidenkin hankintayksiköiden vaatimien tietojen antaminen voi olla mahdotonta myös pörssi-sääntöjen vuoksi. Koska pörssiyritykset eivät tavallisesti laadi toimialakohtaisia tilinpäätöksiä, ne eivät voi näitä tietoja yleensä pörssi-sääntöjä rikkomatta antaa. Tällaisissa tilanteissa hankintayksikön tulisi hyväksyä vastaava näyttö ottaen huomioon ehdokkaiden ja tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaatimukset.

59 §. Tekninen suorituskyky ja ammatillinen pätevyys. Pykälässä esitettäisiin tyhjentävä luettelo selvityksistä, joita voidaan vaatia ehdokkaan tai tarjoajan teknisen suorituskyvyn tai ammatillisen pätevyden arvioimista varten. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 48 artiklaan ja vastaa sisällöltään kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 39 §:ssä säädettyä.

Selvitysten vaatimisen tulee olla perusteltua menettelyn kohteena olevan palvelu- tai tavarahankinnan taikka rakennusurakan laadun ja laajuuden kannalta. Vaatimusten tulisi olla kohtuullisessa suhteessa hankinnan toteuttamiseen liittyvien riskien minimointitavoitteen kanssa. Huomiota tulisi kiinnittää myös siihen, millä tavoin vaatimukset vaikuttavat ehdokkaiden tai tarjoajien määrään. Perusteettomat tai ylimitoitettut vaatimukset voivat sulkea tarjouskilpailusta muuten soveliaita yrityksiä. Hankintayksikön tulisi ottaa huomioon myös pyydettyjen selvitysten tietosuojaan ja julkisiksi tulemiseen liittyvät näkökohdat esimerkiksi henkilötietoja tai ammatti- ja liikesalaisuuksia koskevien asia-

kirjojen osalta.

Pykälän *1 momentin 1 kohdan* mukaisena toimittajan johtohenkilöiden tai palvelun tai urakan suorittamisesta vastaavien henkilöiden koulutusta ja ammatillista pätevyyttä koskevinä selvityksinä voisivat tulla kysymykseen esimerkiksi tutkintotodistukset tai ansioluettelot. Koulutusta ja ammatillista pätevyyttä koskevien selvitysten vaatiminen on perusteltua erityisesti henkilökohtaista työsuoritusta edellyttävissä palveluhankinnoissa.

Pykälän *1 momentin 2 ja 3 kohdan* mukaan hankintayksikkö voisi pyytää toimittajalta referenssiluetteloja rakennusurakoiden osalta enintään viimeksi kuluneen viiden vuoden aikana toteutetuista rakennusurakoista sekä tavara- ja palveluhankintojen osalta enintään viimeksi kuluneen kolmen vuoden tärkeimmistä toimituksista. Hankintayksikkö voisi edellyttää referenssiluetteloilta yksityiskohtaista jaottelua hankintojen ajankohdista, arvoista ja asianmukaisesta toteuttamisesta. Hankintayksikkö voisi pyytää myös asianmukaisia varmuksia, kuten tilaajan vahvistusta tai tarjoajan vakuutusta. Referenssejä koskevien selvitysten vaatimisessa ja niihin perustuvien ehdokkaiden tai tarjoajien teknistä kapasiteettia koskevissa vaatimuksissa tulisi huomioida referenssien merkitys hankinnan kohteen kannalta. Tarjoajien tasa-puolisen kohtelun periaatteen ja kilpailuolosuhteiden hyödyntämistä koskevien vaatimusten kanssa ristiriitainen voi olla menettely, jossa painoarvoa annetaan yrityksen sellaisille referensseille, jotka eivät koske hankinnan kohteena olevaa tavara- tai palveluhankintaa taikka rakennusurakkaa.

Pykälän *1 momentin 4 ja 5 kohdan* mukaan hankintayksiköllä olisi oikeus pyytää tarjoajilta ja urakoitsijoilta selvityksiä niiden omista ja ulkopuolisista teknisistä asiantuntijoista tai toimielimistä, erityisesti niistä, jotka ovat vastuussa laadunvalvonnasta. Hankintayksikkö voisi vaatia tavara- ja palveluhankinnoissa myös kuvauksia tarjoajan käyttämistä teknisistä välineistä sekä tutkimus- ja kokeilujärjestelmistä.

Pykälän *1 momentin 6 kohdan* mukaan hankintayksikkö voi vaatia tarjoajaa esittämään todistuksen tarjoajan tuotantokapasiteettia tai palveluntarjoajan teknistä suorituskykyä, tutkimus- tai kokeilujärjestelmiä tai

laadunvalvontatoimenpiteitä koskevasta tarkastuksesta.

Pykälän *1 momentin 7 kohdan* mukaisesti hankintayksiköllä olisi oikeus vaatia teknistä kapasiteettia koskevinä selvityksinä asiakirjoja, jotka osoittavat palveluntarjoajan tai rakennusurakoitsijan työvoiman vuotuista keskimäärää ja johtohenkilöiden lukumäärää. Työvoiman ja johtohenkilöiden lukumäärän käyttäminen ehdokkaiden tai tarjoajien valinnan perusteina voi olla perusteltua esimerkiksi hyvin laajoissa hankinnoissa, jotka edellyttävät työvoiman nopeaa saatavuutta. Ylimoitettua työvoiman määrää koskevat vaatimukset voivat toisaalta pienemmissä hankinnoissa syrjäyttää aiheettomasti tarjouskilpailusta pienempiä yrityksiä, joten hankintayksikön tulisi käyttää kohtuuhankintaa asiassa.

Pykälän *1 momentin 8 kohdan* mukaan hankintayksikkö voisi pyytää ehdokkailta tai tarjoajilta myös selvityksiä hankinnan toteuttamisessa käytettävistä työvälineistä, kalustosta tai teknisistä laitteista. Tällaisten selvitysten pyytäminen voisi olla perusteltua hankinnoissa, joiden toteuttamisessa laitteiden korkeatasoisuudella on erityinen merkitys. Kysymykseen voisivat tulla esimerkiksi terveydenhuollon palveluja koskevat hankinnat tai tietotekniikkaan liittyvät hankinnat. Vakiintuneessa oikeuskäytännössä on katsottu sallituksi, että tarjoaja hankkii hankintasopimuksen toteuttamisessa tarvitsemansa kaluston vasta hankintasopimuksen varmistumisen jälkeen. Tarjouksen tekemisellä tarjoajan katsotaan sitoutuvan hankinnan edellyttämän kapasiteetin hankintaan (esimerkiksi KHO 24.7.2003 taltio 1697).

Pykälän *1 momentin 9 kohdan* mukaan hankintayksikkö voisi pyytää ehdokkaita tai tarjoajia toimittamaan myös selvityksiä alihankkijoiden käyttämisestä hankinnan toteuttamisessa ja pyytää selvityksiä myös tarjoajan ja alihankkijoiden välisistä sitoumuksista teknistä suorituskykyä koskevien edellytysten täyttymisestä. Tarjoajien ryhmittymien osalta hankintayksikkö voisi pyytää selvityksiä vastaavista ryhmittymän sisäisiä vastuita koskevista sitoumuksista, joilla on merkitystä teknistä suorituskykyä koskevalle arvioinnille.

Pykälän *1 momentin 10 kohdan* mukaisesti

hankintayksikkö voisi vaatia myös hankittavaa tavaraa koskevia näytteitä, kuvauksia ja valokuvia. Menettely tulee kysymykseen esimerkiksi erityisiä laatuvaatimuksia koskevista tavarahankinnoissa. Hankintayksikkö voisi pyytää myös todistusta tai selvitystä myös mahdollisen standardin vaatimusten täyttymisestä.

Pykälän 1 momentin 11 kohdan mukaan sijoittamis- ja asennustoimia edellyttävissä hankinnoissa hankintayksikkö voisi pyytää ehdokailta tai tarjoajilta selvityksiä ammatitaidosta, tehokkuudesta, kokemuksesta ja luotettavuudesta. Tällaisina selvityksinä voivat tulla kysymykseen esimerkiksi tarjoajan omat kuvaukset, aiempia töitä koskevat asiakkaiden lausunnot tai ammatillista pätevyyttä koskevat todistukset.

Pykälän 2 momentin mukaan hankintayksikkö voisi vaatia ympäristönäkökohtiin liittyviä selvityksiä rakennusurakoissa tai palvelun suorittamisessa toteutettavista ympäristöhoitotoimenpiteistä. Selvitysten vaatiminen edellyttäisi vastaavaa liittymää hankinnan kohteeseen kuin mitä vaaditaan muiltakin selvityksiltä. Ympäristöhoitoa koskevien standardien vaatimusten osalta hankintayksikön olisi viitattava ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS) tai olemassa oleviin eurooppalaisiin tai kansainvälisiin asianmukaisiin standardeihin. Ehdokas tai tarjoaja voi osoittaa täyttävänsä ympäristöhoitoa koskevat vaatimukset ympäristönhallintajärjestelmän rekisteröinnillä, asianmukaisella sertifikaatilla tai vaihtoehtoisesti omalla kuvauksellaan toimenpiteistä ympäristönsuojelun varmistamiseksi. Tällaisessa tilanteessa tarjoajalla olisi näyttövelvollisuus siitä, että toimenpiteet takaavat samantasoisien ympäristönsuojelun tason. Toisaalta hankintayksikön olisi perusteltava epäilyksensä siitä, etteivät tarjoajan toimenpiteet takaa ympäristönhallintajärjestelmää vastaavaa tasoa ympäristönsuojelussa.

Pykälän 3 momentin mukaan hankintayksikön vaatiessa selvitystä laadunvarmistustoimenpiteistä sen tulisi viitata alan eurooppalaisiin standardisarjoihin perustuviin laadunvarmistusjärjestelmiin. Hankintayksikön on hyväksyttävä muiden jäsenvaltioiden toimilinten vastaavat todistukset sekä ehdokaiden

ja tarjoajien kuvaukset laadunvarmistuksen tasosta.

60 §. *Ehdokkaan tai tarjoajan oikeudellinen muoto sekä ilmoitus vastaavista henkilöistä.* Pykälä on uusi ja perustuu hankintadirektiivin 4 artiklaan. Ehdokkaiden tai tarjoajien oikeudellista muotoa koskevat vaatimukset määräytyisivät ensisijaisesti sen sijoittumismaan lainsäädännön mukaisesti. Siten, jos ehdokas tai tarjoaja on sijoittautumismaassaan oikeutettu palvelujen tarjoamiseen, sitä ei voida hylätä sillä perusteella, että se ei täytä hankintayksikön sijoittumismaan lainsäädännön vaatimusta palvelujen tarjoamisesta luonnollisena henkilönä tai oikeushenkilönä. Hankintayksiköllä olisi kuitenkin oikeus vaatia selvitystä palvelujen suorittamisesta vastaavista henkilöistä ja heidän ammatillisesta pätevyydestään.

61 §. *Tarjouskilpailuun osallistuminen ryhmittymänä ja muiden tahojen voimavarojen käyttö.* Pykälässä säädettäisiin tarjouskilpailuun osallistumisena ryhmittymänä sekä muiden tahojen voimavarojen käyttämisestä hankinnan toteuttamisessa. Pykälän 1 momentti perustuu hankintadirektiivin 4 artiklaan. Pykälän 2 momentti perustuu hankintadirektiivin 47 artiklan 3 ja 4 kohtiin sekä 48 artiklan 3 ja 4 kohtiin.

Pykälän 1 momenttia vastaava säännös on voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 44 §:n 2 momentissa säädettyä. Ryhmittymillä tarkoitetaan toimittajien yhteistyötä hankintasopimuksen saamiseksi. Ryhmittymiä voidaan käyttää erityisesti mittavissa, eri alojen ammattitaitoa tai resursseja edellyttävissä hankinnoissa, kuten laajoissa rahoitusta edellyttävissä rakennushankkeissa. Ryhmittymänä tarjoaminen voi mahdollistaa myös pienten yritysten yhteisen pääsyn laajempiin hankintoihin.

Tarjoajilla olisi oikeus muodostaa ryhmittymiä tarjouksen tekemiseksi. Hankintayksikkö ei voisi edellyttää ryhmittymiltä tiettyä oikeudellista muotoa osallistumishakemuksen tai tarjouksen tekoheikellä. Ryhmittymältä voidaan kuitenkin vaatia tietty oikeudellinen muoto hankintasopimusta tehtäessä, jos se on tarpeen sopimuksen asianmukaiseksi toteuttamiseksi. Siten hankinnan sitä edellyttäessä, hankintayksikkö voisi edellyttää ryh-

mittymän toimivan esimerkiksi osakeyhtiönä taloudellisiin ja oikeudellisiin velvoitteisiin ja vastuisiin liittyvien tekijöiden vuoksi.

Ehdokas tai tarjoaja voisi käyttää myös muiden yksiköiden voimavaroja hankinnan toteuttamiseksi. Samaten ryhmittymä voisi käyttää ryhmittymään kuuluvien tahojen taikka sen ulkopuolella olevien tahojen voimavaroja hankinnan toteuttamiseen. Pykälässä tarkoitettuja muiden yksiköiden voimavaroja voivat olla esimerkiksi tarjouskilpailuun osallistuvan yrityksen omistajayritysten, samaan konserniin kuuluvien yritysten taikka yrityksen kumppanuusyriyten taloudelliset tai tekniset voimavarat.

Näyttövelvollisuus hankintayksikön esittämien taloudelliseen ja rahoitukselliseen tilanteeseen, tekniseen ja ammatilliseen pätevyyteen sekä muiden vaatimusten täyttämistä on siihen vetoavalla ehdokkaalla, tarjoajalla tai niiden ryhmittymällä. Todisteena voidaan esittää esimerkiksi yksiköiden sitoumus antaa tarvittavat resurssit hankinnan toteuttamiseen. Hankintayksikön tulisi arvioida näytön riittävyys vaatimusten täyttymisestä.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on käsitellyt muiden yksiköiden voimavaroihin vetoamista asiassa *C-176/98 Holst Italia* (Kok. 1999, s. I-8607). Tapauksessa tarjouskilpailuun osallistunut yritys osoitti vuosiliikevaihtoa koskevan vaatimuksen täyttymisen osastajansa liikevaihtoa koskevalla näytöllä. Tuomioistuin katsoi sallituksi sen, että sellainen palvelujen suorittaja, joka ei täytä tarjouskilpailuun osallistumisen vähimmäisedellytyksiä, voi vedota kolmannen suorituskykyyn, johon se voi turvautua hankinnan toteuttamisessa. Tarjouskilpailuun osallistuvan yrityksen on osoitettava näyttö resurssien käytettävyydestä. Hankintayksikön on vastaavasti tarkastettava takeet siitä, että resurssit ovat käytettävissä koko sen ajan jonka sopimus kattaa.

62 §. Tarjouksen valinta. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tarjouksen valintaan liittyvistä menettelytavoista. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 53 artiklaan sekä direktiivin johdanto-osan 46 kappaleeseen. Se vastaa eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 41 §:ssä säädettyä.

Hankintayksikön olisi valittava tarjouksista sen kannalta kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin. Pykälässä lueteltaisiin esimerkinomaisesti sellaisia vertailuperusteita, joita käytetään tarjousten vertailussa käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta. Luettelo vastaa kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 41 §:n 1 momentissa olevaa luetteloa.

Jos tarjouskilpailun valintaperusteena käytetään halvinta hintaa, tulisi tarjouksista valita halvin, joka täyttää tarjouspyynnössä esitetyt hankinnan toteuttamiseen ja tarjoajien ominaisuuksiin liittyvät vaatimukset.

Kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailuperusteiden asettaminen on hankintayksikön harkittavissa. Vertailuperusteiden on liityttävä hankinnan kohteeseen, oltava objektiivisia ja syrjimättömiä eivätkä ne saa antaa hankintayksikölle rajoittamatonta valinnanvapautta. Perusteet on lisäksi ilmoitettava hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut edellä mainitut periaatteet muun muassa tuomioissaan *C-31/87, Beentjes* (Kok. Ep. 1988, s. 4635), *C-324/93, Evans Medical ja Macfarlan Smith* (Kok. 1995, s. I-563), *C-513/99, Concordia Bus Finland* (Kok. 2002, s. I-7213) sekä *C-19/00, SIAC Construction* (Kok. 2001, s. I-7725). Kansallisessa oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että hankintayksikön harkintavaltaan voidaan puuttua vain silloin, jos valintaperusteen tai vertailuperusteiden asettamisessa on syyllistytty syrjintään.

Hankinnan kohteeseen liittyviksi voidaan katsoa sellaiset vertailuperusteet, jotka koskevat välittömästi hankinnan kohdetta. Tällaisia vertailuperusteita ovat esimerkiksi hankinnan kohteena olevan tavaran, palvelun tai rakennustyön laatu, hinta taikka toimitusaika. Sitä vastoin sellaisia vertailuperusteita, joilla ei ole liittymää hankinnan kohteeseen ei voitaisi käyttää tarjousten vertailuperusteina. Tällaisia vertailuperusteita ovat esimerkiksi tarjoajayrityksen toimintaan liittyvät tekijät.

Vertailuperusteiden tulisi olla myös syrjimättömiä. Siten sallittua ei olisi esimerkiksi käyttää vertailuperusteita, jotka suosivat tiettyjä tarjoajia, edellyttävät aiempaa sopimussuhdetta hankintayksikön kanssa tai suosivat

paikallista toimittajaa. Hankinnan kohteen sitä vaatiessa voidaan kuitenkin edellyttää esimerkiksi paikallistuntemusta. Tällaiselle perusteelle ei kuitenkaan saa antaa sellaista painoarvoa, joka estäisi uusien yrittäjien alalle pääsyä.

Tarjoustun valinnassa käytettävillä perusteilla tulisi pääsääntöisesti olla taloudellista merkitystä hankintayksikölle. Koska kysymys on julkisten varojen käytöstä, hankinnasta aiheutuville kustannuksille tulisi antaa riittävää painoarvoa tarjoustun valinnassa. Kansallisessa oikeuskäytännössä on katsottu, että julkisten hankintojen edullisuuden vaatimuksista johtuen hinnalle on annettava hankinnan luonteesta riippuen riittävä merkitys.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on tuomiossaan *C-513/99, Concordia Bus Finland* (Kok. 2002, s. I-7213) katsonut, ettei jokaisen kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailuperusteista ole välttämättä kuitenkaan tuotettava taloudellista etua hankintayksikölle, vaan myös sellaiset seikat, jotka eivät ole puhtaasti taloudellisia voivat vaikuttaa tarjouksen edullisuuteen. Ratkaisussaan tuomioistuin katsoi sallituksi ottaa huomioon esteettisiä ominaisuuksia sekä sellaisia ympäristönäkökohtia, jotka eivät tuota hankintayksikölle välitöntä taloudellista etua.

Hankinnasta aiheutuvien välittömien kustannusten lisäksi merkitystä voidaan antaa myös koko hankinnan elinkaaren aiheuttamille kustannuksille. Tällaisia kustannuksia voivat olla esimerkiksi takuuehdot, huoltokustannukset, jätteiden käsittelyyn liittyvät kustannukset tai jälleenmyyntiarvo.

Tarjouksen vertailuperusteina ei tule käyttää sellaisia perusteita, jotka liittyvät ehdokaiden tai tarjoajien ominaisuuksiin. Ehdokaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arviointi on tehtävä 52 §:n mukaisesti ennen tarjoustun arviointia ja se tulee erottaa tarjoustun arvioinnista. Tarjoustun vertailuun tulisi ottaa vain sellaisten tarjoajien tarjoukset, joilla voidaan katsoa olevan edellytykset hankinnan toteuttamiseksi. Ehdokaiden ja tarjoajien ominaisuuksien arvioinnissa ja tarjoustun arvioinnissa käytettävät perusteet tulisi myös erottaa toisistaan. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on tuomiossaan *C-315/01, Gesellschaft für Abfallentsorgungs-Technik*

(GAT) (Kok. 2003, s. I-6351) katsonut, ettei tarjoustun vertailuperusteina tule käyttää tarjoajan muille asiakkaille tarjoamien tuotteiden referenssien lukumäärää, vaan kysymyksessä on peruste, jolla varmistetaan tarjoajan soveltuvuus sopimuksen täyttämiseen. Korkein hallinto-oikeus on myös katsonut päätöksissään KHO 6.10.2004 sekä KHO 12.12.2003 taltio 3202, että tarjoustun arvioinnissa ei tulisi käyttää tarjoajien teknisiin, taloudellisiin ja muihin edellytyksiin liittyviä perusteita, vaan toteutettavan hankinnan kohteeseen liittyviä perusteita.

Hankintayksikkö käyttää vertailuperusteita tarjoustun vertailussa. Siten tarjouksia on verrattava jokaista vertailuperustetta käyttäen ja hankintapäätöksessä on perusteltava perusteiden soveltaminen tarjoukseen. Oikeuskäytännön mukaan tarjoustun vertailusta on selvästi ilmeistä kaikkien tarjoustun osalta miten niitä on arvioitu kunkin vertailuperusteiden osalta. Jos tarjouksille on annettu toisistaan poikkeavia pisteitä, vertailusta on ilmeistä mihin tarjoustun piste-erot perustuvat. Jotta tarjoustun vertailu olisi läpinäkyvää eikä siitä muodostuisi raskasta, vertailuperusteena olisi käytettävä vain sellaisia tekijöitä, joiden perusteella voidaan arvioida tarjouksen suoritustasoa suhteessa hankinnan kohteen määrittelyyn sekä tarjoustun hintalaatusuhdetta. Perusteiden asettamista koskevassa harkinnassa olisi siten huomioitava tarjoustun vertailtavuus vertailuperusteita soveltaen. Oikeuskäytännön mukaan hankintayksikkö on oikeutettu ottamaan tarjoustun vertailussa huomioon vain tarjoajien tarjouksissaan esittämät tiedot.

Pykälän 2 ja 3 momentit ovat uusia ja ne perustuvat hankintadirektiivin johdanto-osan 46 kappaleen 4 kohtaan, jonka mukaan ”tasavertaisen kohtelun takaamiseksi olisi tarjouksia voitava sopimuksen tekoperusteiden ansiosta vertailla ja arvioida puolueettomasti. Jos nämä edellytykset täyttyvät, taloudelliset ja laadulliset sopimuksentekoperusteet kuten myös ympäristövaatimusten täyttämiseen liittyvät perusteet voivat antaa hankintaviranomaiselle mahdollisuuden vastata asianomaisen yleisön tarpeisiin sellaisina kuin ne ilmoitetaan hankintasopimuksen teknisissä eritelmissä. Hankintaviranomainen voi samoin edellytyksin käyttää yhteiskunnallisten vaa-

timusten täyttämiseksi perusteita, jotka määritellään teknisissä eritelmissä ja jotka vastaavat sellaisen erityisen heikossa asemassa olevan väestönosan tarpeisiin, johon sopimuksen kohteena olevan rakennusurakan tai tavara- tai palveluhankinnan edunsaajat tai käyttäjät kuuluvat”.

Hankintayksiköllä olisi oikeus siten ottaa tarjousten arvioinnissa huomioon myös sellaisia hankinnan kohteeseen liittyviä laadullisia ja taloudellisia tekijöitä sekä ympäristöominaisuuksia, jotka eivät tuota välitöntä etua hankintayksikölle, mutta joilla voidaan vastata asianomaisen yleisön tarpeisiin. Säännös mahdollistaisi esimerkiksi teknisissä eritelmissä määritellyn enimmäistason alittavien saastepäästöjen huomioimisen tarjousten vertailussa. Tällaisten perusteiden on oltava mitattavia.

Pykälän 3 momentissa mahdollistettaisiin myös sellaisten vertailuperusteiden käyttäminen, jotka liittyvät yhteiskunnallisiin vaatimusten täyttämiseen ja, jotka määritellään teknisissä eritelmissä. Tällaisten perusteiden tulisi liittyä mainitun hankintadirektiivin johdanto-osan kohdan mukaisesti erityisen heikossa asemassa olevan väestönosan tarpeisiin, johon sopimuksen kohteena olevan rakennusurakan tai tavara- tai palveluhankinnan edunsaajat ja käyttäjät kuuluvat. Siten tarjouksen vertailussa voitaisiin huomioida esimerkiksi sellaiset teknisissä eritelmissä olevien vähimmäisvaatimusten ylittävät ratkaisut, jotka helpottavat vammaisten käyttäjien kulkua rakennuksessa. Tällaisen vertailuperusteen käyttämisestä huolimatta hankinnan kohteen teknisessä määrittelyssä tulisi esittää sellaiset ehdottomat vaatimukset, jotka liittyvät hankinnan kohteen kaikkien käyttäjien tarpeiden huomioimiseen.

Vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus tulisi ilmoittaa hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjassa. Kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä painotus voitaisiin ilmoittaa hankekuvauksessa. Hankintayksikön olisi ilmoitettava myös vertailuperusteiden suhteellinen painotus taikka painoarvojen kohtuullinen vaihteluväli. Painotus voitaisiin ilmoittaa eri muodoissa, muun muassa prosentteina tai suhteellisena osuutena toisesta perusteesta. Joustavuuden säilyttämiseksi painotus voitaisiin ilmoittaa myös suu-

ruusluokkana tai vaihteluvälinä, johon kullekin perusteelle annetun arvon on sijoitettava. Vertailuperusteiden ilmoittamisvelvoitteella pyritään edistämään hankintamenettelyn avoimuutta ja mahdollistamaan menettelyn jälkikäteinen arviointi. Tarjoajat voivat ottaa vertailuperusteet huomioon tarjouksia laatiessaan, mikä osaltaan edistää myös tarjousten vertailukelpoisuutta.

Hankintayksikkö voisi poiketa vertailuperusteiden painoarvojen ilmoittamisesta perustelluissa tapauksissa. Poikkeaminen olisi mahdollista esimerkiksi silloin, jos kysymyksessä on monimutkainen hankinta, joka voidaan toteuttaa erilaisin tavoin. Hankintayksikön olisi tällöin kuitenkin ilmoitettava vertailuperusteiden tärkeysjärjestys. Säännös perustuu hankintadirektiivin 53 artiklan 2 kohtaan.

Aiempiin hankintadirektiiveihin perustuvan, voimassa olevassa kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevan asetuksen 41 §:n 2 momentin mukaan kokonaistaloudellisen edullisuuden arviointiperusteet tulisi ilmoittaa, mikäli mahdollista, tärkeysjärjestyksessä. Säännös ei ole siten edellyttänyt vertailuperusteiden painotuksen ilmaisemista ja on mahdollistanut käytännöt, joissa tarjousten arviointihetkellä hankintayksikkö on antanut vertailuperusteille sellaisen painotuksen ja suhteellisen arvon, jota tarjoaja eivät ole voineet ottaa huomioon tarjouksia laatiessaan. Suhteellista painotusta koskevan nimenomaisen säännöksen puuttumisen on koettu vähentävän tarjousmenettelyn avoimuutta sekä tarjoajien oikeusturvaa.

63 §. Poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta hylätä hinnaltaan poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset sekä tällaisten tarjousten käsittelyn menettelytavoista. Pykälä perustuu hankintadirektiivin 55 artiklaan ja se vastaa pääasialliselta sisällöltään voimassa olevan kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 43 §:ssä säädettyä.

Pykälän 1 momentin mukaan hankintayksiköllä olisi oikeus hylätä hankinnan edellyttämään suoritukseen nähden hinnaltaan poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset. Poikkeuksellisen alhaisten tarjousten hylkäämisellä mahdollistetaan hankintayksikölle hankinnasta aiheutuvien riskien kuten tarjoushinnan riit-

tämättömyydestä todennäköisesti aiheutuvien taloudellisten riskien huomioiminen. Hylkäämisen tulisi perustua nimenomaan siihen, ettei tarjoajan tarjoamalla hinnalla tai muulla ehdolla ole mahdollista toteuttaa hankintaa tarjouspyynnössä edellytetyllä tavalla.

Tarjoushinnan poikkeuksellisen alhaisuuden syyn selvittämiseksi hankintayksikön olisi pyydettävä tarjoajalta kirjallisesti selvitystä tarjouksen perusteista. Hankintayksikön olisi annettava asianomaiselle tarjoajalle aina mahdollisuus osoittaa kykynsä hankinnan asianmukaiseen toteuttamiseen. Hankintayksikkö ei siten voisi hylätä tarjousta yksinomaan sellaisten selvitysten perusteella, jotka on esitetty tarjousta jättäessä vaan sen tulisi tarkastaa tarjouksen perusteet erillisessä menettelyssä tarjousten avaamisen jälkeen. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa *C-285/99 ja C-286/99 Impresa Lombardini* (Kok. 2001, s. I-9233) antaman tuomion mukaan hankintayksikkö ei voi rajoittaa tarjoajan oikeutta toimittaa selvityksiä, vaan sen on tarjouksen poikkeuksellista alhaisuutta arvioidessaan otettava huomioon kaikki selvitykset, jotka tarjoaja toimittaa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi niistä seikoista, joista hankintayksikkö voisi erityisesti pyytää lisätietoja. Luettelo olisi esimerkinomainen, joten hankintayksikkö voisi pyytää selvitystä myös muista seikoista, jotka voivat olla perusteena tarjoushinnan alhaisuudelle. Hankintayksikön tulisi arvioida selvitysten perusteella hankinnan toteuttamismahdollisuudet sekä siihen liittyvät riskit. Syynä tarjouksen alhaiseen hintaan voi olla esimerkiksi virhe tarjoushinnan laskemisessa, jolloin hankintayksikön on arvioitava mahdollisuudet pyytää täsmennyksiä tarjoukseen. Tarjousten väliset hintaerot voivat joutua myös yritysten välisistä eroista teknisissä ratkaisuissa, tuotannon tehokkuudessa, tuotanto- ja toimituskapasiteetissa, tuotantokapasiteetin käyttöasteessa tai katevaatimuksissa. Kyseessä voi myös olla tarjoajan pyrkimys vallata uusia markkinoita. Tällaiset syyt eivät voisi oikeuttaa tarjouksen hylkäämiseen alihintaisena, jos tarjoaja pystyy luotettavasti osoittamaan mahdollisuutensa hankinnan toteuttamiseen.

Oikeuskäytännössä on katsottu hankintalainsäädännön vastaisiksi menettelyt, joissa

tarjousten vertailu on perustunut niin sanottuun oikeaan hintaan tai keskiarvohintaan, jolloin tätä hintaa alhaisempi hinta on tarjousten arvioinnissa otettu negatiivisena seikkana huomioon taikka alhaisemman hinnan sisältäneitä tarjouksia ei ole lainkaan huomioitu. Oikeuskäytännössä on katsottu, ettei hankintalainsäädännön vastaisena kuitenkaan ole pidettävä sitä, että poikkeuksellisen alhaisia tarjouksia määriteltäessä käytetään hyväksi matemaattisia perusteita, jos nämä perusteet ovat puolueettomia ja syrjimättömiä (esimerkiksi Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomio yhdistetyissä asioissa *C-285/99 ja C-286/99, Impresa Lombardini* (Kok. 2001, s. I-9233)).

Hankintayksikkö voisi hylätä tarjouksen myös alihintaisuuden johtuessa tarjoajan saamasta laittomasta valtiontuesta. Säännöksen tavoitteena on ehkäistä yhteisölainsäädännön vastaisten valtiontukien kilpailua vääristäviä vaikutuksia. Valtion tukitoimia koskevat EY:n perustamissopimuksen 87-89 artiklat. Perustamissopimuksessa on lisäksi annettu toimialakohtaisia määräyksiä eli niin kutsuttuja yleisiä poikkeuksia muun muassa 36 artiklan mukaisesti maatalouden osalta. Valtiontuet, joilla tarkoitetaan laajasti julkisista lähteistä olevia erilaisia etuuksia, kuten suoraa avustuksia, edullisia lainoja, takauksia tai markkinahintaa alhaisempia vuokria, ovat lähtökohtaisesti kiellettyjä. Valtiontuella tarkoitetaan myös muiden kuin valtion viranomaisten myöntämiä tukia kuten esimerkiksi kuntien tai alueellisten viranomaisten antamia tukia. Valtiontuen yleinen määritelmä sisältyy Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 87 artiklaan sekä tiettyjen toimialojen osalta muihin perustamissopimuksen säännöksiin.

Toimivalta arvioida tukien hyväksyttävyyttä on perustamissopimuksen mukaan Euroopan yhteisöjen komissiolla, joka päättää jäsenvaltioilta tulevien ennakoilmoitusten perusteella tukien hyväksyttävyydestä. Ennakoilmoitusvelvoitteesta vastaavat tukiohjelmaa suunnittelevat tahot. Suomessa kauppa- ja teollisuusministeriö vastaa keskitetysti ilmoitusten välittämisestä komissiolle ja antaa tietoja hyväksytyistä tukiohjelmista, lukuun ottamatta maa- ja metsätalouden alan tukiohjelmiä, joita koskevia tietoja saa maa- ja met-

sätalousministeriöltä. Myös tuen myöntäjä ilmoittaa yleensä päätöksessään tuen saajalle, onko kyseessä tuki, jota koskevat yhteisöoikeuden säännöt.

Myös muut kuin edellä mainitut yhteisön toimivaltaan kuuluvat julkiset tuet voidaan katsoa *3 momentissa* tarkoitetuiksi valtiontuiksi, joita voidaan arvioida tarjousten alihintaisuuden perusteena. Siten esimerkiksi muu laitton valtiontuki voisi oikeuttaa tarjouksen hylkäämiseen alihintaisena. Tilanteet tulisi tutkia yksityiskohtaisesti. Tarjoajan vastuulla olisi antaa selvitys valtiontuen perusteena olevasta tukijärjestelmästä.

Hankintadirektiivin 55 artiklan 3 kohdan mukaan hankintayksikön on ilmoitettava Euroopan yhteisöjen komissiolle hylätessään alihintaisen tarjouksen yhteisöoikeuden vastaisen valtiontuen vuoksi. Ilmoitusvelvoitesta ehdotetaan säädettävän asetuksella.

64 §. *Hankintayksikön antaman tuen huomioiminen tarjousten vertailussa.* Pykälässä säädettäisiin tarjoajien yhdenvertaisesta kohtelusta hankintayksikön omistaman yhteisön tai laitoksen osallistuessa tarjouskilpailuun. Säännös koskisi myös tilanteita, joissa hankintayksikkö antaa tarjoushintaan vaikuttavaa taloudellista tukea muulle tarjouksen tekijälle. Säännös konkretisoi 2 §:n 3 momentin tasavertaisen kohtelun periaatetta.

Hankintayksikön omaan organisaatioon kuuluvan yksikön tukemisen osalta säännös vastaisi voimassa olevan hankintalain 6 §:n 3 momentissa säädettyä sekä hankintadirektiivin johdanto-osan 4 kappaletta. Ehdotetun lain 2 §:n mukaan hankintayksikön omistaman yhteisön tai laitoksen osallistuminen hankintayksikön tai muiden hankintayksiköiden järjestämiin tarjouskilpailuihin olisi sallittua. Tällaista yksikköä tulisi kuitenkin kohdella samalla tavoin kuin muita tarjouskilpailuun osallistuvia.

Julkisten yksiköiden osallistumisella tarjoajana hankintamenettelyihin ei tule aiheuttaa kilpailun vääristymistä yksityisiin tarjoajiin nähden. Siten hankintayksikön omaan organisaatioon kuuluvan yksikön tarjouksen tulee olla vertailukelpoinen muiden tarjousten kanssa, minkä on oikeuskäytännössä katsottu edellyttävän kaikkien asiaankuuluvien kustannusten huomioon ottamista tarjousvertailussa. Muussa tapauksessa hankintayksikön

tarjoajalle antama tuki voi merkitä sitä, ettei tarjoushinta kuvaa hankintayksikölle aiheutuvaa tosiasiallista kustannusta. Tuen vaikutus on selvitettävä jokaisessa tapauksessa sen varmistamiseksi, että hankinta tehdään mahdollisimman edullisesti.

Kansallisessa oikeuskäytännössä on katsottu, ettei kunnallisen liikelaitoksen tai muun toimintayksikön tarjous voi olla tilaajan kannalta kokonaistaloudellisesti edullisin, jos tarjouksen mukainen toimitus edellyttää tilaajayhteisön taloudellista tukea, vaikka tällaisen tarjoajan tarjous sinällään olisi tarjoushinnaltaan halvin tarjouskilpailussa annetuista tarjouksista. Tällainen tarjous on vertailukelpoinen muiden tarjousten kanssa vain silloin, kun tilaajayhteisön subvention vaikutus on lisätty tarjoushintaan. Henkilöstön käytön tehostamisen tai tehtävien yhteensovittamisen ei ole kuitenkaan katsottava vaarantavan tarjoajien yhdenvertaista kohtelua.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä 11.2.2003 taltio 2003 käsitellään muun kuin tilaajayhteisön antaman julkisen tuen käsittelyä tarjousten vertailussa. Tapauksessa tarjoaja oli saanut toiminta-avustusta valtionavustuksena. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että avustus on saattanut saajansa kilpailevaa tarjoajaa parempaan asemaan. Toisaalta avustuksen huomioiminen lisähintana johtaa valtionavun merkityksen mitätöimiseen tarjousten vertailussa. Valtionavustus on päätetty valtion tulo- ja menoarvion määrärahalta ja se on myönnetty valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti. Koska kysymys oli lisäksi hankintayksiköstä ja avustuksen myöntäjästä erilliselle yhteisölle annetusta avustuksesta, tapauksessa ei ollut kysymys sellaisesta hankintayksikölle koituvasta lisähinnasta, joka olisi tullut ottaa huomioon tarjousten vertailussa.

Jos hankintayksikkö tukee muuta kuin omaan organisaatioonsa kuuluvaa tarjouksen tekijää, tasapuolisen kohtelun vaatimus edellyttäisi, että tällainen tuki tulisi myös ottaa huomioon tarjousvertailussa edellä esitettyjen oikeuskäytäntöön perustuvien periaatteiden mukaisesti. Tuen huomioimista koskeva velvoite liittyisi vain tarjoajan hankinnan tekemältä hankintayksiköltä saamaan, tarjoushintaan vaikuttavaan, taloudelliseen apuun.

III OSA **Kansalliset menettelyt**

9 luku **Tarjousmenettely EU-kynnysarvon alittavissa hankinnoissa, liitteen B mukaisissa toissijaisissa palveluhankinnoissa sekä eräissä muissa hankinnoissa**

65 §. *Hankintamenettelyt.* EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa, EU-kynnysarvoista riippumatta liitteen B mukaisissa toissijaisissa palveluhankinnoissa, palveluja koskevissa käyttöoikeussopimuksissa sekä kehitysyhteistyösopimuksiin perustuvissa ulkoasiainhallinnon hankinnoissa sovellettavat hankintamenettelyt vastaisivat pääpiirteiltään EU-kynnysarvon ylittävissä tavarahankinnoissa ja ensisijaisissa palveluhankinnoissa sekä rakennusurakoissa noudatettavia hankintamenettelyjä. Hankintamenettelyt määriteltäisiin lain 5 §:n 1 momentin 10-18 kohdissa. Menettelytapoja koskeviin säännöksiin on kuitenkin pyritty tuomaan joustavuutta ja väljyyttä esimerkiksi tarjoajien ja tarjousten valinnassa noudatettavien periaatteiden, määräaikojen sekä hankintailmoitusten julkaisutavan ja sisällön osalta.

Avoin ja rajoitettu menettely olisivat käytettävissä kaikissa hankinnoissa. Avoimella menettelyllä tarkoitettaisiin lain 5 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaisesti sellaista hankintamenettelyä, josta ilmoitetaan julkisesti ja, johon kaikki toimittajat voivat tehdä tarjouksen. Menettely vastaa voimassa olevan hankintalain 5 §:n 1 momentin mukaista hankintamenettelyä. Avointa menettelyä käytettäessä hankintayksikkö ei voisi ennalta rajata niiden toimittajien määrää, joille tarjouspyyntö lähetetään. Tarjoajien soveltuvuuden arviointi tulisi siten tehdä menettelyn myöhemmässä vaiheessa.

Rajoitetulla menettelyllä tarkoitettaisiin lain 5 §:n 1 momentin 11 kohdassa tarkoitettua hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö valitsisi hankintailmoituksen perusteella osallistumishakemuksen jättäneistä ne toimittajat, joille se toimittaa tarjousasiakirjat ja, jotka voivat antaa tarjouksen. Hankinnasta tulisi tässäkin tapauksessa ilmoittaa julkisesti. Voimassa olevan hankintalain 5 §:n 1 momentissa mahdollistetaan tarjousten pyy-

täminen suoraan hankintayksikön valitsemilta toimittajilta ilman julkista ilmoittamista. Ehdotuksen mukainen rajoitettu menettely poikkeaisi siten voimassa olevan hankintalain 5 §:n 1 momentin mukaisesta menettelystä.

Avoimen ja rajoitetun menettelyn lisäksi hankintayksikkö voisi käyttää neuvottelumenettelyä lakiehdotuksen 25 §:n 1 momentissa ja 66 §:ssä säädettyin edellytyksin sekä tehdä suorahankinnan 67 §:ssä mainittujen erityisten edellytysten täytyessä. Neuvottelumenettelyn ja suorahankinnan käyttöalaa ehdotetaan laajemmaksi kuin EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Sen sijaan kilpailullista neuvottelumenettelyä, sähköistä huutokauppaa, dynaamista hankintajärjestelmää ja puitejärjestelyä ehdotetaan käytettäväksi samoilla edellytyksin, kuin EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa. Näiden menettelyjen käytöstä ei ole vielä käytännön kokemuksia eikä käyttöalan muuttamista EU-kynnysarvot ylittävistä hankinnoista poiketen ole katsottu tämän vuoksi tarpeelliseksi.

66 §. *Neuvottelumenettely.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi neuvottelumenettelyn käyttöedellytyksistä sekä menettelyn kulusta. Voimassa olevassa hankintalaissa ei ole säädetty yksityiskohtaisesti neuvottelumenettelyn käyttöedellytyksistä hankintadirektiivin ulkopuolella olevissa hankinnoissa.

Menettelystä ehdotetaan käytettävän käsitettä neuvottelumenettely, jolloin menettelyn nimi vastaisi kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa käytettävissä olevaa menettelyä. Neuvottelumenettelyllä tarkoitetaan lain 5 §:n 1 momentin 12 kohdan mukaan menettelyä, josta hankintayksikkö julkaisee ilmoituksen ja johon se valitsee osallistujat näiden tekemän pyynnön perusteella. Hankintayksikkö ja menettelyyn valitut osallistujat voivat menettelyssä neuvotella hankintasopimuksen ehdoista.

Pykälän 1 momentin mukaan neuvottelumenettelyä voitaisiin käyttää kaikissa tavara- ja palveluhankinnoissa, joiden ennakoitu kokonaisarvo on alle 50 000 euroa sekä rakennusurakoissa, joiden ennakoitu kokonaisarvo on alle 500 000 euroa. Neuvottelumenettelyä käyttämällä voitaisiin siten keventää tarjousmenettelyä aiheutuvaa työmäärää ja kustannuksia hankinnoissa, jotka eivät talou-

delliselta merkitykseltään ole huomattavia. Voimassa olevassa hankintalainsäädännössä ei ole hankinnan arvoon liittyvää neuvottelumenettelyn käyttöedellytystä.

Edellä *1 momentin* lisäksi neuvottelumenettelyä voitaisiin käyttää myös *2 momentissa* mainituin edellytyksin. Pykälän *2 momentin 1 kohdan* mukaan neuvottelumenettelyä voitaisiin käyttää tavara- ja palveluhankinnoissa sekä rakennusurakoissa, joissa hankintojen luonteen vuoksi tarjouspyynnön laatiminen ennen hankintamenettelyn aloittamista on erityisen vaikeaa tai epätarkoituksenmukaista. Neuvottelumenettelyn käyttöedellytys olisi tältä osin soveltamisalaltaan laajempi kuin EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa, joissa se on käytettävissä lähinnä asiantuntija- ja muissa henkisissä palveluissa ja rahoituspalveluissa. Lainkohdan mukaisia käyttötilanteita olisivat esimerkiksi palveluhankinnat, joissa palvelujen tulee joustaa palvelujen käyttäjien tarpeiden mukaan, kuten erityisryhmien palveluasumiseen liittyvät palvelut sekä palveluhankinnat, joissa palvelujärjestelmä on vasta kehittymässä eikä palvelua tämän vuoksi voida etukäteen määritellä tarkoituksenmukaisella tavalla. Neuvottelumenettelyä voitaisiin käyttää myös esimerkiksi valtion omistajapoliittiseen päätöksentekoon liittyvien asiantuntijapalveluiden hankinnoissa, jos hankinnan luonne ei mahdollista tarjouspyynnön laatimista ennen tarjousmenettelyä.

Pykälän *2 momentin 2 kohdan* mukaan neuvottelumenettely olisi käytettävissä myös hankinnoissa, joissa hankintaan liittyvät riskit vaikeuttavat etukäiteisen kokonaishinnoittelun tekemistä. Edellytys vastaa EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa olevaa edellytystä. Neuvottelumenettely olisi siten mahdollinen esimerkiksi vaativissa saneerauskohteissa, joissa hankintaan voi sisältyä kustannusvaikutuksiltaan odottamattomia seikkoja, minkä vuoksi hankinnan täsmällinen määrittäminen tarjouspyynnössä tai sitovan tarjoushinnan antaminen tarjouksessa voi olla mahdotonta. Menettely olisi käytettävissä myös tilanteissa, joissa tarjoajat voivat esittää erilaisia malleja hankinnan rahoitukselle kuten niin kutsuttuja yksityisrahoitus- ja elinkaarimalleja.

Pykälän *2 momentin 3 kohdan* mukaisten

henkilökohtaista työsuoritusta edellyttävien tutkimus-, selvitys-, suunnittelu-, arviointi- ja koulutushankintojen tekemisessä neuvottelumenettely mahdollistaisi palveluntarjoamisesta vastaavien henkilöiden asiantuntemuksen ja pätevyyden arvioinnin menettelyn aikana. Asiantuntemus ja pätevyys ovat pääsääntöisesti tarjoajien kelpoisuuteen liittyviä edellytyksiä, joita tulee arvioida tarjoajien ominaisuuksien arvioinnin yhteydessä tarjouksen valintaperusteista erillisinä perusteina. Lainkohdan tarkoittamissa hankinnoissa palvelun tarjoamisesta vastaavan henkilön pätevyyteen ja asiantuntemukseen liittyvät näkökohdat liittyvät yleensä välittömästi hankinnan kohteeseen, ja niiden arviointi pelkästään tarjousasiakirjojen perusteella on usein mahdotonta. Tällaisia ominaisuuksia ovat esim. kehitys yhteistyöhankkeiden suunnittelu- ja arviointitehtävissä vaadittavat kommunikointi- ja käytännön kielitaidot sekä täsmällinen osaaminen vaaditulta aihealueelta. Nämä seikat ovat keskeisiä hankinnan onnistumisen kannalta. Siksi näiden seikkojen perusteellinen arviointi on yleensä välttämätöntä hankintamenettelyn aikana. Kyseisissä hankinnoissa hankinnan kohde usein määräytyy lisäksi tarkemmin palveluhankinnasta kiinnostuneiden tarjoajien tultua kartoitetuksi ja haastatelluiksi.

Pykälän *2 momentin 4 kohdan* mukaan neuvottelumenettelyn käyttötilanteet liittyisivät julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyösopimuksiin. Yhteistyösopimukset voisivat koskea joko yksittäistä hanketta tai ne voisivat olla pidempiaikaisia tai pysyviä rakenteellisia kumppanuussopimuksia. Yhteistyösopimukset voivat koskea esimerkiksi infrastruktuurin rakentamista tai palvelujen tuottamista. Tunnusomaista tällaisille sopimuksille kiinteä yhteistyön tarve sopimussuhteen aikana esimerkiksi laadun parantamiseksi tai kehittämistyön tekemisessä. Rakenteelliset yhteistyöjärjestelyt voivat koskea esimerkiksi julkisen ja yksityisen sektorin yhteisten yksiköiden perustamista sekä siihen liittyvien hankintasopimusten tekemistä. Yhtiöiden perustamiseen liittyvät toimet eivät kuulu hankintalainsäädännön soveltamisalaa. Koska kuitenkin näiltä yhtiöiltä tehtävät hankinnat kuuluvat lain piiriin, on usein tarkoituksenmukaista kilpailuttaa yhtiökumppanin valinta

sekä tuleva hankintasopimus samanaikaisesti. Kehitysluonteiset pitkäkestoiset hankkeet voivat koskea kaikkia hankintalajeja. Palveluhankinnoissa kehitysluonteisuus voi toteutua esimerkiksi uusien palvelutyyppeiden kohdalla, jolloin palvelujen sisällön tarkka määrittäminen etukäteen voi olla vaikeaa. Voimassa olevassa hankintalainsäädännössä ei ole vastaavaa edellytystä neuvottelumenettelyn käytölle.

Pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan neuvottelumenettely olisi mahdollinen valtakunnallisesti tai alueellisesti keskitettävissä sosiaali- ja terveystalouden palvelujen hankinnoissa. Neuvottelumenettelyn käyttötilanteita olisivat esimerkiksi veripalvelun välityspalvelu, harvinaisten vammais- tai sairausr ryhmien palvelut sekä hankinnat, joihin liittyy erityislaatuksia kysymyksiä, joita tapausten harvulukuisuuden vuoksi on tarkoituksenmukaista koota erityiseen asiantuntijajyksikköön.

Pykälän 2 momentin 6 kohdan mukaisia monialaista erityisosaamista edellyttäviä hankintoja olisivat esimerkiksi monivammaisten henkilöiden kuntouttamiseen liittyvät sosiaali- ja terveydenhoidon palveluhankinnat, vaikeisiin sosiaalisiin ongelmiin tarkoitettua sosiaalihuollon palveluhankinnat sekä erityisresursseja edellyttävät erityisen vaativille asiakkaille tarkoitettua palveluhankinnat.

Pykälän 2 momentin 7 kohdassa mahdollistettaisiin neuvottelumenettelyn käyttäminen poikkeuksellisen kiireellisissä hankinnoissa. Lakiehdotuksen 67 ja 27 §:n mukaan suora hankinta olisi mahdollinen hankintayksiköstä riippumattomassa, ennalta arvaamattomassa ja äärimmäisessä kiireessä. Suorahankintaan oikeuttavan kiireen edellytyksiä on tulkittu erittäin tiukasti yhteisön oikeuskäytännössä, joten on tarpeen ottaa huomioon myös muutkin kuin äärimmäiset kiiretilanteet. Kiireen tulisi kuitenkin johtua poikkeuksellisista syistä. Menettelyn käyttötilanteena voisivat olla esimerkiksi laitteen rikkoutumisesta aiheutuva korjaustarve taikka sosiaali- tai terveyspalvelujen järjestäminen kriisitilanteessa. Neuvottelumenettelyä olisi kuitenkin pidettävä poikkeuksellisena hankintamenettelynä tavanomaisten hankintojen osalta. Hankintayksikön tulisi kohtuudella varautua todennäköisiin tuleviin hankintoihin esimer-

kiksi puitejärjestelyin, jolloin sillä ei ole kiireestä johtuvaa tarvetta neuvottelumenettelyn käyttöön.

Pykälän 2 momentin 8 kohdan mukaan neuvottelumenettely olisi mahdollinen käyttöoikeusurakoissa sekä palveluja koskevissa käyttöoikeussopimuksissa. Käyttöoikeussopimukset ovat yleensä laajoja ja sisällöltään vaihtelevia sopimuksia, joissa sopimuksen kohteen määrittely ennakolta ei ole yleensä tarkoituksenmukaista tai se voi rajoittaa erilaisten toimintavaihtoehtojen esittämistä. Käyttöoikeussopimuksille tunnusomaista on palveluntarjoajalle tai käyttöoikeusurakan saajalle annettava kohteen hyödyntämistä koskeva käyttöoikeus hankintayksiköltä tulevan vastikkeen sijaan. Erilaisten toteutusvaihtoehtojen mahdollistaminen ja niiden arvioiminen sopivimman mallin löytämiseksi edellyttää yleensä neuvotteluja hankintamenettelyn aikana. Neuvottelumenettely on tarjoajien kannalta perusteltu taloudelliseen tai oikeudelliseen riskiin liittyvien tekijöiden arvioimiseksi.

Pykälän 2 momentin 9 kohta vastaisi EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa sovellettavaa lakiehdotuksen 27 §:n 1 momentin 4 kohtaa ja voimassa olevassa kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annetun asetuksen 13 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi neuvottelumenettelyn kulusta ja siihen liittyvien asiakirjojen laatimisesta. Hankintayksikön tulisi laatia ennen hankintamenettelyn aloittamista kuvaus hankinnan tavoitteista ja pääasiallisesta sisällöstä. Tarkoituksena on kuvata hankintaa yleisellä tasolla, jotta tarjoajat saavat riittävän tiedon hankinnan kohteesta ja voivat sen perusteella harkita kiinnostustaan osallistua tarjouskilpailuun. Hankintayksikön tulisi esittää hankintailmoituksessa tai hankintaan liittyvissä asiakirjoissa myös hankinnassa noudatettavat menettelylliset säännöt. Hankintayksikkö voi esimerkiksi asettaa tarjoajille taloudelliseen ja tekniseen suorituskyykyyn tai muihin ominaisuuksiin liittyviä vaatimuksia tai käyttää tällaisia tekijöitä tarjoajien määrän vähentämisessä. Hankintayksikkö voi myös laatia etukäteen menettelyn kulkua koskevia sääntöjä, joita se tulee noudattamaan neuvotteluissa mukana olevien tarjoajien määrän vähentä-

misessä.

Hankintayksikön tulisi neuvotella vähintään kolmen tarjoajan kanssa, jos sopivia tarjoajia on riittävästi. Säännös vastaa tältä osin ehdotettua 24 §:n 3 momenttia sekä voimassaolevan kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskevan hankinta-asetuksen 13 §:n 3 momenttia. Tarjoajien määrä voi olla luonnollisesti myös ehdotettua vähimmäismäärää suurempi. Tarjoajien määrän arvioinnissa tulisi huomioida kilpailuolosuhteiden hyödyntäminen sekä hankinnan laatu ja laajuus.

Hankintayksikön ja tarjoajien väliset neuvottelut voivat koskea kaikkia hankintasopimuksen toteuttamiseen liittyviä näkökohtia. Ehdokkaita ja tarjoajia tulee neuvotteluissa kohdella tasapuolisesti ja syrjimättä antamalla muun muassa samanlaiset tiedot hankinnan kohteesta ja sen toteuttamisesta sekä huomioimalla yhdenvertaisen kohtelun ja objektiivisuuden vaatimukset myös neuvottelutilanteissa. Tarjoajien kanssa käytävien neuvottelujen tulisi tapahtua ennen tarjouspyynnön ja tarjouksen tekemistä. Hinnan tinkimiseen liittyvät neuvottelut on vakiintuneessa oikeuskäytännössä katsottu kielletyiksi ja hankintayksikön tulisi pidättäytyä tällaisista neuvotteluista tarjousten saamisen jälkeen.

67 §. Suorahankinta. Pykälässä säädettäisiin suorahankinnan käyttöedellytyksistä, jotka vastaisivat pääasialliselta sisällöltään EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa käytettävissä olevan, ehdotetun 27 §:n mukaisen suorahankinnan edellytyksiä. Voimassa olevan hankintalain 5 §:n 2 momentin mukaan hankinta saadaan tehdä ilman tarjouskilpailua vain erityisistä syistä, jollaisena voidaan pitää hankinnan vähäistä arvoa sekä kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevassa asetuksessa olevia suoran neuvottelumenettelyn käyttöön oikeuttavia syitä. Vastaavat syyt on huomioitu lakiehdotuksen 27 §:ssä. Suorahankinnan käyttömahdollisuudesta hankinnan vähäisen arvon vuoksi ei ole tarpeen säätää lain arvomääräistä soveltamisalaa koskevan rajauksen vuoksi.

Suorahankinnalla tarkoitetaan lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin 13 kohdan mukaisesti hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö valitsee käyttötilanteesta riippuen menettelyyn yhden tai useamman ehdokkaan ja neuvottelee tämän kanssa hankintasopimuksen

ehdoista. Menettelystä ei julkaista ilmoitusta. Jos menettelyyn otetaan useampi osallistuja, niitä on kohdeltava tasapuolisesti lakiehdotuksen 2 §:n mukaisesti.

Suorahankinta ehdotetaan mahdollistettavaksi samoin edellytyksin kuin EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Suorahankinta voitaisiin siten tehdä lakiehdotuksen 27 §:ssä mainituin edellytyksin, eli muun muassa tapauksissa, joissa aiemmalla menettelyllä ei ole saatu lainkaan tarjouksia tai tarjouspyyntöä vastaavia tarjouksia, äärimmäisissä kiiretapauksissa sekä tilanteissa, joissa kilpailutettuun hankintasopimukseen sisältyy optioehto.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi suorahankinnan käytöstä myös tilanteissa, joissa tarjouskilpailun järjestäminen ja palvelutarjoajan vaihtaminen olisi asiakkaan hoito- tai asiakassuhteen kannalta ilmeisen kohtuutonta tai erityisen epätarkoituksenmukaista. Suorahankinnan käyttötilanteet on tarkoitettu rajoitettavaksi siten erityisiin ja poikkeuksellisiin sosiaali- ja terveystalvelujen sekä koulutuspalvelujen hankintoja koskeviin tilanteisiin. Suorahankinta olisi mahdollista vain yksittäistapauksissa, joten jokaisen potilaan tai asiakkaan osalta menettelyn käyttöedellytys tulisi harkita ja perustella erikseen. Asiakkaan kannalta merkittävän hoito- tai asiakassuhteen turvaamisella tarkoitettaisiin ensinnäkin pitkäaikaisen asiakassuhteen jatkamista tilanteessa, jossa aiempi sopimuskausi päättyy ja palvelut kilpailutetaan uudestaan. Tällöin olisi mahdollista uudistaa yksittäinen asiakas- tai hoitosuhde, jolla olisi asiakkaana olevan henkilön elämäntilanteesta tai muista henkilökohtaisista syistä erityinen merkitys. Esimerkiksi vanhuksen, vaikeasti sairaan tai kehitysvammaisen henkilön asumispalvelut voisivat jatkua ennallaan. Asiakkaan kannalta merkittävä asiakassuhde koulutuspalveluissa voisi olla esimerkiksi opettaja ja oppilassuhde.

Suorahankinta olisi mahdollinen edellä mainitulla perusteella esimerkiksi lastensuojelullisin perustein lapsen sijoituspaikkaa taikka iäkkään vanhuksen palveluasumista koskevassa palveluhankinnassa. Koska kysymykseen tulisivat vain yksittäistapaukset, tulisi tällaiset hankinnat pääsääntöisesti kilpailuttaa muita avoimempia menettelyjä,

esimerkiksi puitejärjestelyä, käyttäen. Poikkeuksellisissa tilanteissa hankintaan voi soveltua 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu salassapitoperuste, jolloin ehdotetun lain soveltamisesta voidaan poiketa.

Suorahankinta on poikkeus kilpailuttamisvelvoitteesta, joten sen käyttäminen tulisi olla poikkeuksellista ja käyttöedellytyksiä koskeva tulkinta ankaraa. Koska ilmoitusveloitteet eivät koske suorahankintaa, menettely ei ole avointa ja läpinäkyvää. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on tuomiossaan C-324/98, *Telaustria ja Telefonadress* (Kok. 2000, s. I-10745) katsonut, että perustamissopimuksesta johdetut avoimuus- ja yhdenvertaisuusperiaatteet soveltuvat myös hankintadirektiivin ulkopuolella oleviin hankintoihin. Kansallisessa lainsäädännössä ei tulisi siten säätää yhteisöoikeudessa ehdotettua laajemmin avoimuusperiaatteesta ja kilpailuttamisvelvoitteesta poikkeamisesta.

68 §. Hankinnasta ilmoittaminen. Pykälässä säädettäisiin ilmoittamisvelvoitteesta toisijaisissa palveluhankinnoissa, palveluja koskevissa käyttöoikeussopimuksissa sekä EU-kynnysarvot alittavissa tavara- ja ensisijaisissa palveluhankinnoissa, rakennusurakoissa ja käyttöoikeusurakoissa. Voimassa olevassa hankintalaissa ei ole kyseisiä hankintoja koskevia ilmoitusvelvoitteita, joten sääntely on tältä osin uusi.

Hankintayksikön olisi ilmoitettava julkisesti hankinnoista, jotka toteutetaan muuta menettelyä kuin suorahankintaa käyttäen. Ilmoituksia varten toteutetaan internet-pohjainen ilmoituskanava, jossa ilmoittaminen voisi tapahtua yksinkertaisia sähköisiä vakiolomakkeita käyttäen. Tarjoajat voisivat etsiä ilmoitustietokannasta tietoja avoimista tarjousmenettelyistä tai käyttää tietokannan palveluja tietojen saamiseksi. Tietokanta vastaisi periaatteiltaan käytössä olevaa kauppa- ja teollisuusministeriön Julma-ilmoituskanavaa. Ilmoitusvelvoitteesta ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin asetuksella. Asetuksessa voitaisiin antaa siten tarkemmat säännökset ilmoitusvelvoitteista ja ilmoitusten sisällöstä, lähettämistavoista, julkaisemisesta ja muista teknisluonteisista kysymyksistä.

Ilmoitusvelvoitteesta huolimatta hankintayksiköllä olisi oikeus lähettää avoimessa menettelyssä tarjouspyyntö ja muissa menet-

telyissä tieto hankinnasta suoraan soveliaaksi arvioimilleen toimittajille.

69 §. Tarjouspyyntö. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tarjouspyynnön sisältöön liittyvistä kysymyksistä. Voimassaolevassa hankintalaissa ei ole nimenomaista säännöstä tarjouspyynnön sisällöstä. Valtion hankinnoista annetun asetuksen 5 ja 6 §:ssä on säädetty tarjouspyynnön sisällöstä valtion hankinnoissa. Käytännön hankintatoimessa on ilmennyt epätietoisuutta tarjouspyynnön sisältöön liittyvistä vaatimuksista, joten pykälässä ehdotetaan säädettäväksi aiempaa selkeämmin tarjouspyynnön tarkoituksesta ja sen vähimmäisvaatimuksista.

Pykälä vastaisi pääasialliselta sisällöltään lakiehdotuksen 41 §:ssä EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen tarjouspyynnöstä säädettyä. Siten pykälän 1 momentin mukainen tarjouspyynnön tarkoitusta ja peruseriaatteita koskeva säätely vastaisi lakiehdotuksen 41 §:n 1 momentissa säädettyä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tarjouspyynnön sisältöön liittyvistä vähimmäisvaatimuksista. Tarjouspyynnössä tulisi kuvata hankinnan kohde sekä ilmoittaa ehdokkaiden ja tarjoajien kelpoisuutta koskevat vähimmäisvaatimukset sekä niiden arviointia varten toimitettavat selvitykset. Tarjouspyynnössä tulisi ilmoittaa myös käytetäänkö tarjousten vertailussa perusteena halvinta hintaa vai kokonaistaloudellista edullisuutta sekä käytettävät vertailuperusteet. Tarjouspyynnössä on ilmoitettava myös tarjouksen toimittamiseen liittyvät tiedot. Pykälän 3 momentin mukaisesti tarjouspyynnössä olisi ilmoitettava myös muut sellaiset tiedot, joilla on merkitystä tarjousten laatimisessa. Hankintayksikön olisi harkittava tarjouspyynnön tarkempaa sisältöä hankinnan luonteen ja laajuuden perusteella. Hankintayksikkö voisi noudattaa soveltuvin osin mitä EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen tarjouspyynnöstä on säädetty.

Tarjouspyyntö täydentäisi hankintailmoitusta. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi 41 §:n 3 momenttia vastaavasti oikeuskäytännössä vakiintuneesta periaatteesta, jonka mukaan tarjouspyynnön ja hankintailmoituksen erotessa sisältönsä puolesta, hankintailmoituksen sisältö ratkaisee.

70 §. Tarjouspyynnön tekeminen ja toimit-

taminen tarjoajille. Pykälässä säädettäisiin tarjouspyynnön kirjallisen muodon vaatimuksesta sekä tarjouspyynnön toimittamisesta tarjoajille. Voimassa olevassa hankintalain 5 §:ssä on säädetty toimittajien oikeudesta saada tarjouspyyntö. Tarjouspyynnön muodosta ja toimittamisen tavoista on säädetty valtion hankinnoista annetun asetuksen 5 §:ssä.

Pykälän *1 momentin* mukaan tarjouspyyntö tulisi pääsääntöisesti tehdä kirjallisesti. Lain soveltamisalaan ehdotetaan kuuluvaksi taloudelliselta arvoltaan melko suuret hankinnat, joten kirjallisen muodon vaatimus on luonnollinen. Suullinen tarjouspyyntö olisi mahdollinen kiireellisissä hankinnoissa. Lisäksi neuvottelumenettelyssä ja suorahankinnassa suullinen tarjouspyyntö olisi perustelluissa tapauksissa mahdollinen. Koska kirjallisen tarjouspyynnön puuttuminen vähentää tarjousmenettelyn läpinäkyvyyttä ja tarjoajien tasapuolista kohtelua, tulisi suulliset tarjouspyynnöt rajoittaa poikkeuksellisiin tilanteisiin. Jos kirjallinen tarjouspyyntö- ja tarjousmenettely ei perustellusta syystä ole tarkoituksenmukainen, hankintayksikön tulisi kuitenkin pitää suorahankinnassa ja neuvottelumenettelyssä tarjoajien kanssa käytävistä neuvotteluista pöytäkirjaa, josta ilmenee neuvottelujen sisältö sekä ehdokkaiden ja tarjoajien asemaan vaikuttavat olennaiset tiedot.

Pykälän *2 momentin* mukaisesti hankintayksikkö ei voisi avoimessa menettelyssä kieltäytyä antamasta tarjouspyyntöä sitä pyytävälle. Säännös vastaa voimassa olevan hankintalain 5 §:n 1 momenttia. Korkein hallinto-oikeus on 2.12.2002 taltio 3157 antamassaan päätöksessä vahvistanut oikeusohjeen katsoen, että tarjouspyyntöasiakirjat on annettava niitä pyytävälle, jos se ei viivästyttä hankintaa. Hankintayksiköllä ei siten tässä menettelyn vaiheessa tulisi arvioida toimittajan soveltuvuutta tai edellytyksiä hankinnan toteuttamiseen.

Hankintayksikkö voisi vaihtoehtona tarjouspyynnön kirjalliselle toimittamiselle asettaa tarjouspyyntöasiakirjat toimittajien saataville sähköisiä keinoja käyttäen. Siten hankintayksikkö voisi antaa asiakirjat esimerkiksi Internetin kautta saataville.

Pykälän *3 momentin* mukaisesti rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja

muissa kuin avoimessa hankintamenettelyssä hankintayksikkö antaisi tarjouspyyntöasiakirjat vain menettelyyn valituille ehdokkaille. Säännös vastaa tältä osin EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevaa sääntelyä. Ehdokkaille tulisi varata kohtuullinen aika tarjousten tekemiseen. Tarjousajan pituutta harkittaessa tulisi huomioon ottaa kilpailumahdollisuuksien hyväksikäytön ja tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaatimukset.

71 §. Tarjoajien valinta. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi ehdokkaiden ja tarjoajien valinnassa noudatettavista periaatteista. Säännös vastaa pääasialliselta sisällöltään voimassa olevan hankintalain 6 §:ssä säädettyä, mutta on sisällöltään täsmällisempi.

Pykälän *1 momentin* mukaisesti ehdokkaiden ja tarjoajien valinnassa noudatettaisiin samoja pääperiaatteita kuin EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta tulisi siten tehdä hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä ilmoitettuja perusteita noudattaen. Perusteet voivat liittyä toimittajien taloudelliseen ja rahoitukseen asemaan sekä ammatilliseen ja tekniseen pätevyyteen tai muihin perusteisiin. Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arvioinnissa ja niihin liittyvien selvitysten pyytämässä voitaisiin soveltuvin osin noudattaa EU-kynnysarvon ylittävien hankintojen osalta on säädetty. Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta ja soveltuvuuden arviointi olisi kuitenkin kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa joustavampaa kuin EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Näin ollen esimerkiksi rajoitetussa menettelyssä tarjouskilpailuun voidaan kutsua vähemmän kuin viisi ehdokasta, jos tällainen on objektiivisesti ja syrjimättömästi perusteltua.

Pykälän *2 momentin* mukaan tarjouskilpailusta olisi suljettava ehdokas tai tarjoaja, jolla ei ole edellytyksiä hankinnan toteuttamiseksi. Hankintayksikön tulisi arvioinnissaan ottaa huomioon hankinnan laatu ja laajuus sekä hankinnan toteuttamiseen liittyvät taloudelliset ja muut riskit. Päätös sulkea ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailusta tulisi antaa 73 §:n mukaisesti asianosaiselle tiedoksi.

Ehdokkaiden ja tarjoajien poissulkeminen tarjouskilpailusta olisi mahdollista samoin perustein kuin 53 ja 54 §:ssä on EU-kynnysarvon ylittävien hankintojen osalta on

säädetty. Poissulkemiseen oikeuttaisi siten esimerkiksi eräitä rikoksia koskeva lainvoimainen tuomio, ammatinharjoittamiseen liittyvä lainvastainen teko tai vakava virhe sekä verojen ja sosiaaliturvamaksujen laiminlyöminen. Säännös vastaisi voimassa olevan hankintalain 6 §:n 2 momentissa säädettyä.

Ehdokkaan tai tarjoajan soveltuvuuden arviointi ja poissulkeminen tarjouskilpailusta tulisi tapahtua tarjousmenettelyn erillisenä vaiheena ennen tarjousten vertailua.

72 §. Tarjouksen valinta. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tarjouksen valinnassa noudatettavista periaatteista. Pykälä vastaa pääasialliselta sisällöltään voimassa olevan hankintalain 7 §:ssä säädettyä.

Pykälän 1 momentin mukaan tarjouksista tulisi valita kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin. Käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta, hankintayksikön tulisi noudattaa ennalta ilmoitettua vertailuperusteita. Hankintayksikö voisi harkita kokonaistaloudellisen edullisuuden arvioinnissa käytettävät vertailuperusteet, joiden tulisi kuitenkin liittyä hankinnan kohteeseen, oltava objektiivisia ja taloudellisesti merkityksellisiä. Vertailuperusteita koskevat edellytykset vastaisivat siten EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen vertailuperusteille asetettavia edellytyksiä.

Tarjousten valinnassa käytettävien vertailuperusteiden tulisi pääsääntöisesti liittyä hankinnan kohteeseen. Siten vastaavasti kuin EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa, ehdokkaiden tai tarjoajien soveltuvuuteen liittyviä tekijöitä ei tulisi käyttää tarjousten arvioinnissa. Säännöksen, joka perustuu hankintadirektiivin 44 artiklaan sekä Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomioon C-315/01, *Geschellshaft für Abfallentsorgungs-Technik (GAT)* (Kok. 2003, s. I-6351), on koettu kuitenkin rajoittavan kohtuuttomasti tarjouksen valintaa erityisesti toissijaisissa palveluhankinnoissa. Laadunhallintajärjestelmät, ammatillinen pätevyys ja referenssit ovat sellaisia tekijöitä, jotka liittyvät ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuteen eikä niitä tulisi hankintadirektiivin mukaisissa hankinnoissa käyttää tarjouksen valinnassa.

Koska luvun soveltamisalaan ehdotetaan kuuluviksi hankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolella olevat hankinnat, voitaisiin py-

kälässä säätää kansallisesti hankintadirektiiveistä poikkeavista menettelytavoista, jos sääntely ei ole yhteisön perustamissopimuksen vastaisella tavalla syrjivää. Näin ollen pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että erityistä asiantuntemusta, ammattitaitoa ja henkilökohtaista palvelusuoritusta tai rakennustyötä edellyttävissä hankinnoissa voitaisiin tarjousten valinnassa huomioida hankinnan toteuttamiseen liittyvä palveluntarjoamisesta tai rakennustyön suorittamisesta vastaavan henkilöstön kelpoisuuden vähimmäisvaatimukset ylittävä laadunhallintajärjestelmä, pätevyys, kokemus ja ammattitaito. Siten hankintayksiköllä olisi mahdollisuus antaa tarjousten arvioinnissa esimerkiksi lisäpisteitä vähimmäisvaatimukset ylittävästä ammattitaidosta, kuten lisätutkinnosta, jolla on merkitystä palvelun suorittamiselle. Vähimmäisvaatimukset ylittävän kelpoisuuden huomiointi soveltuisi käytännössä esimerkiksi tiettyä ammatillista pätevyyttä edellyttävissä suunnittelu-, kehitys-, tutkimus- ja koulutus-hankintoihin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluhankinnoissa. Säännös soveltuisi lisäksi erityistä ammattitaitoa edellyttäviin rakennushankkeisiin, kuten vaativia saneeraustöitä tai vanhoja työtapoja edellyttäviin hankkeisiin.

Pykälän 2 momentin mukaisesti vertailuperusteet tulisi ilmoittaa tärkeysjärjestyksessä. Voimassa olevan hankintalain 7 §:ssä ei ole velvollisuutta ilmoittaa vertailuperusteiden tärkeysjärjestyksestä. Voimassa olevan kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevan asetuksen 41 §:n 2 momentin mukaan arviointiperusteet tulisi, mikäli mahdollista, ilmoittaa tärkeysjärjestyksessä. Koska vertailuperusteiden tärkeysjärjestyksen ilmoittaminen lisää hankintamenettelyn läpinäkyvyyttä ja parantaa tarjoajien oikeussuojakeinojen käyttömahdollisuuksia, ehdotetaan tätä koskevan lisäyksen tekemistä pykälään. Toisaalta riittävän joustavuuden takaamiseksi laissa ei ehdoteta säädettäväksi EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja vastaavasti vertailuperusteiden suhteellisten painoarvojen ilmoittamisvelvoitetta. Vertailuperusteiden ja niiden painoarvojen asettamisessa voidaan soveltuvin osin kuitenkin noudattaa mitä 52 §:ssä on säädetty.

IV OSA **Yhteiset säännökset hankintapäätöksen ja hankintasopimuksen tekemisestä, oikeusturva-keinoista sekä erinäiset säännökset**

10 luku **Hankintaa koskevat päätökset ja hankintasopimus**

73 §. *Hankintaa koskevat päätökset ja tiedoksianto.* Pykälä vastaa valvontadirektiivin vaatimuksia sekä hankintadirektiivin 41 artiklaa. Säännös vastaa voimassa olevan hankintalain 1.2.2005 voimaan tullutta 7 a §:ää (21/2005). Pykälän 1 momentissa säädettäisiin hankintayksikön velvollisuudesta tehdä tarjouskilpailun ratkaisusta erillinen kirjallinen päätös. Päätöksen tulisi sisältää olennaiset tiedot tarjouskilpailun ratkaisemisesta sekä siihen vaikuttaneista keskeisistä seikoista, kuten voittaneen tarjoajan nimi, ehdokkaan, tarjoajan ja tarjouksen valintaperusteet ja niiden soveltamistapa. Päätöksestä tulisi käydä niin ikään ilmi myös perusteet neuvottelumenettelyn, puitejärjestelyn tai suorahankinnan käytölle.

Myös tarjoajien ja ehdokkaiden asemaan vaikuttavista muista ratkaisuksista tulisi tehdä kirjalliset päätökset. Tällaisia olisivat muun muassa ehdokkaan tai tarjoajan sulkeminen tarjouskilpailusta taikka päätös olla valitsematta ehdokasta jatkoneuvotteluihin tai puitejärjestelyyn. Hankintayksikön harkinnassa olisi kuitenkin päättävä, missä vaiheessa se ilmoittaa tarjousten käsittelyn aikana tekemistään ratkaisuksistaan. Hankintayksikön olisi kuitenkin ilmoitettava asianosaisille tekemistään ratkaisuksista mahdollisimman nopeasti hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti.

Päätökseen tulisi liittää kirjallinen ohjaus asian saattamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi (hakemusosoitus).

Muutoksenhauille säädetty määräaika lähtisi kulumaan siitä, kun hakija on saanut tai katsotaan saaneen perustellun päätöksen muutoksenhakuohjeineen tiedoksi. Päätös muutoksenhakuohjeineen voitaisiin antaa tiedoksi tavallisena kirjelähetyksenä. Päätöksentekomenettelyä ja siten myös tiedoksiantoa koskisivat hallintolain (434/2003) ja kuntalain (365/1995) yleiset säännökset. Hankintayksikkö voisi siten harkintansa mukaan käyttää

mutakin tiedoksiantotapoja kuten todisteellista tiedoksiantoa, mikä vastaa nykyistä käytäntöä. Tiedoksisaannin katsottaisiin tapahtuneen, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä.

Pykälän 2 momentin mukaan hakemusosoitukseen sovellettaisiin soveltuvin osin hallintolainkäyttölain valitusosoitusta koskevia säännöksiä.

74 §. *Hankintasopimuksen tekeminen.* Pykälä vastaa nykyisen hankintalain 7 a §:ää, paitsi että hankintapäätöksen täytäntöönpanolle säädetty 21 päivän odotusaika koskisi vain EU- kynnysarvot ylittäviä hankintoja. Hankintayksikön olisi tehtävä hankintaa koskeva kirjallinen sopimus, jolla päätös pantaisiin täytäntöön. Jos kyseessä on EU- kynnysarvot ylittävä hankinta, sopimus voitaisiin tehdä ja päätös panna täytäntöön aikaisintaan 21 päivän kuluttua siitä, kun hakija on saanut tai hänen katsotaan saaneen päätöksen ja hakemusosoituksen tiedoksi. Odotusaika alkaisi siten kulumaan päätöksen tiedoksisaannista. Odotusajan pituutta määriteltäessä on otettu huomioon markkinaoikeuden hakemusosoitukselle säädetty 14 päivän määräaika sekä mahdollista markkinaoikeuden käsittelyä varten seitsemän päivän aika, jolloin markkinaoikeudella olisi tarvittaessa mahdollisuus ryhtyä toimenpiteisiin hankinnan keskeyttämiseksi. Valvontadirektiivin ja Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tulkinta tuomiossa C-81/98, *Alcatel (Kok. 1999, s. I-7671)* edellyttävät muutoksenhakumenettelyä, jossa valittaja voi edellytysten täytyessä saada kumotuksi kyseisen päätöksen. Kyseisen säännös turvaisi valvontadirektiivin vaatimat edellytykset. Säännös mahdollistaisi markkinaoikeuden puuttumisen asiaan ja reaalikeynojen käytön varmistamisen. Hankintayksikön olisi syytä ilmoittaa päätöksen tiedoksiannon yhteydessä, ettei sopimus synny päätöksellä vaan vasta myöhemmin tehtävällä sopimuksella, joka voidaan tehdä vasta tässä pykälässä säädetyn määräajan puitteissa.

Odotusajan säätäminen koskemaan vain EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja poikkeaa nykyisen hankintalain 7 a §:stä, jonka mukaan odotusaika koskee kaikkia hankintalain soveltamisen piiriin kuuluvia hankintoja arvosta riippumatta. Nykyiseen hankintalakiin

sisältyvä säännös lisättiin lakiin komission valvontamenettelyn vaatimuksesta. Muutos tuli voimaan helmikuun alusta 2005. Lain 21 päivän odotusaika on koettu viivytystä ja kustannuksia aiheuttavaksi asiaksi sekä hankintayksiköiden että tarjoajien piirissä, joten odotusaika esitetään muutettavaksi koskemaan vain EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja. Useissa hankintalakehdotusta koskevissa lausunnoissa tuotiin esille odotusaikaan liittyvät ongelmat.

Pykälän mukaan päätös voitaisiin panna täytäntöön 21 päivän määräajasta poiketen, jos sopimuksen tekeminen olisi ehdottoman välttämätöntä yleistä etua koskevasta pakottavasta syystä tai muusta hankintayksiköstä riippumattomasta ennalta arvaamattomasta syystä. Syinä voisivat olla esimerkiksi ihmisten terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät seikat tai äärimmäinen kiire. Lisäksi olisi edellytyksenä välittömän sopimuksenteon välttämättömyys. Kiireen tulisi johtua hankintayksikön ulkopuolisista syistä, joita hankintayksikkö ei ole voinut kohtuudella ennakoida. Säännöksen tarkoittamaksi kiireeksi ei voitaisi katsoa hankintayksikön viivyttelyä hankinnan toteuttamisessa. Säännöksen vetoavan hankintayksikön olisi todettava syyt poikkeamiselle päätöksessään ja kyettävä näyttämään toteen poikkeamisperusteen soveltumisen edellytysten täyttyminen.

75 §. Asiakirjojen salassapito. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tarjouskilpailuun liittyvien asiakirjojen julkisuudesta ja tarjouskilpailun asianosaisten tiedonsaantioikeudesta. Pykälä vastaa voimassa olevan hankintalain 14 §:ää sekä hankintadirektiivin 6 artiklaa.

Voimassa olevan hankintalain 14 §:n 1 momentin mukaan tarjouskilpailuun osallistuneen oikeudesta saada tietoja tarjousasiakirjoista sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) asianosaisten tiedonanto-oikeudesta säädettyä. Mainitun pykälän 2 momentissa säädetään elinkeinonharjoittajan liike- tai ammatillisuuksia koskevasta salassapitovelvoitteesta. Voimassa olevassa hankintalaissa ei ole säädetty julkisuuslain soveltamisesta sellaisiin hankintayksiköihin, jotka eivät ole viranomaisia.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tar-

jousmenettelyyn liittyvien asiakirjojen ja tietojen vaitiolovelvollisuudesta, hyväksikäyttökiellosta sekä asianosaisten tietojensaantioikeudesta viittaamalla viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain asianomaisiin pykäliin. Pykälässä ehdotetaan, että mainitut vaitiolovelvollisuutta, hyväksikäyttökieltoa ja tiedonsaantioikeutta koskevia lainkohtia sovellettaisiin silloinkin, kun kysymyksessä ei olisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettua viranomaisista. Siten julkisuutta koskevia erikseen mainittuja säännöksiä soveltaisivat yhteneväisesti kaikki lakiehdotuksen 6 §:ssä tarkoitettut hankintayksiköt riippumatta siitä, ovatko ne julkisuuslain mukaisia viranomaisia. Näin ollen esimerkiksi julkisoikeudellisten laitosten sekä julkista tukea yli puolet hankintaansa saavien yksiköiden tulisi noudattaa vastaavia julkisuutta koskevia säännöksiä kuin viranomaisina toimivien hankintayksiköiden.

Pykälän mukaisesti sovellettaviksi tulisivat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11, 13, 14, 16, 22-24 ja 35 §. Mainitun lain 11 §:ssä säädetään asianosaisten oikeudesta tietojensaantiin, 13 §:ssä asiakirjan pyytämisestä, 14 §:ssä asiakirjan antamisesta päättämisestä, 16 §:ssä asiakirjan antamistavoista. Lain 22-24 § koskevat asiakirjasalaisuutta ja 24 §:ssä on lueteltu salassa pidettävät asiakirjat. Rangaistusseuraamus asiakirjasalaisuuden, vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta ja hyväksikäyttökiellon rikkomisesta on säädetty lain 35 §:ssä. Muiden hankintayksiköiden kuin julkisuuslain tarkoittamien viranomaisten asiakirjojen antamista koskevista päätöksistä voitaisiin valittaa hallintotuomioistuimelle hallintolainkäyttölain mukaisesti.

Pykälä ei koskisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:ssä mainittuja viranomaisia, jotka noudattavat mainitussa laissa säädettyä myös tarjousmenettelyn osalta. Asiakirjojen antamista koskevasta päätöksestä voidaan valittaa julkisuuslain 33 §:n mukaisesti.

11 luku Oikeusturvakeinot

76 §. Markkinaoikeuden määräämät seuraamukset. Pykälässä määriteltäisiin markki-

naoikeuden toimivaltaan kuuluvat oikeusturvakeinot. Säännös vastaisi nykyisen hankintalain 9 §:n säännöstä. Hankintalainsäädännön vastaisuudella tarkoitettaisiin kansallisen hankintalainsäädännön ohella myös Euroopan yhteisön lainsäädännön ja Maailman kauppajärjestön julkisten hankintojen GPA -sopimuksen vastaista menettelyä.

Markkinaoikeus voisi hakemuksesta:

1) kumota hankintayksikön päätöksen osaksi tai kokonaan,

2) kieltää hankintayksikköä soveltamasta hankinta-asiakirjassa olevaa kohtaa tai muuten noudattamasta virheellistä menettelyä,

3) velvoittaa hankintayksikön korjaamaan virheellisen menettelyn taikka

4) määrätä hankintayksikön maksamaan hyvitysmaksua sellaiselle asianosaiselle, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu virheettömässä menettelyssä. Markkinaoikeus voisi toimenpiteillään ainoastaan kumota tai estää virheelliseksi katsomansa menettelyn tai hankintapäätöksen toimeenpanon. Sitä vastoin se ei voisi määrätä hankintayksikköä valitsemaan tiettyä tarjoaja valitun tarjoajan asemesta. Käytännössä 1 ja 3 kohtia sovellettaisiin yhdessä.

Hyvitysmaksu olisi markkinaoikeuden käytettävissä oleva toissijainen oikeuskeino, joka tulisi sovellettavaksi vain silloin, kun markkinaoikeudella ei olisi käytettävissään muita tässä pykälässä säädettyjä keinoja puuttua hankintayksikön laittomaan menettelyyn.

Voimassa olevan hankintalain tavoitteena on ollut, että virheelliseen hankintamenettelyyn tulee ensisijaisesti puuttua kumoamalla hankintapäätös, kieltämällä virheellinen menettely tai velvoittamalla hankintayksikkö korjaamaan virheellinen menettely. Tavoitteita voidaan edelleen pitää perusteltuina eli ensisijaisina keinoina tulisi käyttää pykälän 1 momentin 1, 2 ja 3 kohdan mainittuja reaali-keinoja ja toissijaisesti 4 kohdan hyvitysmaksua. Lähtökohtaisesti hyvitysmaksu voitaisiin määrätä silloin kun muihin oikeuskeinoihin ryhtyminen on mahdotonta, koska hankintasopimus on jo tehty. Hyvitysmaksu voitaisiin määrätä myös silloin, jos hankintapäätöksen kumoaminen saattaisi aiheuttaa hankintayksikölle, muiden tahojen oikeuksille tai yleisen edun kannalta suurempaa haittaa kuin mitä toimenpiteen edut olisivat. Jos

hakemus markkinaoikeuteen on pantu vireille vasta sopimuksen tekemisen jälkeen, hyvitysmaksu olisi kuitenkin yksittäistä hankintaa koskevassa asiassa ensisijainen oikeuskeino.

Hyvitysmaksun määräämisen edellytyksenä on, että hankintamenettelyssä on tapahtunut virhe ja että ilman tätä virhettä hakijalla olisi ollut todellinen mahdollisuus päästä hankinnan toimittajaksi. Jotta hyvitysmaksu voidaan määrätä, molempien edellytysten pitää täytyä. Hyvitysmaksu voitaisiin määrätä maksettavaksi sellaiselle tarjouskilpailuun osallistuneelle asianosaiselle, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu. Hakijan on tämä osoitettava. Sanamuoto vastaa ehdotetun lain 84 §:n 2 momentin vahingonkorvausta koskevaa säännöstä ja valvontadirektiivissä käytettyä määritelmää: "would have had a real chance of winning the contract". Hyvitysmaksu voitaisiin tuomita pääsääntöisesti vain yhdelle hakijalle. Hyvitysmaksua ei voitaisi määrätä, mikäli hakijana olisi edellä mainitun asianosaisen sijasta jokin 78 §:n 2 momentissa määritelty viranomainen tai muu taho.

Hyvitysmaksun määrääminen on ongelmallista erityisesti niissä tilanteissa, joissa tarjouskilpailua ei ole järjestetty lainkaan tai hakijaa ei ole hyväksytty tarjoajien joukkoon. Näissä tilanteissa hakijan on vaikea osoittaa, että sillä olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu. Vaikka hyvitysmaksuseuraamus tulee ainakin pääsääntöisesti kysymykseen vain silloin, kun hakija on tehnyt tarjouksen, voitaisiin hyvitysmaksu poikkeuksellisesti tuomita maksettavaksi myös silloin, kun tarjouskilpailua ei hankintalainsäädännön vastaisesti ole järjestetty lainkaan tai hakijaa ei ole hyväksytty tarjoajien joukkoon. Edellytyksenä on tällöinkin, että hakija pystyy näyttämään, että hänellä olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu. Oikeuskäytännössä on tämän kysymyksen osalta päädytty eri tyyppisiin ratkaisuihin. Markkinaoikeus on päättänyt 24.10.2002 antamassaan päätöksessä 83/03/JH kielteiseen kantaan. Aiemmassa oikeuskäytännössä kilpailuneuvosto katsoi 27.2.2002 annetussa päätöksessä 143/690/2001 toisin ja tuomitsi hyvitysmaksua hakijalle, joka oli aiemmin voittanut kaksi saman hankintayksikön tarjouskilpailua.

Hakija pystyi osoittamaan aiemmin tarjoamiensa yksikköhintojen perusteella, että sen tarjous olisi ollut halvin myös riidanalaisessa hankintamenettelyssä.

Hyvitysmaksun suuruudelle ei ole asetettu sitovia rajoituksia. Hyvitysmaksun suuruutta asetettaessa otettaisiin huomioon ensisijaisesti hankintayksikön virheelliseen toimintaan liittyvät seikat, kuten virheen tai laiminlyönnin laatu, hankinnan kokonaisarvo sekä hakijana olevalle tarjoajalle aiheutuneet kustannukset ja muu vahinko. Hakijalla olisi velvollisuus näyttää toteen virheellisestä menettelystä aiheutuneen vahingon määrä. Hyvitysmaksun määrääminen ei estäisi hakijaa hakemasta vahingonkorvausta yleisessä alioikeudessa 84 §:n mukaisesti, mikäli todellisen vahingon määrä ylittäisi tuomitun hyvitysmaksun. Hyvitysmaksu olisi kuitenkin otettava huomioon korvausvelvollisuutta ja korvauksen määrää arvioitaessa. Mahdollisuus hyvitysmaksun saamiseen pienentäisi hakijan tarvetta ajaa erillisiä kanteita eri tuomioistuimissa ja vähentäisi samalla prosessikustannuksia.

On huomattava, että markkinaoikeuden toimivalta määräytyy oikeusturvakeinojen osalta hankintalain mukaisesti. Markkinaoikeuden toimivalta ei siten koske hankkeita, jotka hankintalainsäädännön ulkopuolisina on päätetty kilpailuttaa hankintalain säännösten mukaisesti. Asiaa on käsitelty korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 27.11.2000 taltio 3113.

77 §. Asian saattaminen markkinaoikeuteen. Pykälän mukaan hakemus markkinaoikeudelle olisi tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut tai hänen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä. Edellä 73 §:n mukaan hankintayksikön on tehtävä kirjallinen päätös kaikista tarjoajan tai ehdokkaan asemaan vaikuttavista ratkaisuista. Pykälän mukaan päätös hakemusosoituksineen olisi annettava tiedoksi niille, joita asia koskee. Määräaika muutoksenhakemiselle alkaisi kulumaan päätöksen tiedoksisaanannista. Edellä 73 §:n mukaan asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä ja hakemusosoituksesta tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemäntenä päivänä tiedoksiantoa koskeva asiakirjan antamisesta postin kuljetettavaksi. Aikamääre vastaa muun muassa hallintolain

ja kuntalain tiedoksi antamissäännöksiä. Hävinneelle tarjoajalle tehdyn ilmoituksen tai sen liitteiden tulisi sisältää olennaiset tiedot tarjouskilpailun ratkaisemisesta sekä siihen vaikuttaneista keskeisistä seikoista. Tällaisia seikkoja ovat lähinnä tarjouskilpailun voittaneen tarjoajan nimi, ehdokkaan, tarjoajan ja tarjouksen valintaperusteet ja niiden soveltamistapa. Myös hankinnan keskeyttämisestä perusteluineen olisi ilmoitettava asianosaiselle kirjallisella päätöksellä ja siihen liitetyllä hakemusosoituksella.

Kun hankintayksikkönä on kuntalain soveltamisen piiriin kuuluva hankintayksikkö, jonka päätöksestä voi tehdä kuntalain mukaisen oikaisuvaatimuksen, on huomattava, että markkinaoikeudelle tehtävän hakemuksen viereilepanon edellytyksiä ei ole sidottu siihen, että hankintapäätöksestä tehdään kuntalain mukainen oikaisuvaatimus. Oikaisuvaatimuksen tekeminen ei sellaisenaan siirrä määräaika, jossa hakemus markkinaoikeudelle on tehtävä (KHO 18.5.2004 taltio 51).

Voimassa olevasta laista poiketen lakiehdotukseen ei sisälly säännöstä, jonka mukaan hakijan olisi ilmoitettava hankintayksikölle kirjallisesti aikeestaan panna asia vireille markkinaoikeudessa. Valvontadirektiivi ei velvoita ilmoituksen tekemiseen, sitä vastoin direktiivi antaa mahdollisuuden säätää ilmoitusvelvollisuudesta. Ilmoitusvelvoitteelle ei nykyisessä laissa ole asetettu määräaika. Käytännössä se on tullut tehdä ennen markkinaoikeudelle tehtävää hakemusta. Ilmoitusvelvoitetta ei ole aina noudatettu ja myös korkein hallinto-oikeus on katsonut, ettei ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti ole laillinen este hakemuksen tekemiselle markkinaoikeuteen. Hakemus markkinaoikeuteen on tehtävä kirjallisesti 14 päivän kuluessa siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut 73 §:n mukaisesti kirjallisesti tiedon hankintaa koskevasta päätöksestä sekä kirjallisen ohjeen asian saattamisesta markkinaoikeuteen (hakemusosoitus).

78 §. Asianosaiset. Pykälässä säädettäisiin tahosta, joka voisi saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi ja käyttää siellä puhevaltaa. Hakemuksen voisi tehdä markkinaoikeudelle se, jota asia koskee, kauppa- ja teollisuusministeriö yhteisön valvontamenettelyä koskevassa asiassa sekä tietyin edellytyksin

sellainen valtion tai kunnan viranomaisen taikka muu taho, joka on myöntänyt hankekohtaista tukea rakennushankkeen toteuttamiseen. Säännös säilyisi pääosin voimassa olevan hankintalain mukaisena. Asianosaisella tarkoitetaan henkilöä, jolla on oikeudellinen intressi saada muutos virheelliseen hankintamenettelyyn. Hakijana voisi käytännössä olla lähinnä alalla toimiva yrittäjä, jolla on tai olisi ollut mahdollisuus saada oma tarjouksensa hyväksytyksi oikein toteutetussa hankintamenettelyssä. Hakija on normaalisti tarjouskilpailuun osallistunut tarjoaja tai sellainen alalla toimiva yrittäjä, joka ei ole hankintayksikön menettelyn vuoksi päässyt kiinnostuksestaan huolimatta osallistumaan tarjouskilpailuun, koska hankintayksikkö on jättänyt hankinnan kokonaan kilpailuttamatta tai ei ole antanut tarjouspyyntöä. Hakijana voisi olla myös toimittaja, jonka hankintayksikkö on muutoin lainvastaisesti jättänyt tarjousmenettelyn ulkopuolelle.

Ministeriöiden vireillepano-oikeuden tarkoituksena on ollut täyttää velvoite, jonka mukaan Euroopan yhteisöjen komissio voi vaatia Suomen valtiota ryhtymään asianmukaisesti toimenpiteisiin Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 226 artiklan nojalla, mikäli suomalainen hankintayksikkö on syyllistynyt virheelliseen menettelyyn. Vireillepano-oikeus olisi myös sellaisilla valtion tai kunnan viranomaisilla taikka muulla taholla, jotka ovat myöntäneet rakennushankkeen toteuttamiseen lakiehdotuksen 13 §:n mukaisesti valtionapua ja edellyttäneet päätöksessään, ettei rakennusurakkaa saa toteuttaa omana työnä. Vireillepanoon oikeutettuja viranomaisia olisivat lähinnä opetusministeriö ja valtiovarainministeriö sekä ne sosiaali- ja terveysministeriön ja työministeriön hallinnonalojen aluehallintoviranomaiset, jotka myöntävät valtionapua hankkeille.

79 §. Väliaikaiset kiellot. Pykälässä säädetäisiin markkinaoikeuden käytettävissä olevista väliaikaisista toimenpiteistä. Pykälän mukaan markkinaoikeus voisi kieltää tai keskeyttää päätöksen täytäntöönpanon. Markkinaoikeus voisi myös muulla tavoin keskeyttää hankinnan, mikä tulisi kysymykseen silloin, kun asiassa ei ole annettu sellaista päätöstä, jonka täytäntöönpanokiellolla saataisiin aikaan hankinnan keskeytys. Valvontadirek-

tiivin 2 artiklan 4 kappaleessa on säännös siitä, että valtio voi lainsäädännössään asettaa väliaikaistoimenpiteistä päättämisen edellytykseksi sen, että otetaan huomioon myös muita kuin hakijan intressejä. Pykäläehdotuksen 2 momentti sisältää tätä direktiivien kohtaa vastaavan säännöksen. Vastaavanlaisista eri etujen harkintaa liittyy yleensäkin tuomioistuimen määräämiin turvaamistoimenpiteisiin tai täytäntöönpanon keskeytyksiin, kuten oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n 2 momentissa säädettyyn, joten sääntely ei ole uutta suomalaiselle lainkäytömenettelylle. Pykälän 3 momentin mukaan markkinaoikeuden ylituomari tai markkinaoikeustuomari voisi kiireellisissä tapauksissa päättää pykälän 1 momentin toimenpiteistä. Näillä väliaikaistoimenpiteillä voidaan arvioida olevan erityisen suuri merkitys oikeuksien turvaamisessa juuri julkisissa hankinnoissa. Valvontadirektiivin pyrkimyksenä on nimenomaan mahdollistaa nopea puuttuminen virheelliseen hankintamenettelyyn ja myös sen nopea korjaaminen.

80 §. Kuuleminen ja muu menettely. Pykälä vastaa voimassa olevan hankintalain säännöstä. Pykälän mukaan hankintayksikölle ja muille, joita asia koskee, tulisi antaa tilaisuus tulla kuulluksi. Pykälän mukaan kuulemisvelvoitteesta voitaisiin tietyin edellytyksin poiketa. Markkinaoikeus voisi myös velvoittaa asianosainen saapumaan istuntoon ja esittämään asiaa selventävät asiakirjat. Velvoitteita voitaisiin tehostaa sakolla. Pykälän mukaan asian käsittelyyn markkinaoikeudessa sovelletaan hallintolainkäyttölakia. Hallintolainkäyttölain 74 § 3 momentin mukaan yksityistä asianosaista ei saa velvoittaa korvaamaan julkisen asianosaisen oikeudenkäyntikulua, ellei yksityinen asianosainen ole esittänyt ilmeisen perusteetonta vaatimusta. Koska hankintoja koskevassa oikeudenkäynnissä voi olla hakijana myös mm. suuria yrityksiä, ei rajausta voi pitää tarkoituksenmukaisena. Säännös mahdollistaisi markkinaoikeudelle enemmän liikkumavaraa huomioida eri osapuolien vastuu oikeudenkäyntikuluisista.

81 §. Uhkasakko. Pykälän mukaan markkinaoikeus voisi asettaa määräämiensä väliaikaisten tai lopullisten velvoitteiden tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon määräämiseen

ja tuomitsemiseen sovellettaisiin, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

82 §. Valituskielto. Pykälä sisältäisi nimenomaisen muutoksenhakukiellon koskien kuntalain ja hallintolainkäyttölain mukaista valitusta. Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan asiaan ei saisi hakea muutosta kuntalain tai hallintolainkäyttölain nojalla sillä perusteella, että päätös on hankintalain vastainen. Hankinta-asioissa, joissa hankintayksikkönä on kunnan viranomaisen, on sitä vastoin mahdollista tehdä kuntalain 89 §:n mukainen oikaisuvaatimus. Kuntalain mukainen oikaisuvaatimusmenettely on vakiintuneesti katsottu kunnan sisäiseksi hallintomenettelyksi eikä hankintalain säännöksessä tarkoitukseksi valitukseksi. On myös huomattava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan mainitut muutoksenhakutiet ovat toisistaan erilliset, eikä kuntalain mukainen oikaisuvaatimuksen tekeminen vaikuta siten esimerkiksi markkinaoikeudelle tehtävän hakemukselle säädetyn 14 päivän määräajan kulumiseen. Kunnan tekemä hankintapäätös saattaa siten olla vireillä samanaikaisesti sekä kunnassa oikaisuvaatimuksena että hakemuksena markkinaoikeudessa. Hankintalain nojalla oikaisuvaatimukseen annetusta päätöksestä ei kuitenkaan voisi tehdä varsinaista kunnallisvalitusta sillä perusteella, että päätös on hankintalain vastainen. Kunnallisvalitus on sen sijaan mahdollista tehdä sellaisella lainvastaisuutta tai päätöksen syntymistä virheellisessä järjestyksessä koskevalla perusteella, jota ei voida tutkia markkinaoikeudessa. Pykälän valituskielto koskee myös hallintovalituksia hankintalainsäädännön vastaisuusperusteella.

83 §. Muutoksenhaku markkinaoikeuden päätökseen. Pykälän mukaan markkinaoikeuden päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Markkinaoikeuden päätöstä olisi valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

84 §. Vahingonkorvaus. EY:n valvontadirektiivien mukaan kansallisiin julkisten hankintojen oikeusturvakeinoihin tulee sisältyä oikeus vahingonkorvaukseen. Säännös vastaa voimassa olevan hankintalain vahingonkorvausta koskevaa pykälää. Korvaukseen olisi oikeutettu sellainen ehdokas tai tarjoaja taik-

ka toimittaja, jolle on aiheutettu vahinkoa hankintalainsäädännön tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten taikka Euroopan yhteisön lainsäädännön tai Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen vastaisella menettelyllä. Ehdokkaan, tarjoajan ja toimittajan määritelmät sisältyvät lakiehdotuksen 5 §:ään.

Vahingolla tarkoitetaan kaikentyypisiä menetyksiä, ei ainoastaan hankintamenettelyyn osallistumisesta aiheutuneita kustannuksia. Korvauksen tuomitsemiseksi riittäisi, että tarjoaja tai ehdokas näyttää toteen hankintalain tai sen perusteella annettujen määräysten vastaisen virheellisen menettelyn ja sen, että hänellä olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu.

On huomattava, että hankintalaki ja sen nojalla annetut alemmanasteiset säädökset sääntelevät vain julkiseen hankintasopimukseen johtavaa menettelyä, eikä hankintalakiin sisälly lainkaan säännöksiä hankintayksikön ja valitun toimittajan välisestä sopimussuhteesta. Hankintalain vahingonkorvausta koskeva säännös ei siten koski tapauksia, joissa on kyse hankintayksikön ja valitun sopimusosapuolen välisestä korvausvastuusta. Näitä tapauksia koskisivat yleiset vahingonkorvaussäännökset. Korvaukseen oikeuttavaa vahinkoa voisi syntyä ehdokkaalle tai tarjoajalle lähinnä tarjouskilpailuun osallistumisesta aiheutuneina kustannuksina ja saamatta jääneenä voittona.

Vahingonkorvausasioiden käsittely kuuluu yleisten alioikeuksien toimivaltaan. Hankinta-asioihin liittyviä vahingonkorvausasioita on ollut käsittelyssä varsin vähän. Helsingin hovioikeuden 14.10.2004 antaman tuomion nro 3985 dnro S01/4085 mukaan Tammisaaren kaupunki tuomittiin mittaviin korvauksiin virheellisen kilpailuttamisen vuoksi. Tapauksessa kaupunki kilpailutti sairaankuljetustensa järjestämisen, mutta ei tehnyt sopimusta edullisimman palvelutarjoajan kanssa. Helsingin hovioikeus määräsi kaupungin maksamaan sairaankuljetusyritykselle korvaukseksi menetetyistä liikevoitosta noin 55.000 euroa, minkä lisäksi kaupungin korvattavaksi tulivat yrityksen oikeudenkäyntikulut lähes 20.000 euroa. Helsingin hovioikeuden 11.11.2005 antaman tuomion nro 3685 S 03/1208 mukaan hankintayksikkö

veloitettiin maksamaan vahingonkorvausta noin 495 000 euroa hankintalain vastaisen menettelyn johdosta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vahingon toteennäyttämistä. Vahinkoa kärsineen näyttötaakkaa on kevennetty siltä osin kuin korvausvaatimus koskee tarjousmenettelystä aiheutuneita kuluja. Säännös perustuu vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja teletoiminnan alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelyjä koskevien yhteisön sääntöjen soveltamiseen liittyvien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamista koskevaan neuvoston direktiiviin (92/13/ETY) eli niin kutsuttuun toiseen valvontadirektiiviin. Mainittu direktiivi koskee vesi- energia- ja liikennealaa. Koska taloudellisen vahingon toteennäyttäminen on yleensä vaikeaa, näyttötaakkaan liittyvät helpotukset on nykyisessä hankintalaissa laajennettu koskemaan kaikkia hankintoja hankinnan arvosta ja hankintayksikön toimialasta riippumatta. Säännös säilyisi tältä osin ennallaan eli kevennetty näyttötaakka koskisi kaikkia hankintalain soveltamisen piiriin kuuluvia hankintoja.

12 luku Erinäiset säännökset

85 §. Tietojen antaminen. Pykälän mukaan hankintayksiköt olisivat velvollisia antamaan hankintaan liittyviä tilasto- ja muita selvityksiä siinä laajuudessa kuin hankintadirektiivit edellyttävät. Pykälä vastaa voimassa olevan hankintalain 13 §:ää ja hankintadirektiivin 75 ja 76 artiklaa. Selvitysten tarkemmasta sisällöstä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

86 §. Tarkemmat säännökset. Pykälän mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarvittaessa tarkemmat säännökset dynaamisen hankintajärjestelmän ja sähköisen huutokaupan käytön edellytyksistä. Kysymys on uusista sähköisiä menettelytapoja koskevista järjestelmistä, joihin teknisen kehityksen johdosta on odotettavissa muutoksia. Tämän vuoksi näistä ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella. Myös lain soveltamisesta postipalveluiden hankintoihin ehdotetaan säädettäväksi tarvittaessa asetuksella.

Pykälän 3 kohdan mukaan ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuus antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä lain 1 §:n tarkoituksen ja 2 §:n sovellettavien periaatteiden täytäntöönpanosta valtionhallinnon hankinnoissa. Kyseisen kohdan mukaan kysymykseen tulisi vain valtion viranomaisia koskevien säännösten antaminen. Kohdassa säädettäisiin mahdollisuudesta antaa tarkempia säännöksiä valtionhallinnon hankintatoimen järjestämisestä ja valtionhallinnon hankinnoissa noudatettavista periaatteista. Säännöksen perusteella esimerkiksi hankintatoimen yleisestä ohjauksesta vastaava valtionvarainministeriö voisi antaa tarkempia säännöksiä lain 1 §:n 2 momentin soveltamisessa valtionhallinnon hankintatoimen järjestämisestä. Käytännössä on havaittu, että hankintojen tehokasta toteuttamista sekä niiden sirpaloitumista ja pilkkoutumista voidaan estää hyödyntämällä esimerkiksi vuosi- ja puitesopimuksia sekä toteuttamalla hankintoja tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Lisäksi on myös havaittu tarpeelliseksi tukea hyvien käytänteiden ja hankinnan periaatteiden käyttöä julkaistavilla ohjeilla kuten hankintasääntöjen soveltamista selventävillä ohjeilla ja julkishallinnon yleisillä sopimusehdoilla. Yhteisten periaatteiden käyttö luo toiminnalle ennakoitavuutta ja yhtenäistää sovellettavia käytäntöjä. Hankintasäännösten soveltamista ja yleisten hankintaehtojen antamista koskeva säännös on voimassa olevan hankintalain 17 §:n 2 momentissa.

87 §. Voimaantulo ja siirtymäsäännökset. Pykälä sisältäisi säännökset lain voimaantulosta ja siirtymäsäännöksen.

1.2. Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista

1 luku Yleiset säännökset ja soveltamisala

1 §. Tarkoitus ja soveltamisala. Pykälä olisi uusi. Pykälän 1 momentissa todettaisiin lain soveltamisalaan kuuluvat hankinnat. Laki koskisi vain laissa säädettyjen kynnysarvojen ylittäviä hankintoja. Pykälän 2 momentissa todettaisiin, että lain tarkoituksena on

saattaa voimaan vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelyjen yhteensovittamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2004/17/EY), jäljempänä *erityisalojen hankintadirektiivi*. Lailla saatettaisiin myös voimaan vesi- ja energiahuollon, liikenteen sekä telepalvelujen alalla toimivia yksiköitä koskeviin sopimukseen liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annettu neuvoston direktiivi (92/13/ETY), jäljempänä *toinen valvontadirektiivi*.

2 §. *Hankinnoissa noudatettavat periaatteet.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kilpailuolosuhteiden hyödyntämisen, ehdokkaiden ja tarjoajien tasapuolisen kohtelun, avoimuuden ja suhteellisuuden periaatteiden noudattamisesta hankinnoissa. Momentti vastaisi voimassa olevan hankintalain 1 §:ssä sekä 6 §:n 3 momentissa säädettyä, lukuun ottamatta avoimuuden periaatetta, jota koskeva maininta olisi uusi.

Hankintayksiköiden tulisi myös hyödyntää markkinoilla olevaa kilpailua hintalaatusuhteeltaan ja muutenkin hankintatarpeisiin parhaiten soveltuvan ratkaisun löytämiseksi.

Ehdokkaiden ja tarjoajien yhdenvertaisen ja syrjimättömän kohtelun periaate perustuisi yhteisön perustamissopimukseen sekä erityisalojen hankintadirektiivin 10 artiklaan. Yhdenvertainen ja syrjimätön kohtelu edellyttäisi, että tarjousmenettelyn kaikissa vaiheissa ehdokkaita ja tarjoajia kohdellaan samalla tavalla riippumatta tekijöistä, jotka eivät liity hankinnan toteuttamiseen. Tällaisia tekijöitä ovat erityisesti ehdokkaiden tai tarjoajien kansallisuus tai sijoittautuminen johonkin jäsenvaltioon tai alueelle. Syrjimätön kohtelu edellyttää myös, että eri paikkakunnilta olevia ehdokkaita tai tarjoajia kohdellaan samalla tavoin kuin esimerkiksi oman kunnan yrityksiä. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisussa *C-31/87 Beentjes* (Kok. Ep. 1988, s. 4635) sekä *C-243/89 Storebelt* (Kok. Ep. 1993, s. I-3353) syrjimättömyysperiaatteen on tulkittu tarkoittavan, että hankinnalle asetetut vaatimukset eivät saa olla paikallisia, tiettyä aluetta suosivia tai syrjiviä. Yhdenvertaisen kohtelun periaatteen

on katsottu yhteisön oikeudessa edellyttävän, ettei toisiinsa rinnastettavia tapauksia kohdella eri tavoin eikä erilaisia tilanteita kohdella samalla tavoin, ellei tällainen kohtelu ole objektiivisesti perusteltua (esimerkiksi *yhdistetyt asiat C-21/03 ja C-34/03, Fabricom, C-210/03 Swedish Match*).

Avoimuusperiaate perustuu yhteisön perustamissopimusta koskevaan oikeuskäytäntöön sekä kansallisesti myös yleisesti tunnustettuihin hallinnon avoimuutta koskeviin vaatimuksiin, joista on säädetty muun muassa hallintolaissa (434/2003) sekä laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999). Avoimuusperiaate edellyttää esimerkiksi, että hankintamenettelyä koskevia tietoja ei salata, hankinnasta ilmoitetaan julkisesti, tarjouskilpailun ratkaisemisesta tiedotetaan tarjouskilpailuun osallistuneille ja että hankintaa koskevat asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia.. Avoimuusperiaatteen toteuttamista rajoittavat eräät salassapitotarpeet, joita on yksilöity viranomaistoiminnan julkisuutta koskevassa lainsäädännössä.

Suhteellisuusperiaate edellyttää, että hankintamenettelyn vaatimukset ovat oikeassa suhteessa tavoiteltavan päämäärän kanssa. Siten esimerkiksi tarjoajien kelpoisuusehtojen asettamisessa on huomioitava hankinnan luonne ja arvo. Vastaavasti tarjouspyynnön sisältöön tai tarjousmenettelyn ehtoihin liittyvien vaatimusten tulisi olla oikeassa suhteessa hankinnan laatuun nähden. Suhteellisuusperiaatteen on katsottu oikeuskäytännössä merkitsevän kohtuullisuuden vaatimusten huomioimista. Suhteellisuuden periaatteen noudattamisesta julkisissa hankinnoissa on mainittu erityisalojen hankintadirektiivin johdanto-osan 9 kappaleessa.

Hankintamenettelyä koskevia periaatteita tulisi noudattaa kaikissa hankintamenettelyn vaiheissa. Siten esimerkiksi tarjouspyyntöä ei saa laatia siten, että hankinnan kohteen määrittely asettaa tarjoajat epätasa-arvoiseen asemaan. Tarjouspyyntö on saatettava avoimesti kaikkien halukkaiden saataville tai niille, jotka esimerkiksi rajoitetussa menettelyssä on valittu tarjousmenettelyyn. Tarjoajien ja tarjousten arvioinnissa tasapuolisuusvaatimus edellyttää, että asetetut vaatimukset koskevat samalla tavoin kaikkia tarjoajia. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti näiden

vaatimusten on oltava järkevässä suhteessa hankinnan kohteeseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarjoajien yhdenvertaisesta kohtelusta hankintayksikön omistaman yhteisön tai laitoksen taikka toisen hankintayksikön osallistuessa ensiksi mainitun hankintayksikön järjestämään tarjouskilpailuun. Ehdotettu laki ei estäisi hankintayksiköiden osallistumista toisten hankintayksiköiden järjestämiin tarjouskilpailuihin. Tällaista yksikköä tulisi kuitenkin kohdella samalla tavoin kuin muita tarjouskilpailuun osallistuvia. Säännös vastaa voimassa olevan hankintalain 6 §:n 3 momentissa säädettyä sekä erityisalojen hankintadirektiivin johdanto-osan 11 kappaletta.

Säännös ei edellytä kilpailuttamaan sellaisia hankintoja, jotka hankintayksikkö voisi toteuttaa omana työnään tai hankkia 19 §:ssä tarkoitettulta sidosyritykseltä tai yhteisyritykseltä, mutta se mahdollistaisi hankintayksikön oman yksikön, sidosyrityksen tai yhteisyrityksen tekemän tarjouksen huomioon ottamisen tarjouskilpailussa. Jos tarjouskilpailu järjestetään ja hankintayksikön oma yksikkö, sidosyritys tai yhteisyritys osallistuu tarjouskilpailuun, sen tarjousta on kohdeltava samalla tavoin kuin muita tarjouksia.

Oman yksikön taikka sidosyrityksen tai yhteisyrityksen tekemästä tarjouksesta huolimatta tarjouskilpailu on vietävä päätökseen. Oman yksikön tekemä tarjous ei siten oikeuta esimerkiksi keskeyttämään hankintamenettelyä ja toteuttamaan hankintaa omana työnä. Palvelujen, rakennusurakoiden ja tavaroiden tuotantotapoja koskevien päätösten tekeminen sekä esimerkiksi omien yksiköiden asemaa koskeva arviointi on osa hankintayksiköiden toimintojen suunnittelua, jonka tulee edeltää mahdollista tarjouskilpailua. Harkintaa, joka vaikuttaa tarjousmenettelyyn ja tarjoajien tasapuoliseen kohteluun ei tule tehdä enää tarjouskilpailun aikana. Tarjouskilpailua ei myöskään tulisi käyttää markkinoilla vallitsevan hintatason selvittämisen tarkoituksessa ilman aikomusta tai valmiutta tehdä hankintaa oman organisaation ulkopuolella. Hintoja ja kustannuksia koskevan vertailutiedon hankkiminen olisi siten toteutettava muilla tavoin.

3 §. *Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen mukaiset*

ehdot. Pykälän mukaan Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa hankinnoissa olisi muista sopimuksen sopijavaltioista tuleviin tarjoajiin ja tarjouksiin sovellettava samoja ehtoja kuin mitä sovelletaan Euroopan unionin jäsenvaltioista tuleviin tarjoajiin ja tarjouksiin.

Julkisia hankintoja koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta säädetään laissa Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen ja sen liitesopimusten eräiden määräysten hyväksymisestä sekä asetuksessa Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen ja sen liitesopimusten voimaansaattamisesta sekä näiden eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta (SopS 5/1995).

Julkisia hankintoja koskevan sopimuksen III artikla edellyttää, että sopimuksen sopijamaista tulevia toimittajia kohdellaan vähintään yhtä edullisesti kuin kotimaisia toimittajia ja muusta sopijavaltiosta tulevia toimittajia. Erityisalojen hankintadirektiivin 12 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on sovellettava keskinäisissä suhteissaan ehtoja, jotka ovat yhtä edullisia kuin ehdot, joita ne julkisia hankintoja koskevaa sopimusta soveltaen myöntävät kolmansien maiden taloudellisille toimijoille.

Ehdotetussa säännöksessä ilmaistaisiin Euroopan unionin jäsenvaltioista tulevien sekä julkisia hankintoja koskevan sopimuksen sopijamaista tulevien tarjoajien ja tarjousten tasapuolisen kohtelun vaatimus, joka perustuu mainittuun sopimukseen. Säännös edellyttäisi siten esimerkiksi Yhdysvalloista tai Japanista tulevan tarjouksen samanlaista käsittelyä kuin mitä sovelletaan Suomesta tai muusta unionin jäsenmaasta tulevaan tarjoukseen.

4 §. *Määritelmät.* Pykälässä määriteltäisiin laissa esiintyviä käsitteitä. Määritelmät vastaisivat erityisalojen hankintadirektiivin 1 artiklan mukaisia määritelmiä. Pykälän 1 kohdan mukaan *hankintasopimuksella* tarkoitettaisiin kirjallista sopimusta, joka on tehty yhden tai useamman hankintayksikön ja yhden tai useamman tarjoajan välillä ja, jonka sisältönä on tämän lain tarkoittaman rakennusurakan toteuttaminen, tavarankäynnin hankinta tai palvelun suorittaminen. Hankintasopimus on yleensä luonteeltaan yksityisoikeudellinen sopimus kahden erillisen oikeushenkilön vä-

lillä. Siten saman organisaation sisäisiä sopimuksia ei yleensä pidettäisi hankintasopimuksina.

Hankintasopimuksen pääasiallisena kohteena on rakennusurakan toteuttaminen, tavarankäytännön mukaisesti hankinnan toteuttamisen muodostaessa ainoastaan pienen osuuden sopimuskokonaisuudesta, sopimusta ei voida katsoa hankintasopimukseksi eikä se siten kuulu hankintalainsäädännön soveltamisalaan.

Määritelmän mukaisesti hankintasopimuksella tulisi olla taloudellista arvoa. Taloudellista arvoa voidaan katsoa olevan sopimuksella, josta maksetaan rahallinen korvaus tai joka oikeuttaa tarjoajan muuhun hankintayksikön myöntämään taloudelliseen hyötyyn. Sopimuksen tulisi määritelmän mukaan olla myös kirjallinen. Erityisalojen hankintalain mukaisissa hankinnoissa erillisen kirjallisen hankintasopimuksen vaatimus on luonnollinen ja vastaa käytännön menettelytapoja. Tarjouspyynnöstä ja tarjouksesta erillisen kirjallisen sopimuksen vaatimus liittyy myös tehokkaiden oikeusturvakeinojen käyttöön, sillä se mahdollistaa hankintapäätökseen kohdistuvat seuraamukset.

Pykälän 2 kohdassa määriteltäisiin *rakennusurakkasopimus*, jolla tarkoitettaisiin julkista hankintaa koskevaa sopimusta, jonka kohteena on rakennustyön tai rakennusurakan toteuttamista tai suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä taikka hankintayksikön asettamia vaatimuksia vastaavan rakennusurakan toteuttaminen millä tahansa tavalla. Määritelmä vastaa erityisalojen hankintadirektiivin 1 artiklan 2 kohdan b alakohdan määritelmää, mutta poikkeaa sanamuodoltaan voimassaolevan peruspalveluasetuksen 3 § 1 momentin 2 kohdan rakennusurakkasopimuksen määritelmästä, jossa ei ole nimenomaisesti mainittu soveltamisalaan kuuluviksi rakennusurakoiden toteuttaminen ”millä tahansa tavalla”. Määritelmässä oleva vajavaisuus verrattuna direktiivin määritelmään luettuna yhdessä kiinteää omaisuutta ja rakennuksia koskevien vuokrasopimusten lain soveltamisalasta poissulkemisen kanssa ovat

johtaneet tulkintoihin, joiden mukaan hankintayksikön vaatimusten mukaisesti toteutettavia arvoltaan merkittäviä rakennustöitä sisältäviä sopimuksia ei ole katsottu hankintalainsäädännön soveltamisalaan kuuluviksi silloin, kun ne toteutetaan pitkäaikaisen vuokrasopimuksen muodossa.

Pykälän 3 kohdassa määritellyllä *tavara-hankintasopimuksella* tarkoitettaisiin hankintadirektiivin mukaisesti hankintasopimusta, jonka tarkoituksena on tuotteiden ostaminen, leasing, vuokraus tai osamaksulla ostaminen. Tavarahankintasopimukseen voi sisältyä ostooptioita ja se voi sisältää myös tavaroiden lisäksi kokoamis- tai asennustöitä. Määritelmä vastaa voimassaolevan peruspalveluasetuksen 3 §:n 1 momentin 1-kohtaa ja erityisalojen hankintadirektiivin 1 artiklan 2 kohdan c alakohtaa.

Palveluhankintasopimuksella tarkoitettaisiin pykälän 4 kohdan mukaan palvelujen hankkimista koskevaa sopimusta, jonka kohteena on palvelujen suorittaminen. Palveluhankintaan voi sisältyä myös tavarahankintoja tai rakennustöitä. Hankintasopimuksen sisältäessä sekä palveluja että tavaroita, hankinta katsottaisiin palveluhankinnaksi, jos palveluiden arvo on suurempi kuin tavaroiden arvo. Tavara- ja palveluhankintasopimuksen rajanvedolla on merkitystä muun muassa hankintamenettelyjen soveltamisessa. Palveluhankintasopimuksen määritelmä vastaa erityisalojen hankintadirektiivin 1 artiklan 2 kohdan d alakohdassa olevaa määritelmää, mutta on sanamuodoltaan täsmällisempi kuin voimassaolevan peruspalveluasetuksen 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa oleva määritelmä.

Palveluhankintasopimuksen kohteena olevien palvelujen osalta määritelmässä viitattaisiin lakiehdotuksen liitteissä A ja B oleviin palvelujen luokitteluihin. Määritelmän mukaisia palveluhankintoja olisivat siten liitteessä A luetellut ensisijaiset palvelut sekä liitteessä B luetellut toissijaiset palvelut. Ensisijaisia palveluja olisivat muun muassa huolto- ja korjauspalvelut, kuljetuspalvelut, teleliikennepalvelut, rahoituspalvelut, tietojenkäsittelypalvelut, tutkimus- ja kehittämisspalvelut, suunnittelupalvelut, kiinteistönhuoltopalvelut sekä jätehuoltopalvelut. Toissijaisia palveluja olisivat muun muassa sosiaali- ja terveyspalvelut, koulutuspalvelut, oikeu-

delliset palvelut sekä erät kuljetuspalvelut. Palvelut ovat luokiteltu yksityiskohtaisemmin yhteisestä hankintasanastosta (CPV) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 2195/2002/EY mukaisessa viitenimikkeistössä.

Pykälän 5 kohdan käyttöoikeusurakalla tarkoitettaisiin muuten samanlaista sopimusta kuin rakennusurakkaa koskeva sopimus, paitsi, että toteutettavan rakennustyön vastikkeena on joko yksinomaan rakennettavan kohteen käyttöoikeus tai käyttöoikeus ja hankintayksiköltä tuleva maksu yhdessä. Käyttöoikeusurakan eli rakennuskonsession tunnusomaisena piirteenä on vastikkeen tuleminen joko osittain tai kokonaan oikeudesta käyttää sopimuksen kohteena olevaa rakennuskohdetta, jolloin rakennusurakkaan sisältyvä taloudellinen riski siirtyy joko kokonaan tai osittain urakoitsijalle. Rakennushankkeita on toteutettu käyttöoikeusurakka-sopimuksina muun muassa tiealalla sekä julkisten rakennusten rakentamisessa. Käyttöoikeusurakan määritelmä perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 1 artiklan 1 kohdan 3 a) -alakohdassa olevaan määritelmään. Aiemmassa peruspalveluasetuksessa käyttöoikeusurakkaa ei ollut määritelty eikä sitä koskevia säännöksiä ollut. Käyttöoikeusurakat, jotka tehdään lain soveltamisalaan kuuluvan toiminnon harjoittamiseksi, eivät kuulu lakiehdotuksen 17 §:n 1 kohdan mukaan lain soveltamisalaan.

Pykälän 6 kohdan palveluja koskevalla käyttöoikeussopimuksella tarkoitettaisiin muuten samanlaista sopimusta kuin julkista palveluhankintaa koskeva sopimus paitsi, että palvelujen suorittamisen vastikkeena on joko yksinomaisesti palvelun käyttöoikeus tai käyttöoikeus ja maksu yhdessä. Palveluja koskevan käyttöoikeussopimuksen määritelmä olisi uusi. Määritelmä vastaa erityisalojen hankintadirektiivin 1 artiklan 2 kohdan 3 b) -alakohdassa olevaa määritelmää. Käyttöoikeussopimukselle tunnusomaista on palvelun suorittamisen vastikkeena oleva käyttöoikeus joko yksin tai yhdessä hankintayksiköltä tulevan maksun kanssa. Vastikkeena voisi siten olla esimerkiksi oikeus periä maksuja palveluja käyttäviltä asiakkailta. Käyttöoikeussopimuksen eli konsession määritelmän voidaan katsoa olevan yhteisöoikeudessa vakiin-

tunut. Voimassa olevassa peruspalveluasetuksessa eikä direktiivissä ei ole määritelmää eikä säännöksiä käyttöoikeussopimuksista. Lakiehdotuksen 17 §:n 1 kohdassa palveluja koskevat käyttöoikeussopimukset, jotka tehtäisiin lain soveltamisalaan kuuluvan toiminnon harjoittamiseksi, suljettaisiin lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Pykälän 7-9 kohdissa määriteltäisiin käsitteet, jotka liittyvät hankintamenettelyn eri vaiheissa mukana oleviin toimittajiin. Määritelmät perustuvat erityisalojen hankintadirektiivin 1 artiklan 2 kohdan 7 alakohtaan. Käsitteet vastaavat voimassa olevan hankintalain 4 §:n määritelmiä. Käsitteellä ”toimittaja” tarkoitettaisiin taloudellista toimijaa, joka tarjoaa markkinoilla tavaroita, palveluja taikka rakennustöitä. Toimittaja voi olla luonnollinen tai oikeushenkilö taikka julkisen sektorin yksikkö. Toimittaja voi olla myös tällaisten tahojen yhdessä muodostama yksikkö. Toimittaja – käsitteellä ehdotetaan nykyiseen tapaan yksinkertaisuuden vuoksi korvattavaksi erityisalojen hankintadirektiivin käsitteet ”urakoitsija”, ”tavarantoimittaja”, ”palvelujen suorittaja” sekä ”taloudellinen toimittaja”. Ehdokkaalla tarkoitettaisiin toimittajaa, joka on pyytänyt saada osallistua tarjouskilpailuun eli käytännössä taho, joka on tehnyt osallistumishakemuksen rajoitettuna menettelynä, tao neuvottelumenettelynä tai toteutettavaan tarjouskilpailuun. Tarjoajalla tarkoitettaisiin toimittajaa, joka on tehnyt tarjouksen eli käytännössä esimerkiksi avoimessa menettelyssä tarjouksen jättänyt taho taikka rajoitetussa menettelyssä sekä neuvottelumenettelyssä hankintayksikön valitsema taho, jolta on pyydetty tarjous.

Pykälän 10 – 17 kohdissa määriteltäisiin erilaiset hankintamenettelyt. Avointa ja rajoitettua menettelyä sekä neuvottelumenettelyä koskevat määritelmät vastaavat sisällöltään hankintadirektiivien sekä voimassaolevien kynnysarvot ylittävistä hankinnoista annettujen asetusten menettelyjä. Sekaannusten välttämiseksi ja informatiivisuuden lisäämiseksi määritelmiin tehtäisiin menettelyn kulkua kuvaavia täsmennyksiä, kuten hankinnasta ilmoittamista koskeva lisäys.

Kohdan 10 avoimella menettelyllä tarkoitettaisiin hankintamenettelyä, jossa ilmoituksen julkaisemisen jälkeen kaikilla toimittajil-

la olisi oikeus saada tarjouspyyntöasiakirjat ja tehdä tarjous. Hankintayksikkö voi määritelmän mukaan hankintailmoituksen julkaisemisen lisäksi lähettää soveliaaksi katsomilleen toimittajille myös suoraan tarjouspyynnöt. Määrittely vastaisi voimassa olevan peruspalveluasetuksen 3 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaista avointa menettelyä.

Rajoitetulla menettelyllä, joka määriteltäisiin *kohdassa 11*, tarkoitettaisiin kaksivaiheista hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta ilmoituksen ja, johon toimittajat voivat pyytää saada osallistua. Hankintayksikkö valitsee osallistumishakemuksen jättäneiden joukosta ne toimittajat, joille tarjouspyyntö lähetetään ja, jotka voivat tehdä tarjouksen. Määritelmä vastaa voimassa olevan peruspalveluasetuksen 3 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaista menettelyä. Maininta ilmoittamisveloitteesta on lisätty määritelmään.

Kohdassa 12 määritellyllä neuvottelumenettelyllä tarkoitettaisiin hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta ilmoituksen ja, johon kaikki halukkaat toimittajat voivat tehdä osallistumishakemuksen. Hankintayksikkö valitsee ne ehdokkaat, joiden kanssa se neuvottelee hankintasopimuksen ehdoista. Määritelmän sisältö vastaa voimassa olevan peruspalveluasetuksen 3 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaisen neuvottelumenettelyn sisältöä. Määritelmään on tehty vastaava ilmoitusveloitetta koskeva lisäys.

Koska neuvottelumenettelyn kulusta ei ole tarkemmin säädetty, voitaisiin neuvottelumenettelyn kulku erityisalojen hankintoja tehtäessä toteuttaa myös esimerkiksi ehdotetun hankintalain 5 §:n 14-kohdassa määritellyllä kilpailullista neuvottelumenettelyä vastaavalla tavalla tai vastaavaa menettelyä noudattaen.

Suorahankinnalla tarkoitettaisiin *kohdassa 13* hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö hankintailmoitusta julkaisematta valitsee menettelyyn yhden tai useamman toimittajan ja neuvottelee sopimuksen ehdoista heidän kanssaan. Erityisalojen hankintadirektiivissä ei ole erikseen määritelty suorahankintaa tai suoraa neuvottelumenettelyä, vaan käsite sisältyy neuvottelumenettelyn määritelmään. Sisällöllinen ero ilmenee ilmoitusveloitteita koskevista artikloista sekä hankintamenette-

lyn kulkua koskevista artikloista. Koska suorahankinta on poikkeuksellinen hankintamenettely, ehdotetaan selkeyden vuoksi menettelyn määrittelemistä erikseen. Lisäksi ehdotetaan menettelyä käytettävän suoran neuvottelumenettelyn sijaan termiä suorahankinta, jotta ero neuvottelumenettelyyn olisi selvä. Suorahankinnan edellytyksistä säädettäisiin tarkemmin lain 29 ja 30 §:ssä, jotka eräin lisäyksen vastaavat peruspalveluasetuksen 12 §:ää.

Puitejärjestelystä säädettäisiin pykälän *14 kohdassa* vastaavasti kuin voimassa olevan peruspalveluasetuksen 3 §:n 4-kohdassa on säädetty puitesopimuksesta. Erityisalojen hankintadirektiivin 1 artiklan 2 kohdan 4-alakohdassa käytetään termiä puitejärjestely. Määritelmä vastaa aiempaa puitesopimuksen määritelmää. Puitejärjestelyssä edellytetään, että järjestelystä tehtävässä sopimuksessa vahvistetaan tietyn ajan kuluessa tehtäviä hankintasopimuksia koskevat ehdot erityisesti hintojen ja tarvittaessa ennakoitujen määrien osalta.

Puitejärjestelystä säädettäisiin tarkemmin 26 §:ssä. Direktiivissä tarkoitettu puitejärjestely viittaa Suomessa käytettyä puitesopimusta vähemmän sitovaan järjestelyyn. Puitejärjestely eroaisi puitesopimuksesta siinä, että avoimella tai rajoitetulla menettelyllä järjestetyn kilpailutuksen tuloksena solmittava sopimus ei olisi yhtä sitova hintojen, määrien ja muiden ehtojen osalta, kuin mitä voimassa olevassa erityisalojen hankintasetuksessa on tarkoitettu puitesopimuksella. Silloin kun sopimus solmitaan useamman tarjoajan kanssa, puitejärjestelyyn sitoutuneiden tarjoajien välillä voidaan varsinaisen hankinnan kohteesta järjestää uusi tarjouskilpailu.

Voimassa olevassa hankintalainsäädännössä ei ole puitesopimusten kilpailuttamista koskevia nimenomaisia säännöksiä. Suoraa hankintaa koskevassa voimassa olevan peruspalveluasetuksen 12 § 8 kohdassa suorahankinta on kuitenkin mahdollinen puitesopimuksen perusteella.

Kohdan 15 suunnittelukilpailulla tarkoitettaisiin menettelyä, jolla hankintayksikkö voi hankkia esimerkiksi arkkitehtuuriin, tekniseen suunnitteluun tai tietojenkäsittelyyn liittyvän suunnitelman tai hankkeen. Kilpailun

tuomaristo valitsee suunnittelukilpailun voittajan. Suunnittelukilpailun määritelmä perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 1 artiklan 2 kohdan 10 alakohtaan ja vastaa sisällöltään voimassaolevan peruspalveluasetuksen 20 §:ssä tarkoitettua suunnittelukilpailua.

Dynaamista hankintajärjestelmää koskeva 16 kohdan määritelmä olisi uusi. Määritelmä perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 1 artiklan 2 kohdan 5 alakohtaan. Dynaamisella hankintajärjestelmällä tarkoitettaisiin täysin sähköistä, kestoltaan rajattua hankintamenettelyä, joka on tarkoitettu tavanomaisiin hankintoihin. Hankintamenettely on kestoajan avoin toimittajille. Dynaaminen hankintajärjestelmä on monivaiheinen hankintamenettely, jonka sisältö on osittain täsmennyksellinen. Komissio on 8.8.2005 julkaisemassaan direktiivien sähköisiä menettelytapoja kuvaavassa työasiakirjassa SEC(2005) 959 kuvannut hankintajärjestelmän käyttöön ja teknisiin toteuttamistapoihin liittyviä ehtoja. Dynaamisesta hankintajärjestelmästä ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Sähköistä huutokauppaa koskeva määritelmä kohdassa 17 olisi myös uusi. Määritelmä perustuisi erityisalojen hankintadirektiivin 1 artiklan 2 kohdan 6 alakohtaan. Sähköisellä huutokaupalla tarkoitettaisiin hankintamenettelyä, jossa tarjousten arvioinnin jälkeen käynnistetään tietotekniikkaa hyväksikäyttäen huutokauppa, jonka tavoitteena on uusia hintoja tai muita matemaattisesti mitattavia arvoja käyttäen löytää hankintayksikölle edullisin lopputulos. Sähköinen huutokauppa ei soveltuisi henkisiä suorituksia edellyttäviin hankintoihin. Komissio on edellä mainitussa työasiakirjassa SEC(2005) 959 kuvannut sähköisen huutokaupan käyttöön ja teknisiin toteuttamistapoihin liittyviä ehtoja. Sähköisen huutokaupan käyttämisestä ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 18 - 24 kohdissa määriteltäisiin teknisiin eritelmiin, teknisiin määrittelyihin ja niitä kuvaaviin standardeihin, teknisiin viitteisiin ja teknisiin hyväksyntöihin sekä tunnustettuihin toimielimiin liittyvät käsitteet, jotka perustuvat erityisalojen hankintadirektiivin liitteen XXI määritelmiin. Teknisiä eritelmiä käytetään hankintasopimuksen koh-

teena olevan tavaran, palvelun tai materiaalien teknisessä määrittelyssä. Tekniset eritelmit voivat liittyä erilaisiin ominaisuuksiin, kuten laatuun, ympäristönsuojeluun, turvallisuuteen, mittoihin, testausmenetelmiin tai tuotantoprosesseihin. Standardeja, teknisiä viitteitä ja teknisiä hyväksyntöjä koskevat määritelmät vastaavat yhteisön standardisointityössä omaksuttuja käsitteitä. Tunnustetun toimielimen määritelmä perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 34 artiklan 7 kohdan ensimmäiseen alakohtaan.

Pykälän 25 kohdan yhteisellä hankintanimikkeistöllä (*Common Procurement Vocabulary, CPV*). yhteisestä hankintasanastosta (CPV) annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 2195/2002/EY mukaista viitenimikkeistöä. Hankintanimikkeistöä käytetään muun muassa hankinnan kohteen kuvaamisessa hankintailmoituksissa. Yhtenäisen nimikkeistön käyttäminen on edellytys sähköisten ilmoitustapojen toiminnalle, joten nimikkeistöä ehdotetaan ainoaksi julkisissa hankinnoissa käytettäväksi luokitelijärjestelmäksi.

Kohdissa 26 ja 27 määriteltäisiin ilmaisut kirjallinen ja sähköinen. Määritelmät perustuvat erityisalojen hankintadirektiivin 1 artiklan 2 kohdan 11 ja 12 alakohtiin.

2 luku **Soveltamisalaan kuuluvat yksiköt ja toiminnot**

5 §. Hankintayksiköt. Lakia sovellettaisiin siinä tyhjentävästi luetelluilla toimialoilla toimivien vesi- ja energihuollon sekä kuljetus ja postipalveluiden yksiköiden kynnysarvot ylittäviin tavara- ja palveluhankintoihin sekä rakennusurakoihin. Postipalvelujen alalla toimiviin yksiköihin lakia sovellettaisiin kuitenkin vasta siirtymäajan jälkeen. Lain soveltaminen riippuu ensisijaisesti yksikön toiminnan luonteesta, ei hankinnan kohteesta.

Lain soveltamisalaan kuuluvia yksiköitä olisivat ensinnäkin viranomaisluonteiset hankintayksiköt, kuten valtion ja kuntien viranomaiset, julkisoikeudelliset laitokset ja valtion liikelaitokset. Toiseksi hankintayksiköitä olisivat julkiset yritykset, joita ovat yksiköt, joihin viranomaiset voivat suoraan tai välillisesti käyttää määräysvaltaa omistuksen,

rahoitusosuuden tai yritystä koskevien sääntöjen johdosta. Lisäksi hankintayksiköitä olisivat viranomaisen antaman erityis- tai yksinoikeuden nojalla toimivat yksiköt.

Jos yksikkö kuuluu johonkin näistä mainituista ryhmistä ja harjoittaa lakiehdotuksen 6 – 9 §:ssä mainittua toimintaa, on sen tähän toimintaan liittyvissä hankinnoissaan sovellettava erityisalojen hankintalain mukaisia menettelyjä.

Valtion viranomaisilla tarkoitetaan valtion keskus-, alue- ja paikallishallinnon viranomaisia. Lain soveltamisalaan kuuluisivat siten muun muassa virastot ja laitokset edellyttäen, että ne harjoittavat jotakin laissa säädettyä toimintaa. Kuntien viranomaisia ovat kunnanvaltuustot, kunnanhallitukset, lautakunnat, johtokunnat ja toimikunnat. Lain tarkoittamia hankintayksiköitä olisivat myös kuntayhtymät. Esimerkiksi vesihuolto on usein organisoitu kunnallisen liikelaitoksen hoidettavaksi.

Hankintayksiköitä olisivat myös valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaiset liikelaitokset edellyttäen, että ne harjoittavat tässä laissa säädettyä toimintaa.

Julkisoikeudellinen laitos määriteltäisiin pykälän 3 momentissa samoin kuin hankintalain 6 §:ssä. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 2 artiklan 1 kohdan a alakohtaan ja vastaa voimassaolevan hankintalain 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa ja 2 momentissa olevan julkishallintoon kuuluvan oikeushenkilön, määritelmää. Soveltamisala säilyisi siten tältä osin ennallaan. Julkisoikeudellisella laitoksella tarkoitettaisiin missä tahansa oikeudellisessa muodossa toimivaa oikeushenkilöä, joka on nimenomaisesti perustettu huolehtimaan yleisen edun mukaisista tarpeista, joilla ei ole teollista tai kaupallista luonnetta ja, jota pykälän 1 momentissa tarkoitettu hankintayksikkö pääasiallisesti rahoittaa taikka joka on tällaisen yksikön valvonnassa tai jonka johto-, valvonta- tai hallintoelimen jäsenistä edellä mainittu hankintayksikkö nimittää yli puolet.

Julkisoikeudellisen laitoksen käsitteen ensimmäisen osan edellytykset ovat kumulatiivisia, joten yksikön tulee olla oikeushenkilö, sen tulee olla perustettu tyydyttämään yleisen edun mukaisia tarpeita ja nämä tarpeet tulee olla luonteeltaan muita kuin teollisia tai kau-

pallisia. Sen sijaan käsitteen muut edellytykset ovat vaihtoehtoisia. Julkisoikeudelliset laitokset voivat olla muodollisesti valtiosta tai kunnista erillisiä oikeushenkilöitä, joihin kuitenkin valtiolla, kunnalla tai liikelaitoksella on määräysvalta valvonnan tai rahoituksen suhteen.

Julkisoikeudellisten laitosten yleisen edun mukaisuutta sekä kaupallisen luonteen puuttumista koskevia kriteerejä on käsitelty EY-tuomioistuimessa muun muassa asioissa C-44/96 *Mannesmann* (Kok. 1998, s. I-73), C-232/96 *BFI Holding*, (Kok. 2001 I-6821), C-94/99 *Arge*, C-223/99 (Kok.2002 I - 11037) ja C-260/99 *Agora* (Kok. 2001, s.I-3605) sekä C-18/01 *Varkauden taitotalo* (Kok. 2003, s. I-5321) Yleisen edun mukaisiksi muiksi kuin teollisiksi ja kaupallisiksi tarpeiksi on vakiintuneessa julkisten hankintojen direktiiveihin perustuvassa oikeuskäytännössä katsottu tarpeet, joita tyydytetään muilla tavoin kuin tarjoamalla markkinoilla tavaroita tai palveluja ja jotka julkinen valta yleiseen etuun liittyvistä syistä päättää tyydyttää itse tai joiden osalta se haluaa säilyttää määräysvallan. Muun kuin teollisen tai kaupallisen toiminnan harjoittamista koskevalla kriteerillä pyritään täsmentämään yleisen edun mukaisten tarpeiden käsitettä. Luonteeltaan muiden kuin teollisten tai kaupallisten yleisen edun mukaisten tarpeiden ja luonteeltaan teollisten tai kaupallisten yleisen edun mukaisten tarpeiden välille on tehty ero. Luonteeltaan muiden kuin teollisten tai kaupallisten yleisen edun mukaisten tarpeiden käsitteen ulkopuolelle eivät kuitenkaan jää sellaiset tarpeet, joita myös yksityiset yritykset tyydyttävät tai voivat tyydyttää. Kehittyneen kilpailun olemassaolo voi kuitenkin olla merkki siitä, että kyseessä on teollinen tai kaupallinen yleisen edun mukainen tarve.

Teollisen tai kaupallisen luonteen arvioinnissa oikeuskäytännössä on merkitykselliseksi katsottu kilpailuolosuhteissa toimimisen lisäksi muun muassa laitoksen tehtävien kuumainen julkisen viranomaisen tehtäviin, laitoksen voiton tavoittelu sekä taloudellisten riskien kantaminen. Yleisen edun mukaisten tehtävien lisäksi julkisoikeudellinen laitos voi huolehtia myös muista tehtävistä. Merkitystä ei tältä osin ole annettava sille, onko yleisen edun mukaisten tarpeiden täyttämi-

nen laitoksen pääasiallinen tehtävä vai vähämerkityksellinen osa laitoksen tehtävistä, jos yksikön perustamisella ja toiminnalla on kuitenkin ollut yleisen edun mukainen tarkoitus.

Julkinen yritys määriteltäisiin pykälän 4 momentissa vastaavasti kuin erityisalojen hankintadirektiivin 2 artiklan 1 kohdan b-alakohdassa, jossa julkiseksi yritykseksi katsotaan yritys, johon viranomaisen käyttää määräysvaltaa. Viranomaisen määräysvalta voi syntyä omistuksen, rahoitusosuuden tai yritystä koskevien sääntöjen perusteella. Yritystä koskevilla säännöillä voidaan tarkoittaa esimerkiksi yritystä koskevia määräyksiä, osakassopimuksia, ohje- tai johtosääntöjä, yhtiöjärjestystä, yhtiösopimuksia tai osuuskuntien ja yhdistysten sääntöjä. Määräysvalta ei tarvitse olla suoraa, samoin esimerkiksi julkisyhteisön omistaman yhtiön kautta kanavoitu määräysvalta otetaan huomioon. Esimerkiksi yhtiötetyn kunnallisen energialaitoksen yhdessä naapurikunnan energialaitoksen kanssa omistama osakeyhtiö, jonka tehtävänä on ylläpitää energian jakeluun tarkoitettuja verkkoja, kuuluu välillisesti omistajakuntien määräysvaltaan. Toisin kuin julkisoikeudellisen laitoksen osalta, julkisen yrityksen toiminta voi olla puhtaasti teollista tai kaupallista. Erityisalojen hankintalain soveltamisalaan kuuluminen edellyttää lakiesityksessä määritellyn toiminnan harjoittamista ja julkisyhteisön määräysvaltaan kuulumista.

Julkisesta yrityksestä on voimassaolevan peruspalveluasetuksen 1 §:n 2 momentissa käytetty nimitystä viranomaisen määräysvaltaan kuuluva yritys. Julkinen yritys on Euroopan yhteisön oikeudessa vakiintunut käsite ja se on määritelty vastaavalla tavalla myös esimerkiksi 2 §:n 3 kohdassa laissa eräitä yrityksiä koskevasta taloudellisen toiminnan avoimuus- ja tiedonantovelvollisuudesta (19/2003), jäljempänä *avoimuuslaki*. Avoimuuslaki perustuu puolestaan komission avoimuusdirektiiviin 80/723/ETY siihen tehdyine muutoksineen, viimeisin 2000/52/EY. Yhdenmukaisuuden vuoksi ehdotetaan, että viranomaisen määräysvaltaan kuuluvan yrityksen sijasta käytettäisiin ilmaisua julkinen yritys.

Erityis- tai yksinoikeus määriteltäisiin pykälän 5 momentissa. Erityis- tai yksinoikeu-

della tarkoitettaisiin yhdelle tai useammalle yksikölle lain, asetuksen tai hallinnollisen määräyksen nojalla myönnettyä oikeutta jonkin lain soveltamisalaan kuuluvan toiminnon harjoittamiseen siten, että se vaikuttaa merkittävästi muiden yksiköiden mahdollisuuteen harjoittaa kyseistä toimintoa. Erityis- tai yksinoikeus on esimerkiksi maakaasumarkkinalain ja sähkömarkkinalain mukainen järjestelmävastuu. Järjestelmävastuussa on kysymys siitä, että Energiamarkkinavirasto mainittujen lakien nojalla määrää maakaasun siirtoverkon ja sähkön kantaverkon haltijan vastaamaan tietyistä laissa säädetyistä toiminnoista. Järjestelmävastuussa oleva yritys oikeutetaan myymään yksinoikeudella järjestelmävastuuseen liittyviä palveluja muille verkonkäyttäjille. Esimerkiksi vesihuollon alalla erityis- tai yksinoikeus voi perustua vesihuoltolain 8 §:n mukaiseen kunnan päätökseen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymisestä.

Erityis- ja yksinoikeuden määritelmä on erityisalojen hankintadirektiivissä muuttunut aiempaan nähden. Esimerkiksi oikeus pakkolunastus- tai käyttöönottomennettelyyn ei enää yksinään osoittaisi yksin- tai erityisoikeuden olemassaoloa. Toisin kuin voimassaolevan peruspalveluasetuksen 1 §:n 3 momentissa on todettu, tilannetta, jossa yksikkö voi verkkojen taikka satamien tai lentokenttien laitteistojen rakentamista varten käyttää julkista pakkolunastusmenettelyä tai käyttää omaisuutta taikka sijoittaa verkkoon kuuluvia laitteita yleiselle tielle, sen alle tai yläpuolelle, ei yksinään pidetä erityisalojen hankintadirektiivissä tarkoitettuna yksin- tai erityisoikeutena. Tämä todetaan erityisalojen hankintadirektiivin johdantolauseessa 25, jossa on selvennetty erityis- ja yksinoikeuden määritelmää. Samoin tilannetta, jossa yksikkö toimittaa juomavettä, sähköä, kaasua tai lämpöä verkkoon, jota ylläpitää kyseisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen myöntämän erityis- tai yksinoikeudet saanut yksikkö, ei enää pidetä yksin- tai erityisoikeutena. Näin ollen esimerkiksi yksityisomistuksessa olevien energiayhtiöiden kantaverkkoon toimittaman sähkön tuotanto- ja myyntitoiminto kuuluisi lakiehdotuksen mukaan soveltamisalan ulkopuolella. Oikeuksia, jotka jäsenvaltio myöntää puolueettomin, oikeasuhteisin ja

syrijättömin perustein rajoitetulle määrälle yrityksiä ja joista kaikkien halukkaiden nämä perusteet täyttävien osapuolten on mahdollisuus päästä osallisiksi, ei enää pidettäisi yksin- tai erityisoikeuksina.

Euroopan yhteisöjen komission mukaan tulee tarkastella tapauskohtaisesti sitä, katso taanko yksin- ja erityisoikeuden saajalla olevan sellaista etua oikeudestaan, että yksikön tulisi kuulua julkisten hankintasäännösten soveltamisalaan. Merkitystä on erityisesti sillä, vaikuttaako oikeus merkittävästi muiden yksiköiden mahdollisuuksiin harjoittaa kyseessä olevaa toimintaa. Lisäksi tarkastelun kohteena tulee olla tapa, jolla oikeus myönnetään. Jos yksin- tai erityisoikeuden antaminen perustuu objektiivisiin, oikeasuhtaisiin ja syrjimättömiin perusteisiin, kysymyksessä ei ole laissa tarkoitettu yksin- tai erityisoikeus. Objektiiviset, oikeasuhtaiset ja syrjimättömät menettelytavat edellyttävät riittävää avoimuutta, jotta taataan kaikkien potentiaalisten toimijoiden mahdollisuus hakea oikeutta harjoittaa kyseessä olevaa toimintaa.

Yksin- tai erityisoikeuden myöntämismenettely voitaisiin komission mukaan toteuttaa esimerkiksi noudattamalla tarjouspyyntömenettelyä, josta on säädetty hankintalaissa. On myös mahdollista soveltaa vastaavaa menettelyä kuin hankintadirektiivien liitteiden II B ja XVII B-palveluja hankittaessa. Edellä olevien lisäksi komissio viittaa myös yhteisön erityisaloja koskevassa lainsäädännössä vahvistettuihin auktorisointimenettelyihin.

Tarjouspyyntömenettely ei kuitenkaan ole ehdoton edellytys, jos riittävää avoimuutta noudatetaan. Käyttöoikeussopimusta koskevassa EY-tuomioistuimen *Telaustria-tapauksessa C- 324/98 (Kok. 2000, s. I-10745)* edellytetään, että myös direktiivin soveltamisalaan kuulumattoman hankinnan tulee tapahtua avoimesti ja syrjimättömästi. Yhteisön perustamissopimuksen säännökset soveltuvat kaikkiin hankintoihin. Tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun turvaaminen edellyttää jo ennen sopimuksen solmimista toteutettavaa riittävää julkisuutta, jotta kaikki sopimuksen kohteesta kiinnostuneet tarjoajat voivat ilmoittaa kiinnostuksensa asiaan. Tapauksessa *C- 321/03 Coname* vahvistettiin edellä mainittu periaate, mutta todettiin, ettei

avoimuus välttämättä edellytä tarjouskilpailun järjestämistä.

6 §. Energiahuolto. Pykälän 1 momentissa kaasun ja lämmön osalta laissa tarkoitetuksi toiminnoksi on säädetty verkkotoiminnan harjoittaminen. Soveltamisala säilyisi muuttumattomana, vaikka laissa säädetty toiminto ehdotetaan ilmaistavaksi toisin kuin voimassa olevassa peruspalveluasetuksessa. Verkkotoiminnan harjoittamisella tarkoitetaan kaasun ja lämmön tuotantoon ja jakeluun liittyvien verkkojen rakentamista, verkkojen tarjoamista saataville sekä näiden ylläpitoa samalla tavoin kuin mitä sähkön osalta säädetäisiin. Näillä niin sanotuilla yleisillä verkoilla tarkoitetaan esimerkiksi kunnallista kaukolämpöverkkoa, jonka tarkoituksena on jakaa lämpöä kuntalaisille. Yleisillä verkoilla tarkoitetaan myös maakaasumarkkina- laissa (508/2000) tarkoitettua maakaasuverkkotoimintaa. Maakaasuverkkotoiminta on määritelty maakaasumarkkinalain 3 §:ssä.

Maakaasumarkkinalain 3 luvussa säädetään järjestelmävastuusta, jolla tarkoitetaan sitä, että Energiamarckkinavirasto maakaasumarkkinaviranomaisena määrää yhden siirtoverkonhaltijan vastaamaan siirtojärjestelmän teknisestä toimivuudesta ja käyttövarmuudesta sekä eräistä muista tehtävistä. Järjestelmävastuussa oleva siirtoverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja maakaasun siirtojärjestelmän käyttämiselle. Ehdot hyväksyy Energiamarckkinavirasto. Järjestelmävastuussa oleva siirtoverkon haltija hoitaa siis osittain viranomaistehtäviä ja on samalla yksinoikeusasemassa. Myös järjestelmävastuussa oleva verkonhaltija on lain tarkoittama hankintayksikkö.

Yleistä verkkoa voi pitää yllä myös yksityisoikeudellinen yritys, joka voi olla kokonaan tai osaksi yksityisessä omistuksessa. Verkon käyttäjäjoukon laajuudella ei myöskään ole merkitystä, jos verkko vain on yleinen siten, että kaikki samassa asemassa olevat toimijat voivat liittyä siihen olennaisesti samoin ehdoin. Esimerkiksi maakaasun tuontiin liittyvien putkistojen ja verkkojen rakentaminen ja ylläpito on luonteeltaan erityisaloihin liittyvää toimintaa, vaikka verkko onkin vain rajallisen yleisön käytössä. Laissa tarkoitettuun toimintaan liittyviä hankintoja

ovat kaikki tällaisten yleisten verkkojen rakentamiseen, ylläpitoon ja huoltoon liittyvät hankinnat alkaen uuden verkon rakennusurakasta johto- ja putkihankintoihin aina verkon huoltoon liittyvien palvelujen ja verkkoa ylläpitävän yhtiön toimistotarvikkeiden ostoon saakka.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä tilanteista, joissa kaasun tai lämmön toimittaminen yleiseen verkkoon on seurausta muun kuin erityisalaan liittyvän toiminnan harjoittamisesta. Jos kyseinen yksikkö on muu kuin lain 5 §:n 1 momentissa mainittu yksikkö, sitä ei laissa säädetty edellytyksin pidettäisi erityisalalla toimivana yksikkönä sen toimittaessa sivutuotteena syntyvää kaasua tai lämpöä verkkoon. Lain soveltamisalan ulkopuolelle voi jäädä myös julkinen yritys 2 momentissa mainittujen edellytysten täytyessä. Poikkeus ei sen sijaan koski lain 5 §:n 1 momentissa mainittuja valtion ja kuntien viranomaisia eikä julkisoikeudellisia laitoksia.

Pykälän 3 momentissa tarkoitettaisiin verkko toiminnan harjoittamisella sähkömarkkinalain (386/1995) 4 §:ssä tarkoitettua luvanvaraista sähköverkko toimintaa. Sähköverkko toiminnalla tarkoitetaan sähkömarkkinalaissa sähköverkon asettamista vastiketta vastaan sähkönsiirtoa ja muita verkon palveluja tarvitsevien käyttöön. Edelleen sähköverkko toimintaan kuuluvat myös sellainen sähköverkon suunnittelu, rakentaminen, ylläpito ja käyttö, asiakkaiden sähkölaitteiden liittäminen verkkoon, sähkön mittaus ja muut sellaiset sähkönsiirtoon tarvittavat toimenpiteet, jotka ovat tarpeen sähkönsiirtoa ja muita verkon palveluja varten. Siten määritelmä kattaa myös erityisalojen hankintadirektiivissä mainitun verkkojen saataville saattamisen ja ylläpidon sekä yleisölle tarjoamisen. Soveltamisala säilyisi myös sähkönsiirtoa osalta ennallaan.

Sähkömarkkinalain 4 luvussa säädetään järjestelmävastuusta, jolla tarkoitetaan sitä, että Energiamarkkinavirasto sähkömarkkinaviranomaisena määrää yhden kantaverkonhaltijan vastaamaan maan sähköjärjestelmän teknisestä toimivuudesta ja käyttövarmuudesta sekä eräistä muista tehtävistä. Järjestelmävastuussa oleva kantaverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja sähkönsiirtojärjestelmän

sekä siihen liitettyjen voimalaitosten ja kuormien käyttämiselle. Ehdot vahvistaa Energiamarkkinavirasto. Järjestelmävastuussa oleva kantaverkon haltija hoitaa siis osittain viranomaistehtäviä ja on samalla yksinoikeusasemassa samoin kuin maakaasun siirtoverkon haltija. Myös järjestelmävastuussa oleva verkonhaltija olisi lain tarkoittama hankintayksikkö.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin niistä tilanteista, joissa sähkönsiirto toimittaminen yleiseen verkkoon johtuu yksikön oman kulutuksen vaihtelujen tasaamisesta tai on muutoin vähäistä omaan käyttöön verrattuna. Sähkönsiirto toimittamisella tarkoitetaan sähkönsiirtoa kanta- ja jakeluverkon kautta sähkönsiirtäjille. Jos kyseinen yksikkö on muu kuin lain 5 §:n 1 momentissa mainittu viranomainen, sitä ei laissa säädetty edellytyksin katsota erityisalalla toimivaksi yksiköksi sen toimittaessa ylijäämä sähköä verkkoon. Lain soveltamisalan ulkopuolelle voisi siten jäädä samoin kuin kaasun ja lämmön kyseessä ollen julkinen yritys 4 momentissa mainittujen edellytysten täytyessä, kuten esimerkiksi valtion omistuksessa oleva prosessiteollisuuden yritys, joka myy oman sähköntuotantonsa ylittävän osuuden verkkoon. Poikkeus ei koske lain 5 §:n 1 momentissa mainittuja valtion ja kuntien viranomaisia eikä julkisoikeudellisia laitoksia.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin polttoturpeen etsiminen ja nostaminen lain soveltamisalaan kuuluvaksi toiminnoksi. Erityisalojen hankintadirektiivin 7 artiklassa on direktiivin soveltamisalaan kuuluvana toimintona määritelty myös öljyn, kaasun, hiilen tai muiden kiinteiden polttoaineiden etsintä ja talteen ottaminen. Suomen osalta näihin toimintoihin rinnastettavaa toimintaa on ainoastaan polttoturpeen etsiminen ja nostaminen. Kaikki hankinnat, jotka liittyvät esimerkiksi turvesuon haltijan laitehankintoihin, polttoturpeen etsimiseen tai urakatöihin turpeen nostamiseksi, ovat siten laissa säädettyyn toimintaan liittyviä hankintoja. Soveltamisalaan ei tehtäisi tältä osin muutosta.

Lopuksi pykälän 6 momentissa säädettäisiin soveltamisalan ulkopuolelle energian tai energian tuottamiseen tarkoitettujen polttoaineiden hankinnat, silloin kun hankinta liittyy laissa tarkoitettuun kaasun, lämmön tai sähkönsiirtoon.

kön tuotantoon taikka verkkotoimintaan tai sähköön tai maakaasun järjestelmävastuuseen sekä polttoturpeen nostoon ja kysymys on laissa mainittuja toimintoja harjoittavien hankintayksiköiden tekemistä hankinnoista. Säännös pohjautuu erityisalojen hankintadirektiivin 26 artiklaan, mutta sanamuoto noudattaa peruspalveluasetuksen 5 §:n 5 kohdan muotoilua. Säännös koskee kaikkia laissa tarkoitettua toimintaa harjoittavia hankintayksiköitä eikä sen soveltamien ole sidoksissa yksikön viranomaisuuteen tai sen puuttumiseen. Soveltamisala säilyisi ennallaan.

7 §. Vesi. Pykälän 1 momentissa lain soveltamisalaan kuuluvaksi toiminnoksi säädettäisiin vesihuoltolaissa (119/2001) tarkoitettuun yhdyskunnan vesihuoltoon liittyvä palvelutoiminta. Soveltamisalaa ei tällä ilmaisulla ole kuitenkaan tarkoitus muuttaa, vaan tämentää. Määritelmä liittyy vesihuoltolain 2 ja 3 §:ään. Vesihuolto määritellään kyseisen lain 3 §:ssä. Vesihuolto kattaa sekä vedenhankinnan että viemäroinnin, joista jälkimmäiseen kuuluu myös jätevesien poisjohtaminen ja käsittely. Kysymys on erityisalojen hankintadirektiivin 4 artiklassa tarkoitettua toiminnasta eli veden tuotantoon ja jakeluun liittyvien verkkojen rakentamisesta, verkon tarjoamisesta saataville ja sen ylläpidosta sekä talousveden toimittamisesta edellä kuvattuun yleiseen verkkoon. Direktiivissä käytetään termiä juomavesi. Suomen osalta tarkoituksenmukaisempi ilmaisu on kuitenkin talousvesi, koska Suomessa juomaveden ja muun veden tuotantoa ei ole eriytetty toisistaan. Talousvesi on määritelty terveydensuojelulaissa (763/1994) ja sillä tarkoitetaan yleisesti ihmisen käyttöön tarkoitettua vettä mukaan lukien juomavesi.

Säännös kattaisi myös jäteveden poiston ja käsittelyn, millä hieman laajennettaisiin direktiivin soveltamisalaa. Erityisalojen hankintadirektiivin mukaan jäteveden poisto ja käsittely kuuluu soveltamisalaan ainoastaan silloin, kun se tapahtuu saman yksikön toimesta, joka harjoittaa direktiivissä säädettyä juomaveden tuotantoon liittyvää toimintaa. Suomen oloissa soveltamisalan laajentamista jäteveden poistoon ja käsittelyyn voidaan perustella selkeydellä ja tasapuolisuudella. Käytännössä kyseisistä toiminnoista huoleh-

tivat yleensä samat laitokset kuin vesihuollosta yleensäkin. Ei ole syytä asettaa sinänsä harvoin esiintyvää ainoastaan viemäroinnistä huolehtivaa laitosta hankintamenettelyiden osalta eri asemaan kuin muita vesihuoltolaitoksia. Muutos koskisi tällä hetkellä ainoastaan viittä pelkästään viemärlaitostointia harjoittavaa laitosta, jotka omistavat kuntien yhteisiä keskuspuhdistamoita.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vesirakennushankkeisiin, maan kasteluun ja kuivatukseseen liittyvät hankinnat ja suunnittelukilpailut lain soveltamisalaan kuuluviksi, edellyttäen että juomavedeksi hankittavan veden osuus on yli 20 prosenttia hankkeissa tuotettavan veden kokonaismäärästä. Käytännössä yhdyskunnan vesihuollosta huolehtivat laitokset eivät Suomessa tee tai toteuta vesirakennushankkeisiin, maan kasteluun tai kuivatukseseen liittyviä hankkeita. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 4 artiklan 2 kohtaan. Direktiivin kattavan implementoinnin vuoksi ehdotetaan, että säännös saatetaan Suomessa voimaan, vaikka tällä hetkellä on epätodennäköistä, että säännöstä tultaisiin soveltamaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin niistä tilanteista, joissa veden toimittaminen yleiseen verkkoon johtuu yksikön oman kulutuksen vaihtelujen tasaamisesta. Jos kyseinen yksikkö on muu kuin lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu viranomainen, sitä ei tietyin edellytyksin katsota erityisaloilla toimivaksi yksiköksi sen toimittaessa ylijäämävettä verkkoon. Lain soveltamisalan ulkopuolelle voisi siten jäädä samoin, kuin kaasun, lämmön ja energian kyseessä ollen, julkinen yritys 3 momentissa mainittujen edellytysten täytyessä. Poikkeus ei koske lain 5 §:n 1 momentissa mainittuja valtion ja kuntien viranomaisia eikä julkisoikeudellisia laitoksia. Säännöksen soveltaminen Suomen oloissa ei yleensä tule kysymykseen. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 4 artiklan 3 kohtaan. Samasta syystä kuin edellä 2 momentin kohdalla, ehdotetaan, että säännös voimaan saatetaan direktiivin mukaisena.

Pykälän 4 momentissa lain soveltamisalasta suljettaisiin pois raakaveden hankinta. Raakavedellä tarkoitetaan juomaveden valmistamiseen tarkoitettua pintavettä. Direktiivin johdantokappaleessa 26 on todettu, että tava-

rahankintoja koskevat säännökset eivät sovellu veden hankintaan, koska vesi on joka tapauksessa hankittava sen käyttöpaikkaa lähellä sijaitsevista lähteistä. Raakavettä ei ole määritelty vesihuoltolaissa, mutta käsitettä käytetään sen 15 ja 36 §:ssä.

8 §. Eräät liikenteen palvelut. Pykälän 1 momentin mukaan erityisalojen toimintaa olisi julkisten kuljetuspalvelujen tarjoaminen rautateitse, raitioteitse, linja-autolla ja metrolla. Kuljetuspalvelut kuuluvat laissa säädettyihin toimintoihin, jos niitä tarjotaan viranomaisten toiminnalle asettamien ehtojen, kuten liikenneitäviä reittejä, asiakkaiden käytävissä olevien liikennevälineiden kapasiteettia tai vuorotiheyttä koskevien ehtojen mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan lakia ei kuitenkaan sovellettaisi julkisten linja-autokuljetuspalvelujen tarjoamiseen, jos muut yksiköt voivat vapaasti tarjota samoja palveluja vastaavilla ehdoilla joko yleisesti tai tietyllä maantieteellisellä alueella. Lain soveltamisalaan kuuluisivat siten esimerkiksi kaupungin liikennelaitoksen bussihankinnat ja myös muiden bussiyritysten hankinnat silloin, kun yritys harjoittaa toimintaa erityis- tai yksinoikeuden nojalla, jolloin 2 momentin edellytykset eivät täyty. Liikennepalvelujen ostajana toimiva julkisyhteisö kuten kunta, lääninhallitus tai pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta YTV ei harjoittaisi erityisalojen hankintalaissa tarkoitettua toimintaa, jos se vain ostaa palveluja niiden tuottajilta. Hankkiessaan liikennepalveluja tällaisen yksikön on siten toimittava hankintalain säännösten mukaisesti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lentokentän tai sataman ylläpitäminen laissa säädettyksi toiminnaksi samoin, kuin yleensä tähän liittyvä terminaalipalvelujen tarjoaminen ilma- tai vesiliikenteen harjoittajille. Lain soveltamisalaan kuuluvaan palvelutoimintaan liittyviä hankintoja olisivat siten esimerkiksi terminaalirakennusten rakentaminen ja niihin liittyvien kiinteistöhuoltopalvelujen ostaminen. Lentokenttien ylläpitämisen tai muiden terminaalipalvelujen osalta katetta ei ole tarkemmin rajattu. EY:n tuomioistuimien on Lissabonin lentokenttää koskevassa tapauksessa (C 247/89 *Komissio v. Portugal*, Kok. 1991 I – 3659) todennut, että telekommunikaati-

tiöjärjestelmän, kuten puhelinvaihteen, rakentamista koskeva tarjouskilpailu kuuluu erityisaloihin koskevassa direktiivissä säädettyyn toimialaan. Kyseisen viranomaisen tehtävänä oli huolehtia liikennepalvelujen hallinnoinnista ja tarvittavan infrastruktuurin luomisesta. Suomessa lentokenttäverkostoa ylläpitää Ilmailulaitos. Satamia ylläpitävät muun muassa kunnalliset satamalaitokset.

9 §. Postipalvelut. Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisesta postipalvelulain (313/2001) mukaisten postipalvelujen tarjoamiseen laissa säädetyn siirtymäkauden jälkeen. Säännös perustuisi erityisalojen hankintadirektiivin 6 artiklaan, jossa postipalvelut on määritelty hieman postipalvelulakia laajemmin. Direktiivin 6 artiklan mukaisesti säännöksiä tulisi soveltaa myös muihin kuin postipalveluihin, edellyttäen, että niitä tarjotaan yksikkö, joka on myös postipalveludirektiivin (Yhteisön postipalvelujen sisämarkkinoiden kehittämistä ja palvelun laadun parantamista koskevasta yhteisistä säännöistä 15 päivänä joulukuuta 1997 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/67/EY) mukainen yksikkö. Tällaisia muita palveluja ovat direktiivin mukaan esimerkiksi kuriiripalveluiden hallintopalvelut, kokonaan sähköisesti toteutettavat lisäarvopalvelut, suoramarkkinointipalvelut, eräät rahoituspalvelut, postimerkkien keräämiseen liittyvät palvelut ja logistiikkapalvelut. Tällaiset palvelut kuuluisivat direktiivin soveltamisalaan kuitenkin ainoastaan, jos ne eivät kuulu avoimen kilpailun piiriin siten kuin direktiivin 30 artiklan 1 kohdassa tarkoitetaan. Suomessa mainitut palvelut kuitenkin ovat täysin kilpailtuja, joten tältä osin ehdotetaan, että säännös koskisi ainoastaan postipalvelulain mukaisia toimintoja.

Postipalveluja tarjoaviin yksiköihin ei niiden oikeudellisesta asemasta riippumatta tällä hetkellä sovelleta direktiivissä 93/38/ETY vahvistettuja sääntöjä. Erityisaloihin hankintadirektiivissä annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus säätää siirtymäkaudesta, joka koskee tämän erityisaloihin hankintasäännösten soveltamista postipalvelujen alalla toimiviin hankintayksiköihin. Siirtymäkauden ehdotetaan lain 64 §:n mukaisesti kestävän enintään 31.12.2008 saakka.

Erityisaloihin hankintadirektiivin 30 artik-

lan sääntöjä, jotka koskevat suoraan kilpailulle avoimien alojen poissulkemista direktiivin soveltamisalasta, voidaan soveltaa myös postipalveluja tarjoavien hankintayksiköiden hankintoihin. Kilpailujen alojen poissulkemisesta ehdotetaan säädettäväksi lain 11 §:ssä.

10 §. *Useita toimintoja koskevat hankintasopimukset.* Säännös olisi uusi ja se perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 9 artiklaan. Säännös koskisi hankintoja, jotka palvelevat useita toimintoja. Useita toimintoja koskevissa hankinnoissa sovelletaan niitä säännöksiä, jotka koskevat toimintoa, jonka tarpeita hankinta pääasiallisesti palvelee. Hankinnan pääasiallisen tarkoituksen määrittely voisi perustua arviointiin tarpeista, joihin hankinnan on vastattava. Arvioinnin tekee hankintayksikkö arvioidessaan sopimuksen arvoa ja laatiessaan tarjouspyyntöä. Jos on mahdollista jakaa hankinta ja tehdä erilliset sopimukset kunkin toiminnon tarpeita vastaavista hankinnoista, pykälä ei tulisi sovellettavaksi. Tällöin hankintoihin sovelletaan niitä säännöksiä, joiden soveltamisalaan kuuluvasta toiminnosta on kulloinkin kysymys.

Pykälän 2 ja 3 momentissa esitettäisiin periaate, jonka mukaan epäselvissä tapauksissa sovelletaan yksityiskohtaisempia säännöksiä. Jos ensisijaista käyttötarkoitusta ei kyetä määrittelemään, sovellettaisiin aina joko hankintalakia tai erityisalojen hankintalakia. Jos jokin toiminnosta kuuluu erityisalojen hankintalain soveltamisalaan ja jokin toinen hankintalain soveltamisalaan eikä ole täysin selvää kumpaa toimintoa hankinta enemmän palvelee, sovellettaisiin hankintalakia. Jos jokin toiminnosta kuuluu erityisalan hankintalain soveltamisalaan ja toinen ei kuulu kummankaan hankintalain soveltamisalaan, sovellettaisiin epäselvässä tapauksessa erityisalojen hankintalakia.

11 §. *Suoraan kilpailulle avoin toiminto.* Säännös olisi uusi ja se perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 30 artiklaan. Ala, jolla avoin kilpailu toimii, voidaan jättää hankintasäännösten soveltamisalan ulkopuolelle. Erityisalojen hankintasäännöksiä on perusteltu muun ohessa sillä, että näillä aloilla kilpailu puuttuu lähinnä aloilla toimivien yksiköiden monopoliasemasta ja niille myönnettyistä yksin- tai erityisoikeuksista johtuen. Tällai-

sen erioikeuden vastineeksi on asetettu hankintoja koskevaa julkistamista ja menettelyjä koskeva säännöstö. Kun jollakin alalla todetaan olevan todellista kilpailua, menettelysäännösten noudattamisesta tulisi voida luopua. Tällä perusteella soveltamisalasta on aiemmin poistettu esimerkiksi teleala.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että lakia ei sovellettaisi hankintoihin, jotka tehdään sellaisen toiminnon suorittamiseksi, jonka osalta on erityisalojen hankintadirektiivin 2004/17/EY 30 artiklan mukaisesti vahvistettu, että toiminto on suoraan avoin kilpailulle markkinoilla, joille pääsy ei ole rajoitettu.

Erityisalojen hankintadirektiivin 30 artiklan 3 kohdan mukaan markkinoille pääsy ei ole rajoitettu, jos jäsenvaltio on pannut täytäntöön direktiivin liitteessä XI mainitun lainsäädännön. Yhteisön lainsäädännön täytäntöönpano ei kuitenkaan yksinään riitä näyttöksi siitä, että kilpailu toimialalla on tosiasiallisesta vapaata. Komissio on 7.1.2005 tehnyt päätöksen K (2004) 5769 erityisalojen hankintadirektiivin 30 artiklassa säädetyin menettelyn soveltamissäännöistä. Päätöksen liitteenä I on luettelo niistä selvityksistä, joita vapautusta hakevan on toimitettava komissiolle.

Selvitykseksi ei riittäisi pelkästään selostus kyseistä toimialaa koskevasta voimaansaateutusta yhteisöläinsäädännöstä. Hakijan tulisi lisäksi esittää yrityskauppojen yhteydessä esitettävää näyttöä vastaava selvitys tosiasiallisesta kilpailutilanteesta alalla. Avoimen kilpailun olemassaolon määrittämiseksi käytetään perustamissopimuksen kilpailusäännösten perusteita kuten tavaroiden ja palveluiden ominaispiirteitä, vaihtoehtoisten tavaroiden tai palveluiden olemassaoloa, hintaa sekä useamman kuin yhden tavara- tai palveluntoimittajan todellista tai mahdollista olemassaoloa. Jäsenvaltio voi myös pyrkiä osoittamaan, että markkinoille pääsy on tosiasiallisesti ja oikeudellisesti vapaata, vaikka edellä esitettyjä edellytyksiä ei ole olemassa.

Direktiivissä on säädetty useita eri tapoja alan poissulkemista koskevan menettelyn viireille saamiseksi. Direktiivin mukaan asian voisi saattaa viireille jäsenvaltio, jäsenvaltion riippumaton kansallinen viranomainen tai hankintayksiköt. Komissio voisi myös omas-

ta aloitteestaan aloittaa menettelyn. Komissio tulee ilmoittaa aloittamisesta jäsenvaltiolle. Jäsenvaltioille on jätetty harkintavalta sen suhteen, voiko alalla toimiva hankintayksikkö tehdä suoraan hakemuksen komissiolle.

Lakiehdotuksen 2 momentissa ehdotettiin, että alalla toimivat yksiköt voisivat yksin tai yhdessä muiden hankintayksikköiden kanssa tehdä hakemuksen alan poissulkemisesta suoraan komissiolle. Hakemus tulisi kuitenkin lähettää tiedoksi kauppaja teollisuusministeriölle. Käytännössä komission vaatimat selvitykset kilpailun avoimuudesta ovat siinä määrin laajoja, että ei ole todennäköistä, että yksittäinen hankintayksikkö tekisi hakemuksen. Hakemuksen voisivat kuitenkin tehdä esimerkiksi toimialan suurimmat toimijat tai hankintayksikköiden toimeksiannosta alan etujärjestö.

Hakemuksessa on ilmoitettava ja toimitettava komissiolle kaikki asian tutkimiseksi tarvittavat tiedot kuten tiedot kaikista laeista, asetuksista, hallinnollisista määräyksistä ja sopimuksista, jotka koskevat vapauttamisen edellytysten täyttymistä. Erityisalojen hankintadirektiivin 30 artiklan 4 kohdan mukaan hakemukseen voitaisiin liittää myös kyseisellä alalla toimivaltaisen riippumattoman viranomaisen kannanotto. Lakiehdotuksessa ei ehdoteta kulloinkin soveltuvan viranomaisen nimeämistä. Käytännössä komissio tulee pyytämään jäsenvaltiolta lausunnon hakemuksesta, jolloin asiaan tulee myös jäsenvaltion kannanotto.

Komissiolla on kolme kuukautta aikaa tutkia hakemus ja tehdä päätös vapauttamisesta. Määräaikaa voidaan jatkaa enintään 3 kuukaudella esimerkiksi lisäselvitystarpeiden vuoksi. Ellei komissio tee päätöstä määräajassa, katsotaan hakemus hyväksytyksi.

3 luku **Kynnysarvot ja sopimuksen ennakoitun arvon laskeminen sekä poikkeukset soveltamisalasta**

12 §. Kynnysarvot. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kynnysarvoista, joiden ylittäviin hankintoihin lakia sovelletaan. Kynnysarvo rakennusurakoille olisi 5 278 000 euroa. Tavara- ja palveluhankintojen kynnysarvo olisi 422 000 euroa ja sitä sovellettaisiin tavara-

ja palveluhankintojen lisäksi suunnittelukilpailuihin. Kynnysarvot olisivat samat riippumatta siitä, millä toimialalla hankintayksikkö toimii ja mikä palvelu on kyseessä.

Ehdotetut kynnysarvot perustuvat 19 joulukuuta 2005 annettuun Euroopan yhteisöjen komission kynnysarvojen muuttamista koskevaan asetukseen (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 2004/17/EY ja 2004/18/EY muuttamisesta hankintoja koskevien sopimuksen tekomenettelyihin sovellettavien kynnysarvojen osalta annettuun komission asetukseen 2083/2005). Hankintadirektiivien kynnysarvot perustuvat Maa- ilman kauppajärjestön julkisten hankintojen sopimuksessa määriteltyihin kynnysarvoihin. Julkisten hankintojen sopimuksessa kynnysarvot on määritelty erityisnosto-oikeuksin (SDR). Erityisalojen hankintadirektiivin 69 artiklassa säädetään euroina ilmaistujen kynnysarvojen säännöllisestä tarkistamisesta, jotta ne voidaan tarvittaessa mukauttaa euron arvon mahdollisiin muutoksiin erityisnosto-oikeuksiin nähden. Komissio tarkastaa kynnysarvot kahden vuoden välein.

Komissio julkaisee tarkistetut kynnysarvot ja niiden vasta-arvot kansallisina valuuttoina sekä mukautetut kynnysarvot Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä niiden tarkistusta seuraavan marraskuun alussa. Pykälän 2 momentissa kauppaja teollisuusministeriö veloitetaan viivytyksettä julkaisemaan ilmoitus kynnysarvoista virallisessa lehdessä.

13 §. Hankinnan ennakoitun arvon laskeminen. Pykälä koskisi hankintasopimuksen ennakoitun arvon laskemisessa noudatettavia yleisiä periaatteita. Ennakoidun arvon laskemisesta säädetään voimassaolevan peruspalveluasetuksen 6 §:ssä, jossa säädetään myös eräiden palveluhankintojen ennakoitun arvon laskennasta. Erityisalojen hankintadirektiivissä sopimuksen ennakoitun arvon laskemisesta on säädetty 17 artiklassa.

Hankinnan ennakoitun arvon laskeminen säilyisi aiempaan tapaan laskennallisena toimenpiteenä, jonka avulla pyritään selvittämään, soveltuvatko kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevat säännökset kyseiseen hankintaan. Ennakoidun arvon laskentaa säännöllä pyritään estämään hankintojen pilkkominen ja ilmoitusvelvollisuuden kiertäminen.

Pykälän *1 momentin* mukaan hankinnan ennakoitun arvon laskemisessa olisi käytettävä pääsääntöisesti suurinta maksettavaa kokonaiskorvausta ilman arvonlisäveroa. Kokonaiskorvaukseen sisältyisivät optio- ja pidennys ehdot sekä hankintamenettelyn kuudessa maksettavat korvaukset ehdokkaille ja tarjoajille. Jos tarjouskilpailu järjestetään useamman hankintayksikön yhteishankintana, on hankinnan ennakoitun arvon laskennassa otettava huomioon kaikkien hankintamenettelyyn osallistuvien hankintayksiköiden sopimuskokonaisuuksien arvo. Edellä mainittu periaate on vahvistettu esimerkiksi korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa 27.11.2002 taltio 3101.

Pykälän *2 momentin* mukaan rakennusurakan ennakoitun arvon laskennassa tulisi huomioida rakennustyön arvon lisäksi myös rakennusurakalle tarpeellisten tavaroiden ja palveluiden arvo sekä tavarat ja palvelut, jotka hankintayksikkö antaa urakoitsijan käyttöön. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 17 artiklan 4 kohtaan

Pykälän *3 momentin* mukaisesti erillisinä osina toteutettavissa hankinnoissa kaikkien osien ennakointi yhteisarvoa tulisi ottaa huomioon sopimuksen ennakoitun arvon laskemisessa. Yhteenlasketun arvon ylittäessä EU-kynnysarvon, olisi laissa säädettyjä menettelytapoja noudatettava. Sopimuksen jakaminen osiin on sinänsä sallittua, mutta edellytyksenä on, että sopimuksen kokonaisarvoksi katsotaan kaikkien erien yhteenlaskettu kokonaissumma. Tällöin jokainen osahankinta tulee kilpailuttaa EU-laajuista ilmoittamismenettelyä noudattaen. Lainkohdalla pyritään estämään säännösten kiertämisen tarkoituksessa tehtävä hankintojen toteuttaminen erissä. Momentti on muotoiltu erityisalojen hankintadirektiivin 17 artiklan 6 a) kohdan ensimmäisen ja toisen kappaleen muotoilua vastaavaksi.

Pykälän *4 momentti* vastaisi pääsääntöisesti voimassa olevan peruspalveluasetuksen 8 §:ää. Säännös mahdollistaisi EU-kynnysarvoa koskevien menettelytapavaihtoehtojen noudattamisen sellaisissa tavara- ja palveluhankintojen osissa, jotka alittaisivat 80.000 euroa sekä sellaisissa rakennusurakoiden osissa, jotka alittaisivat 1 miljoona euroa ja joissa muuten tulisi noudattaa EU-

kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskevaa sääntelyä. Ehtona on, että osien yhteenlaskettu arvo on enintään 20 prosenttia kaikkien kyseiseen hankintaan kuuluvien osien yhteisarvosta. Säännös vastaa erityisalojen hankintadirektiivin 17 artiklan 6 kohdan a ja b alakohtien viimeistä kappaletta.

Pykälän *5 momentin* mukaan ennakoitun arvon laskemisessa lähtökohtana pidettäisiin arvon pätemistä hankintailmoituksen lähettämishetkellä tai hankintamenettelyn aloittamisen muuna hetkenä. Siten myöhemmin esimerkiksi hyödykkeiden hinnoissa tapahtuvien yllättävien muutosten johdosta hankintamenettelyä ei tarvitsisi muuttaa vastaamaan ennakoitun arvon muutosta ja esimerkiksi EU-kynnysarvon muutosta. Mahdollisten tiedossa olevien hinnan muutosten merkitys tulisi kuitenkin huomioida sopimuksen ennakointua arvoa laskettaessa.

14 §. *Eräiden palveluhankintojen ennakoitun arvon laskeminen.* Pykälä koskisi vaikutuspalvelujen, rahoituspalvelujen sekä suunnittelupalvelujen ennakoitun arvon laskemisessa huomioitavia maksuja ja korvauksia. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 17 artiklan 10 kohtaan ja vastaa voimassa olevan peruspalveluasetuksen 6 §:n 2 momenttia.

Säännösehdotuksen mukaan mainituissa palveluhankinnoissa tulisi huomioida maksettavien maksujen ja korvausten lisäksi esimerkiksi pankkipalveluihin liittyvät korot. Suunnittelukilpailun ennakoitun arvon perusteella ratkaistaisiin muun muassa hankinnasta ilmoittamista koskevien säännösten soveltuvuus. Säännös koskisi vain ennakoitun arvon laskemisessa noudatettavia periaatteita eikä säännöksellä ole tarkoitus ottaa kantaa hankinnan kilpailuttamisen tapoihin. Jos hankintayksikkö päättää kilpailuttaa suunnittelukilpailun ja toteutuksen erikseen, voitaisiin tämä huomioida hankinnan ennakointua arvoa laskettaessa.

15 §. *Ennakoitun arvon laskeminen sopimuskautelta.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi pitkäaikaisissa hankintasopimuksissa noudatettavista ennakoitun arvon laskemissäännöistä. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 17 artiklan 3, 7 - 9 ja 11 kohtiin ja se vastaa voimassa olevan peruspalveluasetuksen 7 §:ää. Säännös koskisi eri-

tyisesti sellaisia sopimustyyppisiä, joissa maksut suoritetaan useassa erässä, esimerkiksi kuukausittain.

Jos määräaikaisen sopimuksen sopimuskausi on alle neljä vuotta, laskettaisiin sopimuksen kokonaisarvon selvittämiseksi yhteen sopimuskauden ajalta kertyvät makuerät. Toistaiseksi voimassaolevan, voimassaoloajaltaan epävarman tai yli neljä vuotta voimassa olevan sopimuksen osalta kokonaisarvoksi katsottaisiin sopimuksen arvo neljältä vuodelta. Pykälän *1 momentin* mukaan tämä tapahtuu kertomalla sopimuksen kuukausittainen arvo luvulla 48.

Määräajoin uudistettavien tai säännöllisesti toistuvien vuosisopimusten osalta ennakoitu kokonaisarvo laskettaisiin lähtökohtaisesti edellisen vuoden tai tilikauden vastaavien hankintojen arvon mukaan. Tästä arvosta vähennettäisiin tai siihen lisättäisiin ne ennakoitut muutokset, joita tulevalla sopimuskaudella on odotettavissa. Säännöksen mukaan määräaikaisten sopimusten ennakoitun arvon laskennassa olisi käytettävä voimassaolon aikaista kokonaisarvoa jäännösarvo mukaan lukien. Toistaiseksi voimassa olevien hankintojen osalta sopimuksen ennakoituihin arvoihin laskennassa tulisi käyttää sopimuksen kuukausiarvoa kerrottuna luvulla 48, jolloin huomioiduksi tulisivat neljän vuoden aikana tapahtuvat korvaukset. Määräajoin uudistettavien sopimusten osalta ennakoitun kokonaisarvon laskennassa käytettäisiin edellisen vuoden tai tilikauden vastaavien hankintojen arvoa huomioiden ne ennakoitut muutokset, joita tulevalla sopimuskaudella on odotettavissa.

Pykälän *4 momentin* mukaan puitejärjestelyjen osalta ennakoitun arvon laskennassa käytettäisiin puitejärjestelyn keston ajalle suunniteltujen hankintojen enimmäisarvoa.

16 §. *Kielto jakaa hankintaa tai yhdistellä hankintoja keinotekoisesti.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi nimenomainen kielto säännösten kiertämisen tarkoituksessa tehtävästä hankinnan jakamisesta osiin, ennakoitun arvon laskemisesta poikkeuksellisiin menetelmin sekä eri kynnysarvon omaavien hankintojen yhdistämisestä toisiinsa. Säännöksessä kielletäisiin myös eri toimintoihin kohdistuvien hankintojen yhdisteleminen siinä tarkoituksessa, että erityisalojen hankinta-

lain tai 10 §:n tarkoittamissa tapauksissa hankintalain soveltamisesta välttyttäisiin. Pykälä pohjautuu erityisalojen hankintadirektiivin 9 artiklan 2. kappaleeseen sekä 17 artiklan 2 ja 5 kohtiin ja se vastaisi voimassa olevan peruspalveluasetuksen 9 §:ää.

Säännös koskisi kaikkia hankintoja. Hankinnan jakamisen osiin tulee perustua todellisiin taloudellisiin tai teknisiin seikkoihin, jotka hankintayksiköiden tulee pystyä näyttämään tarvittaessa toteen. Lähtökohtana arvioinnissa olisi luontevan hankintakokonaisuuden määrittely. Luontevasti samanaikaisesti kilpailutettavien samantyyppisten hankintojen tulisi kuulua samaan hankintakokonaisuuteen. Huomiota voidaan kiinnittää ajanjaksoihin, joiden aikana tehtäviä hankintatöitä kilpailutetaan kokonaisuuksina suunnitelmallisessa hankintatoimessa. Ehdotetun pykälän vastaista olisi siten esimerkiksi jakaa samanlaisista tavaroista koostuva hankinta osissa kilpailutettavaksi lain säännösten välttämisen tarkoituksessa.

Säännös ei kuitenkaan estäisi hankinnan jakamista eriin sellaisissa tapauksissa, joissa kunkin erän hankinta toteutetaan lakiehdotuksen menettelytapavaatimusten mukaisesti. Laajan hankinnan jakaminen osiin saattaa olla hankinnasta aiheutuvan taloudellisen tai teknisen riskin jakamisen tai kilpailuolosuhteiden huomioimisen kannalta perusteltua. Menettely ei olisi pykälässä tarkoitettua pilkkomiskiellon vastaista, jos se ei johda lain velvoitteiden kiertämiseen. Sitä vastoin ilman kilpailuttamista samanaikaisesti tai lyhyehkön ajan kuluessa tilattavien samanlaisten tavaroiden, palvelujen tai rakennustöiden osalta kysymyksessä voitaisiin katsoa olevan pilkkomiskiellon vastainen menettely. Toistuvat hankinnat voidaan toteuttaa esimerkiksi puitejärjestelyin.

Sellaisten tavaroiden tai palvelujen arvoa, jotka eivät ole välttämättömiä tietyn rakennusurakan toteuttamiseksi, ei saisi lisätä kyseisen rakennusurakan arvoon siinä tarkoituksessa, että näitä tavaroita tai palveluja koskevat hankinnat jäisivät lain soveltamisalan ulkopuolelle. Suomalaisessa oikeuskäytännössä asiaa on käsitelty esimerkiksi korkeimman hallinto-oikeuden 15.1.2004, taltio 61, antamassa päätöksessä.

Säännöksessä kielletäisiin myös yhdiste-

lemästä eri toimintoihin kuuluvia hankintoja siinä tarkoituksessa, että lain soveltamisesta vältyttäisiin. Säännöksessä viitattaisiin useita toimintoja koskevaan 10 §:ään. Jos hankinta kohdistuu useampaan toimialaan, on noudatettava niitä säännöksiä, joihin hankinta pääasiassa kohdistuu. Epäselvissä tapauksissa noudatettaisiin yksityiskohtaisempaa sääntelyä. Soveltamisalaa kuuluvia hankintoja ei saisi keinotekoisesti yhdistää soveltamisalaa kuulumattomaan hankintaan, jos tarkoituksena on välttää erityisalojen hankintalain tai hankintalain soveltuminen.

17 §. *Yleiset hankintoja koskevat poikkeukset soveltamisalasta.* Pykälässä säädettäisiin erityisalojen hankintadirektiivin mukaisesti lain soveltamisalan rajoituksista. Oikeuskäytännössä soveltamisalasta poikkeamisen edellytyksiä on tulkittu suppeasti. Hankintayksiköllä on perusteluvollisuus edellytyksen olemassaolosta.

Pykälän 1 kohdassa soveltamisalan ulkopuolelle säädettäisiin rakennusurakoita tai palveluja koskevat käyttöoikeussopimukset, jotka tehdään laissa säädettyjen toimintojen harjoittamiseksi. Säännös olisi uusi ja se perustuisi erityisalojen hankintadirektiivin 18 artiklaan. Erityisaloilla myös rakennusurakoita koskevat käyttöoikeussopimukset eli urakkakonessiot on suljettu soveltamisalan ulkopuolelle. Jälleenmyynnistä ulkopuolisille tahoille säädettäisiin 2 kohdassa. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 19 artiklaan.

Hankintasäännöksiä ei ulotettaisi jälleenmyyntiin tarkoitettujen tavaroiden ostoon, ellei myyntiin liity yksinoikeutta ja muut yksiköt voivat myydä tai vuokrata sen samoin edellytyksin kuin hankintayksiköt. Säännösten ulkopuolelle jäävistä hankinnoista olisi pyynnöstä ilmoitettava komissiolle kaikki tuotteiden ja toimintojen ryhmät, joita ne pitävät edellä olevan mukaisesti soveltamisalaa kuulumattomina. Tietoja ilmoittaessaan hankintayksiköiden tulisi samalla huomauttaa, jos tiedot sisältävät liikesalaisuuksia. Komissio voi julkaista Euroopan unionin virallisessa lehdessä määräajoin tiedoksi luettelot sellaisten tuotteiden ja toimintojen ryhmistä, joita se pitää tähän poikkeukseen kuuluvina. Tällöin komissio ottaa huomioon tietojen kaupallisen arkaluonteisuuden, jos

hankintayksiköt ovat tietoja antaessaan tästä huomauttaneet.

Muuhun toimintaan liittyvistä hankinnoista säädettäisiin 3 kohdassa. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 20 artiklaan. Muut kuin erityisalojen hankintalain erikseen mainitut toiminnot jäisivät erityisalojen hankintalain sääntelyn ulkopuolelle. Jos lain soveltamisalaa kuuluva hankintayksikkö kuitenkin on lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu viranomainen, kuuluu sen muuta kuin tässä laissa säädettyä toimintoa varten tekemä hankinta hankintalain soveltamisalaa.

Mikäli hankinta kohdistuu useampaan eri toimintoon, sovelletaan siihen hankintalain tai erityisalojen hankintalain säännöksiä sen mukaan, mitä toimintoa hankinta ensisijaisesti palvelee. Useita toimintoja koskevista hankinnoista on säädetty tämän lain 10 §:ssä.

Kolmansien maiden alueella tapahtuva toiminta vapautettaisiin soveltamisalasta 4 kohdan mukaan. Tämä tarkoittaa sitä, että EU:n ja ETA-alueen ulkopuolisissa maissa tapahtuvaan toimintaan liittyvät hankinnat jäisivät pääsääntöisesti asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Poikkeuksen muodostaisivat sellaiset toiminnot, joihin käytetään yhteisön alueella olevaa kiinteää verkkoa tai aluetta. Esimerkiksi jos kolmanteen maahan toimitetaan energiaa Euroopan yhteisön alueella sijaitsevan verkon kautta, tähän toimintaan liittyvät hankinnat olisivat normaaleja erityisalaaan liittyviä hankintoja. Myös vesihuoltoon liittyvät hankinnat kolmansien maiden alueella saattavat tietyin edellytyksin kuulua lain soveltamisalaa. Säännös pohjautuu erityisalojen hankintadirektiivin 20 artiklaan ja vastaa peruspalveluasetuksen 5 §:n 2 kohtaa. Säännös muuttuisi aiempaan nähden sikäli, että eräitä vesirakennushankkeita, maan kastelua ja kuivatusta koskeva poikkeus on jätetty pois. Suomessa tällä muutoksella ei ole merkitystä. Ehdotuksen mukaan laki ei siten koskisi mitään kolmansissa maissa harjoitettavaa toimintoa.

Säännösten ulkopuolelle jäävistä kolmansista maista suoritettavista hankinnoista on pyynnöstä ilmoitettava komissiolle. Komissio voi julkaista Euroopan unionin virallisessa lehdessä määräajoin tiedoksi luettelot niistä toimintojen ryhmistä, joita se pitää tähän poikkeukseen kuuluvina. Tällöin komissio

ottaa huomioon tietojen kaupallisen arkaluonteisuuden, jos hankintayksiköt ovat tietojen antaessaan tästä huomauttaneet.

Pykälän 5 kohdan mukaan lakia ei sovelletaisi salassa pidettävissä hankinnoissa, erityisiä turvatoimenpiteitä koskevista hankinnoissa eikä myöskään keskeisten turvallisuusetujen vaatiessa muuta menettelyä. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 21 artiklaan ja vastaa voimassa olevan hankintalain 1 §:n 2 momentin 1 kohtaa. Salassapitotarvetta arvioitaisiin lähtökohtaisesti viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevan lainsäädännön perusteella. Salassapitotarve perustuu usein lainkohdassa tarkoitettuihin turvallisuusintresseihin ja se on arvioitava tapauskohtaisesti.

Suhteellisuusperiaate edellyttää lisäksi, että salassapito- ja turvallisuusintressit pyritään turvaamaan ensisijaisesti lainsäädännön mukaisissa menettelyissä käyttämällä salassapitotarpeen parhaiten turvaavia hankintamenettelyjä, vaihtoehtoisuuksin tai turvallisuutta koskevin velvoittein. Salassapitotarpeen koskiessa vain osaa hankinnasta, muu osa kuuluisi yleensä kilpailuttamisvelvoitteiden piiriin.

Pykälän 6 kohdan mukaan lain soveltamisalan ulkopuolella olisivat hankinnat, joita koskevat eri menettelysäännöt ja jotka tehdään Suomen solmiman kansainvälisen sopimuksen nojalla, kansainvälisen järjestön erityisen menettelyn nojalla tai joukkojen sijoittamiseen liittyvän kansainvälisen sopimuksen nojalla. Pykälä perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 22 artiklaan. Erityisalojen hankintadirektiivin 22 artiklan a alakohdan mukaan hankintoja tai hankkeita koskevista kansainvälisistä sopimuksista on ilmoitettava Euroopan yhteisöjen komissiolle.

18 §. Palveluhankintoja koskevat poikkeukset soveltamisalasta. Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalan rajauksista eräissä palveluhankinnoissa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät palveluhankintasopimukset, jotka koskevat maan, olemassa olevien rakennusten tai muun kiinteän omaisuuden hankintaa tai vuokrausta millä tahansa rahoitusmuodolla. Tällaisiin sopimuksiin liittyy erityispiirteitä, joiden vuoksi niiden kilpailuttaminen erityisalojen

hankintalainsäädännön menettelytapavaatimusten mukaisesti on epätarkoituksenmukaista. Kiinteän omaisuuden ja olemassa olevien rakennusten hankinnassa tulee noudattaa muihin säännöksiin perustuvaa taloudellista harkintaa sekä avoimuus- ja tasapuolisuusvaatimuksia. Erityisalojen hankintalainsäädännön ulkopuolella eivät kuitenkaan olisi rakennusurakkasopimukset, joiden kohteena on hankintayksikön vaatimuksia vastaavan rakennusurakan toteuttaminen millä tahansa tavalla. Lakia sovellettaisiin 1 kohdan mukaisesti myös kiinteän omaisuuden hankintaa tai vuokrausta koskeviin rahoituspalvelujen hankintaan. Tällaisia rahoituspalveluja ovat esimerkiksi vakuutuspalvelut.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan lakia ei sovellettaisi välimies- ja sovittelupalveluja koskeviin sopimuksiin, joiden kilpailuttamiseen erityisalojen hankintalainsäädännön menettelytavat eivät tarkoituksenmukaisella tavalla soveltuu.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan lain soveltamisalaan eivät kuuluisi myöskään arvopaperien ja rahoitusvälineiden liikkeellelaskuun, ostoon, myyntiin ja siirtoon liittyvät palvelut. Erityisesti rahan tai pääomien hankinta jäisi lain soveltamisalan ulkopuolelle, joten lainanottoa ei tarvitsisi kilpailuttaa. Säännös olisi rahan- ja pääoman hankkimisen osalta uusi.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan lakia ei sovellettaisi työsopimuksiin. Erityisalojen hankintalain menettelytavat eivät yleensä ole tarkoituksenmukaisia työntekijöiden hakemisessa. Nimenomainen poissuljenta on kuitenkin tarpeen, sillä työsopimukset voivat täyttää 4 § 1 momentin 1 kohdassa olevan hankintasopimuksen määritelmän. Työsuhteen tunnusmerkkien täyttymisen arvioinnissa lähtökohtana olisi työlainsäädäntö.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät myös tutkimus- ja kehittämispalvelut, paitsi jos niistä saatava hyöty koituu yksinomaan hankintayksikölle sen toiminnassa käytettäväksi ja hankintayksikkö korvaa suoritettun palvelun kokonaan. Laki tulisi sovellettavaksi lähinnä alihankintatyyppeeseen, hankintayksikön täysin maksamaan ja yksinomaan hankintayksikön käyttöön tulevaan tutkimus- ja kehitystyöhön. Säännöksellä pyritään edis-

tämään EY:n perustamissopimuksen 163 artiklan mukaista tutkimuksen ja teknologian kehittämistä Euroopan yhteisössä. Soveltamisalasta olisivat käytännössä poissuljettuja esimerkiksi korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muiden tiedeyhteisöjen yhteisesti rahoittamat tutkimusohjelmat. Lainkohdassa tarkoitettujen tutkimushankkeiden tunnistamisessa merkityksellistä on tutkimuksen avoimuus ja tutkimuksen hyödynnettävyys mahdollisimman laajasti.

Pykälän 2 momentin mukaan erityisalojen hankintalakia sovellettaisiin kuitenkin missä tahansa muodossa tehdyn osto- tai vuokrasopimuksen kanssa samanaikaisesti, ennen sitä tai jälkeen tehtäviin rahoituspalveluja koskeviin sopimuksiin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lain soveltamisesta liitteen A ensisijaisiin ja liitteen B toissijaisiin palveluhankintoihin. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 31 ja 32 artikloihin.

Lain liitteet A ja B sisältäisivät luettelot palveluhankinnoista, jotka kuuluvat lain soveltamisalaa. Liitteet vastaisivat erityisalojen hankintadirektiivin liitteitä XVII A ja B. Laki soveltuisi palveluihin siten, että sitä sovelletaan kokonaisuudessaan liitteen A ensisijaisiin palveluihin.

Liitteen B toissijaisiin palveluihin sovellettaisiin ainoastaan osaa säännöksistä ja esimerkiksi EU-laajuista ilmoitusvelvoitetta koskevia, muita kuin jälki-ilmoitusta koskevia säännöksiä ei tarvitse noudattaa.

Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 24 artiklaan ja se vastaisi peruspalveluasetuksen 3 §:n 2 momenttia, lukuun ottamatta 3 kohdassa olevien rahoituspalvelujen poissulkemista, joiden osalta sanamuotoa täsmennettäisiin vastaamaan direktiivin sanamuotoa.

19 §. *Hankinnat hankintayksikön sidosyritykseltä tai yhteisyritykseltä.* Sidosyrityshankinnalla tarkoitettaisiin konsernin sisäistä hankintaa. Tavarointa, palveluja ja urakoita saisi näin ollen hankkia ilman tarjouskilpailua toiselta konserniin kuuluvalla yksiköllä. Aiemmasta poiketen säännös koskisi kaikkia hankintoja. Tytär- tai osakkuusyhtiöltä saisi ostaa ilman tarjouskilpailua vain, mikäli tämä yksikkö on perustettu yksinomaan ryhmän sisäiseksi palveluyksiköksi, eikä se myy

enempää kuin 20 prosenttia tavaroistaan, palveluistaan tai urakoistaan ulkopuolisille.

Sidossuhteessa hankintayksikköön oleva yritys ei välttämättä itse ole hankintayksikkö, ellei se harjoita tässä laissa säädettyä toimintaa. Se voi olla perustettu tuottamaan jotakin laissa säädettyä toimintaa palvelevaa tuotetta tai palvelua, esimerkiksi laitteita tai niiden osia. Se on voitu perustaa myös tietotekniikkapalveluja tai kiinteistönhuolto- ja palveluja tarjoavaksi yksiköksi.

Sidosyritys on määritelty pykälän 2 momentissa. Sidosyrityksellä tarkoitetaan yritystä, jonka vuosittaiset tilinpäätökset yhdistellään hankintayksiköiden tilinpäätösten kanssa kirjanpitolain (1336/1997) 6 luvun mukaisesti. Kirjanpitolain soveltamisalaa kuuluttamattomien yksiköiden osalta sidosyrityksellä tarkoitetaan yritystä, johon hankintayksikkö voi suoraan tai välillisesti käyttää 5 §:n 4 momentissa tarkoitettua määräysvaltaa taikka joka voi käyttää määräysvaltaa hankintayksikköön tai joka kuuluu hankintayksikkönä toisen yrityksen määräysvaltaan omistuksen, rahoitusosuuden tai yritystä koskevien sääntöjen nojalla. Direktiivissä ei oteta kantaa siihen, miten suurin osuuksin tällainen tytär- tai osakkuusyrittä tulee omistaa. Oikeuskäytännön kehittyessä lakia jouduttaneen tältä osin tarkistamaan.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin lisäksi soveltamisalan ulkopuolelle hankintayksiköistä koostuvan yhteisyrityksen sisällä tapahtuvat hankinnat. Yhteisyritys voisi tehdä hankintoja suoraan siinä mukana olevalta hankintayksiköltä samoin kuin hankintayksikkö yhteisyritykseltä, jossa se on osakkaana. Lisäedellytyksenä on, että yhteisyritys on perustettu kyseisen toiminnan harjoittamiseksi vähintään kolmen vuoden ajaksi ja että yhteisyrityksen perustamisasiakirjassa todetaan yhteisyrityksen perustaneiden hankintayksiköiden kuuluvan siihen vähintään saman ajan.

Erityisalojen hankintadirektiivin 23 artiklan 5 kohdassa on säädetty eräistä tietojenantovelvoitteista komissiolle. Tietojenantovelvoitteesta ehdotetaan säädettäväksi lain 62 §:ssä.

20 §. *Yksinoikeuteen perustuvat palveluhankinnat.* Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalan ulkopuolelle sellaiset palveluhan-

kinnat, jotka tehdään toiselta hankintayksiköltä sille lailla, asetuksella tai hallinnollisella määräyksellä annetun yksinoikeuden perusteella. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 25 artiklaan.

Yksinoikeuden haltijan tulisi säännöksen mukaan olla 5 §:n 1 kohdassa mainittu valtion tai kunnan viranomainen, valtion liikelaitos tai julkisoikeudellinen laitos. Siten muille tahoille myönnettyyn yksinoikeuteen perustuva palvelutuotanto ei oikeuttaisi poikkeamaan lain kilpailuttamissäännöksistä.

Yksinoikeuden tulisi perustua lakiin, asetukseen tai hallinnolliseen määräykseen, joiden on oltava EY:n perustamissopimuksen mukainen. Yksinoikeuksien myöntämisestä säädetään erityisesti EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan 1 kohdassa. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla lainkohdassa mainituin edellytyksin. Suomen perustuslain 18 §:ssä säädetään elinkeinovapaudesta, jonka rajoitukseksi yksinoikeus voidaan katsoa. Suomessa palvelujen tuottamista koskeva yksinoikeus voitaneen antaa siten vain lailla tai lain nojalla. Hallinnolliseen määräykseen perustuvan yksinoikeuden nojalla tehtävät hankinnat tulisivat kysymykseen lähinnä silloin, kun suomalainen hankintayksikkö tekee hankinnan muualla kuin Suomessa palvelutuotantoa yksinoikeudella harjoittavalta muun Euroopan unionin jäsenvaltion viranomaiselta.

21 §. Hankintojen varaaminen työkeskuksille. Säännöksessä mahdollistettaisiin hankintasopimuksen suuntaaminen työkeskuksille tai vastaaville yksiköille taikka vammaisten työllistämisen edistämistä koskevan työohjelmien yhteydessä toteutettavaksi. Hankinnan varaamisesta työkeskuksille tai työohjelman yhteydessä toteutettavaksi olisi ilmoitettava hankintailmoituksessa.

Työkeskuksilla tarkoitettaisiin lakiehdotuksessa yksiköitä, joiden enemmistö on vammaisia, jotka eivät voi vammojensa luonteen vuoksi harjoittaa ammattitoimintaa tavantomaisissa olosuhteissa. Samaten työohjelmien kohteena tulisi olla toiminta, joka on suunnattu pääasiassa vammaisille. Pykälässä tarkoitettua toimintaa olisi esimerkiksi sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 d §:ssä säännel-

ty vammaisten henkilöiden työllistymistä edistävä toiminta.

22 §. Hankinnat yhteishankintayksiköltä. Voimassaolevan hankintalain 5 § 3 momentin mukaan tarjouskilpailua ei tarvitse järjestää yhteishankinnassa, kun hankinta tehdään sellaiselta yhteishankintayksiköltä, joka on noudattanut hankintalain säännöksiä hankinnan tekemisessä. Ehdotettu säännös vastaisi kilpailuttamisveloitteesta poikkeamisen osalta voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Hankintayksikkö voisi hankkia pykälän 1 momentin mukaan kilpailuttamatta tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita yhteishankintayksiköltä. Yhteishankintayksikön olisi kuitenkin noudatettava erityisalojen hankintalain menettelytapaveloitteita ja se olisi myös vastuussa hankinnan asianmukaisesta kilpailuttamisesta. Pykälän 1 momentti perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 29 artiklaan.

Pykälän 2 momentissa oleva yhteishankintayksikön määritelmä olisi uusi. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 1 artiklan 8 kohtaan sekä 29 artiklaan, jonka mukaan yhteishankintaviranomaisella tarkoitetaan hankintaviranomaista, joka hankkii toisille hankintaviranomaisille tarkoitettuja tavaroita tai palveluja taikka tekee näille tarkoitettuja puitejärjestelyjä. Pykälän määritelmään ehdotetaan lisättäväksi edellytys, jonka mukaan yhteishankintayksikön tulisi toimia ja sen tulisi olla perustettu nimenomaan toimimaan yhteishankintayksikkönä taikka sen säännöissä tulisi edellyttää sen toimialan olevan yhteishankintojen tekeminen.

Erityisalojen hankintadirektiivissä olevan määritelmän mukaisesti yhteishankintayksikön tulisi olla hankintayksikkö, joten se voisi olla lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin mukainen kunnan tai valtion viranomainen, liikelaitos taikka julkisoikeudellinen laitos, joka on perustettu yleisen edun tarkoituksessa ilman teollista tai kaupallista luonnetta ja, johon kunnan tai valtion viranomainen tai muu 5 §:n 1 momentissa mainittu taho käyttää valvonta- tai hallintavaltaa. Yhteishankintayksikkö voisi olla myös lakiehdotuksen 19 §:ssä tarkoitettu sidosyksikkö. Sen sijaan yhteishankintayksikkö ei voisi olla 5 §:n 4 momentissa määritelty julkinen yritys tai erityis- tai yksinoikeuden nojalla toimiva yk-

sikkö. Pykälässä ehdotetaan säädettävän edellytyksestä, jonka mukaan yhteishankintayksikön tulee toimia ja sen tulee olla perustettu toimimaan yhteishankintayksikkönä tai sen tehtäviksi tulisi olla nimenomaisesti säädetty tai määrätty yhteishankintojen tekeminen.

Kansallisessa oikeuskäytännössä on katsottu yhteishankintayksikön aseman voivan syntyä myös yksikön tosiasiallisen toiminnan perusteella ilman, että yksikkö olisi perustettu tätä tarkoitusta varten tai että sen tehtäviksi olisi määrätty yhteishankintojen tekeminen. Koska yhteishankintayksiköltä hankkiminen mahdollistaa lain kilpailuttamisvelvoitteesta poikkeamisen, yhteishankintayksikön aseman tulisi perustua nimenomaiseen tahdonilmaisuuksiin kuten perustamista koskevaan säädökseen tai päätökseen. Toiminnan tulee lisäksi olla pysyvää, joten satunnaisia yhteishankintoja tekevää yksikköä ei voitaisi katsoa säännösehdoituksen tarkoittamaksi yhteishankintayksiköksi. Säännöksellä ei ole tarkoitus puuttua toimeksiantoina tehtäviin hankintoihin ja muihin yhteishankintoihin, jotka olisivat edelleen mahdollisia.

4 luku **Velvollisuus ilmoittaa hankinnoista, hankintamenettelyt ja määrääjat**

23 §. Hankinnasta ilmoittaminen. Pykälässä säädettäisiin erityisalojen hankintadirektiivin 41 – 43 artiklan mukaisesti hankintaan liittyvien ilmoitusten julkaisemisvelvoitteesta. Ilmoitusvelvoitteet vastaavat pääasialliselta sisällöltään peruspalveluasetuksen 3 luvussa säädettyä.

Hankintayksikön olisi pykälän *1 momentin* mukaisesti toimitettava julkaistavaksi kausi-ilmoitus, hankintailmoitus, ilmoitus toimittajarekisterin perustamisesta tai käyttämisestä, lyhennetty hankintailmoitus ja suunnittelukilpailua koskeva ilmoitus. Lisäksi hankintayksiköt olisivat velvollisia ilmoittamaan tehdyistä hankintasopimuksista jälki-ilmoituksella.

Erityisalojen hankintadirektiivin 44 artiklan 8 kohdan mukaan hankintayksikkö voisi julkaista direktiivin menettelytapoja noudattaen ilmoituksia myös direktiivin soveltamisalaan kuulumattomista hankinnoista.

Kausi-ilmoituksella tarkoitetaan varainhoitovuoden alussa julkaistavaa ilmoitusta hankintayksikön seuraavan vuoden hankinnoista, jotka ylittävät kausi-ilmoitusrajan. Kausi-ilmoituksen tarkoituksena on antaa yrityksille alustavia tietoja hankintayksikön tulevista hankinnoista. Erityisaloilla kausi-ilmoitus voi toimia myös kutsuna tarjouskilpailuun, jos se tehdään 39 §:ssä säädettyä menettelyä noudattaen.

Ilmoituksella toimittajarekisterin perustamisesta tarkoitetaan ilmoitusta, jossa hankintayksikkö ilmoittaa järjestelmän avulla hankittavien tuotteiden, palveluiden tai rakennusurakoiden kuvauksen sekä tarjoajilta vaadittavat kelpoisuusehdot, jotka täyttämällä ne voivat tulla hyväksytyksi rekisteriin. Erityisalojen hankintadirektiivissä toimittajarekisteristä käytetään ilmaisua kelpoisuusjärjestelmä. Termiä kelpuutusjärjestelmä ei ole määritelty erikseen. Toimittajarekisteriä koskevan ilmoituksen tietosisällöstä on säädetty erityisalojen hankintadirektiivin liitteessä XIV. Jos toimittajarekisteriä käytetään yli kolmen vuoden ajan, siitä on ilmoitettava vuosittain.

Käytännössä toimittajarekisteriä käyttävät yritykset laativat itsestään usein esittelyn, jossa ne kuvaavat toimintaansa ja yleiset hankintaperiaatteensa; mitä ne hankkivat, kuinka hankinnat tehdään, kuinka tarjoajat valitaan ja miten tarjousten käsittelystä edetään tilaukseen ja toimitukseen.

Toimittajarekisteriin liittyvästä ilmoituksesta säädetään erityisalojen hankintadirektiivin 41 artiklan 3 kohdassa. Voimassaolevassa peruspalveluasetuksessa toimittajarekisteriä koskevasta ilmoituksesta on säädetty 19 §:ssä.

Velvollisuus ilmoittaa hankinnoista koskisi EU-kynnysarvot ylittäviä tavara- ja palveluhankintoja sekä rakennusurakoita. Liitteen B palveluhankintoja koskisi ainoastaan jälki-ilmoitusvelvoite. Velvollisuus ilmoittaa hankinnoista koskisi suoraan hankintaa lukuun ottamatta kaikkia hankintoja sekä suunnittelukilpailuja. Erityisaloilla hankintailmoituksen voisi kuitenkin erikseen säädetyissä tilanteissa korvata edellä mainituilla kausi-ilmoituksella tai ilmoituksella toimittajarekisterin käytöstä. Ilmoitusvelvoitteen laiminlyöntiin on EY-tuomioistuimen oikeuskäy-

tännössä suhtauduttu ankarasti (esimerkiksi *tuomiot C-323/96 komissio vs. Belgia (Kok. 1998, s. I-5063) ja C-385/02 komissio vs. Italia (Kok. 2004)*).

Dynaamiseen hankintajärjestelmään osallistumisesta olisi ilmoitettava hankintailmoituksella. Sen sijaan tällaisen järjestelmän sisäisessä kilpailutuksessa, johon osallistuisivat vain järjestelmään hyväksytyt toimittajat, käytettäisiin lyhennettyä hankintailmoitusta. Lyhennetyn hankintailmoituksen tietosisältö olisi huomattavasti suppeampi kuin hankintailmoituksen. Tietosisältö on lueteltu erityisalojen hankintadirektiivin liitteen XIII D-kohdassa.

Jälki-ilmoituksella tarkoitetaan hankintasopimuksen tekemisen jälkeen julkaistavaa ilmoitusta tehdystä hankinnasta. Jälki-ilmoitusveloitteet liittyvät valvontatarkoituksiin ja tilastointitarpeisiin. Jälki-ilmoitusveloite koskisi suorahankintaa lukuun ottamatta kaikkia hankintamenettelyjä. Puitejärjestelyjen osalta jälki-ilmoitus tulisi tehdä puitejärjestelyistä, mutta ei kuitenkaan siihen perustuvista yksittäisistä hankinnoista. Dynaamisessa hankintajärjestelmässä jälki-ilmoitus olisi tehtävä järjestelmään perustuvan sopimuksen tekemisestä. Sopimukset voidaan kuitenkin koota ja lähettää vuosineljänneksittäin.

Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitukset toimitettaisiin julkaistaviksi kauppa- ja teollisuusministeriön määräämälle taholle, joka toimittaisi ne edelleen julkaistaviksi Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Koska ilmoituksen lähettämispäivällä on merkitystä tarjousmenettelyn määräaikojen kulumiselle, hankintayksiköiden tulisi pyydettäessä osoittaa lähettämispäivä. Kauppa- ja teollisuusministeriön määräämä taho merkitsisi lähettämispäivän Euroopan unionin virallisten julkaisujen toimistoon lähetettävään ilmoitukseen.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan, että valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä ilmoitusveloiteista.

24 §. Hankintamenettelyt. Pykälässä säädetäisiin niistä hankintamenettelyistä, joita erityisaloilla toimiva hankintayksikkö voi käyttää. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 40 artiklan 2 kohtaan. Erityisaloilla toimiva hankintayksikkö voisi va-

paasti valita käyttääkö se hankinnassa avointa, rajoitettua vai neuvottelumenettelyä. Neuvottelumenettelyä voitaisiin siten käyttää myös ilman edeltävää avointa tai rajoitettua menettelyä, jos neuvottelumenettelyn käyttämisestä julkaistaan hankintailmoitus. Neuvottelumenettelyn käytölle ei säädettäisi erityisiä edellytyksiä eikä sen käyttöä tarvitsisi erikseen perustella. Suorahankinta olisi mahdollista vain lain 29 §:ssä säädettyissä erityisissä tilanteissa.

Avoimen, rajoitetun ja neuvottelumenettelyn lisäksi hankintamenettelyinä voitaisiin käyttää myös toimittajarekisterin perustamista sekä tarjouskilpailuun kutsumista kausi-ilmoituksella. Puitejärjestely, dynaaminen hankintajärjestelmä ja sähköinen huutokauppa olisivat myös mahdollisia. Puitejärjestelystä säädettäisiin tarkemmin 26 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin dynaamisesta sähköisestä hankintajärjestelmästä ja sähköisestä huutokaupasta. Dynaamisesta hankintajärjestelmästä säädetään erityisalojen hankintadirektiivin 15 artiklassa. Sähköisen huutokaupan käyttämisestä säädetään erityisalojen hankintadirektiivin 56 artiklassa.

25 §. Toimittajarekisteri. Pykälässä säädettäisiin toimittajarekisterin käyttämisestä. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 53 artiklaan. Voimassaolevassa peruspalveluasetuksessa toimittajarekisteriin liittyviä säännöksiä on 17 – 19 §:ssä. Toimittajarekisteri on hankintayksikön tai useamman hankintayksikön yhdessä perustama rekisteri tai luettelo etukäteen asetetut edellytykset täyttävistä toimittajista, jotka ovat ilmoittaneet halukkuutensa tarjota tietyn tyyppisissä hankinnoissa. Hankintayksikkö voi suoraan pyytää tarjouksia toimittajarekisterissä mukana olevilta tarjoajilta.

Pykälän 1 momentissa todettaisiin, että mikäli tarjouskilpailuun kutsutaan ilmoituksella toimittajarekisteristä, tulee tarjouskilpailuun osallistuvat tarjoajat valita rekisteriin hyväksytyistä toimittajista. Yksittäisestä hankinnasta ei julkaistaisi erillistä ilmoitusta. Toimittajarekisterin käytöstä on hyötyä myös yrityksille, koska tarjouspyynnöt toimitetaan rekisteriin merkityille ilman eri pyyntöä. Tämä parantaa erityisesti pienten ja kes-

kisuurien yritysten mahdollisuuksia, koska niiden ei tarvitse käyttää resurssejaan hankintailmoitusten jatkuvaan seurantaan.

Toimittajarekisterissä voitaisiin käyttää erilaisia luokituksia edellyttäen, että ne eivät ole syrjiviä. Hankintakustannusten pienentämiseksi ja tehokkuuden lisäämiseksi erityisesti suuret yksiköt, esimerkiksi energiayritykset, ovat laatineet tuoteryhmittäin jaoteltuja rekistereitä, joihin hyväksytään hankintayksikön asettamien valintaperusteiden mukaisesti toimittajia tai urakoitsijoita. Eräissä Euroopan yhteisöjen maissa on lisäksi virallisia toimittaja- ja urakoitsijarekistereitä, joihin yritykset voivat hakeutua. Myös virallisten rekistereiden valintakriteerien on oltava erityisalojen hankintadirektiivin mukaisia.

Pykälän 2 momentin mukaan toimittajarekisterin rekisteröintiehtojen tai sääntöjen olisi oltava aina syrjimättömiä ja tasapuolisia ja ehtoja tulisi soveltaa samalla tavalla kotimaisiin ja ulkomaisiin tarjoajiin. Syrjimättömiin ehtoihin ja sääntöihin olisi mahdollista sisällyttää myös 50 §:ssä säädettyjä vakavia rikkomuksia koskevat poissulkemisperusteet. Poissulkemisperusteiden sisällyttäminen rekisteröintiehtoihin olisi pakollista silloin, kun rekisteriä käyttävä hankintayksikkö on lain 5 §:n 1 momentissa mainittu viranomainen. Rekisteriehtoihin voisi sisältyä myös teknisiä eritelmiä koskevia vaatimuksia, joista säädetäisiin lain 40 ja 41 §:ssä. Rekisteriä ei saa käyttää väärin esimerkiksi siten, että rekisteröintimaksu on kohtuuton.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että toimittajarekisteri on avoin järjestelmä, johon tarjoajat voivat milloin tahansa hakea kelpuutusta. Rekisteriä koskevat säännöt ja ehdot olisi pyynnöstä toimitettava kaikille hakukaille ja rekisteriin olisi hyväksyttävä kaikki rekisteröintiehtot täyttävät toimittajat. Toimittajilla olisi mahdollisuus käyttää hyväkseen muiden yksiköiden taloudellisia ja rahoituksellisia sekä teknisiä ja ammatillisia voimavaroja samoin edellytyksin kuin mitä 53 §:n 2 momentissa on säädetty.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta käyttää myös muiden yksiköiden toimittajarekistereitä. Toimittajarekisteriä koskevassa ilmoituksessa tulisi viitata tällaiseen kolmannen osapuolen ylläpitämään rekisteriin.

26 §. Puitejärjestelyt. Pykälässä säädettäisiin erityisestä sopimustyyppistä, josta erityisalojen hankintadirektiivissä käytetään ilmaisua puitejärjestely. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 14 artiklaan. Voimassaolevassa peruspalveluasetuksessa on käytetty termiä puitesopimus. Erityisalojen hankintadirektiivin sisältämä puitejärjestelyn määritelmä vastaisi aiempaa puitesopimuksen määritelmää. Puitejärjestely kattaisi yhteistyömuodot, jotka eivät ole suoraan verrattavissa suomalaisessa hankintakäytännössä yleisiin, varsinaisiin puitesopimuksiin. Erityisalojen hankintadirektiivissä määritely yleisiä periaatteita kattava puitejärjestely voi olla myös yhteistyösopimus, jossa ostaja ei ole sitoutunut ostamaan tuotetta edes tiettyä vähimmäismäärää, ja jossa ei ole sovittu tarkasti hinnoista, määristä tai muista hankintaehtoista. Hankinta voi perustua puitejärjestelyyn, jos siitä ilmoitetaan asianmukaisesti. Sopimuksen ennakoitu kokonaisarvo olisi silloin sopimuksen voimassaoloaikana tehtäväksi arvioitujen hankintojen yhteisarvo.

Hankintayksikkö voi pykälän 1 momentin mukaan pitää puitejärjestelyä varsinaisena hankintasopimuksina. Yksittäisiä sopimukseen perustuvia tilauksia ei siten tarvitsisi erikseen kilpailuttaa, vaikka ne ylittäisivätkin kynnysarvot. Vaikka puitejärjestelyssä olisi kysymys perinteistä puitesopimusta välttämättä yhteistyösopimuksesta, saisi hankintayksikkö tehdä suoria hankintoja tällaiseen järjestelyyn valitulta toimittajalta. Edellytyksenä olisi, että puitejärjestely on kilpailutettu tämän lain säännösten mukaisesti.

Hankintadirektiivissä puitejärjestely on määritely samoin kuin erityisalojen hankintadirektiivissä. Hankintadirektiivin 32 artiklassa on kuitenkin erityisalojen hankintadirektiiviä yksityiskohtaisemmin säädetty puitejärjestelyn käyttämisestä koskevista menettelytavoista. Hankintalaissa puitejärjestelystä on ehdotettu säädettäväksi 31 ja 32 §:ssä. Erityisalojen hankintayksiköt voisivat halutessaan soveltaa vastaavia menettelytapoja.

Pykälän 2 momentissa kielletään käyttämisestä puitejärjestelyä väärin kilpailun estämiseksi, rajoittamiseksi tai vääristämiseksi.

27 §. Suunnittelukilpailu. Pykälässä säädettäisiin suunnittelukilpailuissa sovellettavista yleisistä periaatteista sekä osallistujien mää-

rän rajoittamisessa noudatettavista periaatteista. Ehdotettu pykälä perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 60 ja 65 artiklaan. Suunnittelukilpailu määriteltäisiin lakiehdotuksen 4 §:n 15 kohdassa.

Suunnittelua koskevat hankinnat voitaisiin kilpailuttaa suunnittelukilpailuja koskevien säännösten mukaisesti. Suunnittelukilpailun tulisi olla pääsääntöinen kilpailuttamismuoto erityisesti sellaisissa hankinnoissa, joiden kohteena on jo kilpailuttamisvaiheessa luovan työn tulos. Suunnittelukilpailun menettelytapavelvoitteet turvaavat ehdotusten nimettömän ja tasapuolisen arvioinnin näissä hankinnoissa.

Rakennus-, tietotekniikka- ja eräiden muiden alojen suunnitelmien kilpailuttaminen on perinteisesti toteutettu muutoin kuin suunnittelukilpailuina. Näiden suunnitelmien kilpailuttaminen olisi mahdollista toteuttaa edelleen myös muita hankintamenettelyjä käyttäen.

Käytännössä ongelmallisiksi on koettu sellaisten kilpailuttamismenettelyjen käyttö, joissa suunnittelutyö kilpailutetaan palveluhankintana ja, jossa tarjoajien edellytetään liittävänsä tarjouksiinsa valmiin suunnitelman tai suunnitelmaluonnoksen. Menettely ei vastaa suunnitelmien tasapuolisen ja syrjimättömän arvioinnin sekä nimettömyyden suojan osalta suunnittelukilpailun vaatimuksia. Menettelyissä ei yleensä myöskään makseta palkkioita tarjouskilpailuun osallistuneille, jolloin kohtuuttomaksi voi muodostua suunnittelutyön teettäminen korvauksetta tarjouskilpailun osana.

Suunnittelukilpailun perusteella tehtävä hankkeen jatkosuunnittelua tai toteuttamista palveluhankinta voidaan tehdä 29 §:n 9 kohdan mukaisesti suorahankintana, jolloin palveluhankinnan sisällöstä ja ehdoista voidaan neuvotella suunnittelukilpailun voittajan tai useamman voittajan kanssa.

Pykälän 1 momentti perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 60 artiklaan ja se vastaa pääasialliselta sisällöltään voimassaolevan peruspalveluasetuksen 20 §:n 2 momenttia. Säännöksen mukaisesti suunnittelukilpailun sääntöjen tulisi olla kilpailuun osallistumisesta kiinnostuneiden saatavilla. Säännöt voitaisiin toimittaa näille tahoille noudattaen tarjouspyynnön toimittamista koskevia sään-

nöksiä. Säännöt voitaisiin saattaa myös sähköisesti saataville, esimerkiksi hankintayksikön internet-sivuilla.

Suunnittelukilpailuun osallistumista ei saisi rajoittaa alueellisilla perusteilla esimerkiksi rajoittamalla osallistuminen tietystä jäsenvaltiosta tai paikkakunnalta tuleviin henkilöihin tai yrityksiin. Suunnittelukilpailua ei saisi rajoittaa myöskään sillä perusteella, että osallistujien olisi oltava joko luonnollisia henkilöitä taikka oikeushenkilöitä.

Pykälän 2 momentin mukaan suunnittelukilpailuun osallistujien määrää voitaisiin rajoittaa. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 65 artiklaan ja se vastaa voimassa olevan peruspalveluasetuksen 20 §:n 3 momentissa säädettyä. Suunnittelukilpailun osallistujien määrän rajoittaminen olisi tehtävä ennalta ilmoitettujen ja syrjimättömien sääntöjen perusteella ottaen huomioon riittävän kilpailun syntyminen. Osallistujien valinnassa olisi noudatettava niitä periaatteita, joista suunnittelukilpailua koskevassa ilmoituksessa on ilmoitettu. Kilpailuilmoituksessa voidaan ilmoittaa kilpailuun kutsuttavien osallistujien vähimmäismääristä sekä osallistujien ammatilliseen pätevyyteen liittyvistä vaatimuksista.

Käytännössä osallistujien valinnassa voisivat tulla sovellettaviksi suunnittelupalvelujen hankintaan tarkoitettut eri alojen kilpailusäännöt. Kilpailusääntöjä sovellettaessa tulisi kuitenkin ottaa huomioon erityisalojen hankintalain menettelytapavelvoitteiden ensisijaisuus.

Suunnittelukilpailuihin osallistuvilta voitaisiin edellyttää myös tiettyä ammatillista kelpoisuutta, jos tästä on erikseen säädetty. Kelpoisuutta koskevien vaatimusten tulisi olla oikeutetussa suhteessa suunnittelutehtävän vaativuuteen nähden. Vaatimukset eivät saisi olla syrjiviä eivätkä rajoittaa osallistumista tietyn kansalaisuuden omaaviin.

28 §. *Suunnittelukilpailun tuomaristo ja sen päätöksenteko.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi suunnittelukilpailun tuomariston liittyvistä yleisistä vaatimuksista sekä tuomariston työstä. Pykälä perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 65 ja 66 artiklaan. Pykälän 1 ja 2 momentti vastaavat pääosin voimassa olevan peruspalveluasetuksen 21 §:ssä säädettyä. Pykälän 3 momentti on uusi.

Pykälän *1 momentin* mukaan tuomariston jäsenten tulisi olla luonnollisia henkilöitä, jotka ovat riippumattomia kilpailuun osallistuvista. Tuomariston jäsenten esteellisyyden arvioinnissa voitaisiin soveltuvin osin noudattaa mitä hallintolain (434/2003) 28 §:ssä säädetään esteellisyydestä. Jotta osallistujien ehdotusten käsittely olisi riittävän ammattitaitoista, ehdotetaan pykälässä säädettäväksi tuomariston jäsenten ammatilliseen pätevyyteen liittyvistä vaatimuksista. Jos osallistujilta vaaditaan tiettyä ammatillista pätevyyttä, tulisi tuomariston jäsenistä vähintään kolmasosalla olla vastaava ammatillinen pätevyys.

Pykälän *2 momentin* mukaan tuomariston olisi oltava päätöksissään ja lausunnoissaan riippumattomia. Osallistujien ehdotusten vertailu tulisi tehdä ennalta ilmoitetuilla perusteilla, jotka osallistujat ovat voineet ottaa huomioon ehdotuksia laatiessaan. Ehdotusten arvioinnissa ei voitaisi käyttää muita perusteita, kuin niitä, joiden käyttämisestä suunnittelukilpailua koskevassa ilmoituksessa on ilmoitettu. Perusteiden ei tarvitsisi vastata lakiehdotuksen 54 §:n mukaisia valintaperusteita. Osallistujien ehdotuksia olisi arvioitava nimettömästi. Nimettömyyden suojaa olisi noudatettava arviointimenettelyn loppuun saakka. Nimettömyyden suojalla pyritään takaamaan ehdotusten tasapuolinen ja objektiivinen arviointi ja osallistujien tasapuolinen kohtelu.

Pykälän *3 momentin* mukaan tuomariston olisi tehtävä ehdotusten arvioinnista pöytäkirja, joka sisältää muun muassa tiedot suunnittelukilpailun tuloksesta sekä ehdotusten ansioista. Tuomaristo voisi edellyttää osallistujien antavan lisätietoja suunnitelmista. Tuomariston kysymykset on merkittävä pöytäkirjaan. Tuomariston jäsenten ja osallistujien välillä käytävistä keskusteluista olisi pidettävä yksityiskohtaista pöytäkirjaa.

29 §. Suorahankinta. Pykälässä lueteltaisiin 4 §:n *13 kohdassa* tarkoitetun suorahankinnan edellytykset. Säännösehdotus perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 40 artiklan 3 kohdan luetteloon ja vastaa voimassa olevan peruspalveluasetuksen 11 ja 12 §:ää lukuun ottamatta eräitä lisäyksiä. Lakiehdotuksen 29 ja 30 §:ssä esitetyt suorahankinnan edellytykset olisivat tyhjentiä. Koska suorahankinta

on poikkeus yleiseen kilpailuttamisveloitteeseen, on sen käyttöedellytyksiä tulkittava suppeasti. Kansallisessa lainsäädännössä ei ole mahdollista säätää direktiiviä laajemmin suorahankintojen käyttöedellytyksistä.

Pykälän *1 kohdan* mukaan suorahankinta olisi mahdollinen, jos edeltävässä avoimessa tai rajoitetussa hankintamenettelyssä ei ole saatu lainkaan tarjouksia tai ehdokkuushakemuksia eikä alkuperäisiä tarjouspyynnön ehtoja muuteta olennaisesti. Suorahankintaan siirtyminen olisi mahdollista myös silloin, kun edeltävässä avoimessa tai rajoitetussa menettelyssä ei ole saatu sopivia tarjouksia. Jos hankintailmoituksen perusteella ei ole tullut yhtään tarjousta, suorahankinta voitaisiin aloittaa sellaisen hankintayksikön valitsemalla toimittajan kanssa, joka täyttää tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa asetetut vaatimukset. Suorahankinta ei olisi käytettävissä tilanteissa, joissa tarjouspyynnön sisältöä tai ehdokkaiden tai tarjoajien kelpoisuuteen liittyviä vaatimuksia muutetaan olennaisesti.

Pykälän *2 kohdan* mukaan suorahankinta olisi mahdollinen, kun hankinta tehdään tutkimusta, kokeilua, tuotekehitystä tai tieteellistä tarkoitusta varten. Poikkeusmahdollisuus koskee kaikkia hankintoja – tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita. Edellytyksenä on, ettei hankintaa tehdä taloudellisen kannattavuuden varmistamiseksi. Kysymykseen voisivat siten tulla esimerkiksi kehitysprojektit, joissa tavaraa valmistetaan yksittäiskappaleita vain tilaajalle eikä sitä tehdä kaupallista menekkiä silmällä pitäen sarjatuotantona. Myös rakennusurakoiden ja palveluiden kehitysluonteiset hankinnat ovat mahdollisia.

Pykälän *3 kohdan* mukaan suorahankinta olisi mahdollinen, jos vain tietty toimittaja voisi toteuttaa hankinnan tekniseen, taiteelliseen tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syystä. Teknisenä seikkana kyseeseen voisi tulla esimerkiksi poikkeuksellinen uusi tekninen ratkaisu tai hankinnan kohteen edellyttämä tietty käsityötaito, jota hankinnan toteuttaminen edellyttää. Hankintayksikön tulisi kuitenkin pystyä osoittamaan, ettei ole olemassa vastaavaa tuotetta tai palvelua, jolla sama lopputulos voitaisiin saavuttaa.

Yksinoikeuden suojaamisen vuoksi suorahankinta olisi mahdollinen esimerkiksi sil-

loin, kun hankintailmoituksen julkaiseminen saattaisi paljastaa mahdollisen toimittajan liikesalaisuuden tai muun vastaavan tiedon, jonka paljastuminen aiheuttaisi toimittajalle taloudellista vahinkoa. Säännöksen käyttötilanteiden tulisi olla perusteltuja. Säännöksen tarkoituksena syynä ei voisi siten olla esimerkiksi hankintayksikön ilman pakottavaa syytä toteuttamat toimet tai tekemät sopimukset, joilla taataan tietyille palveluntarjoajalle yksinoikeus palvelujen tuottamiseen taikka hankintojen puutteellisesta suunnittelusta aiheutuvat tilanteet, jollainen voisi olla kysymyksessä muun muassa hankintatarpeen tultua vajavaisesti kartoitetuksi etukäteen.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa *C-20/01 ja C-28/01 komissio vs. Saksa* (Kok. 2003, s. I-3609) antamassa tuomiossa arvioitiin mahdollisuutta suoraan hankinnan käyttöön teknisen syyn perusteella jätevedenkäsittelyä koskevassa hankinnassa. Tällaiseksi tekniseksi syyksi ei katsottu tiettyä jäteveden käsittelytekniikkaa, jätehuoltolaitoksen läheisyyttä eikä myöskään palveluntarjoajan sijoittumista lähelle hankintayksikköä. Sitä vastoin tuomioistuin katsoi, että ympäristönsuojeluun liittyvä tekninen syy voitaisiin tapauksessa ottaa huomioon arvioitaessa voidaanko hankintasopimus tehdä tietyn palvelun suorittajan kanssa. Menettelyssä on kuitenkin noudatettava tällöinkin yhteisön oikeuden peruseriaatteita ja erityisesti syrjintäkiellon periaatetta.

Pykälän 4 kohdan mukaan suoraan hankinta voitaisiin tehdä, jos määräaikojen noudattaminen olisi hankintayksikölle ennalta arvaamattomista syistä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi olisi mahdotonta ja hankinnan tekeminen on ehdottoman välttämätöntä. Kiireen tulisi ensinnäkin johtua hankintayksikön ulkopuolisista syistä, joita hankintayksikkö ei ole voinut kohtuudella ennakoita. Säännöksen tarkoituksena kiireeksi ei voitaisi katsoa hankintayksikön viivyttelyä hankinnan toteuttamisessa. Edellytyksenä suoraan hankinnan tekemiselle olisi lisäksi, että hankinnan tekeminen on ehdottoman välttämätöntä. Säännöksen vetoavan hankintayksikön on kyettävä näyttämään toteen poikkeamisperusteen soveltumisen edellytysten täyttyminen.

Yhteisön oikeuskäytännössä kiireen edelly-

tyksiä on tulkittu tiukasti. Asiassa *C-24/91 komissio vs. Espanja* (Kok. Ep 1992, s. I-1989) säännökseen vetoaminen ei katsottu oikeutetuksi kun kysymyksessä oli yliopiston lisärakennuksen rakennusurakkaa koskeva hankinta, jonka toteuttamiselle tuli kiire yliopiston opiskelijamäärän kasvun ja lukuvuoden alkamisen johdosta. Asiassa *C-107/92 komissio vs. Italia* (Kok. Ep 1993, s. I-4655) kiireen ei katsottu olevan kysymyksessä maanvyörysteen rakentamista koskevassa hankinnassa alueella, jolla maanvyöryjen uhka oli yleinen ja pysyväisluontoinen. Säännöksen mukaisen kiireen voidaan arvioida olevan olemassa esimerkiksi äkillisen luonnonilmiön tai onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen korjaamisessa tai ennalta arvaamaton toiminnolle kriittisen laitteen rikkoutumisessa.

Pykälän 5 kohdan mukaan suoraan hankinta olisi mahdollinen hankittaessa raaka-ainepörssissä noteerattuja ja sieltä hankittavia tavaroita. Säännös vastaa voimassaolevan asetuksen 12 pykälän 7-kohtaa, jossa käytetään ilmaisua julkisesti noteerattuun markkinahintaan. Direktiivin sanamuoto on säilynyt muuttumattomana ja ehdotettu muotoilu olisi tarkemmin erityisalojen hankintadirektiivin 40 artiklan 3 kohdan h-alakohdan mukainen.

Pykälän 6 kohdan mukaan suoraan hankinta puitejärjestelyyn valitulta tarjoajalta olisi mahdollinen, edellyttäen, että puitejärjestely on toteutettu lain säännöksiä noudattaen eli siitä on tullut julkaista ilmoitus ja järjestelyyn osallistujat on valittu avoimella, rajoitettua tai neuvottelumenettelyä käyttäen.

Pykälän 7 kohdan mukaan suoraan hankinta olisi mahdollinen, jos tavara voidaan hankkia markkinahintaa huomattavasti halvemmalla erityisen edullisin ja hyvin lyhyen aikaa voimassa olevin tarjoushinnoin. Kun tarjous on voimassa vain lyhyen aikaa, ei yleensä ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista järjestää erillistä tarjouskilpailua.

Pykälän 8 kohdan mukaan suoraan hankinta olisi mahdollinen hankittaessa tavaroita kaupallisen toiminnan päättävältä taholta tai pesän selvityksestä tai vastaavalta taholta erityisen edullisin ehdoin. Kysymykseen voisivat tulla esimerkiksi konkurssipesän realisointitilanteet taikka liiketoiminnan päättymisen johdosta tapahtuva tavaroiden myynti

markkinahintoja alempaan, erityisen edulliseen hintaan.

Pykälän 9 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollinen myös 27 ja 28 §: ien mukaisesti toteutetun suunnittelukilpailun voittajan tai voittajien kanssa tehtävässä palveluhankinnassa. Säännös mahdollistaisi suunnittelukilpailuun perustuvien hankintojen joustavan tekemisen.

30 §. Suorahankinta lisätilauksissa. Pykälässä säädettäisiin suorahankinnan käyttämisestä alkuperäisen toimittajan kanssa tehtävissä lisätilauksissa. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 40 artiklan 3 kohdan e-, f- ja g -alakohtiin ja se vastaa voimassaolevan peruspalveluasetuksen 12 §:n 4, 5 ja 6 kohtia.

Pykälän 1 momentin mukaan suorahankinta olisi mahdollinen alkuperäisen toimittajan kanssa tehtävissä tavarahankintaa koskevissa lisätilauksissa, jos tavarantoimittajan vaihtaminen johtaisi suhteettomiin teknisiin vaikeuksiin tai yhteensopimattomuuteen. Säännös edellyttäisi poikkeuksellisuutta lisätilausten tekemisessä. Normaalityypisissä myös mahdollisten lisätilausten tarve on otettava huomioon hankinnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Yhteisön tuomioistuimen oikeuskäytännössä on tulkittu tiukasti tekniseen yhteensopimattomuuteen liittyviä perusteita suorahankinnan tekemiselle. Asiassa *C-385/02 komissio vs. Italia (Kok. 2004)* hankinnan kohteen vaikeus, arkaluonteisuus ja tekniseen yhteensopivuuteen liittyvät perusteet sopimuksen antamiselle vain yhdelle toimittajalle tulee pystyä yksityiskohtaisesti osoittamaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin suorahankinnasta alkuperäiseltä sopimusosapuolelta tilattavissa lisäurakoissa ja lisäpalveluissa. Edellytyksenä on, että hankinnan toteuttaminen on ennalta arvaamattomista syistä osoittautunut välttämättömäksi alkuperäisen urakan tai palveluhankinnan suorittamiselle tai, että sitä ei voida teknisistä tai taloudellisista syistä erottaa pääsopimuksesta ilman huomattavaa haittaa. Suorahankinta olisi mahdollinen myös tilanteissa, joissa hankinta voidaan erottaa alkuperäisen sopimuksen toteuttamisesta, mutta se on ehdottoman välttämätön alkuperäisen sopimuksen loppuun saattamiseksi.

Pykälän 3 momentti mahdollistaisi suorahankintojen tekemisen silloin, kun alkuperäisen sopimuksen yhteydessä on jo kilpailutettu mahdollisuus toistaa samanlainen palveluhankinta tai rakennusurakka. Tämä on tullut ottaa huomioon alkuperäisessä tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa sekä sopimuksen arvon laskemisessa. Säännös mahdollistaisi optioihin perustuvien lisätilausten joustavan tekemisen. Optioiden tulisi olla kuitenkin ennalta sisällöllisesti määriteltyjä, jotta tarjoajien tasapuolinen asema tulisi turvatuksi. Säännös ei siten mahdollistaisi yleisten, sisällöltään täsmennyttömien lisätilausten tekemistä suorahankintoina.

31 §. Määräaikojen laskeminen. Pykälässä todettaisiin yleinen periaate, jota sovelletaan kaikkiin määräaikoihin. Määräaikojen olisi oltava riittävän pitkiä, jotta asiasta kiinnostuneet tarjoajat voivat tehdä asianmukaisia tarjouksia. Määräaikojen tavoitteena on turvata tarjoajille riittävä aika ilmoittautua tarjouskilpailuun, ottaa selko tarjouspyynnön sisällöstä sekä laatia tarjous. Pykälä perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 45 artiklan 1 kohtaan ja se on uusi.

Hankintayksiköllä olisi lähtökohtaisesti oikeus määritellä osallistumishakemusten ja tarjousten tekemiselle varattava aika laissa säädettyjen vähimmäismääräaikojen puitteissa. Määräaikoja asettaessaan sen on kuitenkin otettava huomioon hankinnan monitahoisuuteen, laajuuteen ja luonteeseen liittyvät seikat sekä arvioitava tarjousten tekemiseen kuluvaa aikaa. Tarjousten laatimisen edellyttämän ajan lisäksi hankintayksikön on huomioitava myös tarjoukseen liittyvien todistusten ja selvitysten hankkimiseen ja laatimiseen tarvittava aika sekä tarjousten ja asiakirjojen toimittamisen edellyttämä aika käytettäessä hankintayksikön vaatimia viestintävälineitä.

Pykälässä täsmennettäisiin lisäksi määräaikojen laskemisen alkamisaikaa. Määräajat laskettaisiin julkaistavaksi lähettämispäivää seuraavasta päivästä alkaen. Hankintailmoitukset julkaisee kansallisesti ja välittää Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimistoon taho, jonka kanssa kauppa- ja teollisuusministeriö on tehnyt tehtävää koskevan sopimuksen. Hankintailmoitukset toimitettaisiin nykyiseen tapaan pääsääntöisesti sähköi-

sesti kauppa- ja teollisuusministeriön määrämälle taholle, joka toimittaa ne edelleen sähköisesti saman päivän aikana yhteisöjen virallisten julkaisujen toimistoon. Määräaikojen laskeminen voidaan siten aloittaa sitä päivää seuraavasta päivästä, jona hankintailmoitus on lähetetty tälle taholle. Määräajan laskemisen kannalta ei ole merkitystä, milloin tämä yksikkö lähettää ilmoitukset Euroopan yhteisön ilmoitustoimistoon tai milloin ilmoitus yhteisön virallisessa lehdessä tosiasiallisesti julkaistaan.

Erityisalojen hankintadirektiivin 44 artiklan 3 kohdassa on todettu, että sähköisesti direktiivin XX liitteen 3 kohdan mukaisessa muodossa toimitetut ilmoitukset julkaistaan 5 päivän kuluessa niiden lähettämistä. Jos ilmoitukset lähetetään jossain muussa muodossa tai muuta toimitustapaa noudattaen, ilmoitukset julkaistaan 12 päivän kuluessa niiden lähettämistä. Poikkeustapauksissa ja hankintayksikön tekemän pyynnön perusteella hankintailmoitukset julkaistaan kuitenkin viiden päivän kuluessa edellyttäen, että ilmoitus on lähetetty telekopiolla. Ilmoitukset julkaistaan kokonaisuudessaan hankintayksikön valitsemalla yhteisön virallisella kielellä, jolloin vain tämä alkuperäisellä kielellä julkaistu teksti on todistusvoimainen. Kunkin ilmoituksen keskeisistä kohdista julkaistaan yhteenveto muilla virallisilla kielillä.

32 §. Vähimmäismääräajat avoimessa menettelyssä. Pykälässä säädettäisiin avoimessa menettelyssä noudatettavista tarjousajoista ja mahdollisuuksista lyhentää määräaikoja. Pykälän 1 momentissa säädetään, että avoimessa menettelyssä tarjousajan tulee olla vähintään 52 päivää. Koska kysymys on minimiajoista, hankintayksiköllä on oikeus määrittellä määräajat myös pidemmiksi. Jos vähimmäismääräajat ovat hankinnan kohteen ja tarjousten tekemisen vaatiman ajan kannalta liian lyhyitä, hankintayksikön tulee vastavasti pidentää tarjousten tekemisen määräaikoja. Tarjousaika voi olla lyhyempi, mutta kuitenkin vähintään 22 päivää, jos hankinnasta on aiemmin julkaistu riittävän yksityiskohtainen kausi-ilmoitus. Tällöin on tullut käyttää kausi-ilmoitusta, jota käytetään silloin, kun pelkällä kausi-ilmoituksella kutsutaan tarjouskilpailuun. Näistä tiedoista säädetään erityisalojen hankintadirektiivin liittees-

sä XV A, kohdassa II. Lisäksi edellytyksenä on, että kausi-ilmoitus on julkaistu vähintään 52 päivää ja enintään vuotta ennen hankintailmoituksen lähettämistä. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 45 ja 46 artikloihin

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta lyhentää määräaikoja, jos ilmoitukset on toimitettu sähköisesti tai jos tarjousasiakirjat ovat sähköisessä muodossa vapaasti, suoraan ja kokonaan kaikkien saatavilla. Jos ilmoitukset toimitetaan joko sähköpostin liitteenä tai telekopiona Euroopan yhteisöjen julkaisutoimistoon, tarjousaikoja voitaisiin lyhentää enintään seitsemällä päivällä. Käytännössä Suomessa hankintailmoitukset toimitetaan lähes kokonaan sähköisessä muodossa julkaisutoimistoon, joten seitsemän päivän lyhennysmahdollisuus on pääsääntöisesti käytössä. Tarjousaikoja voitaisiin lisäksi lyhentää viidellä päivällä, jos hankintayksikkö asettaa tarjousasiakirjat kaikkine liitteineen Internetiin vapaasti saataville.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vähimmäismääräajoista, joita ei määräaikojen lyhentämisten yhteisvaikutuksesta saa alittaa. Avoimessa menettelyssä ei saisi alittaa 15 päivän vähimmäistarjousaika. Lisäksi jos ilmoitusta ei ole toimitettu sähköisesti yhteisön julkaisutoimistoon tarjousaika ei saisi olla 22 päivää lyhyempi. Käytännössä Suomessa 22 päivän rajoitus ei soveltuisi, koska ilmoitukset tulisi lähettää keskitetysti kauppa- ja teollisuusministeriön määräämään tahon välityksellä. Se puolestaan toimittaa ilmoitukset lähes poikkeuksetta sähköisesti julkaisutoimistoon.

33 §. Vähimmäismääräajat rajoitetussa menettelyssä ja neuvottelumenettelyssä. Pykälässä säädettäisiin määräajoista rajoitetussa menettelyssä ja neuvottelumenettelyssä, joissa osallistumishakemusten jättämiselle olisi varattava vähintään 22 päivää. Erityisalojen hankintadirektiivissä on osallistumishakemusten vastaanottamiselle säädetty myös 37 päivän vähimmäisaika, mutta koska 22 päivän ehdottoman vähimmäisajan käytölle ei ole säädetty erityisperusteluita, lakiin ehdotetaan selvyiden vuoksi säädettäväksi samoin kuin aiemmassa peruspalveluasetuksessa vain yksi 22 päivän vähimmäisaika, jota sovellettaisiin silloin, kun ilmoitusta ei toimitte-

ta sähköisessä muodossa julkaistavaksi. Kun ilmoitus toimitetaan julkaistavaksi sähköisessä muodossa, ehdokashakemusten jättämiselle olisi varattava vähintään 15 päivää.

Pykälän 2 momentissa oikeutettaisiin hankintayksikkö sopimaan valittujen ehdokkaiden kanssa tarjousten vastaanottamiselle asetettavasta määräajasta. Tällöin kaikilla ehdokkailla tulee olla sama aika valmistella ja jättää tarjous. Ellei sopimukseen kuitenkaan päästä, voisi hankintayksikkö asettaa määräajan, joka ei saisi olla 10 päivää lyhyempi. Tässäkin tapauksessa erityisalojen hankintadirektiivissä on asetettu kaksi vähimmäismääräaika. Direktiivin 45 artiklan 3 kohdan c-alakohdan mukaan hankintayksikön asettama määräaika on oltava vähintään 24 päivää, mutta ei missään tapauksessa lyhyempi kuin 10 päivää. Lyhyemmän määräajan käytölle ei ole asetettu kuitenkaan mitään ehtoja, joten tämän vuoksi ehdotetaan yksikertaisuuden vuoksi säädettäväksi vain yksi vähimmäismääräaika 10 päivää, joka vastaa voimassaolevan peruspalveluasetuksen 23 §:n 2 momentissa säädettyä.

34 §. Määräaikojen pidentäminen. Pykälässä säädettäisiin määräaikojen pidentämisestä tilanteissa, joissa tarjouspyyntöasiakirjoja tai niihin liittyneitä lisätietoja ei ole toimitettu määräaikojen kuluessa tai tarjousten tekeminen edellyttää tarkempaa tutustumista hankinnan kohteeseen. Säännös vastaa peruspalveluasetuksen 23 §:n 2 momentissa säädettyä. Määräaikoja tulisi, sovittuja määräaikoja lukuunottamatta, kaikissa menettelyissä pidentää siten, että tarjoajat pystyvät perehtymään tarjousten laatimisessa tarvittaviin tietoihin. Määräajan pidentämiselle ei ehdoteta asetettavan tarkempia aikarajoja, joten hankintayksikön tulisi käyttää harkintaa ottaen huomioon tarjoajien tasapuoliseen kohteluun ja suhteellisuuteen liittyvät vaatimukset. Tarjousajan pidentäminen hankintamenettelyn jo käynnistyttyä tulisi olla poikkeuksellista. Tarjousten tekemiseen vaatima aika olisi pääsääntöisesti huomioitava jo hankintaa suunniteltaessa. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 45 artiklan 9 alakohtaan.

5 luku **Tarjouspyyntö ja hankinnan kohteen määrittäminen**

35 §. Tarjouspyyntö. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi yleisistä tarjouspyyntöön liittyvistä ehdoista. Tarjouspyyntö tulisi tehdä kirjallisesti. Tarjouspyyntö voi koostua useista asiakirjoista, jotka koskevat hankintaa, tarjousmenettelyä sekä tulevaa hankintasopimusta. Tarjouspyyntöön voi sisältyä myös liiteasiakirjoja, kuten piirustuksia, teknisiä määrittäyksiä, laskelmia sekä sopimusehtoja.

Tarjouspyynnön tarkoituksena on hankinnan kohteen ja sen toteuttamiseen liittyvien seikkojen kuvaaminen siten, että sen perusteella saadaan lopullisia, yhteismitallisia ja vertailukelpoisia tarjouksia, joiden perusteella tarjouksia voidaan tasapuolisesti verrata. Tarjouspyyntöjen sisällön puutteellisuudesta johtuva tarjousten vertailukelvottomuus on oikeuskäytännössä katsottu yhdeksi merkittävimmistä hankintamenettelyjä koskevista yksittäisiksi ongelmiksi. Yhteismitattomat tarjoukset ovat käytännössä johtaneet tarpeeseen täsmentää tarjouspyyntöä tai tarjouksia hankintamenettelyn aikana tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaarantavalla tavalla.

Tarjouspyyntö täydentää hankintailmoitusta. Käytännössä hankintailmoituksessa ei voida tila- ja muiden rajoitteiden vuoksi kuvailla hankintaan liittyviä asioita kovin täsmällisesti, joten yleensä tarjouspyyntö laaditaan erikseen. Kansallisessa oikeuskäytännössä vahvistetun periaatteen mukaan tilanteissa, joissa hankintailmoitus ja tarjouspyyntö eroavat sisältönsä puolesta, hankintailmoituksen sisältö on ratkaiseva.

Tarjouspyynnön ollessa erityisen laajan tai sisältäessä sellaista aineistoa, jonka toimitamisesta aiheutuu erityisiä kustannuksia, hankintayksikkö voisi pykälän 3 momentin mukaan periä näiden erityisten kustannusten kattamiseksi maksun. Oikeus maksun perimiseen ilmenee epäsuorasti muun muassa erityisalojen hankintadirektiivin 47 artiklan 2 kohdasta. Tarjouspyyntöä koskevan maksun tulisi olla kohtuullinen ja sen tarkoituksena ei tulisi olla hankintayksikön normaalien tarjousasiakirjojen laatimiseen liittyvien työ- ja kustannusten tai tavanomaisten materiaalikustannusten kattaminen. Erityisiä kustannuksia voivat olla esimerkiksi tarjouspyyntöön sisäl-

tyvistä piirustuksista, näytteistä, erityisistä materiaaleista aiheutuvat kustannukset. Hankintayksikkö voi palauttaa maksun sellaisille tahoille, jotka tekevät hankinnan kohdetta koskevan tarjouksen. Menettelystä tulee ilmoittaa tarjouspyynnön pyytävälle tahoille ennakolta.

36 §. Tarjouspyynnön sisältö. Pykälässä säädettäisiin tarjouspyynnöstä sekä neuvottelumenettelyssä ehdokkaille lähetettävän neuvottelukutsun sisällöstä. Pykälä perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 47 artiklan 1 ja 4 kohtiin ja vastaa voimassa olevan peruspalveluasetuksen 24 §:n 1 momenttia. Direktiivi on tältä osin tulkinnanvarainen ja siinä mainitaan ainoastaan neuvottelumenettelyyn liittyvän neuvottelukutsun sisällöstä. Erityisalojen hankintadirektiivi ei sisällä määräyksiä avoimessa menettelyssä käytettävien tarjouspyyntöasiakirjojen sisällöstä eikä tarkempia määräyksiä rajoitetussa tai neuvottelumenettelyssä käytettävästä tarjouspyynnöstä. Erityisalojen hankintadirektiivin liitteessä XIII on lueteltu tiedot, jotka hankintailoituksissa tulee ilmoittaa. Käytännössä erillisten tarjouspyyntöasiakirjojen laatiminen on tavanomaista.

Erityisalojen hankintadirektiivin 47 artiklan 1 kohdassa rajoitetun menettelyn ja neuvottelumenettelyn osalta on säädetty, että tarjouskilpailuun hyväksytyiltä ehdokkailta on pyydettävä tarjoukset samanaikaisesti ja kirjallisesti. Artiklan 4 kohdassa on lisäksi säädetty niistä vähimmäistiedoista, jotka neuvottelupyynnössä on oltava. Nämä seikat ovat myös avoimen menettelyn tarjouspyyntöasiakirjoissa. Mitä selkeämpi ja laajempi tarjouspyyntö on, sitä parempia tarjouksia yleensä saadaan. Koska tarjouspyyntöasiakirja on useimmiten koko hankintamenettelyn tärkein asiakirja, lakiehdotuksessa esitetään, että tarjouspyynnön sisällöstä säädettäisiin direktiiviä laajemmin ja myös avointa menettelyä koskien.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tietoista, jotka tarjouspyynnöstä on vähintään käytävä ilmi. Vähimmäistiedot liittyvät lähinnä määräaikoihin ja tarjouksen toimittamisosoitteeseen, viittauksiin julkaistuun hankintailmoitukseen tai toimittajarekisteriin. Tarjouspyynnön yksityiskohtaiseen sisältöön liittyvät vaatimukset vaihtelevat eri hankin-

tamenettelyissä. Avoimessa menettelyssä lähtökohtana on, että tarjouspyynnössä ilmoitetaan kaikki hankintaan ja tarjoajaan liittyvät vaatimukset sekä tarjouksen valintaperuste ja arviointikriteerit. Rajoitetussa menettelyssä tarjoajaa koskevat laadulliset valintaperusteet ilmoitetaan jo kehotettaessa ehdokkaita osallistumishakemusten jättämiseen ja niitä sovelletaan jo aiemmassa tarjousmenettelyn vaiheessa. Tarjouspyynnössä ei siten ole enää tarpeen ilmoittaa tarjoajan kelpoisuuteen ja valintaan liittyviä vaatimuksia. Tarjouspyynnössä on myös ilmoitettava tarjouksen valintaperusteet ja niiden painotukset tai vähintään niiden tärkeysjärjestys ellei niitä ole ilmoitettu jo hankintailmoituksessa tai toimittajarekisteriä koskevassa ilmoituksessa.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin, että myös muut olennaiset tiedot on mainittava tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa.

37 §. Kutsu tarjouskilpailuun tai neuvotteluun. Pykälän 1 momentin mukainen tarjouspyyntö tai kutsu tulee lähettää niille osallistumishakemuksen jättäneille ehdokkaille, jotka on valittu 49 §:n mukaisesti osallistumaan tarjouskilpailuun. Tarjouspyyntö tai kutsu on lähetettävä kaikille tarjoajille samanaikaisesti. Rajoitetussa menettelyssä tarjoajia on pyydetävä tekemään tarjouksensa kirjallisesti hankintayksikön asettamaan tai sovittuun määräaikaan mennessä. Neuvottelumenettelyyn osallistujia on pyydetävä ilmoittamaan halukkuutensa osallistua neuvotteluun. Kutsun tulisi sisältää tarjouspyyntöasiakirjat tai ilmoituksen siitä, mistä asiakirjat ovat saatavissa.

Pykälän 2 momentissa veloitetaan hankintayksikkö ilmoittamaan, mistä tarjousasiakirjat ovat saatavissa, jos ne ovat jonkin muun yksikön kuin hankintayksikön itsensä hallussa. Samalla tulee ilmoittaa osoite, josta asiakirjat ovat saatavissa sekä asiakirjoista mahdollisesti perittävät maksut ja maksutapa. Lisäksi tulee tarvittaessa esittää määräaika, mihin mennessä asiakirjoja tulee pyytää. Toimivaltainen yksikkö ei ole velvollinen toimittamaan asiakirjoja enää määräajan päätyttyä. Lähellä tarjousajan päättymistä ei ole tarkoituksenmukaista enää toimittaa tarjouspyyntöasiakirjoja, jotka voivat olla varsin laajojakin, jos tarjoajilla ei ole tosiasiallisesta mahdollisuutta enää tarjota asetetun tarjous-

ajan puitteissa. Toimivaltaisen yksikön on toimitettava tarjouspyyntöasiakirjat viipymättä ajoissa niitä pyytäneille.

38 §. *Tarjouspyyntöasiakirjojen lähettäminen tai asettaminen tarjoajien saataville.* Pykälässä säädettäisiin tarjouspyynnön antamisesta. Pykälä perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 46 artiklan 1-kohtaan ja vastaa voimassa olevan peruspalveluasetuksen 24 §:n 2 momenttia. Mahdollisuus asettaa tarjouspyyntöasiakirjat Internetiin kaikkien saataville on uusi.

Pykälän 1 momentin mukaan avoimessa menettelyssä tarjouspyyntö olisi lähetettävä niitä pyytävälle tarjoajille kuuden päivän kuluessa pyynnöstä, jos pyyntö on tehty riittävän ajoissa ennen tarjousajan päättymistä. Hankintayksikkö voi myös asettaa tarjouspyyntöasiakirjat sähköisesti Internetiin kaikkien halukkaiden saataville hankintailmoituksessa esitetyllä tavalla. Avointa hankintamenettelyä käytettäessä hankintayksikön tulee toimittaa tarjouspyyntö kaikille halukkaille. Menettely ei siten mahdollista ehdokkaiden valintaa hankintamenettelyn tässä vaiheessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että rajoitetussa menettelyssä ja neuvottelumenettelyssä tarjouspyyntö toimitettaisiin vain niille tarjoajille, jotka hankintayksikkö on valinnut hankintamenettelyyn. Tarjousmenettelyyn osallistujien valinnan tulee tapahtua 48–50 §:n mukaisesti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tarjouspyyntöön liittyvien lisätietojen toimittamisen määräajoista. Lisätiedot tulee kaikissa menettelyissä toimittaa kuudessa päivässä pyynnön esittämisestä lukien.

Hankintayksikkö voi toimittaa tarjouspyyntöasiakirjat kirjeitse tai sähköisesti taikka saattaa ne Internetin kautta käytettäviksi. Hankintayksikkö voi käyttää tarjouspyyntöjen toimittamisessa pelkästään sähköisiä menettelytapoja. Tarjouspyyntö voidaan kuitenkin tällöin pyynnöstä antaa myös kirjallisena, jolloin sähköisten menettelytapojen puuttuminen tai tietojärjestelmien erilaisuus ei rajoita kilpailua.

39 §. *Tarjouskilpailuun kutsuminen kausi-ilmoituksella.* Hankintayksikön tarjouskilpailu voi perustua myös vuosittain tehtävään kausi-ilmoitukseen, jolla hankintayksikkö

ilmoittaa seuraavan 12 kuukauden kuluessa tulossa olevista tavara- tai palveluhankinnoista, joiden ennakoitu yhteisarvo on vähintään 750.000 euroa. Rakennusurakoiden osalta tulee ilmoittaa tulossa olevista urakoista, joiden ennakoitu yhteisarvo on vähintään 5 278 000 euroa.

Menettely on useampivaiheinen, jos kausi-ilmoitusta käytetään samalla myös kutsuna tarjouskilpailuun. Pykälän 1 momentin mukaan hankintayksikön on jo kausi-ilmoituksessa yksilöitävä suunnitellut hankintansa sekä ilmoitettava tullaanko käyttämään rajoitettua menettelyä vai neuvottelumenettelyä. Lisäksi edellytetään, että kausi-ilmoituksessa toimittajia pyydetään ilmoituksen julkaisemisen jälkeen ensin ilmoittamaan kiinnostuksensa tulevaan tarjouskilpailuun. Ilmoituksen sisällöstä ei ole säännöksiä, joten se voidaan lähtökohtaisesti tehdä vapaamuotoisesti hankintayksikön edellyttämää viestintäkanavaa käyttäen joko postitse, telekopiona tai sähköisessä muodossa. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiiviin artiklaan 48. Ilmoitus voidaan tehdä myös puhelimitse, mutta se tulee kuitenkin vahvistaa kirjallisesti. Viestintätavoista ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 2 momentissa edellytetään hankintayksikön pyytävän kausi-ilmoituksen perusteella ilmoittautuneita ehdokkaita vahvistamaan, että he ovat edelleen kiinnostuneita osallistumaan hankintamenettelyyn. Pyyntö on tehtävä vuoden kuluessa ilmoituksen julkaisemisesta ja ennen kuin tarjoajien tai neuvotteluun hyväksyttävien tarjoajien valinta aloitetaan. Ilmoituksen tekemiselle tulisi jättää kohtuullinen aika. Viestintään ehdotetaan sovellettavaksi mitä osallistumishakemusten jättämisestä on säädetty. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 47 artiklan 5 kohtaan.

Jos kausi-ilmoitusta käytetään myös kutsuna tarjouskilpailuun, tulee samalla ilmoittaa hankintaa koskevat yksityiskohtaiset tiedot, jotka on lueteltu erityisalojen hankintadirektiivin XV liitteen II kohdassa. Pykälän 3 momentin valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin, mitä tietoja kausi-ilmoitukseen perustuvassa pyynnössä tulee vähintään olla.

40 §. *Hankinnan tekninen määrittely.* Py-

kälässä säädettäisiin teknisten eritelmien käyttämisestä hankinnan kohteen kuvaamisessa. Teknisiä eritelmiä koskevat säännökset perustuvat erityisalojen hankintadirektiivin 34 artiklaan.. Voimassa olevassa peruspalveluasetuksessa teknisten eritelmien käyttämisestä on säädetty 26 – 28 §:ssä. Teknisten eritelmien esittäminen muuttuisi voimassa olevassa asetuksessa olevia säännöksiä joustavamaksi. Uusien säännösten tavoitteena on hankintojen avaaminen entistä laajemmin kilpailulle, innovatiivisten ratkaisujen mahdollistaminen sekä yhteisön teknistä kehitystä koskevan kilpailukyvyn edistäminen. Uudistuksella on pyritty huomioimaan myös yhteisön standardisointipolitiikan tavoitteet.

Tekniset eritelmät liittyvät erityisesti tavarahankintojen ja rakennusurakoiden ominaisuuksien tekniseen määrittelyyn. Vaikka teknisten eritelmien –käsite on palveluhankinnoissa vieraampi, olisi myös palveluhankinnoissa hankinnan kohteen kuvauksessa noudatettava ehdotettuja säännöksiä. Palveluhankinnoissa soveltuvat erityisesti palveluihin liittyvien vaatimusten kuvaaminen suorituskyvyn tai toiminnallisten vaatimusten perusteella. Palvelujen osalta käytettävissä on myös joitakin standardeja, jotka voivat soveltaa hankinnan kohteen määrittelyyn.

Tekniset eritelmät tulisi esittää hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Neuvottelumenettelyissä hankintayksikkö voi määrittellä tekniset eritelmät neuvottelujen aikana esitettyjen ratkaisuehdotusten perusteella. Pykälän 1 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi teknisiä eritelmiä koskeva yleinen säännös eritelmien laatimisesta tarjoajien tasapuolisen kohtelun turvaavalla tavalla sekä siten, ettei niillä estetä kilpailua. Teknisissä eritelmissä tulee lisäksi huomioida vammaisia henkilöitä koskevat saavutettavuusnäkökohdat sekä kaikkia käyttäjiä koskevia suunnitteluun liittyvät vaatimukset aina kun se on mahdollista. Vaatimukset voivat liittyä esimerkiksi liikuntavammaisten pääsyyn rakennuksiin tai teknisten laitteiden käyttöominaisuuksiin. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 34 artiklan 1 kohtaan sekä johdanto-osan 42 kappaleeseen.

Tekniset eritelmät voitaisiin esittää viittaamalla standardeihin, teknisiin hyväksyntöihin tai suunnitteluun, laskentaan tai raken-

nusurakoiden toteuttamiseen tai tuotteiden tuottamiseen liittyviin teknisiin eritelmiin esitetyssä etusijajärjestyksessä. Käytettäessä tällaista viittausta standardiin tai muuhun tekniseen määrittelyyn, myös sellaiset tuotteet, palvelut tai materiaalit, jotka eivät ole viitatus standardin tai muun teknisen määrittelyn mukainen, mutta jotka täyttävät niissä asetetut, hankinnan kohteeseen liittyvät vaatimukset, on hyväksyttävä. Tämän vuoksi viittaukseen tulee liittää ilmaisu ”tai vastaava”.

Tekniset eritelmät voitaisiin ilmoittaa paitsi viittaamalla tekniseen määrittelyyn, myös esittämällä hankinnan kohteelta edellytettäviä suorituskykyä ja toiminnallisia ominaisuuksia koskevia vaatimuksia. Tällöin tarjoajat voivat esittää tarjouksia, jotka perustuvat moniin erilaisiin teknisiin ratkaisuihin. Tarjosten vertailukelpoisuus ja tarjoajien syrjimättömän kohtelu edellyttävät, että suorituskykyyn ja toiminnallisiin ominaisuuksiin liittyvät vaatimukset ovat riittävän täsmällisiä. Tekniset eritelmät voitaisiin laatia myös viittaamalla osittain standardeihin tai muihin teknisiin määrittelyihin ja osittain suorituskykyä ja toiminnallisia ominaisuuksia koskeviin vaatimuksiin. Hankintayksikkö voisi lisäksi ilmoittaa pitävänsä tiettyjä standardeja tai muita teknisiä määrittelyjä olettamana suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevien vaatimusten täyttymisestä.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin voimassaolevan lainsäädännön mukaisesti, ettei teknisissä eritelmissä saa mainita tiettyä valmistajaa, viitata tavaramerkkiin, patenttiin, tyyppiin, alkuperään tai tuotantoon siten, että viittaus suosii tai syrjii tiettyjä tarjoajia. Tällainen viittaus olisi sallittua vain poikkeuksellisesti, jos hankintasopimuksen kohdetta ei ole mahdollista riittävän täsmällisesti ja selvästi kuvata muulla tavoin teknisiä eritelmiä käyttäen. Viittaukseen on liitettävä ilmaisu ”tai vastaava”. Oikeusohje on vahvistettu muun muassa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa C-359/93, *komissio vs. Alankomaat* (nk. *Unix-tapaus*, Kok. 1995, s. I-157). Tekniset eritelmät voivat koskea myös tuotantomenetelmää, jos tuotantomenetelmää koskevalla vaatimuksella on välitön liittymä hankinnan kohteena olevan palvelun, tavarain tai rakennustyön laatuun tai muihin

ominaisuuksiin. Siten hankintayksikkö voisi edellyttää myös ympäristöystävällistä tuotantomenetelmää, silloin kun vaatimus liittyy hankinnan kohteeseen. Tällainen sallittu vaatimus on esimerkiksi sähkön tuottaminen uusiutuvia energianlähteitä käyttäen.

Teknisten eritelmien laatimista varten hankintayksikkö voi käydä teknisiä vuoropuheluja esimerkiksi potentiaalisten tarjoajien ja teknisten asiantuntijatahojen kanssa. Tällainen vuoropuhelu tulisi ensisijaisesti tapahtua kirjallisesti, esimerkiksi lausuntomenettelyllä, jolloin tulisi selkeästi ilmoittaa, ettei kysymys ole hankintapäätökseen johtavasta tarjouskilpailusta. Tekninen vuoropuhelu ei saa johtaa kilpailun estymiseen tai vaarantaa tarjoajien tasapuolista ja syrjimätöntä kohtelua.

41 §. *Ympäristöominaisuuksia koskevat tekniset eritelmät.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta esittää ympäristönäkökohtiin liittyviä suorituskkyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevia vaatimuksia viittaamalla ympäristömerkkeihin. Pykälä on uusi ja perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 34 artiklan 6 kohtaan. Ympäristöominaisuuksien määrittely voitaisiin tehdä joko viittaamalla ympäristömerkkien perusteiden tai määrittelemällä ne muuten 40 §:n mukaisina teknisinä eritelminä.

Pykälän *1 momentin* mukaan hankintayksikkö voisi käyttää ympäristöominaisuuksiin liittyvien vaatimusten esittämisessä ympäristömerkkeihin kuuluvia perusteita tai niiden osia. Ympäristömerkkien myöntämisperusteina eli ympäristömerkkien perusteina olevat vaatimukset, jotka koskevat esimerkiksi tuotteiden laatuominaisuuksia, materiaaleja tai käyttöohjeita, olisivat julkisten hankintojen teknisiä eritelmiä. Ympäristömerkin perusteiden käyttäminen hankinnan kohteen teknisenä eritelmänä edellyttää, että ne perusteet, joihin viitataan, soveltuvat hankinnan kohteen ominaisuuksien määrittämiseen. Eritelmien on siten liityttävä hankinnan kohteeseen ja siten myös ympäristömerkin perusteista olisi valittava vain sellaiset, joilla on liityttävä hankinnan kohteeseen. Esimerkiksi Pohjoismaisen ympäristömerkin perusteissa oleva tavaranvalmistuksen laadunvalvontaan liittyvän edellytyksen ei voida katsoa liittyvän hankinnan kohteeseen pykälässä tarkoitulla tavalla. Laadunvalvonta voi olla eh-

dokkaan tai tarjoajan tekniseen pätevyyteen liittyvä edellytys, jota koskeva mahdollinen vaatimus tulisi tehdä ehdokkaan tai tarjoajan kelpoisuuteen liittyvien vaatimusten tai arvioinnissa käytettävien tekijöiden esittämisen yhteydessä.

Pykälän *2 momentin* mukaan ympäristömerkin, jota käytetään hankinnan kohteen ympäristöominaisuuksien määrittelyssä, tulisi myös täyttää merkin laatimiseen liittyvät edellytykset. Merkin tulee siten olla kehitetty tieteellisen tiedon pohjalta prosessissa, johon kaikki asianomaiset tahot, kuten viranomaiset, kuluttajat, valmistajat, vähittäiskaupan edustajat sekä ympäristöjärjestöt ovat voineet osallistua. Lisäksi edellytetään, että merkki on kaikkien osapuolten saatavilla ja käytettävissä. Näiden edellytysten johdosta vain sellaiset ympäristömerkit ovat käytettävissä, jotka on laadittu kansallisesti, monikansallisesti tai yhteisön tasolla yhdenmukaistetun järjestelmän puitteissa. Avoimuuden vaatimuksen johdosta vain sellaisiin merkkeihin, jotka ovat tuottajien ja toimittajien saatavilla, tehtävät viittaukset ovat mahdollisia. Soveltuvia ympäristömerkkejä ovat muun muassa pohjoismaisen ympäristömerkki tai Euroopan unionin ympäristömerkki.

Pykälän *3 momentin* mukaan hankintayksikkö voisi ilmoittaa, että jollakin tietyllä ympäristömerkillä varustetun tavaran tai palvelun katsotaan täyttävän ympäristöominaisuuksiin liittyvät teknisten eritelmien vaatimukset. Pykälä ei mahdollistaisi jonkin tietyn ympäristömerkin käyttöoikeuden vaatimista tuotteelta. Julkisten hankintojen yleisenä lähtökohtana teknisten eritelmien laatimisessa on, ettei perusteena tule käyttää jonkun tietyn organisaation tai yrityksen menetelmiä tai määritelmiä, jotka suosivat tiettyjä toimijoita. Tiettyä ympäristömerkkiä voidaan pitää kuitenkin näyttönä siitä, että tavara tai palvelu täyttää asetetut vaatimukset. Tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun turvaamiseksi hankintayksikön on kuitenkin hyväksyttävä myös tarjoajan muu näyttö, joka koskee ympäristönäkökohtiin liittyvien vaatimusten täyttymistä. Tällainen näyttö voi olla esimerkiksi valmistajan tekninen asiakirja tai tunnistetun toimielimen laatima tekninen raportti.

42 §. *Tarjouksen vaatimustenmukaisuuden*

osoittaminen. Pykälässä säädettäisiin tarjoajan velvollisuudesta osoittaa tarjouksen olevan tarjouspyynnön mukainen sekä siitä, miten tarjouspyynnössä esitettyjen vaatimusten täytyminen voitaisiin osoittaa. Pykälä perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 34 artiklan 4 ja 5 kohtiin ja se on uusi.

Pykälän *1 momentissa* vahvistettaisiin tarjoajan näyttövelvollisuus siitä, että tarjottu tavara, palvelu tai rakennustyö on tarjouspyynnön mukainen. Oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaatimuksen sekä yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden edellyttävän tarjousten olevan tarjouspyynnön mukaisia. Hankintayksikön tulee siten hylätä sellaiset tarjoukset, jotka eivät vastaa tarjouspyynnön vaatimuksia. Siten esimerkiksi sellaiset tarjoukset, jotka eivät vastaa tarjouspyynnössä esitettyjä teknisiä eritelmiä tai muita hankinnan kohdetta koskevia vaatimuksia, on suljettava tarjoukkipailusta. Tarjous on hylättävä tarjousmenettelyn ehtoja vastaamattomana myös, jos se on saapunut myöhässä tai on puutteellinen.

Tarjouksen hylkäämistä tulisi arvioida tarjoajien tasapuolisen kohtelun näkökulmasta. Tarjouspyyntöä vastaamattomat tarjoukset tulisi pääsääntöisesti hylätä. Hankintayksikkö voi kuitenkin pyytää tarjoajia täsmentämään ja selventämään tarjousten yksityiskohtia, jos se ei vaaranna tarjoajien tasapuolista kohtelua. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä 5.11.2001, taltio 2733 tasapuolisen kohtelun ei katsottu vaarantuneen tarjouksen ja hintaehtojen voimassaoloa sekä sellaisten teknisiä yksityiskohtia koskevien tarjouksen puutteiden vuoksi, joiden johdosta hankintayksikkö oli pyytänyt tarjoajia täsmentämään tarjouksiaan. Mahdollisuutta pyytää tarjoajaa täsmentämään tarjoustaan on käsitelty myös korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä 26.11.1999, taltio 3179, jonka mukaan tarjousten yhteismitalliseksi saattamiseksi hankintayksikkö voi ottaa yhteyttä tarjoajaan täydennysten ja selvitysten saamiseksi. Menettely ei kuitenkaan saa tarkoittaa sitä, että jollekin tarjoajalle annetaan mahdollisuus parantaa tarjoustaan.

Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tarjoajien yhdenvertaisen kohtelun ja avoimuuden periaatteet edellyttävät myös tarjousme-

nettelyn ehtoja vastaamattomien tarjousten hylkäämistä. Siten esimerkiksi myöhässä saapuneet tarjoukset olisi suljettava tarjoukkipailusta. Myöhästyneiden tarjousten hylkäämisellä varmistetaan, että tarjoajilla on samanpituisen aika tarjousten laatimiseen ja toisaalta turvataan tarjousten sisällön salassapito tarjousaikana.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin tilanteista, joissa tekniset eritelmit on määriteltävä viittaamalla standardiin tai muuhun tekniseen määrittelyyn. Tarjoaja voi tarjouksessaan osoittaa, että vaikka sen tarjoama tavara tai palvelu ei ole hankintayksikön käyttämän teknisen määrittelyn mukainen, tuote tai tavara täyttää tarjouspyynnössä esitetyt vaatimukset. Näyttönä edellytysten täyttymisestä voidaan esittää esimerkiksi testauslaboratorion tai sertifiointielimen antama todistus. Myös muiden jäsenvaltioiden antamien toimielimien todistukset on vastaavasti hyväksyttävä. Tarjoaja voi toimittaa myös oman kuvauksen teknisten vaatimusten täyttymisestä. Tarjoajalla olisi tällöin näyttövelvollisuus siitä, että hankintayksikön asettamat vaatimukset täyttyvät.

Pykälän *3 momentin* mukaan hankintayksikön määriteltäviä tekniset eritelmit suorituskyykyyn tai toiminnallisiin ominaisuuksiin perustuvien vaatimusten, tarjoaja voi osoittaa tarjoamansa tuotteen tai tavaran olevan tarjouspyynnön mukainen osoittamalla sen olevan asianmukaisen eurooppalaisen tai kansainvälisen standardin taikka muun teknisen määrittelyn mukainen. Hankintayksiköllä ei ole oikeutta hylätä tarjousta tarjouspyyntöä vastaamattomana, paitsi tilanteissa, joissa standardin tai muun teknisen määrittelyn mukainen eritelmiä ei sovellu tarkoitukseen, koska se esimerkiksi koskee muita ominaisuuksia, kuin mitä hankintayksikkö on tarjouspyynnössä edellyttänyt. Tarjoajan tulee tällöin osoittaa, että standardin mukainen ratkaisu täyttää suorituskyykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevat vaatimukset.

Tarjoaja voi esittää erilaisia selvityksiä osoittaakseen tarjouksen olevan esitettyjen suorituskyykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevien vaatimusten mukainen. Jos hankintayksikkö katsoo, ettei tarjoajan tarjous täytä esitettyjä vaatimuksia, sen tulee edellytyksen puuttumisen vakavuudesta riip-

puen joko pyytää tarjoajalta täydennyksiä tarjoukseen tai hylätä tarjous tarjouspyyntöä vastaamattomana. Hankintayksikön on perusteltava päätöksensä.

43 §. Vaihtoehtoiset tarjoukset. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi hankinnan vaihtoehtoisia toteuttamistapoja koskevien tarjousten hyväksymisen edellytyksistä. Pykälä perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 36 artiklaan ja vastaa osittain voimassa olevan peruspalveluasetuksen 31 §:ää.

Hankintayksiköllä olisi mahdollisuus sallia tarjoajien esittää vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa hankinta. Tämä voi olla perusteltua esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa hankintayksikkö ei tarkalleen tiedä markkinoilla olevia tuotteita ja halua antaa tarjoajille mahdollisuuden esittää useampia vaihtoehtoja tai tilanteissa, joissa hankintayksikkö toivoo tarjoajien esittävän uusia innovatiivisia ratkaisuja hankinnan kohteen toteuttamiseksi. Vaihtoehtojen salliminen voi käytännössä olla tarkoituksenmukaista myös silloin, jos hankintayksikkö epäilee, ettei se saa korkeiden ympäristö- tai muihin näkökohtiin liittyvien vaatimusten johdosta riittävää määrää tarjouksia aidon kilpailun aikaansaamiseksi.

Vaihtoehtojen salliminen edellyttää käytännössä sitä, että hankintayksikkö laatii sopimuksen kohteen kuvauksen, joka sisältää hankinnan kohdetta koskevat vähimmäisvaatimukset. Tämän lisäksi hankintayksikkö laatii vaihtoehtoisia sopimuksen kohteen määrittelyjä, joissa esitetään esimerkiksi korkeampia ympäristönäkökohtiin tai teknisiin ominaisuuksiin liittyviä vaatimuksia.

Hankintayksikön tulisi hankintailmoituksessa ilmoittaa hyväksyykö se vaihtoehdot. Jos tällaista ilmoitusta ei ole tehty, vaihtoehtoja ei saa hyväksyä. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 36 artiklan 1 kohdan 2 kappaleeseen. Voimassa olevan peruspalveluasetuksen 31 §:n mukaan vaihtoehtojen esittäminen on aina mahdollista, jos sitä ei ole erikseen kielletty, joten säännös poikkeaa tältä osin voimassa olevasta lainsäädännöstä.

Pykälän 2 momentin mukaan vaihtoehtoa ei saisi hylätä pelkästään sen takia, että se joutaisi eri hankintalajiin kuuluvan hankinnan toteuttamiseen. Säännöksellä pyritään edistämään uusien innovatiivisten ratkaisujen

hyväksikäyttöä julkisissa hankinnoissa.

Rakennusurakan vaihtoehtoisten toteuttamistapojen hyväksymistä on käsitelty Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa C-243/89, *Storebelt* (Kok. Ep. 1993, s. I-3353). Tuomioistuimien katsoi sallituksi menettelyn, jossa siltaurakka voitiin toteuttaa kolmen vaihtoehtoisen mallin mukaan edellyttäen tarjoajan maksavan vaihtoehtoisten suunnitelmien piirustuskulut.

44 §. Alihankinta. Pykälässä säädettäisiin hankintayksikön mahdollisuudesta vaatia suunniteltuja alihankintoja koskevia tietoja sekä mahdollisuudesta edellyttää alihankintoja. Pykälä vastaa voimassaolevan peruspalveluasetuksen 33 §:n 1 momenttia. Erityisalojen hankintadirektiivin 37 artiklassa asiasta säättäminen on jätetty jäsenvaltioiden päätettäväksi. Jotta hankintayksiköille jäisi asiassa harkintavaltaa, ehdotetaan, ettei säännös olisi pakottava. Hankintayksiköllä olisi siten oikeus vaatia tarjoajia ilmoittamaan tarjouksissaan alihankintoina teetettävien sopimuksen osuudet sekä ehdotetut alihankkijat. Säännös vastaa sisällöltään voimassa olevan peruspalveluasetuksen 33 §:n 1 momenttia.

Tieto teetettävistä alihankinnoista sekä alihankkijoista voi olla hankintayksikölle merkittävää hankinnasta johtuvien taloudellisten ja muiden riskien kartoittamiseksi. Hankintayksikkö voi käyttää näitä tietoja tarjoajan teknisen tai taloudellisen kelpoisuuden arvioinnissa. Vaikka sopimusoikeudellisesti arvioiden käytännössä ei ole epäselvää, mikä taho on vastuussa tarjouksesta, ehdotetaan selkeyden vuoksi säädettävän myös erityisalojen hankintadirektiivin 37 artiklan mukaisesti tarjousta koskevasta pääasiallisen tarjoajan vastuusta, riippumatta siitä, mitä tarjouksessa on esitetty alihankintojen osalta.

Aliurakoiden ja aliurakoitsijoiden yksilöimistä voidaan edellyttää hankintasopimuksen tekovaiheessa. Rakennushankkeissa voidaan edellyttää aliurakoitsijoiden nimeämistä esimerkiksi rakennusurakan yleisten sopimusehtojen YSE 1998 mukaisesti. Sopimusehtojen 7 §:n mukaan urakoitsijan on esitettävä tilaajan hyväksyttäväksi tärkeimmät aliurakoitsijansa ja -hankkijansa ennen näiden ottamista. Tilaaja voi kieltää aliurakoitsijoiden tai -hankkijoiden ottamisen vain pätevistä syistä.

Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa hankintayksikön harkintavallan käyttöä laajoihin rakennustöihin liittyvien riskien vähentämiseksi. Pykälä mahdollistaisi myös pienten ja keskisuurten yritysten aseman parantamisen suurten rakennustöiden hankinnoissa.

45 §. *Hankintasopimuksen erityisehdot.* Hankintasopimuksen erityisehdot voivat liittyä esimerkiksi ammatillisen osaamisen tukemiseen työpaikoilla, erityisistä työllistymisvaikeuksista kärsivien henkilöiden työllistämiseen, työttömyyden torjumiseen, työttömien tai nuorten kouluttamiseen taikka vammaisten palvelukseen ottamiseen. Ympäristönäkökohtien osalta erityisehdot voivat liittyä esimerkiksi ympäristönsuojelun tasoon tai toimeenpanoon. Hankintasopimuksessa asetettavat ehdot eivät saa olla välittömästi tai välillisesti syrjiviä ja niiden tulee liittyä hankintasopimuksen toteuttamiseen. Erityisehtojen on lisäksi oltava yhteisön oikeuden mukaisia.

Erityisehtojen hyväksyttävyyttä on käsitelty Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa *C-31/87, Beentjes (Kok. Ep. 1988, s. 4635)*, joka koski työllistämiselveloitetta koskevaa ehtoa sekä tuomiossa *C-225/98, Nordpas-de-Calais (Kok. 2000, s. I-7445)*, joka koski työttömyyden vastaista kampanjaa koskevaa ehtoa. Erityisehdot katsottiin sallituiksi, kun ne olivat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen mukaisia, syrjimättömiä ja niistä oli ilmoitettu hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että syrjimättömyysperiaate edellyttää muun muassa sitä, että erityisehtoina käytettäviä työttömien työllistämiseen liittyviä vaatimusta ei voida rajoittaa kansallisiin tai paikallisiin työttömiin.

Koska hankintasopimuksen toteuttamisen ehdoilla voi olla merkitystä tarjousten sisältöön ja esimerkiksi tarjoushintoihin, tulisi niistä ilmoittaa etukäteen hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa, jotta tarjoajat voivat ottaa ehdot huomioon tarjouksia tehdessään.

Pykälä on uusi ja perustuu EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettuihin oikeusohjeisiin. Oikeusohjeet on vahvistettu erityisalojen hankintadirektiivin 38

artikkelissa.

46 §. *Verotukseen, ympäristönsuojeluun, työsuojeluun ja työoloja koskeviin säännöksiin liittyvät velvoitteet.* Ehdotettu säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 39 artiklaan, jossa jäsenvaltioille annetaan mahdollisuudet päättää säännöksen velvoittavuudesta kansallisessa lainsäädännössä. Säännösehdotus vastaa voimassa olevan peruspalveluasetuksen 34 §:ää, siten että se on sanamuodoltaan vähemmän velvoittava jättäen harkintavaltaa hankintayksikölle.

Hankintayksikkö voisi ilmoittaa tarjouspyynnössään tarjoajille tiedot sellaisista viranomaisista, joilta tarjoaja voi saada tietoja verotukseen, ympäristönsuojeluun, työsuojeluun tai työoloihin liittyvistä velvoitteista Suomessa. Voimassa olevan peruspalveluasetuksen 34 §:ssä velvoitetaan hankintayksikkö ilmoittamaan mainituista viranomaisista. Säännös on koettu hankintayksiköiden kannalta liian ankaraksi, joten sanamuotoa ehdotetaan väljennettäväksi. Hankintayksiköiden tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että ilmoittamalla säännöksessä tarkoitetuista viranomaisista ehdokkaille ja tarjoajille voidaan erityisesti rakennusurakoissa ja palveluhankinnoissa pyrkiä estämään harmaan talouden piiriin kuuluvia epäterveitä ilmiöitä ja edistää sitä, että ehdokkaat ja tarjoajat ovat tietoisia sovellettavista säännöksistä ja siitä, että hankintayksikkö edellyttää niiden noudattamista.

Tarjoajien kannalta pykälässä tarkoitettuihin velvoitteisiin liittyvät tiedot voivat olla oleellisia ja ne voivat vaikuttaa tarjoajan mahdollisuuksiin toteuttaa esimerkiksi rakennusurakka tai palvelu, joka edellyttää työvoiman sijoittumista toiseen jäsenvaltioon. Tietojen saanti edistää tavaroiden ja palvelujen vapaata liikkuvuutta koskevien tavoitteiden täyttymistä sekä ympäristönsuojeluun ja työntekijöiden suojeluun liittyvien vaatimusten toteuttamista käytännössä.

Hankintayksikön tiedonanto rajoittuu niiden viranomaisten ilmoittamiseen, jotka vastaavat verotukseen, ympäristönsuojeluun, työsuojeluun, työehtoihin tai työoloihin liittyvien tietojen antamisesta. Hankintayksikön velvollisuutena ei siten ole esimerkiksi ratkaista työehtosopimusten soveltamisalaa koskevia tulkintaongelmia.

Pykälän *1 momentin* mukaan hankintayksikön tulisi myös vaatia tarjoajia ilmoittamaan, että ne ovat tarjousta tehdessään ottaneet huomioon pykälässä tarkoitettut verotukseen, ympäristönsuojeluun tai työntekijöiden suojeluun liittyvät velvoitteet. Tarjoajien tulee siten hankintayksikön vaatimuksesta ilmoittaa tarjouksessaan, että ne ovat ottaneet huomioon esimerkiksi palvelun tai rakennusurakan suorittamispaikassa voimassa olevat työntekijöiden palkkaukseen tai työsuojeluun liittyvät lainsäädännöstä johtuvat velvoitteet, joilla pyritään ehkäisemään lainsäädännön edellyttämiä ehtoja huomommilla ehdoilla tapahtuvaa työvoiman käyttöä.

Pykälän *2 momentin* mukaan tarjoajan verotusta, ympäristönsuojelua, työsuojelua, työehtoja tai työoloja koskevien velvoitteiden täyttämiseen liittyvällä ilmoituksella ei ole vaikutusta hinnaltaan poikkeuksellisen alhaisten tarjousten käsittelyyn. Poikkeuksellisen alhaisia tarjouksia ei saa hylätä selvittämättä syytä tarjoushinnan alhaisuuteen. Toisaalta esimerkiksi verojen tai sosiaaliturvamaksujen laiminlyöntiin, ammattitoimintaa koskevaan vakavaan sopimattomuuteen tai lainvastaiseen tekoon syyllistynyt tarjoaja voidaan sulkea tarjouskilpailusta. Edellä mainitut perusteet voivat liittyä esimerkiksi työntekijöiden suojelua tai ympäristönsuojelua koskevien säädösten rikkomiseen.

47 §. Viestintä. Pykälässä säädettäisiin hankintamenettelyyn liittyvien ilmoitusten ja asiakirjojen lähettämisen tavoista. Pykälä perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 48 artiklan 1 ja 2 kohtiin. Voimassa olevan peruspalveluasetuksen 25 §:n 2 momentissa säädetään tarjousten toimittamisesta kirjallisesti tai sähköisesti sekä sähköisten viestinten käyttöön liittyvistä edellytyksistä.

Tarjousmenettelyyn liittyvä tiedonvaihto voisi tapahtua *1 momentin* mukaan kirjeitse, telekopiolla tai sähköisiä viestimiä käyttäen. Hankintayksikkö voisi päättää käytettävistä viestintätavoista ottaen huomioon hankinnan kohteen ja laajuuden. Jos tarjouksissa edellytetään esimerkiksi piirustuksia tai näytteitä, tulee tämä ottaa huomioon viestintätapoja harkittaessa. Viestintävälineiden valinnassa olisi erityisesti huomioitava syrjimättömyys, minkä vuoksi viestintävälineiden tulisi olla yleisesti käytettävissä olevia.

Erityisalojen hankintadirektiivin 48 artiklan 3-6 kohdissa sekä sen liitteessä XXIV on teknisluonteisia tietojenvaihtoon liittyviä säännöksiä, jotka koskevat muun muassa sähköisessä tietojenvälityksessä käytettäviä laitteita, salausta, sähköistä allekirjoitusta sekä luottamuksellisuuden suojaa sähköisesti toimitettuja tietoja käsiteltäessä. Erityisalojen hankintadirektiivin 70 artiklan h alakohdan mukaan Euroopan yhteisöjen komissiolla on oikeus muuttaa liitteessä XXIV olevia sähköisten vastaanottojärjestelmien teknisiä yksityiskohtia ja ominaisuuksia koskevia vaatimuksia. Viestintään liittyvät mainitut erityisalojen hankintadirektiivin velvoitteet ovat teknisluonteisia ja niiden muuttuminen teknisen kehityksen johdosta on todennäköistä. Tämän vuoksi viestintää koskevista vaatimuksista ehdotetaan pykälän *2 momentissa* säädettäväksi tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

6 luku **Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta sekä tarjouksen valinta**

48 §. Ehdokkaan ja tarjoajan valintaperusteet. Pykälässä säädettäisiin hankintamenettelyn vaiheittaisuuteen liittyvän periaatteen mukaisesti ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arvioinnista. Tarjoajien ominaisuuksien ja kelpoisuuden arvioinnin erottaminen hankinnan kohteeseen liittyvien tekijöiden eli tarjousten sisällön arvioinnista lisää hankintamenettelyn objektiivisuutta, läpinäkyvyyttä ja avoimuutta sekä parantaa tarjoajien oikeusturvaa. Pykälä on uusi ja se vastaa erityisalojen hankintadirektiivin 51 artiklaa.

Uusissa hankintadirektiiveissä on pyritty selkeyttämään tarjousmenettelyn vaiheittaisuutta. Erityisalojen hankintadirektiivistä tarjoajan kelpoisuusehtojen erottaminen tarjouksen valintaperusteista ei ilmene yhtä selvästi kuin hankintadirektiivistä, koska tarjoajan kelpoisuusehdoista ei ole säädetty muuta kuin, että niiden tulee olla objektiivisia ja syrjimättömiä. Erityisalojen hankintalainissa ehdotetaan kuitenkin sovellettavaksi tarjoajan ja tarjouksen arvioinnin erillisyyden periaatteita. Hankintayksikön olisi ilmoitettava etukäteen ehdokkailta tai tarjoajilta edellytettävät vähimmäisvaatimukset, sekä arvioitava

niiden täyttymistä ja poissulkemisperusteiden käyttämistä erillisessä hankintamenettelyn vaiheessa. Hyvä hankintakäytäntö edellyttää tähän tarjoajien asemaan merkittävällä tavalla vaikuttavien päätösten perustelemista ja dokumentointia.

Pykälän *1 momentissa* ehdotetaan, että erityisalojen hankintayksiköt voisivat halutessaan käyttää hankintalain 58 ja 59 §:issä säädettyjä ehdokkaan ja tarjoajan soveltuvuuden arviointiin ja valintaan liittyviä sekä erityisesti näiden taloudellisia, rahoituksellisia, teknisiä ja ammatillisia koskevia edellytyksiä asettaessaan ehdokkaan ja tarjoajan valintaan liittyviä puolueettomia sääntöjä ja perusteita. Myös hankintalain 54 §:ssä säädettyjä poissulkemisperusteita, jotka koskevat esimerkiksi toimittajan konkurssia, lakisääteisiä maksuja ja veroja koskevia velvoitteita tai ammattitoimintaan liittyviä rikoksia voitaisiin käyttää tarjoajan kelpoisuusehtona. Tähän viitataan myös erityisalojen hankintadirektiivin 54 artiklan 4 kohdassa.

Pykälän *4 momentissa* oikeutetaan hankintayksikkö rajoittamaan ehdokkaiden määrää rajoitetussa menettelyssä ja neuvottelumenettelyssä hankinnan kohde ja menettely huomioon ottaen riittävälle tasolle. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 51 artiklan 1 kohdan c alakohtaan.

49 §. *Tarjouskilpailuun osallistuvien valinta.* Erityisalojen hankintadirektiivissä säädetään ehdokkaan ja tarjoajan soveltuvuudesta koskevista edellytyksistä sekä vaadittavista selvityksistä niukasti. Välillisesti ehdokkaita ja tarjoajia koskevat vaatimukset käyvät kuitenkin ilmi erityisalojen hankintadirektiivin liitteessä XIII lueteltuja hankintailmoituksiin sisällytettävistä tiedoista ja viittauksista vaatimuksiin, jotka koskevat muun muassa tarjoajan oikeudellista muotoa, henkilöstön ammatillista pätevyyttä sekä tarjoajan taloudellisia ja teknisiä vähimmäisedellytyksiä.

Pykälän *1 momentin* mukaan ehdokkaiden ja tarjoajien poissulkeminen tulisi tehdä ennen tarjousten vertailua. Siten hankintayksikön olisi ennen tarjousvertailuun ryhtymistä harkittava, tuleeko ehdokas tai tarjoaja sulkea tarjouskilpailusta luvussa säädettyjen poissulkemisperusteiden vuoksi. Hankintayksikön tulee myös arvioida ennen varsinaista tarjousvertailua täyttävätkö ehdokkaat ja tar-

joajat niille asetetut tarjouspyynnössä esitetyt vähimmäisvaatimukset kuten taloudelliseen ja rahoitukselliseen tilanteeseen sekä tekniseen ja ammatilliseen pätevyyteen liittyvät ehdot. Rajoitetussa menettelyssä ja neuvottelumenettelyssä tulee tämän jälkeen suorittaa tarjouskilpailuun mukaan otettavien tarjoajien valinta, mahdollisesti vaiheittain, etukäteen ilmoitettujen vähentämisperusteiden mukaisesti. Hankintayksikkö voisi kuitenkin sulkea ehdokkaan tai tarjoajan tarjouskilpailusta esimerkiksi 50 §:n mukaisella perusteella myöhemminkin saatuaan tiedon poissulkemisperusteesta.

Pykälän *2 momentissa* säädetään hankintayksikön velvollisuudesta tarkastaa tarjousten tarjouspyynnön mukaisuus ja tarvittaessa hylätä tarjouspyyntöä vastaamattomat tarjoukset. Markkinaoikeus on useissa ratkaisuisaan tuonut esiin, että on paitsi hankintayksikön oikeus myös sen velvollisuus hylätä tarjouspyyntöä vastaamattomat tarjoukset. Menettelyllä turvataan muun ohessa tarjoajien tasapuolinen kohtelu. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 51 artiklan 3 kohtaan.

50 §. *Eräisiin rikoksiin syyllistyneiden ehdokkaiden tai tarjoajien sulkeminen tarjouskilpailusta.* Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin ehdokkaan ja tarjoajan poissulkemisesta eräisiin vakaviin rikoksiin syyllistymisen vuoksi. Säännös olisi uusi ja se vastaa erityisalojen hankintadirektiivin 54 artiklan 4 kohtaan, jossa viitataan hankintadirektiivin 45 artiklaan. Sen mukaan eräisiin vakaviin rikoksiin syyllistyneet tarjoajat olisi suljettava tarjouskilpailusta. Erityisaloilla pakollinen poissulkeminen koskee vain 5 pykälän 1 momentissa mainittuja hankintayksiköitä. Muillakin hankintayksiköillä on kuitenkin oikeus sulkea pykälän 1 momentissa mainittuihin rikoksiin syyllistyneet tarjoajat pois tarjousmenettelystä, jos ne ovat ehdokkaan ja tarjoajan valintaperusteissa tällaisen mahdollisuuden ilmoittaneet.

Sääntelyn tavoitteena on estää se, ettei julkisin varoin edistetä Euroopan yhteisön taloudellisia etujen vastaista toimintaa ja yhteiskunnan vastaista rikollista toimintaa. Poissulkemista koskevalla sääntelyllä pyritään edistämään myös eräiden vakavien rikosten vastaisia toimia.

Hankintadirektiivin 45 artiklassa luetellaan yhteisön säädökset, jotka koskevat pakolliseen poissulkemiseen velvoittavia rikoksia. Seuraavissa säädöksissä ja sopimuksissa on lueteltu poissulkemiseen velvoittavat rikokset: Yhteisen toiminnan 98/773/YOS 2 artiklan 1 kohta, Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevan yleissopimuksen 1 artikla, rahoitusjärjestelmän rahanpesutarkoituksiin käyttämisen estämisestä 10.6.1991 annettu neuvoston direktiivi 91/308/ETY, 26.5.1997 annetun neuvoston säädöksen 3 artikla sekä yhteisen toiminnan 98/742/YOS 3 artiklan 1 kohta. Viimeksi mainittu säädös on kumottu lahjonnan torjumisesta yksityisellä sektorilla annetulla neuvoston puitepäätöksellä 2003/568/YOS, jonka 2 artiklan 1 kohdan a alakohdan lahjuksen antaminen yksityisellä sektorilla vastaa kumotun yhteisen toiminnan 3 artiklan 1 kohtaa.

Edellä luetelluissa yhteisön säädöksissä mainittuja rikoksia vastaavat Suomen rikoslain 17 luvun 1a §:n mukainen osallistuminen järjestäytyneen rikollisjärjestön toimintaan, 16 luvun 13 §:n mukainen lahjuksen antaminen, 16 luvun 14 §:n mukainen törkeä lahjuksen antaminen, 30 luvun 7 §:n mukainen lahjominen elinkeinotoiminnassa, 29 luvun 5 §:n mukainen avustuspetos, 29 luvun 6 §:n mukainen törkeä avustuspetos, 32 luvun 6 §:n mukainen rahanpesu sekä 32 luvun 7 §:n mukainen törkeä rahanpesu.

Momentin 5 kohdan mukaan tarjouskilpailusta olisi niin ikään suljettava ehdokas tai tarjoaja, joka on syyllistynyt rikoslain 47 luvun 3 a §:ssä tarkoitettuun kiskonnantapaiseen työsyryntään. Kiskonnantapaisesta työsyrynnästä on kysymys, kun työnhakija tai työntekijä asetetaan kielletyllä syrjintäperusteella huomattavan epäedulliseen asemaan käyttämällä hyväksi työnhakijan ja työntekijän taloudellista tai muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä, ajattemattomuutta tai tietämättömyyttä. Kiskonnantapaisesta työsyryntärikoksesta annettu vankeustuomio olisi osoitus siitä, että työnantaja on tietoisesti käyttänyt hyväkseen esimerkiksi ulkomaalaistaustaisen, kielitaidottoman työntekijän hädänalaista asemaa ja soveltanut häneen muista työntekijöistä poiketen huomattavasti heikompiä työehtoja,

mitä laki ja työehtosopimukset edellyttävät.

Hankintayksiköllä, joka on lain 5 §:n 1 momentissa mainittu viranomainen, ei olisi harkintavaltaa 1 momentissa tarkoitettuun rikokseen syyllistyneen ehdokkaan tai tarjoajan poissulkemisessa, vaan sen olisi suljettava tarjouskilpailusta edellä mainittuihin rikoksiin syyllistynyt ehdokas tai tarjoaja. Poissulkeminen edellyttää lainvoimaista tuomiota, joten hankintayksiköllä ei ole velvollisuutta sulkea tarjoajaa menneillään olevan esitutinnan tai vireillä olevan, mainittuja rikoksia koskevan, oikeudenkäynnin vuoksi. Muu hankintayksikkö, kuin edellä mainittu viranomainen, voi sulkea 2 momentissa mainittuihin rikoksiin syyllistyneet tarjoajat pois tarjousmenettelystä edellyttäen, että ne ovat ehdokkaan ja tarjoajan valintaperusteissa tällaisen mahdollisuuden ilmoittaneet. Poissulkeminen voi perustua muuhunkin näyttöön kuin lainvoimaiseen tuomioon, jos poissulkemisehto täyttää puolueettomuuden vaatimukset.

Julkisissa hankinnoissa noudatettavan suhteellisuusperiaatteen vuoksi edellä mainittujen rikosten lievät tekemuodot eivät voisi tulla kysymykseen pakollisina poissulkemisperusteina, mutta rikoksen laadusta riippuen tarjoajan poissulkeminen voi olla mahdollista muun ilmoitetun poissulkemisperusteiden nojalla.

Mainittuja rikoksia koskeva tuomio voisi olla annettu tarjouskilpailuun osallistumishakemuksen tai tarjouksen jättäneen yrityksen, yhdistyksen tai muun oikeushenkilön johtohenkilölle, kuten toimitusjohtajalle, varatoimitusjohtajalle, hallituksen puheenjohtajalle tai vastaavassa asemassa olevalle henkilölle sekä myös ehdokkaan tai tarjoajan muulle edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävälle henkilölle. Kysymykseen tulisi pykälän 2 momentin mukaan myös rikoslain 9 luvun mukainen oikeushenkilölle tuomittu yhteisösakko. Pykälän 3 momentissa tuomiolla tarkoitetaan myös yhteisösakkotuomiota.

Ehdokkaan tai tarjoajan poissulkeminen pykälässä tarkoitettujen perusteiden nojalla tulisi tapahtua heti hankintayksikön saatua tiedon lainvoimaisesta tuomiosta. Hankintayksiköllä ei olisi velvollisuutta vaatia ehdokkaita tai tarjoajia osoittamaan, ettei niitä rasita pykälässä tarkoitettu poissulkemisperuste.

ruste. Hankintayksiköiltä voidaan kuitenkin edellyttää huolellisuutta ja aktiivisuutta, jos ilmenee perusteltua aihetta epäillä poissulkemisperusteen olemassaoloa ja sillä on velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin, jos sen tietoon saatetaan tieto tai epäily poissulkemisperusteen olemassaolosta.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin viranomaisen velvollisuudesta sulkea tarjousmenettelystä myös muussa jäsenvaltiossa vastaavaan rikokseen syyllistynyt tarjoaja.

Lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu hankintayksikkö voisi poiketa pykälässä tarkoitettua velvollisuudesta sulkea tarjouskilpailusta 1 momentissa mainittuun rikokseen syyllistynyt ehdokas tai tarjoaja vain yleistä etua koskevasta pakottavasta syystä. Kysymykseen tulisivat siten vain erityistapaukset, kuten tilanteet, joissa luonnontapahtuman vuoksi kiireellisessä tarjouskilpailussa tarjouksen on jättänyt vain yksi tarjoaja, jota rasittaa pykälässä tarkoitettu poissulkemisperuste. Tarjoajan poissulkeminen vaarantaisi tällaisessa tilanteessa koko hankkeen toteutumisen ja aiheuttaisi vakavaa haittaa yhteisölle. Poissulkemisesta poikkeamista voitaisiin yleistä etua koskevan pakottavan syyn lisäksi perustella myös sillä, ettei aiemmalla rikollisella menettelyllä ole merkitystä hankkeen toteutamiselle.

51 §. Ehdokkailta ja tarjoajilta pyydettävät selvitykset. Pykälässä säädettäisiin ehdokkailta ja tarjoajilta pyydettävistä selvityksistä. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 52 artiklaan. Säännöksen soveltaminen laajenisi siten, että sitä sovellettaisiin rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä sekä toimittajarekisteriä koskevia sääntöjä vahvistettaessa. Voimassaolevassa peruspalveluasetuksessa säännös koskee vain toimittajarekisteriä. Peruspalveluasetuksessa säännös on toimittajarekisterin rekisteröintiehtoja koskevassa 17 §:n 3 momentissa. Lakiehdotuksen mukaan säännöksessä ilmenviä periaatteita ehdotetaan sovellettavaksi myös avoimessa menettelyssä, vaikka menettelyä ei ole nimenomaisesti mainittu direktiivin säännöksessä. Erityisalojen hankintadirektiivissä ei ole säädetty tarjoajien kelpoisuusehtojen asettamisesta avoimessa menettelyssä.

Pykälän 1 *momentti* ilmentää yhteisön pe-

rustamissopimuksen syrjimättömyysperiaatetta ja velvoittaa hankintayksiköitä kohtelemaan ehdokkaita ja tarjoajia tasapuolisesti selvityksiä näiltä vaadittaessa. Toimittajille ei saa asettaa hallinnollisia, teknisiä tai rahoituksellisia ehtoja, jollei vastaavia vaatimuksia aseteta kaikille yhdenmukaisesti. Lisäksi säännöksessä kielletään vaatimasta tarpeettomia selvityksiä seikoista, jotka käyvät ilmi muusta puolueettomasta näytöstä. Hankintayksiköiden tulee noudattaa suhteellisuuden periaatetta asettaessaan toimittajalle selvitysvelvoitteita.

Pykälän 2 *momentin* mukaan hankintayksikkö voisi ainoastaan erikseen luetelluissa tapauksissa vaatia ympäristönäkökohtiin liittyviä selvityksiä rakennusurakoissa tai palvelun suorittamisessa toteutettavista ympäristönhoidotoimenpiteistä. Selvitysten vaatiminen edellyttäisi perusteltua liittymää hankinnan kohteeseen samoin kuin muutkin selvitykset. Ympäristönhoitoa koskevien standardien vaatimusten osalta hankintayksikön olisi viitattava ympäristöasioiden hallinta- ja auditoitintjärjestelmään (EMAS) tai olemassa oleviin eurooppalaisiin tai kansainvälisiin asianmukaisiin standardeihin. Ehdokas tai tarjoaja voi osoittaa täyttävänsä ympäristönhoitoa koskevat vaatimukset ympäristönhallintajärjestelmän rekisteröinnillä, asianmukaisella sertifikaatilla tai vaihtoehtoisesti omalla kuvauksellaan toimenpiteistä samantasoisen ympäristönsuojelun varmistamiseksi. Tällaisessa tilanteessa tarjoajalla olisi näyttövelvollisuus siitä, että toimenpiteet takaavat samantasoisen ympäristönsuojelun tason. Toisaalta hankintayksikön olisi perusteltava epäilyksensä siitä, etteivät tarjoajan toimenpiteet takaa ympäristönhallintajärjestelmää vastaavaa tasoa ympäristönsuojelussa.

Pykälän 3 *momentin* mukaan hankintayksikön vaatiessa selvitystä laadunvarmistustoimenpiteistä sen tulisi viitata alan eurooppalaisiin standardisarjoihin perustuviin laadunvarmistusjärjestelmiin. Hankintayksikön on hyväksyttävä muiden jäsenvaltioiden toimielinten vastaavat todistukset sekä ehdokkaiden ja tarjoajien kuvaukset laadunvarmistuksen tasosta.

52 §. Ehdokkaan ja tarjoajan oikeudellinen muoto sekä ilmoitus vastaavista henkilöistä. Pykälä on uusi ja perustuu erityisalojen han-

kintadirektiivin 11 artiklan 1-kohtaan. Ehdokkaiden tai tarjoajien oikeudellista muotoa koskevat vaatimukset määräytyisivät ensisijaisesti sen sijoittumismaan lainsäädännön mukaisesti. Siten, jos ehdokas tai tarjoaja on sijoittautumismaassaan oikeutettu palvelujen tarjoamiseen, sitä ei voida hylätä sillä perusteella, että se ei täytä hankintayksikön sijoittumismaan lainsäädännön vaatimusta palvelujen tarjoamisesta luonnollisena henkilönä tai oikeushenkilönä. Hankintayksiköllä olisi kuitenkin oikeus vaatia selvitystä palvelujen suorittamisesta vastaavista henkilöistä ja heidän ammatillisesta pätevyydestään.

53 §. *Tarjouskilpailuun osallistuminen ryhmittymänä ja muiden tahojen voimavarojen käyttö.* Pykälässä säädettäisiin erityisalojen hankintadirektiivin 11 artiklan 2 kohdan mukaisesti oikeudesta tehdä tarjouksia ryhmittymänä sekä 53 artiklan 4 ja 5 kohdissa ja 54 artiklan 5 ja 6 -kohdissa säädetyistä muiden yksiköiden taloudellisten, rahoituksellisten tai teknisiä tai ammatillisia voimavarojen hyväksikäytöstä. Ryhmittymiä koskeva säännös on sisällytetty voimassa olevan peruspalvelusetuksen 33 §:n 2 momenttiin. Muiden yksiköiden voimavaroja koskevat säännökset ovat uusia.

Pykälän 1 momentin mukaan tarjoajilla olisi oikeus muodostaa ryhmittymä tarjouksen tekemiseksi. Ryhmittymillä tarkoitetaan toimittajien yhteistyötä hankintasopimuksen saamiseksi. Ryhmittymiä voidaan käyttää erityisesti laajoissa, eri alojen ammattitaitoa tai resursseja edellyttävissä hankinnoissa, kuten laajoissa rahoitusta edellyttävissä rakennushankkeissa. Ryhmittymänä tarjoaminen voi mahdollistaa myös pienten yritysten pääsyn laajempiin hankintoihin.

Hankintayksiköllä olisi oikeus hyväksyä missä tahansa oikeudellisessa muodossa tapahtuva ryhmittymänä tarjoaminen sekä vapaamuotoisena ryhmittymä tarjoaminen. Tarjoajilla olisi oikeus muodostaa ryhmittymiä tarjouksen tekemiseksi. Ryhmittymää perustettaessa edellytyksenä olisi, että se on perustettu ja se toimii kilpailunrajoituksista annetun lain (480/1992) mukaisesti. Hankintayksikkö ei voisi edellyttää ryhmittymiltä tiettyä oikeudellista muotoa osallistumishakemuksen tai tarjouksen tekohetkellä. Ryhmittymältä voidaan kuitenkin vaatia tietty oi-

keudellinen muoto hankintasopimusta tehtäessä, jos se on tarpeen sopimuksen asianmukaiseksi toteuttamiseksi. Siten hankinnan sitä edellyttäessä, hankintayksikkö voisi edellyttää ryhmittymän toimivan esimerkiksi osakeyhtiönä taloudellisiin ja oikeudellisiin velvoitteisiin ja vastuisiin liittyvien tekijöiden vuoksi.

Hankintayksikön tulisi arvioida onko ryhmittymällä riittävät taloudelliset ja tekniset edellytykset hankinnan toteuttamiseen ryhmittymän antamien selvitysten ja sitoumusten perusteella.

Pykälän 2 momentin mukaan ehdokas tai tarjoaja voisi käyttää myös muiden yksiköiden voimavaroja hankinnan toteuttamiseksi. Samaten ryhmittymä voisi käyttää ryhmittymään kuuluvien tahojen taikka sen ulkopuolella olevien tahojen voimavaroja hankinnan toteuttamiseen. Pykälässä tarkoitettuja muiden yksiköiden voimavaroja voivat olla esimerkiksi tarjouskilpailuun osallistuvan yrityksen omistajayritysten, samaan konserniin kuuluvien yritysten taikka yrityksen kumppanuusyrietysten taloudelliset tai tekniset voimavarat.

Näyttövelvollisuus hankintayksikön esittämien taloudelliseen ja rahoitukselliseen tilanteeseen, tekniseen ja ammatilliseen pätevyyteen sekä muiden vaatimusten täyttämistä on siihen vetoavalla ehdokkaalla, tarjoajalla tai niiden ryhmittymällä. Todisteena voidaan esittää esimerkiksi yksiköiden sitoumus antaa tarvittavat resurssit hankinnan toteuttamiseen. Hankintayksikön tulisi arvioida näytön riittävyys vaatimusten täyttymisestä.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on käsitellyt muiden yksiköiden voimavaroihin vetoamista asiassa *C-176/98 Holst Italia (Kok. 1999, s. I-8607)*. Tapauksessa tarjouskilpailuun osallistunut yritys osoitti vuosiliikevaihtoa koskevan vaatimuksen täyttymisen osastajansa liikevaihtoa koskevalla näytöllä. Tuomioistuin katsoi sallituksi sen, että sellainen palvelujen suorittaja, joka ei täytä tarjouskilpailuun osallistumisen vähimmäisedellytyksiä, voi vedota kolmannen suorituskykyyn, johon se voi turvautua hankinnan toteuttamisessa. Tarjouskilpailuun osallistuvan yrityksen on osoitettava resurssien käytettävyyden. Hankintayksikön on vastaavasti

tarkastettava, että resurssit ovat käytettävissä koko sen ajan jonka sopimus kattaa.

54 §. Tarjouksen valinta. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tarjouksen valintaan liittyvistä menettelytavoista. Pykälä perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 55 artiklaan sekä direktiivin johdanto-osan 55 kappaleeseen. Se vastaa eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta voimassa olevan peruspalveluasetuksen 29 §:ssä säädettyä.

Hankintayksikön olisi valittava tarjouksista sen kannalta kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin. Pykälässä lueteltaisiin esimerkinomaisesti sellaisia vertailuperusteita, joita käytetään tarjousten vertailussa käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta. Luettelo vastaa peruspalveluasetuksen 29 §:n 1 momentissa olevaa luetteloa.

Jos tarjouskilpailun valintaperusteena käytetään halvinta hintaa, tulisi tarjouksista valita sellainen halvin tarjous, joka täyttää tarjouspyynnössä esitetyt hankinnan toteuttamiseen ja tarjoajien ominaisuuksiin liittyvät vaatimukset.

Kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailuperusteiden asettaminen on hankintayksikön harkittavissa. Vertailuperusteiden on liitettävä hankinnan kohteeseen, oltava objektiivisia ja syrjimättömiä eivätkä ne saa antaa hankintayksikölle rajoittamatonta valinnanvapautta. Perusteet on lisäksi ilmoitettava hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut edellä mainitut periaatteet muun muassa tuomioissaan *C-31/87, Beentjes* (Kok. Ep. 1988, s. 4635), *C-324/93, Evans Medical ja Macfarlan Smith* (Kok. 1995, s. I-563), *C-513/99, Concordia Bus Finland* (Kok. 2002, s. I-7213) sekä *C-19/00, SIAC Construction* (Kok. 2001, s. I-7725). Kansallisessa oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että hankintayksikön harkintavaltaan voidaan puuttua vain silloin, jos valintaperusteen tai vertailuperusteiden asettamisessa on syllistytty syrjintään.

Hankinnan kohteeseen liittyviksi voidaan katsoa vain sellaiset vertailuperusteet, jotka koskevat välittömästi hankinnan kohdetta. Tällaisia vertailuperusteita ovat esimerkiksi hankinnan kohteena olevan tavaran, palvelun tai rakennustyön laatu, hinta taikka toimitus-

aika. Sitä vastoin sellaisia vertailuperusteita, joilla ei ole liittymää hankinnan kohteeseen ei voitaisi käyttää tarjousten vertailuperusteina. Tällaisia vertailuperusteita ovat esimerkiksi tarjoajayrityksen toimintaan liittyvät tekijät.

Vertailuperusteiden tulisi olla myös syrjimättömiä. Siten sallittua ei olisi esimerkiksi käyttää vertailuperusteita, jotka suosivat tiettyjä tarjoajia, edellyttävät aiempaa sopimussuhdetta hankintayksikön kanssa tai suosivat paikallista toimittajaa. Hankinnan kohteen sitä vaatiessa voidaan kuitenkin edellyttää esimerkiksi paikallistuntemusta. Tällaiselle perusteelle ei kuitenkaan saa antaa sellaista painoarvoa, joka estäisi uusien yrittäjien alalle pääsyä.

Tarjousten valinnassa käytettävillä perusteilla tulisi pääsääntöisesti olla taloudellista merkitystä hankintayksikölle. Koska kysymys on julkisten varojen käytöstä, hankinnasta aiheutuville kustannuksille tulisi antaa riittävää painoarvoa tarjousten valinnassa. Kansallisessa oikeuskäytännössä on katsottu, että julkisten hankintojen edullisuuden vaatimuksista johtuen hinnalle on annettava hankinnan luonteesta riippuen riittävä merkitys.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on tuomioissaan *C-513/99, Concordia Bus Finland* (Kok. 2002, s. I-7213) katsonut, ettei jokaisen kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailuperusteista ole välttämättä kuitenkaan tuotettava taloudellista etua hankintayksikölle, vaan myös sellaiset seikat, jotka eivät ole puhtaasti taloudellisia voivat vaikuttaa tarjouksen edullisuuteen. Ratkaisussaan tuomioistuin katsoi sallituksi ottaa huomioon esteettisiä ominaisuuksia sekä sellaisia ympäristönäkökohtia, jotka eivät tuota hankintayksikölle välitöntä taloudellista etua.

Hankinnasta aiheutuvien välittömien kustannusten lisäksi merkitystä voidaan antaa myös koko hankinnan elinkaaren aiheuttamille kustannuksille. Tällaisia kustannuksia voivat olla esimerkiksi takuuehdot, huoltokustannukset, jätteiden käsittelyyn liittyvät kustannukset tai jälleenmyyntiarvo.

Tarjouksen vertailuperusteina ei tule käyttää sellaisia perusteita, jotka liittyvät ehdokaiden tai tarjoajien ominaisuuksiin. Ehdokaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arviointi

on tehtävä ennen tarjousten arviointia ja se tulee erottaa tarjousten arvioinnista. Tarjousten vertailuun tulisi ottaa vain sellaisten tarjoajien tarjoukset, joilla voidaan katsoa olevan edellytykset hankinnan toteuttamiseksi. Ehdokkaiden ja tarjoajien ominaisuuksien arvioinnissa ja tarjousten arvioinnissa käytettävät perusteet tulisi myös erottaa toisistaan. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on tuomiossaan C-315/01, *Geschellshaft für Abfallentsorgungs-Technik (GAT)* (Kok. 2003, s. I-6351) katsonut, ettei tarjousten vertailuperusteina tule käyttää tarjoajan muille asiakkaille tarjoamien tuotteiden referenssien lukumäärää, vaan kysymyksessä on peruste, jolla varmistetaan tarjoajan soveltuvuus sopimuksen täyttämiseen. Korkein hallinto-oikeus on myös katsonut päätöksissään (KHO 6.10.2004 sekä KHO 12.12.2003 taltio 3202), että tarjousten arvioinnissa ei tulisi käyttää tarjoajien teknisiin, taloudellisiin ja muihin edellytyksiin liittyviä perusteita, vaan toteutettavan hankinnan kohteeseen liittyviä perusteita.

Hankintayksikön tulee käyttää asettamiaan vertailuperusteita tarjousten vertailussa. Siten tarjouksia on verrattava jokaista vertailuperustetta käyttäen ja hankintapäätöksessä on perusteltava perusteiden soveltaminen tarjoukseen. Oikeuskäytännön mukaan tarjousvertailusta on selvästi ilmevä kaikkien tarjousten osalta miten niitä on arvioitu kunkin vertailuperusteiden osalta. Jos tarjouksille on annettu toisistaan poikkeavia pisteitä, vertailusta on ilmevä mihin tarjousten piste-erot perustuvat. Jotta tarjousten vertailu olisi läpinäkyvä eikä siitä muodostuisi raskasta, vertailuperusteena olisi käytettävä vain sellaisia tekijöitä, joiden perusteella voidaan arvioida tarjouksen suoritusastoa suhteessa hankinnan kohteen määrittelyyn sekä tarjousten hintalaatusuhdetta. Perusteiden asettamista koskevassa harkinnassa olisi siten huomioitava tarjousten vertailtavuus vertailuperusteita soveltaen. Oikeuskäytännön mukaan hankintayksikkö on oikeutettu ottamaan tarjousten vertailussa huomioon vain tarjoajien tarjouksissaan esittämät tiedot.

Pykälän 2 ja 3 momentit ovat uusia ja ne perustuvat erityisalojen hankintadirektiivin johdanto-osan 55 kappaleen 3 alakappaleen kohtaan, jonka mukaan ”yhdenvertaisen koh-

telun takaamiseksi olisi tarjouksia voitava hankintasopimuksen tekoperusteiden ansiosta vertailla ja arvioida puolueettomasti. Jos nämä edellytykset täyttyvät, taloudelliset ja laadulliset sopimuksentekoperusteet kuten myös ympäristövaatimusten täyttämiseen liittyvät perusteet voivat antaa hankintaviranomaiselle mahdollisuuden vastata asianomaisen yleisön tarpeisiin sellaisina kuin ne ilmoitetaan hankintasopimuksen teknisissä eritelmissä. Hankintayksikkö voi samoin edellytyksin käyttää yhteiskunnallisten vaatimusten täyttämiseksi perusteita, jotka määritellään teknisissä eritelmissä ja jotka vastaavat sellaisen erityisen heikossa asemassa olevan väestöosan tarpeisiin, johon sopimuksen kohteena olevan rakennusurakan tai tavara- tai palveluhankinnan edunsaajat tai käyttäjät kuuluvat”.

Pykälän 2 momentin mukaan hankintayksiköllä olisi siten oikeus ottaa tarjousten arvioinnissa huomioon myös sellaisia hankinnan kohteeseen liittyviä laadullisia ja taloudellisia tekijöitä sekä ympäristöominaisuuksia, jotka eivät tuota välitöntä etua hankintayksikölle, mutta joilla voidaan vastata asianomaisen yleisön tarpeisiin. Säännös mahdollistaisi esimerkiksi teknisissä eritelmissä määritellyn enimmäistason alittavien saastepäästöjen huomioimisen tarjousten vertailussa. Tällaisten perusteiden on oltava mitattavia.

Lisäksi mahdollistettaisiin myös sellaisten vertailuperusteiden käyttäminen, jotka liittyvät yhteiskunnallisiin vaatimusten täyttämiseen ja, jotka määritellään teknisissä eritelmissä. Tällaisten perusteiden tulisi liittyä erityisen heikossa asemassa olevan väestöosan tarpeisiin, johon sopimuksen kohteena olevan rakennusurakan tai tavara- tai palveluhankinnan edunsaajat ja käyttäjät kuuluvat. Siten tarjouksen vertailussa voitaisiin huomioida esimerkiksi sellaiset teknisissä eritelmissä olevien vähimmäisvaatimusten ylittävät ratkaisut, jotka helpottavat vammaisten käyttäjien kulkua rakennuksessa. Tällaisen vertailuperusteen käyttämisestä huolimatta hankinnan kohteen teknisessä määrittelyssä tulisi esittää sellaiset ehdottomat vaatimukset, jotka liittyvät hankinnan kohteen kaikkien käyttäjien tarpeiden huomioimiseen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vertailuperusteiden ja niiden suhteellinen paino-

tuksen ilmoittamisesta Ne tulisi ilmoittaa hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjassa. Hankintayksikön olisi ilmoitettava myös vertailuperusteiden suhteellinen painotus taikka painoarvojen kohtuullinen vaihteluväli. Painotus voitaisiin ilmoittaa eri muodoissa, muun muassa prosentteina tai suhteellisena osuutena toisesta perusteesta. Joustavuuden säilyttämiseksi painotus voitaisiin ilmoittaa myös suuruusluokkana tai vaihteluvälinä, johon kullekin perusteelle annetun arvon on sijoitettava. Vertailuperusteiden ilmoittamisvelvoitteella pyritään edistämään hankintamenettelyn avoimuutta ja mahdollistamaan menettelyn jälkikäteinen arviointi. Tarjoajat voivat ottaa vertailuperusteet huomioon tarjouksia laatiessaan, mikä osaltaan edistää myös tarjousten vertailukelpoisuutta.

Hankintayksikkö voisi poiketa vertailuperusteiden painoarvojen ilmoittamisesta perustelluissa tapauksissa. Poikkeaminen olisi mahdollista esimerkiksi silloin, jos kysymyksessä on monimutkainen hankinta, joka voidaan toteuttaa erilaisin tavoin. Hankintayksikön olisi tällöin kuitenkin ilmoitettava vertailuperusteiden tärkeysjärjestys. Säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 55 artiklan 2 kohtaan. Aiempiin hankintadirektiiveihin perustuvan, voimassa olevassa peruspalveluasetuksen 29 §:n 2 momentin mukaan kokonaistaloudellisen edullisuuden arviointiperusteet tulisi ilmoittaa, mikäli mahdollista, tärkeysjärjestyksessä. Säännös ei ole siten edellyttänyt vertailuperusteiden painotuksen ilmaisemista ja on mahdollistanut käytännöt, joissa tarjousten arviointihetkellä hankintayksikkö on antanut vertailuperusteille sellaisen painotuksen ja suhteellisen arvon, jota tarjoaja eivät ole voineet ottaa huomioon tarjouksia laatiessaan. Suhteellista painotusta koskevan nimenomaisen säännöksen puuttumisen on koettu vähentävän tarjousmenettelyn avoimuutta sekä tarjoajien oikeusturvaa.

55 §. Poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta hylätä hinnaltaan poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset sekä tällaisten tarjousten käsittelyn menettelytavoista. Pykälä perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 57 artiklaan ja se vastaa pääasialliselta sisällöltään voimassa olevan peruspalveluasetuksen 32 §:ssä

säädettyä.

Pykälän *1 momentin* mukaan hankintayksiköllä olisi oikeus hylätä hankintaan nähden hinnaltaan poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset. Poikkeuksellisen alhaisten tarjousten hylkäämisellä mahdollistetaan hankintayksikölle tarjoushinnan riittämättömyydestä todennäköisesti aiheutuvien taloudellisten riskien huomioiminen. Hylkäämisen tulisikin perustua siihen, ettei tarjoajan tarjoamalla hinnalla ole mahdollista toteuttaa hankintaa tarjouspyynnössä edellytetyllä tavalla.

Tarjouksen poikkeuksellisen alhaisen hinnan syyn selvittämiseksi hankintayksikön olisi pyydettävä tarjoajalta kirjallisesti selvitystä tarjouksen perusteista. Hankintayksikön olisi annettava asianomaiselle tarjoajalle aina mahdollisuus osoittaa kykynsä hankinnan asianmukaiseen toteuttamiseen hinnan alhaisuudesta huolimatta. Hankintayksikkö ei siten voisi hylätä tarjousta yksinomaan sellaisten selvitysten perusteella, jotka on esitetty tarjousta jättäessä vaan sen tulisi tarkastaa tarjouksen perusteet erillisessä menettelyssä tarjousten avaamisen jälkeen. Yhteisön tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa *C-285/99 ja C-286/99 Impresa Lombardini (Kok. 2001. s. I-9233)* antaman tuomion mukaan hankintayksikkö ei voi rajoittaa tarjoajan oikeutta toimittaa selvityksiä, vaan sen on tarjouksen poikkeuksellista alhaisuutta arvioidessaan otettava huomioon kaikki selvitykset, jotka tarjoaja on toimittanut.

Pykälän *2 momentissa* ehdotetaan säädettäväksi niistä seikoista, joista hankintayksikkö voisi erityisesti pyytää lisätietoja. Luettelo olisi esimerkinomainen, joten hankintayksikkö voisi pyytää selvitystä myös muista seikoista, jotka voivat olla perusteena tarjoushinnan alhaisuudelle. Hankintayksikön tulisi arvioida selvitysten perusteella hankinnan toteuttamismahdollisuudet sekä siihen liittyvät riskit. Syynä tarjouksen alhaiseen hintaan voi olla esimerkiksi virhe tarjoushinnan laskemisessa, jolloin hankintayksikön on arvioitava mahdollisuudet pyytää täsmennyksiä tarjoukseen. Tarjousten väliset hinnanerot voivat johtua myös yritysten välisistä eroista teknisissä ratkaisuisissa, tuotannon tehokkuudessa, tuotanto- ja toimituskapasiteetissa, tuotantokapasiteetin käyttöasteessa tai katevaatimuksissa. Kyseessä voi olla myös tarjoajan pyr-

kimys vallata uusia markkinoita. Tällaiset syyt eivät voisi oikeuttaa tarjouksen hylkäämiseen alihintaisena, jos tarjoaja pystyy luotettavasti osoittamaan mahdollisuutensa hankinnan toteuttamiseen.

Oikeuskäytännössä on katsottu hankintalainsäädännön vastaiseksi menettelyksi, joissa tarjousten vertailu on perustunut niin sanottuun oikeaan hintaan tai keskiarvohintaan, jolloin tätä hintaa alhaisemman hinnan sisältäviä tarjouksia ei ole huomioitu. Hankintalainsäädännön vastaisena ei kuitenkaan ole pidetty sitä, että poikkeuksellisen alhaisia tarjouksia määriteltäessä käytetään hyväksi matemaattisia perusteita, jos nämä perusteet ovat objektiivisia ja syrjimättömiä (esimerkiksi Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomio yhdistetyissä asioissa *C-285/99 ja C-286/99, Impresa Lombardini (Kok. 2001, s. I-9233)*).

Pykälän 3 momentin mukaan hankintayksikkö voisi hylätä tarjouksen myös silloin kun alihintaisuus johtuu tarjoajan saamasta laittomasta valtiontuesta. Säännöksen tavoitteena on ehkäistä yhteisölainsäädännön vastaista valtiontukien kilpailua vääristäviä vaikutuksia. Valtion tukitoimia koskevat yhteisön perustamissopimuksen 87 – 89 artiklat. Perustamissopimuksessa on lisäksi annettu toimialakohtaisia määräyksiä eli niin kutsuttuja yleisiä poikkeuksia muun muassa 36 artiklan mukaisesti maatalouden osalta. Valtiontuet, joilla tarkoitetaan laajasti julkisista lähteistä olevia erilaisia etuuksia, kuten suoria avustuksia, edullisia lainoja, takauksia, markkinahintaa alhaisempia vuokria, ovat lähtökohtaisesti kiellettyjä yhteisössä. Valtiontuella tarkoitetaan myös muiden kuin valtion viranomaisten myöntämiä tukia kuten esimerkiksi kuntien tai alueorganisaatioiden antamia tukia. Valtiontuen yleinen määritelmä sisältyy yhteisön perustamissopimuksen 87 artiklaan sekä tiettyjen toimialojen osalta muihin perustamissopimuksen säädöksiin.

Toimivalta arvioida tukien hyväksyttävyyden on perustamissopimuksen mukaan komissiolla, joka päättää jäsenvaltioilta tulevien ennakoilmoitusten perusteella tukien hyväksyttävyydestä. Ennakoilmoitusveloitteesta vastaavat tukiohjelmia suunnittelevalle taholle. Suomessa kauppa- ja teollisuusministeriö vastaa keskitetysti ilmoitusten välittä-

misestä komissiolle ja antaa tietoja hyväksytyistä tukiohjelmista, lukuun ottamatta maa- ja metsätalouden alan tukiohjeita, joita koskevia tietoja saa maa- ja metsätalousministeriöltä. Myös tuen myöntäjä ilmoittaa yleensä päätöksessään tuen saajalle, onko kyseessä tuki, jota koskevat yhteisön oikeuden säännöt.

Myös muut kuin edellä mainitut yhteisön toimivaltaan kuuluvat julkiset tuet voitaisiin katsoa 3 momentissa tarkoitetuiksi valtiontuiksi, joita voidaan arvioida tarjousten alihintaisuuden perusteena. Siten esimerkiksi muu laitton valtiontuki voisi oikeuttaa tarjouksen hylkäämiseen alihintaisena. Tilanteet tulisi tutkia yksityiskohtaisesti. Tarjoajan vastuulla olisi antaa selvitys valtiontuen perusteena olevasta tukijärjestelmästä.

Erityisalojen hankintadirektiivin 57 artiklan 3 kohdan mukaan hankintayksikön tulisi ilmoittaa komissiolle alihintaisen tarjouksen hylkäämisestä, silloin kun tuki on yhteisöoikeuden vastaista. Ilmoitusveloitteesta ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella.

56 §. *Hankintayksikön antaman tuen huomioon ottaminen tarjousten vertailussa.* Pykälässä säädettäisiin tarjoajien yhdenvertaisesta kohtelusta hankintayksikön omistaman yhteisön tai laitoksen osallistuessa tarjouskilpailuun. Säännös koskisi myös tilanteita, joissa hankintayksikkö antaa tarjoushintaan vaikuttavaa taloudellista tukea muulle tarjouksen tekijälle. Säännös toteuttaisi 2 §:n 1 momentin tasavertaisen kohtelun periaatetta.

Hankintayksikön omaan organisaatioon kuuluvan yksikön tukemisen osalta säännös vastaisi voimassa olevan hankintalain 6 §:n 3 momentissa säädettyä sekä erityisalojen hankintadirektiivin johdanto-osan 4 kappaletta. Ehdotetun lain 2 §:n mukaan hankintayksikön omistaman yhteisön tai laitoksen osallistuminen hankintayksikön tai muiden hankintayksiköiden järjestämiin tarjouskilpailuihin olisi sallittua. Tällaista yksikköä tulisi kuitenkin kohdella samalla tavoin kuin muita tarjouskilpailuun osallistuvia.

Julkisten yksiköiden osallistumisella tarjoajana hankintamenettelyihin ei tule aiheuttaa kilpailun vääristymistä yksityisiin tarjoajiin nähden. Siten hankintayksikön omaan organisaatioon kuuluvan yksikön tarjouksen tulee

olla vertailukelpoinen muiden tarjousten kanssa, minkä on oikeuskäytännössä katsottu edellyttävän kaikkien asiaankuuluvien kustannusten huomioon ottamista tarjousvertailussa. Muussa tapauksessa hankintayksikön tarjoajalle antama tuki voi merkitä sitä, ettei tarjoushinta kuvaa hankintayksikölle aiheutuvaa tosiasiallista kustannusta. Tuen vaikutus on selvitettävä jokaisessa tapauksessa sen varmistamiseksi, että hankinta tehdään mahdollisimman edullisesti.

57 §. *Kolmansista maista peräisin olevia tuotteita sisältävät tarjoukset.* Erityisalojen hankintadirektiivi sisältää hankintadirektiivistä poiketen velvoitteen suosia hankinnoissa yhteisön alueelta tulevia tarjouksia. Ehdotettu säännös perustuu erityisalojen hankintadirektiivin 58 artiklaan. Säännös on otettu direktiiviin lähinnä kauppapoliittisista syistä. Säännös koskee vain tavarahankintoja.

Pykälän *1 momentin* mukaan tavarahankinnoissa voidaan hylätä tarjoukset, jotka sisältävät tuotteita, joiden arvosta yli puolet on peräisin kolmansista maista eli sellaisista maista, joiden kanssa EU:lla ei ole julkisten hankintojen markkinoiden avaamisesta vastavaroista sopimusta. Kolmansiksi maiksi määrittely tapahtuu yhteisön tullikoodekseista annetun asetuksen 2913/92/ETY mukaisesti. Käytännössä tällaisia kolmansia maita ovat ne maat, jotka ovat EU:n ja ETA-alueen tai WTO:n julkisten hankintojen sopimuksen ulkopuolella ja joiden kanssa yhteisöllä ei ole olemassa kahdenvälistä julkisten hankintojen sopimusta.

Pykälän *2 momentin* mukaan jos tarjousta, jonka sisältämistä tuotteista yli puolet on peräisin edellä mainituista kolmansista maista, ei haluta hylätä, on muille tarjouksille eli eurooppalaisille tarjouksille tai julkisten hankintojen sopimusmaista tulleille tarjouksille annettava kolmen prosentin suuruinen hinta-etu tarjousvertailussa.

Pykälän *3 momentissa* annetaan kuitenkin mahdollisuus poiketa edellä mainitun suosituimmusedun käyttämisestä, jos sen seurauksena hankintayksikkö joutuisi hankkimaan sillä käytössä olevien tuotteiden kanssa yhteen sopimattomia tuotteita tai teknisiltä ominaisuuksiltaan erilaisia tuotteita.

Pykälän *4 momentissa* todetaan, ettei säännöstä sovelleta sellaisiin kolmansiin maihin,

joiden kanssa Euroopan unioni on tehnyt sopimuksen sen takaamiseksi, että yhteisön yrityksille taataan yhtä hyvät ja todelliset mahdollisuudet päästä näiden valtioiden markkinoille, kuin niiden omilla yrityksillä on.

7 luku **Hankintaa koskevat päätökset, tiedoksianto ja hankintasopimus**

58 §. *Hankintaa koskevat päätökset ja tiedoksianto.* Pykälä vastaa voimassa olevan hankintalain 1.2.2005 voimaan tullutta 7 a §:ää (21/2005). Pykälän *1 momentissa* säädetäisiin hankintayksikön velvollisuudesta tehdä tarjouskilpailun ratkaisusta erillinen kirjallinen päätös. Päätöksen tulisi sisältää olennaiset tiedot tarjouskilpailun ratkaisemisesta sekä siihen vaikuttaneista keskeisistä seikoista, kuten voittaneen tarjoajan nimi, ehdokkaan, tarjoajan ja tarjouksen valintaperusteet ja niiden soveltamistapa. Päätöksestä tulisi käydä niin ikään ilmi myös perusteet suorahankinnan käytölle.

Myös tarjoajien ja ehdokkaiden asemaan vaikuttavista muista ratkaisuksista tulisi tehdä kirjalliset päätökset. Tällaisia olisivat muun muassa ehdokkaan tai tarjoajan sulkeminen tarjouskilpailusta. Hankintayksikön harkinnassa olisi kuitenkin päättää, missä vaiheessa se ilmoittaa tarjousten käsittelyn aikana tekemistään ratkaisuksistaan. Hankintayksikön olisi kuitenkin ilmoitettava asianosaisille tekemistään ratkaisuksista mahdollisimman nopeasti hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti.

Päätökseen tulisi liittää kirjallinen ohjaus asian saattamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi (hakemusosoitus).

Muutoksenhauille ja sopimussenteolle säädetty määräaika lähtisi kulumaan siitä, kun hakija on saanut tai katsotaan saaneen perustellun päätöksen muutoksenhakuohjeineen tiedoksi. Päätös muutoksenhakuohjeineen voitaisiin antaa tiedoksi tavallisena kirjelähteyksenä. Päätöksentekomenettelyä ja siten myös tiedoksiantoa koskisivat hallintolain (434/2003) ja kuntalain (365/1995) yleiset säännökset. Hankintayksikkö voisi siten harkintansa mukaan käyttää muitakin tiedoksiantotapoja kuten todisteellista tiedoksiantoa, mikä vastaa nykyistä käytäntöä. Tiedok-

sisaannin katsottaisiin tapahtuneen, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä.

Pykälän 2 *momentin* mukaan hakemusoitukseen sovellettaisiin soveltuvin osin hallintolainkäyttölain valitusosoitusta koskevia säännöksiä.

59 §. Hankintasopimuksen tekeminen. Pykälä vastaa nykyisen hankintalain 7 a §:ää. Pykälän mukaan hankintayksikön olisi tehtävä hankintaa koskeva kirjallinen sopimus, jolla päätös pantaisiin täytäntöön. Koska erityisalojen hankintalaki koskisi vain EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja, velvoite 21 päivän määräajasta koskisi kaikkia lain soveltamisen piiriin kuuluvia hankintoja. Odotusaika alkaisi siten kulumaan päätöksen tiedoksisaannista. Odotusajan pituutta määriteltäessä on otettu huomioon markkinaoikeuden hakemusoitukselle säädetty 14 päivän määräaika sekä mahdollista markkinaoikeuden käsittelyä varten seitsemän päivän aika, jolloin markkinaoikeudella olisi tarvittaessa mahdollisuus ryhtyä toimenpiteisiin hankinnan keskeyttämiseksi. Valvontadirektiivit ja Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tulkinta tuomiossa *C-81/98, Alcatel (Kok. 1999, s. I-7671)* edellyttävät muutoksenhakumenettelyä, jossa valittaja voi edellytysten täytyessä saada kumotuksi kyseisen päätöksen. Kyseinen säännös turvaisi valvontadirektiivien vaatimat edellytykset. Säännös mahdollistaisi markkinaoikeuden puuttumisen asiaan ja reaalielinten käytön varmistamisen. Hankintayksikön olisi syytä ilmoittaa päätöksen tiedoksiannon yhteydessä, ettei sopimus synny päätöksellä vaan vasta myöhemmin tehtävällä sopimuksella, joka voidaan tehdä vasta tässä pykälässä säädetyn määräajan puitteissa.

Pykälän mukaan päätös voitaisiin panna täytäntöön 21 päivän määräajasta poiketen, jos sopimuksen tekeminen olisi ehdottoman välttämätöntä yleistä etua koskevasta pakottavasta syystä tai muusta hankintayksiköstä riippumattomasta ennalta arvaamattomasta syystä. Syinä voisivat olla esimerkiksi ihmisten terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät seikat tai äärimmäinen kiire. Lisäksi olisi edellytyksenä välittömän sopimuksenteon välttämättömyys. Kiireen tulisi johtua hankintayksikön ulkopuolisista syistä, joita hankin-

tayksikkö ei ole voinut kohtuudella ennakoida. Säännöksen tarkoituksena olisi kiireeksi ei voitaisi katsoa hankintayksikön viivyttelyä hankinnan toteuttamisessa. Säännöksen vetoavan hankintayksikön olisi todettava syyt poikkeamiselle päätöksessään ja kyettävä näyttämään toteen poikkeamisperusteen soveltumisen edellytysten täytyminen.

60 §. Asiakirjojen salassapito. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tarjouskilpailuun liittyvien asiakirjojen julkisuudesta ja tarjouskilpailun asianosaisten tiedonsaantioikeudesta. Pykälä vastaa voimassa olevan hankintalain 13 ja 14 §:n säännöksiä sekä erityisalojen hankintadirektiivin 13 artiklaa.

Voimassa olevan hankintalain 14 §:n 1 momentin mukaan tarjouskilpailuun osallistuneen oikeudesta saada tietoja tarjousasiakirjoista sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) asianosaisten tiedonanto-oikeudesta säädettyä. Mainitun pykälän 2 momentissa säädetään elinkeinonharjoittajan liike- tai ammatillisuuksia koskevasta salassapitovelvoitteesta. Voimassa olevassa hankintalaissa ei ole säädetty julkisuuslain soveltamisesta sellaisiin hankintayksiköihin, jotka eivät ole viranomaisia.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tarjousmenettelyyn liittyvien asiakirjojen ja tietojen vaitiolovelvollisuudesta, hyväksikäyttökiellosta sekä asianosaisten tietojensaantioikeudesta viittaamalla viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain asianomaisiin pykäliin. Pykälässä ehdotetaan, että mainitut vaitiolovelvollisuutta, hyväksikäyttökieltoa ja tiedonsaantioikeutta koskevia lainkohtia sovellettaisiin silloinkin, kun kysymyksessä ei olisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettua viranomaisista. Siten julkisuutta koskevia erikseen mainittuja säännöksiä soveltaisivat yhteneväisesti kaikki lakiehdotuksen 5 §:ssä tarkoitettut hankintayksiköt riippumatta siitä, ovatko ne julkisuuslain mukaisia viranomaisia. Näin ollen esimerkiksi julkisoikeudellisten laitosten, julkisten yritysten sekä erityis- tai yksinoikeuden nojalla toimivien yksiköiden tulisi noudattaa vastaavia julkisuutta koskevia säännöksiä kuin viranomaisina toimivien hankintayksiköiden.

Pykälän mukaisesti sovellettaviksi tulisivat

viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11, 13, 14, 16, 22 - 24 ja 35 §. Mainitun lain 11 §:ssä säädetään asianosaisen oikeudesta tietojensaantiin, 13 §:ssä asiakirjan pyytämisestä, 14 §:ssä asiakirjan antamisesta päättämisestä, 16 §:ssä asiakirjan antamistavoista. Lain 22 - 24 § koskevat asiakirjasalaisuutta ja 24 §:ssä on lueteltu salassa pidettävät asiakirjat. Rangaistusseuraamus asiakirjasalaisuuden, vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta ja hyväksikäyttökiellon rikkomisesta on säädetty lain 35 §:ssä. Muiden hankintayksiköiden kuin julkisuuslain tarkoittamien viranomaisten asiakirjojen antamista koskevista päätöksistä voitaisiin valittaa hallintotuomioistuimelle hallintolainkäyttölain mukaisesti.

Pykälä ei koskisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:ssä mainittuja viranomaisia, jotka noudattavat mainitussa laissa säädettyä myös tarjousmenettelyn osalta. Asiakirjojen antamista koskevasta päätöksistä voidaan valittaa julkisuuslain 33 §:n mukaisesti.

8 luku Oikeusturvakeinot ja erinäiset säännökset

61 §. Oikeusturvakeinot. Oikeusturvakeinon osalta noudatettaisiin hankintalain vastaavia säännöksiä. Oikeusturvakeinot olisivat voimassaolevan hankintalain mukaan yhteneväiset lukuun ottamatta voimassaolevan hankintalain 11 a §:ää, jossa säädetään Euroopan komission sovittelumenettelyistä peruspalvelusektorin hankintayksiköiden hankinnoissa. Käytännössä vapaaehtoista sovittelumenettelyä ei ole käytetty kertaakaan eikä siitä enää ehdoteta säädettäväksi. Säännös on perustunut vesi- ja energihuollon, liikenteen ja teletoiminnan alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelyä koskevien yhteisön sääntöjen soveltamiseen liittyvien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annettuun neuvoston direktiivin 92/13/ETY artikloihin 9 - 11.

62 §. Tietojen antaminen. Pykälän mukaan hankintayksiköt olisivat velvollisia antamaan hankintaan liittyviä tilasto- ja muita selvityksiä siinä laajuudessa kuin erityisalojen hankintadirektiivi edellyttää. Tilastonselvityksistä ja muista selvityksistä on säädetty direktiivin

49, 50 ja 67 artikloissa. Lisäksi useissa muissa artikloissa on asetettu velvoitteita selvitysten toimittamiseen komissiolle. Selvitysten tarkemmasta sisällöstä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

63§. Tarkemmat säännökset. Erityisalojen hankintadirektiivin 15 artiklassa on säädetty dynaamisesta hankintajärjestelmästä ja 56 artiklassa sähköisestä huutokaupasta. Kysymys on uusista sähköisiä menettelytapoja koskevista järjestelmistä, joihin teknisen kehityksen johdosta on odotettavissa muutoksia. Tämän vuoksi näistä ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Myös postipalveluiden siirtymisestä erityisalojen hankintalain soveltamisalaan ehdotetaan säädettäväksi myöhemmän ajankohtana.

64 §. Voimaantulo ja siirtymäsäännökset. Pykälä sisältää säännökset lain voimaantulosta ja siirtymäsäännökset.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Molempiin lakiehdotuksiin sisältyvät valtuudet antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella pääasiassa direktiiveihin perustuvista hankintamenettelyihin liittyvistä velvoitteista kuten ilmoitusvelvoitteista, ilmoitusten toimittamisen tavoista, ilmoitusten vastaanottajatahosta, ilmoitusten lähettämisessä käytettävistä viestintävälineistä, ilmoitusten sisällöstä, julkaisemisesta ja muista ilmoitusvelvollisuuteen liittyvistä seikoista. Samoin asetuksella säädettäisiin viestintään sovellettavista menettelytavoista, tilastointiin liittyvistä velvoitteista sekä hankintayksiköiden velvollisuudesta laatia hankintamenettelyjä ja hankintapäätöksiä koskevia selvityksiä toimitettavaksi Euroopan unionin toimielimille. Hankintadirektiivin liitteenä IV oleva Suomea koskeva keskushallintoviranomaisten luettelo ehdotetaan saatettavaksi voimaan valtioneuvoston asetuksella. Luettelon saattaminen voimaan asetuksella mahdollistaisi luettelon joustavan ajan tasalle saattamisen Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen (GPA) muutosten sitä edellyttäessä. Asetuksella voitaisiin tarvittaessa säätää myös dynaamisen hankintajärjestelmän ja sähköisen huutokaupan käy-

tön edellytyksistä sekä menettelyyn liittyvistä vaatimuksista. Lain soveltamisesta postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintoihin voitaisiin säätää tarvittaessa asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä hankintalain 1 §:n tarkoituksen ja 2 §:n sovellettavien periaatteiden täytäntöönpanosta valtionhallinnon hankinnoissa.

3. Voimaantulo

Hankintadirektiivin ja erityisalojen hankintadirektiivin mukaan jäsenvaltioiden olisi tulut saattaa direktiivien edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan 31 päivänä tammikuuta 2006.

Lakeja sovellettaisiin hankintoihin, joita koskeva hankintamenettely aloitetaan lain voimaantulon jälkeen. Hankintoihin, jotka on aloitettu ennen lakien voimaantuloa, sovellet-

taisiin lakien voimaantullessa voimassa olleita säännöksiä.

4. Säättämisjärjestys

Perustuslain 80 §:n mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Tällä hetkellä julkisia hankintoja koskeva sääntely sisältyy lakiin ja asetukseen. Voimassaoleva laki- ja asetustason sääntely korvattaisiin julkisia hankintoja koskevien direktiivien mukaisilla kahdella lailla. Eräistä lähinnä teknisluonteisista määräyksistä säädettäisiin asetuksin. Ehdotusta valmisteltaessa on katsottu, että lakiehdotus voidaan antaa tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

3 §

Syrjimättömyysvelvoite erityis- ja yksinoikeuten perustuvassa palvelutoiminnassa

Hankintayksikön myöntäessä muulle kuin hankintayksikölle erityis- tai yksinoikeuden julkisen palvelutoiminnan harjoittamiseen sen on määrättävä, että yksikön on kyseiseen palvelutoimintaan liittyvissä hankinnoissaan noudatettava kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa.

4 §

Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen mukaiset ehdot

Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen (SopS 5/1995) soveltamisalaan kuuluvissa hankinnoissa muista sopimusvaltioista oleviin tarjoajiin ja tarjouksiin on sovellettava samoja ehtoja kuin Suomesta ja muista Euroopan unionin jäsenvaltioista oleviin tarjoajiin ja tarjouksiin.

5 §

Määritelmät

Tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitetaan:

1) *hankintasopimuksella* kirjallista sopimusta, joka on tehty yhden tai usean hankintayksikön ja yhden tai usean toimittajan välillä ja jonka tarkoituksena on rakennusurakan toteuttaminen, tavarankäytön tai palvelun suorittaminen taloudellista vastiketta vastaan;

2) *rakennusurakkasopimuksella* hankintasopimusta, jonka tarkoituksena on jonkin liitteessä C tarkoitettuun toimintaan liittyvän rakennustyön tai rakennusurakan toteuttaminen taikka suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä; rakennusurakkasopimuksella tarkoitetaan myös hankintayksikön asettamia vaatimuksia vastaavan rakennusurakan toteuttamista millä tahansa tavalla; rakennusurakka voi olla talon-, maan- tai vesirakennustöiden muodostama taloudellinen tai tekninen kokonaisuus;

3) *tavarahankintasopimuksella* muuta kuin rakennusurakkaa koskevaa hankintasopimusta; tavarahankintasopimuksen kohteena on tavaroiden osto, leasing, vuokraus tai osamaksulla hankkiminen osto-optioin tai ilman niitä; tavarahankintasopimukseksi katsotaan myös sellainen hankintasopimus, jonka kohteena on tavarahankinnan lisäksi kokoamis- ja asennustöitä;

4) *palveluhankintasopimuksella* muuta kuin julkista rakennusurakkaa tai julkista tavarahankintaa koskevaa sopimusta, jonka kohteena on palvelujen suorittaminen; palveluhankintasopimukseksi katsotaan myös sellainen hankintasopimus, jonka kohteena on palvelujen ohella tavaroita, jos palvelujen arvo on suurempi kuin tavaroiden arvo; lisäksi palveluhankintasopimukseksi katsotaan hankintasopimus, johon palvelujen ohella sisältyy liitteessä C tarkoitettuja rakennustöitä;

5) *käyttöoikeusurakalla* muuten samanlaisista sopimusta kuin rakennusurakkasopimus, mutta rakennustyön vastikkeena on joko yksinomaan rakennettavan kohteen käyttöoikeus tai tällainen oikeus ja maksu yhdessä;

6) *palveluja koskevalla käyttöoikeussopimuksella* muuten samanlaista sopimusta kuin palveluhankintasopimus, mutta palvelujen vastikkeena on joko oikeus hyödyntää palvelua tai tällainen oikeus ja maksu yhdessä;

7) *toimittajalla* luonnollista henkilöä, oikeushenkilöä tai julkista tahoa taikka edellä tarkoitettujen tahojen ryhmittymää, joka tarjoaa markkinoilla tavaroita tai palveluja taikka rakennustyötä tai rakennusurakoita;

8) *ehdokkaalla* toimittajaa, joka on ilmoittanut halukkuutensa osallistua rajoitettuun menettelyyn, neuvottelumenettelyyn taikka kilpailulliseen neuvottelumenettelyyn;

9) *tarjoajalla* toimittajaa, joka on jättänyt tarjouksen;

10) *avoimella menettelyllä* hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja jossa kaikki halukkaat toimittajat voivat tehdä tarjouksen; hankintailmoituksen ohella hankintayksikkö voi lähettää tarjouspyyntöjä soveliaiksi katsomilleen toimittajille;

11) *rajoitetulla menettelyllä* hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja johon halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osal-

listua; ainoastaan hankintayksikön valitsemat ehdokkaat voivat tehdä tarjouksen;

12) *neuvottelumenettelyllä* hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja johon halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua; hankintayksikkö neuvottelee hankintasopimuksen ehdoista valitsemiensa toimittajien kanssa;

13) *suorahankinnalla* hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisematta hankintailmoitusta valitsee menettelyyn mukaan yhden tai usean toimittajan, jonka kanssa hankintayksikkö neuvottelee sopimuksen ehdoista;

14) *kilpailullisella neuvottelumenettelyllä* hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja johon kaikki toimittajat voivat pyytää saada osallistua; hankintayksikkö neuvottelee menettelyyn hyväksytyjen ehdokkaiden kanssa löytääkseen yhden tai usean ratkaisun, joka vastaa sen tarpeita ja jonka perusteella valittuja ehdokkaita pyydetään tekemään tarjouksensa;

15) *puitejärjestelyllä* yhden tai usean hankintayksikön ja yhden tai usean toimittajan välistä sopimusta, jonka tarkoituksena on vahvistaa tietyn ajan kuluessa tehtäviä hankintasopimuksia koskevat ehdot kuten hinnat ja suunnitellut määrät;

16) *suunnittelukilpailulla* menettelyä, jolla hankintayksikkö voi hankkia esimerkiksi kaavoitukseen, kaupunkisuunnitteluun, arkkitehtuuriin, tekniseen suunnitteluun tai tietojenkäsittelyyn suunnitelman, jonka tuomaristo valitsee kilpailulla; kilpailussa voidaan antaa palkintoja;

17) *dynaamisella hankintajärjestelmällä* täysin sähköistä hankintamenettelyä tavanomaisille ja markkinoilla yleisesti saatavilla oleville hankinnoille; hankintamenettely on rajoitetun keston ajan avoin kaikille kelpoisuusehdot täyttävälle tarjoajille, jotka ovat esittäneet tarjouspyynnön mukaisen alustavan tarjouksen;

18) *sähköisellä huutokaupalla* toistuvaa menettelyä, jonka kuluessa uusia alennettuja hintoja tai tarjouksen sisältämiä tekijöitä koskevia uusia arvoja esitetään sähköisesti ja joka toteutetaan sen jälkeen, kun tarjousten arviointi on saatu kokonaisuudessaan en-

simmäisen kerran päätökseen, ja joka mahdollistaa tarjousten luokittelun automaattisen arviointimenetelmän pohjalta; rakennusurakat ja sellaiset palveluhankinnat, joiden sisältönä ovat henkiset suoritukset, eivät voi olla sähköisen huutokaupan kohteena;

19) *teknisellä eritelmällä* hankinnan kohteena olevan tuotteen, palvelun tai materiaalien ominaisuuksien määrittelyä; tällaisia ominaisuuksia ovat muun muassa laatua tai ympäristönsuojelun tasoa, suunnittelua, vaatimustenmukaisuutta ja käyttöön soveltuvuutta sekä tuotteen käytön arviointia, tuotteen turvallisuutta ja mittoja, myyntinimityksiä, termistöä, tunnuksia, testausta ja testausmenetelmiä, pakkauksen merkitsemisen, etiketöinnin, käyttöohjeiden ja tuotantoprosessien ja menetelmien sekä vaatimuksenmukaisuuden arviointimenetelmiä koskevat vaatimukset; julkisissa rakennusurakoissa teknisin eritelmin määriteltäviä ominaisuuksia ovat lisäksi suunnitteluun, kustannuslaskentaan, testaukseen ja tarkastukseen liittyvät säännöt, työn hyväksymisehdot, rakennusmenetelmät sekä rakennustekniikat ja muut valmiiseen työhön ja materiaaleihin tai niiden osiin liittyvät tekniset edellytykset;

20) *teknisellä määrittelyllä* eurooppalaista standardia, eurooppalaista teknistä hyväksyntää, virallista teknistä määrittelyä, kansainvälistä standardia, teknistä viitettä, kansallista standardia, kansallista teknistä hyväksyntää sekä muuta kansallista asiakirjaa, joka liittyy suunnitteluun, laskentaan, työn suoritukseen tai tuotteen käyttöön;

21) *standardilla* tunnustetun standardisointielimen toistuvaan tai jatkuvaan käyttöön hyväksymää teknistä määrittelyä, joka on julkaistu standardina ja, jonka noudattaminen ei ole pakollista; standardi on:

a) *kansainvälinen*, jolloin se on kansainvälisen standardisointijärjestön hyväksymä ja yleisesti saatavilla;

b) *eurooppalainen*, jolloin se on eurooppalaisen standardisointijärjestön hyväksymä ja yleisesti saatavilla; taikka

c) *kansallinen*, jolloin se on kansallisen standardisointijärjestön hyväksymä ja yleisesti saatavilla;

22) *eurooppalaisella teknisellä hyväksynnällä* Euroopan unionin jäsenvaltion nimeämän hyväksyntälaitoksen rakennustuot-

teelle antamaa myönteistä teknistä arviointia tuotteen sopivuudesta tarkoitettuun käyttöön; hyväksyntä perustuu niiden rakennuskohdetta koskevien olennaisten vaatimusten täyttymiseen, joiden pohjalta tuotteelle ominaiset ominaisuudet on määrätty, sekä käyttöolosuhteiden määrittelyyn;

23) *virallisella teknisellä määrittelyllä* teknistä määrittelyä, joka on Euroopan unionin jäsenvaltioiden tunnustama ja joka on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä;

24) *teknisellä viitteellä* mitä tahansa muuta eurooppalaisen standardisointielimen markkinoiden tarpeet huomioon ottavien menettelyjen mukaisesti laatimaa teknistä määrittelyä kuin virallista standardia;

25) *tunnustetulla toimielimellä* testaus- tai kalibrointilaboratorioita ja tarkastus- ja varmentamiselimiä, jotka noudattavat sovellettavia eurooppalaisia standardeja; hankintayksikön on hyväksyttävä myös muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden tunnustettujen toimielinten antamat todistukset;

26) *yhteisellä hankintanimikkeistöllä (CPV)* yhteisestä hankintasanastosta (CPV) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa 2195/2002/EY tarkoitettua viitenimikkeistöä;

27) ilmaisulla *kirjallinen* sanojen tai numeroiden yhdistelmää, joka voidaan lukea, tuottaa uudelleen ja sen jälkeen antaa tiedoksi; ilmaisu voi sisältää sähköisessä muodossa lähetettyjä ja tallennettuja tietoja;

28) ilmaisulla *sähköinen muoto* viestintämuotoa, jossa käytetään sähköteknisiä tietojen käsittely- ja tallennusvälineitä ja jossa tietoja levitetään, välitetään tai vastaanotetaan johtoja pitkin, radioteitse, optisesti tai muulla sähkömagneettisella tavalla.

2 luku

Soveltamisala

6 §

Hankintayksiköt

Tässä laissa tarkoitettuja hankintayksiköitä ovat:

1) valtion, kuntien ja kuntayhtymien viranomaiset;

2) evankelis-luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkkokunta sekä niiden seurakunnat ja muut viranomaiset;

3) valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaiset liikelaitokset;

4) julkisoikeudelliset laitokset; julkisoikeudellisella laitoksella tarkoitetaan oikeushenkilöä, joka on nimenomaisesti perustettu tyydyttämään sellaisia yleisen edun mukaisia tarpeita, joilla ei ole teollista tai kaupallista luonnetta ja:

a) jota rahoittaa pääasiallisesti 1 - 4 kohdassa tarkoitettu hankintayksikkö;

b) jonka johto on 1- 4 kohdassa tarkoitettun hankintayksikön valvonnan alainen; taikka

c) jonka hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistä 1- 4 kohdassa tarkoitettu hankintayksikkö nimeää yli puolet; sekä

5) mikä tahansa hankinnan tekijä silloin, kun se on saanut hankinnan tekemistä varten tukea yli puolet hankinnan arvosta 1- 4 kohdassa tarkoitettulta hankintayksiköltä.

Tämän lain soveltamisesta evankelis-luterilaisen kirkon toimintaan säädetään kirkkolaissa (1054/1993).

7 §

Yleiset hankintoja koskevat poikkeukset soveltamisalasta

Tätä lakia ei sovelleta hankintoihin:

1) jotka ovat salassa pidettäviä tai joiden toteuttaminen edellyttää lakiin perustuvia erityisiä turvatoimenpiteitä taikka, jos valtion keskeiset turvallisuusedut sitä vaativat;

2) joiden kohde soveltuu pääasiallisesti soveltaamiseen käyttöön; taikka

3) joita koskevat muut menettelysäännöt ja jotka tehdään:

a) Suomen ja yhden tai useamman kolmannen maan välisen kansainvälisen sopimuksen nojalla, joka koskee tavarahankintoja tai rakennusurakoita allekirjoittajavaltioiden yhteisen rakennusurakan toteuttamiseksi tai hyödyntämiseksi taikka palveluhankintoja allekirjoittajavaltioiden yhteisen hankkeen toteuttamiseksi tai hyödyntämiseksi;

b) kansainvälisen järjestön erityismenettelyn nojalla; taikka

c) joukkojen sijoittamiseen liittyvän kansainvälisen sopimuksen nojalla, joka koskee jossakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa toimivia yrityksiä.

Edellä 1 momentin 3 kohdan a alakohdassa säädetystä poiketen lakia sovelletaan kehitysyhteistyösopimuksiin perustuviin ulkoasiainhallinnon hankintoihin.

8 §

Palveluhankintoja koskevat poikkeukset soveltamisalasta

Tätä lakia ei sovelleta palveluhankintoihin, jotka koskevat:

1) maan, olemassa olevien rakennusten tai muun kiinteän omaisuuden hankintaa tai vuokrausta millä tahansa rahoitusmuodolla taikka näihin liittyviä oikeuksia;

2) televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien ohjelmien ostoa, kehittämistä, tuotantoa tai yhteistuotantoa taikka lähetyksia;

3) välimies- ja sovittelupalveluja;

4) keskuspankkipalveluja taikka arvopapereiden tai muiden rahoitusvälineiden liikkeeseen laskemiseen, ostoon, myyntiin tai siirtoon liittyviä rahoituspalveluja, kuten liiketoimia, joilla hankintayksikkö hankkii rahaa tai pääomaa;

5) työsopimuksia;

6) tutkimus- ja kehittämisspalveluja paitsi, jos niistä saatava hyöty koituu yksinomaan hankintayksikölle sen toiminnassa käytettäväksi ja hankintayksikkö korvaa suoritettun palvelun kokonaan; taikka

7) Kioton pöytäkirjan (SopS 61/2004) mukaisten päästöyksiköiden hankintaa.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa säädetystä poiketen lakia sovelletaan missä tahansa muodossa tehdyn osto- tai vuokrasopimuksen kanssa samanaikaisesti, ennen sitä tai sen jälkeen tehtäviin rahoituspalveluja koskeviin sopimuksiin.

9 §

Vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelualan hankinnat

Tätä lakia ei sovelleta vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetun lain,

jäljempänä *erityisalojen hankintalaki*, muukaista toimintaa varten tehtäviin hankintoihin lukuun ottamatta lain 9 §:n mukaisia postipalvelualan hankintoja tämän lain 87 §:ssä tarkoitetun siirtymäkauden loppuun. Tätä lakia ei sovelleta myöskään sellaisiin erityisalojen hankintalaissa tarkoitettuihin toimintoihin, jotka on mainitussa laissa vapautettu sen soveltamisalasta.

Tätä lakia ei sovelleta erityisalojen hankintalaissa tarkoitettuihin toimintoihin, joiden arvo ei ylitä erityisalojen hankintalain 12 §:n mukaisia EU-kynnysarvoja.

10 §

Hankinnat hankintayksikön sidosyksiköltä

Tätä lakia ei sovelleta hankintoihin, jotka hankintayksikkö tekee siitä muodollisesti erilliseltä ja päätöksenteon kannalta itsenäiseltä yksiköltä, jos hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa valvoo yksikköä samalla tavoin kuin se valvoo omia toimipaikkojaan ja jos yksikkö harjoittaa pääosaa toiminnastaan niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on.

11 §

Hankinnat yhteishankintayksiköltä

Hankintayksikön, joka hankkii tavaroita, palveluja tai rakennusurakoita käyttäen yhteishankintayksikköä, katsotaan noudattaneen tätä lakia, jos yhteishankintayksikkö on noudattanut sitä.

Yhteishankintayksiköllä tarkoitetaan sellaista hankintayksikköä, joka hankkii sen suoraan tai välillisesti omistaville hankintayksiköille tavaroita tai palveluja taikka tekee näille tavaroita, palveluja tai rakennusurakoita koskevia hankintasopimuksia tai puitejärjestelyjä. Edellytyksenä on, että yhteishankintayksikkö toimii edellä mainittujen tehtävien hoitamiseksi ja että se on nimenomaisesti perustettu hoitamaan näitä tehtäviä taikka näiden tehtävien hoitaminen on säädetty tai määrätty yhteishankintayksikön toimialaksi.

12 §

Yksinoikeuteen perustuvat palveluhankinnat

Tätä lakia ei sovelleta palveluhankintoihin, jotka tehdään toiselta hankintayksiköltä sille Euroopan yhteisön perustamissopimuksen mukaisella lailla, asetuksella tai hallinnollisella määräyksellä annetun palvelujen tuottamista koskevan yksinoikeuden perusteella.

13 §

Valtionapua saavan rakennusurakan kilpailuttaminen

Valtionapua koskevassa päätöksessä voidaan edellyttää, että hankintayksikkö ei saa toteuttaa valtionavun kohteena olevaa rakennusurakkaa omana työnä järjestämättä tarjouskilpailua.

14 §

Hankintojen varaaminen työkeskuksille

Hankintayksikkö voi rajoittaa tarjouskilpailuun osallistumisen työkeskuksille tai vastaaville yksiköille taikka varata hankinnan toteuttamisen tapahtuvaksi työohjelmien yhteydessä, jos asianomaisten työntekijöiden enemmistö on vammaisia, jotka eivät vammansa luonteen tai vakavuuden vuoksi voi harjoittaa ammattitoimintaa tavanomaisissa olosuhteissa. Hankintailmoituksessa on ilmoitettava sopimuksen olevan varattu työkeskuksille tai työohjelmien yhteydessä toteutettavaksi.

3 luku

Kynnysarvot ja hankinnan ennakoitun arvon laskeminen

15 §

Kansalliset kynnysarvot

Tätä lakia ei sovelleta:

1) tavara- tai palveluhankintoihin, suunnittelukilpailuihin eikä palveluja koskeviin

käyttöoikeussopimuksiin, jos hankinnan ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa on vähemmän kuin 15 000 euroa;

2) poiketen siitä, mitä 1 kohdassa palveluhankinnoista säädetään, liitteen B (ryhmä 25) mukaisiin terveydenhoito- ja sosiaalipalveluihin ja liitteen B mukaisiin palveluihin, joita hankitaan julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 3 §:n mukaisesti yhteishankintana työnantajan kanssa, jos hankinnan ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa on vähemmän kuin 50 000 euroa; sekä

3) rakennusurakoihin ja käyttöoikeusurakoihin, jos hankinnan ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa on vähemmän kuin 100 000 euroa.

16 §

EU-kynnysarvot

EU-kynnysarvot, jotka perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 2004/17/EY ja 2004/18/EY muuttamisesta hankintoja koskevien sopimusten tekemistelyihin sovellettavien kynnysarvojen osalta annettuun komission asetukseen (EY) N:o 2083/2005, ovat:

1) 137 000 euroa valtion keskushallintoviranomaisten tavarahankinnoissa ja palveluhankinnoissa;

2) 211 000 euroa muiden kuin 1 kohdassa tarkoitettujen hankintayksiköiden tavarahankinnoissa ja palveluhankinnoissa; sekä

3) 5 278 000 euroa rakennusurakoissa ja käyttöoikeusurakoissa.

Euroopan yhteisöjen komissio tarkistaa kynnysarvot asetuksella kahden vuoden välein hankintadirektiivin 78 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti ja julkaisee tarkistettujen kynnysarvot Euroopan unionin virallisessa lehdessä, jolloin 1 momentin mukaisten arvojen tilalle tulevat Euroopan yhteisöjen komission kulloinkin tekemien tarkistusten mukaiset arvot. Kauppa- ja teollisuusministeriön on viivytyksettä ilmoitettava virallisessa lehdessä EU-kynnysarvojen muutoksista Euroopan yhteisöjen komission tekemien tarkistusten mukaisesti.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään, mitkä Suomessa ovat 1 momentin 1 kohdassa

tarkoitettuja hankintadirektiivin liitteeseen IV sisältyviä valtion keskushallintoviranomaisia.

17 §

Hankinnan ennakoitun arvon laskeminen

Hankinnan ennakoitua arvoa laskettaessa perusteena on käytettävä suurinta maksettavaa kokonaiskorvausta ilman arvonlisäveroa. Arvoa laskettaessa on otettava huomioon myös hankinnan mahdolliset vaihtoehtoiset toteuttamistavat ja hankintasopimukseen sisältyvät optio- ja pidennysehdot sekä ehdokkaille tai tarjoajille maksettavat palkkiot tai maksut. Laskettaessa 15 §:n 2 kohdassa tarkoitetun yhteishankinnan ennakoitua arvoa huomioon otetaan työvoimaviranomaisten rahoittama osuus hankinnasta.

Rakennusurakan ennakoitua arvoa laskettaessa on otettava huomioon urakan arvo sekä sellaisten urakan toteuttamisessa tarpeellisten tavaroiden ennakoitu kokonaisarvo, jotka hankintayksikkö antaa urakoitsijan käyttöön.

Jos hankinta toteutetaan samanaikaisesti erillisinä osina, kaikkien vastaavien osien ennakoitu kokonaisarvo on otettava huomioon hankintasopimuksen ennakoitua arvoa laskettaessa. Jos osien yhteenlaskettu arvo ylittää 15 §:ssä tarkoitetun kansallisen kynnysarvon tai 16 §:ssä tarkoitetun EU-kynnysarvon, jokaisen osan hankinnassa on noudatettava kyseisen kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskevia säännöksiä siten kuin 4 luvussa säädetään.

Tavara- ja palveluhankintoihin sisältyviin osiin, joiden ennakoitu arvo on alle 80 000 euroa, sekä rakennusurakoihin sisältyviin osiin, joiden ennakoitu arvo on alle 1 miljoona euroa, ei sovelleta tätä lakia 21 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla, jos tällaisten osien yhteenlaskettu arvo on enintään 20 prosenttia kaikkien osien yhteisarvosta. Jos osan ennakoitu arvo ylittää 15 §:ssä tarkoitetun kansallisen kynnysarvon, hankintayksikön on kuitenkin noudatettava tämän lain säännöksiä siten kuin 21 §:n 2 momentissa säädetään.

Ennakoidun arvon on pädeävä silloin, kun hankintayksikkö toimittaa hankintailmoituksen julkaistavaksi tai muuten aloittaa hankintamenettelyn.

18 §

Eräiden palveluhankintojen ennakoitun arvon laskeminen

Hankinnan ennakoitun arvon laskennassa perusteena on käytettävä:

1) vakuutuspalvelussa maksettavia vakuutusmaksuja ja muita korvauksia;

2) pankkipalvelussa ja muussa rahoituspalvelussa maksettavia maksuja, palkkioita, korkoja ja muita korvauksia;

3) suunnittelua koskevassa palveluhankinnassa maksettavia maksuja, palkkioita ja muita korvauksia;

4) suunnittelukilpailussa, joka järjestetään palveluhankintaan johtavan menettelyn osana, palveluhankinnan ennakoitua arvoa sekä mahdollisia osallistumispalkkioita ja maksuja; sekä

5) muussa suunnittelukilpailussa osallistujille maksettavia palkkioita ja maksuja sekä myöhemmin, 27 §:n 7 kohdan mukaisesti tehtävän palveluhankinnan ennakoitua arvoa, jos hankintayksikkö ei sulje suunnittelukilpailua koskevassa ilmoituksessa palveluhankintaa pois hankintamenettelystä.

19 §

Ennakoidun arvon laskeminen sopimuskaudelta

Jos tavarahankintasopimuksen kohteena on leasing, vuokraus tai osamaksulla hankkiminen, sopimuksen ennakoitun arvon laskennassa perusteena on käytettävä:

1) määräaikaisen, enintään 12 kuukautta voimassa olevan sopimuksen ennakoitua voimassaolon aikaista kokonaisarvoa tai määräaikaista, yli 12 kuukautta voimassa olevan sopimuksen kokonaisarvoa arvioitu jäännösarvo mukaan lukien; taikka

2) toistaiseksi tai määrittelemättömän ajan voimassa olevan sopimuksen ennakoitua kuukausiarvoa kerrottuna luvulla 48.

Säännöllisesti toistuvien tai määräajoin uudistettavien tavara- tai palveluhankintoja koskevien sopimusten ennakoitun arvon laskennassa perusteena on käytettävä:

1) viimeksi kuluneiden 12 kuukauden tai viimeksi kuluneen varainhoitokauden aikana

peräkkäin tehtyjen vastaavien hankintojen yhteisarvoa seuraavan 12 kuukauden aikana tapahtuvat muutokset määrissä tai arvoissa huomioon ottaen; taikka

2) niiden hankintojen ennakoitua yhteisarvoa, jotka tehdään ensimmäistä tavarantoimitusta seuraavien 12 kuukauden aikana, taikka jos kysymys on yli 12 kuukautta voimassa olevasta sopimuksesta, sitä seuraavan varainhoitokauden aikana.

Sellaisissa palveluhankintasopimuksissa, joissa ei ilmoiteta kokonaishintaa, ennakoitun arvon laskennassa perusteena on käytettävä:

1) määräaikaisissa, enintään 48 kuukautta voimassa olevissa hankintasopimuksissa voimassaolon aikaista ennakoitua kokonaisarvoa; taikka

2) toistaiseksi voimassa olevissa tai yli 48 kuukautta voimassa olevissa hankintasopimuksissa kuukausiarvoa kerrottuna luvulla 48.

Puitejärjestelyssä hankinnan ennakoitun arvon laskennassa on käytettävä kaikkien puitejärjestelyn keston ajaksi suunniteltujen hankintasopimusten ennakoitua kokonaisarvoa.

20 §

Kielto jakaa hankintaa tai yhdistellä hankintoja keinotekoisesti

Hankintaa ei saa jakaa eriin, osittaa tai laskea poikkeuksellisin menetelmin tämän lain säännösten soveltamisen välttämiseksi. Tavarahankintaa tai palveluhankintaa ei myöskään saa liittää rakennusurakkaan tai hankintoja muutoin yhdistellä keinotekoisesti tämän lain säännösten soveltamisen välttämiseksi.

4 luku

Hankintalajeihin liittyvät soveltamissäännökset

21 §

Tavara- ja palveluhankintoihin, palveluja koskeviin käyttöoikeussopimuksiin ja rakennusurakoihin sovellettavat säännökset

Edellä 16 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa

tarkoitettun EU-kynnysarvon ylittäviin tavarahankintoihin, liitteen A palveluhankintoihin, ja rakennusurakoihin on sovellettava, mitä tässä laissa säädetään, lukuun ottamatta 9 luvun säännöksiä. Lain säännöksiä sovelletaan samoin hankittaessa liitteessä A tarkoitettuja palveluja yhdessä liitteessä B tarkoitettujen palvelujen kanssa, jos liitteen A palvelujen arvo on suurempi kuin liitteen B palvelujen arvo ja hankinnan kokonaisarvo ylittää mainitun kynnysarvon.

Liitteen B palveluhankintoihin, käyttöoikeussopimuksiin sekä 7 §:n 1 momentin 3 alakohdassa ja 2 momentissa tarkoitettuihin kehitysyhteistyösopimuksiin perustuviin ulkoasiainhallinnon hankintoihin, samoin kuin 16 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin EU-kynnysarvon alittaviin liitteen A palveluhankintoihin, tavarahankintoihin ja rakennusurakoihin sovelletaan, mitä I, III ja IV osassa säädetään. Näihin hankintoihin sovelletaan lisäksi, mitä ehdokkaan ja tarjoajan oikeudellisesta muodosta 60 §:ssä, tarjouskilpailuun osallistumisesta ryhmittymänä 61 §:ssä, poikkeuksellisen alhaisista tarjouksista 63 §:ssä ja hankintayksikön antaman tuen huomioon ottamisesta tarjousten vertailussa 64 §:ssä säädetään.

Edellä 16 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettun EU-kynnysarvon ylittäviin liitteen B palveluhankintoihin on lisäksi sovellettava, mitä jälki-ilmoitusvelvollisuudesta 35 §:ssä sekä teknisistä eritelmistä, ympäristöominaisuuksia koskevista teknisistä eritelmistä ja tarjoajan esittämästä näytöstä 44 – 46 §:ssä säädetään.

22 §

Suunnittelukilpailuihin sovellettavat säännökset

Tätä lakia sovelletaan suunnittelukilpailuun, joka järjestetään palveluhankintasopimukseen johtavan menettelyn osana, sekä suunnittelukilpailuun, jossa osallistujille maksetaan osallistumispalkkioita tai osallistumismaksuja.

Suunnittelukilpailuihin sovelletaan mitä, I ja IV osassa säädetään. Suunnittelukilpailuihin sovelletaan lisäksi, mitä suunnittelukilpailun tuomaristosta ja sen päätöksenteosta

33 ja 34 §:ssä, ehdokkaan ja tarjoajan oikeudellisesta muodosta 60 §:ssä, tarjouskilpailuun osallistumisesta ryhmittymänä 61 §:ssä, poikkeuksellisen alhaisista tarjouksista 63 §:ssä sekä hankintayksikön antaman tuen huomioimisesta tarjousten vertailussa 64 §:ssä säädetään. Suunnittelukilpailuista, jotka ylittävät 16 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetun EU-kynnysarvon, on ilmoitettava 35 §:n mukaisesti ja suunnittelukilpailuista, jotka alittavat EU-kynnysarvon on ilmoitettava 68 §:n mukaisesti.

23 §

Käyttöoikeusurakoihin ja niihin perustuviin rakennusurakoihin sovellettavat säännökset

Edellä 16 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun EU-kynnysarvon ylittävässä käyttöoikeusurakassa on noudatettava, mitä I ja IV osassa säädetään sekä mitä hankintamenettelyistä 5 luvussa, hankintailmoituksista 35 §:ssä, määräajasta 36 §:n 3 momentissa ja 38 §:n 2 momentissa sekä alihankinnasta 48 §:ssä säädetään.

Edellä 16 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun EU-kynnysarvon alittavassa käyttöoikeusurakassa on noudatettava, mitä I ja IV osassa säädetään sekä mitä hankintamenettelyistä 65 ja 66 §:ssä sekä hankinnasta ilmoittamisesta 68 §:ssä säädetään.

Käyttöoikeusurakan saajan ollessa hankintayksikkö sen on noudatettava tämän lain säännöksiä 21 §:ssä tarkoitetulla tavalla tehdessään käyttöoikeusurakkaan perustuvan rakennusurakkasopimuksen kolmannen osapuolen kanssa.

Jos käyttöoikeusurakan saaja ei ole hankintayksikkö, sen on noudatettava mitä I ja IV osassa säädetään sekä mitä hankintamenettelyn määräajoista 36 §:n 3 momentissa, 38 §:n 2 ja 3 momentissa ja 39 §:ssä sekä ilmoitusvelvollisuudesta 35 §:ssä säädetään tehdessään käyttöoikeusurakkaan perustuvan 16 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun EU-kynnysarvon ylittävän rakennusurakkasopimuksen kolmannen osapuolen kanssa.

Edellä 4 momentissa tarkoitetuksi kolmanneksi osapuoleksi ei katsota käyttöoikeusurakkaa varten perustettua ryhmittymää eikä

sen sidosyrityksiä. Sidosityrityksellä tarkoitetaan yritystä, johon käyttöoikeusurakan saaja voi suoraan tai välillisesti käyttää määräysvaltaa taikka joka voi käyttää määräysvaltaa käyttöoikeusurakan saajaan taikka joka yhdessä käyttöoikeusurakan saajan kanssa on toisen yrityksen määräysvallan alainen omistuksen, rahoitusosuuden tai yritystä koskevien sääntöjen perusteella. Yrityksellä katsotaan olevan määräysvalta toisessa yrityksessä, kun se:

- 1) suoraan tai välillisesti omistaa enemmistön kyseisen yrityksen merkitystä pääomasta;
- 2) hallitsee enemmistöä yrityksen osakkeisiin perustuvasta äänioikeudesta; taikka
- 3) voi nimittää yli puolet yrityksen hallinto-, johto- tai valvontaelimien jäsenistä.

Käyttöoikeusurakkaa koskevaan osallistumishakemukseen on liitettävä täydellinen luettelo sidosityrityksistä. Luetteloon on tehtävä yritysten välisten suhteiden muuttumisen edellyttämät muutokset.

II OSA

EU-kynnysarvon ylittäviä tavarahankintoja, liitteen A mukaisia ensisijaisia palveluhankintoja, rakennusurakoita, käyttöoikeusurakoita ja suunnittelukilpailuja koskevat säännökset

5 luku

Hankintamenettelyt

24 §

Hankintamenettelyn valinta

Hankinnoissa käytettävät kilpailuttamismenettelyt määritellään 5 §:n 10 – 18 kohdassa. Hankinnassa on käytettävä ensisijaisesti avointa tai rajoitettua menettelyä. Neuvottelumenettelyä, suorahankintaa, kilpailullista neuvottelumenettelyä ja puitejärjestelyä voidaan käyttää 25 – 32 §:ssä säädettyin edellytyksin.

Rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä hankintayksikkö voi ennalta rajata

niiden ehdokkaiden määrää, jotka kutsutaan tarjousmenettelyyn. Menettelyyn kutsuttavien ehdokkaiden vähimmäismäärä sekä tarvittaessa ehdokkaiden enimmäismäärä on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Tarjoajiksi hyväksyttävät ehdokkaat on valittava noudattamalla hankintailmoituksessa esitettyjä ehdokkaiden soveltuvuutta koskevia vähimmäisvaatimuksia sekä objektiivisia ja syrjimättömiä perusteita.

Ehdokkaita on kutsuttava tarjouskilpailuun hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä todellisen kilpailun varmistamiseksi. Tarjouskilpailuun on rajoitetussa menettelyssä kutsuttava vähintään viisi ehdokasta, jollei soveltuvia ehdokkaita ole vähemmän. Neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä ehdokkaita on kutsuttava vähintään kolme, jollei soveltuvia ehdokkaita ole vähemmän.

Neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä menettelyn viimeisessä vaiheessa on todellisen kilpailun varmistamiseksi oltava riittävä määrä ehdokkaita, jos vaatimukset täyttäviä ehdokkaita tai ratkaisuja on riittävästi.

Tarjouskilpailuun on kutsuttava vähintään hankintayksikön ennalta vahvistama määrä ehdokkaita. Jos soveltuvia ehdokkaita on vähemmän, hankintayksikkö voi jatkaa hankintamenettelyä pyytämällä soveltuvia ehdokkaita esittämään tarjouksen tai aloittamaan neuvottelut. Tarjouskilpailuun voidaan ottaa vain ne ehdokkaat, jotka täyttävät vähimmäisedellytykset ja jotka ovat tehneet osallistumishakemuksen.

25 §

Neuvottelumenettely

Hankintayksikkö voi valita neuvottelumenettelyn, jos avoimessa menettelyssä, rajoitetussa menettelyssä tai kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä on saatu tarjouksia, jotka eivät sisällöltään vastaa tarjouspyyntöä, tai jos tarjouksia ei voida 47, 48, 50 tai 52 – 60 §:n perusteella hyväksyä. Edellytyksenä on lisäksi, että tarjouspyynnön mukaisia sopimusehtoja ei olennaisesti muuteta. Uutta hankintailmoitusta ei tarvitse julkaista, jos

neuvottelumenettelyyn otetaan mukaan kaikki ne tarjoajat, jotka täyttävät 52 – 60 §:n mukaisesti asetetut vähimmäisedellytykset ja jotka ovat edeltävässä menettelyssä tehneet tarjousmenettelyn muotovaatimusten mukaisen tarjouksen.

Hankintayksikkö voi valita neuvottelumenettelyn myös:

1) hankinnassa, jonka luonne ei poikkeuksellisesti mahdollista etukäteistä kokonaishinnoittelua tai johon liittyvät riskit eivät poikkeuksellisesti mahdollista etukäteistä kokonaishinnoittelua;

2) palveluhankinnassa, kuten rahoituspalvelujen, rakennusten suunnittelupalvelujen sekä muiden asiantuntija- ja osaamispalvelujen hankinnassa, jossa hankinnan luonteen vuoksi tarjouspyyntöä tai tehtävämäärittelyä ei voida laatia niin tarkasti, että paras tarjous voitaisiin valita avointa tai rajoitettua menettelyä käyttäen;

3) rakennusurakassa, jos rakennustyö tehdään vain tutkimusta, kokeilua tai kehittämistä varten eikä taloudellisen kannattavuuden varmistamiseksi taikka tutkimus- ja kehittämiskulujen korvaamiseksi; sekä

4) käyttöoikeusurakan saajan valinnassa.

26 §

Neuvottelumenettelyn kulku

Hankintayksikön on neuvoteltava tarjoajien kanssa tarjousten mukauttamiseksi hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä esitettyihin vaatimuksiin. Neuvottelujen tarkoituksena on 62 §:n mukaisen parhaan tarjouksen valinta.

Neuvottelut voivat tapahtua vaiheittain siten, että neuvotteluissa mukana olevien tarjousten määrää rajoitetaan neuvottelujen aikana soveltamalla tarjouksen valintaperusteita. Edellytyksenä on, että neuvottelujen vaihteellisuudesta ja neuvotteluissa noudatettavista perusteista on ilmoitettu hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

Hankintayksikön on kohdeltava ehdokkaita ja tarjoajia neuvotteluissa tasapuolisesti. Hankintayksikkö ei saa antaa tietoja tavalla, joka vaarantaa tarjouskilpailuun osallistuvien tasapuolisen kohtelun.

27 §

Suorahankinta

Hankintayksikkö voi valita suorahankinnan, jos:

1) avoimessa tai rajoitetussa menettelyssä ei ole saatu lainkaan ehdokkuushakemuksia tai tarjouksia taikka sopivia tarjouksia ja alkuperäisiä tarjouspyynnön ehtoja ei oleennaisesti muuteta;

2) teknisestä, taiteellisesta tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syystä vain tietty toimittaja voi toteuttaa hankinnan;

3) sopimuksen tekeminen on ehdottoman välttämätöntä, eikä säädettyjä määräaikoja voida noudattaa hankintayksiköstä riippumattomasta, ennalta arvaamattomasta syystä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi;

4) hankittava tavara valmistetaan vain tutkimusta, kokeilua, tuotekehitystä tai tieteellistä tarkoitusta varten eikä kyseessä ole masatuotanto tavarain valmistamisen taloudellisen kannattavuuden varmistamiseksi tai tutkimus- ja kehityskustannusten kattamiseksi;

5) hankinta koskee raaka-ainemarkkinoilla noteerattuja ja sieltä hankittavia tavaroita;

6) tavarat hankitaan erityisen edullisesti liiketoimintansa lopettavalta toimittajalta, pesähoitajalta tai selvittäjältä maksukyvyttömyysmenettelyn, akordin tai vastaavan menettelyn seurauksena; taikka

7) kyseessä on palveluhankinta, joka tehdään suunnittelukilpailun perusteella ja joka on suunnittelukilpailun sääntöjen mukaan tehtävä kilpailun voittajan kanssa, tai jos voittajia on useita, näistä jonkun kanssa; tällöin kaikki voittajat on kutsuttava osallistumaan neuvotteluihin.

28 §

Suorahankinta lisätilauksissa

Hankintayksikkö voi tehdä suorahankinnan, kun alkuperäisen toimittajan kanssa tehtävä tavarahankinta on lisätilaus, jonka tarkoituksena on aikaisemman toimituksen tai laitteiston osittainen korvaaminen tai laajentaminen. Edellytyksenä on, että toimittajan vaihtaminen johtaisi teknisiltä ominaisuuksiltaan erilaisen materiaalin hankkimiseen, mikä aiheuttaisi yhteensopimat-

tomuutta tai suhteettoman suuria teknisiä vaikeuksia käytössä ja kunnossapidossa. Tällaisten sopimusten ja uudistettavien sopimusten voimassaoloaika saa ainoastaan poikkeuksellisesti ylittää kolme vuotta.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, hankintayksikkö voi tehdä suorahankinnan, kun kyseessä on alkuperäiseen hankintasopimukseen sisällyttämättömän lisäpalvelu tai lisäurakka, joka hankitaan alkuperäiseltä toimittajalta ja joka on ennalta arvaamattomista syistä osoittautunut välttämättömäksi palvelun tai urakan toteuttamiselle sellaisena kuin se on alun perin määritelty. Edellytyksenä on, että lisäpalvelua tai lisäurakkaa ei voida teknisesti tai taloudellisesti erottaa pääsopimuksesta aiheuttamatta hankintayksikölle huomattavaa haittaa tai, vaikka lisäpalvelu tai lisäurakka voitaisiinkin erottaa alkuperäisen sopimuksen toteuttamisesta, se on ehdottoman välttämättömän alkuperäisen sopimuksen loppuunsaattamiseksi. Lisäksi edellytyksenä on, että lisäpalvelujen tai lisäurakoiden kokonaisarvo on enintään 50 prosenttia alkuperäisen hankinnan arvosta. Hankintayksikkö voi tehdä samoin edellytyksin suorahankinnan myös käyttöoikeusurakkaan liittyvästä lisäurakasta alkuperäisen käyttöoikeusurakan saajan kanssa.

Sen lisäksi, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, hankintayksikkö voi tehdä suorahankinnan, kun kyseessä on alkuperäisen toimittajan kanssa tehtävä uusi rakennusurakkasopimus tai palveluhankinta, joka vastaa aikaisemmin avointa tai rajoitettua menettelyä käyttäen tehtyä rakennusurakkaa tai palveluhankintaa. Edellytyksenä on, että alkuperäistä hankintaa koskevassa hankintailmoituksessa on mainittu mahdollisesta myöhemmästä suorahankinnasta ja että lisäpalvelun tai uuden rakennusurakan ennakoitu arvo on otettu huomioon laskettaessa alkuperäisen sopimuksen kokonaisarvoa. Suorahankinta voidaan tehdä enintään kolmen vuoden kuluessa alkuperäisen sopimuksen tekemisestä.

29 §

Kilpailullinen neuvottelumenettely

Hankintayksikkö voi käyttää kilpailullista neuvottelumenettelyä erityisen monimutkaisessa hankinnassa, jossa:

1) hankintayksikkö ei pysty objektiivisesti ennakoita määrittelemään hankinnan oikeudellisia tai taloudellisia ehtoja taikka teknisiä keinoja tarpeidensa tai tavoitteidensa toteuttamiseksi 44 §:n 2 momentin 2 – 4 kohdan mukaisesti; sekä

2) tarjouksen valintaperusteena on kokonaistaloudellinen edullisuus.

Hankintayksikön on kohdeltava ehdokkaita ja tarjoajia menettelyssä tasapuolisesti. Hankintayksikkö ei saa antaa tietoja tavalla, joka vaarantaa tarjouskilpailuun osallistuvien tasapuolisen kohtelun.

Hankintayksikkö ei saa paljastaa tarjouskilpailun aikana muille tarjoajille toisen tarjoajan ehdottamia ratkaisuja tai neuvotteluissa annettuja luottamuksellisia tietoja ilman ehdokkaan tai tarjoajan suostumusta.

Hankintayksikkö voi maksaa kilpailulliseen neuvottelumenettelyyn osallistuville raha- tai muita palkkioita taikka antaa palkintoja.

30 §

Kilpailullisen neuvottelumenettelyn kulku

Hankintayksikön on määriteltävä hankintailmoituksessa hankintaa koskevat tarpeensa ja vaatimuksensa. Hankintayksikkö voi laatia lisäksi hankinnan tavoitteita ja sisältää tarkentavan hankekuvauksen.

Hankintayksikkö aloittaa 52 – 59 §:n mukaisesti valittujen ehdokkaiden kanssa neuvottelun, jonka tarkoituksena on määritellä hankinnan toteuttamista koskeva yksi tai useampi ratkaisuvaihtoehto. Hankintayksikkö voi neuvotella ehdokkaiden kanssa kaikista hankintasopimukseen liittyvistä näkökohdista.

Neuvottelut voivat tapahtua vaiheittain siten, että neuvotteluissa mukana olevien ratkaisujen määrää rajoitetaan neuvottelujen aikana soveltamalla tarjouksen vertailuperusteita. Neuvottelujen vaihteellisuudesta ja noudatettavista perusteista on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai hankekuvauksessa.

Hankintayksikön on päätettävä neuvottelut, kun se on valinnut ne ratkaisuvaihtoehdot, joilla hankinta voidaan toteuttaa. Neuvottelujen päättymisestä on ilmoitettava osallistujille.

Hankintayksikön on pyydettävä ehdokkaita neuvotteluissa esitettyihin ja määritettyihin ratkaisuihin perustuvat lopulliset tarjoukset. Tarjouksen on oltava tarjouspyynnössä esitettyjen hankkeen kohteen edellyttämien vaatimusten mukainen.

Tarjouksen valinnassa on sovellettava hankintailmoituksessa tai hankekuvauksessa ilmoitettuja vertailuperusteita. Vertailuperusteiden asettamisessa sekä tarjouksen valinnassa on noudatettava, mitä 62 §:ssä säädetään.

Tarjouksia voidaan hankintayksikön pyynnöstä täsmentää ja selkeyttää, jos se ei johda tarjousten tai tarjouspyynnön olennaisten tekijöiden muuttumiseen syrjivällä tai kilpailua vääristävällä tavalla. Samoin edellytyksin myös tarjouskilpailun voittanutta tarjousta voidaan täsmentää tai selkeyttää taikka vahvistaa siinä olevia sitoumuksia.

31 §

Puitejärjestely

Hankintayksikön on valittava toimittajat puitejärjestelyyn avoimella tai rajoitetulla menettelyllä. Hankintayksikkö voi valita puitejärjestelyn toimittajat myös 25 §:ssä säädettyin edellytyksin neuvottelumenettelyllä tai tekemällä 27 §:ssä säädettyin edellytyksin suorahankinnan. Puitejärjestelyyn otettavien toimittajien valinnassa on noudatettava, mitä 8 luvussa säädetään. Usean toimittajan kanssa tehtävään puitejärjestelyyn on valittava vähintään kolme toimittajaa, jollei kelpoisuusehdot täyttäviä tarjoajia ja hyväksyttäviä tarjouksia ole vähemmän.

Puitejärjestelyyn perustuvat hankintasopimukset on tehtävä puitejärjestelyn alkupe räisten osapuolten kesken. Puitejärjestelyn ehtoihin ei saa tehdä huomattavia muutoksia sen voimassaoloaikana. Puitejärjestelyä ei saa käyttää kilpailua vääristävällä, rajoittavalla tai estävällä tavalla.

Puitejärjestely voi olla voimassa enintään neljä vuotta. Hankinnan kohteen välttämättä sitä edellyttäessä puitejärjestely voi olla poikkeuksellisesti kestoaltaan pidempi.

32 §

Puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat

Jos hankintayksikkö on tehnyt puitejärjestelyn yhden toimittajan kanssa, siihen perustuvat hankinnat on tehtävä puitejärjestelyssä vahvistettujen ehtojen mukaisesti. Hankintayksikkö voi pyytää toimittajaa tarvittaessa täsmentämään tai täydentämään kirjallisesti tarjoustaan.

Jos hankintayksikkö on tehnyt puitejärjestelyn usean toimittajan kanssa, puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat on tehtävä joko puitejärjestelyssä vahvistettujen ehtojen mukaisesti ilman kilpailuttamista tai, jos kaikkia ehtoja ei ole järjestelyssä vahvistettu, kilpailuttamalla puitejärjestelyyn otetut toimittajat puitejärjestelyn ja tarvittaessa tarjouspyynnön ehtojen mukaisesti. Tarpeen vaatiessa puitejärjestelyn ehtoja voidaan täsmentää.

Hankintayksikön on puitejärjestelyyn perustuvien hankintojen kilpailuttamisessa pyydettävä kirjallinen tarjous niiltä puitejärjestelyyn otetuilta toimittajilta, joilla on edellytykset hankinnan toteuttamiseen. Hankintayksikön on määrättävä tarjousaika, jonka on oltava riittävä ottaen huomioon hankinnan laatu, tarjousten tekemisen edellyttämä aika ja muut vastaavat seikat. Tarjousten sisältö on pidettävä luottamuksellisena tarjouskilpailun päättymiseen saakka. Hankintayksikön on valittava paras tarjous noudattaen tarjouspyynnössä esitettyä tarjouksen valintaperustetta ja vertailuperusteita.

33 §

Suunnittelukilpailu

Suunnittelukilpailun sääntöjen on oltava suunnittelukilpailuun osallistumisesta kiinnostuneiden saatavilla. Suunnittelukilpailuun osallistumista ei saa rajoittaa alueellisella perusteella tai sillä perusteella, että osallistujien on oltava joko luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä.

Suunnittelukilpailun osallistujien määrää voidaan rajoittaa noudattamalla ennalta ilmoitettuja syrjimättömiä perusteita. Suunnittelukilpailuun on kuitenkin aina kutsuttava

riittävä määrä osallistujia todellisen kilpailun varmistamiseksi.

34 §

Suunnittelukilpailun tuomaristo ja sen päätöksenteko

Suunnittelukilpailussa on oltava tuomaristo, jonka jäsenen on oltava kilpailuun osallistuvista riippumattomia luonnollisia henkilöitä. Jos suunnittelukilpailuun osallistujilta vaaditaan tiettyä ammatillista pätevyyttä, vähintään kolmasosalla tuomariston jäsenistä on oltava sama tai vastaava pätevyys.

Tuomariston on oltava päätöksissään tai lausunnoissaan riippumaton. Osallistujien ehdotuksia on arvioitava nimettömästi ja yksinomaan suunnittelukilpailua koskevassa ilmoituksessa esitetyillä perusteilla. Nimetömyyden suojaa on noudatettava siihen saakka, kunnes tuomaristo on antanut launtonsa tai tehnyt päätöksensä.

Osallistujia voidaan tarvittaessa pyytää vastaamaan tuomariston pöytäkirjaan merkitsemiin kysymyksiin suunnitelmiin liittyvien näkökohtien selventämiseksi. Tuomariston jäsenten ja osallistujien välisistä keskusteluista on laadittava yksityiskohtainen pöytäkirja. Tuomariston on tehtävä suunnitelmien arvioinnista kaikkien jäsenten allekirjoittama pöytäkirja, johon tulee sisältyä suunnitelmien paremmuusjärjestys ja ansiot, tuomariston huomautukset sekä mahdolliset selventämistä vaativat seikat.

6 luku

Velvollisuus ilmoittaa hankinnoista ja määräjät

35 §

Ilmoitusvelvollisuus

Hankintayksikön on toimitettava julkaistaviksi ennakkoilmoitus ja hankintailmoitus, suunnittelukilpailua koskeva ilmoitus, käyttöoikeusurakkaa koskeva ilmoitus sekä jälkilmoitus siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Käyttöoikeusurakan saajan, joka ei ole hankintayksikkö, on

lisäksi toimitettava julkaistavaksi hankintailmoitus käyttöoikeusurakkaan perustuvasta rakennusurakasta.

Hankintailmoitukset on toimitettava julkaistaviksi kauppa- ja teollisuusministeriön määräämälle taholle.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tässä pykälässä tarkoitusta hankintadirektiivissä edellytetyistä ilmoitusvelvoitteista, ilmoitusten lähettämisesä käytettävistä viestintävälineistä, ilmoituksen sisällöstä, julkaisemisesta ja muista ilmoitusvelvollisuuteen liittyvistä seikoista.

36 §

Vähimmäismääräajat ja määräaikojen laskeminen

Hankintamenettelyn määräaikoja asetettaessa on otettava huomioon hankinnan laatu ja monitahoisuus sekä tarjousten laatimisen ja toimittamisen vaatima aika. Määräajat lasketaan sitä päivää seuraavasta päivästä, jona hankintailmoitus on lähetetty julkaistavaksi. Rajoitetussa menettelyssä tarjousaika lasketaan tarjouspyynnön lähettämispäivästä.

Rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä osallistumishakemuksen jättämiselle on varattava vähintään 37 päivää. Avoimessa menettelyssä tarjousajan on oltava vähintään 52 päivää ja rajoitetussa menettelyssä vähintään 40 päivää.

Käyttöoikeusurakkaa koskevassa tarjousmenettelyssä osallistumishakemusten jättämiselle on varattava vähintään 52 päivää. Jos käyttöoikeusurakan saaja ei ole hankintayksikkö, käyttöoikeusurakkaan perustuvaa rakennusurakkaa koskevassa tarjousmenettelyssä osallistumishakemusten jättämiselle on varattava vähintään 37 päivää. Tarjousajan on oltava vähintään 40 päivää tarjouspyynnön lähettämispäivästä.

37 §

Nopeutettu menettely

Edellä 36 §:ssä säädettyjä määräaikoja voi-

daan lyhentää, jos määräaikojen noudattaminen rajoitetussa menettelyssä tai neuvottelumenettelyssä on kiireen vuoksi mahdotonta. Osallistumishakemuksen jättämiselle on kuitenkin varattava vähintään 15 päivää, jollei hankintailmoitusta lähetetä sähköisesti, jolloin osallistumishakemusten jättämiselle on varattava vähintään 10 päivää. Tarjousajan on oltava rajoitetussa menettelyssä vähintään 10 päivää.

38 §

Määräaikojen lyhentäminen

Tarjousaika voidaan lyhentää avoimessa ja rajoitetussa menettelyssä vähintään 22 päivään, jos hankintayksikkö on toimittanut julkaistavaksi ennakoilmoituksen vähintään 52 päivää ja enintään 12 kuukautta ennen hankintailmoituksen julkaistavaksi toimittamista.

Tarjousaika voidaan avoimessa menettelyssä sekä osallistumishakemusten jättämiselle tarkoitettua määräaika rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä lyhentää seitsemällä päivällä, jos hankintailmoitukset toimitetaan julkaistaviksi sähköisesti.

Tarjousaika voidaan lyhentää 2 momentissa mainitun lisäksi viidellä päivällä avoimessa menettelyssä ja rajoitetussa menettelyssä, jos hankintayksikkö asettaa tarjousasiakirjat kokonaisuudessaan hankintailmoituksen julkaisupäivänä sähköisesti saataville sekä mainitsee hankintailmoituksessa Internet -osoitteen, jossa asiakirjat ovat saatavilla.

39 §

Määräaikojen pidentäminen

Tarjousaika on pidennettävä siten, että tarjoajat voivat perehtyä tarjoustensa laatimisessa tarvittaviin tietoihin, jos tarjouspyyntöasiakirjoja tai riittävän ajoissa pyydettyjä lisätietoja ei ole toimitettu säädettyjen määräaikojen kuluessa taikka jos tarjoustensa tekeminen edellyttää paikalla käyntiä tai tarjouspyyntöön liittyvien asiakirjojen tarkastusta paikan päällä.

7 luku

Tarjouspyyntö ja hankinnan kohteen määrittely

40 §

Tarjouspyyntö

Tarjouspyyntö on tehtävä kirjallisesti ja laadittava niin selväksi, että sen perusteella voidaan antaa yhteismitallisia ja keskenään vertailukelpoisia tarjouksia. Tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa pyydetään toimittajia esittämään kirjallisesti ja määrääkään mennessä tarjouksensa.

Jos tarjouspyyntö ja hankintailmoitus eroavat sisällöltään, noudatetaan hankintailmoituksessa ilmoitettua.

Hankintayksikkö voi periä kohtuullisen korvauksen tarjouspyyntöasiakirjoista niiden erityisestä laajuudesta, materiaaleista tai vastaavista seikoista aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi.

41 §

Tarjouspyynnön sisältö

Tarjouspyynnössä tai soveltuvin osin hankintailmoituksessa on oltava:

- 1) hankinnan kohteen määrittely noudattaen, mitä teknisten eritelmien ja vaatimusten esittämisestä 44 ja 45 §:ssä säädetään, sekä hankinnan kohteeseen liittyvät muut laatuvaatimukset;
- 2) viittaus julkaistuun hankintailmoitukseen;
- 3) määräaika tarjousten tekemiselle;
- 4) osoite, johon tarjoukset on toimitettava;
- 5) kieli tai kielet, joilla tarjoukset on laadittava;
- 6) ehdokkaiden tai tarjoajien taloudellista ja rahoituksellista tilannetta, teknistä kelpoisuutta ja ammatillista pätevyyttä koskevat ja muut vaatimukset sekä luettelo asiakirjoista, joita ehdokkaan tai tarjoajan on tätä varten toimitettava;
- 7) tarjouksen valintaperuste sekä käytettäessä kokonaistaloudellista edullisuutta tarjouksen vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus tai kohtuullinen vaihteluväli

taikka poikkeuksellisissa tapauksissa vertailuperusteiden tärkeysjärjestys; sekä

8) tarjousten voimassaoloaika.

Tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa on oltava myös muut tiedot, joilla on olennaista merkitystä hankintamenettelyssä ja tarjousten tekemisessä.

42 §

Tarjouspyynnön lähettäminen tai asettaminen ehdokkaiden ja tarjoajien saataville

Hankintayksikön on avoimessa menettelyssä lähetettävä tarjouspyyntö sitä pyytävälle tarjoajalle kuuden päivän kuluessa pyynnöstä, jos pyyntö on tehty riittävän ajoissa ennen tarjousajan päättymistä. Hankintayksikkö voi vaihtoehtoisesti asettaa tarjouspyynnön sähköisesti kokonaisuudessaan tarjoajien saataville hankintailmoituksen julkaisemispäivästä lähtien ilmoituksessa mainitussa Internet-osoitteessa.

Tarjouspyyntö lähetetään rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä vain niille ehdokkaille, jotka hankintayksikkö on valinnut tarjousmenettelyyn. Tarjouspyyntö on lähetettävä samanaikaisesti kaikille ehdokkaille.

Hankintayksikön on avoimessa menettelyssä toimitettava tarjouspyyntöön liittyvät lisätiedot viimeistään kuusi päivää ennen tarjousajan päättymistä. Nopeutetussa menettelyssä, rajoitetussa menettelyssä ja neuvottelumenettelyssä lisätiedot on toimitettava vähintään neljä päivää ennen tarjousajan päättymistä, jos lisätiedot on pyydetty riittävän ajoissa.

43 §

Neuvottelukutsu

Neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä ehdokkaille esitettävässä neuvottelukutsussa on oltava tarjouspyyntö tai mahdollinen hankekuvaus taikka ilmoitus siitä, mistä mainitut asiakirjat ovat saatavissa, määräaika asiakirjojen pyytämiseksi sekä tieto asiakirjoista mahdollisesti pe-

rittävän maksun suuruudesta ja maksutavasta.

Neuvottelukutsussa on oltava 41 §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot. Kilpailullista neuvottelumenettelyä koskevassa neuvottelukutsussa ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa tarjousaikaa, mutta siinä on ilmoitettava tieto neuvotteluvaiheen alkupäivästä, osoitteesta, jossa neuvottelut tullaan käymään, sekä neuvotteluissa käytettävästä kielestä.

44 §

Hankinnan tekninen määrittely

Hankinnan sisältöä kuvaavat tekniset eritelmit on esitettävä hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Teknisten eritelmien on mahdollistettava tarjoajille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuun. Tekniset eritelmit eivät saa perusteettomasti rajoittaa kilpailua julkisissa hankinnoissa. Teknisissä eritelmissä on mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon vammaisten käyttäjien tarpeet.

Tekniset eritelmit on laadittava:

1) viittaamalla suomalaiseen tai muuhun kansalliseen standardiin, jolla saatetaan voimaan eurooppalainen standardi, eurooppalaiseen tekniseen hyväksyntään, viralliseen tekniseen määrittelyyn, kansainväliseen standardiin, tai tekniseen viitteeseen taikka, jos edellä mainittuja ei ole, kansalliseen standardiin, kansalliseen tekniseen hyväksyntään tai kansalliseen suunnitteluun, laskentaan tai rakennusurakan toteuttamiseen taikka tuotteiden tuottamiseen liittyvään tekniseen asiakirjaan; viittaukseen on lisättävä ilmaisu ”tai vastaava”;

2) sellaisten suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevien vaatimusten perusteella, jotka ovat riittävän täsmällisiä hankinnan kohteen määrittämiseen ja tarjouksen valintaan;

3) viittaamalla hankinnan kohteen tiettyjen ominaisuuksien osalta 1 kohdan mukaisiin teknisiin määrittelyihin ja tiettyjen ominaisuuksien osalta 2 kohdan mukaisiin vaatimuksiin; taikka

4) suorituskykyä koskevien tai toiminnallisten vaatimusten perusteella ja viittaamalla 1 kohdan mukaisiin teknisiin määrittelyihin

olettaen niiden olevan suorituskykyä tai mikäli ne ovat suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevien vaatimusten mukaisia.

Teknisissä eritelmissä ei saa mainita tiettyä valmistajaa tai tiettyä alkuperää olevia tavaroita. Teknisessä eritelmässä ei myöskään saa viitata tavaramerkkiin, patentiin, tuotetyyppiin, alkuperään, erityiseen menetelmään tai tuotantoon siten, että viittaus suosii tai syrjii tiettyjä tarjoajia tai tavaroita. Tällainen viittaus on poikkeuksellisesti sallittu vain, jos hankintasopimuksen kohdetta ei ole mahdollista riittävän täsmällisesti ja selvästi kuvata muutoin. Viittaukseen on liitettävä ilmaisu ”tai vastaava”.

45 §

Ympäristöominaisuuksia koskevat tekniset eritelmit

Edellä 44 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin suorituskykyä ja toiminnallisia ominaisuuksia koskeviin vaatimuksiin voi sisältyä myös ympäristöominaisuuksia koskevia vaatimuksia. Hankintayksikkö voi käyttää vaatimusten esittämiseen eurooppalaisessa, monikansallisessa tai muussa ympäristömerkissä olevia yksityiskohtaisia perusteita tai tarvittaessa niiden osia.

Edellytyksenä ympäristömerkin perusteiden tai niiden osien käyttämiselle on, että:

1) eritelmit soveltuvat hankintasopimuksen kohteena olevien tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksien määrittämiseen;

2) merkkiä koskevat vaatimukset kehitetään tieteellisen tiedon pohjalta;

3) kaikki asianomaiset tahot, kuten viranomaiset, kuluttajat, valmistajat, vähittäiskaupan edustajat sekä ympäristöjärjestöt, ovat voineet osallistua merkin laatimiseen; sekä

4) merkki on kaikkien osapuolten saatavilla.

Hankintayksikkö voi ilmoittaa, että tietyllä ympäristömerkillä varustetun tuotteen tai palvelun katsotaan täyttävän ympäristöominaisuuksiin liittyvät vaatimukset. Hankintayksikön on kuitenkin hyväksyttävä myös tarjoajan esittämä muu osoitus, kuten valmistajan tekninen asiakirja tai tunnustetun toimielimen laatima tekninen raportti.

46 §

Tarjouksen vaatimustenmukaisuuden osoittaminen

Tarjoajan tulee tarjouksessaan osoittaa tarjoamansa tavaran, palvelun tai rakennusurakan olevan tarjouspyynnössä esitettyjen vaatimusten mukainen. Tarjouspyyntöä tai tarjousmenettelyn ehtoja vastaamattomat tarjoukset on suljettava tarjouskilpailusta.

Jos hankintayksikkö on laatinut tekniset eritelmät 44 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisesti, ja tarjoaja tarjouksessaan osoittaa hankintayksikköä tyydyttävällä tavalla tarjoamansa tavaran, palvelun tai rakennustyön täyttävän hankintayksikön asettamat vaatimukset, hankintayksikkö ei saa hylätä tarjoutusta sillä perusteella, että tarjouksen mukainen tavara, palvelu tai rakennustyö ei ole hankintayksikön viittaaman teknisen määrittelyn mukainen. Tarjoaja voi käyttää osoituksena esimerkiksi valmistajan teknisiä asiakirjoja taikka Suomessa tai muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan tunnustetun toimielimen teknistä raporttia.

Jos hankintayksikkö on laatinut tekniset eritelmät suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevien vaatimusten perusteella, se ei saa hylätä tarjoutusta sillä perusteella, että tarjous ei ole esitettyjen vaatimusten mukainen, jos tarjottu tavara, palvelu tai rakennustyö on kansallisesti voimaan saatetun eurooppalaisen standardin, eurooppalaisen teknisen hyväksynnän, virallisen teknisen määrittelyn, kansainvälisen standardin tai teknisen viitteen mukainen ja nämä tekniset määrittelyt koskevat tarjouspyynnössä edellytetyjä suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevia vaatimuksia. Tarjoajan on osoitettava tarjouksessaan hankintayksikköä tyydyttävällä tavalla, että standardin mukainen tavara, palvelu tai rakennustyö täyttää hankintayksikön asettamat suorituskykyä ja toiminnallisia ominaisuuksia koskevat vaatimukset. Tarjoaja voi käyttää osoituksena esimerkiksi valmistajan teknisiä asiakirjoja taikka Suomessa tai Euroopan Unionin muussa jäsenvaltiossa sijaitsevan tunnustetun toimielimen teknistä raporttia.

47 §

Vaihtoehtoiset tarjoukset

Hankintayksikön käyttäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta se voi hyväksyä vaihtoehtoisia tarjouksia. Edellytyksenä on, että vaihtoehtoisten tarjousten esittäminen on hankintailmoituksessa ilmoitettu sallituksi. Edellytyksenä on lisäksi, että vaihtoehtoinen tarjous täyttää tarjouspyynnössä esitetyt, hankinnan kohteelta edellytetyt vähimmäisvaatimukset sekä vaatimukset vaihtoehtojen esittämiseksi.

Jos hankintayksikkö on ilmoittanut hyväksyvänsä vaihtoehtoisten tarjousten esittämisen, vaihtoehtoa ei saa hylätä yksinomaan sillä perusteella, että se johtaisi tavarahankinnan sijasta palveluhankintaan tai palveluhankinnan sijasta tavarahankintaan.

48 §

Alihankinta

Hankintayksikkö voi vaatia tarjoajia ilmoittamaan tarjouksessaan, minkä osan sopimuksesta se aikoo antaa alihankintana kolmansille, sekä ehdotetut alihankkijat. Tällainen ilmoitus ei rajoita pääasiallisen tarjoajan vastuuta hankinnan toteuttamisesta.

Hankintayksikkö voi velvoittaa käyttöoikeusurakan saajan antamaan aliurakoitsijoille rakennustöitä vähintään 30 prosentin arvosta käyttöoikeusurakkaan sisältyvien rakennusurakoiden kokonaisarvosta ja antaa samalla ehdokkaille mahdollisuuden lisätä mainittua prosenttiosuutta. Vähimmäisprosentti on ilmoitettava käyttöoikeusurakkaa koskevassa sopimuksessa. Hankintayksikkö voi myös pyytää ehdokkaita määrittelemään sen käyttöoikeusurakkaan liittyvän rakennustyön kokonaisarvon, jonka ne aikovat antaa aliurakoina suoritettavaksi.

49 §

Hankintasopimuksen erityisehdot

Hankintayksikkö voi asettaa hankintasopimuksen toteuttamiselle erityisehtoja, jotka voivat koskea erityisesti ympäristö- ja so-

siaalisia näkökohtia, kuten ammatillista koulutusta työpaikalla, kansainvälisen työjärjestön (ILO) sopimusten noudattamista, työoloja ja työehtoja tai vammaisten palvelukseen ottamista. Edellytyksenä on, että ehdot ovat syrjimättömiä ja yhteisöoikeuden mukaisia ja että niistä ilmoitetaan hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

Valtion keskushallintoviranomaisen ja tarjouskilpailun voittajaksi valitun yksityisten työnantajan väliseen urakkasopimukseen tulee ennen sopimuksen allekirjoittamista lisätä lauseke, jonka mukaan sopimukseen liittyvissä työsuhteissa on noudatettava vähintään niitä työsuhteen vähimmäisehtoja, joita Suomen lain ja työehtosopimusmääräysten mukaan on noudatettava samanlaatuisessa työssä.

50 §

Verotukseen, ympäristönsuojeluun, työsuojeluun ja työoloja koskeviin säännöksiin liittyvät velvoitteet

Hankintayksikkö voi ilmoittaa tarjouspyynnössä ne viranomaiset, joilta tarjoaja voi saada tietoja verotusta, ympäristönsuojelua, työsuojelua, työoloja tai työehtoja koskeviin säännöksiin liittyvistä velvoitteista. Hankintayksikön on vaadittava tarjoajia ilmoittamaan, että ne ovat tarjousta laatiessaan ottaneet edellä tarkoitettut velvoitteet huomioon.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei vaikuta 63 §:ssä tarkoitettujen hinnaltaan poikkeuksellisen alhaisten tarjousten tarkastamista koskeviin velvoitteisiin.

51 §

Viestintä

Hankintamenettelyyn liittyvät ilmoitukset ja tietojenvaihto on toimitettava hankintayksikön valinnan mukaan joko kirjeitse, telekopilla tai sähköisiä välineitä käyttäen. Valittujen viestintävälineiden on oltava yleisesti käytettävissä, eivätkä ne saa rajoittaa toimittajien mahdollisuutta osallistua hankintamenettelyyn.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset hankintadirektiivin ja sen

liitteessä X tarkoitetuista viestintään sovellettavista menettelytavoista sekä sähköiseen viestintään sovellettavista teknisistä ja muista edellytyksistä.

8 luku

Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta sekä tarjouksen valinta

52 §

Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arviointi

Ehdokas tai tarjoaja on suljettava tarjouskilpailusta, ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuus muuten arvioitava sekä tarjoajat valittava ennen tarjousten vertailua. Ehdokas tai tarjoaja voidaan kuitenkin 53 tai 54 §:n mukaisesti sulkea tarjouskilpailusta myöhemmin tarjouskilpailun aikana hankintayksikön saatua tiedon poissulkemisen perusteesta.

53 §

Eräisiin rikoksiin syyllistyneiden ehdokkaiden ja tarjoajien sulkeminen tarjouskilpailusta

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja taikka sen johtohenkilö tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin seuraavasta rikoksesta:

1) rikoslain (39/1889) 17 luvun 1 a §:n mukainen osallistuminen järjestäytyneen rikollisjärjestön toimintaan;

2) rikoslain 16 luvun 13 §:n mukainen lahjuksen antaminen, 16 luvun 14 §:n mukainen törkeä lahjuksen antaminen tai 30 luvun 7 §:n mukainen lahjominen elinkeinotoiminnassa;

3) rikoslain 29 luvun 1 §:n mukainen veropetos tai 29 luvun 2 §:n mukainen törkeä veropetos, 29 luvun 5 §:n mukainen avustuspetos, 29 luvun 6 §:n mukainen törkeä avus-

tuspetos, 29 luvun 7 §:n mukainen avustuksen väärinkäyttö;

4) rikoslain 32 luvun 6 §:n mukainen rahanpesu tai 32 luvun 7 §:n mukainen törkeä rahanpesu; taikka

5) rikoslain 47 luvun 3 a §:n mukainen kiskonnantapainen työsyrintä.

Tarjouskilpailusta on suljettava myös 1 momentissa mainitun rikoksen johdosta rikoslain 9 luvussa tarkoitettuun yhteisösakoon tuomittu ehdokas tai tarjoaja.

Hankintayksikön on suljettava tarjouskilpailusta ehdokas tai tarjoaja myös muussa valtiossa 1 momentissa mainittua rikosta vastaavasta rikoksesta annetun lainvoimaisen tuomion perusteella. Euroopan yhteisön jäsenvaltioissa säännökset koskevat seuraavia Euroopan yhteisön lainsäädännössä mainittuja rikoksia:

1) yhteisen toiminnan rikollisjärjestöön osallistumisen kriminalisoinnista Euroopan unionin jäsenvaltioissa annetun 98/773/YOS 2 artiklan 1 kohdassa määritellyn rikollisjärjestön toimintaan;

2) lahjominen sellaisen lahjonnan, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, torjumista koskevan 26 päivänä toukokuuta 1997 tehdyn neuvoston säädöksen 3 artiklassa ja lahjonnan torjumisesta yksityisellä sektorilla tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2003/568/YOS 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa määritellyllä tavalla;

3) yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta tehdyn yleissopimuksen 1 artiklassa tarkoitettut petokset; sekä

4) rahanpesu sellaisena kuin se on määriteltä rahoitusjärjestelmän rahanpesutaroituksiin käyttämisen estämisestä annetun neuvoston direktiivin 91/308/ETY 1 artiklassa.

Velvollisuudesta sulkea tarjouskilpailusta pykälässä tarkoitettua rikoksesta tuomittu ehdokas tai tarjoaja voidaan poiketa yleistä etua koskevan pakottavan syyn perusteella.

54 §

Muut poissulkemisperusteet

Hankintayksikkö voi päätöksellään sulkea tarjouskilpailun ulkopuolelle ehdokkaan tai tarjoajan, joka on:

1) konkurssissa tai purettavana tai keskeyttänyt liiketoimintansa taikka jonka velkoja on vahvistetulla akordilla, saneerausohjelmalla tai muussa vastaavassa lainsäädäntöön perustuvassa menettelyssä järjestelty;

2) jonka konkurssiin asettaminen tai purkaminen taikka muu 1 kohdassa tarkoitettu menettely on vireillä;

3) saanut ammattinsa harjoittamiseen liittyvästä lainvastaisesta teosta lainvoimaisen tuomion;

4) ammattitoiminnassaan syyllistynyt vakavaan virheeseen, jonka hankintaviranomainen voi näyttää toteen;

5) laiminlyönyt velvollisuutensa maksaa Suomen tai sijoittautumisensa veroja tai sosiaaliturvamaksuja; taikka

6) syyllistynyt olennaisesti väärien tietojen antamiseen ilmoittaessaan hankintayksikölle 8 luvun soveltamista koskevia tietoja tai laiminlyönyt vaadittavien tietojen antamisen.

Mitä 1 momentin 3 ja 4 kohdassa säädetään ehdokkaasta ja tarjoajasta, sovelletaan myös, kun virheeseen syyllistynyt tai velvollisuuden laiminlyönyt on ehdokkaan tai tarjoajan johtohenkilö tai sen edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö.

55 §

Poissulkemisen edellytysten selvittäminen

Hankintayksikkö voi pyytää ehdokkailta ja tarjoajilta sekä jäsenvaltioiden toimivaltaisilta viranomaisilta todistuksia ja selvityksiä sen tutkimiseksi koskeeko ehdokasta tai tarjoajaa 53 tai 54 §:ssä tarkoitettu poissulkemisperuste.

Näytöksi on hyväksyttävä 53 §:n ja 54 §:n 1 momentin 3 kohdan osalta toimittajan sijoittautumismaan toimivaltaisen viranomaisen antama ote rikosrekisteristä. Näytöksi myös 54 §:n 1 momentin 1, 2 ja 5 kohdan osalta on hyväksyttävä toimivaltaisen viranomaisen antama todistus.

Jollei ehdokkaan tai tarjoajan sijoittautumismaassa anneta edellä tarkoitettuja otteita tai todistuksia, niiden sijasta näytöksi on hyväksyttävä ehdokkaan tai tarjoajan edustajan sijoittautumismaan lainsäädännön mukainen valahtoinen tai vakuutuksella vahvistettu ilmoitus.

56 §

Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuutta koskevat vaatimukset ja selvitykset

Hankintayksikkö voi esittää ehdokkaiden tai tarjoajien rahoituksellista ja taloudellista tilannetta, teknistä suorituskykyä ja ammatillista pätevyyttä sekä laatua koskevia vaatimuksia sekä vaatia ehdokkaita ja tarjoajia esittämään niihin liittyviä selvityksiä.

Vaatimusten ja niiden täyttymisen todistamiseksi pyydettyjen selvitysten tulee liittyä ehdokkaan ja tarjoajan edellytyksiin toteuttaa hankinta, ja ne on suhteutettava hankinnan luonteeseen, käyttötarkoitukseen ja laajuuteen. Vaatimuksista ja selvityksistä on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Ehdokkaat tai tarjoajat, jotka eivät täytä hankintayksikön asettamia vähimmäisvaatimuksia, on suljettava tarjouskilpailusta.

Hankintayksikön on hankintailmoituksessa ilmoitettava myös sellaisista objektiivisista ja syrjimättömistä perusteista ja säännöistä, joita se tulee käyttämään rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä tai kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä tarjouskilpailuun tai neuvotteluun osallistuvien ehdokkaiden ja tarjoajien valitsemisessa. Hankintayksikön on ilmoitettava myös ehdokkaiden vähimmäismäärä ja, kun se on aiheellista, myös ehdokkaiden enimmäismäärä.

Hankintayksikkö voi pyytää ehdokkaita tai tarjoajia täydentämään tai täsmentämään selvityksiä ja muita asiakirjoja.

57 §

Rekisteritiedot

Hankintayksikkö voi pyytää ehdokasta tai tarjoajaa osoittamaan sijoittautumisensa lainsäädännön mukaisella:

1) rekisteriotteella, että tämä on rekisteröity ammatti- tai elinkeinorekisteriin;

2) valaehdoisella ilmoituksella tai todistuksella harjoittavansa elinkeinotoimintaa; sekä

3) toimiluvalla tai järjestön jäsenyyttä koskevalla todistuksella olevansa oikeutettu palvelun tarjoamiseen sijoittautumisensa.

58 §

Taloudellinen ja rahoituksellinen tilanne

Hankintayksikkö voi pyytää ehdokasta tai tarjoajaa osoittamaan rahoituksellisen ja taloudellisen tilanteensa muun muassa seuraavin selvityksin:

1) pankin tai luottolaitoksen lausunto taikka selvitys ammatinharjoittajan vastuuvakuutuksesta;

2) tuloslaskelma, tase, toimintakertomus, muut tilinpäätösasiakirjat sekä konsernitalinpäätös, jos nämä on julkaistava ehdokkaan tai tarjoajan sijoittumismaassa; sekä

3) todistus yrityksen kokonaisliikevaihdosta ja liikevaihdosta hankintasopimuksen kohteena olevalta toimialalta enintään kolmelta viimeksi kuluneelta tilikaudelta, jos liikevaihtoa koskevat tiedot ovat saatavilla.

Jos ehdokas tai tarjoaja ei hyväksyttävästä syystä voi toimittaa hankintayksikön vaatimia asiakirjoja, se voi osoittaa taloudelliseen tai rahoitukselliseen tilanteeseensa liittyvät tiedot jollakin muulla hankintayksikön hyväksymällä asiakirjalla.

59 §

Tekninen suorituskyky ja ammatillinen pätevyys

Hankintayksikkö voi pyytää ehdokasta ja tarjoajaa osoittamaan teknisen suorituskykynsä ja ammatillisen pätevyytensä seuraavin asiakirjoin:

1) todistus ehdokkaan tai tarjoajan tai yrityksen johtohenkilöiden sekä erityisesti palvelun tai urakan suorittamisesta vastaavien henkilöiden koulutuksesta ja ammatillisesta pätevyydestä;

2) luettelo viimeksi kuluneen viiden vuoden aikana toteutetuista rakennusurakoista sekä todistus merkittävimpien urakoiden asianmukaisesta toteuttamisesta; todistuksesta tulee käydä ilmi urakoiden arvo, ajankohta ja toteutuspaikka sekä se, onko työt tehty ammattialan sääntöjen mukaan ja onko ne saatettu asianmukaisesti päätökseen; tarvittaessa toimivaltaisen viranomaisen on toimitettava tiedot suoraan hankintayksikölle;

3) luettelo viimeksi kuluneen enintään kolmen vuoden aikana toteutetuista tärkeimmistä tavarantoimituksista tai palveluista arvoineen, ajankohtineen ja vastaanottajatielineen, julkisyhteisölle toimitettuja tavaroita tai palveluita koskevan luettelon on oltava asianmukaisesti varmennettu; jos tavara on toimitettu tai palvelu suoritettu yksityiselle tilaajalle, ostajan antama todistus; jollei tilaajan antama vakuutus on hyväksyttävä;

4) selvitys ehdokkaan tai tarjoajan omista ja ulkopuolisista teknisistä asiantuntijoista tai teknisistä laitoksista, erityisesti niistä, jotka ovat vastuussa laadunvalvonnasta sekä rakennusurakoiden osalta selvitys urakoitsijan käytettävissä olevista asiantuntijoista ja toimielimistä;

5) tavara- ja palveluhankinnoissa ehdokkaan tai tarjoajan kuvaus laadunvarmistukseen käyttämistä teknisistä välineistä ja tutkimus- ja kokeilujärjestelmistä;

6) todistus ehdokkaan tai tarjoajan tai sen sijoittautumismaan toimivaltaisen virallisen laitoksen suorittamasta ehdokkaan tai tarjoajan tuotantokapasiteettia tai palveluntarjoajan teknistä suorituskykyä, tutkimus- tai kokeilujärjestelmiä tai laadunvalvontaa koskevasta tarkastuksesta, jos toimitettavat tavarat tai suoritettavat palvelut ovat monimutkaisia tai niitä tarvitaan poikkeuksellisesti vain tiettyä tarkoitusta varten;

7) selvitys palveluntarjoajan tai rakennusurakoitsijan keskimääräisestä vuotuisesta työvoimasta ja johtohenkilöiden lukumäärästä enintään viimeisen kolmen vuoden aikana;

8) selvitys työvälineistä, kalustosta ja teknisistä laitteista, jotka ovat palveluntarjoajan tai rakennusurakoitsijan käytössä hankinnan toteuttamisessa;

9) selvitys siitä, miltä osin tarjoaja aikoo antaa sopimuksen alihankkijoiden toteutettavaksi;

10) hankittavaa tavaraa koskevat näytteet, kuvaukset ja valokuvat, joiden aitous on hankintayksikön pyynnöstä todistettava, sekä virallisen laadunvalvontaelimen tai toimivaltaiseksi tunnustetun laitoksen todistukset, jotka osoittavat hankinnan kohteena olevien tavaroiden vaatimustenmukaisuuden teknisten eritelmien tai standardien kanssa; sekä

11) selvitys ammattitaidosta, tehokkuudesta, kokemuksesta tai luotettavuudesta sijoittamis- tai asennuspalveluja edellyttävissä hankinnoissa.

Hankintayksikkö voi hankinnan kohteen siitä edellyttäessä pyytää ehdokkaalta tai tarjoajalta selvityksen rakennusurakan toteuttamisessa tai palvelun suorittamisessa toteuttavista ympäristönhoitotoimenpiteistä. Hankintayksikön vaatiessa riippumattomien toimielinten antamia todistuksia siitä, että toimittaja täyttää ympäristönhoitoa koskevien standardien vaatimukset, sen on viitattava yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS) tai alan eurooppalaisiin tai kansainvälisiin standardeihin perustuviin ympäristönhoitoa koskeviin standardeihin, jotka yhteisön lainsäädäntöä tai varmentamista koskevia eurooppalaisia tai kansainvälisiä standardeja noudattavat laitokset ovat vahvistaneet. Hankintayksikön on hyväksyttävä myös muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimielinten vastaavat todistukset sekä toimittajien todistukset vastaavista ympäristötoimenpiteistä.

Hankintayksikkö voi hankinnan kohteen siitä edellyttäessä pyytää ehdokkaalta tai tarjoajalta selvityksen laadunvarmistustoimenpiteistä. Hankintayksikön vaatiessa riippumattomien toimielinten antamia todistuksia siitä, että tarjoaja täyttää laadunvarmistusstandardien vaatimukset, sen on viitattava alan eurooppalaisiin standardisarjoihin perustuviin laadunvarmistusjärjestelmiin, jotka varmentamista koskevia eurooppalaisia standardisarjoja noudattavat toimielimet ovat vahvistaneet. Hankintayksikön on hyväksyttävä myös muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimielinten vastaavat todistukset sekä tarjoajien toimittamat todistukset vastaavista laadunvarmistustoimenpiteistä.

60 §

Ehdokkaan ja tarjoajan oikeudellinen muoto sekä ilmoitus vastaavista henkilöistä

Ehdokasta tai tarjoajaa, joka saa tarjota hankinnan kohteena olevia palveluja sijoittautumismaansa lainsäädännön mukaan, ei saa hylätä pelkästään sillä perusteella, että sen Euroopan unionin jäsenvaltion lainsäädä-

dännön mukaan, jossa hankintasopimus tehdään, sen on oltava joko luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö.

Hankintayksikkö voi palveluhankinnoissa ja rakennusurakoissa sekä sijoittamis- tai asennustoimia sisältävissä tavarahankinnoissa velvoittaa ehdokkaat tai tarjoajat ilmoittamaan tarjouksissaan tai osallistumishakemuksissaan kyseisen palvelun tai rakennusurakan suorittamisesta vastaavien henkilöiden nimet ja ammatilliset pätevyudet.

61 §

Tarjouskilpailuun osallistuminen ryhmittymän ja muiden tahojen voimavarojen käyttö

Toimittajat saavat tehdä tarjouksia tai ilmoittautua ehdokkaaksi ryhmittymänä. Hankintayksikkö ei saa edellyttää ehdokkaiden tai tarjoajien ryhmittymältä tiettyä oikeudellista muotoa tarjouksen tai osallistumispyynnön tekemistä varten. Ryhmittymältä voidaan kuitenkin edellyttää tiettyä oikeudellista muotoa sopimusaikana, jos se on tarpeen hankintasopimuksen asianmukaiseksi toteuttamiseksi.

Ehdokas tai tarjoaja voi käyttää hankinnan toteuttamiseen muiden tahojen voimavaroja riippumatta niiden välisten suhteiden oikeudellisesta luonteesta. Ryhmittymä voi käyttää hankinnan toteuttamiseen ryhmittymään kuuluvien tai muiden tahojen voimavaroja. Ehdokkaan tai tarjoajan taikka niiden ryhmittymän on osoitettava hankintayksikölle taloudellista ja rahoituksellista tilannetta, teknistä suorituskykyä ja ammatillista pätevyyttä koskevien sekä muiden vaatimusten täyttyminen. Näyttönä voidaan käyttää esimerkiksi yritysten välisiä sopimuksia tai muita sitoumuksia, joilla osoitetaan, että vaaditut edellytykset täyttävät voimavarat ovat ehdokkaiden tai tarjoajien taikka ryhmittymän käytettävissä.

62 §

Tarjouksen valinta

Tarjouksista on hyväksyttävä se, joka on hankintayksikön kannalta kokonaistaloudellisesti edullisin hankinnan koh-

teeseen liittyvien vertailuperusteiden mukaan, tai se, joka on hinnaltaan halvin. Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen vertailuperusteina voidaan käyttää esimerkiksi laatua, hintaa, teknisiä ansioita, esteettisiä ja toiminnallisia ominaisuuksia, ympäristöystävällisyyttä, käyttökustannuksia, kustannustehokkuutta, myynnin jälkeistä palvelua ja teknistä tukea, huoltopalveluja, toimituspäivää tai toimitus- tai toteutusaikaa taikka elinkaarikustannuksia.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, hankintayksikkö voi kokonaistaloudellista edullisuutta arvioidessaan ottaa huomioon myös asianomaisen yleisön tarpeisiin liittyviä taloudellisia ja laadullisia perusteita sekä ympäristövaatimusten täyttämiseen liittyviä perusteita, jos tällaiset perusteet ovat mitattavissa ja liittyvät hankinnan kohteeseen. Samoin edellytyksin hankintayksikkö voi ottaa huomioon myös hankinnan kohteen käyttäjänä toimivan erityisen heikossa asemassa olevan väestöosan tarpeisiin liittyviä perusteita, jos tällaiset tekijät on määritelty teknisissä eritelmissä.

Käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa. Kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä vastaavat tiedot on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai hankekuvauksessa. Painotus voidaan ilmaista myös ilmoittamalla kohtuullinen vaihteluväli. Jos vertailuperusteiden suhteellisen painotuksen ilmaiseminen ei ole perustellusti mahdollista, vertailuperusteet on ilmoitettava tärkeysjärjestyksessä.

63 §

Poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset

Hankintayksikkö voi hylätä hankinnan laatuun ja laajuuteen nähden hinnaltaan poikkeuksellisen alhaisen tarjouksen. Hankintayksikön on kirjallisesti pyydettävä tarjoajalta kirjallista selvitystä tarjouksen perusteista ennen tarjouksen hylkäämistä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu pyyntö voi koskea erityisesti tavaroiden valmistusmenetelmän, palvelun suorittamisen tai rakennus-

menetelmän taloudellisia ja teknisiä ratkaisuja, poikkeuksellisen edullisia hankinnan toteuttamista koskevia ehtoja, ehdotetun ratkaisun omintakeisuutta, hankinnan toteuttamispaikan työsuojelua ja työoloja koskevien velvoitteiden noudattamista tai tarjoajan saamaa valtiontukea. Hankintayksikön on tarkistettava tarjouksen pääkohdat selvityksen perusteella.

Hankintayksikkö voi hylätä tarjouksen, joka on hinnaltaan poikkeuksellisen alhainen tarjoajan saaman lainvastaisen valtiontuen vuoksi. Ennen hylkäämispäätöstä tarjoajalle on varattava kohtuullinen aika sen osoittamiseksi, että valtiontuki on myönnetty laillisesti.

64 §

Hankintayksikön antaman tuen huomioon ottaminen tarjousten vertailussa

Jos tarjoajana on hankintayksikön omaan organisaatioon kuuluva yksikkö taikka, jos tarjoaja on saanut tai on saamassa hankintayksiköltä tarjoushintaan vaikuttavaa taloudellista tukea, hankintayksikön tulee tarjousten vertailussa ottaa huomioon sille aiheutuvat todelliset tarjoushintaan vaikuttavat seikat kuten edellä mainittu taloudellinen tuki.

III OSA

Kansalliset menettelyt

9 luku

Tarjousmenettely EU-kynnysarvon alittavissa hankinnoissa, liitteen B mukaisissa toissijaisissa palveluhankinnoissa sekä eräissä muissa hankinnoissa

65 §

Hankintamenettelyt

Tämän luvun mukaisia hankintamenettelyjä voidaan käyttää EU- kynnysarvon alittavissa hankinnoissa sekä EU- kynnysarvoista riippumatta liitteen B mukaisissa toissijaisissa palveluhankinnoissa, palveluja koskevissa

käyttöoikeussopimuksissa ja suunnittelukilpailuja koskevissa hankinnoissa sen mukaan, kuin 4 luvussa säädetään.

Hankinnoissa käytettävät kilpailuttamismenettelyt määritellään 5 §:n 10 – 18 kohdassa. Hankinnassa on käytettävä ensisijaisesti avointa tai rajoitettua menettelyä. Hankintayksikkö voi käyttää neuvottelumenettelyä 25 §:n 1 momentissa ja 66 §:ssä säädetyn edellytyksin sekä tehdä suora hankinnan 67 §:ssä säädetyn edellytyksin. Kilpailullisen neuvottelumenettelyn ja puitejärjestelyn käyttöön sovelletaan, mitä 29 – 32 §:ssä säädetään.

66 §

Neuvottelumenettely

Hankintayksikkö voi käyttää neuvottelumenettelyä tavara- ja palveluhankinnoissa, joiden ennakoitu kokonaisarvo on alle 50 000 euroa, sekä rakennusurakoissa, joiden ennakoitu kokonaisarvo on alle 500 000 euroa.

Hankintayksikkö voi käyttää neuvottelumenettelyä myös:

1) hankinnassa, jonka luonteen vuoksi tarjouspyyntöä ei voida tai sitä ei ole tarkoitukseenmukaista laatia niin tarkasti, että paras tarjous voitaisiin valita avointa tai rajoitettua menettelyä käyttäen;

2) hankinnassa, jonka luonne ei poikkeuksellisesti mahdollista etukäteistä kokonaishinnoittelua tai johon liittyvät riskit eivät poikkeuksellisesti mahdollista etukäteistä kokonaishinnoittelua;

3) tutkimus-, selvitys-, suunnittelu-, arviointi- ja koulutushankinnassa, joka edellyttää palvelun tarjoamisesta vastaavien henkilöiden asiantuntemuksen ja pätevyyden erityistä arviointia;

4) julkisen ja yksityisen sektorin yksittäistä hanketta koskevaan yhteistyöjärjestelyyn liittyvässä hankinnassa tai pysyvää kumppanuussopimusta koskevassa hankinnassa sekä pitkäkestoisessa hankinnassa;

5) valtakunnallisesti tai alueellisesti keskitettävässä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluhankinnassa;

6) moniammatillista erityisosaamista edellyttävässä hankinnassa erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon alalla;

7) poikkeuksellisen kiireellisessä hankinnassa, johon hankintayksikkö ei ole voinut kohtuudella varautua;

8) palvelua koskevassa käyttöoikeussopimuksessa ja käyttöoikeusurakan saajan valinnassa; sekä

9) kun hankinta tehdään vain tutkimusta, kokeilua tai kehittämistä varten eikä taloudellisen kannattavuuden varmistamiseksi tai tutkimus- tai kehittämiskulujen korvaamiseksi.

Hankintayksikön on ennen hankintamenettelyä laadittava kuvaus hankinnan tavoitteista ja pääasiallisesta sisällöstä. Neuvottelumenettely voidaan toteuttaa vaiheittain vähentämällä ehdokkaiden tai tarjoajien määrää. Menettelyn vaiheittaisuudesta sekä ehdokkaiden tai tarjoajien vähentämisen perusteista on ilmoitettava hankintailmoituksessa, hankinnan kuvauksessa tai tarjouspyynnössä. Hankintayksikön on neuvoteltava vähintään kolmen ehdokkaan kanssa, jos sopivia ehdokkaita on riittävästi.

67 §

Suorahankinta

Hankintayksikkö voi tehdä suorahankinnan 27 ja 28 §:ssä säädetyn edellytyksin. Lisäksi suorahankintaa voidaan käyttää yksittäisissä tapauksissa sosiaali-, terveys- tai koulutuspalvelujen hankinnoissa, jos tarjouskilpailun järjestäminen, neuvottelumenettelyn käyttö tai palvelun tarjoajan vaihtaminen olisi ilmeisen kohtuutonta tai erityisen epätarkoituksenmukaista asiakkaan kannalta merkittävän hoito- tai asiakassuhteen turvaamiseksi.

68 §

Hankinnasta ilmoittaminen

Hankintayksikön on ilmoitettava julkisesti avoimella tai rajoitetulla menettelyllä, neuvottelumenettelyllä taikka kilpailullisella neuvottelumenettelyllä toteutettavasta hankinnasta, palveluja koskevasta käyttöoikeus-

sopimuksesta ja käyttöoikeusurakasta. Hankintayksikön on ilmoitettava julkisesti myös puitejärjestelystä ja suunnittelukilpailusta.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset ilmoitusten lähettämisestä käytettävistä viestintävälineistä, ilmoitusten sisällöstä, julkaisemisesta ja muista ilmoitusvelvollisuuteen liittyvistä seikoista.

69 §

Tarjouspyyntö

Tarjouspyyntö on laadittava niin selväksi, että sen perusteella voidaan antaa yhteismittaisia ja keskenään vertailukelpoisia tarjouksia. Tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa pyydetään toimittajia määräaikaan mennessä esittämään tarjouksensa.

Tarjouspyynnössä tai soveltuvin osin hankintailmoituksessa on oltava:

1) hankinnan kohde noudattaen soveltuvin osin, mitä teknisistä eritelmistä 44 ja 45 §:ssä säädetään;

2) ehdokkaiden tai tarjoajien taloudellista ja rahoituksellista tilannetta, teknistä kelpoisuutta ja ammatillista pätevyyttä koskevat ja muut vaatimukset sekä luettelo asiakirjoista, joita ehdokkaan tai tarjoajan on tätä varten toimitettava;

3) tarjouksen valintaperuste sekä käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta vertailuperusteet ja niiden tärkeysjärjestys;

4) määräaika tarjousten tekemiselle;

5) osoite, johon tarjoukset on toimitettava; sekä

6) tarjousten voimassaoloaika.

Tarjouspyynnössä on ilmoitettava myös muut tiedot, joilla on olennaista merkitystä hankintamenettelyssä ja tarjouksen tekemisessä. Tarjouspyynnön laatimisessa voidaan noudattaa soveltuvin osin, mitä 7 luvussa säädetään. Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arvioimiseksi vaadittavien selvitysten osalta voidaan noudattaa soveltuvin osin, mitä 55 – 59 §:ssä säädetään.

Jos tarjouspyyntö ja hankintailmoitus eroavat sisällöltään toisistaan, noudatetaan sitä, mitä hankintailmoituksessa ilmoitetaan.

70 §

Tarjouspyynnön tekeminen ja toimittaminen toimittajille

Tarjouspyyntö ja siihen perustuvat tarjoukset on tehtävä kirjallisesti. Tarjouspyyntö ja tarjoukset voidaan tehdä suullisesti vain poikkeuksellisesti neuvottelumenettelyssä ja suorahankinnassa, kuten erityisen kiireellisessä hankinnassa, jos kirjallinen menettely ei perustellusti ole tarkoituksenmukaista. Jos tarjouspyyntöä tai tarjouksia ei ole laadittu kirjallisesti, tarjoajien kanssa käytävistä neuvotteluista tulee pitää pöytäkirjaa, josta ilmenevät menettelyn kulkuun ja tarjoajien asemaan vaikuttavat tiedot.

Tarjouspyyntö on avoimessa menettelyssä toimitettava viipymättä sitä pyytäneille toimittajille tai saatettava toimittajien saataville sähköisiä menettelytapoja käyttäen. Tarjouspyyntö on toimitettava muissa hankintamenettelyissä menettelyyn valituille ehdokkaille. Tarjouspyyntö on toimitettava samanaikaisesti kaikille ehdokkaille.

Ehdokkaille on varattava hankinnan laajuus ja laatu huomioon ottaen kohtuullinen aika tarjousten tekemiseen.

71 §

Tarjoajien valinta

Tarjoajat on rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä valittava sekä ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuus arvioitava kaikissa hankintamenettelyissä ennalta ilmoitettuja, tarjoajien taloudelliseen ja rahoituskelliseen tilanteeseen, tekniseen suorituskykyyn tai ammatilliseen pätevyyteen liittyviä taikka muita objektiivisia ja syrjimättömiä perusteita noudattaen.

Tarjouskilpailusta tulee sulkea pois ehdokas tai tarjoaja, jolla ei ole teknisiä, taloudellisia tai muita edellytyksiä hankinnan toteuttamiseksi. Ehdokkaiden tai tarjoajien sulkeamisessa tarjouskilpailun ulkopuolelle voidaan noudattaa soveltuvin osin myös, mitä ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arvioinnista 52 – 59 §:ssä säädetään.

72 §

Tarjouksen valinta

Tarjouksista on hyväksyttävä se, joka on hankintayksikön kannalta kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin. Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen arvioinnissa käytettävien vertailuperusteiden tulee liittyä hankinnan kohteeseen ja mahdollistaa tarjousten puolueeton arviointi. Palveluhankinnoissa tai rakennusurakoissa, joissa palvelun tarjoamisesta tai rakennustyöstä vastaavien henkilöiden asiantuntemuksella, ammattitaidolla tai pätevyydellä on erityinen merkitys, vertailuperusteina voidaan käyttää myös hankinnan toteuttamisessa tarvittavaa tarjoajien soveltuvuuden vähimmäisvaatimukset ylittävää laadunhallintaa, pätevyyttä, kokemusta ja ammattitaitoa.

Käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta myös arvioinnissa käytettävät vertailuperusteet on ilmoitettava tärkeysjärjestyksessä hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Vertailuperusteiden asettamisessa voidaan noudattaa soveltuvin osin myös, mitä 62 §:ssä säädetään.

IV OSA

Yhteiset säännökset hankintapäätöksen ja hankintasopimuksen tekemisestä, oikeusturvakeinoista sekä erinäiset säännökset

10 luku

Hankintaa koskevat päätökset ja hankintasopimus

73 §

Hankintaa koskevat päätökset ja tiedoksi-anto

Hankintayksikön on tehtävä ehdokkaiden ja tarjoajien asemaan vaikuttavista ratkaisuisista sekä tarjousmenettelyn ratkaisusta kirjallinen päätös, joka on perusteltava. Päätökseen tulee liittää kirjallinen ohje asian saattamisesta markkinaoikeuteen (*hakemusosoitus*). Päätös perusteluineen sekä hakemusosoitus on annettava tiedoksi kirjallisesti niille, joita

asia koskee. Ehdokkaan ja tarjoajan katsotaan saaneen päätöksen ja hakemusosoituksen tiedoksi, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua niiden lähettämisestä.

Hakemusosoitusta koskee soveltuvin osin, mitä hallintolainkäyttölain (586/1996) 3 luvussa valitusosoituksesta säädetään.

74 §

Hankintasopimuksen tekeminen

Hankintapäätöksen tekemisen jälkeen hankintayksikön on tehtävä hankintaa koskeva kirjallinen sopimus. Edellä 16 §:ssä tarkoitetuissa EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa hankintasopimus voidaan tehdä ja päätös panna täytäntöön aikaisintaan 21 päivän kuluttua siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut tai hänen katsotaan saaneen päätöksen ja hakemusosoituksen tiedoksi. Hankintasopimus voidaan kuitenkin tehdä tätä aikaisemminkin, jos sopimuksen tekeminen on ehdottoman välttämätöntä yleistä etua koskevasta pakottavasta syystä tai ennalta arvaamattomasta hankintayksiköstä riippumattomasta syystä.

75 §

Asiakirjojen salassapito

Hankintayksikön julkista hankintaa varten saamien ja laatimien asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen salassapitoon sekä tietoja koskevaan vaihtolovelvollisuuteen ja hyväksikäyttökieltoon sekä tarjouskilpailuun osallistuneen oikeuteen saada tietoja tarjouksen käsittelyä koskevista asiakirjoista sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11, 13, 14, 16, 22 – 24 ja 35 §:ää myös silloin, kun kysymys ei ole lain 4 §:ssä tarkoitettusta viranomaisesta. Hankintayksikön päätökseen, jolla on ratkaistu tiedon saantia asiakirjasta koskeva asia, saa hakea muutosta valittamalla hallintolainkäyttölain 12 §:ssä tarkoitettuun toimivaltaiseen hallintotuomioistuimeen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Muutoksenhaussa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettua viranomaisen päätök-

seen noudatetaan, mitä lain 33 §:ssä säädetään.

11 luku

Oikeusturvakeinot

76 §

Markkinaoikeuden määräämät seuraamukset

Jos hankinnassa on menetelty tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten, Euroopan yhteisön lainsäädännön taikka Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen vastaisesti, markkinaoikeus voi hakemuksesta:

1) kumota hankintayksikön päätöksen osaksi tai kokonaan;

2) kieltää hankintayksikköä soveltamasta hankintaa koskevassa asiakirjassa olevaa kohtaa tai muuten noudattamasta virheellistä menettelyä;

3) velvoittaa hankintayksikön korjaamaan virheellisen menettelynsä; taikka

4) määrätä hankintayksikön maksamaan hyvitysmaksua sellaiselle asianosaiselle, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu virheettömässä menettelyssä.

Hyvitysmaksua voidaan määrätä maksettavaksi, jos 1 momentin 1 – 3 kohdassa tarkoitettu toimenpide saattaisi aiheuttaa hankintayksikölle, muiden oikeuksille tai yleisen edun kannalta suurempaa haittaa kuin toimenpiteen edut olisivat taikka, jos hakemus on pantu vireille vasta hankintasopimuksen tekemisen jälkeen. Hyvitysmaksua määrättäessä otetaan huomioon hankintayksikön virheen tai laiminlyönnin laatu, hankinnan kokonaisarvo ja hakijalle aiheutuneet kustannukset ja vahinko.

77 §

Asian saattaminen markkinaoikeuteen

Edellä 76 §:n 1 momentissa tarkoitettu hakemus on tehtävä kirjallisesti. Hakemus on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut kirjallisesti tiedon 73 §:n 1 momentissa tarkoitettua päätöksestä sekä hakemusosoituksen. Hankintaso-

pimuksen tekeminen ei estä hakemuksen käsittelyä.

78 §

Asianosaiset

Hankintaa koskevan asian voi saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi se, jota asia koskee.

Asian voi saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi lisäksi kauppa- ja teollisuusministeriö yhteisön valvontamenettelyä koskevassa asiassa. Edellä 13 §:ssä tarkoitettussa asiassa asian voi saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi myös sellainen valtion tai kunnan viranomaisen taikka muu taho, joka on myöntänyt hankekohtaista tukea rakennushankkeen toteuttamiseen.

79 §

Väliaikaiset kiellot

Edellä 76 §:n 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen tultua vireille markkinaoikeus voi kieltää tai keskeyttää päätöksen täytäntöönpanon taikka muutoin määrätä hankinnan keskeytettäväksi väliaikaisesti markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi. Mainitun momentin 2 kohdassa tarkoitettu kieltä ja 3 kohdassa tarkoitettu velvoite voidaan samoin määrätä väliaikaisesti markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi.

Päättyessään 1 momentissa tarkoitetusta toimenpiteestä markkinaoikeuden tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei toimenpiteestä aiheudu vastapuolelle tai muiden oikeuksille tai yleisen edun kannalta suurempaa haittaa kuin toimenpiteen edut olisivat.

Markkinaoikeuden ylituomari tai markkinaoikeustuomari voi kiireellisessä tapauksessa päättää 1 momentissa tarkoitetusta väliaikaisesta toimenpiteestä.

80 §

Kuuleminen ja muu menettely

Markkinaoikeus ei saa määrätä hankinta-

asiassa väliaikaista kieltä tai keskeytystä eikä ratkaista asiaa varaamatta hankintayksikölle ja muille, joita asia koskee, tilaisuutta tulla kuulluksi. Jos asiassa tarvittavan väliaikaisen toimenpiteen tarkoitus saattaa muuten vaarantua, toimenpide voidaan kuitenkin määrätä varaamatta tilaisuutta tulla kuulluksi.

Markkinaoikeus voi velvoittaa asianosaisen saapumaan istuntoon ja esittämään vireillä olevaa asiaa selventävät asiakirjat. Jos velvoitetta ei täytetä tai asianosainen jää ilman laillista estettä saapumatta markkinaoikeuden istuntoon, asianosainen voidaan sakon uhalla velvoittaa esittämään asiakirjat tai saapumaan istuntoon.

Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvan asian käsittelyyn sovelletaan muutoin, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään, ei kuitenkaan hallintolainkäyttölain 74 §:n 3 momenttia.

81 §

Uhkasakko

Markkinaoikeus voi asettaa 76 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun kiellon ja 3 kohdassa tarkoitetun velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Markkinaoikeus voi asettaa uhkasakon myös määrätessään hankinnan keskeytettäväksi väliaikaisesti markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi 79 §:n 1 momentin nojalla sekä määrätessään 79 §:n 2 momentin nojalla 76 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun kiellon ja 3 kohdassa tarkoitetun velvoitteen väliaikaisesti markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi. Uhkasakon määräämiseen ja tuomitsemiseen sovelletaan, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

82 §

Valituskielto

Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan asiaan ei saa hakea muutosta valittamalla kuntalain (365/1995) eikä hallintolainkäyttölain nojalla sillä perusteella, että päätös on tämän lain vastainen.

83 §

Muutoksenhaku markkinaoikeuden päätökseen

Markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Markkinaoikeuden päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

84 §

Vahingonkorvaus

Joka tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten, Euroopan yhteisön lainsäädännön taikka Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen vastaisella menettelyllä aiheuttaa ehdokkaalle, tarjoajalle tai toimittajalle vahinkoa, on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon.

Kun vahingonkorvausvaatimus koskee tarjousmenettelystä aiheutuneita kuluja, korvauksen tuomitsemiseksi riittää kuitenkin, että ehdokas tai tarjoaja näyttää toteen 1 momentissa tarkoitetun virheellisen menettelyn ja sen, että virheettömässä menettelyssä hänellä olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa toimivaltainen tuomioistuin on oikeudenkäymiskaaren 10 luvun mukainen alioikeus.

12 luku

Erinäiset säännökset

85 §

Tietojen antaminen

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa tai muussa laissa säädetään salassapidosta, hankintayksikön on annettava hankintojen valvontaa ja tietojen vaihtoa varten Suomen viranomaisille ja Euroopan unionin toimielimille yhteisön lainsäädännössä edellytetyssä laajuudessa ti-

lastotietoja ja muita tietoja hankinnan eri vaiheista ja tekemistään hankinnoista. Kauppa- ja teollisuusministeriöllä on oikeus salassapitosäännösten estämättä edelleen antaa tämän lain perusteella saamia tietoja Euroopan yhteisön viranomaisille.

Evankelis-luterilaisen kirkon ja sen seurakuntien asiakirjojen julkisuudesta on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään kirkkolaissa.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitetuista, hankintadirektiivin 75 ja 76 artiklassa edellytetyistä tilastointiin liittyvistä velvoitteista sekä hankintayksikön velvollisuudesta laatia hankintadirektiivin 43 artiklassa edellytettyjä hankintamenettelyjä ja hankintapäätöksiä koskevia selvityksiä ja muita tietoja toimitettaviksi Euroopan unionin toimielimille.

86 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan tarvittaessa säätää:

1) dynaamisen hankintajärjestelmän ja sähköisen huutokaupan käytön edellytyksistä sekä menettelyyn liittyvistä vaatimuksista; sekä

2) lain soveltamisesta postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintoihin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä tässä laissa tarkoitettun valtionhallinnon hankintatoimen järjestämisestä ja hankintatoimen periaatteista.

87 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan julkisista hankinnoista 23 päivänä joulukuuta 1992 annettu laki (1505/1992) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen sekä asetus hankinnoista, joihin ei sovelleta lakia julkisista hankinnoista (342/1994).

Tätä lakia sovelletaan hankintoihin, joissa hankintamenettely aloitetaan lain voimaantu-

lon jälkeen. Hankintamenettely katsotaan aloitetuksi hankintailmoituksen julkaisemisen hetkellä. Hankinnoissa, joissa ei edellytetä hankintailmoituksen julkaisemista, hankinta katsotaan aloitetuksi hetkellä, jona tarjous-

pyyntö tai neuvottelukutsu lähetetään taikka neuvottelut toimittajien kanssa aloitetaan.

Tätä lakia sovelletaan postipalvelualalla toimivien yksiköiden hankintoihin enintään 31 päivään joulukuuta 2008.

ENSISIJAISET PALVELUT¹

Ryhmät	Palvelujen kuvaus	CPC- viitenumero ²	CPV- viitenumero
1	Huolto- ja korjauspalvelut	6112, 6122, 633, 886	50100000 – 50982000 (paitsi 50310000–50324200 ja 50116510-9, 50190000-3, 50229000-6, 50243000-0)
2	Maakuljetuspalvelut ³ , myös panssariautopalvelut ja kuriiripalvelut, paitsi postinkuljetus	712 (paitsi 71235), 7512, 87304	60112000-6 – 60129300-1 (paitsi 60121000 – 60121600, 60122200-1, 60122230-0) ja 64120000-3 – 64121200-2
3	Ilmaliikenteen henkilö- ja tavarakuljetuspalvelut, paitsi postinkuljetus	73 (paitsi 7321)	62100000-3 – 62300000-5 (paitsi 62121000-6, 62221000-7)
4	Maaliikenteen ⁴ ja ilmaliikenteen postinkuljetus	71235, 7321	60122200-1, 60122230-0 62121000-6, 62221000-7
5	Teleliikennepalvelut	752	64200000-8 – 64228200-2, 72318000-7 ja 72530000-9 – 72532000-3
6	Rahoituspalvelut: a)vakuutuspalvelut: b)pankki- ja sijoituspalvelut ⁵	ex 81, 812, 814	66100000-1 – 66430000-3 ja 67110000-1 – 67262000-1 [†]
7	Tietojenkäsittelypalvelut ja niihin liittyvät palvelut	84	50300000-8 – 50324200-4, 72100000-6 – 72591000-4 (paitsi 72318000-7 ja 72530000-9 – 72532000-3)

1

Jos CPV:n ja CPC:n välillä esiintyy tulkintaeroja, sovelletaan CPC-nimikkeistöä.

2

CPC-nimikkeistöä (väliaikainen) käytetty direktiivin 92/50/ETY soveltamisalan määrittelyyn.

3

Paitsi pääluokkaan 18 kuuluvat rautatiekuljetuspalvelut.

4

Paitsi pääluokkaan 18 kuuluvat rautatiekuljetuspalvelut.

5

Paitsi arvopaperien tai muiden rahoitusvälineiden liikkeeseenlaskuun, myyntiin, ostoon tai siirtoon liittyvät rahoituspalvelut sekä keskuspankkipalvelut.

Ei sovelleta myöskään maan, olemassa olevien rakennusten tai muun kiinteän omaisuuden hankintaa tai vuokrausta millä tahansa rahoitusmuodolla taikka näihin liittyviä oikeuksia koskeviin palveluihin; tätä direktiiviä sovelletaan kuitenkin missä tahansa muodossa tehdyn osto- tai vuokrasopimuksen kanssa samanaikaisesti, ennen sitä tai sen jälkeen suoritettaviin rahoituspalveluihin.

8	Tutkimus- ja kehittämisspalvelut ⁶	85	73000000-2 – 73300000-5 (paitsi 73200000-4, 73210000-7, 73220000-0)
9	Laskentatoimen palvelut, tilintarkastus- ja kirjanpito- palvelut	862	74121000 – 74121250-0
10	Markkinatutkimus- ja otanta- tutkimuspalvelut	864	74130000-9 – 74133000-0 ja 74423100-1, 74423110-4
11	Liikkeenjohdon konsulttipalvelut ⁷ ja niihin liittyvät palvelut	865, 866	73200000-4 – 73220000-0, 74140000-2 – 74150000-5 (paitsi 74142200-8) ja 74420000-9, 74421000-6, 74423000-0, 74423200-2, 74423210-5, 74871000-5, 93620000-0
12	Arkkitehtipalvelut; tekniset suunnittelupalvelut ja tekniset kokonaispalvelut; kaupunkisuunnittelu- ja maisemasuunnittelu-palvelut; edellisiin liittyvät tieteelliset ja tekniset konsulttipalvelut; tekniset testaus- ja analysointipalvelut	867	74200000-1 – 74276400-8 ja 74310000-5 – 74323100-0 ja 74874000-6
13	Mainospalvelut	871	74400000-3 – 74422000-3 (paitsi 74420000-9 ja 74421000-6)
14	Rakennusten puhtaanapito- palvelut ja isännöinti- ja kiinteistöhoitopalvelut	874, 82201–82206	70300000-4 – 70340000-6 ja 74710000-9 – 74760000-4
15	Palkkio- tai sopimusperustaiset julkaisu- ja painamispalvelut	88442	78000000-7 – 78400000-1
16	Jätevesi- ja jätehuoltopalvelut: puhtaanapito ja vastaavat palvelut	94	90100000-8 – 90320000-6 ja 50190000-3, 50229000-6 50243000-0

⁶ Paitsi muut tutkimus- ja kehittämisspalvelut kuin ne, joiden hyöty koituu yksinomaan hankintaviranomaisen käytettäväksi tämän omassa toiminnassa ja joiden osalta hankintaviranomainen korvaa suoritettua palvelun kokonaan.

⁷ Paitsi välimies- ja sovittelupalvelut.

TOISSIJAISET PALVELUT

Ryhmät	Palvelujen kuvaus	CPC- viitenumero	CPV- viitenumero
17	Hotelli- ja ravintolapalvelut	64	55000000-0 – 5524000-9 ja 93400000-2 – 93411000-2
18	Rautatiekuljetuspalvelut	711	60111000-9 ja 60121000-2 – 60121600-8
19	Vesikuljetuspalvelut	72	61000000-5 – 61530000-9 ja 63370000-3 – 63372000-7
20	Tuki- ja avustavat kuljetuspalvelut	74	62400000-6, 62440000-8, 62441000-5, 62450000-1, 63000000-9 – 63600000-5 (paitsi 63370000-3, 63371000-0, 63372000-7) ja 74322000-2, 93610000-7
21	Oikeudelliset palvelut	861	74110000-3 – 74114000-1
22	Työnvälitys- ja henkilöstönhankinta-palvelut ⁸	872	74500000-4 – 74540000-6 (paitsi 74511000-4) ja 95000000-2 – 95140000-5
23	Tutkinta- ja turvallisuuspalvelut paitsi panssariautopalvelut	873 (paitsi 87304)	74600000-5 – 74620000-1
24	Koulutuspalvelut ja ammatilliset koulutuspalvelut	92	80100000-5 – 80430000-7
25	Terveystenhoito- ja sosiaalipalvelut	93	74511000-4 ja 85000000-9 – 85323000 (paitsi 85321000-5 – 85322000-2)
26	Virkistys-, kulttuuri- ja urheilupalvelut	96	74875000-3 – 74875200-5 ja 92000000-1 – 92622000-7 (paitsi 92230000-2)
27	Muut palvelut ⁹		

⁸ Paitsi työsopimukset.

⁹ Paitsi radiotoiminnan harjoittajien ohjelmien ostoa, kehittämistä, tuotantoa tai yhteistuotantoa koskevat sopimukset sekä radiolähetysaikaa koskevat sopimukset.

Liite C

NACE ¹⁰					CPV-koodi
Pääluokka F			RAKENTAMINEN		
2-numerotaso	3-numerotaso	4-numerotaso	Kuvaus	Huomautukset	
45			Rakentaminen	Tälle kaksinumerotasolle kuuluu: - uudisrakentaminen, entisöinti ja tavallinen korjaaminen	45000000
	45.1		Rakennusalueen pohjarakentaminen		45100000
		45.11	Rakennusten purku ja raivaus; maansiirto	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: - rakennusten ja muiden rakenteiden purku - rakennusalueen raivaus - maansiirto: rakennusalueen maankäyttö, täyttö- ja tasaustyöt, ojankaivu, louhintatyöt, räjäytystyöt jne. - maanperän rakentaminen kaivostoimintaa varten: irtomaan poisto ja muut kaivosten ja kaivosalueiden perustyöt ja esirakentaminen Tälle nelinumerotasolle kuuluu myös: - rakennusalueen salaajitustyöt - maa- tai metsätalousmaan ojitus	45110000
		45.12	Koeporaus	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: - koeporaus, koekairaus ja näytteenotto rakennus-, geofysikaalisiin, geologisiin tai vastaaviin tarkoituksiin Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: - öljy- tai kaasulähteiden poraus, vrt. 11.20, - vesikaivon poraus, vrt. 45.25, - kuilun syvennys, vrt. 45.25, - öljy- ja kaasukenttien tutkimus, geofysikaalinen, geologinen ja seisminen tutkimus, vrt. 74.20	45120000

¹⁰ Euroopan yhteisön tilastollisesta toimialaluokituksesta 9 päivänä lokakuuta 1990 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 3037/90 (EYVL L 293, 24.10.1990, s. 1), asetus sellaisena kuin se on muutettuna komission asetuksella (ETY) N:o 761/93 (EYVL L 83, 3.4.1993, s. 1).

	45.2		Rakennusten tai niiden osien rakentaminen		45200000
		45.21	Rakennustyöt	<p>Tälle nelinumerotasolle kuuluu: Kaikenlaisten rakennusten rakentaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Maa- ja vesirakennustyöt: siltojen, myös eritasoteiden, tunneleiden, metrotunneleiden rakentaminen - putkijohtojen, tietoliikenne-kaapelien ja voimalinjoiden kaukoverkoston rakentaminen - putkijohtojen, tietoliikennekaapelien ja voima-linjoiden kunnallisverkoston rakentaminen; siihen liittyvät asennustyöt <p>tehdasvalmisteisten rakennusten kokoaminen ja pystyttäminen rakennuspaikalla</p> <p>Tälle nelinumerotasolle ei kuulu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - öljyn ja kaasun tuotantoon liittyvät palvelut, vrt. 11.20 - itsevalmistetuista, muista kuin betonisista osista koostuvien kokonaisten valmiiden rakenteiden pystyttäminen, vrt. 20, 26, 28 - urheilukenttien, uima-altaiden, urheilusalien, tenniskenttien, golfratojen ja muiden urheilualueiden rakentaminen lukuun ottamatta rakennusten pystyttämistä, vrt. 45.23 - rakennusasennus, vrt. 45.3 - rakennusten viimeistely, vrt. 45.4 - arkkitehti- ja insinööripalvelut, vrt. 74.20 - rakentamisen projektinhallinta, vrt. 74.20 	45210000
		45.22	Kattorakenteiden pystyttäminen ja kattaminen	<p>Tälle nelinumerotasolle kuuluu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kattorakenteiden asennustyöt - katteiden asennustyöt - vesitiivistystyöt 	45220000

		45.23	Teiden, katujen, lentokenttien ja urheilualueiden rakentaminen	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: teiden, katujen, muiden ajoneuvoille ja jalankulkijoille tarkoitettujen liikenneväylien rakentaminen - rautateiden rakentaminen - kiitoratojen rakentaminen - urheilukenttien, uima-altaiden, urheilusalien, tenniskenttien, golfratojen ja muiden urheilualueiden rakentaminen lukuun ottamatta rakennusten pystyttämistä - ajoratamerkintöjen maalaustyöt teillä ja paikoitusalueilla Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: alustavat maansiirtotyöt, vrt. 45.11	45230000
		45.24	Vesirakentaminen	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: Seuraavat rakennustyöt: - vesiväylien, satamien ja jokien, huvivenesatamien, sulkujen jne. rakentaminen - patojen ja aallonmurtajien rakentaminen - ruoppaustyöt - vedenalaiset rakennustyöt	45240000
		45.25	Muu rakentaminen	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: Erilaisille rakenteille yhteiseen piirteeseen erikoistunut rakentaminen, joka edellyttää erityistaitoja tai -laitteita: - perustuksien rakentaminen, mukaan lukien paalutustyöt, - kaivojen poraus ja rakentaminen, kuilun syvennys - muiden kuin itsevalmistettujen teräsrunkorakenteiden pystyttäminen - teräksen taivuttaminen - muuraustyöt ja katukiveyksen laskeminen - rakennustelineiden ja työtasojen asentaminen ja purku, mukaan lukien telien ja tasojen vuokraus - savupiippujen ja teollisuusunien pystytys Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: rakennustelineiden vuokraus ilman asennusta ja purkamista, vrt. 71.32	45250000
	45.3		Rakennus-asennus		45300000

		45.31	Sähköjohtojen ja -laitteiden asennus	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: Seuraavien laitteistojen rakennusasennus tai niiden muu rakentaminen: - sähköjohdot ja – laitteet - tietoliikennejärjestelmät - sähkölämmitysjärjestelmät - taloantennit, palohälyttimet - varashälyttimet - hissit ja liukuportaat - ukkosenjohdattimet jne.	45310000
		45.32	Eristystyöt	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: - lämpö-, ääni- tai värinäeristeiden rakennusasennus tai niiden muu rakentaminen Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: vesitiivistystyöt, vrt. 45.22	45320000
		45.33	Putkityöt	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: Seuraavien laitteistojen rakennusasennus tai niiden muu rakentaminen: - vesi- ja viemärilaitteet ja – kalusteet, - kaasulaitteet -lämmitys-, tuuletus-, jäähdytys- tai ilmastointilaitteet ja –putket - palosammutusjärjestelmät Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: sähkölämmitysjärjestelmien asennus, vrt. 45.31	45330000
		45.34	Muu asentaminen	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: valaistus- ja merkinantolaitteistojen asennus teille, rautateille, lentokentille ja satamiin - muualla luokittelemattomien laitteiden ja laitteistojen rakennusasennus tai niiden muu rakentaminen	45340000
	45.4		Rakennusten viimeistely		45400000
		45.41	Rappaus	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: rakennusten tai muiden rakenteiden sisä- tai ulkopintojen rappaustyöt laastilla tai stukilla sekä vastaavilla rappausaineilla	45410000

		45.42	Rakennus- puusepän asennustyöt	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: muiden kuin itsevalmistettujen, puusta tai muista aineista valmistettujen ovien, ik- kunoiden, oven- ja ikkunankarmien, sovi- tettujen keittiöiden, portaikkojen, myymä- läkalusteiden asennus - sisätilojen viimeistelytyöt kuten sisäkat- tojen päällystys, seinien panelointi, siir- rettävien väliseinien asennus jne. Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: parketin ja muiden puisten lattiapäällys- teiden asennus, vrt. 45.43	45420000
		45.43	Lattianpäälly- stys ja seinien verhoilu	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: Rakennusten tai muiden rakenteiden pääl- lystäminen tai laatoittaminen keraamisil- la, betonisilla tai kivisillä seinä- tai lattia- tiilillä tai -kivillä -parketilla tai muulla puisella lattiapääl- lysteellä - kokolattiamatoilla tai linoleumilla, myös kumisella tai muovisella lattiapäällysteel- lä -mosaiikkisilla, marmorisilla, graniittisilla tai liuskekivisillä seinä- tai lattiapäälly- steillä -tapetilla	45430000
		45.44	Maalaus ja la- situs	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: rakennusten sisä- ja ulkomaalaus, muiden rakenteiden ulkomaalaus, lasien, peilien jne. asennus Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: ikkunoiden asennus, vrt. 45.42	45440000
		45.45	Muu rakennus- ten viimeistely	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: - yksityisten uima-altaiden rakentaminen - rakennusten ulkopintojen puhdistaminen höyryllä, hiekkapuhaltamalla ja vastaa- valla tavalla - muut muualla luokittelemattomat raken- nusten viimeistelytyöt Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: rakennusten ja muiden rakenteiden siivous, vrt. 74.70	45450000
	45.5		Rakennus- tai purkulaitteiden vuokraus käyt- täjiin		45500000
		45.50	Rakennus- tai purkulaitteiden vuokraus käyt- täjiin	Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: rakennus- tai purkukoneiden ja -laitteiden vuokraus ilman käyttäjää, vrt. 71.32	

2.

Laki**vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset ja soveltamisala

1 §

Tarkoitus ja soveltamisala

Vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden on kilpailutettava jäljempänä 12 §:ssä tarkoitettujen EU-kynnysarvot ylittävien hankintansa siten kuin tässä laissa säädetään.

Tällä lailla pannaan täytäntöön vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelyjen yhteensovittamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/17/EY, jäljempänä *erityisalojen hankintadirektiivi*, sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen sekä telepalvelujen alalla toimivia yksiköitä koskeviin sopimukseen liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annettu neuvoston direktiivi 92/13/ETY, jäljempänä *toinen valvontadirektiivi*.

2 §

Hankinnoissa noudatettavat periaatteet

Hankintayksikön on käytettävä hyväksi olemassa olevat kilpailuolosuhteet, kohdeltava hankintamenettelyn osallistujia tasapuolisesti ja syrjimättä sekä toimittava avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen.

Jos tarjouskilpailussa ehdokkaana tai tarjoajana on hankintayksikön omistama yhteisö tai laitos taikka toinen hankintayksikkö, sitä on kohdeltava samalla tavoin kuin muita ehdokkaita ja tarjoajia.

3 §

Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen mukaiset ehdot

Maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen (SopS 5/1995) soveltamisalaan kuuluvissa hankinnoissa muista sopimusvaltioista oleviin tarjoajiin ja tarjouksiin on sovellettava samoja ehtoja kuin Suomesta ja muista Euroopan unionin jäsenvaltioista oleviin tarjoajiin ja tarjouksiin.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitetaan:

1) *hankintasopimuksella* kirjallista sopimusta, joka on tehty yhden tai usean hankintayksikön ja yhden tai usean toimittajan välillä ja jonka tarkoituksena on rakennusurakan toteuttaminen, tavaran hankinta tai palvelun suorittaminen taloudellista vastiketta vastaan;

2) *rakennusurakkasopimuksella* hankintasopimusta, jonka tarkoituksena on jonkin liitteessä C tarkoitettuun toimintaan liittyvän rakennustyön tai rakennusurakan toteuttaminen taikka suunnittelu ja toteuttaminen yh-

dessä; rakennusurakkasopimuksella tarkoitetaan myös hankintayksikön asettamia vaatimuksia vastaavan rakennusurakan toteuttamista millä tahansa tavalla; rakennusurakka voi olla talon-, maan- tai vesirakennustöiden muodostama taloudellinen tai tekninen kokonaisuus;

3) *tavarahankintasopimuksella* muuta kuin rakennusurakkaa koskevaa hankintasopimusta; tavarahankintasopimuksen kohteena on tavaroiden osto, leasing, vuokraus tai osamaksulla hankkiminen osto-optioin tai ilman niitä; tavarahankintasopimukseksi katsotaan myös sellainen hankintasopimus, jonka kohteena on tavarahankinnan lisäksi kokoamis- ja asennustöitä;

4) *palveluhankintasopimuksella* muuta kuin julkista rakennusurakkaa tai julkista tavarahankintaa koskevaa sopimusta, jonka kohteena on palvelujen suorittaminen; palveluhankintasopimukseksi katsotaan myös sellainen hankintasopimus, jonka kohteena on palvelujen ohella tavaroita, jos palvelujen arvo on suurempi kuin tavaroiden arvo; lisäksi palveluhankintasopimukseksi katsotaan hankintasopimus, johon palvelujen ohella sisältyy liitteessä C tarkoitettuja rakennustöitä;

5) *käyttöoikeusurakalla* muuten samanlaista sopimusta kuin rakennusurakkasopimus, mutta rakennustyön vastikkeena on joko yksinomaan rakennettavan kohteen käyttöoikeus tai tällainen oikeus ja maksu yhdessä;

6) *palveluja koskevalla käyttöoikeussopimuksella* muuten samanlaista sopimusta kuin palveluhankintasopimus, mutta palvelujen vastikkeena on joko oikeus hyödyntää palvelua tai tällainen oikeus ja maksu yhdessä;

7) *toimittajalla* luonnollista henkilöä, oikeushenkilöä tai julkista tahoa taikka edellä tarkoitettujen tahojen ryhmittymää, joka tarjoaa markkinoilla tavaroita tai palveluja taikka rakennustyötä tai rakennusurakoita;

8) *ehdokkaalla* toimittajaa, joka on ilmoittanut halukkuutensa osallistua rajoitettuun menettelyyn, neuvottelumenettelyyn taikka kilpailulliseen neuvottelumenettelyyn;

9) *tarjoajalla* toimittajaa, joka on jättänyt tarjouksen;

10) *avoimella menettelyllä* hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja jossa kaikki halukkaat toimittajat voivat tehdä tarjouksen;

hankintailmoituksen ohella hankintayksikkö voi lähettää tarjouspyyntöjä soveliaiksi katsomilleen toimittajille;

11) *rajoitetulla menettelyllä* hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja johon halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua; ainoastaan hankintayksikön valitsema ehdokkaat voivat tehdä tarjouksen;

12) *neuvottelumenettelyllä* hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja johon halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua; hankintayksikkö neuvottelee hankintasopimuksen ehdoista valitsemiensa toimittajien kanssa;

13) *suorahankinnalla* hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisematta hankintailmoitusta valitsee menettelyyn mukaan yhden tai usean toimittajan, jonka kanssa hankintayksikkö neuvottelee sopimuksen ehdoista;

14) *pitejärjestelyllä* yhden tai usean hankintayksikön ja yhden tai usean toimittajan välistä sopimusta, jonka tarkoituksena on vahvistaa tietyn ajan kuluessa tehtäviä hankintasopimuksia koskevat ehdot kuten hinnat ja suunnitellut määrät;

15) *suunnittelukilpailulla* menettelyä, jolla hankintayksikkö voi hankkia esimerkiksi arkkitehtuuriin, tekniseen suunnitteluun tai tietojenkäsittelyyn suunnitelman, jonka tuomaristo valitsee kilpailulla; kilpailussa voidaan antaa palkintoja;

16) *dynaamisella hankintajärjestelmällä* täysin sähköistä hankintamenettelyä tavantomaisille ja markkinoilla yleisesti saatavilla oleville hankinnoille; hankintamenettely on rajoitetun keston ajan avoin kaikille kelpoisuusehdot täyttävälle tarjoajille, jotka ovat esittäneet tarjouspyynnön mukaisen alustavan tarjouksen;

17) *sähköisellä huutokaupalla* toistuvaa menettelyä, jonka kuluessa uusia alennettuja hintoja tai tarjouksen sisältämiä tekijöitä koskevia uusia arvoja esitetään sähköisesti ja joka toteutetaan sen jälkeen, kun tarjousten arviointi on saatu kokonaisuudessaan ensimmäisen kerran päätökseen, ja joka mahdollistaa tarjousten luokittelun automaattisen arviointimenetelmän pohjalta; rakennusurakat ja sellaiset palveluhankinnat, joiden sisäl-

tönä ovat henkiset suoritukset, eivät voi olla sähköisen huutokaupan kohteena;

18) *teknisellä eritelmällä* hankinnan kohteena olevan tuotteen, palvelun tai materiaalien ominaisuuksien määrittelyä; tällaisia ominaisuuksia ovat muun muassa laatua tai ympäristönsuojelun tasoa, suunnittelua, vaatimustenmukaisuutta ja käyttöön soveltuvuutta sekä tuotteen käytön arviointia, tuotteen turvallisuutta ja mittoja, myyntinimityksiä, termistöä, tunnuksia, testausta ja testausmenetelmiä, pakkauksen merkitsemisen, etiketöinnin, käyttöohjeiden ja tuotantoprosessien ja menetelmien sekä vaatimuksenmukaisuuden arviointimenetelmiä koskevat vaatimukset; julkisissa rakennusurakoissa teknisin eritelmin määriteltäviä ominaisuuksia ovat lisäksi suunnitteluun, kustannuslaskentaan, testaukseen ja tarkastukseen liittyvät säännöt, työn hyväksymisehdot, rakennusmenetelmät sekä rakennustekniikat ja muut valmiiseen työhön ja materiaaleihin tai niiden osiin liittyvät tekniset edellytykset;

19) *teknisellä määrittelyllä* eurooppalaista standardia, eurooppalaista teknistä hyväksyntää, virallista teknistä määrittelyä, kansainvälistä standardia, teknistä viitettä, kansallista standardia, kansallista teknistä hyväksyntää sekä muuta kansallista asiakirjaa, joka liittyy suunnitteluun, laskentaan, työn suoritukseen tai tuotteen käyttöön;

20) *standardilla* tunnustetun standardisointielimen toistuvaan tai jatkuvaan käyttöön hyväksymää teknistä määrittelyä, joka on julkaistu standardina ja, jonka noudattaminen ei ole pakollista; standardi on:

a) *kansainvälinen*, jolloin se on kansainvälisen standardisointijärjestön hyväksymä ja yleisesti saatavilla;

b) *eurooppalainen*, jolloin se on eurooppalaisen standardisointijärjestön hyväksymä ja yleisesti saatavilla; taikka

c) *kansallinen*, jolloin se on kansallisen standardisointijärjestön hyväksymä ja yleisesti saatavilla;

21) *eurooppalaisella teknisellä hyväksynnällä* Euroopan unionin jäsenvaltion nimeämän hyväksyntälaitoksen rakennustuotteelle antamaa myönteistä teknistä arviointia tuotteen sopivuudesta tarkoitettuun käyttöön; hyväksyntä perustuu niiden rakennuskohdetta koskevien olennaisten vaatimusten täytty-

miseen, joiden pohjalta tuotteelle ominaiset ominaisuudet on määrätty, sekä käyttöolosuhteiden määrittelyyn;

22) *virallisella teknisellä määrittelyllä* teknistä määrittelyä, joka on Euroopan unionin jäsenvaltioiden tunnustama ja joka on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä;

23) *teknisellä viitteellä* mitä tahansa muuta eurooppalaisen standardisointielimen markkinoiden tarpeet huomioon ottavien menettelyjen mukaisesti laatimaa teknistä määrittelyä kuin virallista standardia;

24) *tunnustetulla toimielimellä* testaus- tai kalibrointilaboratorioita ja tarkastus- ja varmentamiselimiä, jotka noudattavat sovellettavia eurooppalaisia standardeja; hankintayksikön on hyväksyttävä myös muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden tunnustettujen toimielinten antamat todistukset;

25) *yhteisellä hankintanimikkeistöllä* (CPV) yhteisestä hankintasanastosta (CPV) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa 2195/2002/EY tarkoitettua viitenimikkeistöä;

26) ilmaisulla *kirjallinen* sanojen tai numeroiden yhdistelmää, joka voidaan lukea, tuottaa uudelleen ja sen jälkeen antaa tiedoksi; ilmaisu voi sisältää sähköisessä muodossa lähetettyjä ja tallennettuja tietoja;

27) ilmaisulla *sähköinen muoto* viestintämuotoa, jossa käytetään sähkötekniisiä tietojen käsittely- ja tallennusvälineitä ja jossa tiedot levitetään, välitetään tai vastaanotetaan johtoja pitkin, radioteitse, optisesti tai muulla sähkömagneettisella tavalla.

2 luku

Soveltamisalaan kuuluvat yksiköt ja toiminnot

5 §

Hankintayksiköt

Tässä laissa tarkoitettuja hankintayksiköitä ovat yhtä tai useaa 6 – 9 §:ssä tarkoitettua toimintaa harjoittavat valtion, kuntien ja kuntayhtymien viranomaiset, liikelaitokset, julkisoikeudelliset laitokset sekä edellä mai-

nittujen tahojen muodostamat yhteenliittymät.

Tässä laissa tarkoitettuja hankintayksiköitä ovat lisäksi 6 – 9 §:ssä tarkoitettua toimintaa harjoittavat julkiset yritykset sekä viranomaisen myöntämän erityis- tai yksinoikeuden nojalla toimivat yksiköt.

Edellä 1 momentissa *julkisoikeudellisella laitoksella* tarkoitetaan oikeushenkilöä, joka on nimenomaisesti perustettu tyydyttämään sellaisia yleisen edun mukaisia tarpeita, joilla ei ole teollista tai kaupallista luonnetta ja:

1) jota rahoittaa pääasiallisesti 1 momentissa tarkoitettu hankintayksikkö;

2) jonka johto on 1 momentissa tarkoitettua hankintayksikön valvonnan alainen; taikka

3) jonka hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistä 1 momentissa tarkoitettu hankintayksikkö nimeää yli puolet.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuja *julkisia yrityksiä* ovat sellaiset yhteisöt, joihin viranomaiset voivat suoraan tai välillisesti käyttää määräysvaltaa omistuksen, rahoitusosuuden tai yritystä koskevien sääntöjen perusteella; yksikön katsotaan kuuluvan viranomaisen määräysvaltaan erityisesti silloin, jos viranomaisen:

1) suoraan tai välillisesti omistaa enemmistön kyseisen yrityksen merkitystä pääomasta;

2) hallitsee enemmistöä yrityksen osakkeisiin perustuvasta äänioikeudesta, taikka

3) voi nimittää yli puolet yhteisön hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistä.

Edellä 2 momentissa *erityis- ja yksinoikeuksilla* tarkoitetaan sellaisia oikeuksia, jotka perustuvat lakiin tai jotka toimivaltainen viranomaisen on lain nojalla myöntänyt ja joilla varataan 6 – 9 §:ssä tarkoitettua toimintaa harjoittaminen yhdelle tai useammalle yksikölle, mikä vaikuttaa merkittävästi muiden yksiköiden mahdollisuuksiin harjoittaa kyseistä toimintaa.

6 §

Energiahuolto

Tätä lakia sovelletaan kaasun ja lämmön verkkotoiminnan harjoittamiseen, kaasun tai lämmön toimittamiseen näihin verkkoihin ja maakaasumarkkina- ja vesihuoltolaissa (508/2000) tarkoitettua järjestelmävastuun hoitamiseen.

Tätä lakia ei sovelleta jos muu kuin 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu hankintayksikkö toimittaa sivutuotteena syntyvää kaasua tai lämpöä julkisen palvelun verkkoihin seuraavien ehtojen täytyessä:

1) kaasua tai lämpöä tuotetaan muun kuin 1 momentissa tarkoitettua toiminnan harjoittamiseksi;

2) yleiseen verkkoon toimittamisen tarkoituksena on sivutuotteena syntyvän energian hyödyntäminen; ja

3) yleiseen verkkoon toimitettava osuus kaasun tai lämmön kokonaistuotannosta on enintään 20 prosenttia yksikön liikevaihdosta laskettuna viimeksi kuluneiden kolmen vuoden keskimääräisen liikevaihdon mukaan, kulloinkin kuluva vuosi mukaan lukien.

Tätä lakia sovelletaan sähkön verkkotoiminnan harjoittamiseen, sähkön toimittamiseen näihin verkkoihin sekä sähkömarkkinalain (386/1995) tarkoittaman järjestelmävastuun hoitamiseen.

Tätä lakia ei sovelleta, jos muu kuin 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu hankintayksikkö toimittaa sähköä julkisen palvelun verkkoihin seuraavien ehtojen täytyessä:

1) sähköä tuotetaan muun kuin edellä 3 momentissa tarkoitettua toiminnan harjoittamiseksi;

2) yleiseen verkkoon toimittamisen tarkoituksena on tasata yksikön oman kulutuksen vaihteluja; ja

3) yleiseen verkkoon toimitettavan sähkön osuus on enintään 30 prosenttia yksikön energian kokonaistuotannosta laskettuna viimeksi kuluneiden kolmen vuoden keskimääräisen tuotannon mukaan, kulloinkin kuluva vuosi mukaan lukien.

Tätä lakia sovelletaan toimintoihin, jotka liittyvät maantieteellisen alueen hyödyntämiseen polttoturpeen etsimiseksi tai nostamiseksi.

Tätä lakia ei sovelleta minkään tässä pykälässä tarkoitettuun energiahuoltoon liittyvään energian tai sen tuottamista varten tarvittavan polttoaineen hankkimiseen.

7 §

Vesi

Tätä lakia sovelletaan vesihuoltolaissa

(119/2001) tarkoitettuun yhdyskunnan vesi-huoltoon.

Tätä lakia sovelletaan myös hankintoihin ja suunnittelukilpailuihin, jotka

1) edellä 1 momentissa tarkoitettua toimintaa harjoittava hankintayksikkö tekee tai järjestää ja jotka liittyvät vesirakennushankkeisiin, maan kasteluun tai kuivatukseen; ja

2) talousvedeksi hankittavan veden osuus hankkeissa taikka kastelu- tai kuivatusjärjestelmissä tuotettavan veden koko määrästä on yli 20 prosenttia.

Tätä lakia ei sovelleta jos muu kuin 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu hankintayksikkö toimittaa talousvettä julkisen palvelun verkkoihin seuraavien ehtojen täytyessä:

1) talousvettä tuotetaan muun kuin edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetun toiminnan harjoittamiseksi;

2) yleiseen verkkoon toimittamisen tarkoituksena on tasata yksikön oman kulutuksen vaihteluja; ja

3) yleiseen verkkoon toimitettavan yli jäävän talousveden osuus on enintään 30 prosenttia yksikön talousveden kokonaistuotannosta laskettuna viimeksi kuluneiden kolmen vuoden keskimääräisen tuotannon mukaan, kuluva vuosi mukaan lukien.

Tätä lakia ei sovelleta tässä pykälässä tarkoitettun hankintayksikön tekemään raakaveden hankintaan.

8 §

Eräät liikenteen palvelut

Tätä lakia sovelletaan sellaisten verkkojen rakentamiseen, huoltoon, ylläpitoon sekä tarjoamiseen, joiden tarkoituksena on tarjota julkisia kuljetuspalveluita rautateitse, raitioiteitse, johdinautoilla, linja-autoilla tai metrolla. Kuljetuspalvelujen verkolla tarkoitetaan palvelua, jota tarjotaan viranomaisen toiminnalle asettamien ehtojen mukaisesti. Ehdot voivat koskea liikennöitäviä reittejä, käytävissä olevaa kuljetuskapasiteettia tai vuoroitiheyttä.

Tätä lakia ei sovelleta linja-autoliikenteeseen, jos muut yhteisöt voivat vapaasti tarjota samoja palveluja vastaavilla ehdoilla joko yleisesti tai tietyllä maantieteellisellä alueella.

Tätä lakia sovelletaan lentokenttien, meri- tai sisävesisatamien ylläpitoon taikka terminaalipalvelujen tarjoamiseen lento-, meri- tai sisävesiliikenteen harjoittajille.

9 §

Postipalvelut

Tätä lakia sovelletaan postipalvelulain (313/2001) mukaisten postipalvelujen tarjoamiseen sen mukaan kun 63 §:ssä säädetään.

10 §

Useita toimintoja koskevat hankintasopimukset

Useita toimintoja koskevaan hankintaan sovelletaan sitä toimintoa koskevia säännöksiä, johon liittyen hankinta ensisijaisesti tehdään.

Jos jokin näistä toiminnoista kuuluu tämän lain soveltamisalaan ja jokin toinen toiminto kuuluu hankintalain soveltamisalaan ja, jos objektiivisesti on mahdotonta määritellä, mihin toimintoon hankinta ensisijaisesti kohdistuu, se on tehtävä hankintalain mukaisesti.

Jos jokin näistä toiminnoista kuuluu tämän lain soveltamisalaan ja jokin toinen toiminto ei kuulu tämän lain eikä hankintalain soveltamisalaan, ja jos objektiivisesti on mahdotonta määritellä, minkä toiminnon toteuttamiseksi hankintasopimus ensisijaisesti tehdään, se on tehtävä tämän lain mukaisesti.

11 §

Suoraan kilpailulle avoin toiminto

Tätä lakia ei sovelleta hankintoihin, jotka tehdään sellaisen toiminnon suorittamiseksi, jonka osalta on erityisalojen hankintadirektiivin 30 artiklan mukaisesti komission päätöksellä vahvistettu, että toiminto on suoraan avoin kilpailulle markkinoilla, joille pääsyä ei ole rajoitettu.

Hankintayksiköt voivat tehdä hakemuksen Euroopan yhteisöjen komissiolle 1 momentissa tarkoitettun vahvistamismenettelyn

käynnistämiseksi. Hakemus on lähetettävä tiedoksi kauppaja- ja teollisuusministeriölle.

3 luku

Kynnysarvot ja hankinnan ennakoitun arvon laskeminen sekä poikkeukset soveltamisalasta

12 §

Kynnysarvot

EU-kynnysarvot, jotka perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 2004/17/EY ja 2004/18/EY muuttamisesta hankintoja koskevien sopimusten tekomenetelyihin sovellettavien kynnysarvojen osalta annettuun komission asetukseen (EY) N:o 2083/2005, ovat:

- 1) 422 000 euroa tavaroita ja palveluja koskevilla hankinnoilla; ja
- 2) 5 278 000 euroa rakennusurakoita koskevilla hankinnoilla.

Euroopan yhteisöjen komissio tarkistaa kynnysarvot kahden vuoden välein erityisalojen hankintadirektiivin 68 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti ja julkaisee tarkistetut kynnysarvot Euroopan unionin virallisessa lehdessä, jolloin 1 momentin mukaisten arvojen tilalle tulevat Euroopan yhteisöjen komission kulloinkin tekemien tarkistusten mukaiset arvot. Kauppaja- ja teollisuusministeriön on viivytyksettä ilmoitettava virallisessa lehdessä kynnysarvojen muutoksista Euroopan yhteisöjen komission tekemien tarkistusten mukaisesti.

13 §

Hankinnan ennakoitun arvon laskeminen

Hankinnan ennakoitua arvoa laskettaessa perusteena on käytettävä suurinta maksettavaa kokonaiskorvausta ilman arvonlisäveroa. Arvoa laskettaessa on otettava huomioon myös hankinnan mahdolliset vaihtoehtoiset toteuttamistavat ja sopimukseen sisältyvät optio- ja pidennysehdot sekä ehdokkaille tai tarjoajille maksettavat palkkiot tai maksut.

Rakennusurakan ennakoitua arvoa laskettaessa on otettava huomioon urakan arvo sekä

sellaisten urakan toteuttamisessa tarpeellisten tavaroiden ennakoitu kokonaisarvo, jotka hankintayksikkö antaa urakoitsijan käyttöön.

Jos hankinta toteutetaan samanaikaisesti erillisinä osina, kaikkien vastaavien osien ennakoitu kokonaisarvo on otettava huomioon hankintasopimuksen ennakoitua arvoa laskettaessa. Jos osien yhteenlaskettu arvo ylittää 12 §:ssä tarkoitetun kynnysarvon, jokaisen osan hankinnassa on noudatettava tätä lakia.

Tavara- ja palveluhankintoihin sisältyviin osiin, joiden ennakoitu arvo on alle 80 000 euroa, sekä rakennusurakoihin sisältyviin osiin, joiden ennakoitu arvo on alle 1 miljoona euroa, ei sovelleta tätä lakia, jos tällaisten osien yhteenlaskettu arvo on enintään 20 prosenttia kaikkien osien yhteisarvosta.

Ennakoidun arvon on päätettävä silloin, kun hankintayksikkö toimittaa hankintailmoituksen julkaistavaksi tai muuten aloittaa hankintamenettelyn.

14 §

Eräiden palveluhankintojen ennakoitun arvon laskeminen

Hankinnan ennakoitun arvon laskennassa perusteena on käytettävä:

- 1) vakuutuspalvelussa maksettavia vakuutusmaksuja ja muita korvauksia;
- 2) pankkipalvelussa ja muussa rahoituspalvelussa maksettavia maksuja, palkkioita, korkoja ja muita korvauksia;
- 3) suunnittelua koskevassa palveluhankinnassa maksettavia maksuja, palkkioita ja muita korvauksia;
- 4) suunnittelukilpailussa, joka järjestetään palveluhankintaan johtavan menettelyn osana, palveluhankinnan ennakoitua arvoa sekä mahdollisia osallistumispalkkioita ja maksuja; sekä
- 5) muussa suunnittelukilpailussa osallistujille maksettavia palkkioita ja maksuja sekä myöhemmin, 29 §:n 9 kohdan mukaisesti suorahankintana tehtävän palveluhankinnan ennakoitua arvoa, jos hankintayksikkö ei sulje suunnittelukilpailua koskevassa ilmoituksessa palveluhankintaa pois hankintamenettelystä.

15 §

*Ennakoidun arvon laskeminen sopimuskau-
delta*

Jos tavarahankintasopimuksen kohteena on tavaroiden leasing, vuokraus tai osamaksulla hankkiminen, sopimuksen ennakoidun arvon laskennassa perusteena on käytettävä:

1) määräaikaisen, enintään 12 kuukautta voimassa olevan sopimuksen ennakoitua voimassaolon aikaista kokonaisarvoa tai määräaikaista, yli 12 kuukautta voimassaolevan sopimuksen kokonaisarvoa arvioitu jäännösarvo mukaan lukien; taikka

2) toistaiseksi tai määrittelemättömän ajan voimassa olevan sopimuksen ennakoitua kuukausiarvoa kerrottuna luvulla 48.

Säännöllisesti toistuvien tai määräajoin uudistettavien tavara- tai palveluhankintoja koskevien sopimusten ennakoidun arvon laskennassa perusteena on käytettävä:

1) viimeksi kuluneiden 12 kuukauden tai viimeksi kuluneen varainhoitokauden aikana peräkkäin tehtyjen vastaavien hankintojen yhteisarvoa seuraavan 12 kuukauden aikana tapahtuvat muutokset määrissä tai arvoissa huomioon ottaen; taikka

2) niiden hankintojen ennakoitua yhteisarvoa, jotka tehdään ensimmäistä tavarantoimitusta seuraavien 12 kuukauden aikana taikka, jos kysymys on yli 12 kuukautta voimassa olevasta sopimuksesta, sitä seuraavan varainhoitokauden aikana.

Sellaisissa palveluhankintasopimuksissa, joissa ei ilmoiteta kokonaishintaa, ennakoidun arvon laskennassa perusteena on käytettävä:

1) määräaikaisissa, enintään 48 kuukautta voimassa olevissa hankintasopimuksissa voimassaolon aikaista ennakoitua kokonaisarvoa; taikka

2) toistaiseksi voimassa olevissa tai yli 48 kuukautta voimassa olevissa hankintasopimuksissa kuukausiarvoa kerrottuna luvulla 48.

Puitejärjestelyssä hankinnan ennakoidun arvon laskennassa on käytettävä kaikkien järjestelyn keston ajaksi suunniteltujen hankintasopimusten ennakoitua kokonaisarvoa.

16 §

*Kielto jakaa hankintaa tai yhdistellä hankin-
toja keinotekoisesti*

Hankintaa ei saa jakaa eriin, osittaa tai laskea eikä hankintoja yhdistellä poikkeuksellisin menetelmin tämän lain tai edellä 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa hankintalain säännösten soveltamisen välttämiseksi. Tavara-hankintaa tai palveluhankintaa ei myöskään saa liittää rakennusurakkaan tai hankintoja muutoin yhdistellä keinotekoisesti tämän lain säännösten soveltamisen välttämiseksi.

17 §

*Yleiset hankintoja koskevat poikkeukset so-
veltamisalasta*

Tätä lakia ei sovelleta:

1) rakennusurakoita tai palveluja koskeviin käyttöoikeussopimuksiin, joita yhtä tai useaa tässä laissa tarkoitettua toimintoa harjoittava hankintayksikkö tekee näiden toimintojen harjoittamiseksi;

2) hankintoihin, joiden tarkoituksena on jälleenmyynti tai vuokraus ulkopuolisille tahoille, jos hankintayksiköllä ei ole erityis- tai yksinoikeutta myydä tai vuokrata hankinnan kohdetta ja jos muut yksiköt voivat myydä tai vuokrata sen samoin edellytyksin kuin hankintayksiköt;

3) hankintoihin, joita hankintayksikkö tekee muun kuin 6 – 9 §:ssä tarkoitettun toiminnan harjoittamiseksi, jollei 10 §:stä muuta johdu;

4) hankintoihin, jotka liittyvät tässä laissa tarkoitettun toiminnan harjoittamiseen kolmansissa maissa, jos Euroopan yhteisön alueella olevaa verkkoa tai maantieteellistä aluetta ei käytetä;

5) hankintoihin, jotka ovat salassa pidettäviä tai joiden toteuttaminen edellyttää lakiin perustuvia erityisiä turvatoimenpiteitä taikka, jos valtion keskeiset turvallisuusedut sitä vaativat;

6) hankintoihin, joita koskevat muut menettelysäännöt ja jotka tehdään

a) Suomen ja yhden tai useamman kolmannen maan välisen kansainvälisen sopimuksen nojalla, joka koskee tavarahankintoja tai

rakennusurakoita allekirjoittajavaltioiden yhteisen rakennusurakan toteuttamiseksi tai hyödyntämiseksi taikka palveluhankintoja allekirjoittajavaltioiden yhteisen hankkeen toteuttamiseksi tai hyödyntämiseksi;

b) kansainvälisen järjestön erityismenettelyn nojalla; taikka

c) joukkojen sijoittamiseen liittyvän kansainvälisen sopimuksen nojalla, joka koskee jossakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa toimivia yrityksiä.

18 §

Palveluhankintoja koskevat poikkeukset soveltamisalasta

Tätä lakia ei sovelleta palveluhankintoihin, jotka koskevat:

1) maan, olemassa olevien rakennusten tai muun kiinteän omaisuuden hankintaa tai vuokrausta millä tahansa rahoitusmuodolla taikka näihin liittyviä oikeuksia;

2) välimies- ja sovittelupalveluja;

3) arvopaperien tai muiden rahoitusvälineiden liikkeeseen laskemiseen, ostoon, myyntiin ja siirtoon liittyviä rahoituspalveluja, kuten liiketoimia, joilla hankintayksikkö hankkii varoja tai pääomaa;

4) työsopimuksia; taikka

5) tutkimus- ja kehittämispalveluja paitsi, jos niistä saatava hyöty koituu yksinomaan hankintayksikölle sen toiminnassa käytettäväksi ja hankintayksikkö korvaa suoritetun palvelun kokonaan.

Edellä 1 momentista poiketen tätä lakia sovelletaan kuitenkin missä tahansa muodossa tehdyn osto- tai vuokrasopimuksen kanssa samanaikaisesti, ennen sitä tai sen jälkeen tehtäviin rahoituspalveluja koskeviin sopimuksiin.

Hankittaessa yksinomaan liitteessä B lueteltuja palveluja tai hankittaessa niitä yhdessä liitteessä A lueteltujen palvelujen kanssa siten, että liitteen B palvelujen arvo ylittää liitteen A mukaisten palvelujen arvon, sovelletaan ainoastaan, mitä 40 ja 41 §:ssä teknisistä eritelmistä ja mitä 23 §:ssä tarkoitettusta jälki-ilmoituksesta säädetään.

19 §

Hankinnat hankintayksikön sidosyritykseltä tai yhteisyryitykseltä

Tätä lakia ei sovelleta hankintoihin, jotka hankintayksikkö tekee sidosyritykseltä tai yhteisyryitykseltä.

Sidosyrityksellä tarkoitetaan sellaista yritystä, jonka vuosittaiset tilinpäätökset yhdistellään hankintayksiköiden tilinpäätösten kanssa kirjanpitolain (1336/1997) mukaisesti. Kirjanpitolain soveltamisalaan kuulumattomien yksiköiden osalta sidosyrityksellä tarkoitetaan sellaista yritystä, johon hankintayksikkö voi suoraan tai välillisesti käyttää 5 §:n 4 momentissa tarkoitettua määräysvaltaa tai joka voi käyttää määräysvaltaa hankintayksikköön taikka joka on hankintayksikönä toisen yrityksen määräysvallan alainen omistuksen, rahoitusosuuden tai yritystä koskevien sääntöjen nojalla. *Yhteisyryityksellä* tarkoitetaan useista hankintayksiköistä koostuvaa, tässä laissa tarkoitettua toimintoa harjoittavaa yritystä.

Edellä 2 momentissa on lisäksi edellytyksenä, että vähintään 80 prosenttia sidosyrityksen tai yhteisyryityksen kolmen viimeisen vuoden tavarantoimitusten, palvelujen tai rakennusurakoiden keskimääräisestä liikevaihdosta muodostuu toimituksista hankintayksiköille, joihin sillä on sidossuhde. Jos liikevaihtotietoja kolmelta viimeksi kuluneelta vuodelta ei ole käytettävissä, voi yritys osoittaa liikevaihdon toteutumisen todennäköiseksi, muun muassa esittämällä tietoja tulevasta liiketoiminnasta. Jos useampi kuin yksi yritys tarjoaa hankintayksikölle samoja palveluja, tavarantoimituksia tai rakennusurakointia, 80 prosentin osuutta laskettaessa on otettava huomioon näiden yritysten suorittamista palveluista, tavarantoimituksista ja rakennusurakoinnista muodostuva kokonaisliikevaihto.

Lakia ei sovelleta hankintoihin, joita yhteisyryitys tekee yhdeltä sen omistavalta hankintayksiköltä, tai hankintayksikkö tekee omistuksessaan olevalta yhteisyryitykseltä, edellyttäen, että yhteisyryitys on perustettu vähintään kolmen vuoden ajaksi ja että yhteisyryityksen perustamisasiakirjassa todetaan yhteisyryityksen perustaneiden hankintayksi-

köiden kuuluvan siihen vähintään saman ajan.

20 §

Yksinoikeuteen perustuvat palveluhankinnat

Tätä lakia ei sovelleta palveluhankintoihin, jotka tehdään toiselta hankintayksiköltä tai hankintayksiköiden yhteenliittymältä sille Euroopan yhteisön perustamissopimuksen mukaisella lailla, asetuksella tai hallinnollisella määräyksellä annetun palvelujen tuottamista koskevan yksinoikeuden perusteella.

21 §

Hankintojen varaaminen työkeskuksille

Hankintayksikkö voi rajoittaa tarjouskilpailuun osallistumisen työkeskuksille tai vastaaville yksiköille taikka varata hankinnan toteuttamisen tapahtuvaksi työohjelmien yhteydessä, jos asianomaisten työntekijöiden enemmistö on vammaisia, jotka eivät vammansa luonteen tai vakavuuden vuoksi voi harjoittaa ammattitoimintaa tavanomaisissa olosuhteissa. Hankintailmoituksessa on ilmoitettava sopimuksen olevan varattu työkeskukselle tai työohjelman yhteydessä toteutettavaksi.

22 §

Hankinnat yhteishankintayksiköltä

Hankintayksikön, joka hankkii tavaroita, palveluja tai rakennusurakoita käyttäen yhteishankintayksikköä, katsotaan noudattaneen tätä lakia, jos yhteishankintayksikkö on noudattanut sitä.

Yhteishankintayksiköllä tarkoitetaan selaista hankintayksikköä, joka hankkii toisille hankintayksiköille tavaroita tai palveluja taikka tekee näille tavaroita, palveluja tai rakennusurakoita koskevia hankintasopimuksia tai puitejärjestelyjä. Edellytyksenä on, että yhteishankintayksikkö toimii edellä mainittujen tehtävien hoitamiseksi ja että se on nimenomaisesti perustettu hoitamaan näitä teh-

täviä taikka näiden tehtävien hoitaminen on säädetty tai määrätty yhteishankintayksikön toimialaksi.

4 luku

Velvollisuus ilmoittaa hankinnoista, hankintamenettelyt ja määräajat

23 §

Hankinnasta ilmoittaminen

Hankintayksikön on toimitettava julkaistaviksi kausi-ilmoitus, hankintailmoitus, suunnittelukilpailua koskeva ilmoitus, toimittajarekisteriä koskeva ilmoitus ja lyhennetty hankintailmoitus sekä jälki-ilmoitus siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

Hankintailmoitukset on toimitettava julkaistaviksi kauppa- ja teollisuusministeriön määräämälle taholle.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tässä pykälässä tarkoitetuista erityisalojen hankintadirektiivissä edellytetyistä ilmoitusvelvoitteista kuten ilmoitusten sisällöstä ja niiden julkaisemista sekä ilmoitusten lähettämiseen käytettävistä viestintävälineistä ja muista ilmoitusvelvoitteisiin liittyvistä seikoista.

24 §

Hankintamenettelyt

Hankintayksikön, joka aikoo hankkia tavaroita tai liitteessä A lueteltuja palveluita, tai toteuttaa rakennushankkeen, on käytettävä 4 §:n 10 – 12 kohdassa määriteltyjä avointa menettelyä, rajoitettua menettelyä tai neuvottelumenettelyä. Tarjouskilpailu voidaan käynnistää myös ilmoittamalla siitä kausi-ilmoituksella tai ilmoituksella toimittajarekisterin käytöstä. Tämän lain 4 § 13 kohdassa määriteltyä suorahankintaa saa käyttää vain sen käyttämiselle asetettujen edellytysten täytyessä. Lisäksi hankintayksikkö voi järjestää 4 § 15 kohdan mukaisen suunnittelukilpailun.

Hankintayksikkö voi myös käyttää 4 §:n 16 ja 17 kohdassa määriteltyjä dynaamista hankintajärjestelmää tai sähköistä huutokauppaa sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

25 §

Toimittajarekisteri

Hankintayksiköllä voi olla toimittajarekisteri. Jos tarjouskilpailusta on ilmoitettu toimittajarekisterin käyttämistä koskevalla ilmoituksella hankintayksikön on valittava tarjouskilpailuun osallistujat rekisteriin merkittyjen joukosta. Toimittajarekisterissä voidaan käyttää erilaisia luokituksia. Luokitukselle tai toimittajarekisteriin hyväksymiselle asetetut ehdot eivät saa olla syrjiviä.

Hallinnollisia, teknisiä tai rahoitusta koskevia rekisteröintiehtoja on sovellettava tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Jos rekisteröintiehtoihin sisältyy teknisiä eritelmiä, niihin on sovellettava mitä 40 ja 41 §:ssä säädetään. Rekisteröintiehdot voidaan tarvittaessa uudistaa. Rekisteröintiehtoihin voivat sisältyä 50 §:ssä tarkoitetut poissulkemisperusteet. Jos hankintayksikkönä on 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu yksikkö, 50 §:n mukaiset poissulkemisperusteet on sisällytettävä rekisteröintiehtoihin.

Toimittajien rekisteröintiä koskevat ehdot on toimitettava niitä pyytävälle. Toimittajien on voitava hakea rekisteriin hyväksymistä milloin tahansa. Rekisteriin on hyväksyttävä sellaiset toimittajat, jotka täyttävät hankintayksikön asettamat rekisteröintiehdot.

Toimittajat voivat käyttää hyväkseen myös muiden yksiköiden voimavaroja siten kun 53 §:n 2 momentissa säädetään. Voimavarojen on oltava toimittajan käytettävissä koko sen ajan kun ne on merkitty toimittajarekisteriin. Jos hankintayksikkö aikoo hyödyntää jossakin hankinnassa muiden hankintayksiköiden tai muiden yhteisöjen ylläpitämiä toimittajarekistereitä, siitä on ilmoitettava hankintaan liittyvässä ilmoituksessa. Samalla on ilmoitettava näiden muiden yksiköiden nimet ja muut yhteystiedot.

26 §

Puitejärjestelyt

Hankintayksikkö voi hankkia tavaroita, palveluita ja rakennusurakoita käyttämällä 4 §:n 14 kohdassa määriteltyä puitejärjestelyä. Hankintayksikkö voi valita toimittajat puitejärjestelyyn 24 §:ssä säädettyin ehdoin. Puitejärjestelyyn perustuvat hankintasopimukset on tehtävä puitejärjestelyn alkuperäisten osapuolten kesken. Puitejärjestelyn ehtoihin ei saa tehdä huomattavia muutoksia sen voimassaoloaikana. Jos hankintayksikkö on tehnyt puitejärjestelyn tämän lain mukaisesti, se voi soveltaa suoraan hankintaa tehdessään puitejärjestelyyn perustuvia hankintasopimuksia.

Puitejärjestelyä ei saa käyttää kilpailua väärin tavalla, rajoittavalla tai estävällä tavalla.

27 §

Suunnittelukilpailu

Tätä lakia sovelletaan suunnittelukilpailuun, joka järjestetään palveluhankintasopimukseen johtavan menettelyn osana sekä suunnittelukilpailuun, jossa osallistujille maksetaan osallistumispalkkioita tai osallistumismaksuja. Suunnittelukilpailun sääntöjen on oltava suunnittelukilpailuun osallistumisesta kiinnostuneiden saatavilla. Suunnittelukilpailuun osallistumista ei saa rajoittaa alueellisella perusteella tai sillä perusteella, että osallistujien on oltava joko luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä.

Suunnittelukilpailun osallistujien määrää voidaan rajoittaa noudattamalla ennalta ilmoitettuja syrjimättömiä perusteita. Suunnittelukilpailuun on kuitenkin aina kutsuttava riittävä määrä ehdokkaita todellisen kilpailun varmistamiseksi.

Sen lisäksi, mitä tässä pykälässä ja 28 §:ssä säädetään, suunnittelukilpailuihin sovelletaan, mitä ehdokkaan ja tarjoajan oikeudellisesta muodosta 52 §:ssä, tarjouskilpailuun osallistumisesta ryhmittymänä 53 §:ssä, poikkeuksellisen alhaisista tarjouksista 55 §:ssä ja hankintayksikön antaman tuen huomioimisesta tarjousten vertailussa 56 §:ssä säädetään.

28 §

Suunnittelukilpailun tuomaristo ja sen päätöksenteko

Suunnittelukilpailussa on oltava tuomaristo, jonka jäsenten on oltava kilpailuun osallistuvista riippumattomia luonnollisia henkilöitä. Jos suunnittelukilpailuun osallistujilta vaaditaan tiettyä ammatillista pätevyyttä, vähintään kolmasosalla tuomariston jäsenistä on oltava sama tai vastaava pätevyys.

Tuomariston on oltava päätöksissään tai lausunnoissaan riippumaton. Osallistujien ehdotuksia on arvioitava nimettömästi ja yksinomaan suunnittelukilpailua koskevassa ilmoituksessa esitetyillä perusteilla. Nimettömyyden suojaa on noudatettava siihen saakka, kunnes tuomaristo on antanut launtonsa tai tehnyt päätöksensä.

Osallistujia voidaan tarvittaessa pyytää vastaamaan tuomariston pöytäkirjaan merkittämiin kysymyksiin suunnitelmiin liittyvien näkökohtien selventämiseksi. Tuomariston jäsenten ja osallistujien välisistä keskusteluista on laadittava yksityiskohtainen pöytäkirja. Tuomariston on tehtävä suunnitelmien arvioinnista kaikkien jäsenten allekirjoittama pöytäkirja, johon tulee sisältyä suunnitelmien paremmuusjärjestys ja ansiot, tuomariston huomautukset sekä mahdolliset selventämistä vaativat seikat.

29 §

Suorahankinta

Hankintayksikkö voi valita suorahankinnan, jos:

1) edeltävässä tarjousmenettelyssä ei ole saatu lainkaan ehdokkuushakemuksia tai tarjouksia taikka sopivia tarjouksia ja alkuperäisiä tarjouspyynnön ehtoja ei olennaisesti muuteta;

2) hankinta tehdään vain tutkimusta, kokeilua tai tuotekehitystä varten eikä taloudellisen kannattavuuden varmistamiseksi tai tutkimus- ja kehittämiskustannusten kattamiseksi; edellytyksenä on myös, ettei hankintasopimuksen tekeminen rajoita myöhempien vastaavien hankintojen kilpailuttamista;

3) teknisistä, taiteellisista tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvistä syistä vain tietty toimittaja voi toteuttaa hankinnan;

4) sopimuksen tekeminen on ehdottoman välttämätöntä eikä säädettyjä määräaikoja voida noudattaa hankintayksiköstä riippumattomasta, ennalta arvaamattomasta syystä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi;

5) hankinta koskee raaka-ainemarkkinoilla noteerattuja ja sieltä hankittavia tavaroita;

6) hankintasopimus tehdään 26 §:n mukaisesti tehdyn puitejärjestelyn perusteella;

7) hankinnat tehdään poikkeuksellisen edullisesti käyttämällä hyödyksi hyvin lyhyen ajan voimassa olevaa erityisen edullista tarjousta hankkia tavaraa huomattavasti tavanomaisia markkinahintoja halvemmalla;

8) tavarat hankitaan erityisen edullisesti joko liiketoimintansa lopettavalta toimittajalta, pesähoitajalta tai selvittäjältä, maksukyvyttömyysmenettelyn, akordin tai vastaavan menettelyn seurauksena; taikka

9) kyseessä on palveluhankinta, joka tehdään suunnittelukilpailun perusteella ja joka on suunnittelukilpailun sääntöjen mukaan tehtävä kilpailun voittajan kanssa; tai jos voittajia on useita, näistä jonkun kanssa; tällöin kaikki suunnittelukilpailun voittajat on kutsuttava osallistumaan neuvotteluihin.

30 §

Suorahankinta lisätilauksissa

Hankintayksikkö voi tehdä suorahankinnan, kun alkuperäisen toimittajan kanssa tehtävä tavarahankinta on lisätilaus, jonka tarkoituksena on aikaisemman toimituksen tai laitteiston osittainen korvaaminen tai laajentaminen. Edellytyksenä on, että toimittajan vaihtaminen johtaisi teknisiltä ominaisuuksiltaan erilaisen materiaalin hankkimiseen, mikä aiheuttaisi yhteensopimattomuutta tai suhteettoman suuria teknisiä vaikeuksia käytössä ja kunnossapidossa.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, hankintayksikkö voi tehdä suorahankinnan, kun kyseessä on alkuperäiseen hankintasopimukseen sisältymätön lisäpalvelu tai lisäurakka, joka hankitaan alkuperäiseltä toimittajalta ja joka on ennalta arvaamattomista

syistä osoittautunut välttämättömäksi palvelun tai urakan toteuttamiselle sellaisena kuin se on alun perin määritelty. Edellytyksenä on että lisäpalveluja tai – lisäurakkaa ei voida teknisesti tai taloudellisesti erottaa pääsopimuksesta aiheuttamatta hankintayksikölle huomattavaa haittaa, tai vaikka lisäpalvelu tai lisäurakka voitaisiinkin erottaa alkuperäisen sopimuksen toteuttamisesta, se on ehdottoman välttämätöntä alkuperäisen sopimuksen loppuunsaattamiseksi.

Sen lisäksi, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, hankintayksikkö voi tehdä suorahankinnan, kun kyseessä on alkuperäisen toimitajan kanssa tehtävä uusi rakennusurakkasopimus tai palveluhankintasopimus, joka vastaa aikaisemmin tarjouskilpailun perusteella tehtyä rakennusurakkaa tai palveluhankintaa. Edellytyksenä on, että alkuperäistä hankintaa koskevan tarjouskilpailun yhteydessä on mainittu mahdollisesta myöhemmästä suorahankinnasta ja että lisäpalvelun tai uuden rakennusurakan ennakoitu arvo on otettu huomioon laskettaessa alkuperäisen sopimuksen kokonaisarvoa.

31 §

Määräaikojen laskeminen

Tarjousten vastaanottamista ja osallistumishakemuksia koskevia määräaikoja asetettaessa on otettava huomioon hankinnan laatu ja monitahoisuus sekä tarjousten laatimisen ja toimittamisen vaatima aika. Laissa säädettyjä vähimmäismääräaikoja tulee kuitenkin noudattaa. Määräajat lasketaan sitä päivää seuraavasta päivästä, jona hankintailmoitus on lähetetty julkaistavaksi.

32 §

Vähimmäismääräajat avoimessa menettelyssä

Avoimessa menettelyssä tarjousajan on oltava vähintään 52 päivää. Jos hankintayksikkö julkaisee 39 §:ssä tarkoitetun kausi-ilmoituksen, tarjousajan on oltava vähintään 22 päivää. Lyhennettyjä määräaikoja voidaan käyttää, jos kausi-ilmoitus sisältää vastaavat tiedot, jotka ilmoitetaan käytettäessä kausi-

ilmoitusta tarjouskilpailun kutsuna. Edellytyksenä on lisäksi, että ilmoitus on lähetetty julkaistavaksi vähintään 52 päivää ja enintään 12 kuukautta ennen hankintailmoituksen lähettämistä.

Tarjousaikaa voidaan lyhentää seitsemällä päivällä, jos ilmoitukset toimitetaan julkaitavaksi sähköisesti. Tarjousaikaa voidaan lyhentää edellä tarkoitettuun lisäksi viidellä päivällä, jos hankintayksikkö asettaa tarjousasiakirjat kokonaisuudessaan hankintailmoituksen julkaisupäivästä sähköisesti saataville sekä mainitsee Internet- osoitteen, jossa asiakirjat ovat saatavilla.

Määräaikojen lyhentämisen yhteisvaikutus ei saa johtaa 15 päivää lyhyempään tarjousaikaan. Jos hankintailmoitusta ei toimiteta telekopiona tai sähköisessä muodossa, tarjousajan on oltava vastaavasti vähintään 22 päivää.

33 §

Vähimmäismääräajat rajoitetussa menettelyssä ja neuvottelumenettelyssä

Rajoitetussa menettelyssä ja neuvottelumenettelyssä osallistumishakemuksen jättämiselle on varattava vähintään 22 päivää. Jos ilmoitus tai kausi-ilmoitusta koskeva vahvistuspyyntö toimitetaan julkaistavaksi sähköisesti tai telekopiona, osallistumishakemuksen jättöajan on oltava vähintään 15 päivää.

Rajoitetussa menettelyssä ja neuvottelumenettelyssä hankintayksikkö voi sopia tarjousajasta tarjoajien kanssa. Kaikille tarjoajille on annettava yhtä pitkä määräaika tarjosten valmistelua ja jättämistä varten. Jos määräajasta ei päästä sopimukseen, tarjousajan on oltava vähintään 10 päivää.

34 §

Määräaikojen pidentäminen

Tarjousaikaa on pidennettävä siten, että tarjoajat voivat perehtyä tarjosten laatimisessa tarvittaviin tietoihin, jos tarjouspyyntöasiakirjoja tai riittävän ajoissa pyydettyjä lisätietoja ei ole toimitettu säädettyjen määräaikojen kuluessa taikka jos tarjosten tekeminen edellyttää paikalla käyntiä tai tarjouspyynn-

töön liittyvien asiakirjojen tarkistusta paikan päällä. Määräaika ei tarvitse pidentää, jos määräaika on vahvistettu 33 §:n 2 momentin mukaisesti yhteisellä sopimuksella.

5 luku

Tarjouspyyntö ja hankinnan kohteen määrittäminen

35 §

Tarjouspyyntö

Tarjouspyyntö on tehtävä kirjallisesti ja laadittava niin selväksi, että sen perusteella voidaan antaa yhteismitallisia ja keskenään vertailukelpoisia tarjouksia. Tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa pyydetään toimittajia esittämään kirjallisesti ja määräaikaan mennessä tarjouksensa.

Jos tarjouspyyntö ja hankintailmoitus eroavat sisällöltään toisistaan, noudatetaan hankintailmoituksessa ilmoitettua.

Hankintayksikkö voi periä kohtuullisen korvauksen tarjouspyyntöasiakirjoista niiden erityisestä laajuudesta, materiaaleista tai vastaavista seikoista aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi.

36 §

Tarjouspyynnön sisältö

Tarjouspyynnössä tai soveltuvin osin hankintailmoituksessa taikka ilmoituksessa toimittajarekisterin olemassaolosta silloin, kun tällainen ilmoitus on samalla kutsu tarjouskilpailuun, on oltava:

1) hankinnan kohteen määrittely noudattaen, mitä teknisten eritelmien ja vaatimusten esittämisestä 40 ja 41 §:ssä säädetään sekä hankinnan kohteeseen liittyvät muut laatuvaatimukset;

2) viittaus mahdollisesti julkaistuun hankintailmoitukseen;

3) määräaika tarjousten tekemiselle;

4) osoite, johon tarjoukset on toimitettava;

5) kieli tai kielet, joilla tarjoukset on laadittava;

6) mahdollisesti vaadittavat liiteasiakirjat;
7) tarjouksen valintaperuste sekä käytössä kokonaistaloudellista edullisuutta tarjouksen valintaperusteet ja niiden suhteellinen painotus tai kohtuullinen vaihteluväli taikka poikkeuksellisissa tapauksissa vertailuperusteiden tärkeysjärjestys; sekä

8) tieto toimittajarekisterin olemassaolosta.

Tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa on oltava myös muut tiedot, joilla on olennaista merkitystä hankintamenettelyssä ja tarjousten tekemisessä.

37 §

Kutsu tarjouskilpailuun tai neuvotteluun

Hankintayksikön on rajoitetussa menettelyssä kirjallisesti pyydettyjä tarjoajia esittämään tarjouksensa. Neuvottelumenettelyssä tarjoajia on kirjallisesti pyydettyä saapumaan neuvotteluun. Tarjouspyyntö tai neuvottelukutsu on lähetettävä kaikille tarjoajille samanaikaisesti. Tarjoajille esitettävään kutsuun on liitettävä tarjouspyyntöasiakirjat tai, jos ne on asetettu saataville sähköisesti, ilmoitus siitä, mistä mainitut asiakirjat ovat saatavissa. Kutsussa on lisäksi ilmoitettava määräajat asiakirjoja koskevan pyynnön esittämiselle ja tarjouksen jättämiselle sekä asiakirjoista mahdollisesti perittävistä maksuista ja maksutavoista.

Jos tarjouspyyntöasiakirjat ovat muun kuin hankintayksikön hallussa, kutsussa on ilmoitettava yhteystiedot ja osoite, josta tarjousasiakirjoja voi pyytää, sekä asetettava tarvittaessa määräaika tarjousasiakirjoja koskevan pyynnön esittämiselle.

38 §

Tarjouspyyntöasiakirjojen lähettäminen tai asettaminen tarjoajien saataville

Hankintayksikön on avoimessa menettelyssä lähetettävä tarjouspyyntöasiakirjat niitä pyytävälle tarjoajille kuuden päivän kuluessa pyynnöstä, jos pyyntö on tehty riittävän ajoissa ennen tarjousajan päättymistä. Hankintayksikkö voi vaihtoehtoisesti asettaa tarjouspyynnön sähköisesti kokonaisuudessaan tarjoajien saataville hankintailmoituksen jul-

kaisemispäivästä lähtien ilmoituksessa mainitussa Internet-osoitteessa.

Tarjouspyyntöasiakirjat lähetetään rajoitetussa menettelyssä ja neuvottelumenettelyssä vain niille ehdokkaille, jotka hankintayksikkö on valinnut tarjousmenettelyyn.

Hankintayksikön tai, jos rajoitetussa tai neuvottelumenettelyssä tarjousasiakirjat ovat jonkin muun yksikön kuin hankintamenettelystä vastaavan hankintayksikön hallussa, toimivaltaisen yksikön on toimitettava tarjouspyyntöön liittyvät lisätiedot viimeistään kuusi päivää ennen tarjousajan päättymistä jos lisätiedot on pyydetty riittävän ajoissa.

39 §

Tarjouskilpailuun kutsuminen kausi-ilmoituksella

Jos hankinnasta ilmoitetaan ennakkoon kausi-ilmoituksella, joka on samalla hankintailmoitus, ilmoituksessa on yksilöitävä suunnitellut hankinnat sekä mainittava rajoitetun tai neuvottelumenettelyn käyttämisestä. Lisäksi siinä on pyydettävä hankinnasta kiinnostuneita toimittajia ilmoittamaan kiinnostuksensa hankintaan ja ilmoitettava, ettei tarjouskilpailusta julkaista uutta hankintailmoitusta.

Hankintayksikön on kausi-ilmoituksen julkaisemisen jälkeen ennen kuin tarjoajien tai neuvotteluun hyväksyttävien tarjoajien valinta aloitetaan, pyydettyä toimittajia kirjallisesti ilmoittautumaan kyseistä hankintaa koskevaan hankintamenettelyyn. Pyynnön yhteydessä hankintayksikön on lähetettävä toimittajille hankintaa koskevat yksityiskohdalliset tiedot. Ehdokkaita on pyydettyä vahvistamaan osallistumisensa vuoden kuluessa kausi-ilmoituksen julkaisemisesta.

Kausi-ilmoituksen tarkemmasta sisällöstä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

40 §

Hankinnan tekninen määrittely

Hankinnan sisältöä kuvaavat tekniset eritelmit on esitettävä hankintailmoituksessa tai

tarjouspyynnössä. Teknisten eritelmien on mahdollistettava tarjoajille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuun. Tekniset eritelmit eivät saa perusteettomasti rajoittaa kilpailua julkisissa hankinnoissa. Teknisissä eritelmissä on mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon vammaisten käyttäjien tarpeet.

Tekniset eritelmit on laadittava:

1) viittaamalla suomalaisen tai muuhun kansalliseen standardiin, jolla saatetaan voimaan eurooppalainen standardi, eurooppalaiseen tekniseen hyväksyntään, viralliseen tekniseen määrittelyyn, kansainväliseen standardiin, tai tekniseen viitteeseen taikka, jos edellä mainittuja ei ole, kansalliseen standardiin, kansalliseen tekniseen hyväksyntään tai kansalliseen suunnitteluun, laskentaan tai rakennusurakan toteuttamiseen taikka tuotteiden tuottamiseen liittyvään tekniseen asiakirjaan; viittaukseen on lisättävä ilmaisu ”tai vastaava”;

2) sellaisten suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevien vaatimusten perusteella, jotka ovat riittävän täsmällisiä hankinnan kohteen määrittämiseen ja tarjouksen valintaan;

3) viittaamalla hankinnan kohteen tiettyjen ominaisuuksien osalta 1 kohdan mukaisesti teknisiin määrittelyihin ja tiettyjen ominaisuuksien osalta 2 kohdan mukaisesti vaatimuksiin; taikka

4) suorituskykyä koskevien tai toiminnallisten vaatimusten perusteella ja viittaamalla 1 kohdan mukaisesti teknisiin määrittelyihin olettaen niiden olevan suorituskykyä tai mikäli ne ovat suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevien vaatimusten mukaisia.

Teknisissä eritelmissä ei saa mainita tiettyä valmistajaa tai tiettyä alkuperää olevia tavaroita. Teknisessä eritelmässä ei myöskään saa viitata tavaramerkkiin, patenttiin, tuotetyyppiin, alkuperään, erityiseen menetelmään tai tuotantoon siten, että viittaus suosii tai syrjii tiettyjä tarjoajia tai tavaroita. Tällainen viittaus on poikkeuksellisesti sallittu vain, jos hankintasopimuksen kohdetta ei ole mahdollista riittävän täsmällisesti ja selvästi kuvata muutoin. Viittaukseen on liitettävä ilmaisu ”tai vastaava”.

41 §

Ympäristöominaisuuksia koskevat tekniset eritelvät

Edellä 40 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin suorituskykyä ja toiminnallisia ominaisuuksia koskeviin vaatimuksiin voi sisältyä myös ympäristöominaisuuksia koskevia vaatimuksia. Hankintayksikkö voi käyttää vaatimusten esittämiseen eurooppalaisessa, monikansallisessa tai muussa ympäristömerkissä olevia yksityiskohtaisia perusteita tai tarvittaessa niiden osia.

Edellytyksenä ympäristömerkin perusteiden tai niiden osien käyttämiselle on, että:

- 1) eritelvät soveltuvat hankintasopimuksen kohteena olevien tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksien määrittämiseen;
- 2) merkkiä koskevat vaatimukset kehitetään tieteellisen tiedon pohjalta;
- 3) kaikki asianomaiset tahot, kuten viranomaiset, kuluttajat, valmistajat, vähittäiskaupan edustajat sekä ympäristöjärjestöt, ovat voineet osallistua merkin laatimiseen; sekä
- 4) merkki on kaikkien osapuolten saatavilla.

Hankintayksikkö voi ilmoittaa, että tietyllä ympäristömerkillä varustetun tuotteen tai palvelun katsotaan täyttävän ympäristöominaisuuksiin liittyvät vaatimukset. Hankintayksikön on kuitenkin hyväksyttävä myös tarjoajan esittämä muu osoitus, kuten valmistajan tekninen asiakirja tai tunnustetun toimielimen laatima tekninen raportti.

42 §

Tarjouksen vaatimustenmukaisuuden osoittaminen

Tarjoajan tulee tarjouksessaan osoittaa tarjoamansa tavaran, palvelun tai rakennusurakan olevan tarjouspyynnössä esitettyjen vaatimusten mukainen. Tarjouspyyntöä tai tarjousmenettelyn ehtoja vastaamattomat tarjoukset on suljettava tarjouskilpailusta.

Jos hankintayksikkö on laatinut tekniset eritelvät 40 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisesti, ja tarjoaja tarjouksessaan osoittaa hankintayksikköä tyydyttävällä tavalla tarjoamansa tavaran, palvelun tai rakennustyön

täyttävän hankintayksikön asettamat vaatimukset, hankintayksikkö ei saa hylätä tarjousta sillä perusteella, että tarjouksen mukainen tavara, palvelu tai rakennustyö ei ole hankintayksikön viittaaman teknisen määrittelyn mukainen. Tarjoaja voi käyttää osoituksena esimerkiksi valmistajan teknisiä asiakirjoja taikka Suomessa tai muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan tunnustetun toimielimen teknistä raporttia.

Jos hankintayksikkö on laatinut tekniset eritelvät suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevien vaatimusten perusteella, se ei saa hylätä tarjousta sillä perusteella, että tarjous ei ole esitettyjen vaatimusten mukainen, jos tarjottu tavara, palvelu tai rakennustyö on kansallisesti voimaan saatetun eurooppalaisen standardin, eurooppalaisen teknisen hyväksynnän, virallisen teknisen määrittelyn, kansainvälisen standardin tai teknisen viitteen mukainen ja nämä tekniset määrittelyt koskevat tarjouspyynnössä edellytetyjä suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevia vaatimuksia. Tarjoajan on osoitettava tarjouksessaan hankintayksikköä tyydyttävällä tavalla, että standardin mukainen tavara, palvelu tai rakennustyö täyttää hankintayksikön asettamat suorituskykyä ja toiminnallisia ominaisuuksia koskevat vaatimukset. Tarjoaja voi käyttää osoituksena esimerkiksi valmistajan teknisiä asiakirjoja taikka Suomessa tai Euroopan Unionin muussa jäsenvaltiossa sijaitsevan tunnustetun toimielimen teknistä raporttia.

43 §

Vaihtoehtoiset tarjoukset

Hankintayksikön käyttäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta se voi hyväksyä vaihtoehtoisia tarjouksia. Edellytyksenä on, että vaihtoehtoisten tarjousten esittäminen on hankintailmoituksessa ilmoitettu sallituksi. Edellytyksenä on lisäksi, että vaihtoehtoinen tarjous täyttää tarjouspyynnössä esitetyt, hankinnan kohteelta edellytetyt vähimmäisvaatimukset sekä vaatimukset vaihtoehtojen esittämiseksi.

Jos hankintayksikkö on ilmoittanut hyväksyvänsä vaihtoehtoisten tarjousten esittämi-

sen, vaihtoehtoa ei saa hylätä yksinomaan sillä perusteella, että se johtaisi tavarahankinnan sijasta palveluhankintaan tai palveluhankinnan sijasta tavarahankintaan.

44 §

Alihankinta

Hankintayksikkö voi vaatia tarjoajia ilmoittamaan tarjouksessaan, minkä osan sopimuksesta se aikoo antaa alihankintana kolmansille, sekä ehdotetut alihankkijat. Tällainen ilmoitus ei rajoita pääasiallisen tarjoajan vastuuta hankinnan toteuttamisesta.

45 §

Hankintasopimuksen erityisehdot

Hankintayksikkö voi asettaa hankintasopimuksen toteuttamiselle erityisehtoja, jotka voivat koskea erityisesti ympäristö- ja sosiaalisia näkökohtia, kuten ammatillista koulutusta työpaikalla, kansainvälisen työjärjestön (ILO) sopimusten noudattamista, työoloja ja työehtoja tai vammaisten palvelukseen ottamista. Edellytyksenä on, että ehdot ovat syrjimättömiä ja yhteisöoikeuden mukaisia ja että niistä ilmoitetaan hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

46 §

Verotukseen, ympäristönsuojeluun, työsuojeluun ja työoloja koskeviin säännöksiin liittyvät velvoitteet

Hankintayksikkö voi ilmoittaa tarjouspyynnössä ne viranomaiset, joilta tarjoaja voi saada tietoja verotusta, ympäristönsuojelua, työsuojelua, työoloja tai työehtoja koskeviin säännöksiin liittyvistä velvoitteista. Hankintayksikön on vaadittava tarjoajia ilmoittamaan, että ne ovat tarjousta laatiessaan ottaneet edellä tarkoitettuja velvoitteita huomioon.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei vaikuta 55 §:ssä tarkoitettujen hinnaltaan poikkeuksellisen alhaisten tarjousten tarkastamista koskeviin velvoitteisiin.

47 §

Viestintä

Hankintamenettelyyn liittyvät ilmoitukset ja tietojenvaihto on toimitettava hankintayksikön valinnan mukaan joko kirjeitse, telekopioilla tai sähköisiä välineitä käyttäen. Valittujen viestintävälineiden on oltava yleisesti käytettävissä eivätkä ne saa rajoittaa toimittajien mahdollisuutta osallistua hankintamenettelyyn.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset erityisalojen hankintadirektiivissä sekä sen liitteessä XXIV tarkoitettuista viestintään sovellettavista menettelytavoista, sähköisen viestintään sovellettavista teknisistä edellytyksistä sekä muista viestintään liittyvistä velvoitteista.

6 luku

Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta sekä tarjouksen valinta

48 §

Ehdokkaan ja tarjoajan valintaperusteet

Hankintayksikön on valittava ehdokkaat ja tarjoajat etukäteen ilmoitettujen puolueettomien perusteiden mukaisesti. Hankintayksikön on suljettava pois sellaiset tarjoajat tai ehdokkaat, jotka eivät täytä näitä ehtoja. Ehdokkaan ja tarjoajan valintaperusteiden on oltava toimittajien saatavilla. Neuvottelumenettelyssä hankintayksikön on tarvittaessa vähennettävä valittujen tarjoajien määrää etukäteen ilmoitettujen perusteiden mukaisesti.

Puolueettomia perusteita vahvistaessaan hankintayksikkö voi käyttää myös hankintalain 8 luvussa säädettyjä ehdokkaan ja tarjoajan soveltuvuuden arviointiin ja valintaan liittyviä perusteita sekä erityisesti mainitun luvun 54 §:ssä säädettyjä muita poissulkemisperusteita, 58 §:ssä säädettyjä taloudelliseen ja rahoitukselliseen tilanteeseen liittyviä vaatimuksia tai 59 §:ssä säädettyjä teknistä ja ammatillista pätevyyttä koskevia edellytyksiä.

Perusteet voivat liittyä hankintayksikön tarpeeseen vähentää tarjoajien lukumäärää siten, että hankintamenettelyyn käytettävissä olevat voimavarat ovat oikeassa suhteessa käytettävän menettelyn luonteeseen nähden. Valittujen tarjoajien määrän on kuitenkin varmistettava riittävä kilpailu.

49 §

Tarjouskilpailuun osallistuvien valinta

Ehdokas tai tarjoaja on suljettava tarjouskilpailusta, ehdokkaan tai tarjoajan soveltuvuus muuten arvioitava sekä tarjoajat valittava ennen tarjousten vertailua. Ehdokas tai tarjoaja voidaan kuitenkin 50 §:n mukaisesti sulkea tarjouskilpailusta myöhemminkin tarjouskilpailun aikana hankintayksikön saatua tiedon poissulkemisen perusteesta. Hankintayksikön, joka on ilmoittanut ehdokkaiden tai tarjoajien pakollista poissulkemista koskevat perusteet, on suljettava pois tarjouskilpailusta sellaiset ehdokkaat tai tarjoajat, joiden osalta poissulkemisen edellytykset täyttyvät.

Hankintayksikön on tarkistettava, että tarjoajien esittämät tarjoukset ovat tarjouspyynnön mukaisia ja hylättävä tarjouspyyntöä vastaamattomat tarjoukset.

50 §

Eräisiin rikoksiin syyllistyneiden ehdokkaiden ja tarjoajien sulkeminen tarjouskilpailusta

Edellä 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja tai sen johtohenkilö tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin seuraavasta rikoksesta:

1) rikoslain (39/1889) 17 luvun 1 a §:n mukainen osallistuminen järjestäytyneen rikollisjärjestön toimintaan;

2) rikoslain 16 luvun 13 §:n mukainen lahjuksen antaminen, 16 luvun 14 §:n mukainen

törkeä lahjuksen antaminen tai 30 luvun 7 §:n mukainen lahjominen elinkeinotoiminnassa;

3) rikoslain 29 luvun 1 §:n mukainen veropetos tai 29 luvun 2 §:n mukainen törkeä veropetos, 29 luvun 5 §:n mukainen avustuspetos, 29 luvun 6 §:n mukainen törkeä avustuspetos, 29 luvun 7 §:n mukainen avustuksen väärinkäyttö;

4) rikoslain 32 luvun 6 §:n mukainen rahanpesu tai 32 luvun 7 §:n mukainen törkeä rahanpesu; taikka

5) rikoslain 47 luvun 3 a §:n mukainen kiskonnantapainen työsyryntä.

Tarjouskilpailusta on suljettava myös 1 momentissa mainitun rikoksen johdosta rikoslain 9 luvussa tarkoitettuun yhteisösakoon tuomittu ehdokas tai tarjoaja.

Hankintayksikön on suljettava tarjouskilpailusta ehdokas tai tarjoaja myös muussa valtiossa 1 momentissa mainittua rikosta vastaavasta rikoksesta annetun lainvoimaisen tuomion perusteella. Euroopan yhteisön jäsenvaltioissa säännökset koskevat seuraavia Euroopan yhteisön lainsäädännössä mainittuja rikoksia:

1) yhteisen toiminnan rikollisjärjestöön osallistumisen kriminalisoinnista Euroopan unionin jäsenvaltioissa annetun 98/773/YOS 2 artiklan 1 kohdassa määritellyn rikollisjärjestön toimintaan;

2) lahjominen sellaisen lahjonnan, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, torjumista koskevan 26 päivänä toukokuuta 1997 tehdyn neuvoston säädöksen 3 artiklassa ja lahjonnan torjumisesta yksityisellä sektorilla tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2003/568/YOS 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa määritellyllä tavalla;

3) yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta tehdyn yleissopimuksen 1 artiklassa tarkoitettua petokset; sekä

4) rahanpesu sellaisena kuin se on määritelty rahoitusjärjestelmän rahanpesutaroituksiin käyttämisen estämisestä annetun neuvoston direktiivin 91/308/ETY 1 artiklassa.

Velvollisuudesta sulkea tarjouskilpailusta pykälässä tarkoitettua rikoksesta tuomittu ehdokas tai tarjoaja voidaan poiketa yleistä etua koskevan pakottavan syyn perusteella.

Muilla kuin 5 §:n 1 momentissa tarkoitetuilla hankintayksiköillä on myös oikeus halutessaan sulkea ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle tässä pykälässä mainituilla perusteilla.

51 §

Ehdokkailta ja tarjoajilta pyydettyvät selvitykset

Valitessaan tarjoajia rajoitettuun menettelyyn tai neuvottelumenettelyyn, tehdessään päätöstä toimittajarekisteriin hyväksymisestä taikka uudistaessaan toimittajarekisteriin hyväksymistä koskevia ehtoja ja sääntöjä, hankintayksikön on sovellettava asettamiaan hallinnollisia, teknisiä tai rahoitusta koskevia ehtoja tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Toimittajilta ei saa vaatia testejä tai selvityksiä, jotka olisivat päällekkäisiä jo olemassa olevan puolueettoman näytön kanssa.

Hankintayksikkö voi hankinnan kohteen sitä edellyttäessä pyytää ehdokkailta tai tarjoajilta selvityksen rakennusurakan toteuttamisesta tai palvelun suorittamisesta toteutettavista ympäristönhoitotoimenpiteistä. Hankintayksikön vaatiessa riippumattomien toimielinten antamia todistuksia siitä, että toimittaja täyttää ympäristönhoitoa koskevien standardien vaatimukset, sen on viitattava yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS) tai alan eurooppalaisiin tai kansainvälisiin standardeihin perustuviin ympäristönhoitoa koskeviin standardeihin, jotka yhteisön lainsäädäntöä tai varmentamista koskevia eurooppalaisia tai kansainvälisiä standardeja noudattavat laitokset ovat vahvistaneet. Hankintayksikön on hyväksyttävä myös muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimielinten vastaavat todistukset sekä toimittajien toimittamat todistukset vastaavista ympäristötoimenpiteistä.

Hankintayksikkö voi hankinnan kohteen sitä edellyttäessä pyytää ehdokkailta tai tarjoajilta selvityksen laadunvarmistustoimenpiteistä. Hankintayksikön vaatiessa riippumattomien toimielinten antamia todistuksia siitä, että tarjoaja täyttää laadunvarmistusstandardien vaatimukset, sen on viitattava alan eurooppalaisiin standardisarjoihin perustuviin

laadunvarmistusjärjestelmiin, jotka varmentamista koskevia eurooppalaisia standardisarjoja noudattavat toimielimet ovat vahvistaneet. Hankintayksikön on hyväksyttävä myös muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimielinten vastaavat todistukset sekä tarjoajien toimittamat todistukset vastaavista laadunvarmistustoimenpiteistä.

52 §

Ehdokkaan ja tarjoajan oikeudellinen muoto sekä ilmoitus vastaavista henkilöistä

Ehdokasta tai tarjoajaa, joka saa tarjota hankinnan kohteena olevia palveluja sijoitautumismaansa lainsäädännön mukaan, ei saa hylätä pelkästään sillä perusteella, että sen Euroopan unionin jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, jossa hankintasopimus tehdään, sen on oltava joko luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö.

Hankintayksikkö voi palveluhankinnoissa ja rakennusurakoissa sekä sijoittamis- tai asennustoimia sisältävissä tavarahankinnoissa velvoittaa ehdokkaat tai tarjoajat ilmoittamaan tarjouksissaan tai osallistumishakemuksissaan kyseisen palvelun tai rakennusurakan suorittamisesta vastaavien henkilöiden nimet ja ammatilliset pätevyudet.

53 §

Tarjouskilpailuun osallistuminen ryhmittymänä ja muiden tahojen voimavarojen käyttö

Toimittajat saavat tehdä tarjouksia tai ilmoittautua ehdokkaaksi ryhmittymänä. Hankintayksikkö ei saa edellyttää ehdokkaiden tai tarjoajien ryhmittymältä tiettyä oikeudellista muotoa tarjouksen tai osallistumispyynnön tekemistä varten. Ryhmittymältä voidaan kuitenkin edellyttää tiettyä oikeudellista muotoa sopimusaikana, jos se on tarpeen hankintasopimuksen asianmukaiseksi toteuttamiseksi.

Ehdokas tai tarjoaja voi käyttää hankinnan toteuttamiseen muiden tahojen voimavaroja riippumatta niiden välisten suhteiden oikeudellisesta luonteesta. Ryhmittymä voi käyttää

hankinnan toteuttamiseen ryhmittymään kuuluvien tai muiden tahojen voimavaroja. Ehdokkaan tai tarjoajan taikka niiden ryhmittymän on osoitettava hankintayksikölle taloudellista ja rahoituksellista tilannetta, teknistä suorituskykyä ja ammatillista pätevyyttä koskevien sekä muiden vaatimusten täyttyminen. Näyttönä voidaan käyttää esimerkiksi yritysten välisiä sopimuksia tai muita sitoumuksia, joilla osoitetaan, että vaaditut edellytykset täyttävät voimavarat ovat ehdokkaiden tai tarjoajien taikka ryhmittymän käytettävissä.

54 §

Tarjouksen valinta

Tarjouksista on hyväksyttävä se, joka on hankintayksikön kannalta kokonaistaloudellisesti edullisin hankinnan kohteeseen liittyvien vertailuperusteiden mukaan tai se, joka on hinnaltaan halvin. Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen vertailuperusteina voidaan käyttää esimerkiksi laatua, hintaa, teknisiä ansioita, esteettisiä ja toiminnallisia ominaisuuksia, ympäristöystävällisyyttä, käyttökustannuksia, kustannustehokkuutta, myynnin jälkeistä palvelua ja teknistä tukea, huoltopalveluja, toimituspäivää tai toimitus- tai toteutusaikaa taikka elinkaarikustannuksia.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, hankintayksikkö voi kokonaistaloudellista edullisuutta arvioidessaan ottaa huomioon myös asianomaisen yleisön tarpeisiin liittyviä taloudellisia ja laadullisia perusteita sekä ympäristövaatimusten täyttämiseen liittyviä perusteita, jos tällaiset perusteet ovat mitattavissa ja liittyvät hankinnan kohteeseen. Samoin edellytyksin hankintayksikkö voi ottaa huomioon myös hankinnan kohteen käyttäjänä toimivan erityisen heikossa asemassa olevan väestönosan tarpeisiin liittyviä perusteita, jos tällaiset tekijät on määritelty teknisissä eritelmissä.

Käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta, vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasia-

kirjoissa. Painotus voidaan ilmaista myös ilmoittamalla kohtuullinen vaihteluväli. Jos vertailuperusteiden suhteellisen painotuksen ilmaiseminen ei ole perustellusti mahdollista, vertailuperusteet on ilmoitettava tärkeysjärjestyksessä.

55 §

Poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset

Hankintayksikkö voi hylätä hankinnan laatuun ja laajuuteen nähden hinnaltaan poikkeuksellisen alhaisen tarjouksen. Hankintayksikön on kirjallisesti pyydettävä tarjoajalta kirjallista selvitystä tarjouksen perusteista ennen tarjouksen hylkäämistä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu pyyntö voi koskea erityisesti tavaroiden valmistusmenetelmän, palvelun suorittamisen tai rakennusmenetelmän taloudellisia ja teknisiä ratkaisuja, poikkeuksellisen edullisia hankinnan toteuttamista koskevia ehtoja, ehdotetun ratkaisun omintakeisuutta, hankinnan toteuttamispaikan työsuojelua ja työoloja koskevien velvoitteiden noudattamista tai tarjoajan saamaa valtiontukea. Hankintayksikön on tarkistettava tarjouksen pääkohdat selvityksen perusteella.

Hankintayksikkö voi hylätä tarjouksen, joka on hinnaltaan poikkeuksellisen alhainen tarjoajan saaman lainvastaisen valtiontuen vuoksi. Ennen hylkäämispäätöstä tarjoajalle on varattava kohtuullinen aika sen osoittamiseksi, että valtiontuki on myönnetty laillisesti.

56 §

Hankintayksikön antaman tuen huomioon ottaminen tarjousten vertailussa

Jos tarjoajana on hankintayksikön omaan organisaatioon kuuluva yksikkö taikka, jos tarjoaja on saanut tai on saamassa hankintayksiköltä tarjoushintaan vaikuttavaa taloudellista tukea, hankintayksikön tulee tarjousten vertailussa ottaa huomioon sille aiheutuvat todelliset tarjoushintaan vaikuttavat seikat kuten edellä mainittu taloudellinen tuki.

57 §

Kolmansista maista peräisin olevia tuotteita sisältävät tarjoukset

Tavarahankintaa koskeva tarjous voidaan hylätä, jos yhteisön tullikoodeksista annetun neuvoston asetuksen 2913/92/ETY mukaisen kolmansista maista peräisin olevien tuotteiden osuus on yli 50 prosenttia tarjoukseen sisältyvien tuotteiden kokonaisarvosta. Tällaisina tuotteina pidetään myös televerkkolaitteissa käytettäviä ohjelmistoja.

Kahden tai usean tarjouksen ollessa 54 §:ssä tarkoitettujen tarjouksen vertailuperusteiden mukaan samanarvoisia, etusijalle on asetettava se tarjous, jota ei voida hylätä 1 momentin mukaisesti. Tarjousten hintoja on pidettävä tämän pykälän mukaisesti samanarvoisina, jos niiden hintaero on enintään kolme prosenttia.

Tarjouta ei kuitenkaan saa 1 momentin mukaan asettaa etusijalle, jos sen hyväksyminen velvoittaisi hankintayksikön hankkimaan jo olemassa oleviin laitteisiin verrattuna teknisiltä ominaisuuksiltaan erilaisia laitteita, ja se johtaisi yhteensopimattomuuteen taikka käyttöön tai ylläpitoon liittyviin teknisiin vaikeuksiin tai suhteettomiin kustannuksiin.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei sovelleta sellaisista kolmansista maista peräisin olevia tuotteita sisältäviin tarjouksiin, joiden kanssa Euroopan yhteisö on tehnyt monen- tai kahdenvälisen sopimuksen sen varmistamiseksi, että yhteisön yrityksille taataan yhdenvertainen ja todellinen pääsy näiden kolmansien maiden markkinoille.

7 luku

Hankintaa koskevat päätökset, tiedoksianto ja hankintasopimus

58 §

Hankintaa koskevat päätökset ja tiedoksianto

Hankintayksikön on tehtävä ehdokkaiden ja tarjoajien asemaan vaikuttavista ratkaisuisista sekä tarjousmenettelyn ratkaisusta kirjalli-

nen päätös, joka on perusteltava. Päätökseen tulee liittää kirjallinen ohje asian saattamisesta markkinaoikeuteen (*hakemusosoitus*). Päätös perusteluineen sekä hakemusosoitus on annettava tiedoksi kirjallisesti niille, joita asia koskee. Ehdokkaan ja tarjoajan katsotaan saaneen päätöksen ja hakemusosoituksen tiedoksi, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua niiden lähettämisestä.

Hakemusosoitusta koskee soveltuvin osin, mitä hallintolainkäyttölain (586/1996) 3 luvussa valitusosoituksesta säädetään.

59 §

Hankintasopimuksen tekeminen

Hankintapäätöksen tekemisen jälkeen hankintayksikön on tehtävä hankintaa koskeva kirjallinen sopimus. Hankintasopimus voidaan tehdä ja päätös panna täytäntöön aikaisintaan 21 päivää kuluttua siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut tai hänen katsotaan saaneen päätöksen ja hakemusosoituksen tiedoksi. Hankintasopimus voidaan kuitenkin tehdä tätä aikaisemminkin, jos sopimuksen tekeminen on ehdottoman välttämätöntä yleistä etua koskevasta pakottavasta syystä tai ennalta arvaamattomasta hankintayksiköstä riippumattomasta syystä.

60 §

Asiakirjojen salassapito

Hankintayksikön julkista hankintaa varten saamien ja laatimien asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen salassapitoon sekä tietoja koskevaan vaitiolovelvollisuuteen ja hyväksikäyttökieltoon sekä tarjouskilpailuun osallistuneen oikeuteen saada tietoja tarjouksen käsittelyä koskevista asiakirjoista sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11, 13, 14, 16, 22 – 24 ja 35 §:ää myös silloin, kun kysymys ei ole lain 4 §:ssä tarkoitettusta viranomaisesta. Hankintayksikön päätökseen, jolla on ratkaistu tiedon saantia asiakirjasta koskeva asia, saa hakea muutosta valittamalla hallintolainkäyttölain 12 §:ssä tarkoitettuun toimivaltaiseen hallintotuomioistuimeen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Muutoksenhaussa vi-

ranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitetun viranomaisen päätökseen noudatetaan, mitä lain 33 §:ssä säädetään.

8 luku

Oikeusturvakeinot ja erinäiset säännökset

61 §

Oikeusturvakeinot

Tämän lain soveltamisalaan kuuluvissa hankinnoissa on oikeusturvakeinojen osalta voimassa, mitä hankintalain 76 – 84 §:ssä säädetään.

62 §

Tietojen antaminen

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa tai muussa laissa säädetään salassapidosta, hankintayksikön on annettava hankintojen valvontaa ja tietojen vaihtoa varten Suomen viranomaisille ja Euroopan unionin toimielimille yhteisön lainsäädännössä edellytetyssä laajuudessa tilastotietoja ja muita tietoja hankinnan eri vaiheista ja tekemistään hankinnoista. Kauppa- ja teollisuusministeriöllä on oikeus salassapitosäännösten estämättä edelleen antaa tämän lain perusteella saamia tietoja Euroopan unionin toimielimille.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitetuista, erityisalojen hankintadirektiivin 67 artiklassa edellytetyistä tilastointiin liittyvistä

velvoitteista sekä hankintayksikön velvollisuudesta laatia erityisalojen hankintadirektiivin 19, 20, 23, 49 ja 50 artiklassa edellytetyjä hankintamenettelyjä ja hankintapäätöksiä koskevia selvityksiä ja muita tietoja toimitettaviksi Euroopan unionin toimielimille.

63 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan tarvittaessa säätää:

1) dynaamisen hankintajärjestelmän ja sähköisen huutokaupan käytön edellytyksistä sekä menettelyyn liittyvistä vaatimuksista; sekä

2) lain soveltamisesta postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintoihin.

64 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan hankintoihin, joissa hankintamenettely aloitetaan lain voimaantulon jälkeen.

Hankintamenettely katsotaan aloitetuksi hankintailmoituksen julkaisemisen hetkellä. Hankinnoissa, joissa ei edellytetä hankintailmoituksen julkaisemista, hankinta katsotaan aloitetuksi hetkellä, jona tarjouspyyntö tai neuvottelukutsu lähetetään taikka neuvottelut toimittajien kanssa aloitetaan.

Tätä lakia sovelletaan postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintoihin viimeistään 1 päivästä tammikuuta 2009.

Helsingissä 28 päivänä huhtikuuta 2006

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Kauppa- ja teollisuusministeri *Mauri Pekkarinen*

Liite A

ENSISIJAISET PALVELUT¹¹

Ryhmät	Palvelujen kuvaus	CPC- viitenumero ¹²	CPV- viitenumero
1	Huolto- ja korjauspalvelut	6112, 6122, 633, 886	50100000 – 50982000 (paitsi 50310000–50324200 ja 50116510-9, 50190000-3, 50229000-6, 50243000-0)
2	Maakuljetuspalvelut ¹³ , myös panssariautopalvelut ja kuriiripalvelut, paitsi postinkuljetus	712 (paitsi 71235), 7512, 87304	60112000-6 – 60129300-1 (paitsi 60121000 – 60121600, 60122200-1, 60122230-0) ja 64120000-3 – 64121200-2
3	Ilmaliikenteen henkilö- ja tavarakuljetuspalvelut, paitsi postinkuljetus	73 (paitsi 7321)	62100000-3 – 62300000-5 (paitsi 62121000-6, 62221000-7)
4	Maaliikenteen ¹⁴ ja ilmaliikenteen postinkuljetus	71235, 7321	60122200-1, 60122230-0 62121000-6, 62221000-7
5	Teleliikennepalvelut	752	64200000-8 – 64228200-2, 72318000-7 ja 72530000-9 – 72532000-3
6	Rahoituspalvelut: a)vakuutuspalvelut: b)pankki- ja sijoituspalvelut ¹⁵	ex 81, 812, 814	66100000-1 – 66430000-3 ja 67110000-1 – 67262000-1 ¹
7	Tietojenkäsittelypalvelut ja niihin liittyvät palvelut	84	50300000-8 – 50324200-4, 72100000-6 – 72591000-4 (paitsi 72318000-7 ja 72530000-9 – 72532000-3)

¹¹ Jos CPV:n ja CPC:n välillä esiintyy tulkintaeroja, sovelletaan CPC-nimikkeistöä.

¹² CPC-nimikkeistöä (väliaikainen) käytetty direktiivin 92/50/ETY soveltamisalan määrittelyyn.

¹³ Paitsi pääluokkaan 18 kuuluvat rautatiekuljetuspalvelut.

¹⁴ Paitsi pääluokkaan 18 kuuluvat rautatiekuljetuspalvelut.

¹⁵ Paitsi arvopaperien tai muiden rahoitusvälineiden liikkeeseenlaskuun, myyntiin, ostoon tai siirtoon liittyvät rahoituspalvelut sekä keskuspankkipalvelut.

Ei sovelleta myöskään maan, olemassa olevien rakennusten tai muun kiinteän omaisuuden hankintaa tai vuokrausta millä tahansa rahoitusmuodolla taikka näihin liittyviä oikeuksia koskeviin palveluihin; tätä direktiiviä sovelletaan kuitenkin missä tahansa muodossa tehdyn osto- tai vuokrasopimuksen kanssa samanaikaisesti, ennen sitä tai sen jälkeen suoritettaviin rahoituspalveluihin.

8	Tutkimus- ja kehittämisspalvelut ¹⁶	85	73000000-2 – 73300000-5 (paitsi 73200000-4, 73210000-7, 73220000-0)
9	Laskentatoimen palvelut, tilintarkastus- ja kirjanpito- palvelut	862	74121000 – 74121250-0
10	Markkinatutkimus- ja otanta- tutkimuspalvelut	864	74130000-9 – 74133000-0 ja 74423100-1, 74423110-4
11	Liikkeenjohdon konsulttipalvelut ¹⁷ ja niihin liittyvät palvelut	865, 866	73200000-4 – 73220000-0, 74140000-2 – 74150000-5 (paitsi 74142200-8) ja 74420000-9, 74421000-6, 74423000-0, 74423200-2, 74423210-5, 74871000-5, 93620000-0
12	Arkkitehtipalvelut; tekniset suunnittelupalvelut ja tekniset kokonaispalvelut; kaupunkisuunnittelu- ja maisemasuunnittelu-palvelut; edellisiin liittyvät tieteelliset ja tekniset konsulttipalvelut; tekniset testaus- ja analysointipalvelut	867	74200000-1 – 74276400-8 ja 74310000-5 – 74323100-0 ja 74874000-6
13	Mainospalvelut	871	74400000-3 – 74422000-3 (paitsi 74420000-9 ja 74421000-6)
14	Rakennusten puhtaanapito- palvelut ja isännöinti- ja kiinteistöhoitopalvelut	874, 82201–82206	70300000-4 – 70340000-6 ja 74710000-9 – 74760000-4
15	Palkkio- tai sopimusperustaiset julkaisu- ja painamispalvelut	88442	78000000-7 – 78400000-1
16	Jätevesi- ja jätehuoltopalvelut: puhtaanapito ja vastaavat palvelut	94	90100000-8 – 90320000-6 ja 50190000-3, 50229000-6 50243000-0

¹⁶ Paitsi muut tutkimus- ja kehittämisspalvelut kuin ne, joiden hyöty koituu yksinomaan hankintaviranomaisen käytettäväksi tämän omassa toiminnassa ja joiden osalta hankintaviranomainen korvaa suoritetun palvelun kokonaan.

¹⁷ Paitsi välimies- ja sovittelupalvelut.

Liite B

TOISSIJAISET PALVELUT

Ryhmät	Palvelujen kuvaus	CPC- viitenumero	CPV- viitenumero
17	Hotelli- ja ravintolapalvelut	64	55000000-0 – 5524000-9 ja 93400000-2 – 93411000-2
18	Rautatiekuljetuspalvelut	711	60111000-9 ja 60121000-2 – 60121600-8
19	Vesikuljetuspalvelut	72	61000000-5 – 61530000-9 ja 63370000-3 – 63372000-7
20	Tuki- ja avustavat kuljetuspalvelut	74	62400000-6, 62440000-8, 62441000-5, 62450000-1, 63000000-9 – 63600000-5 (paitsi 63370000-3, 63371000-0, 63372000-7) ja 74322000-2, 93610000-7
21	Oikeudelliset palvelut	861	74110000-3 – 74114000-1
22	Työnvälitys- ja henkilöstönhankinta-palvelut ¹⁸	872	74500000-4 – 74540000-6 (paitsi 74511000-4) ja 95000000-2 – 95140000-5
23	Tutkinta- ja turvallisuuspalvelut paitsi panssariautopalvelut	873 (paitsi 87304)	74600000-5 – 74620000-1
24	Koulutuspalvelut ja ammatilliset koulutuspalvelut	92	80100000-5 – 80430000-7
25	Terveystenhoito- ja sosiaalipalvelut	93	74511000-4 ja 85000000-9 – 85323000 (paitsi 85321000-5 – 85322000-2)
26	Virkistys-, kulttuuri- ja urheilupalvelut	96	74875000-3 – 74875200-5 ja 92000000-1 – 92622000-7 (paitsi 92230000-2)
27	Muut palvelut ¹⁹		

¹⁸ Paitsi työsopimukset.

¹⁹ Paitsi radiotoiminnan harjoittajien ohjelmien ostoa, kehittämistä, tuotantoa tai yhteistuotantoa koskevat sopimukset sekä radiolähetysaikaa koskevat sopimukset.

Liite C

NACE ²⁰					CPV-koodi
Pääluokka F			RAKENTAMINEN		
2-numerotaso	3-numerotaso	4-numerotaso	Kuvaus	Huomautukset	
45			Rakentaminen	Tälle kaksinumerotasolle kuuluu: - uudisrakentaminen, entisöinti ja tavanomainen korjaaminen	45000000
	45.1		Rakennusalueen pohjarakentaminen		45100000
		45.11	Rakennusten purku ja raivaus; maansiirto	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: - rakennusten ja muiden rakenteiden purku - rakennusalueen raivaus - maansiirto: rakennusalueen maankäyttö, täyttö- ja tasaustyöt, ojankaivu, louhintatyöt, räjäytystyöt jne. - maanperän rakentaminen kaivostoimintaa varten: irtomaan poisto ja muut kaivosten ja kaivosalueiden perustyöt ja esirakentaminen Tälle nelinumerotasolle kuuluu myös: - rakennusalueen salaajitustyöt - maa- tai metsätalousmaan ojitus	45110000
		45.12	Koeporaus	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: - koeporaus, koekairaus ja näytteenotto rakennus-, geofysikaalisiin, geologisiin tai vastaaviin tarkoituksiin Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: - öljy- tai kaasulähteiden poraus, vrt. 11.20, - vesikaivon poraus, vrt. 45.25, - kuilun syvennys, vrt. 45.25, - öljy- ja kaasukenttien tutkimus, geofysikaalinen, geologinen ja seisminen tutkimus, vrt. 74.20	45120000

²⁰ Euroopan yhteisön tilastollisesta toimialaluokituksesta 9 päivänä lokakuuta 1990 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 3037/90 (EYVL L 293, 24.10.1990, s. 1), asetus sellaisena kuin se on muutettuna komission asetuksella (ETY) N:o 761/93 (EYVL L 83, 3.4.1993, s. 1).

	45.2		Rakennusten tai niiden osien rakentaminen		45200000
		45.21	Rakennustyöt	<p>Tälle nelinumerotasolle kuuluu: Kaikenlaisten rakennusten rakentaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Maa- ja vesirakennustyöt: siltojen, myös eritasoteiden, tunneleiden, metrotunneleiden rakentaminen - putkijohtojen, tietoliikenne-kaapelien ja voimalinjoiden kaukoverkoston rakentaminen - putkijohtojen, tietoliikennekaapelien ja voima-linjoiden kunnallisverkoston rakentaminen; siihen liittyvät asennustyöt <p>tehdasvalmisteisten rakennusten kokoaminen ja pystyttäminen rakennuspaikalla</p> <p>Tälle nelinumerotasolle ei kuulu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - öljyn ja kaasun tuotantoon liittyvät palvelut, vrt. 11.20 - itsevalmistetuista, muista kuin betonisista osista koostuvien kokonaisten valmiiden rakenteiden pystyttäminen, vrt. 20, 26, 28 - urheilukenttien, uima-altaiden, urheilusalien, tenniskenttien, golfratojen ja muiden urheilualueiden rakentaminen lukuun ottamatta rakennusten pystyttämistä, vrt. 45.23 - rakennusasennus, vrt. 45.3 - rakennusten viimeistely, vrt. 45.4 - arkkitehti- ja insinööripalvelut, vrt. 74.20 - rakentamisen projektinhallinta, vrt. 74.20 	45210000
		45.22	Kattorakenteiden pystyttäminen ja kattaminen	<p>Tälle nelinumerotasolle kuuluu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kattorakenteiden asennustyöt - katteiden asennustyöt - vesitiivistystyöt 	45220000

		45.23	Teiden, katujen, lentokenttien ja urheilualueiden rakentaminen	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: teiden, katujen, muiden ajoneuvoille ja jalankulkijoille tarkoitettujen liikenneväylien rakentaminen - rautateiden rakentaminen - kiitoratojen rakentaminen - urheilukenttien, uima-altaiden, urheilusalien, tenniskenttien, golfratojen ja muiden urheilualueiden rakentaminen lukuun ottamatta rakennusten pystyttämistä - ajoratamerkintöjen maalaustyöt teillä ja paikoitusalueilla Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: alustavat maansiirtotyöt, vrt. 45.11	45230000
		45.24	Vesirakentaminen	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: Seuraavat rakennustyöt: - vesiväylien, satamien ja jokien, huvivenesatamien, sulkujen jne. rakentaminen - patojen ja aallonmurtajien rakentaminen - ruoppaustyöt - vedenalaiset rakennustyöt	45240000
		45.25	Muu rakentaminen	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: Erilaisille rakenteille yhteiseen piirteeseen erikoistunut rakentaminen, joka edellyttää erityistaitoja tai -laitteita: - perustuksien rakentaminen, mukaan lukien paalutustyöt, - kaivojen poraus ja rakentaminen, kuilun syvennys - muiden kuin itsevalmistettujen teräsrunkorakenteiden pystyttäminen - teräksen taivuttaminen - muuraustyöt ja katukiveyksen laskeminen - rakennustelineiden ja työtasojen asentaminen ja purku, mukaan lukien telien ja tasojen vuokraus - savupiippujen ja teollisuusunien pystytys Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: rakennustelineiden vuokraus ilman asennusta ja purkamista, vrt. 71.32	45250000
	45.3		Rakennus-asennus		45300000

		45.31	Sähköjohtojen ja -laitteiden asennus	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: Seuraavien laitteistojen rakennusasennus tai niiden muu rakentaminen: - sähköjohdot ja – laitteet - tietoliikennejärjestelmät - sähkölämmitysjärjestelmät - taloantennit, palohälyttimet - varashälyttimet - hissit ja liukuportaat - ukkosenjohdattimet jne.	45310000
		45.32	Eristystyöt	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: - lämpö-, ääni- tai värinäeristeiden rakennusasennus tai niiden muu rakentaminen Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: vesitiivistystyöt, vrt. 45.22	45320000
		45.33	Putkityöt	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: Seuraavien laitteistojen rakennusasennus tai niiden muu rakentaminen: - vesi- ja viemärilaitteet ja – kalusteet, - kaasulaitteet -lämmitys-, tuuletus-, jäähdytys- tai ilmastointilaitteet ja –putket - palosammutusjärjestelmät Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: sähkölämmitysjärjestelmien asennus, vrt. 45.31	45330000
		45.34	Muu asentaminen	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: valaistus- ja merkinantolaitteistojen asennus teille, rautateille, lentokentille ja satamiin - muualla luokittelemattomien laitteiden ja laitteistojen rakennusasennus tai niiden muu rakentaminen	45340000
	45.4		Rakennusten viimeistely		45400000
		45.41	Rappaus	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: rakennusten tai muiden rakenteiden sisä- tai ulkopintojen rappaustyöt laastilla tai stukilla sekä vastaavilla rappausaineilla	45410000

		45.42	Rakennus- puusepän asennustyöt	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: muiden kuin itsevalmistettujen, puusta tai muista aineista valmistettujen ovien, ik- kunoiden, oven- ja ikkunankarmien, sovi- tettujen keittiöiden, portaikkojen, myymä- läkalusteiden asennus - sisätilojen viimeistelytyöt kuten sisäkat- tojen päällystys, seinien panelointi, siir- rettävien väliseinien asennus jne. Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: parketin ja muiden puisten lattiapäällys- teiden asennus, vrt. 45.43	45420000
		45.43	Lattianpäälly- sitys ja seinien verhoilu	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: Rakennusten tai muiden rakenteiden pääl- lystäminen tai laatoittaminen keraamisil- la, betonisilla tai kivisillä seinä- tai lattia- tiilillä tai -kivillä -parketilla tai muulla puisella lattiapääl- lysteellä - kokolattiamatoilla tai linoleumilla, myös kumisella tai muovisella lattiapäällysteel- lä -mosaiikkisilla, marmorisilla, graniittisilla tai liuskekivisillä seinä- tai lattiapäälly- steillä -tapetilla	45430000
		45.44	Maalaus ja la- situs	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: rakennusten sisä- ja ulkomaalaus, muiden rakenteiden ulkomaalaus, lasien, peilien jne. asennus Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: ikkunoiden asennus, vrt. 45.42	45440000
		45.45	Muu rakennus- ten viimeistely	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: - yksityisten uima-altaiden rakentaminen - rakennusten ulkopintojen puhdistaminen höyryllä, hiekkapuhaltamalla ja vastaa- valla tavalla - muut muualla luokittelemattomat raken- nusten viimeistelytyöt Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: rakennusten ja muiden rakenteiden siivous, vrt. 74.70	45450000
	45.5		Rakennus- tai purkulaitteiden vuokraus käyt- täjiin		45500000
		45.50	Rakennus- tai purkulaitteiden vuokraus käyt- täjiin	Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: rakennus- tai purkukoneiden ja -laitteiden vuokraus ilman käyttäjää, vrt. 71.32	